T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ALMANYA TÜRKÇESİ

Danışman
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN

Hazırlayan
Beytullah BEKAR

Doktora Tezi

Ağustos 2015
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ALMANYA TÜRKÇESİ

(Doktora Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN

Hazırlayan
Beytullah BEKAR

Bu çalışma; Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi Tarafından SDK-2013-4556 kodlu proje ile desteklenmiştir.

Ağustos 2015
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Beytullah BEKAR

YÖNERGEYE UYGUNLUK

ALMANYA TÜRKÇESİ adlı Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Beytullah BEKAR

Danışman

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN danışmanlığında **Beytullah BEKAR** tarafından hazırlanan **"Almanya Türkçesi"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalında **Doktora** tezi olarak kabul edilmiştir.

25/08/2015

JURİ:

Danışman : Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN .....

Üye : Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH .....

Üye : Prof. Dr. Bilal YÜCEL .....

Üye : Prof. Dr. Çetin PEKACAR .....

Üye : Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN .....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 01.09.2015 tarih ve 20 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

01/09/2015

.....

Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Türkler; tarih sahnesinde iklim koşulları, ekonomik sebepler, savaşlar, dış baskılar vb. nedenlerle yurtlarından göç etmek zorunda kalmışlardır. Yeni yurtlarında dillerini koruyan Türk toplulukları kimliklerini de muhafaza etmişlerdir. Ancak dillerini muhafaza edemeyen Türk toplulukları kimliklerini kaybederek asimile olmuşlar ve tarih sahnesinden silinmişlerdir. Dillerini kaybederek tarih sahnesinden silinen Türk topluluklarına benzer Türk topluluklarına günümüzde de dünyanın değişik yerlerinde rastlamak mümkündür. Hatta bazı yerlerde benzer süreçlerin farklı şekillerde gerçekleşmeye devam ettiği görülmektedir.

1097 yılında başladığı kabul edilen Türk-Alman ilişkileri uzun yıllar devam etmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın iş gücü ihtiyacı nedeniyle bu ilişki, Türkiye Türkleri için farklı bir boyut kazanmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa ülkelerine bilhassa Almanya'ya Türkiye'den işçi göçü başlamıştır. Değişik vasıflara sahip ve Türkiye'nin değişik yerlerinden Almanya'ya geçici süreliğine giden işçiler günümüzde 3 milyon nüfusa ulaşmışlar ve Almanya'yı birinci veya ikinci vatan edinmişlerdir. Hatta Almanya'da yaşayan Türkler kendilerini *Almanya Türkleri*, *Almanyalı Türkler* diye tanımlar duruma gelmişlerdir.

Türklerin Almanya'da kalıcı olduklarının anlaşılması ile Almanya, göçmenlere yönelik uygulayacağı politikaları tekrar gözden geçirmiş ve uyum esaslı çalışmalar yerini asimilasyon amaçlı çalışmalara bırakmıştır.

Almanya, Türklere yönelik asimilasyon çalışmalarının merkezine Türkçeyi almıştır. 1960'lı yıllarda Almanya'ya giden ve I. kuşak olarak adlandırılan Türklerin çoğu, Almanca bilmezlerken, günümüzde III. kuşak olarak adlandırılan ve I. kuşağın torunları konumunda olan Türkler; Türkçe derslerinin kaldırılması, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin Almanca verilmesi ve anne-babaların çocuklarıyla Almanca konuşmaları neticesinde Türkçe konuşmakta zorlanır duruma gelmişlerdir.

Almanya'da Türk kimliğinin devamı Türkçenin varlığı ile mümkündür. Bu sebeple I., II. ve III. kuşak tarafından kullanılan Türkçeyi tesipt etmek, bu tespit neticesinde ileriki kuşaklarda Türkçenin ve Türkçeye bağlı olarak da Türk kimliğinin geleceği hakkında

bir çıkarıma ulaşmak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşak Türklerden metinler derlenmiştir. Derlenen bu metinler I., II. ve III. kuşak olarak ayrı ayrı incelenmiş ve Türkçe ile Almanca arasında görülen etkileşimin kuşaklara göre izlediği seyir ortaya konmuştur.

Tez konusunu belirleme aşamasından başlayarak bu çalışmanın ortaya çıkmasına kadar geçen bütün aşamalarda akademik birikimi, yol göstericiliği ile desteğini ve emeğini esirgemeyen, hayatımın her alanında fikirlerinden istifade ettiğim çok değerli büyüğüm ve danışman hocam Prof. Dr. Nevzat Özkan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tezin Almanca bölümlerinde benden hiçbir zaman yardımlarını ve bilgilerini esirgemeyen Gazi Üniversitesi öğretim üyeleri Doç. Dr. Muhammet Koçak ve Okt. H. Kâzım Kalkan'a, yazma aşamasında fikirlerinden istifade ettiğim Yrd. Doç. Dr. Hacer Tokyürek ve Arş. Gör. Dr. Abdulkadir Öztürk'e, Almanya'da saha araştırmalarım esnasında bana yardımcı olan Aziz Çalık'a ve Duisburg-Essen Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Ahmet Ünalan'a ve tezime maddi destek sağlayan Erciyes Üniversitesi BAP birimine teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana desteklerini esirgemeyen ve en az benim kadar sabır gösteren eşim ve çocuklarıma, ayrıca dil ve kimlik bilinci ile çocuklarını Türkiye'de millî ve manevi değerlerine bağlı bireyler olarak yetiştiren gurbetçi anne ve babama teşekkür ederim.

Beytullah BEKAR,

Ağustos 2015, KAYSERİ

ALMANYA TÜRKÇESİ

Beytullah BEKAR

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi, 2015
Danışman: Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN

ÖZET

Almanya, günümüzde 3 milyon Türkiye Türkünün I., II. ve III. kuşak halinde yaşadığı bir ülkedir. Bu çalışmada, Almanya'da I., II. ve III. kuşak tarafından kullanılan Türkçenin ve kuşaklar arası Türkçe ile Almanca arasında görülen etkileşimin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde Türk-Alman ilişkileri, Almanya'da Türk varlığı, Almanya'da Türkçenin kullanımı ve öğretimi hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşak Türklerden derlenen metinlerin dil bilgisi incelemesi yer almaktadır. Bu bölümde ses ve şekil bilgisi üzerinde durulmuştur. Ses bilgisi bölümünde metinlerde Türkçe ve Almanca kelimelerde tespit edilen sesler ve ses olayları belirlenmiştir. Ardından Türkçe kelimelerdeki Türkiye Türkçesi ağızları ve Almancadan kaynaklı ses hadiseleri açıklanmıştır. Almanca kelimelerde görülen Türkçeden kaynaklı ses hadiseleri üzerinde durulmuştur. Şekil bilgisi bölümünde ana hatlarıyla kelime yapımı üzerinde durularak, isim ve fiil çekimleriyle ilgili tespitlere ve Türkçe ile Almanca arasında görülen etkileşimlere değinilmiştir. Şekil bilgisinin ardından metinlerde görülen söz dizimi hususiyetleri Türkçe ile Almanca arasındaki etkileşimler de dikkate alınarak incelenmiştir. İkinci bölümün sonunda III. kuşaktan derlenen Türkçe yazılı metinlerde görülen yazım hususiyetleri izah edilmiştir. Üçüncü bölümde ise her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki söz varlıkları verilmiştir. Sonuç bölümünde I., II. ve III. kuşakta Türkçenin kullanımı ve kuşakların dil kullanımında Türkçe ile Almancanın etkileşimiyle ilgili tespitlerde bulunulmuştur. Derlenen sözlü ve yazılı metinler çalışmanın son bölümüne konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Göç, Almanya, Almanya Türkçesi, İki Dillilik, Yarım Dillilik.

GERMANY TURKISH LANGUAGE

Beytullah BEKAR

Erciyes University, Institute of Social Sciences
PhD Thesis, 2015
Supervisor: Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN

ABSTRACT

Germany is a country where 3 million I., II. and III. generation Turkish people of Turkey live together. This thesis aims to identify the usage of Turkish language by the I., II. and III. generations in Germany and the interaction between Turkish and German languages.

This thesis consist of three main parts. The first part focuses on giving information about Turkish-German relations, the existence of Turkish people in Germany, the usage and teaching of Turkish language in Germany. The second part of the thesis analysis the grammar of compiled texts which are obtained from the I., II. and III. generation Turkish people who live in Germany. In this part phonetics and morphology of the texts are emphasized. Phonetics and phonetic changes of Turkish and German vocables used in the texts are determined. Afterwards Turkey Turkish Dialectic of the Turkish vocables and phonetic changes in the Turkish vocables because of German language are interpretted. Also, phonetic changes in the German vocables because of Turkish language are interpretted. In the morphology section it is mentioned mainly about word formation, findings about noun and verb conjugations and interaction between Turkish and Almanca languages. Then, characteristics of the syntaxes in the texts are analyzed especially considering the interaction between Turkish and German languages. Lastly in the second part the spelling characteristics of the Turkish scripts which were compiled from III. generation are clarified. In the third part the vocabulary which is compiled from the texts obtained from the three generations is given. The conclusion part establishes the usage of Turkish language by the I., II. and III. generations and the interaction of Turkish and German languages due to the used language by the generations. Last part of the thesis consist of the script and verbal texts.

Keywords: Migration, Germany, Turkish in Germany, Bilingualism, Half-lingualism

İÇİNDEKİLER

ALMANYA TÜRKÇESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK i

YÖNERGEYE UYGUNLUK ii

KABUL ONAY iii

ÖN SÖZ iv

ÖZET vi

ABSTRACT vii

İÇİNDEKİLER viii

KISALTMALAR xxix

GRAFİKLER LİSTESİ xxxi

TABLOLAR LİSTESİ xxxiii

Konu 1

Amaç ve Önem 1

Materyal ve Yöntem 2

1. GİRİŞ

1.1. ALMANYA'DA TÜRK VARLIĞI 13

1.1.1. Tarihte Türk-Alman İlişkileri 13

1.1.2. Almanya'ya Türk İşçi Göçü ve Almanya'da Türk Nüfusu 14

1.1.3. Alman Vatandaşı Türkler 18

1.1.3.1. Sonradan Alman Vatandaşı Olan Türkler 19

1.1.3.2. Doğumla Alman Vatandaşı Olan Türkler 20

1.2. ALMANYA'DA TÜRKÇENİN VARLIĞI 20

1.2.1. Almanya Türkçesini Oluşturan Sebepler 23

1.2.1.1. Türkçe Derslerinin Uygulanışı 23

1.2.1.2. Aile Yapısı 23

1.2.1.3. Aile İçinde Türkçenin Kullanımı 23
1.3. ANA DİLİ TÜRKÇENİN KULLANIM ALANLARI 24
1.3.1. Edebiyatta Türkçe Kullanımı 24
1.3.1.1. I. Kuşak Yazarların Eserleri 26
1.3.1.2. II. Kuşak Yazarların Eserleri 41
1.3.2. Basında Türkçe Kullanımı 48
1.3.2.1. Yazılı Basında 48
1.3.2.2. Görsel Basında 52
1.3.2.3. İşitsel Basında 61
1.3.3. Sosyal Hayatta Türkçe Kullanımı 61
1.3.3.1. Aile İçinde 61
1.3.3.2. Arkadaş Ortamında 68
1.3.3.3. Okullarda 72
1.3.3.4. Tatillerde 73
1.3.3.5. Sivil Toplum Kuruluşlarında 76
1.4. ALMANYA'DA TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİ 78
1.4.1. Aile İçinde 79
1.4.2. Okullarda 82
1.4.2.1. Türkçe Dersleri 83
1.4.2.2. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri 98
1.4.2.3. Okullarda Türkçe Öğretiminin Önündeki Engeller 101
1.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarında 102

2. İNCELEME

2.1. SES BİLGİSİ 105
2.1.1. Ünlüler 105
2.1.1.1. Ünlü Çeşitleri 105
2.1.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler 105
2.1.1.1.1.1. a 106

2.1.1.1.1.2. á 109

2.1.1.1.1.3. å 109

2.1.1.1.1.4. ã 110

2.1.1.1.1.5. ɐ 110

2.1.1.1.1.6. e 111

2.1.1.1.1.7. ė 112

2.1.1.1.1.8. ä 113

2.1.1.1.1.9. ə 114

2.1.1.1.1.10. ı 114

2.1.1.1.1.11. í. 115

2.1.1.1.1.12. i̊. 116

2.1.1.1.1.13. i 116

2.1.1.1.1.14. o 118

2.1.1.1.1.15. ȯ 120

2.1.1.1.1.16. ó 120

2.1.1.1.1.17. ö 121

2.1.1.1.1.18. ő 123

2.1.1.1.1.19. u 123

2.1.1.1.1.20. ú 124

2.1.1.1.1.21. ü. 125

2.1.1.1.2. Uzun Ünlüler 126

2.1.1.1.2.1. ā 127

2.1.1.1.2.2. ē 132

2.1.1.1.2.3. a̋. 135

2.1.1.1.2.4. ī. 136

2.1.1.1.2.5. i̋. 138

2.1.1.1.2.6. ō 141

2.1.1.1.2.7. ő 144

2.1.1.1.2.8. ū 146

2.1.1.1.2.9. ü̲ 148
2.1.1.1.3. Kısa Ünlüler 151
2.1.1.1.3.1. a̲ 151
2.1.1.1.3.2. e̲ 152
2.1.1.1.3.3. ı̲ 152
2.1.1.1.3.4. i̲ 153
2.1.1.1.3.5. u̲ 155
2.1.1.1.4. İkiz Ünlüler 157
2.1.1.1.4.1. Alçalan İkiz Ünlüler 158
2.1.1.1.4.2. Yükselen İkiz Ünlüler 158
2.1.1.1.4.3. Eşit İkiz Ünlüler 159
2.1.1.2. Ünlü Benzeşmeleri 160
2.1.1.2.1. Dil Benzeşmesi (Kalınlık- İncelik Uyumu) 160
2.1.1.2.1.1. İlerleyici Benzeşme 161
2.1.1.2.1.2. Gerileyici Benzeşme 162
2.1.1.2.1.3. İlerleyici-Gerileyici Benzeşme 162
2.1.1.2.1.4. Dil Benzeşmesinin Bozulması 163
2.1.1.2.1.4.1. Kökte Görülen Bozulmalar 164
2.1.1.2.1.4.1.1. Tam Bozulma 164
2.1.1.2.1.4.1.2. Yarı Bozulma 164
2.1.1.2.1.4.2. Eklerden Kaynaklı Bozulmalar 165
2.1.1.2.1.4.2.1. Tam Bozulma 165
2.1.1.2.1.4.2.1.1. Çekim Ekleri 165
2.1.1.2.1.4.2.1.1.1. İsim Çekim Ekleri 165
2.1.1.2.1.4.2.1.1.2. Fiil Çekim Ekleri 167
2.1.1.2.1.4.2.1.2. Yapım Ekleri 168
2.1.1.2.1.4.2.1.2.1. İsimden İsim Yapma Ekleri 168
2.1.1.2.1.4.2.1.2.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri 168
2.1.1.2.1.4.2.1.2.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri 168

2.1.1.2.1.4.2.1.2.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri 169

2.1.1.2.1.4.2.1.3. Ek-Fiil 169

2.1.1.2.1.4.2.2. Yarı Bozulma 170

2.1.1.2.1.4.2.2.1. Çekim Ekleri 170

2.1.1.2.1.4.2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri 170

2.1.1.2.1.4.2.2.1.2. Fiil Çekim Ekleri 171

2.1.1.2.1.4.2.2.2. Yapım Ekleri 171

2.1.1.2.1.4.2.2.2.1. Sıfat-Fiil Eki 171

2.1.1.2.1.4.3. Yardımcı Ünlülerden Kaynaklı Bozulmalar 171

2.1.1.2.1.4.4. Soru Edatından Kaynaklı Bozulmalar 171

2.1.1.2.2. Dudak Benzeşmesi 172

2.1.1.2.2.1. Dudak Benzeşmesinin Bozulması 172

2.1.1.2.2.1.1. Düz Ünlülerden Sonra Yuvarlak Ünlülerin Gelmesi 172

2.1.1.2.2.1.2. Yuvarlak Ünlülerden Sonra Düz-Dar Ünlülerin Gelmesi 173

2.1.1.3. Ünlü Sırasının Değişimi 173

2.1.1.3.1. Kalın Sırdan İnce Sıraya Geçiş 173

2.1.1.3.2. İnce Sıradan Kalın Sıraya Geçiş 174

2.1.1.3.3. Düz Sıradan Yuvarlak Sıraya Geçiş 174

2.1.1.3.4. Yuvarlak Sıradan Düz Sıraya Geçiş 174

2.1.2. Ünsüzler 174

2.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri 174

2.1.2.1.1. b 174

2.1.2.1.2. c 175

2.1.2.1.3. ć 176

2.1.2.1.4. c̄ 176

2.1.2.1.5. ç. 177

2.1.2.1.6. c̱ 177

2.1.2.1.7. ç̄. 177

2.1.2.1.8. cʼ 178

2.1.2.1.9. d **179**

2.1.2.1.10. f **179**

2.1.2.1.11. g **180**

2.1.2.1.12. ġ **181**

2.1.2.1.13. ğ **181**

2.1.2.1.14. ĝ **182**

2.1.2.1.15. ǧ **183**

2.1.2.1.16. ģ **183**

2.1.2.1.17. h. **183**

2.1.2.1.18. ḥ **184**

2.1.2.1.19. ẖ **185**

2.1.2.1.20. ħ **185**

2.1.2.1.21. j **186**

2.1.2.1.22. k **186**

2.1.2.1.23. ķ **187**

2.1.2.1.24. K **188**

2.1.2.1.25. Ķ **189**

2.1.2.1.26. k̂ **189**

2.1.2.1.27. ķ̇ **190**

2.1.2.1.28. ḱ **190**

2.1.2.1.29. l **191**

2.1.2.1.30. Í. **191**

2.1.2.1.31. m **192**

2.1.2.1.32. n **193**

2.1.2.1.33. ŋ **194**

2.1.2.1.34. p **195**

2.1.2.1.35. P **196**

2.1.2.1.36. r **196**

2.1.2.1.37. R **197**

2.1.2.1.38. R̥ 198

2.1.2.1.39. s 198

2.1.2.1.40. S 199

2.1.2.1.41. ş 200

2.1.2.1.42. Ş 200

2.1.2.1.43. s̄̄ 201

2.1.2.1.44. t 201

2.1.2.1.45. T 202

2.1.2.1.46. v 203

2.1.2.1.47. w 203

2.1.2.1.48. y 204

2.1.2.1.49. z 205

2.1.3. Ses Grupları 206

2.1.3.1. Ünlü + Ünsüz 206

2.1.3.1.1. aw Ses Grubu 206

2.1.3.1.2. ay Ses Grubu 206

2.1.3.1.3. oy Ses Grubu 207

2.1.3.2. Ünsüz + Ünlü 208

2.1.3.2.1. kú Ses Grubu 208

2.1.3.3. Ünsüz + Ünsüz 208

2.1.3.3.1. pf Ses Grubu 208

2.1.3.3.2. Tc Ses Grubu 209

2.1.3.3.3. T c̄̄ Ses Grubu 209

2.1.3.3.4. Tç Ses Grubu 209

2.1.3.3.5. T ç̄̄ Ses Grubu 210

2.1.3.3.6. Tc̓ Ses Grubu 210

2.1.3.3.7. t͡s Ses Grubu 210

2.1.3.3.8. Tş Ses Grubu 211

2.1.3.3.9. T ş̄̄ Ses Grubu 211

2.1.4. Ses Uyumları 214

2.1.4.1. Ünlü-Ünsüz Uyumu 214

2.1.4.1.1. Çıkış Yerlerine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumu 214

2.1.4.1.1.1. Çıkış Yerlerine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması 215

2.1.4.1.2. Çıkış Biçimine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumu 217

2.1.4.1.2.1. Çıkış Biçimine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması 217

2.1.4.2. Ünsüz Uyumu 218

2.1.4.2.1. Ünsüz Uyumunun Bozulması 218

2.1.5. Ses Olayları 218

2.1.5.1. Ünlü Değişmeleri 219

2.1.5.1.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Görülen Ünlü Değişmeleri 219

2.1.5.1.1.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi 219

2.1.5.1.1.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması 222

2.1.5.1.1.3. Dar Ünlülerin Genişlemesi 225

2.1.5.1.1.4. Geniş Ünlülerin Daralması 226

2.1.5.1.1.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması 228

2.1.5.1.1.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi 230

2.1.5.1.2. Almancanın Etkisiyle Görülen Ünlü Değişmeleri 232

2.1.5.1.3. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Değişmeleri 232

2.1.5.1.4. Çift Ses Değişmeleri 234

2.1.5.2. Ünlü Düşmesi 235

2.1.5.3. Ünlü Türemesi 238

2.1.5.3.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Türemesi 241

2.1.5.4. Ünsüz Değişmeleri 242

2.1.5.4.1. Tonlulaşma 242

2.1.5.4.2. Tonsuzlaşma 252

2.1.5.4.3. Süreksizleşme 256

2.1.5.4.4. Sızıcılaşma 257

2.1.5.4.4.1. Sızıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler 261

2.1.5.4.5. Akıcılaşma 263

2.1.5.4.5.1. Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler 264

2.1.5.4.6. İnce Ünsüzlerin Boğumlanma Noktalarının Geriye Kayması 267

2.1.5.4.7. Nazallaşma 269

2.1.5.4.7.1. Ünlülerin Nazallaşması 269

2.1.5.4.7.2. Ünsüzlerin Nazallaşması 269

2.1.5.4.8. Diğer Ünsüz Değişmeleri 270

2.1.5.4.9. Almancanın Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeleri 270

2.1.5.4.10. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeleri 274

2.1.5.5. Ünsüz Benzeşmesi 278

2.1.5.5.1. Tam Benzeşme 279

2.1.5.5.1.1. İlerleyici Tam Benzeşme 279

2.1.5.5.1.2. Gerileyici Tam Benzeşme 280

2.1.5.5.2. Yarı Benzeşme 281

2.1.5.5.2.1. İlerleyici Yarı Benzeşme 281

2.1.5.5.3. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Benzeşmeleri 282

2.1.5.5.4. Ünsüz Benzeşmezliği 282

2.1.5.6. Ünsüz İkizleşmeleri 284

2.1.5.6.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz İkizleşmeleri 286

2.1.5.7. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi 286

2.1.5.8. Ünsüz Düşmesi 287

2.1.5.8.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Düşmeleri 294

2.1.5.9. Ünsüz Türemesi 295

2.1.5.9.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Türemeleri 298
2.1.5.10. Göçüşme 298
2.1.5.10.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Göçüşmeler 299
2.1.5.11. Hece Düzeyinde Ses Değişmeleri 299
2.1.5.11.1. Hece Kaynaşması 299
2.1.5.11.2. Hece Yutumu 300
2.1.5.11.3. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Hece Değişmeleri 301
2.1.5.11.3.1. Hece Yutumu 301
2.1.5.11.3.2. Hece Türemesi 301
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ 302
2.2.1. Kelime Yapımı 302
2.2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri 303
2.2.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri 311
2.2.1.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri 316
2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri 317
2.2.1.5. Yapım Eki Yığılması 321
2.2.2. Kelime Türleri 321
2.2.2.1. İsimler 321
2.2.2.1.1. İsim Çekimi 322
2.2.2.1.1.1. Çokluk Ekleri 322
2.2.2.1.1.2. Hâl Ekleri 324
2.2.2.1.1.2.1. İlgi Hâli Eki 324
2.2.2.1.1.2.2. Yükleme Hâli Eki 326
2.2.2.1.1.2.3. Yönelme Hâli Eki 328
2.2.2.1.1.2.4. Bulunma Hâli Eki 330
2.2.2.1.1.2.5. Ayrılma Hâli Eki 331
2.2.2.1.1.2.6. Vasıta Hâli Eki 332

2.2.2.1.1.2.7. Eşitlik Hâli Eki 333

2.2.2.1.1.2.8. Yön Gösterme Eki 334

2.2.2.1.1.2.9. Hâl Ekleri Arasında Görev Değişimleri 334

2.2.2.1.1.3. İyelik Ekleri ve İyelik Çekimi 335

2.2.2.1.1.3.1. Teklik ve Çokluk 1. Şahıslar 336

2.2.2.1.1.3.2. Teklik ve Çokluk 2. Şahıslar 337

2.2.2.1.1.3.3. Teklik ve Çokluk 3. Şahıslar 339

2.2.2.1.1.3.4. İyelik Eki Yığılması 341

2.2.2.1.1.3.5. İşlevsiz İyelik Eki Kullanımı 341

2.2.2.1.1.4. İsimlerde Soru Eki 341

2.2.2.1.1.5. Aitlik Eki 342

2.2.2.1.2. Anlam ve Görevlerine Göre İsimler 342

2.2.2.1.2.1. Özel ve Cins İsimler 342

2.2.2.1.2.1.1. Özel İsimler 342

2.2.2.1.2.1.1.1. Türkçe Özel İsimler 342

2.2.2.1.2.1.1.2. Almanca Özel İsimler 346

2.2.2.1.2.1.2. Cins İsimler 350

2.2.2.1.2.1.2.1. Türkçe Cins İsimler 350

2.2.2.1.2.1.2.2. Almanca Cins İsimler 362

2.2.2.1.2.2. Somut ve Soyut İsimler 371

2.2.2.1.3. Yapılarına Göre İsimler 372

2.2.2.1.3.1. Basit İsimler 372

2.2.2.1.3.2. Türemiş İsimler 372

2.2.2.1.3.3. Birleşik İsimler 372

2.2.2.2. Sıfatlar 373

2.2.2.2.1. Niteleme Sıfatları 373

2.2.2.2.2. Belirtme Sıfatları 374

2.2.2.2.2.1. İşaret Sıfatları 375

2.2.2.2.2.2. Sayı Sıfatları 375

2.2.2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları 376
2.2.2.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları 376
2.2.2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları 376
2.2.2.2.2.2.4. Topluluk Sayı Sıfatları 377
2.2.2.2.2.2.5. Kesir Sayı Sıfatları 377
2.2.2.2.2.3. Soru Sıfatları 377
2.2.2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları 377
2.2.2.3. Zamirler 379
2.2.2.3.1. Şahıs Zamirleri 379
2.2.2.3.2. Dönüşlülük Zamirleri 380
2.2.2.3.3. İşaret Zamirleri 380
2.2.2.3.4. Aitlik Zamirleri 381
2.2.2.3.5. Belirsizlik Zamirleri 381
2.2.2.3.6. Soru Zamirleri 381
2.2.2.4. Zarflar 382
2.2.2.4.1. Zaman Zarfları 382
2.2.2.4.2. Yer-Yön Zarfları 383
2.2.2.4.3. Nitelik ve Durum Zarfları 383
2.2.2.4.4. Miktar Zarfları 383
2.2.2.4.5. Soru Zarfları 384
2.2.2.5. Fiiller 384
2.2.2.5.1. Fiil Çekimi 384
2.2.2.5.1.1. Şahıs Ekleri 384
2.2.2.5.1.2. Şekil ve Zaman Ekleri 386
2.2.2.5.1.2.1. Haber Kipi Çekimleri 386
2.2.2.5.1.2.1.1. Geniş Zaman 386
2.2.2.5.1.2.1.2. Şimdiki Zaman 390
2.2.2.5.1.2.1.3. Gelecek Zaman 394
2.2.2.5.1.2.1.4. Görülen Geçmiş Zaman 400

2.2.2.5.1.2.1.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman 404
2.2.2.5.1.2.2. Tasarlama Kipi Çekimleri 407
2.2.2.5.1.2.2.1. Emir Çekimi 407
2.2.2.5.1.2.2.2. İstek Çekimi 410
2.2.2.5.1.2.2.3. Şart Çekimi 412
2.2.2.5.1.2.2.4. Gereklilik Çekimi 413
2.2.2.5.1.2.3. Ek-Fiil 414
2.2.2.5.1.2.3.1. Ek-Fiilin Şimdiki ve Geniş Zaman Çekimi 414
2.2.2.5.1.2.3.2. Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi 417
2.2.2.5.1.2.3.3. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi 419
2.2.2.5.1.2.3.4. Ek-Fiilin Şart Çekimi 420
2.2.2.5.1.2.3.5. Ek-Fiilin Olumsuz Çekimi 420
2.2.2.5.1.2.4. Fiillerin Birleşik Zamanlı Çekimler 420
2.2.2.5.1.2.4.1. Hikâye Birleşik Çekimi 421
2.2.2.5.1.2.4.2. Rivayet Birleşik Çekimi 429
2.2.2.5.1.2.4.3. Şart Birleşik Çekimi 430
2.2.2.5.1.2.4.4. -DUr Ek-Fiili 433
2.2.2.5.2. Birleşik Fiiller 434
2.2.2.5.2.1. İsim + Yardımcı Fiil 434
2.2.2.5.2.1.1. İsim + et- 434
2.2.2.5.2.1.2. İsim + eyle- 435
2.2.2.5.2.1.3. İsim + ol- 435
2.2.2.5.2.1.4. İsim + yap- 436
2.2.2.5.2.2. Tasvirî Fiiller 439
2.2.2.5.2.2.1. Yeterlilik 439
2.2.2.5.2.2.2. Tezlik 440
2.2.2.5.2.2.3. Süreklilik 440
2.2.2.5.2.2.4. Yaklaşma 440
2.2.2.5.3. Fiilimsiler (Çekimsiz Fiiller) 441

2.2.2.5.3.1. İsim-Fiil 441
2.2.2.5.3.2. Sıfat-Fiil 442
2.2.2.5.3.3. Zarf-Fiil 445
2.2.2.6. Edatlar 449
2.2.2.6.1. Ünlem Edatları 449
2.2.2.6.1.1. Duygu Edatları 449
2.2.2.6.1.2. Seslenme Edatları 450
2.2.2.6.1.3. Sorma Edatları 450
2.2.2.6.1.4. Gösterme Edatları 450
2.2.2.6.1.5. Cevap Edatları 450
2.2.2.6.2. Bağlama Edatları 451
2.2.2.6.2.1. Sıralama Edatları 451
2.2.2.6.2.2. Denkleştirme Edatları 451
2.2.2.6.2.3. Karşılaştırma Edatları 452
2.2.2.6.2.4. Cümle Başı Edatlar 453
2.2.2.6.2.5. Sona Gelen Edatlar 456
2.2.2.6.3. Son Çekim Edatları 456
2.2.2.6.3.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları 457
2.2.2.6.3.2. Sebep Edatları 457
2.2.2.6.3.3. Benzerlik Edatları 458
2.2.2.6.3.4. Başkalık Edatları 458
2.2.2.6.3.5. Kuvvetlendirme Edatları 458
2.2.2.6.4. Diğer Hâl Edatları 458
2.2.2.6.4.1. Göre Edatı 458
2.2.2.6.4.2. Rağmen Edatı 458
2.2.2.6.4.3. Miktar Edatı 459
2.2.2.6.4.4. Zaman Edatları 459
2.2.2.6.4.5. Yer ve Yön Edatları 460
2.3. SÖZ DİZİMİ 460

2.3.1. Kelime Grupları 460
2.3.1.1. Tekrar Grubu (İkilemeler) 461
2.3.1.1.1. Aynen Tekrarlar 461
2.3.1.1.2. Eş Anlamlı Tekrarlar 461
2.3.1.1.3. Zıt Anlamlı Tekrarlar 461
2.3.1.1.4. Eklemeli Tekrarlar 461
2.3.1.2. İyelik Grubu ve İsim Tamlaması 461
2.3.1.2.1. İsim Tamlaması 463
2.3.1.2.1.1. Belirtili isim tamlaması 463
2.3.1.2.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması 465
2.3.1.3. Sıfat Tamlaması 465
2.3.1.4. Birleşik İsim Grubu 466
2.3.1.5. Birleşik Kelime Grubu 466
2.3.1.6. Unvan Grubu 467
2.3.1.7. Aitlik Grubu 467
2.3.1.8. Bağlama Grubu 468
2.3.1.9. Edat Grubu 469
2.3.1.10. Ünlem Grubu 470
2.3.1.11. Sayı Grubu 470
2.3.1.12. Fiil Grupları 470
2.3.1.12.1. İsim-fiil Grubu 471
2.3.1.12.2. Sıfat-fiil Grubu 471
2.3.1.12.3. Zarf-fiil Grubu 471
2.3.1.13. Kısaltma Grupları 471
2.3.1.13.1. İsnat Grubu 472
2.3.1.13.2. İlgi Grubu 472
2.3.1.13.3. Yönelme Grubu 472
2.3.1.13.4. Bulunma Grubu 473
2.3.1.13.5. Uzaklaşma Grubu 473

2.3.1.13.6. Vasıta Grubu 473
2.3.2. Cümle 474
2.3.2.1. Yapılarına Göre Cümle Çeşitleri 477
2.3.2.1.1. Basit Cümleler 477
2.3.2.1.2. Birleşik Cümleler 478
2.3.2.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler 478
2.3.2.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümleler 478
2.3.2.1.2.3. Ki'li Birleşik Cümleler 479
2.3.2.1.3. Sıralı Cümleler 479
2.3.2.1.3.1. Bağımlı Sıralı Cümleler 479
2.3.2.1.3.2. Bağımsız Sıralı Cümleler 480
2.3.2.1.4. Bağlı Cümleler 481
2.3.2.1.5. Eksiltili Cümleler 482
2.3.2.2. Yüklemin Türüne Göre Cümleler 483
2.3.2.2.1. İsim Cümlesi 483
2.3.2.2.2. Fiil Cümlesi 483
2.3.2.3. Anlamına Göre Cümleler 483
2.3.2.3.1. Olumlu Cümleler 483
2.3.2.3.2. Olumsuz Cümleler 484
2.3.2.3.3. Soru Cümlesi 485
2.3.2.3.4. Emir Cümlesi 485
2.3.2.4. Yüklemin Yerine Göre Cümleler 485
2.3.2.4.1. Kurallı Cümleler 485
2.3.2.4.2. Devrik Cümleler 486
2.3.2.5. Karışık Yapılı Cümleler 486
2.3.2.5.1. Karışık Yapılı Cümlelerin Yapı Bakımından İncelenmesi 487
2.3.2.5.1.1. Karışık Yapılı Basit Cümleler 487
2.3.2.5.1.2. Karışık Yapılı Birleşik Cümleler 489
2.3.2.5.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler 489

2.3.2.5.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümleler 490

2.3.2.5.1.2.3. Ki'li Birleşik Cümleler 491

2.3.2.5.1.3. Karışık Yapılı Sıralı Cümleler 491

2.3.2.5.1.3.1. Bağımlı Sıralı Cümleler 491

2.3.2.5.1.3.2. Bağımsız Sıralı Cümleler 493

2.3.2.5.1.4. Karışık Yapılı Bağlı Cümleler 494

2.3.2.5.1.5. Karışık Yapılı Eksiltili Cümleler 496

2.3.2.5.2. Karışık Yapılı Cümlelerin Yükleminin Türüne Göre İncelenmesi 496

2.3.2.5.2.1. Karışık Yapılı İsim Cümlesi 496

2.3.2.5.2.2. Karışık Yapılı Fiil Cümleleri 497

2.3.2.5.3. Karışık Yapılı Cümlelerin Anlamına Göre İncelenmesi 498

2.3.2.5.3.1. Karışık Yapılı Olumlu Cümleler 498

2.3.2.5.3.2. Karışık Yapılı Olumsuz Cümleler 498

2.3.2.5.3.3. Karışık Yapılı Soru Cümleleri 498

2.3.2.5.3.4. Karışık Yapılı Emir Cümleleri 499

2.3.2.5.4. Karışık Yapılı Cümlelerin Yükleminin Yerine Göre İncelenmesi 499

2.3.2.5.4.1. Karışık Yapılı Kurallı Cümleler 499

2.3.2.5.4.2. Karışık Yapılı Devrik Cümleler 500

2.3.2.5.5. Cümle Dışı Unsurlar 500

2.3.2.5.6. İçinde Türkçe ve Almanca Tekrar Bulunduran Karışık Yapılı Cümleler 500

2.3.2.5.6.1. Öge Düzeyindeki Tekrarlar 500

2.3.2.5.6.2. Cümle Düzeyindeki Tekrarlar 501

2.3.2.5.7. Bağımsız Cümle Düzeyinde Almancanın Kullanımı 502

2.3.2.5.7.1. Cümleler Arası Geçiş Şeklinde Kullanımı 502

2.3.2.5.7.2. Türkçe Soru Cümlesine Almanca Yanıt Şeklinde Kullanımı 502

2.3.2.5.7.3. Türkçe Cümlenin Anlaşılmamasından Kaynaklanan Almanca Cümle Kullanımı 504

2.3.2.5.7.4. Türkçe Konuşmak İstenmemesi Nedeniyle Almanca Cümle Kullanımı 504

2.3.2.5.8. Cümle Üstü Almanca Kullanımlar 505

2.4. YAZILI METİNLER 506

2.4.1. İmlâ 507

2.4.1.1. Kod Kopyalamalar 507

2.4.1.1.1. Almancadan Türkçeye Kod Kopyalamalar 507

2.4.1.1.1.1. Harf Düzeyinde Kod Kopyalamalar 507

2.4.1.1.1.2. Ek Düzeyinde Kod Kopyalamalar 510

2.4.1.1.1.3. Kelime Grupları Düzeyinde Kod Kopyalamalar 510

2.4.1.1.1.4. Öge Düzeyinde Kod Kopyalamalar 510

2.4.1.1.1.5. Cümle Düzeyinde Kod Kopyalamalar 511

2.4.1.1.1.6. Gramer Düzeyinde Kod Kopyalamalar 512

2.4.1.1.2. Türkçeden Almancaya Kod Kopyalamalar 513

2.4.1.2. Diğer Yazım Özellikleri 513

2.4.1.2.1. Harf, Hece ve Eklerin Yazımı 513

2.4.1.2.1.1. Harf ve Hecelerin Yazımı 513

2.4.1.2.1.1.1. Harf Türetme 513

2.4.1.2.1.1.2. Harf Düşürme 514

2.4.1.2.1.1.3. Harf Değiştirme 515

2.4.1.2.1.1.4. Ünsüz İkizleşmesi 519

2.4.1.2.1.1.5. Göçüşme 519

2.4.1.2.1.1.6. Hece Değiştirme 519

2.4.1.2.1.1.7. Hece Düşmesi 519

2.4.1.2.1.2. Eklerin Yazımı 520

2.4.1.2.1.2.1. Haber Kiplerinin Yazımı 520

2.4.1.2.1.2.2. İyelik Eklerinin Yazımı 520

2.4.1.2.1. 2.3. Hâl Eklerinin Yazımı 521

2.4.1.2.2. Ayrı ve Bitişik Yazımlar 523

2.4.1.2.2.1. Eklerin Yazımı 523

2.4.1.2.2.2. Kelimelerin Yazımı 525

2.4.1.2.3. Büyük ve Küçük Harflerin Yazımı 526

2.5. ANLAMA VE DİLLER ARASI ÇEVİRİLER 527

2.5.1. Anlamlı Çeviriler 527

2.5.2. Bozuk Çeviriler 528

2.5.3. Anlamsız Çeviriler 528

3. BÖLÜM

3.1. SÖZ VARLIĞI 531

3.1.1. Türkçe Söz Varlığı 531

3.1.2. Almanca Söz Varlığı 648

SONUÇ 677

METİNLER 683

KAYNAKÇA 941

ÖZGEÇMİŞ 951

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ÜNLÜLER

á	:a-e arası ünlü
ȧ	:a-ı arası ünlü
ã	:Nazal a
ɐ	:Kısa ve yarı açık a ünlüsü
ė	:e-i arası ünlü
ä	:Kısa ve açık e ünlüsü
ə	:e-ı arası ı'ya daha yakın ünlü
í	:ı-i arası ünlü
i̊	:ı-u arası ünlü
ȯ	:o-u arası ünlü
ó	:o-ö arası ünlü
ő	:ö-ü arası ünlü
ú	:u-ü arası ünlü
ā	:Uzun a
ē	:Uzun e
ǟ	:Uzun ve açık e
ī	:Uzun ı
ī	:Uzun i
ō	:Uzun o
ō̈	:Uzun ö
ū	:Uzun u
ṻ	:Uzun ü
a̯	:Kısa a
e̯	:Kısa e
ı̯	:Kısa ı
i̯	:Kısa i

ÜNSÜZLER

ć : Sızıcı c ünsüzü

c͡ : IPA'da dʒ işaretiyle gösterilen ünsüz

c̱ : ç-j arası ünsüz

ç͡ : c͡-ç karışımı bir ünsüz

c̓ : ç-ş arası bir ünsüz

ġ : Art damak g ünsüzü

ĝ : g-ġ arası ünsüz

ğ : Gırtlak g ünsüzü

ǵ : Ön damak g ünsüzü

ḥ : Nefesli h ünsüzü

ḫ : Art damak ünsüzü

ħ : IPA'da ç işaretiyle gösterilen ünsüz

ķ : Art damak ünsüzü

K : k-g arası ünsüz

Ķ : ķ-ġ arası ünsüz

k̂ : k-ķ arası ünüz

ķ̂ : ķ- ḫ arası ünsüz

ḱ : Ön damak ünsüzü

Í : Diş ucu ünsüzü

ŋ : Damak n'si

P : p-b arası ünsüz

R : Küçük dil r'si

Ṛ : R-ğ arası ünsüz

S : s-z arası ünsüz

Ş : ş-j arası ünsüz

ş͡ : Türkçedeki ş ile IPA'da ʃ işaretiyle gösterilen Almanca ünsüz arasında söylenen bir ünsüz

T : t-d arası ünsüz

w : Çift dudak v'si

KISALTMALAR

A : a, e (Eklerde)

AABF : Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu

ABAF : Avrupa Ehl-i Beyt Alevi Federasyonu

ADÜTDF : Avrupa Demogratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu

Akt. : Aktaran

ATB : Avrupa Türk Kültür Dernekleri Birliği

ATİB : Avrupa Türk İslam-Kültür Dernekleri Birliği

AÜ : Ankara Üniversitesi

C : c, ç (Eklerde)

Çev. : Çeviren

DİTİB : Diyanet İşleri Türk İslam Birliği

DTCF : Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi

Fr. : Farsça

I : ı, i (Eklerde)

İng. : İngilizce

IPA : Uluslarasarı Fonetik Alfabe

İGMG : İslam Toplumu Milli Görüş

İKMB : İslam Kültür Merkezi Birliği

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Nu. : Numara

RTÜK : Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

s. : Sayfa

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TAM : Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi

TDAY-B : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten

TDK **:** Türk Dil Kurumu

TKAE **:** Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

Tv **:** Televizyon

U **:** u, ü (Eklerde)

vb. **:** ve benzeri

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. I. Kuşak Yazarların Eserlerinde Dil Kullanımları 41
Grafik 2. II. Kuşak Yazarların Eserlerinde Dil Kullanımı 47
Grafik 3: I. ve II. kuşak Yazarların Eserlerinde Dil Kullanımlarının Karşılaştırılması 48
Grafik 4. Almanya'daki Velilerin Televizyon Kanalı Tercihleri 55
Grafik 5. Velilerin Televizyon Kanalı Tercihleri 56
Grafik 6. Çocukların Televizyon Kanalı Tercihlerinde Velilerin Görüşleri 56
Grafik 7. Öğrencilerin Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Görüşleri 59
Grafik 8. Çocuklarının Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Veli Görüşleri 60
Grafik 9. Velilerin Aile İçinde Dil Kullanımları 63
Grafik 10. Çocuklarının Aile İçinde Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri 64
Grafik 11. Velilerin Çocuklarıyla İletişimde Dil Kullanımları 65
Grafik 12. Öğrencilerin Anne ve Babalarıyla İletişimde Dil Kullanımları 66
Grafik 13. Öğrencilerin Kardeşleriyle İletişimde Dil Kullanımları 67
Grafik 14. Çocuklarının Kendi Aralarında Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri 68
Grafik 15. Velilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları 69
Grafik 16. Öğrencilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları 71
Grafik 17. Velilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları 74
Grafik 18. Öğrencilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları 74
Grafik 19. Çocuklarının Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Veli Görüşleri 75
Grafik 20. Öğrencilerin Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Görüşleri 76
Grafik 21. Öğrencilerden Türkçe Dersi Alanların Sayıları 85
Grafik 22. Çocuklarının Türkçe Dersine Katılmasını İsteyen Velilerin Sayıları 86
Grafik 23. Çocukları Türkçe Dersi Alan Velilerin Sayıları 87
Grafik 24. Öğrencilerin Evlerinde Öğrendikleri Türkçenin Yeterliliği ile İlgili Görüşleri 88

Grafik 25. Okullardaki Türkçe Dersinin Yeterliliği ile İlgili Veli Görüşleri 88
Grafik 26. Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Bilgileri 89
Grafik 27. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Bilgileri 90
Grafik 28. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Bilgileri 90
Grafik 29. Ankete Katılan Öğrencilerin Okul Bilgileri 91
Grafik 30. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğum Yeri Bilgileri 92
Grafik 31. Ankete Katılan Velilerin Cinsiyet Bilgileri 92
Grafik 32. Ankete Katılan Velilerin Yaş Bilgileri 93
Grafik 33. Ankete Katılan Velilerin Doğum Yeri Bilgileri 94
Grafik 34. Ankete Katılan Velilerin Eğitim Bilgileri 94
Grafik 35 . Ankete Katılan Velilerin Çocuk Sayısı Bilgileri 95
Grafik 36. Ankete Katılan Velilerin Vatandaşlık Bilgileri 96
Grafik 37. Ankete Katılan Velilerin Almanya'da Bulundukları Süre Bilgileri 96
Grafik 38. I., II. ve III. Kuşaktan Derlenen Metinlerdeki Türkçe ve Almanca Kelimelerin Oranlarının Grafik Gösterimi 676

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye'den Almanya'ya İşkur Aracılığıyla Giden İşçilerin Sayıları 15

Tablo 2. Almanya'daki Türk Vatandaşlarının Sayısı 16

Tablo 3. Almanya'da Eyaletler Bazında Türklerin Sayısı 18

Tablo 4. Alman Vatandaşlığına Geçen Türklerin Sayısı 19

Tablo 5. Doğumla Alman Vatandaşı Olan Türklerin Sayısı 20

Tablo 6. Almanya'daki Türklerin Gazete Tercihleri (TAM Vakfı) 50

Tablo 7. Almanya'nın En Çok Satan Türkçe Gazetelerin Satış Rakamları 51

Tablo 8. Almanya'daki Türklerin Televizyon Kanalı Tercihleri (RTÜK) 54

Tablo 9. Almanya'daki Türklerin Televizyon Kanalı Tercihleri (TAM Vakfı) 54

Tablo 10. Velilerin Televizyon Kanalı Tercihleri 55

Tablo 11. Öğrencilerin Televizyon Kanalı Tercihleri 55

Tablo 12. Çocukların Televizyon Kanalı Tercihlerinde Velilerin Görüşleri 56

Tablo 13. Türk Televizyon Kanallarını Tercih Sebepleri 58

Tablo 14. Alman Televizyon Kanallarını Tercih Sebepleri 58

Tablo 15. Öğrencilerin Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Görüşleri 59

Tablo 16. Çocuklarının Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Veli Görüşleri 60

Tablo 17. 11-19 Yaş Arası Gençlerin Türkçe Tv. Programları Anlamaları ile İlgili Kendi ve Veli Görüşleri 60

Tablo 18. Velilerin Aile İçinde Dil Kullanımları 63

Tablo 19. Çocuklarının Aile İçinde Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri 64

Tablo 20. Velilerin Çocuklarıyla İletişimde Dil Kullanımları 64

Tablo 21. Öğrencilerin Anne ve Babalarıyla İletişimde Dil Kullanımları 65

Tablo 22. Öğrencilerin Kardeşleriyle İletişimde Dil Kullanımları 66

Tablo 23. Çocuklarının Kendi Aralarında Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri 67

Tablo 24. Velilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları 69

Tablo 25. Öğrencilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları 71

Tablo 26. Velilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları 73
Tablo 27. Öğrencilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları 74
Tablo 28. Veli ve Öğrencilerin Tatillerde Türkiye'ye Gelme Sıklıklarının Karşılaştırılması 75
Tablo 29. Çocuklarının Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Veli Görüşleri 75
Tablo 30. Öğrencilerin Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Görüşleri 76
Tablo 31. Almanya'daki Okullarda Türk Öğrenci Sayıları ve Türkçe Derslerine Katılım 84
Tablo 32. Öğrencilerden Türkçe Dersi Alanların Sayıları 85
Tablo 33. Çocuklarının Türkçe Dersine Katılmasını İsteyen Velilerin Sayıları 85
Tablo 34. Çocukları Türkçe Dersi Alan Velilerin Sayıları 86
Tablo 35. Öğrencilerin Evlerinde Öğrendikleri Türkçenin Yeterliliği ile İlgili Görüşleri 87
Tablo 36. Okullardaki Türkçe Dersinin Yeterliliği ile İlgili Veli Görüşleri 88
Tablo 37. Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Bilgileri 89
Tablo 38. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Bilgileri 89
Tablo 39. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Bilgileri 90
Tablo 40. Ankete Katılan Öğrencilerin Okul Bilgileri 91
Tablo 41. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğum Yeri Bilgileri 91
Tablo 42. Ankete Katılan Velilerin Cinsiyet Bilgileri 92
Tablo 43. Ankete Katılan Velilerin Yaş Bilgileri 93
Tablo 44. Ankete Katılan Velilerin Doğum Yeri Bilgileri 93
Tablo 45. Ankete Katılan Velilerin Eğitim Bilgileri 94
Tablo 46. Ankete Katılan Velilerin Çocuk Sayısı Bilgileri 95
Tablo 47. Ankete Katılan Velilerin Vatandaşlık Bilgileri 95
Tablo 48. Ankete Katılan Velilerin Almanya'da Bulundukları Süre Bilgileri 96
Tablo 49. Almanya'daki Kuruluşların Din Dersinin İşlenişi Hakkındaki Görüşleri 99
Tablo 50. Metinlerde Tespit Edilen Ünlüler 157

Tablo 51. Metinlerde Tespit Edilen Ünsüzler 213
Tablo 52. Türkçe Kelimelerde Ünlü Değişimleri 231
Tablo 53. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Değişmeleri ... 234
Tablo 54. Türkçe Kelimelerde Ünlü Düşmeleri 238
Tablo 55. Türkçe Kelimelerde Ünlü Türemeleri 241
Tablo 56. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Türemeleri 242
Tablo 57. Türkçe Kelimelerde Tonlulaşmalar 252
Tablo 58. Türkçe Kelimelerde Tonsuzlaşmalar 256
Tablo 59. Türkçe Kelimelerde Süreksizleşmeler 257
Tablo 60. Türkçe Kelimelerde Sızıcılaşmalar 261
Tablo 61. Türkçe Kelimelerde Sızıcı Ünsüzler Arası Değişmeler 263
Tablo 62. Türkçe Kelimelerde Akıcılaşmalar 264
Tablo 63. Türkçe Kelimelerdeki Akıcı Ünsüzler Arası Değişmeler 267
Tablo 64. İnce Ünsüzlerin Boğumlanma Noktalarının Geriye Kayması 268
Tablo 65. Almancanın Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeler 274
Tablo 66. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Benzeşmeleri 282
Tablo 67. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Benzeşmezlikleri 284
Tablo 68. Türkçe Kelimelerde Ünsüz İkizleşmeleri 286
Tablo 69. Türkçe Kelimelerde İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi 287
Tablo 70. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Düşmeleri 294
Tablo 71. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Türemeleri 297
Tablo 72. Almanca Kelimeler Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeleri 302
Tablo 73. Metinlerde Tespit Edilen Şahıs Ekleri 385

Konu

Almanya'da, Türkçenin kullanımı her yeni gelen kuşakla birlikte değişikliğe uğramış ve bir önceki kuşağa göre daralmıştır. Türkçenin kullanımındaki daralma edebiyatta, basında, sosyal hayatta vb. alanlarda kendini gösterirken Türkçenin kullanımında görülen değişiklik daha çok konuşma dilinde gerçekleşmiştir. Almanya'da I. kuşak tarafından konuşulan Türkçe, Türkiye Türkçesi ağızlarıyla aynı özelliklere sahipken, II. kuşak tarafından konuşulan Türkçenin, Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini kaybetmeye ve Almancadan bilhassa sözcük kopyalama düzeyinde etkilenmeye başladığı görülmüştür. III. kuşakta ise Türkçenin, Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini büyük oranda kaybettiği ve Almancadan ses, şekil, söz dizimi, gramer ve mantık düzeyinde etkilenerek Türkiye Türkçesinden tamamen farklı bir gelişme sürecini yaşadığı tespit edilmiştir. Almanya'da konuşulan Türkçenin II. ve III. kuşakla birlikte farklı bir yola girmesi ve Türkiye Türkçesinden ses, şekil, gramer vb. hususlarda farklı gelişmeler göstermesi sebebiyle **"Almanya Türkçesi"** olarak adlandırılması daha doğru olacaktır.

Bu bağlamda çalışmanın konusu, Almanya'da I., II. ve III. kuşak tarafından konuşulan Türkçenin gelişim sürecini, Türkçe ile Almanca arasında gerçekleşen kod kopyalamaları[1] tespit etmek ve bu tespitler ışığında Türkçenin Almanya'daki geleceği ile ilgili çıkarımlarda bulunmaktır.

Amaç ve Önem

Doğan Aksan ana dilini ve önemini; "Ana dili (Muttersprache, mother language) anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir. Ana dili bir toplumun geçmişten geleceğe bütün değerlerini içinde barındırır. Ana dili bir nevi o milletin kimliğidir. Millet olma bilinci ancak ana dilinin en iyi şekilde muhafazasıyla gerçekleşebilir. Biz, dünyayı ana dilimizin penceresinden görür, ana dilimizin kavramlarıyla evreni biçimlendiririz." şeklinde tanımlamaktadır[2]. Aksan'ın da belirttiği gibi milleti millet yapan, millet yaptıktan sonra millet olarak kalmalarını sağlayan, kültürü ve değerleri gelecek kuşaklara aktaran ana dilidir. Almanya'daki Türk

[1] Kod kopyalama: "Herhangi bir dile ait birim veya yapının bir başka dile aktarılması eylemidir. Dillerin birbirlerini etkilemeleri, hem ses, hem söz hem de söz dizimi düzlemlerinde gerçekleşebilmektedir." bkz.: Günay Karaağaç, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü,* TDK Yayınları, s. 349, Ankara 2013.
[2] Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim,* TDK Yayınları, Ankara 2007, s. 81.

kimliğinin varlığı ve devamı Türkçenin varlığı ile mümkündür. Almanya'daki Türklerin entegrasyonlarının/ asimilasyonlarının ancak Türkçe üzerinde yapılacak çalışmalarla mümkün olduğunu bilen Alman devleti, I. ve II. kuşağı kayıp kuşak olarak tanımlamış ve çalışmalarını III. ve ondan sonraki kuşaklar üzerinde yoğunlaştırmıştır.

Bugün Türkçe derslerin geç vakitlerde işlenmesi, öğretmen istihdamının yapılmaması, derslerin seçmeli olması ve dersten alınan notun karneye etkisinin olmaması gibi uygulamalar, ana dili öğrenimini olumsuz yönde etkileyen hususlardan bazılarıdır. Türkçe derslerin haftada sadece iki saat ve seçmeli olarak verilmesi, bazı eyaletlerde ise Almanya'nın Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nda genel başarısını düşürdüğü gerekçesiyle bu derslerin kaldırılmaya çalışılması asimilasyona yönelik uygulamaların bir parçasıdır.

Almanya'ya 1961 yılında ilk giden işçilerden günümüze kadar elli dört yıl geçmiştir. Bu süre içinde Türkler -özellikle III. kuşak-; uygulanan politikalar, bilinçsizlik, baskın kültürün etkisi ve eğitim yetersizliği gibi nedenlerle ana dil kaybına uğramışlar, Türkçe ve Almancanın karışımından oluşan bir dil kullanmaya başlamışlardır. Kimilerinde ise Almanca baskın dil durumuna gelmiştir.

Bu gelişmelerin yaşandığı 21. yüzyıl Almanya'sında Türklerin dil kullanımlarının tespit edilmesi, Almanya tarafından yapılan entegrasyon/asimilasyon çalışmalarının adının tam olarak konması ve gelecek kuşakların dillerini ve kimliklerini koruyabilmeleri için gerekli çalışmaların yapılması önem arz etmektedir.

Materyal ve Yöntem

Almanya'da Türkçenin sosyal hayatta, edebiyatta, okullarda, basında vb. alanlarda kullanımıyla ilgili bilgiler kaynak taraması ve anket çalışması neticesinde elde edilmiştir. Kuşaklara göre Türkçenin kullanım seviyesinin ve Türkçe ile Almanca arasında gerçekleşen kod kopyalamaların tespit edilmesi amacıyla her üç kuşaktan sözlü metin derlemeleri yapılmıştır. Ayrıca III. kuşakta, yazıda Almancanın etkisini tespit edebilmek amacıyla III. kuşaktan yazılı metinler toplanmıştır.

Türk-Alman ilişkileri, Almanya'da Türk varlığı ve Almanya'da Türk nüfusuyla ilgili bilgi ve veriler T.C. Berlin Büyükelçiliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliğinin internet sayfasındaki verilerden alınmıştır.

Almanya'daki Türklerin basın tercihleriyle ilgili veriler saha araştırması esnasında uygulanan anket çalışmalarıyla Radyo Televizyon Üst Kurulu ve Konrad Adenauer Stiftung tarafından yaptırılan çalışmalardan elde edilmiştir.

Almanya'daki Türk yazarlar ve eserleriyle ilgili bilgilere bu alanda hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezleriyle Gürsel Aytaç, Hayrunnisa Topçu, Erkan Zengin gibi bu konuda çalışma yapmış diğer araştırmacıların çalışmalarının taranması sonucu ulaşılmıştır. Ayrıca yazarların Almanya'da yayımlanmış çalışmalarının Türkiye'de olmama ihtimaline karşı Almanya Milli Kütüphanesi elektronik veri tabanından da tarama yapılmıştır.

İnceleme bölümünde Ahmet Caferoğlu ve Mukim Sağır'ın ses bilgisiyle ilgili çalışmalarından Zeynep Korkmaz'ın gramer ve ağız çalışmalarından, Muharrem Ergin, Necmettin Hacıeminoğlu, Bilal Aktan, Mustafa Özkan ve Günay Karaağaç'ın çalışmalarından, Leyla Karahan'ın ağızların sınıflandırılmasıyla ilgili çalışmasından ve metin derlemelerimizde kaynak kişilerin memleketleriyle ilgili Tuncer Gülensoy, Mehmet Dursun Erdem, Necati Demir, Ahmet Günşen, Gürer Gülsevin ve diğer araştırmacılar tarafından yapılmış ağız çalışmalarından faydalanılmıştır.

Almancadaki standart seslerin tanımları Nevin Selen tarafından hazırlanan "Türkler İçin Alman Dilinin Telaffuz Kuralları" ve "Alman Dilinin Fonetik ve Entonasyon Kuralları" çalışmalarından; İclal Ergenç'in "Almanca ve Türkçenin Ses Yapılarının Karşılaştırılması" adlı çalışmasından ve Koloman Brenner, Balaz Huszka ve Csaba Werk- Marinkas tarafından Budapeşte'de Almanca olarak hazırlanan- "Deutsche Phonetik- Eine Einführung" adlı çalışmasından faydalanılarak hazırlanmıştır. Almanca kelimelerin doğru telaffuzları, Osman Nazım Kıygı tarafından Almanya'da hazırlanan "Kompaktwörterbuch Türkisch" adlı sözlükten ve https://de.wiktionary.org/wiki internet sayfasından faydalanılarak verilmiştir. Almanca kelimelerin Türkçe anlamları verilirken ise Karl Steuerwald tarafından hazırlanan "Türkçe Almanca Sözlük" ve "Almanca Türkçe Sözlük" ile Osman Nazım Kıygı tarafından hazırlanan "Kompaktwörterbuch Türkisch" adlı sözlüklerden istifade edilmiştir. İnceleme bölümünde Almanca gramer kurallarıyla ilgili verilen bilgiler için Ines Balcik, Klaus Röhe ve Verena Wróbel tarafından hazırlanan "Die groβe Grammatik Deutsch" adlı

çalışmayla Dursun Zengin tarafından hazırlanan "Her Yönüyle Modern Almanca Deutsche Grammatik" adlı çalışmalardan faydalanılmıştır.

1.Anket Çalışması

Almanya'da Duisburg, Köln, Düsseldorf, Essen, Dortmund ve Berlin şehirlerinde veli ve öğrencilere yönelik kahvelerde, cami lokallerinde, dernek ve vakıflarda, okullarda ve aile ziyaretlerinde çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada 117 veli ve 294 öğrenciye ulaşılmıştır. Anketlerdeki sorulara verilen cevaplar fişlenmiş ve cevaplarla ilgili sayısal verilere ulaşılmıştır. Giriş bölümünde anket verileri tablo ve grafikler şeklinde değerlendirmeye alınmıştır. Öğrenci ve velilere karşılaştırma yapabilmek amacıyla benzer sorular yöneltilmiştir. Anket çalışmasına katılan veli ve öğrencilerle ilgili bilgiler anket bölümünün sonunda toplu olarak verilmiştir.

Yaş, eğitim durumları, Almanya'da bulundukları süre vb. kişisel bilgiler haricinde velilere 13, öğrencilere ise 10 soru yöneltilmiştir. Bu sorular dil kullanımları, basında Türkçe tercihleri ve Türkçe dersleriyle ilgi sorulardan oluşmaktadır. Anketlerdeki sorulara verilen cevaplar tek tek fişlenmiş ve cevaplarla ilgili sayısal verilere ulaşılmıştır. Giriş bölümünde anket verileri tablo ve grafikler şeklinde değerlendirmeye alınmıştır. Öğrenci ve velilere karşılaştırma yapabilmek amacıyla benzer sorular yöneltilmiştir. Anket verileri giriş bölümünün ilgili yerlerinde kullanıldığı için anket çalışmasına katılan öğrenci ve velilerle ilgili demografik bilgiler giriş bölümünde verilmiştir.

2. Sözlü Metin Derlemeleri

Çalışmanın asıl malzemesini sözlü metin derlemeleri oluşturmaktadır. Sözlü metinler 2013 yılının Temmuz-Eylül ayları arasında Almanya'nın Duisburg, Berlin, Köln, Düsseldorf, Dortmund ve Essen şehirlerinde I., II. ve III. kuşaktan derlemeler yapılarak elde edilmiştir. Ayrıca TRT tarafından hazırlanan ve Almanya'da yaşayan I. kuşaktan kaynak kişilerin kendi anlatımlarına dayalı göç maceraları ve hayat hikâyelerini konu alan "Gurbette Kalanlar" programından da faydalanılmıştır.

Metin derlemeleri, farklı kesimlerden kaynak kişilere ulaşabilmek amacıyla kahvelerde, cami lokallerinde, dernek ve vakıflarda, spor kulüplerinde ve aile ziyaretlerinde gerçekleştirilmiştir. I. ve II. kuşaktan kaynak kişilere önce soru-cevap yöntemi

uygulanmış, belli bir süre devam eden soru-cevap yönteminin ardından kaynak kişinin normal konuşma sürecine girdiği görülünce kaynak kişinin konuşması, akışına bırakılmıştır. III. kuşaktan metin derlemeleri ise, III. kuşağın bizi yabancı görmelerinden ve bizimle konuşmak istememelerinden dolayı I. veya II. kuşaktan referans kişilerle birlikte gerçekleştirilmiştir. III. kuşakta karşılaşılan durum sebebiyle metin derlemeleri genellikle gizli kayıt yöntemiyle yapılmıştır. Gizli kayıt yöntemiyle yapılan metin derlemelerinde kaynak kişinin adı verilmiş soyadı ise kısaltılmıştır.

I., II. ve III. kuşaktan 91 kaynak kişiden 45 metin derlenmiştir[3]. Kaynak kişilerin 21'i (% 23) I. kuşaktan, 18'i (% 20) II. kuşaktan ve 52'si (% 57) ise III. kuşaktan kaynak kişilerdir. 45 metnin 21'i (% 47) I. kuşağa, 9'u (% 20) II. kuşağa ve 9'u da (% 20) III. kuşağa aittir. Metinlerin 6'sında (% 13) ise II. ve III. kuşaktan kaynak kişiler aynı metin içinde yer almışlardır. I. kuşaktan kaynak kişilerin Türkiye'nin 15 farklı şehrinden oldukları, II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin ise Türkiye'nin 29 farklı şehrinden oldukları tespit edilmiştir. I. kuşaktan bir kaynak kişi Makedonya göçmenidir. II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin arasında Türkiye'ye hiç gelmeyenler ile annesi Alman olanlar da bulunmaktadır. Kaynak kişilerle ilgili bilgiler metinlerin baş tarafında verilmiştir.

Metinlerdeki konular genellikle I. kuşakta göç, memleket hasreti ve Almanya'da yaşanan sıkıntılardan; II. kuşakta işsizlik ve gelecek endişesinden; III. kuşakta ise okul, dersler, arkadaş çevresi ve tatillerden oluşmaktadır.

Metinler yazıya geçirilirken üç farklı transkripsiyon sisteminden faydalanılmıştır. Bunlardan ilki Tuncer Gülensoy'un "Türk Fonetik Transkripsiyonu Üzerine"[4] makalesinde teklif ettiği transkripsiyon işretleri, ikincisi Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat her iki dilin seslerinin etkisiyle ortaya çıkan sesleri göstermek için kullanılan transkripsiyon işaretleri, üçüncüsü ise Almanca kelimelerin telaffuzunu göstermek amacıyla IPA'da verilen transkripsiyon işaretleridir.

Metinlerdeki Almanca kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerin, metnin okuyucu tarafından daha rahat anlaşılabilmesi için sayfanın hemen altına dipnotla ve metin içindeki anlam akışı dikkate alınarak Türkçeleri verilmiştir.

---

[3] Bazı kaynak kişilerden farklı zamanlarda farklı konular üzerine iki defa derleme yapılmış ve ikinci metinler "b" metni olarak gösterilmiştir. O metinlerin ilave edilmesiyle metin sayısı 48'ye çıkmaktadır.

[4] Tuncer Gülensoy, "Türk Fonetik Transkripsiyonu Üzerine" *DTCF Türkoloji Dergisi*, Sayı VIII, Yıl 1979, s. 169-190.

Metinlerde geçen Almanca kelimeler italik olarak gösterilmiştir. Türkçenin etkisinin görüldüğü Almanca kelimeler, hemen yanlarına köşeli parantez içinde telaffuzları verilerek ve altı çizilerek diğer Almanca kelimelerden ayırt edilmiştir. Türkçenin etkisinin görülmediği Almanca kelimeler telaffuzlarına göre değil standart Almancadaki yazılışlarıyla verilmiştir. Almanca kelimedeki Türkçe ekler ve Türkçenin etkisiyle oluşan ses türemeleri ayırt edilebilmesi amacıyla düz verilmiştir: h*ōfin*larda (IV/26) [ofen] gibi. Kaynak kişi tarafından telaffuz ediliş şekli metin içinde italik olarak verilmiş fakat metin içinde köşeli parantez içinde ise standart Almancadaki yazılış şekli verilmiştir. Kelimede italik yazılmayan kısımlar Türkçe kaynaklı unsurların olduğunu göstermektedir.

Almanca kelimelerin yazılışlarında açıklanması gereken bir diğer husus ise r ünsüzünün yazılışıdır. Almancada r harfi bazı kelimelerde bulunmasına rağmen telaffuzda söylenmez. Ayrıca I. ve II. kuşaktan kaynak kişilerde Almanca küçük dil R'sinin Türkçe r şeklinde telaffuz edildiği kullanımlara da rastlanmıştır. Bu sebeple r ünsüzünün metin içinde yazılışında üç farklı yol izlenmiştir:

1. Bazı kelimelerin yazımında r harfi bulunmasına rağmen telaffuzda kaybolmaktadır. Bu kelimelerin herhangi başka bir yerinde Türkçenin etkisi yoksa standart Almancadaki şekli yazılmıştır. Söz gelimi *wasserwunderland* (XXXIX/8) (vasavundɐ́lant) örneğinde iki tane r harfi olmasına rağmen telaffuzda hiçbiri söylenmemektedir. Bu sebeple bu kelime standart Almancadaki yazılışıyla verilmiştir.

2. Küçük dil R'si olarak telaffuz edilen r ünsüzü kaynak kişi tarafından doğru telaffuz edilmişse metin içinde küçük dil R'si olarak verilmiştir. Mesela *kühlschrank* (XXXVI/45) (kū̱lşRanḳ) kelimesinin içinde bulunan r ünsüzü küçük dil R'si olarak telaffuz edilmesi gerekir. Kaynak kişi tarafından doğru telaffuz edilmişse kelime içindeki r ünsüzünün doğru telaffuz edildiğini göstermek amacıyla metin kısmında kelime "*kühlschRank* (XXXVI/45) (kū̱lşRanḳ)" olarak verilmiştir.

3. Bazı kelimelerde küçük dil R'si olarak telaffuz edilmesi gereken r ünsüzünün kaynak kişi tarafından Türkçedeki r ünsüzü şeklinde telaffuz edildiği görülmüştür. Bu tür kelimelerin yazımında kaynak kişinin telaffuzu esas alınmıştır. Metin içinde de kelimenin telaffuzunda Türkçenin etkisinin olduğunu göstermek amacıyla kelimenin altı çizilmiş ve hemen yanına köşeli parantez içinde standart Almancadaki yazılışı

verilmiştir. Mesela *rātaws* [rathaus] (XXXVIII/33). Kelimenin doğru telaffuzu "Rātaws" iken kaynak kişi tarafından kelime başındaki r ünsüzü Türkçe'deki r şeklinde telaffuz edilmiştir.

Yazıya geçirilen metinlerden I.-XXI. metinler I. kuşaktan kaynak kişilere, XXII.-XLV. metinler ise II. ve III. kuşaktan kaynak kişilere aittir.

Metinler oluşturulduktan sonra gramer incelemesine kaynaklık edecek I., II. ve III. kuşaktan malzemeler ayrı ayrı fişlenmiştir. Çalışmamızın konusu Almanya Türkçesi olduğu için fişlenen unsurlar Türkçe kelimelerden ve Türkçenin etkisinin görüldüğü Almanca kelimelerden oluşmuştur. Türkçenin etkisinin görülmediği Almanca kelimeler inceleme alanımızın dışında tutulmuştur.

Fişlenen her Türkçe unsurun sonunda üç ayraç kullanılmıştır. İlk ayraç içinde önce Romen rakamıyla metin numarası sonra satır numarası verilmiştir. İkinci ayraçta kelimenin doğru yazılışı, üçüncü ayraçta ise kaynak kişinin memleketi verilmiştir. Fişlenen her Almanca unsurun sonunda ise iki ayraç kullanılmıştır. İlk ayraç içinde önce Romen rakamıyla metin numarası sonra satır numarası verilmiştir. İkinci ayraçta ise kelimenin telaffuzunda yanlışlık varsa önce doğru yazılışı ve telaffuzu, kelimenin telaffuzunda yanlışlık yoksa sadece telaffuzu verilmiştir. Mesela; *essen* (XXXVII/6) (äsən) şeklinde verilen Almanca kelimenin ikinci parantez içinde yalnız telaffuzu verilmişken, *kölün* (XIV/33) (< Köln "köln") şeklinde verilen Almanca kelimenin ikinci parantez içinde hem doğru yazılışı hem de telaffuzu verilmiştir.

Ayrıca kaynak kişilerin adı soyadı -gizli çekimlerde adı ve soyadının ilk harfi- yaşı, Almanya'da yaşadığı şehir, Türkiye'deki memleketi ve Almanya'ya gidiş tarihi gibi bilgiler verilmiştir.

Dil bilgisi incelemeleri bölümü ses ve şekil bilgisi üzerine bina edilmiştir. Ses bilgisi bölümünde kaynak kişilerden derlenen metinlerdeki Türkçe ve/veya Almanca kelimelerde görülen her bir ses Türkçe ve/veya Almanca kelimelerden örnekler, kuşaklara göre verilerek tanımlanmıştır. Seslerin tanımlanmasından sonra fonetik hususların incelemesine geçilmiş ve kuşaklar arasında mukayese yapabilmek amacıyla fonetik hususlar kuşaklara göre tablolaştırılmıştır. Türkçenin Almancaya veya Almancanın Türkçeye fonetik etkisi de yine ses bilgisi bölümünde ilgili fonetik hususların altında verilmiştir. Şekil bilgisi bölümünde Türkçe ekler, eklerin alafonları,

kelimeler ve cümleler Türkçe ve Almanca arasında görülen değişik seviyelerdeki etkileşimlerle birlikte verilmiştir.

Şekil bilgisinin sonunda kuşakların dil kullanımında Türkçe ve Almancanın seviyesini tespit edebilmek amacıyla hem Türkçe ve Almancanın söz varlığı çıkarılmış hem de metinlerde geçen Türkçe ve Almanca kelimelerin word programında sayımları yapılarak bir sayısal veriye ulaşılmıştır.

3. Yazılı Metin Derlemeleri

Yazılı metin derlemeleri, yazıda öğrencilerin Türkçe yazımlarını inceleyebilmek ve kod kopyalamaları tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bunun için öğrencilere, uygulanan anket çalışmasının sonunda iki ayrı bölüm ayrılmıştır. Birinci bölümde öğrencilere dört seçenek sunulmuş - 1. Ailenizi tanıtınız. 2. En samimi olduğunuz arkadaşınızı tanıtınız. 3. İleride yapmak istediğiniz meslek nedir? 4. Tatilde ne yapmak istersiniz?- bu seçeneklerden biriyle ilgili üç dört satırlık Türkçe bir metin yazmaları istenmiştir.

İkinci bölümde ise öğrencilerin seviyelerine göre hazırlanmış Almanca metinler verilmiş, bu metinlerden birini okumaları ve anladıklarını Türkçe olarak yazmaları söylenmiştir. 294 öğrenciden 202'si anket çalışmasının sonunda yer alan yazılı metin bölümünü doldurmuştur. Yazılı metinler incelenirken ses bilgisi bölümündeki yöntemle numaralandırılmıştır. Fakat yazılı metinlerin çok olması nedeniyle metinlerde günümüz rakamları kullanılmıştır. Metin numarası önce verilmiş araya eğik çizgi konulmuş ve sonrasında satır numarası verilmiştir. Metinlerin başında dolduran kişinin yaşı, sınıfı, doğum yeri ve Türkçe dersi aldığı yıl hakkında bilgilere de değinilmiştir.

4. Konuyla İlgili Yapılmış Önceki Çalışmalar

Almanya'daki Türklerin dil kullanımlarıyla ilgili Türkiye'de ve Almanya'da yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmamızda bu kaynaklardan da faydalanılmıştır.

Almanya'daki Türklerle ilgili Türkiye'de yapılmış çalışmaların daha çok Türk yazarların eserleri, Türklerin sosyolojik açıdan incelenmesi, ekonomik yönleri ve Türkçe öğretimiyle[5] ilgili çalışmalar olduğu görülmüştür. Almanya'daki Türklerin dil

[5] Cemal Yıldız, *Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi*, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanılığı, Ankara 2012.

kullanımlarıyla ilgili çalışmalara ise araştırmacılar son yıllarda önem vermeye başlamışlardır[6].

Almanya'da yapılan çalışmaların çoğu ise Almanya'daki Türklerin iki dillilikleriyle, özelde Almanca kullanımlarıyla ilgilidir. Bununla birlikte iki dilli öğrencilere Almanca ve Türkçe öğretimi, iki dilli öğrencilerin eğitim sorunları gibi konularda da çalışmalar mevcuttur[7]. Fakat bu çalışmaların merkezinde daima Almancanın olduğu görülmektedir. Bunların haricinde az sayıda da olsa Türklerin Türkçe problemlerini, Türkçenin Almanya'da kullanım alanlarını, Türklere yönelik yapılan entegrasyon/asimilasyon çalışmalarını konu alan çalışmalar da mevcuttur. Lars Johanson'un Gieβen Üniversitesinde 28-29/10/1985 tarihlerinde sunmuş olduğu "*Entsteht ein Deutschland-Türkisch (Almanya Türkçesi mi Doğuyor?)*" adlı bildirisi, Nevzat Gözaydın'ın 1988 yılında Uluslararası Türk Dili Kurultayında sunduğu 'Federal Almanya'da İki Dillilik ve Değişen Türkçe' bildirisi ve Astrid Menz tarafından mastır çalışması olarak 1991 yılında hazırlanan "*Studien zum Türkisch der zweiten deutschlandtürkischen Generation (Almanya'daki II. Kuşağın Türkçeleri Üzerine Araştırmalar)*" bu çalışmalardan bazılarıdır.

---

[6] Nevzat Özkan, *Türk Dilinin Yurtları,* Akçağ Yayınları 2. Baskı, Ankara 2007; Muhammet Koçak, 'Almanya'da Yaşayan Türklerin Türkçe Dil Becerileri Üzerine Bir Dil İncelemesi', *Zeitschrift für die Welt der Türken"* Vol.4, Nu. 1 (2012), s. 303-313; *Avrupa'da Türkçenin Geleceği* (Edt.: Yılmaz Bulut), Kadim Yayınları, Ankara 2014; vb.

[7] Esin İleri, *Türkisch in Deutschland*, Üniversität Hamburg, 1986; Inken Keim, *Die "türkischen Powergirls",* Gunter Narr Verlag, Tübingen 2008, Inken Keim, *Gastarbeiterdeutsch*, Gunter Narr Verlag, Tübingen 1978; Inci Drim, *Var mı lan Marmelade- Türkisch-deutscer Sprachkontakt in einer Grundschulklasse*, Waxmann Verlag, München 1998; Aydın Aytemiz, *Zur Sprachkompotenz türkischer Schüler in Türkisch und Deutsch*, Peter Lang Verlag, Frankfurt 1990; Ahmet Turgut, *Untersuchung zur Ebtwicklung der sprachlicen Kompotenz in der Erst-und Zweitsparache bei türkischen Gymnasiasten*, Önel Verlag, Duisburg 1995; İbrahim Karasu, *Bilinguale Wortschatzentwicklıng türkischer Migrantenkinder vom Vor-bis ins Grundschulalter in der Bundesrepublik Deutschland*, Peter Lang Verlag, Frankfurt 1995; Yazgül Şimşek, *Sequenzielle und prosodische Aspekte der sprecher-Hörer-Interaktion im Türkendeutschen*, Waxmann Verlag, München 2012 vb.

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan Almanya, endüstrisini hızla geliştirmeye başlamış, gelişen endüstri beraberinde iş gücü açığını ortaya çıkarmıştır. Almanya işçi açığını kapatmak amacıyla önce İtalya'yla arkasından Türkiye, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Tunus gibi ülkelerle anlaşmalar yaparak işçi açığını giderme yoluna gitmiştir[8].

Almanya, 1960 yılından itibaren Türkiye'den işçi almaya başlamış, gelen işçilerin Almanya'da belli bir süre çalışıp ülkelerine geri dönecekleri düşüncesiyle onları "misafir işçi" (Gastarbeiter) olarak adlandırmışlardır. Fakat gelen işçilerin çoğu ülkelerine geri dönmemiş ve Almanya'ya yerleşmişlerdir. Günümüzde ise Almanya, kimi Türklerin birinci vatanı, kimilerinin ise ikinci vatanı durumuna gelmiştir. Şu an Almanya'da 1960'lı yıllardan itibaren işçi olarak gidenler, onların çocukları ile torunlarından oluşan üç kuşak birlikte yaşamaktadır.

İlk giden Türkler -I. kuşak- dil bilmemenin, çevreyi tanımamanın ve kültüre yabancı olmanın etkisiyle evden işe, işten eve gidip gelmiş, ana dili hatta ağız özelliklerini korumuştur.

Kültür ve dil çatışmasını en çok yaşayan kuşak ise II. kuşak olmuştur. Bunlar, arkadaş çevresinde ve okulda yeni bir kültürle tanışmış, böylece aileye yabancı yeni bir çevreyle yakınlaşmıştır. Fakat aile içinde Türkçe, okul ve arkadaş ortamında ise Almanca konuşmaları bu kuşağın kültürel ve dil yönünden bir çatışmaya girmelerine neden olmuştur.

---

[8] Latif Çelik, "Ellinci Yılında Göçtürklerin Türkiye ve Almanya Açısından Önemi", *Tarih Peşinde*, Sayı 7, s. 147-164; Milazım Koçtürk, "Almanya'ya Göçün Tarihi", *Die Gaste,* Sayı 2, Temmuz-Ağustos 2008, s. 5, Duisburg-Essen Üniversitesi.

III. kuşak, II. kuşağın yaşadığı çoğu sıkıntıları yaşamamıştır. II. kuşak çoğu şeyi daha olgunlukla karşılamış ve çocuklarının Almanya'ya ve Alman kültürüne uyum sağlaması için gayret göstermiştir. Fakat aile büyükleri tarafından gösterilen bu gayret III. kuşak tarafından Türk kültürünün ve Türkçenin ikinci plana itilmesine n-eden olmuştur. III. kuşaktan bazı bireylerin Türkiye'yi hiç görmeden yetiştikleri, bu sebeple de birinci dillerinin yaşadıkları ülkenin dili olmaya başladığı görülmüştür[9].

Almanya'da I., II. ve III. kuşaktan oluşan 3 milyona yakın Türk yaşamaktadır. Bugün Almanya'da Türklerin dilleri ve kültürleri entegrasyon çalışması adı altında dışlanmak suretiyle Türkler asimile edilmeye çalışılmaktadır. Alman devleti, asimilasyonun önündeki en büyük engelin ana dili Türkçe olduğunu bildiği için gelecek kuşakların birinci dilinin Almanca olması için planlamalarını yapmış ve bu yönde çalışmalarını yürütmeye başlamıştır.

Günümüzde Almanya'da yaşayan Türklerin dil kullanımında dört farklı özellikle karşılaşmak mümkündür. Bunlar tek dillilik[10], iki dillilik[11], yarım dillilik[12] ve dil körelmesidir[13].

Tek dillilik, daha çok I. kuşaktan ev hanımlarında ve II. kuşaktan geç yaşlarda evlilik yoluyla gidenlerde görülmektedir. Son yıllarda evlilik yoluyla Almanya'ya gidenlerin "Aile Birleşimi Sınavı" diye bilinen Almanca yeterlilik sınavından başarılı olmaları gerektiği için II. kuşakta görülen tek dillilik azalmıştır. İki dillilik, her üç kuşakta görülmekle birlikte tek dilli ve yarım dilli olanlara göre iki dilli olanların sayısı çok azdır. Yarım dillilik, Almanya'da yaşayan Türklerde en çok görülen husustur. I. kuşağın, Türkçenin kullanım pratikliğine sahip olmalarının yanında genelinin Almancanın kullanım pratikliğine sahip olmamaları; III. kuşağın, Almancanın kullanım pratikliğine sahip olmalarının yanında genelinin Türkçenin kullanım pratikliğine sahip

[9] Nevzat Özkan, *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s. 31.
[10] Tek dillilik, bir dilin kullanım pratikliğine sahip olunmasıdır.
[11] İki dillilik; iki dilin alternatif şekilde kullanım pratikliğine sahip olunmasına (U. Weinreich "Aktr. Neriman Hasan"), yeni bir dilin tam öğrenilmesinin doğuştan kazanılan dilin kaybolmasıyla sona ermemesine (Bloomfield "Aktr. Neriman Hasan") ve aynı birey tarafından iki veya daha çok dilin alternatif şekilde kullanılmasına denir.
[12] Skutnabb-Kanges ve Taukoma (Aktr. Neriman Hasan) yarım dilliliği, ev dilini geliştirme ortamı bulunamaması ve ikinci dilin de zorla öğrenilmesi sebebiyle her iki dilde gerekli yeterlilik seviyesinin kazanılamaması olarak tanımlamaktadır.
[13] Dil körelmesi, aileden veya sonradan öğrenilen herhangi bir dilin kullanım pratikliğine sahip olunmaması fakat anlamlandırılabilmesidir.

olmamaları ve II. kuşaktan bazılarının Türkçe veya Almancanın kullanım pratikliğine sahip olmalarının yanında diğer dilin kullanım pratikliğine sahip olmamaları yarım dilliliğin Almanya'da yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Dil körelmesi ise daha çok III. kuşakta görülen bir husustur. III. kuşağın aileden öğrendikleri Türkçeyi geliştirme ortamı bulamamaları ve ileriki yaşlarda kendilerinde baskın dilin Almanca olması Türkçenin kullanım pratikliğinin körelmesine neden olmaktadır. III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkçe konuşmaları, anlamlandırabilmeleri fakat Türkçe konuşmak istemeyerek Almanca konuşmak istemeleri dil körelmesinin bir sonucudur.

Almanya'da yaşayan Türklerde görülen yarım dillilik standart Türkiye Türkçesinden ve ağızlarından farklı gelişmeler gösteren ve Türkçe kuralların da dışına çıkan yeni ağız özelliği oluşturan bir Türkçe ortaya çıkarmıştır.

1.1. ALMANYA'DA TÜRK VARLIĞI

1.1.1. Tarihte Türk-Alman İlişkileri

"Türklerle Almanların tarih sahnesinde ilk karşılaşmaları 1097 yılında I. Haçlı Seferi dönemine gelmektedir"[14]. Osmanlı döneminde ise Türklerle Almanlar 1396 yılında yapılan Niğbolu Muharebesi'nde karşı karşıya gelmişler[15] daha sonra ise ilişkiler, 1529 yılında I. Viyana Kuşatması'nın ardından 1532 yılında Almanların İstanbul'a elçi göndermeleriyle resmî düzeyde devam etmiştir[16]. Türklerin Almanya'ya ilk gelişleri, 1683-1699 yılları arasındaki Osmanlı-Kutsal İttifak Savaşları'nda esir düşen Türklerin Berlin'e getirilmesiyle gerçekleşmiştir. 1701 yılında ise Mektupçu Azmi Said Efendi ilk Osmanlı diplomatik temsilcisi olarak Berlin'e gönderilmiştir. Daha sonra III. Selim'in orduda reform kararı almasıyla Türk-Alman ilişkilerinde askerî işbirliği başlamıştır. 1866 yılında da Neukölln'de Berlin Türk Şehitliği olarak adlandırılan Türk Mezarlığı kurulmuştur. 4 Ağustos 1914 günü I. Dünya Savaşı'nın başlaması ve 29 Ekim 1914 günü Osmanlı İmparatorluğunun İttifak Devletleri cephesinde savaşa girmesiyle Türk-Alman ilişkileri farklı bir boyut kazanmıştır. 1915 yılında ilk Türk öğrenci kafilesi,

---

[14] Erhan Kılıçaslan, *Almanya'daki Türklerin Türk Alman İlişkileri Açısından Önemi ve Türk Nüfusunun Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Alınabilecek Tedbirler*, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı YLT, Ankara 2006, s.39.

[15]Orhan Hülagü, Ömer Hakan Özalp, *Kâzım Karabekir, Tarih Boyunca Türk-Alman İlişkileri*, Emre Yayınları, İstanbul 2001, s. 21.

[16] Erkan Perşembe, *Almanya'da Türk Kimliği Din ve Entegrasyon*, Araştırma Yayınları, Ankara 2005, s. 57.

Türk-Alman Derneği aracılığıyla Almanya İmparatorluğuna gönderilmiştir. 1917 yılına gelindiğinde Berlin'de 50'si öğrenci olmak üzere 216 Türk'ün yaşadığı tespit edilmiştir. 1924 yılında Türk-Alman Dostluk Antlaşması imzalanmış, 1925 yılında ise Berlin'de "Berlin Türk Öğrenci Derneği" kurulmuştur. 1917 yılında Berlin'deki Türk sayısı 216 iken, 1925 yılında ise bu sayının 1.164'e ulaştığı görülmüştür[17]. II. Dünya Savaşı'ndan çıkan Almanya, endüstrisini hızla geliştirmeye başlamış, gelişen endüstri beraberinde işçi açığını ortaya çıkarmıştır. 1097 yılında savaşla başlayan Türk-Alman ilişkileri, 30 Eylül 1961 tarihinde imzalanan ve 1 Ekim 1961 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk İşçilerinin Almanya'da İşe Yerleştirilmelerine Dair Anlaşma'yla[18] farklı bir boyut kazanmıştır. Bugün Almanya'da 3 milyon Türk nüfusu yaşamakta ve Almanya kimi Türkler için I. vatan olarak görülmektedir.

1961 yılında Türkiye ile imzalanan anlaşmayla Almanya'daki Türk varlığının sebebi ve yapısı tamamen değişmiştir. 1961 yılı itibariyle Türkiye'den Almanya'ya iş gücü göçleri başlamış ve her geçen yıl Almanya'daki Türk nüfusu hızla artmıştır. İş gücü göçüyle birlikte Almanya'da hızlı bir şekilde artmaya başlayan Türk nüfusuna, zamanla Türkiye'de meydana gelen siyasi olaylar neticesinde yasa dışı yollardan veya iltica talepleriyle gidenler de eklenmiştir[19].

1.1.2. Almanya'ya Türk İşçi Göçü ve Almanya'da Türk Nüfusu

1961 yılından 2011 yılının sonuna kadar İşkur aracılığı ile Almanya'ya giden işçilerin toplam sayısı 696.413'tür.

[17] 1871-1945 yılları arası Almanya'daki Türk nüfusu için bak.: Ingeborg Böer, Ruth Haerkötter, Petra Kappert (Çeviren: Can Uralcan), *Berlin'den Türkler Geçti 1871-1945*, İleri Yayınları, İstanbul 2012, s. 375-399.

[18] Emir Timur, İmran Sarmış ve Osmanbey Şahin, *Uluslararası İşgücü Anlaşmaları*, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayın Numarası 07, Ankara 2014, s. 16-26.

[19] Yasa dışı yollardan gidenlerin çoğu darbeler döneminde Almanya'ya kaçan sol grup üyeleridir. Siyasi sığınma talebinde bulunanlar ise genellikle terör örgütü üyelerinden ve bazı vatandaşların çektikleri ekonomik sıkıntılara etnik kimliklerine zulüm edildiğini bahane gösterenlerden oluşmaktadır.

Tablo 1. Türkiye'den Almanya'ya İşkur Aracılığıyla Giden İşçilerin Sayıları (1961-2011)[20]

Yıl	**Sayı**
1961	1.476
1965	45.572
1970	96.936
1973	103.793
1976	2.101
1986	17
1990	62
1993	1.999
1996	2.443
2000	2.135
2007	2.022
2008	1.398
2009	1.280
2010	1.094
2011	882
Toplam	**696.413**

1961 yılından 2011 yılının sonuna kadar İşkur aracılığıyla Almanya'ya giden işçi sayısı yaklaşık 700.000 iken; aile birleşimleri[21] ve Almanya'da doğan çocuklarla birlikte Türklerin[22] nüfusu dört kat artmış ve 3 milyona yaklaşmıştır. Fakat kendilerinin geleceğini Almanya'da gören Türkler zamanla Alman vatandaşlığına geçmişler ve

[20] İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü-İstatistik Yıllığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara 1990-2011 (http//www.iskur.gov.tr/Kurumsal Bilgi/istatistikler.aspx#dltop erişim tarihi: 05.06.2013)

[21] Aile birleşimi, 1961 yılından itibaren işçi olarak Almanya'ya gidenlerin zamanla aile fertlerini de Almanya'ya götürmeleridir.

[22] Almanya'daki Türkler Alman vatandaşlığına geçenleri de içermektedir.

geçmeye de devam etmektedirler. 3 milyon Türkün yaklaşık 1.550.000'i Türkiye vatandaşı[23], diğerleri de Alman vatandaşıdır.

Tablo 2. Almanya'daki Türk Vatandaşlarının Sayısı

Yıl	**Sayı**
1961	6.700
1970	249.400
1977	508.000
1987	1.453.700
1997	2.107.400
2003	1.877.661
2011	1.607.461
2013	1.549.808

1.1.2.1. Türk Vatandaşlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

2013 yılı itibarıyla Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının yaş gruplarına göre dağılımları şöyledir: 0-15 yaş arası 75.508, 16-35 yaş arası 528.672, 36-65 yaş arası 728.161 ve 65 yaş ve üstü 217.467'dir[24]. 1.550.000 Türk vatandaşının yaklaşık % 40'ını 0-35 yaş arası genç nüfusun oluşturduğu görülmektedir.

1.1.2.2. Eyaletlere Göre Türk Nüfus Dağılımı

Almanya 16 eyaletten oluşan bir federasyondur. Bu eyaletlerin içinde Nordrhein-Westfalen eyaleti Türk vatandaşının en çok (520.573), Sachsen-Anhalt ise en az olduğu eyalettir (2.217). Eyaletlerdeki Türklerin çokluğu Türklerin dil kullanımını da doğrudan etkilemektedir. Saha araştırması esnasında Nordrhein-Westfalen eyaleti içinde Türklerin dil kullanımlarının az oldukları yerlerde kendi aralarında daha çok Almanca, çok

[23] http://www.calisma.de/index.php?option=com (erişim tarihi: 18.05.2015)
[24] http://www.calisma.de/index.php?option=com (erişim tarihi: 18.05.2015)

oldukları yerlerde ise kendi aralarında daha çok Türkçe-Almanca[25] karışık olduğu görülmüştür.

Resim 1. Almanya Eyaletler Haritası

[25] Bundan sonraki bölümlerde ve anket çalışmalarında yer alan Türkçe-Almanca kavramı Türkçe ile Almancanın karışık olarak tercih edildiğini belirtmektedir.

Tablo 3. Almanya'da Eyaletler Bazında Türklerin Sayısı (31.12.2013)[26]

Eyalet	**Türk Nüfusu**
Baden-Württemberg	269.471
Bayern	203.784
Berlin+Brandenburg	114.029
Bremen	25.471
Hamburg	49.433
Hessen	162.116
Mecklemburg Vorpommer	1.277
Sachsen	93.726
Nordrhein-Westfalen	520.573
Rheinland-Pfalz	61.239
Saarland	11.162
Saksonya	3.950
Sachsen-Anhalt	2.217
Schlewig-Holstein	29.312
Thüringen	2.048
Toplam	**1.549.808**

1.1.3. Alman Vatandaşı Türkler

Almanya'ya geçici işçi olarak 1961 yılında gitmeye başlayan vatandaşlarımız, aile birleşimleriyle Türkiye'deki aile fertlerinin bir kısmını yanlarına aldılar. I. kuşaktan Almanya'ya gidenlerin zamanla Türkiye'de kalan aile büyüklerinin vefat etmesi, Almanya'da çocuklarının dünyaya gelmesi ve yatırımlarını Almanya'da yapmalarıyla Türkiye ile olan bağları daha da zayıflamıştır. Kendilerini Almanya'da kalıcı görmeleri

[26] Eyaletler bazında verilen rakamlar Türk vatandaşlarını göstermektedir. http://www.calisma. de/ index. php?option=com (erişim tarihi: 18.05.2015)

ve Almanya'nın sunduğu haklardan daha çok istifade etme istekleri, onların Alman vatandaşlığına geçmeye başlamalarına neden olmuştur. Almanya'da yaşayan Türklerin iki şekilde Alman vatandaşlığına geçtikleri görülmüştür. Bunlardan ilki Türk vatandaşıyken şartları yerine getirerek Alman vatandaşı olanlar ve doğumla Alman vatandaşlığını elde edenlerdir.

1.1.3.1. Sonradan Alman Vatandaşı Olan Türkler

1 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren yasayla 16 yaşını doldurmuş bir birey en az 8 yıl yasal yollardan Almanya'da bulunuyorsa, oturma iznine sahipse, sabıka kaydı temiz ve geçimini sosyal yardım veya işsizlik yardımı almaksızın temin edebiliyorsa vatandaşlık için başvurabilmektedir. Vatandaşlık başvurusunda bulunanlardan yeterli derecede Almanca bilmeleri ve Almanya'nın hukuki ve toplumsal düzeni hakkında temel bilgilere sahip olmaları istenmektedir. Bunun için kişiler sınava tabi tutulurlar. Bu koşulları yerine getiren ve sınavdan başarılı olanlar Türk vatandaşlığından çıkmak kaydıyla Alman vatandaşlığına kabul edilirler[27].

Tablo 4. Alman Vatandaşlığına Geçen Türklerin Sayısı[28]

Yıl	Sayı	Yıl	Sayı
1972-1979	**2.219**	2000	**82.861**
1980-1989	**10.361**	2001	**76.861**
1990	**2.034**	2002	**64.631**
1991	**3.529**	2004	**44.465**
1992	**7.377**	2005	**32.661**
1993	**12.915**	2006	**33.388**
1994	**19.590**	2007	**28.861**
1995	**31.578**	2008	**24.449**
1996	**46.294**	2009	**24.647**
1997	**42.240**	2010	**26.192**
1998	**59.664**	2011	**28.103**
1999	**103.900**	2012	**33.246**

[27] http: //www.essen.bk.mfa. gov.tr/images/localCache/1/ erişim tarihi: 03.02.2015
[28] http://www.calisma.de/index.php?option=com (erişim tarihi: 18.05.2015) Bu rakamlara doğumla Alman vatandaşlığını elde edenler dâhil değildir.

1972'den 2012 yılı sonuna kadar 891.746 Türkiye vatandaşı Almanya vatandaşlığına geçmiştir.

1.1.3.2. Doğumla Alman Vatandaşı Olan Türkler

01 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe giren yasayla Almanya'da doğan çocuğun anne veya babasından biri Alman vatandaşıysa veya anne ve babası yabancı olmak şartıyla ikisinden biri çocuğun doğum tarihi itibarıyla en az sekiz yıldan beri devamlı ve yasal şekilde Almanya'da yaşıyor ve oturma hakkına sahip bulunuyorsa doğan çocuk Alman vatandaşı olarak kabul edilir ve doğuştan itibaren tüm hak ve ödevleriyle Alman vatandaşı olur[29].

Tablo 5. Doğumla Alman Vatandaşı Olan Türklerin Sayısı

Yıl	Sayı	Yıl	Sayı
2000	23.553	**2006**	16.084
2001	20.931	**2007**	14.075
2002	19.531	**2008**	11.282
2003	18.244	**2009**	9.490
2004	17.448	**2010**	9.690
2005	16.743	**2011**	10.095

2000 yılından 2015 yılı sonuna kadar doğumla Alman vatandaşı olmuş Türk çocukların sayısı yaklaşık 170.000'dir.

Türk vatandaşlığından çıkarak ve doğumla Alman vatandaşlığına geçen Türklerin sayısı 2012 yılı itibarıyla yaklaşık 1.100.000'e ulaşmıştır.

1.2. ALMANYA'DA TÜRKÇENİN VARLIĞI

Bir toplum tarafından kullanılan dil o toplum hakkında geniş bilgiler barındırır. Korkmaz, dil-millet ilişkisini "Diller toplumların yaşama düzenlerine uygun birer konuşma ve anlaşma düzenine sahiptirler. Bir toplumun dil davranışı, o toplumdaki yaşama düzeninin bir parçası ve bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla da dilin yapısı, yaşama düzeninin yapısına paralel olarak yol almaktadır. Milletlerin

[29] http://www.calisma.de/index.php?option=com (erişim tarihi: 18.05.2015)

gelişmesine, karakterlerinin belirlenmesine paralel olarak, bunlardan dil de etkilenir. Her dil kendi milletinin özelliklerine ayak uydurarak belli bir karakter kazanır."[30] der. Argunşah, ise Türkçenin önemini "Sözüm Türkçe Üstüne" adlı eserinde: "Türkçe demek Türk demektir. Türkçe varsa Türk milleti vardır. Türkçenin yok olduğu coğrafyalarda Türk'e de yer yoktur ve şimdiye kadar da olmamıştır. Türkçenin çekildiği yerlerden Türk kimliği de kısa zamanda çekilmek zorunda kalmıştır."[31] sözleriyle vurgulamıştır.

Almanya'ya işçi göçünün başladığı tarihten günümüze kadar 54 yıl geçmiştir. Bu zaman zarfında Almanya'da yaşayan Türkler pek çok açıdan Alman kültüründen etkilenmişlerdir. Bu etkileşim, kimi alanlarda kendi istekleriyle ya da kendiliğinden gerçekleşirken kimi alanlarda ise Alman devletinin baskısıyla gerçekleşmiştir. Alman devletinin baskısıyla gerçekleşen etkileşim alanlarından biri de kuşkusuz dil kullanımıdır. Göçün başladığı ilk yıllarda Türklerin Almanya'da kalıcı olmadıkları ve zamanla Türkiye'ye geri dönecekleri düşünülmüştür. Aileler Türkiye'ye döndüklerinde çocuklarının Türkiye'de uyum ve iletişim problemleri yaşamamaları için eyaletler tarafından kimi okullarda iki dilli hazırlık sınıfları, kimi okullarda asıl dersleri kendi dillerinde ve yardımcı dersleri Alman çocuklarla birlikte aldıkları "ulusal sınıflar" oluşturulmuştur[32]. Fakat Türklerin Almanya'da kalıcı olduklarının anlaşılmasının ardından 2000'li yılların başından itibaren uygulanan politikalar değişmiş, Türkçe uyumun/asimilasyonun önündeki en büyük engel olarak görülmeye başlanmıştır. Hatta kimi zaman bu görüş kimi siyasetçiler ve araştırmacılar tarafından açık açık dile getirilmiştir. Alman siyasetçi Otto Schily, 2002 yılında Süddeutsche Zeitung'a verdiği röportajda "Uyumun en sorunsuz şekli asimilasyondur; ancak devlet bunu yapamaz. Başarılı bir uyum için asgari şart, yabancıların Almanca öğrenmeleridir." derken, Konrad Adenauer Vakfı Genel Sekreteri Wilhelm Staudacher, "Almanya'daki Türklerin hemen hemen yarısı boş zamanlarında Türkçe konuşmaktadır, bu ise küçük İstanbul'un olumsuz tarafıdır."[33] demiştir. bununla birlikte Alman kamu yönetiminin "Tüm

[30] Zeynep Korkmaz, "Cumhuriyet Döneminde Bir Kültür Dili Olarak Türkçe", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, TDK Yayınları, Ankara 2007, s. 652.
[31] Mustafa Argunşah, *Sözüm Türkçe Üstüne*, Kesit Yayınları, İstanbul 2008, s. 9.
[32] Falk Pingel (Hrsg. Kalus Kresiser, Falk Pingel), "Türkisch als Muttersprache: Vom Ersatz- oder Ergänzungsunterricht zum Schulfach" *Türkisch als Muttersprache in der Bundesrepublik Deutschland Schulbücher und Unterrichtskonzepte zwischen zwei Kulturen,* Braunschweig 1987, s.10.
[33] "Almanya'da Entegrasyon ve Asimilasyon Tartışmaları", *Die Gaste*, Sayı 1, Duisburg-Essen Üniversitesi Mayıs 2008, s. 1.

göçmenlerin görevlerinin Almanca öğrenmek olduğu" ve "Göçmenlerin rüyalarını bile Almanca görmeleri gerektiği"[34] düşüncesi eyalet yönetimlerinin Türkçe derslerinin önüne çeşitli zorluklar çıkarmalarına neden olmuştur. "Hatta bazı Almanlar, Türklerin kalıcı olduklarının anlaşılmasının ardından sadece dil boyutunda uyumu/asimilasyonu yeterli görmemiş Türk çocuklarının da altmış yetmiş yıl önce kömür maʿdenlerinde çalıştırılan Polonyalı çocuklar gibi Almanlaştırılmaları gerektiğine inanmışlardır"[35]. Bu sebeple dil alanındaki etkileşim tek taraflı gerçekleşmiş; Türkçe pasif dil, Almanca ise baskın dil konumuna geçmiştir. Özkan, Türkiye dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının birinci ve ikinci kuşağının hem ana dili hem de ilk dili Türkiye Türkçesi olduğunu ancak üçüncü kuşakta Türkiye'yi hiç görmeden büyüyen insanlar bile bulunduğu için en azından bu kuşaktan belli bir grubun ilk dilinin yaşadığı ülkenin dili olmaya başladığını belirtmiştir. Hatta III. kuşağın içinde Türkçeyi hiç öğrenmeden yetişenler bile bulunduğuna vurgu yapmaktadır[36].

Aynı konu üzerinde Mainz Üniversitesi Türkoloji bölümü başkanı Lars Johanson, uygulanan politikalar sonucu pasif duruma düşen Türkçenin baskın dil olan Almanca karşısındaki gelişme ve değişme sürecini üç basamakta değerlendirmiştir[37]. Birinci basamakta Türkçenin çoğunluğun dilinden sadece kelime ve terim düzeyinde etkilendiği, ikinci basamakta Almanya'da yetişen ikinci neslin iki kanallı sistem denilen bir dil kullanımı sergiledikleri, duruma göre Türkçe ve Almancanın birbiriyle karışık yahut isteğe veya duruma göre birinden diğerine geçilerek konuşulduğu tespit edilmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak üçüncü basamakta Türkçenin sadece geleneksel bir dil durumuna gelirken, çoğunluğun dilinin geçerli dil hâline gelmesi ve Almanya'daki Türkçenin asimile olması gibi bir tehlikeye işaret edilmektedir. Üçüncü kuşaktan Türk çocuklarının günlük hayatta Türkçe kullanma oranının düşüklüğü ve konuştukları Türkçenin büyük ölçüde Almancayla karıştırılması, işaret edilen tehlikenin çok da uzak olmadığını göstermektedir, der.

---

[34] Zeynel Korkmaz, "Ana Dili Temelinde Almanca Öğrenimi Projesi", Duisburg-Essen Üniversitesi *Göçmen Toplulukların Eğitim ve (Ana)Dil Öğrenim Anlayışı 29 Ekim 2011 Sempozyum Bildirileri Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi 2011, s. 110-115.

[35] Yücel Tuna, Almanya'daki İşçi (Türk) Çocuklarının Dil Sorununa Yönelik Politikalar, *Göçmen Toplulukların Eğitim ve (Ana)Dil Öğrenim Anlayışı 29 Ekim 2011 Sempozyum Bildirileri Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi 2011, s. 106-109.

[36] Nevzat Özkan, *Türk Dilinin ...*, s. 31.

[37] Lars Johanson'dan aktaran Aydın Aytemiz, *Zur Sprachkompotenz...*, s. 1.

1.2.1. Almanya Türkçesini Oluşturan Sebepler

1.2.1.1. Türkçe Derslerinin Uygulanışı

Almanya'da Türkçe derslerin isteğe bağlı olarak haftada 2 ila 5 saat ek ders şeklinde yapılmaktadır. Uygulamada ise ana dili dersleri alt sınırdan, haftada 2 saat olarak verilmektedir. Bu yazılı olmayan bir kuraldır. Dersler zorunlu derslerin bitiminde öğleden sonraları işlenmektedir. Dersten alınan notların karneye katkısı bulunmamaktadır.

1.2.1.2. Aile Yapısı

Aile yapısının değişmeye ve bozulmaya başlamasıyla Türkçenin gelecek nesillere aktarımı olumsuz etkilenmiştir. Anne veya babanın yabancı olduğu ailelerde ortak dilin Almanca olmasıyla bu evliliklerden doğan çocuklarda birinci dil Almanca olmuştur.

1.2.1.3. Aile İçinde Türkçenin Kullanımı

Birinci sınıfa başlamadan önce göçmen çocuklara uygulanan yabancı dil sınavı, okulların ailelere aile içinde Almanca konuşmaları yönündeki tavsiyeleri vb. sebeplerle ailelerin çoğu çocuklarıyla Almanca konuşmaya başlamışlardır.

Bu gelişmeler Almanya'da yaşayan II. ve III. kuşağın yarım dillilik olgusuyla yüz yüze gelmelerine neden olmuştur. Özellikle III. kuşakta yarım dilliliğin bir ileri aşaması olarak I. dilin Almanca olmaya başladığı görülmüştür.

I. kuşağın çok az Almanca bilmesine ve Türk kültürünü hâlâ yaşatmasına rağmen III. kuşakta beklenmedik hızda bir kültür yozlaşması ve ana dili sorununun görülmesi dikkate alınmalıdır.

Önlem alınmadığı takdirde ileriki yıllarda atalarının Türkiye'den Almanya'ya geldiklerini, bu sebeple kendilerinin Türk olduklarını ama Türkçe konuşamadıklarını ifade eden kuşakların gelmesi kaçınılmazdır.

1.3. ANA DİLİ TÜRKÇENİN KULLANIM ALANLARI

1.3.1. Edebiyatta Türkçe Kullanımı[38]

1961'den günümüze Almanya'ya yerleşen Türk nüfusu Almanya'daki sevinçlerini, hüzünlerini, memleket hasretlerini vb. duygularını türkülerle veya kaleme aldıkları eserleriyle dile getirmişlerdir.

I. kuşak kaleme aldıkları eserleri genellikle kendi dillerinde yazmayı tercih etmişlerdir. 1980'li yıllardan itibaren ise Almanya'da okula giden ve iki dilli yetişen genç kuşakla birlikte yazılı eserlerdeki Türkçenin hâkimiyeti de kaybolmaya başlamıştır[39].

II. kuşağın da edebiyat hayatında kendini göstermeye başlamasıyla Almanya'da oluşan Türk edebiyatının dili farklılıklaşmaya başlamıştır. İlk yıllarda neredeyse tamamen Türkçe verilen eserler zamanla hem Türkçe hem Almanca verilmiş, II. kuşakta görülmeye başlayan dil problemleri yüzünden Almanca eserlerin sayısı giderek artmıştır.

1960'lı yıllarda işçi göçüyle başlayan ve Almanya için de yeni olan bu edebiyat her şeyden önce adlandırılma problemi yaşamıştır. Onun nereye ait olduğunu saptamada sorunlar yaşanmış ve günümüzde de yaşanmaya devam etmektedir. Yazarların eserlerinde işledikleri konulara göre mi, yaşlarına göre mi, yoksa Almanya'ya geliş

---

[38] Detaylı bilgi için bakınız: Gürsel Aytaç, *Almanya'da Türk Edebiyatı Edebiyat Yazıları I,* Gündoğdu Yayınları, İstanbul 1990; Gürsel Aytaç, *Almanya'da Türk Edebiyatı Edebiyat Yazıları II,* Gündoğdu Yayınları, İstanbul 1991; Gürsel Aytaç, *Almanya'da Türk Edebiyatı Edebiyat Yazıları III,* Gündoğdu Yayınları, İstanbul 1995; Umut Balcı, *Transkulturelle Diemensionen der Deutschsprachigen Literatur Türkischer Migranten und Ihre Vermitlung im Daf-Unterricht*, Çukurova Üniversitesi SBE, Adana 2010 (Yayımlanmamış Doktora Tezi); Semran Cengiz, *Almanya'da Türk Yazarların Romanlarında Kimlik ve Yabancılaşma*, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2009 (Yayımlanmamış Doktora Tezi); Tevfik Ekiz, *Almanca Yazan Türklerde Metinlerarasılık*, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2002 (Yayımlanmamış Doktora Tezi); Tevfik Ekiz, "Avrupa'da Türk Edebiyatı ve Bir Temsilcisi Emine Sevgi Özdamar", *Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 7 Mayıs, s. 33-47; Mahmut Karakuş ve Nilüfer Karayazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler (Almanca Yazan Almanyalı Yazarlar)*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001; Alparslan Oymak, "*Almanya'daki Türk Edebiyatı/İlk Kuşak Yazarlar*, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi); Kadriye Öztürk, *Das Frauenbild in den Werken von deutschschreibenden türkischen Autorinnen,* Anadolu Üniversitesi SBE Yayınları, Eskişehir 1999; Hayrunisa Topçu, "Avrupa ve Amerika'da Türk Edebiyatı" *Turkish Studies*, Volume 4/1-I Winter 2009, s.701-734; Erkan Zengin, "Türk Alman Edebiyatına Tarihsel Bir Bakış ve Bu Edebiyata İlişkin Kavramlar", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (Bahar),* Yıl 2010, s. 329-349; Mevlüt Asar, "Almanya'daki Türk Göçmen Edebiyatı", *Göçmenlerin Ana Dili Sorunu ve Çözüm Önerileri Bildiri Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi 23-24 Mayıs 2009, s.91-94; http://www.tuerkischdeutsche-literatur.de /autoren_details /items /8.html; http:// portal.dnb.de/opac.htm? query = alev & method =simple Search & cqlMode=true Alman Milli Kütüphanesi)

[39] Karakuş ve Karayazıcı, *Gurbeti Vatan.....,* s. 6-7.

tarihlerine ve hangi amaçla geldiklerine göre mi, ya da toplumsallaşma süreçlerini nerede yaşadıklarına göre mi bir ayırıma gidilmesi gerektiği tartışma konusu olmuştur.

Bu edebiyata, Konuk İşçi Edebiyatı (Gastarbeiterliteratur), Azınlık Edebiyatı (Minderheitsliteratur), Gurbetçi Edebiyatı (Ausländer Literatur), Yabancı Edebiyatı (Literatur der Fremde), Göçmen Edebiyatı (Migrantenliteratur), Kültürlerarası Edebiyat (Interkulturelle Literatur), Çokkültürlü Edebiyat (Multikulturelle Literatur) ve Kültür-aşırı Edebiyat (Transkulturelle Literatur) gibi adlar verilmiştir. 1970'li yıllarda Konuk İşçi Edebiyatı (Gastarbeiterliteratur) şeklinde anılan edebiyat hareketi, 1980'li yıllarda önce Gurbetçi Edebiyatı (Ausländer Literatur) ardından Göçmen Edebiyatı (Migrantenliteratur) şeklinde, 1990'larda ise Kültürlerarası Edebiyat (Interkulturelle Literatur) olarak adlandırılmıştır.

Tez çalışmasının konusu Almanya'daki Türklerin dil kullanımında kuşaklar arasında görülen farklılıklar olduğundan Topçu'nun[40] kuşaklara göre yapmış olduğu sınıflandırma esas alınmıştır. Topçu, birinci kuşak yazarları kendi içerisinde 1960'lı yıllarda göç dalgasıyla Almanya'ya gidenler, siyasi sebeplerden Almanya'ya gidenler ve öğrenim amaçlı Almanya'ya gidenler olarak üç grupta, II. kuşak yazarları ise Almanya'da doğup büyüyen veya küçük yaşta Almanya'ya gidip yazın hayatına orada başlayan yazarlar olarak tek başlıkta incelemiştir. Bu çalışmada Topçu'nun 2009 yılında yaptığı çalışmasındaki sınıflandırma esas alınmış olmakla birlikte yazarlar ve yazarların eserleri çeşitli kaynaklardan tekrar taranmıştır. Topçu'nun 2009 yılında yayımladığı makalesinden sonra bazı yazarların kitapları çıkmış ve onlar da burada verilmiştir. Yayın tarihleri bilinen eserlerin yanlarına parantez içinde eserin yayın tarihleri verilmiştir.

[40] Topçu, "Avrupa ve ..." s. 701-734.

1.3.1.1. I. Kuşak Yazarların Eserleri

1960'lı Yıllarda Başlayan Göç Dalgasıyla Almanya'ya Giden Türk Yazar ve Şairler

Fethi Savaşçı (1930-1989): 1965'de işçi olarak Münih'e gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Almanlar Bizi Sevmedi (1986), Ekmekle Kitap (1989). **Öykü:** İş Dönüşü (1972), Özel Ulak (1973), Taş Ocağında (1975-1988), Fırın Patlayınca (1982), Makinalar Çalışırken (1983), Ayva Kokulu Ev (1986), Kargalar (1988), Almanya'nın Güzel Kızları (1989). **Şiir:** Duvarcı Hasan Usta (1970), Bu Sarı Biraları İçince (1971), Çöpçü Türküsü (1976), İş Arkadaşları (1980), Duyuyor musunuz? (1983), İzmir'in İçinde İnce Minare (1986), Bir Ekmek Var Orada (1986), Kargalar (1988). **Mektup:** Alamanya Gurbeti (1977).

Almanca Eseri: München im Frühlingsregen (1987).

Bekir Yıldız (1933-1998): 1962-1966 yılları arasında Almanya'da işçi olarak çalışmıştır.

Türkçe Eserleri: Roman: Türkler Almanya'da (1966). **Öykü:** Alman Ekmeği (1974).

Hüseyin Aras Ören (Doğ. 1939): 1960'ta Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Nilgün ya da Gündoğduların Yükselişi (1985), Arada (1987), Kaybolan Şefkat (1987), Nar Çiçeği (1988), Kreuzberg Anıları (1991), Beklenmedik Bir Ziyaretçi (1995), Yanılsamalar ve Sonrası (2004). **Öykü:** Berlin Üçlemesi (1980), Enkaz-İkinci Elden Resimler (1984), Bütün Eserleri (1985), Duyarsızlıklar (1985), A'nın Gizli Yaşamı (1990), Hollywood Özlemi (1991), Kitaptaki Yüz (2001), Üç Arkadaş (2007). **Şiir:** Terk Edilmişlerin Akşamı (1960), Pek Büyük Gözlerim (1964). **Oyun:** Kör Oidipus (1980), Kaybolan Şefkat (1987). **Anlatı:** Büyülü Çınar (2003).

Almanca Eserleri: Disteln für Blumen (1970), Der Hinterhof, U-Bahn (1972), Was will Niyazi in der Nauny Strasse (1973), Der Kurze Traum aus Kağıthane (1974), Privatexil (1977), Deutschland ein Türkisches Märchen (1978), Alte Märchen neu Erzählt (1979), Die Fremde ist auch ein Haus (1980), Mitten in der Odyssee (1980), Der

Gastkonsument (1982), Ich anders sprechen lernen (1983), Bitte Nix Polizei (1983), Manege (1983),Widersinnige Sinnsprüche (1984), Paradiies kaput (1986), Gefühlslosigkeiten – Reisen von Berlin nach Berlin (1986), Das Wrack (1986), Dazwischen (1986), Eine verspätete Abrechnung oder Der Aufstieg der Gündogdus (1988), Der Uhrmacher der Einsamkeit (1993), Berlin-Savignyplatz (1995), Unerwarteter Besuch (1997), Granatapfelblüte (1998).

Güney Dal (Doğ. 1944): 1972 yılında Batı Berlin'e işçi olarak gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: İş Sürgünleri (1976), Memeleri Büyüyen İşçi (1976), E5 (1979), Fabrikada Bir Saraylı (1981), Kılları Yolunmuş Maymun (1988), Gelibolu'ya Kısa Bir Yolculuk (1994), Aşk ve Boks ya da Sabri Mahir'in Ring Kıyısı Akşamları (1998), Küçük "g" Adında Biri (2003). **Öykü:** Buzul Döneminden Haberler (1983), Yanlış Cennetin Kuşları (2004).

Emine Sevgi Özdamar (Doğ. 1946): 1976 yılından itibaren Almanya'da yaşamaktadır.

Türkçe Eseri: Anı-Mektup: Kendi Kendinin Terzisi Bir Kambur (2007).

Almanca Eserleri: Roman: Die Brücke vom Goldenen Horn (1998), Seltsame Sterne starren zur Erde (2003). **Öykü:** Mutterzunge (1990), Der Hof im Spiegel. Kiepenheuer und Witsch (2001). **Tiyatro Oyunları:** Karierre eine Putzfrau (1984), Keloğlan in Alemania (1991), Karagöz in Alemania (1982), Noahi (2000).

Türkçe ve Almanca Eserleri: Das Leben ist eine Karawanserei hat zwei Türen aus einer kam ich rein aus der anderen ging ich raus (1992) = Hayat Bir Kervansaray Birinden Girdim Diğerinden Çıktım (1993)

Habib Bektaş (Doğ. 1951): 1972'de işçi göçüyle Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Hamriyanım (1989), Bana Bir Şiir Oku / Hamriyanım (1990), Gölge Kokusu (1997), Cennetin Arka Bahçesi (2000). **Çocuk Romanı:** Lades (1997). **Öykü:** Kapıkule Nerede? (1983) Yorgun Ölü (1989), Meyhane Dedikleri (1997), Ben Öykülere İnanırım (2001). **Şiir:** Erlangen Şiirleri (1983), Adresinde Yoktur (1985), Söz'ü Yurt Edindim (1992). **Araştırma:** Uyuşturucu Batağı (1991).

Almanca Eserleri: Belagerungs des Lebens (1981), Ohne dich ist jede stadt eine wüste (1984), Reden die Sterne? (1985), Das Vergessene Waschsen, Das Landerspiel, Sirin wünscht sich einen Weihnachtsbaum (1991), Metin macht Geschichten (1994), Wie Wir Kinder-Çocukça (1996), Mein Freund der Opabaum (1997), Zaghaft meine Sehnsucht Horlemann, Unkel/Rhein (1997), Etwas (2002), Babel zum Trotz (2002), Ein gewöhnlicher Tag (2005), Ein Gedicht, ohne Widmung, (2006), Ein gewöhnlicher Tag (2006), Farbe des Lichts Habib Bektaş, Gisela Aulfes Daeschler (2006), Hamriyanım-Frau Teig (2007).

Murat Karaaslan (Doğ. 1955): 1971 yılında Almanya'ya işçi olarak gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Göç. **Öykü:** Düşler Ülkesi (1989), Yıkılan Umutlar (1990), Nuran, Ya Kendin Gel Ya Beni Götür (2001), Zibidi, Onursuzlar Koğuşu. **Şiir:** Meçhul İşçi, Yolcu ile Kahveci, Efendim, Dedemin Düşü.

Almanca Eserleri: Tante Elke, Der Unbekante Arbeiter.

İsmet Elçi (Doğ. 1964): 1970'de ailesiyle birlikte Almanya'ya yerleşmiştir.

Almanca Eserleri: Sinan Ohne Land (1988), Gesetz des Schweigens (1990), Cemile oder Das Märchen von der Hoffnung (1991), Die verwundeten Kinder des Zarathustra (1997), Der Rosarote Fahrstuhl (2007), Richtung der Anderen (2009).

Siyasi Nedenlerden Dolayı Almanya'ya Giden Türk Yazar ve Şairler

Orhon Murat Arıburnu (1918-1989): 1980'den sonra Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Şiir: Bu Yürek Sizin (1982), Buruk Dünya (Toplu Şiirleri 1985).

Yusuf Ziya Bahadınlı (Doğ. 1927): 1979-1991 yılları arasında siyasî nedenlerle Almanya'da bulunmuştur.

Türkçe Eserleri: Roman: İki Dünya Arasında (1980), Açılın Kapılar (1985), Devekuşu Rosa (1991). **Öykü:** Geçeneğin Karanlığında (1982), Titanik'te Dans (1986).

Dursun Akçam (1930-2003): 1980-1991 yılları arasında Almanya'da kalmıştır.

Türkçe Eserleri: Roman: Dağların Sultanı (1985). **İnceleme:** Alaman Ocağı (1982). **Öykü**: Sevdam Ürktü. **Diğer Eseri:** Generaller Birleşin.

Oya Baydar (Doğ. 1940): 12 Eylül döneminde yurt dışına giden yazar 1992'de Türkiye'ye dönmüştür.

Türkçe Eserleri: Öykü: Elveda Alyoşa (1991).

Aysel Özakın (Doğ. 1942): 1963 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Atatürk Eğitim Enstitüsü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. 1980 darbesinden sonra 1981 yılında Almanya'ya, 1990 yılında Almanya'dan ayrılarak İngiltere'ye gitmiş ve halen orada yaşamını sürdürmektedir.

Türkçe Eserleri: Roman: Genç Kız ve Ölüm (1981), Mavi Maske (1988). **Öykü:** Kanal Boyu (1982), Berlin'in Esmer Çocukları (1983), Hamburg Akşamları (1986), Nurten Yolunu Çiziyor (1986).

Almanca Eserleri: Roman: Die Preisvergabe (1982). **Öykü:** Soll Ich Hier Alt Werden (1981), Leidenschaft der Anderen (1984), Du bist Willkommen (1985), Das Lächeln des Bewuβtsein (1985), Zart Erhob Sie Sich Bis Sie Flog (1986).

Ali Arslan (Doğ. 1947): 1976'da Almanya'da Türkçe öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştır.

Türkçe Eserleri: Roman: Serçe 1 (1988), Ama Sevgi Kalmalı (2003), Serçe 2 (2004). **Öykü:** Artin Usta (1983), Küçük Umutlar (1994). **Çocuk Kitabı:** Bıdıklar (1991), Bahçedeki Kuşlar (1994), Güneşli Düşler (1995), Masal Ülkesi (1995).

Şakir Bilgin (Doğ. 1951): 1978 yılından beri Almanya'da yaşamaktadır.

Türkçe Eserleri: Anı: Güneş Her Gün Doğar (1988). **Roman:** Devrimden Konuşuyorduk (1990), Bırak Öykümüzü Dağlar Anlatsın (1992), Sürgündeki Yabancı (1998), Güzellikler Yeter Bana (2003), Bir Daha Susma Yüreğim (2001).

Almanca Eserleri: Röportaj: Lass Die Berge Unsere Geschihte Erzählen (1992).

Vehbi Bardakçı (Doğ. 1956): 1980'de siyasî bir kovuşturmanın ardından Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Dünyanın En Güzel Kitabı (2008), İnsan Sevdikçe Güzelleşir (2008), Özgürlük (2008). **Öykü:** Kapı Kapı (1984), Acılar Toprağımdır (1987), Yarım Kalan Türkü (2006). **Diğer Eserleri:** Evrenin Gizli Boyutları (2006), Kelebek Vadisi (2007).

Almanca Eserleri: Die Fremde ist meine Heimat (1987).

Doğan Akhanlı (Doğ. 1957): 12 Eylül'den sonra gözaltına alınmış ve hapis cezasına çarptırılmıştır. 1992 yılında ailesiyle birlikte Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Denizi Beklerken (1998), Gelincik Tarlası (1999), Kıyamet Günü Yargıçları (1999), Madonna'nın Son Hayali (2005).

Çeviri: Almanca→Türkçe: Talat Paşa Davası-I Tutanaklar (2003), Talat Paşa Davası-II Yorumlar (2004).

Sırrı Ayhan (Doğ. 1961): 1989'da Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Eksik Hayatlar (2003), Berberin Dansı (2008).

Almanca Eserleri: Taxi International (2004).

Üniversite Öğretimi Amacıyla veya Görevlendirmeyle Almanya'ya Giden Türk Yazar ve Şairler

Orhan Asena (1922-2001): 1971-1976 yılları arasında Almanya'da doktor olarak çalışmıştır.

Türkçe Eserleri: Oyun: Geçkin Kız (1971), El Kapısı (1972), 16 Mart 1920 (1974), Karagöz Emekli (1974), Şili'de Av (1975).

Fakir Baykurt (1929-1999): 1979'da devlet tarafından Almanya'ya gönderilmiştir. Duisburg'da Yabancı Çocuk ve Gençlerin Teşviki ve Bölgesel Çalışma Kurumu'nda eğitim uzmanı olarak çalışmış,1996'da emekli olmuştur.

Türkçe Eserleri: Roman: Yüksek Fırınlar (1983), Koca Ren (1986), Yarım Ekmek (1997), Eşekli Kütüphaneci (2000). **Öykü:** Barış Çöreği (1982), Gece Vardiyası (1982), Duisburg Treni (1986), Bizim İnce Kızlar (1992), Dikenli Tel (1998), Anamla Yıllar

(1997), Ateş Dikenleri (?). **Çocuk Romanı:** Dünya Güzeli (1985), Saka Kuşları (1985). **Şiir:** Bir Uzun Yol (1989). **Anı:** Özüm Çocuktur (1998), Köy Enstitülü Delikanlı (1999), Kavacık Köyünün Öğretmeni (2000), Köşe Bucak Anadolu (2000), Bir TÖS Vardı (2001), Dost Yüzleri (2002), Genç Emekli (2002), Sıladan Uzakta (2002). **Gezi:** Dünyanın Öte Ucu (1999). **Deneme-İnceleme:** İfade (1994), Yeni Kölelik mi? (1996), Türkiye Nereye? (1997), Türkiye'de Köy Enstitüleri (1997), Benli Yazılar (1998), Türk Eğitiminde Emperyalist Etkiler (1999).

Türkçe ve Almanca Eserler: Alman Oma=Deutsche Oma (1984), Türkische Gärten im Pott=Ruhr Havzası'ndaki Türk Bahçeleri (1997).

Almanca Eserleri: Das Epos von Kara Ahmet (1984).

Adnan Binyazar (Doğ. 1934): Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünü bitirdikten sonra çeşitli devlet kurumlarında Türkçe uzmanı ve öğretmeni olarak çalışmıştır. 1981'de gittiği Berlin'de Eğitim Senatosu'nda çalışmış ve liseler için Türkçe müfredat programı hazırlayan kurula başkanlık etmiştir.

Türkçe Eserleri: Eleştiri-Deneme-İnceleme: Elif ile Mahmut (1995), 15 Türk Masalı (1995), Ortadoğu (1995). **Derleme:** Halk Anlatıları (1997).

Sıtkı Salih Gör (Doğ. 1934): 1969-1970 arasında Almanya'da yüksek lisans yapmış, 1966-1972 yılları arasında Devlet Su İşleri'nde çalışmış ve 1972 yılından sonra Almanya'da çeşitli resmî görevlerde bulunmuştur. Emekli olduktan sonra da çalışmalarına Almanya'da devam etmiştir.

Türkçe Eserleri: Şiir: Ağıt (1972), Yaban El (1987), Kehribar ve Tuğra (1992). **Öykü:** Yol Bitmeden (1985), Zümrüdüanka (1995).

Çeviri: Almanca→Türkçe: Aslanlar Şirketi (1971), Vurgun (1972), Kontes (1974 Hans Hobe'den).

Almanca Eserleri: Vor dem Ziel (1987).

Ayhan Can (Doğ. 1937): 1970'ten sonra Almanya'da Türk işçi çocuklarına öğretmenlik yapmıştır.

Türkçe Eserleri: Şiir: Gül Devrimi (1981), Umut Şarkıları (1987), Sevdanı Anlat (2003), Dilara (2004).

Halûk Aker (Doğ. 1940): Frankfurt Başkonsolosluğu'nda memur olarak çalışmıştır.

Türkçe Eserleri: Şiir: Sürgün Hızı (1978).

Yüksel Pazarkaya (Doğ. 1940): Ortaöğrenimini 1957'de tamamladıktan sonra Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Ben Aranıyor (1989). **Öykü:** Oturma İzni (1977), Yaban Sıla Olur mu? (1979), Güz Rengi (1998). **Şiir:** Koca Sapmalarda Biz Vardık (1968), Umut Dolayları (1969), Aydınlık Kanayan Çiçek (1975), İncindiğin Yerdir Gurbet (1979), Saat Ankara- Takvim Dizeleri (1981), Sen Dolayları (1983), Sen Dolayları ve Sevgi Dolayları (1992), Karanlıktan Yakınma (1988), Dost Dolayları (1990), Mutluluk Şiirleri (1995), Somut Şiir (1996). **Oyun:** Mediha (1992), Ferhat'ın Yeni Acıları (1993), Haremden Kadın Kaçırma (1993), Köşetaşı (2000).

Almanca Eserleri: Modern Turkische Lyrik (1971), Behçet Necatigil-Gedichte (1972), Die Wasser Sin Weisse Als Wir (1973) ,Die Dramaturge des Einakters (1973), Rosen im Frost. Einblicke in die türkische Kultur (1982), Ich möchte Freuden schreiben (1983), Spuren des Brots. Zur Lage der ausländischen Arbeiter (1983), Die Wasser sind weiser als wir (1987), Der Babylonbus (1989), Ich und die Rose (2002), Odyssee ohne Ankunft (2004).

Çeviri: Türkçe→Almanca: Ohne Bahnof (1967 Bekleyen Tren). **Almanca→Türkçe:** Taş Toplayan Kadın (1992 Gert Heindenreich'ten roman), Brecht'in Güncesi (B. Brecht'ten, 1996), Aynı Yeryüzü (1997 Sekiz Şairin Yazışması), Ayasofya'nın Martıları (1998 Johannes Poethen'den,), Genç Werther'in Acıları (1999 Goethe'den), Yahudiler (2000 Lessing'ten), İyi Ruhlara Adak (2004 Rilke'den), Bugün de Hâlâ Açız Mutluluğa (2004 Walter Helmut Fritz'den). **Deneme-Söyleşi:** Almanya Üzerine (1995). **İnceleme:** Mölln ve Solingen'den Sonra Almanya Üzerine (1995). **Monografi:** Kara Bıyıklıların Aksakalı Demirtaş Ceyhun (2004). **Çocuk Kitabı:** Ağaca Takılan Uçurtma (1974), Utku (1974), Aya Uçan Minare (1980), Oktay, Atatürk'ü Öğreniyor (1983), Kemal ile Burak-Cennet Ülkesine Yolculuk (1998).

Türkçe ve Almanca Eserleri: Balık Suyu Sever= Fische mögen das wasser (2008), Balinanın Bebeği =Das Wal- Baby (2008).

Kemal Kurt (1947-2002): 1975'ten itibaren Almanya'da yaşamaya başlamıştır.

Türkçe Eserleri: Şiir: Abuzer Güler (1988).

Türkçe ve Almanca Eserleri: Scheingedichte / Şiirimsi (1988), Weil wir Türken sind /...Türk olduğumuz için (1981).

Almanca Eserleri: Roman: Ja, sagt Molly (1998). **Şiir:** Beim nächsten Ton (1988), Menschen. Orte (1999). **Düzyazı:** Bilder einer Kindheit (1986 Düzyazı-Fotoğraflar), Was ist die Mehrzahl von Heimat? (1995), Der Chinese von Schöneberg (2000). **Çocuk Kitapları:** Wenn der Meddah kommt (1995), Sieben Zimmer voller Wunder (1996), Die fünf Finger und der Mond (1997), Die Kinder vom Mondhügel (1997), Wenn der Meddah kommt (1997 "okul kitabı"), Cora die Korsarin (1998,) Als das Kamel Bademeister war (1998), Eine echt verrückte Nacht (2001), Yunus (2001), Die Sonnentrinker (2002), Die verpatzten Zaubersprüche (2002).

Çeviri Almanca→Türkçe: İran-Çiçekler Soluyor Parmaklar Ardında/ Iran-hinter den Gittern verdorren Blumen (Bahman Nirumand) (1988), Küçük Beyaz Ayı Nereye Gidiyorsun? / Kleiner Eisbär wohin fährst du (Hans de Beer) (1994), Gökkuşağı Balığı / Der Regenbogenfisch (Markus Pfister) (1994), Gökkuşağı Balığı Barışıyor / Der Regenbogenfisch schließt Frieden (Markus Pfister) (1998), Küçük Beyaz Ayı, Yardım Et Uçayım! / Kleiner Eisbär, hilf mir fliegen! (Hans de Beer) (1999), Gökkusağı Balığı Korkusunu Yeniyor / Der Regenbogenfisch überwindet seine Angst (Markus Pfister) (2000), Gökkusağı Balığı, Bana Yardım Et! Regenbogenfisch, komm hilf mir! (Markus Pfister) (2000), Küçük Beyaz Ayı Yolu Biliyor Musun? / Kleiner Eisbär, kennst du den Weg? (Hans de Beer) (2001). **Türkçe→Almanca:** Beiß die Zähne zusammen / Sık Dişini(Gülten Dayıoğlu) (1981).

Alev Tekinay (Doğ. 1951): Münih'te Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimi görmüştür. Augsburg Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Almanca Eserleri: Roman: Der weinende Granatapfel (1990), Nur der Hauch vom Paradies (1994). **Öykü:** Über alle Grenzen (1986), Die Deutschprüfung (1989), Es

brennt ein Feuer in mir (1990). **Gençlik Edebiyatı:** Engin im englischen Garten (1990). **Diğer Eserleri:** Das Rosenmädchen und die Schildkröte Märchen (1991).

Ertunç Barın (Doğ. 1951): Manheim Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Şansölye'nin Yitik Piyonları (1994), Yorumcu (2004), Tavla (2005), Devşirme Koca Solak (2006).

Almanca Eserleri: Das Kind und seine Väter (1983), Kosswigs Vogel kommen immer noch (1999 Kosswig'in Kuşları Hâlâ Geliyor).

Mevlüt Asar (Doğ. 1951): Almanya'ya 1977 yılında doktora yapmak üzere gelmiş ve oraya yerleşmiştir.

Türkçe ve Almanca Eserleri: Şiir: Gurbet İkilemi= Dilemma der Fremde (1986), Yürekte Kalan İzler = Spuren İm Herz (2008).

Acem Özler (Doğ. 1959): Berlin Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun olmuştur.

Türkçe Eserleri: Eski Bir Bellekle (1992), Yarım Damla (1993 Almanya'da hazırlanan Türk şiiri antolojisi), Yaş Kırk Artık (2007).

Dilek Zaptçıoğlu (Doğ. 1960): Orta okulu ve lisenin ilk yılını Almanya'da okumuştur. Yükseköğrenimini ise Boğaziçi ve Göttingen Üniversitelerinde tamamlamıştır. 1989-1998 yılları arasında Cumhuriyet gazetesinin Almanya muhabirliğini yapmıştır.

Türkçe Eserleri: Yeterince Otantik Değilsiniz Padişahım: Modernlik, Dindarlık ve Özgürlük (2012).

Almanca Eserleri: Der Mond ist die Sterne auf (1998), Die Geschichte des Islams (2002).

Çeviri: Almanca→Türkçe: Zanzibar ya da Son Neden, Gernikalı Çocuklar (1981), Biz Demokrasiyi Zincirlerinden Kurtardık (1987), İyi Ki Doğdun Türk, Bir Adam Bir Cinayet. **Türkçe→Almanca:** Daha Sesimizi Duyurmadık.

Nursel Köse (Doğ. 1961): 1978 yılında üniversite öğrenimi için Almanya'ya yerleşmiştir. Asıl mesleği oyunculuktur.

Almanca Eserleri: Şiir: Der Liebe zum Trotz (1996), In meinem Gedächtnis wohnst Du (1997), Ütopya (2000). **Radyo Oyunu:** Die Ameisenfrau (1996), Der Schlangenbrunnen (1996-1998).

Altan Apaydın (Doğ. 1964): 1978 yılından itibaren öğrenimine Almanya'da devam etmiştir.

Türkçe Eserleri: Romanı: Evimdeki Düşmanım PC (1999).

Ali Asker Barut (Doğ. 1964): 1988 yılından itibaren Hürriyet gazetesinin Franfurt bürosunda redaktör olarak çalışmaya başlamıştır.

Türkçe Eserleri: Şiir: Rüzgarla Dolu (1992), Yağmurlu Leylak (1994), Aşağı Üsküdar (1994), Karanfil Kırıkları (1998), Ay Sözlüğü (2000), Sarhoş Böcek Şarkıları (2005).

Esmehan Aykol (Doğ. 1970): İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra yüksek lisans öğrenimi için Almanya'ya gitmiştir. Ardından doktora öğrenimine devam etmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Kitapçı Dükkanı (2001), Kelepir Ev (2003), Savrulanlar (2006), Tango İstanbul (2012), Şüpheli Bir Ölüm (2007).

Başka Nedenlerle Almanya'ya Gidenler

Nevzat Üstün (1924-1979): Yazar çeşitli nedenlerle sık sık yurt dışına çıkmıştır. Bulunduğu ülkelerden biri de Almanya'dır.

Türkçe Eserleri: Öykü: Almanya Almanya (1965). **Gezi Notları:** Alamanya Beyleri ile Portekiz Bahçeleri (1975).

Tekin Sönmez (Doğ. 1936): 1980 askerî darbesinden sonra bir şiir kitabı nedeniyle yargılanmış ve aklanmıştır. 1988'ten sonra yaşamını Almanya'da sürdürmüştür.

Türkçe Eserleri: Roman: Kadınlar Vardır (1991), Söylence Berlin (1992), Çıplak Viking (1994), Ben Aras (2004), Güzel Ölüm / Aykırının Romanı (2004). **Öykü:** Kars

Platosu Öyküleri (2004). **Deneme:** Gizem ve Büyü (1990), Batı Rüyası Okulu Kulu (2003). **Gezi:** Köyceğiz Gölü Öyküleri (2004).

Vasıf Öngören (1938-1984): İstanbul Üniversitesi Jeofizik Bölümü'nü bitirdikten sonra 1961'de Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Oyun: Göç (1967), Asiye Nasıl Kurtulur? (1970), Almanya Defteri (1971), Oyun Nasıl Oynanmalı (1977), Zengin Mutfağı (1977), 1941- 1942'den İnsan Manzaraları (1979), Bütün Oyunları (1991). **Masal:** Masalın Aslı (1977).

Meray Ülgen (Doğ. 1941): Asıl mesleği oyunculuk olan Ülgen 1972 yılında Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Çocuk Oyunu: Keloğlan, Kurnaz Eşek, Karagöz'ün Oğlunun Sünnet Düğünü, Bir Varmış Bir Yokmuş, Nasrettin Hoca ve Eşeği, Keçiler Kuzular ve Kurt, Yedi Kahraman Köpek Balığına Karşı.

Almanca Eserleri: Alle meine Lieblinge (1986).

Türkçe ve Almanca Eserler: Der Wolf, die Lämer und die Geiβlein (2014)

Suzan Emine Kaube (Doğ. 1942): 1964 yılında evlenerek Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Turkuvaz Kanatlılar (1999). **Şiir:** Uyuyan Göl (1996).

Almanca Eserleri: Roman: Auf türkisgrünen Flügeln (1999). **Öykü:** Du gibst mir erst Almosen, dann die Hölle (1999). **Şiir:** Tanz im Westwind (1999), Heimlich und kühl (1999).

Tezer Özlü (1942-1989): 1981'de bir yıllık sanatçı bursuyla Berlin'e gitmiştir. Alman radyolarında Türk edebiyatı üzerine programlar yapmış, 1983'te Türkiye'ye dönmüştür.

Almanca Eserleri: Roman: Auf den Spuren eines Selbstmords (1982).

Erol Yıldırım (Doğ. 1944): 1980'de Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Höllük (1990), Elveda Kavga Merhaba Sevda (1998). **Şiir:** Barışı Kucaklasak (1985), Bir Sevda Destanı (1987), Eylemin Günlüğü (1979), Bir Bulut Kaynıyor (1991).

Çeviri: Almanca→Türkçe: Türkiyeli Arkadaşlar İçin Yedi Şiir / Sieben Gedichte für Freunde in und aus der Türkei (1984 Alman Şair, Hans Herbert Dreiske' nin şiir kitabı), Bülent'in Ağıdı/ Die Ballade von Bülent (1987 Hans Herbert Dreiske'nin bir şiir kitabı).

Şinasi Dikmen (Doğ. 1945): 1972 yılında Almanya'ya yerleşmiştir.

Almanca Eserleri: Wir werden das Knoblauchkin schon schaukeln (1983), Der andere Türke (1987), İntegrier dich Opa (2008).

Yücel Feyzioğlu (Doğ. 1946): Çocuk edebiyatçısıdır. 1973 yılında yurtdışına çıkmış, Türkiye-Avrupa Barış ve Özgürlük Komitesinde görev almıştır. Almanya'da işçilik ve öğretmenlik yapmıştır.

Türkçe Eserleri: Roman: Anarbay (2000), Uğultu (1985). **Masal:** Keloğlan ile Kartal Abi (2004), Keloğlan ile Ceylanlar (2004), Keloğlan'ın Rüyası (2004), Badi ile Bidi (2004), Cırttan ile Şahmaran Kızı (2004), Sihirli Limon (2004). **Oyun:** Almanya'ya Nasıl Geldik? / Mozart Karşılaması (2004), Öykü: …MA (1987), El Malı ile Nasıl? (1994).

Almanca Eserleri: Watschel und Trippel und andere Märchen (1992), Keloglan in Deutschland (1992), Die Zauberzitrone (2000), Der Zauberapfel (2005), Keloglan und andere Märchen aus Anatolien (2008), Murkumomo und andere Märchen aus Usbekistan (2008).

Özgen Ergin (Doğ. 1947): TEDAŞ'ta elektrik mühendisi olarak iki yıl çalıştıktan sonra 1973 yılında Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Fırdöndü (2005). **Öykü:** Şarlo Kemal (1987), Derin Sularda (1990), Charlie Kemal (1992), Galatalı Angeleos (1999).

Gönül Özgül (Doğ. 1947):1973 yılında Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Yetmiş Altıncı Kış (1998), Güz Yağmurları (2006). **Öykü:** Geminin En Altındaki (1991). **Anı:** Sevgili Gençliğim (2005), Aralık 1999 (2004). **Gençlik Edebiyatı:** Lise Defterleri (1995), Dereiçi Sokağı (1996), Lise Defterlerinden Sonra Mürekkepsiz Kalemler (1997), Sevdalıydın (1999), Lise Defterlerine Veda (2000), En Kötü Anneyi Bile Ararsınız (2002), Menekşe (2003).

Molla Demirel (Doğ. 1948): 1972 yılında Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Öykü: Sevginin Düşü (1996), Göç, Öfke ve Kan (1997), Barış Ağıtı (1997).

Almanca Eserleri: Ein Geheimnisse Liebe (2006).

Türkçe ve Almanca Eserleri: Dünyam İki Değirmen Taşı / Zwischen den Mühlsteinen (1987), Kiraz Dalı ve Acılarım / Der Kirschenzweig und mein Leid (1996), Yaprak Yaprak Şiir / Blatt für Blatt (2001), Bir Uzak Yerden Geldim / Aus der Ferne bin ich gekommen (1989), Günün Gülüsü / Lächlend des Tages (1994), Sevdanın Rengi / Farbe der Liebe (1995).

Saliha Scheinhardt (Doğ. 1950): 1967 yılında Hartwig Scheinhardt'la evlenerek Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Mektup: Aziz Nesin Mektuplar (1999).

Almanca Eserleri: Roman: Frauen, die sterben, ohne das sie gelebt hätten (1983), Von der Erde bis zum Himmel Liebe (1988), Die Stadt und das Mädchen (1993), Liebe, meine Gier, die mich frisst (1994), Mondscheinspiele (1996), Lebensstürme (2000), Töchter des Euphrat (2005), Drei Zypressen (1984), Und die Frauen weinten Blut (1985), Träne für Träne werde ich heimzahlen (1987), Sie zerrißen die Nacht (1993).

Gültekin Emre (Doğ. 1951): 1980 yılında Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Şiir: Bizsiz Gibi (1983), Gece Düşleri (1985), Aşk ve Minyatürler (1989), Düşkuyusu (1990), Siyaha Elveda (1993), Taşı Sula (1998), Kanun Hükmünde Şiir (1999), Melez (2004 Seçme şiirler). **Derleme-Seçki:** Yarım Damla / Almanya'daki Türk Şiiri (1993), Türk Edebiyatında Berlin (2003), Yol Yolculuk Şiirleri Antolojisi (2006).

Almanca Eserleri: Derleme-Seçki: Liebe und Minyaturen (1991 Berlin), **Araştırma:** 300 Jahre un Türken der Spree (Berlin 1983).

Çeviri: Almanca→Türkçe: Ressamın Şiirleri (1994 Herman Hesse'ten), Roma Ağıtları (1993 Goethe'den).

Mehmet Ünal (Doğ. 1951): 1976'da Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe ve Almanca Eserler: Suskunluğun Durakları (2001).

Almanca: Du Weisst Nicht, Wie es ist, Überall Ein Fremder Zu Sein (1982), Zwei Fremde Augen, ein Kurzer Blick (1985), Ungultig-Die Verlorene Generation (1991), Regenhitze (1996).

Kemal Yalçın (Doğ. 1952): 1981'de Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Roman: Emanet Çeyiz (1999), Seninle Güler Yüreğim (2006), Sarı Gelin (2006). **Şiir:** Sürgün Gülleri (1993), Geç Kalan Bahar (1994), Barış Sıcağı (2000). **Öykü-Anı:** Dedem Almanya'ya Geldiğinde (2006), Uçutmam Bulutlara Takıldı (2006), Sınıfta Zor Çiçek Açar (2003), Yavrusunu Arayan Kuş (2007), Ak Sakallı Dede (2008), Minarede Bir Kuş Var (2008). **Araştırma:** Almanya'da Türkçe Ana Dil Dersleri ve Ana Dil'e Emek Verenler. **Biyografi:** Bilim Tutkusu / Prof. Dr. Onur Güntürk'ün Yaşam Öyküsü (1998), Hayatta Kalanlar (2008).

Levent Aktoprak (Doğ. 1959): 1964'ten beri Almanya'da yaşamaktadır.

Almanca Eserleri: Şiir: Entwicklung (1983), Ein Stein der blühen kann (1985), Unterm Arm die Odyssee (1987), Das Meer noch immer im Kopf (1991) Generatin ohne Zukunft? (1980), Der (un)demokratische (1982).

Hayati Boyacıoğlu (Doğ. 1960): Liseyi bitirdikten sonra Almanya'ya yerleşmiştir. Asıl mesleği karikatüristliktir.

Almanca Eserleri: Oyun: Kanaken sind Süpermänner.

Halil Gülbeyaz (Doğ. 1962): 1979'dan beri Almanya'da yaşamaktadır.

Almanca Eserleri: Roman: Fluchtpunkt Mardin (2006).

Harun Yiğit (Doğ. 1961): 1977 yılında Almanya'da işçi olarak çalışan ailesinin yanına gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Şiir: Gurbet Türküleri (1991), Duy Yunus Emre (2004). **Hiciv:** Vatandaş Osman (2008).

Hasan Özdemir (Doğ. 1963): 1979 yılında ailesiyle birlikte Almanya'ya yerleşmiştir.

Almanca Eserleri: Zur schwarzen Nacht flüstere ich deinen Namen (1994), Das trockene Wasser (1998), Vogeltreppe zum Tellerrand (2000), Windzweig (2005), 7 Gedichte (2004), Die Sichtbare Stadt (2009).

Çeviri: Almanca→Türkçe: Los caminos-Son Yıllardır (1994 José F. A. Oliver'den seçme şiirler).

Yade Kara (Doğ. 1965): Berlin'de büyümüştür. İngiliz ve Alman filolojisi okumuş ve Londra'da, İstanbul'da ve Hong Kong'da öğretmen, oyuncu ve gazeteci olarak çalışmıştır. Selam Berlin adlı romanı ile Alman Kitap Ödülü'nü kazanmıştır.

Türkçe Eserleri: Selam Berlin (2003)

Almanca Eserleri: Cafe Cyprus (2008).

Gülbahar Kültür (Doğ. 1965): 1979'dan beri Almanya'da yaşamaktadır.

Türkçe Eserleri: Sustuğun Yerde Kal (1997).

Almanca Eserleri: Laufend durchs Leben (1994), Das Märchen von der Tränensammlerin (1999), Vermindert Schuldfähig (2001), Rudolf und Destina (2002).

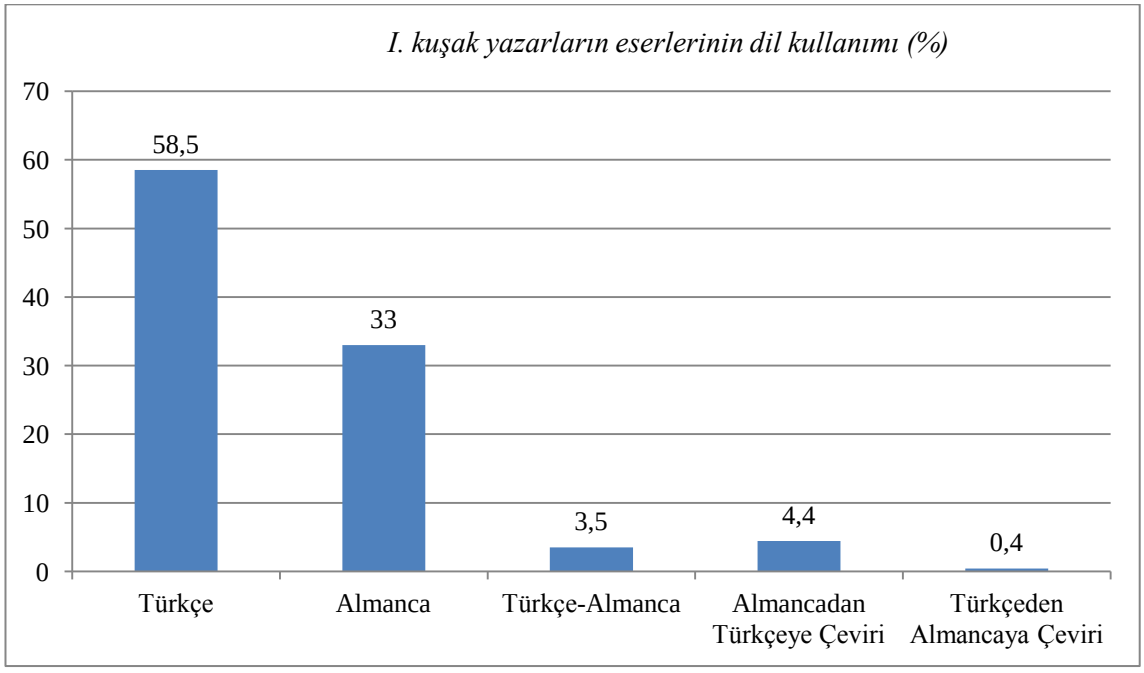
Türkçe ve Almanca Eserler: Zwischen Schweigen und Reden- Konuşmak mı Susmak mı? (1987).

Mehmet Fıstık (1944-2009): Bir pandomim sanatçısıdır.

Almanca Eserleri: Der Medien Mensch, Karagöz auf Traumreise, İkarus, Don Kişot.

I. Kuşak Yazarlar Tarafından Kaleme Alınan Eserlerin Dillerinin Değerlendirilmesi

Almanya'da eser vermiş ve eser vermeye devam eden I. kuşaktan toplam 59 yazar ve bunlara ait 485 eseri tespit edilmiştir. Bu eserlerin 284'ü (% 58,5) Türkçe, 158'i (% 33) Almanca ve 17'si (% 3,5) Türkçe ve Almanca olarak yayımlanmıştır. Bunlarla birlikte Almanca yazılmış 24 eser I. kuşak yazarlar tarafından Türkçeye ve Türkçe yazılmış 2 eser de Almancaya çevrilmiştir.

Grafik 1. I. Kuşak Yazarların Eserlerinde Dil Kullanımları

I. kuşak tarafından verilen eserlerin yarıdan çoğu Türkçedir.

1.3.1.2. II. Kuşak Yazarların Eserleri

Almanya'da Doğan veya Çok Küçük Yaşta Almanya'ya Giden Türk Yazar ve Şairler

Hüdai Ülker (Doğ. 1951): 1959 yılında ailesiyle birlikte Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Gurbet İnsanları (1983), Anneliese'nin Başkaldırısı (1988), Ruhlar Kralı (1996).

Türkçe ve Almanca Eserler: Meyhane Berlin (1986).

Almanca Eserleri: Belgrad liegt hinter diesem Berg (1985).

Kerim Pamuk (Doğ. 1970): Dokuz yaşından itibaren ailesinin yanına Almanya'ya yerleşmiştir.

Almanca Eserleri: Sprich langsam, Türke (2006), Alles roger Hodscha (2005), Allah verzeiht, der Hausmeister nicht (2009).

Selim Özdoğan (Doğ.1971): Almanya'da Köln-Mülheim'da dünyaya gelmiştir. Üniversite eğitimini yarıda bırakmıştır.

Almanca Eserleri: Es ist so einsam im Sattel, seit das Pferd tot ist (1995), Ist so einsam im Sattel, seit das Pferd tot ist (1996), Nirgendwo & Hormone (1996), Im Juli (2000), Mehr (2001), Ein Spiel, das die Götter sich leisten (2002), Die Tochter des Schmieds (2005), Zwischen zwei Träumen (2009), Heimstraße 52 (2011), DZ (2013). **Öykü:** Ein gutes Leben ist die beste Rache (1998), Trinkgeld vom Schiksal (2003), Ein Glas Blut (2010), Der Klang der Blicke (2012), Was wir hörten, als wir nach der Wahrheit suchten (2013). **Günlük:** Tourtagebuch (2006).

Renan Demirkan (Doğ. 1955): 1962 yılında ailesiyle birlikte Almanya'ya gelmiştir.

Almanca Eserleri: Roman: Schwarzer Tee Mit Drei Sütck Zucker (1991), Es wird Diamanten regnen vom Himmel (1999). **Öykü:** Die Frau mit Bart (1994), Der Mond, der Kühlschrank und ich (2001), Über Liebe, Götter und Rasenmähn (2003), Septembertee (2008), Respekt- Heimweh nach Menschlichkeit (2011).

Akif Pirinçci (Doğ. 1959): 10 yaşındayken ailesiyle birlikte Almanya'ya gitmiştir.

Almanca Eserleri: Roman: Tränen sind immer das Ende(1980), Felidae (1989), Der Rumpf (1992), Francis Felidae II (1993), Yin (1997), Cave Canem Felidae III (1999), Die Damalstür (2001), Das Duell Felidae IV (2002), Salve Roma! Felidae V (2004), Der eine ist stumm, der andere ein Blinder (2006), Schandtat. Ein Felidae (2007), Der letzte Weltuntergang (2007), Felipolis. Ein Felidae (2010), Göttergleich. Ein Felidae (2012), SLAM (2012), Deutschland von Sinnen: der irre Kult um Frauen, Homosexuelle und Zuwanderer (2014).

Zehra Çırak (Doğ. 1960): 1963'te ailesiyle birlikte Almanya'ya gitmiştir.

Almanca Eserleri: Şiir: Flugfänger (1988), Vogel auf dem Rücken einesElefanten (1991), Fremde Flügel auf eigener Schulter (1994), Leibesübungen (2000), In Bewegung (2008), Der Geruch von Glück (2011), Die Kunst der Wissenschaft (2012).

Metin Fakıoğlu (Doğ. 1961): 1967 yılından beri Almanya'da yaşamaktadır.

Almanca Eserleri: Şiir: Fremdgenuss (1987), L'80 / 32 - Literatur und Macht (1984), Göz Göre Göre - Sehenden Auges, Die Türkei in Reisegedichten[41] (1999).

Zafer Şenocak (Doğ. 1961): 1971'den itibaren ailesiyle birlikte Almanya'da yaşamaya başlamıştır.

Türkçe Eserleri: Gençlik Ayinleri (1994), Taşa ve Kemiğe Yazılıdır (2000), Kara Kutu (2004), Tehlikeli Akrabalık (2006), Alman Terbiyesi (2007), Atletli Adam (2007), Yolculuk Nereye (2007), Köşk (2008), Dünyanın İki Ucu (2011), Alman Okulu (2012).

Almanca Eserleri: Elektriches Blau (1983), Verkauf der Morgenstimmungen am Markt (1983), Flammentropfen (1985), Ritual der Jugend (1987), Das Senkrechte Meer (1991), Atlas der tropischen Deutchland (1992), Fernwehanstalten (1994), War Hitler Araber? (1994), Der Mann im Unterhemd (1995), Die Prärie (1997), Gefährliche Verwandschaft (1998), Nâzim Hikmet auf dem Schiff zum Mars (1998), Der Erottomane (1999), Zungenentfernung (2001), Übergang (2005), Das Land hinter den Buchstaben (2006), Deutschsein. Eine Aufklärungsschrift (2011).

Çeviri: Türkçe→Almanca: Das Kummerrad / Dertli Dolap (Yunus Emre'den Şiir Çevirileri), München im Frühlingsregen (Fethi Savaşçı, 1987), Eine verspätete Abrechnung oder Der Aufstieg der Gündoğdus (Aras Ören, 1988), Der Uhrmacher der Einsamkeit (Aras Ören, 1993), Jäger auf der Flucht vor seiner Beute (Nuride Ateşi, 2002).

Sivri Yücel (Doğ. 1961): İstanbul'da liseyi bitirdikten sonra ailesiyle birlikte Almanya'ya yerleşmiştir.

Türkçe Eserleri: Şiir: Saatçi Parmakları Vardır Hazzın (1985), Düş Dökümü (1992), Bunker'den (1994).

[41] Yazar eseri Almanca yazmış olup Türkçeye Zeyyat Selimoğlu tarafından aktarılmıştır.

Çeviri: Almanca→Türkçe: 90 Dakikada Hegel (1997 Paul Strathern'den), 90 Dakikada Konfüçyüs (1997 Paul Strathern'den).

Nevfel Cumart (Doğ. 1964): Almanya'da doğmuştur.

Türkçe Eserleri: Ebedi Su (1995).

Almanca Eserleri: Öykü: Hochzeit mit Hindernissen (1998). **Şiir:** Im Spiegel (1983), Herz in der Schlinge (1985), Ein Schmelztiegel im Flammenmeer (1988), Das ewige Wasser (1990), Das Lachen bewahren (1993), Verwandlungen (1995), Zwei Welten (1996), Schlaftrunkendie Sterne (1997), Waves of time / Wellen der Zeit (1998), Auf denMärchendächern (1999), Ich pflanze Saatgut in Träume (2000), Seelenbilder (2001), Unterwegs zu Hause (2003), Beyond Words-Jenseitsder Worte (2006), Dem Leben entgegen. (2009), Unter den Flügeln der Nacht (2012). **Antoloji:** Windschatten der Stimmen (2012). Die Entdeckung der Worte (2010).

Çeviri: **Türkçe → Almanca:** Der Baum des Narren (Yasar Kemal, 1997), Steintaube - Tas Güvercin (Fazıl Hüsnü Daglarca, 1998), 400 Fragen zum Islam - 400 Antworten (Yasar Nuri Öztürk, 2000), Gut geflunkert, Zilo! (Yaşar Kemal, 2002), Rumi und die islamische Mystik: Über das Menschenbild im (Yaşar Nuri Öztürk 2002), Letzter Akt am Bosporus (Celil Oker, 2004), Der verfälschte Islam. (Yaşar Nuri Öztürk, 2007), Dunkle Geschäfte am Bosporus. (Celil Oker, 2008), Henna Gefärbte Felsen - Kinali Kayalar. (M. Rami Ayas, 2011).

Leyla Taşdelen (Doğ. 1964): Ailesiyle birlikte çok küçük yaşlarda Almanya'ya gitmiştir.

Almanca Eserleri: Şiir: Herbst im fremden Land (2004)

Feridun Zaimoğlu (Doğ. 1964): Çok küçük yaşlarda ailesiyle birlikte Almanya'ya gelmiştir.

Almanca Eserleri: Kanak-Sprak (1995), Abschaum (1997), Kopfstoff (1999), Liebesmale, scharlachrot (2000), Kopf und Kragen (2001), German Amok (2002), Leinwand (2003), Othello Neuübersetzung (2003), Drei Versuche über die Liebe Theaterstücke (2003), Zwölf Gramm Glück (2004), Leyla (2006), Rom Intensiv (2007),

Von der Kunst der geringen Abweichung (2007), Liebesbrand (2008), Hinterland (2009), Ruß (2011), Der Mietmaler: eine Liebesgeschichte (2013), Isabel (2014).

Tunç Denizer (Doğ. 1967): Almanya'da doğan yazar tiyatro ile ilgilenmektedir.

Almanca Eserleri: Oyun: Nasreddin Hodscha und Till Eulen spiegel (2000), Tom und Anna (2005).

Hatice Akyün (Doğ. 1969): 3 yaşındayken ailesiyle birlikte Almanya'ya gitmiştir.

Almanca Eserleri: Roman: Einmal Hans mit scharfer Sosse (2005), Ali zum Dessert. (2008), Ich küss dich, Kismet (2013), Verfluchte anatolische Bergziegenkacke. Oder wie mein Vater sagen würde: Wenn die Wut kommt, geht der Verstand (2014).

İmran Ayata (Doğ. 1969): Almanya'da doğmuştur.

Almanca Eserleri: Öykü: Hürriyet Love Express (2005). **Roman:** Mein Name ist Revolution (2011).

Aygen-Sibel Çelik (Doğ. 1969): İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İki yaşından itibaren Almanya'da yaşamaktadır.

Almanca Eserleri: Seidenhaar (2007), Sinan und Felix (2007), Geheimnisvolle Nachrichten (2013), Fußball, Gott und echte Freunde (2009), Alle gegen Esra (2010), Makellos ab Mitternacht (2011), Seidenweg - Sinems Entscheidung (2012).

Nuray Lale (Doğ. 1969): 1979'da ailesiyle birlikte Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: Şiir: Düş Sarayım (2004).

Çeviri: Almanca→Türkçe: İçimdeki Umutlar (Şirin Aydın, 2004).

İlhan Atasoy (Doğ. 1970): 1980'den itibaren Almanya'da yaşamaya başlamıştır.

Türkçe Eserleri: Şiir: Ağzımdan Kaçan Şiirler (2002). **Mizah:** Tehlikeli Öpücük (1999). **Antoloji:** Dostluğa Akan Şiirler (2004), Verbum Varium Treverorum (2006), Söz Uçar, Yazı Kalır (2009).

Hilal Sezgin (Doğ. 1970): Almanya'da dünyaya gelmiştir.

Almanca Eserleri: Der Tod des Maßschneiders(1999), Kleines ABC der Freiheiten (2006), Typisch Türkin? Porträt einer neuen Generation (2006), Mihriban pfeift auf Gott. (2010), Landleben. Von einer, die raus zog (2011), Manifest der Vielen. Deutschland erfindet sich neu (2011), Artgerecht ist nur die Freiheit. Eine Ethik für Tiere oder Warum wir umdenken müssen (2014).

Menekşe Toprak (Doğ. 1970): İlk ve ortaöğrenimini Köln ve Ankara'da tamamlamıştır. 2002 yılından beri Berlin'de yaşamaktadır.

Türkçe Eserleri: Öykü: Valizdeki Mektup (2007).

Çeviri: Almanca→Türkçe: Arseni Tarkovski'den Şiirler (1999), Zafer Şenocak'tan Şiirler, Taşa ve Kemiğe Yazılıdır (2000), Akif Pirinçci'den "Arkadaşım Bodo" (2003).

Django Asül (Doğ. 1972): Asıl adı Uğur Bağışlayıcı'dır.

Almanca Eserleri: Oyun: Oh Abendland! (1997), Paradigma [Tonträger] (2013).

Birand Bingül (Doğ. 1974): Almanya'da dünyaya gelmiştir.

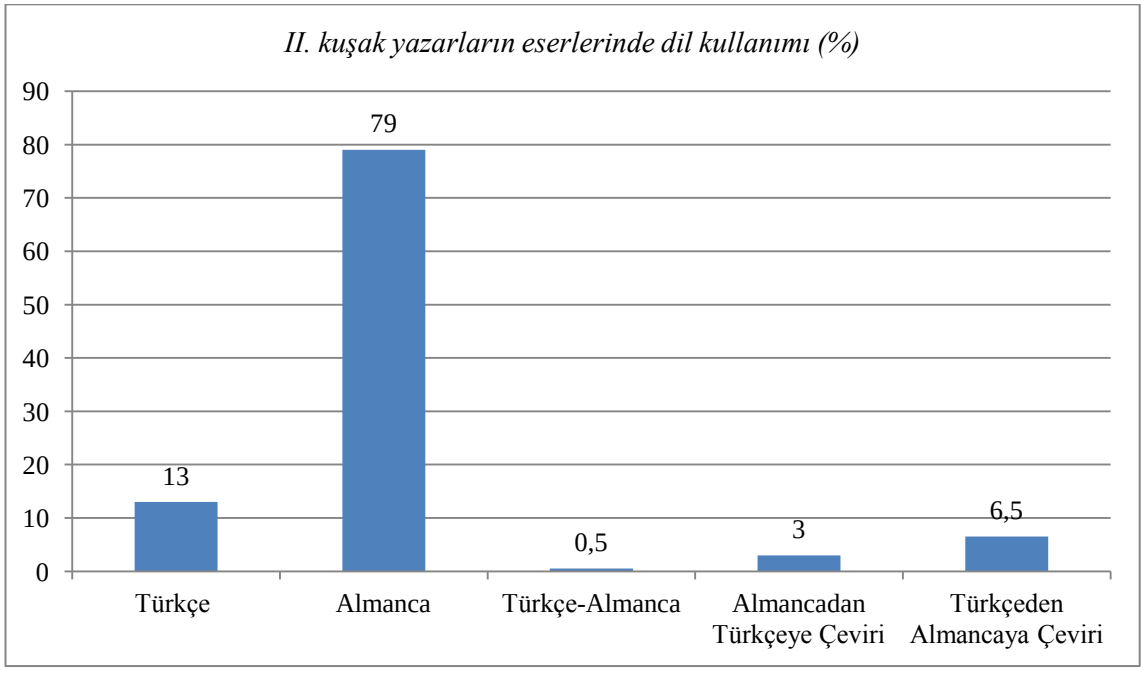
Almanca Eserleri: Ping Pong (2002), Kein Vaterland, nirgends (2008), Was Lebst du? (2005 Ayşegül Acevit ile), Der Hodscha und die Piepenkötter (2011).

Osman Engin (Doğ. 1960): 1973 yılında ailesi ile birlikte Almanya'ya gitmiştir.

Türkçe Eserleri: El aman el aman, en yaman Alaman (1998) **Almanca Eserleri:** Der Deutschling (1986), Alle Dackel umsonst gebissen (1989), Der Sperrmüll-Efendi (1991), Alles getürkt (1992), Derb Deutschling (1994), Dütschlünd Dütschlünd übür üllüs (1994), Kanaken-Gandhi (1998), Oberkanakengeil (2001), GötterRatte (2004), Don Osman (2005), Getürkte Weihnacht (2006), Don Osman Auf Tour (2007), Tote essen keinen Döner (2008), Lieber Onkel Ömer: Briefe aus Alamanya (2009), 1001 Nachtschichten (2010), Deutschland allein zu Haus (2013).

II. Kuşak Yazarlar Tarafından Kaleme Alınan Eserlerin Kullanılan Dil Bakımından Değerlendirilmesi

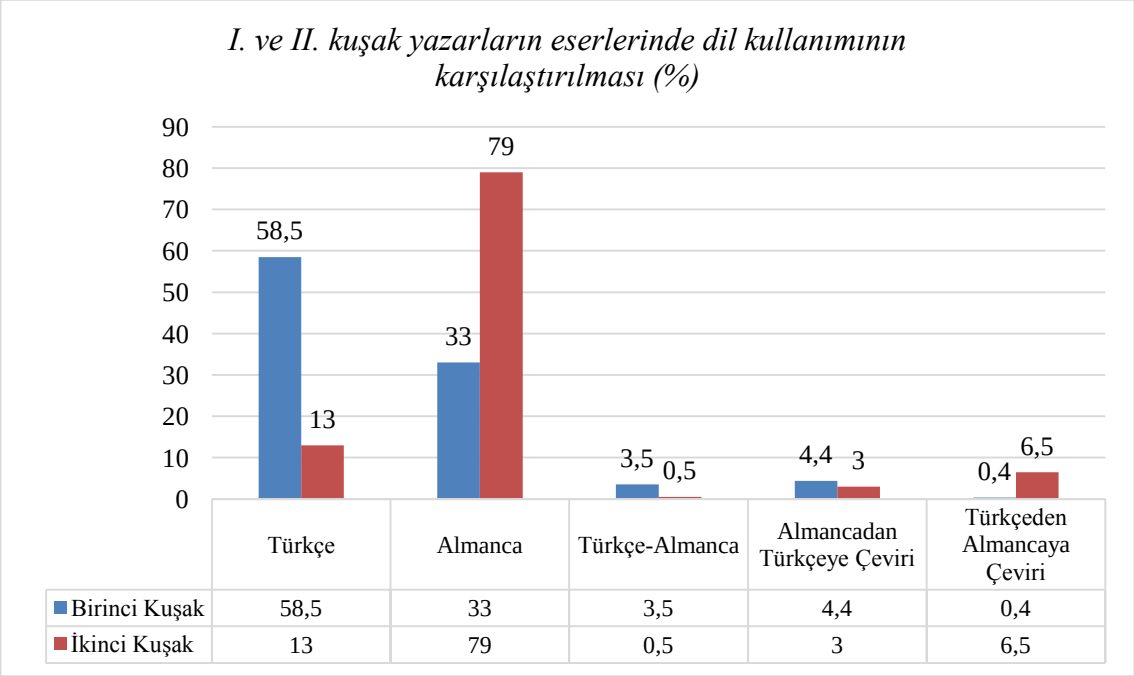
Almanya'da eser vermiş ve vermeye devam eden II. kuşaktan toplam 23 yazar ve bunlara ait 197 eser tespit edilmiştir. Bu eserlerin 25'i (% 13) Türkçe, 156'sı (% 79) Almanca ve 1'i (% 0,05) Türkçe ve Almanca olarak yayımlanmıştır. Bunlarla birlikte Almanca yazılmış 6 eser II. kuşak yazarlar tarafından Türkçeye ve Türkçe yazılmış 12 eser de Almancaya çevrilmiştir.

Grafik 2. II. Kuşak Yazarların Eserlerinde Dil Kullanımı

I. ve II. Kuşak Yazarların Eserlerinde Dil Kullanımlarının Karşılaştırılması

I. kuşak tarafından kaleme alınan eserlerin % 58,5'i Türkçe iken, bu oran II. kuşakta % 14'e düşmüştür. I. kuşak tarafından kaleme alınan eserlerin % 33'ü Almanca iken, bu oran II. kuşakta % 85'e çıkmıştır. İki dilli eserlerde ise I. kuşakta oran % 3,5 iken, II. kuşakta % 0,6'ya gerilemiştir.

Grafik 3: I. ve II. kuşak Yazarların Eserlerinde Dil Kullanımlarının Karşılaştırılması

1.3.2. Basında Türkçe Kullanımı

Basında Türkçenin kullanımı yazılı, görüntülü ve sesli basında Türkçenin kullanımı şeklinde üç bölümde ele alınmıştır. Öncelikle yazılı, görüntülü ve sesli basının Almanya'daki geçmişi ve günümüzdeki durumu hakkında kısa bilgi verilmiş, sonrasında da Almanya'daki Türklerin bu basın organlarına ilgileriyle ilgili veriler yorumlanmıştır.

1.3.2.1. Yazılı Basında

Almanya'daki yazılı basında Türkçe kullanımı kuşkusuz Türkçe gazetelerle gerçekleşmektedir. Türkçe basılan gazetelerin çeşitliliği ve satış rakamları Almanya'daki yazılı basında Türkler tarafından Türkçe kullanımıyla doğru orantılıdır. Türkçe yayımlanan gazete sayılarının fazla olması ve satış rakamlarının çok olması, Türkler tarafından yazılı basında Türkçe kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Bu bölümde Almanya'daki Türkçe yazılı basının gelişim süreci üzerinde durulmuş, akabinde ise Türkçe basılan yazılı basınla ilgili veriler ışığında Türkçenin yazılı basında kullanımı incelenmiştir.

Yazılı Türk Basınının Gelişim Süreci

Türk gazetelerinin Almanya'daki ömrü Almanya'ya gelen Türk işçilerle aynıdır[42]. Almanya'daki Türk gazetelerinin gelişim süreçleri üç aşamada değerlendirebilir: Birinci aşama, ilk yıllarda gazeteler Türkiye'deki matbaalarda basılmış, uçak ve posta yoluyla Almanya'ya ulaştırılmıştır. İkinci aşama, Almanya'da açılan gazete irtibat büroları aracılığıyla Türkiye'ye gönderilen haber ve fotoğrafların gazetelerde basılıp tekrar Almanya'ya gönderilmesidir. Üçüncü aşamada ise yukarıda da bahsedildiği gibi Türk iş gücünün Almanya'da kalıcı olmaya başlaması neticesinde, Türk gazetelerinin Almanya'da kendi matbaalarını kurması ve gazetelerin Almanya'da basılması şeklindedir[43].

1965 yılında Hürriyet, Milliyet ve Tercüman gazeteleri Türkiye'den uçak yoluyla Almanya'ya gönderilmiş ve Almanya'da satılmaya başlanmıştır. Fakat bu yöntemin pahalı olması ve gelen gazetelerin bir gün, iki gün hatta çoğu zaman daha geç okura ulaşması nedeniyle gazeteler Almanya'da basılmaya başlanmıştır. Almanya'daki Türkler için çıkan ilk gazete 1970 yılında Münih'te basılan Akşam gazetesidir[44]. Akşam gazetesini Cumhuriyet (1971), Hürriyet (1971), Milliyet (1972), Milli Gazete (1973), Türkiye (1987), Zaman gazetesi (1990), Özgür Politika (1995), Emek (1996), Ortadoğu (1996), Sabah (1996) ve Dünyada Hafta gazetesi takip etmiştir[45]. Geçen süre içinde ilgisizlikten, maddi sıkıntılardan ve özellikle de gençlerin dil sorunları yüzünden bu gazetelerin bazıları zaman zaman yayın hayatına ara vermek bazıları da son vermek zorunda kalmışlardır. 2011 yılında Almanya'da ancak yedi gazete yayın hayatına devam edebilmiştir: Hürriyet, Sabah, Türkiye, Zaman, Milli Gazete, Taraf ve Yeni Özgür Politika[46].

---

[42] Mehmet Gökhan Genel, *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak Almanya'daki Türk Medyasının, Almanya'da Yaşayan Türklerin Siyasal Tercihleri Üzerine Etkisi*, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2010 (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s. 242.

[43] Genel, *Bir Siyasal...*, s.657.

[44] Lars Heinemann ve Fuat Kamçılı (Editör, Thomas Faist), "Kitle İletişim Araçlarının Almanya-Türkiye Arasındaki Rolü", *Devletaşırı Alan; Almanya ve Türkiye Arasında Siyaset, Ticaret ve Kültür*, Bağlam Yayınları, İstanbul 2003, s. 105.

[45] Heinemann ve Kamçılı, "Kitle İletişim....", s. 111.

[46] Cem Şentürk ve Halm Dirk, "Entwicklung der türkischen Medienlandschaft in Deutschland", *Ausbildungsförderung in der türkischen Community durch bessere Einbeziehung von Ethomedien,* Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı, Essen 2011, s. 7.

Almanya'da Yaşayan Türklerin Gazete Tercihleri

Almanya'da Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi (TAM)[47] Vakfı tarafından 1000 kişiye yönelik yaptırılan araştırmada Türklerin gazete tercihleri şu şekildedir[48]:

Tablo 6. Almanya'daki Türklerin Gazete Tercihleri (TAM Vakfı/2010)

	Türkçe	**Almanca**	**Türkçe–Almanca**
Cinsiyet			
Erkek	19,2	14,8	30,3
Kadın	22,5	13,8	26,6
Yaş Aralığı			
18-29	11,6	16,9	19,6
30-44	19,4	17,5	31,5
45-59	24,8	11,7	32,5
60+	36,4	1,7	26,4

TAM Vakfı tarafından yaptırılan anket, Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşağın gazete tercihlerinde farklılıkların olduğunu göstermiştir. Sadece Türkçe gazete tercih edenlerin % 36,4'ü 60 yaş ve üstü, % 11,6'sı 18-29 yaş aralığındaki bireylerden oluşmuştur. Almanca gazetelerde ise durum tam tersindedir. Almanca gazete tercih edenlerin % 1,7'si 60 yaş ve üstü, % 17,5'i 30-44 yaş aralığındaki ve % 16,9'u da 18-29 yaş aralığındaki bireylerdir.

Almanya'daki Türkçe Gazetelerin Satış Rakamları

Almanya'daki Türkçe gazetelerin satışlarına bakıldığında sürekli tiraj kaybeden bir seyir karşımıza çıkmaktadır. 1997 yılında Almanya'nın en çok satan Hürriyet'in ortalama satışı 110.000 iken, bugün Türkçe gazetelerin toplam satışı 100.000'in altına inmiş durumdadır. Diğer yandan Türkçe gazetelerin kesin satış oranlarını saptamak oldukça zordur. Zira bu gazetelerin satış göstergelerini denetleyen veya hesaplayan "Alman Tiraj Denetleme Kurulu (İVW)'na bağlı olan gazete sayısı çok azdır[49]. Bu

[47] Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı bundan sonra TAM Vakfı olarak verilecektir.
[48] Martina Sauer, "Partizipation und Engagement türkeistämmiger Migranten in Nordrein-Westfalen", *Eine Analyse im Auftrag des Ministeriums für Arbeit, Integration in Nordrhein-Westfalen,* TAM Vakfı Yayınları, Essen 2011, s. 182-184.
[49] Genel, *Bir Siyasal...*, s. 233.

sebeple Türkçe gazetelerin değişik yıllara ait tirajlarını karşılaştırmalı olarak vermenin gazete tirajları hakkında daha sağlıklı bilgi vereceği kanaatindeyiz.

Tablo 7. Almanya'nın En Çok Satan Türkçe Gazetelerin Satış Rakamları

Gazete	**1997 Tirajı**[50]	**2007 Tirajı**[51]	**2009 Tirajı**[52]	**Değişim Oranı**
Hürriyet	107.000	53.000	26.251	- % 75,5
Özgür Politika[53]	15.000	7.500	10.000	- % 34
Zaman	13.000	26.609	21.872	+ % 68
Türkiye	40.000	12.000		- % 70
Milliyet	16.000	12.000		-% 25
Milli Gazete	12.000	8.000		-% 34
Cumhuriyet	5.000	2.000		- % 60
Toplam	**208.000**	**121.109**		

Almanya'nın en çok satan yedi Türkçe gazetenin 1997 yılındaki toplam tirajı 208.000 iken on yılda % 48'lik bir düşüş göstermiş ve 121.000'lere gerilemiştir.

2008 yılı Zaman Avrupa gazetesinde çıkan haberde[54] Türk gazetelerinin baskılarının 100 bini geçmediği yazmaktadır. Aynı şekilde www.faz.net'in[55] haberinde 1990'lı yıllarda sadece Almanya'da 103.000 tiraja sahip olan Hürriyet gazetesinin günümüzde tüm Avrupa'da 30.000, Almanya'da ise 20.000 tirajının olduğu belirtilmiştir.

Bunların yanında Almanya'da bölgesel olarak on dört günde veya ayda bir çıkan reklam amaçlı Türkçe gazeteler mevcuttur. Reklam amaçlı oldukları için baskı tarihlerinde gecikmeler olmaktadır. Bu gazeteler satılmayıp reklamlardan elde ettikleri gelirle yayın hayatına devam etmektedirler. Güney Almanya'da Yeni Posta ve Merhaba; Hessen ve Reinland- Pfalz'ta Toplum; Nordrhein-Westfalen eyaletinde'de Aktüel Gazete,

[50] Heinemann ve Kamçılı, "Kitle İletişim...", s. 111.
[51] Nesrin Calagan, *Türkische Presse in Deutschland, Der deutsch-türkische Medienmarkt und seine Produzenten*, Transcript Verlag, Bilefeld 2010.
[52] Genel, *Bir Siyasal...*, , s. 235.
[53] Daha sonra adı Yeni Özgür Politika olarak değişmiştir.
[54] İsmail Kul, "Almanya'da Türk Gazeteciliği Nasıl Yükselir ?" *Zaman Avrupa*, 10 Ekim 2008 Cuma http:// euro.zaman.com.tr /euro/ columnistDetail_getNewsById.action?newsId=43534 (erişim tarihi 30.05.2013)
[55] http://www.faz.net/ aktuell/ politik/ inland/ tuerkische-zeitungen-in-deutschland-keine-stimme-mehr-12097887. html (erişim tarihi 30.05.2013)

Metropol Hayat, Haftalık Posta, Mozaik, NRW Haber ve Öztürk; Hamburg ve Bremen'de Türkses; Berlin'de Merhaba Berlin ve Niedersachsen eyaletinde İmaj bu gazetelerdendir[56]. Ayrıca bunların yanında Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik bölümü öğrencileri tarafından 2008 yılından itibaren iki ayda bir yayımlanan "Die Gaste"de bulunmaktadır. Bilimsel amaçlı bir gazete olup Almanya'daki Türklerin eğitim sorunları, iki dillilik gibi konuları ağırlıklı olarak işlemektedir[57].

1.3.2.2. Görsel Basında

Almanya'daki görsel basında Türkçe kullanımı Türkçe yayın yapan televizyon kanalları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Türkçe yayın yapan televizyon kanallarının Türkler tarafından izlenme oranları görsel basında Türkçe kullanımıyla doğru orantılıdır. Türkçe yayın yapan televizyon kanallarının II. ve III. kuşak tarafından izlenmesi, onların Türkçe kelimelerin telaffuzlarını öğrenmelerine katkı sağlayacaktır. Bu bölümde Almanya'daki Türkçe görsel basınının gelişim süreci üzerinde durulmuş, akabinde ise Türkçe görsel basınla ilgili veriler ışığında Türkçenin görsel basında kullanımı incelenmiştir.

Almanya Kaynaklı Türkçe Yayınlar

17 Aralık 1965 tarihinde WDR televizyonu iki haftada bir pazar günleri olmak üzere, yerel yayınlarında "Sizlerin Yurdu-Bizim Yurdumuz" adlı programı yayınlamaya başlamıştır. Bu programda Türklere yönelik ilk zamanlarda 10 dakika, sonraki dönemlerde ise 20 dakikalık Türkçe yayın yapılmıştır. 1966 yılında birlikte ZDF, "Avrupa'daki Komşular" programını yayınlamaya başlamıştır. 1973 yılı sonrası bu programın içinde 40 dakika "Türkiye Mektubu'na da yer verilmişti. İki dilli yayınların büyük bir bölümü Türkiye'de hazırlanmıştır[58].

1980'li yılların sonuna kadar WDR, ARD ve ZDF Alman televizyon kanalları iki haftada veya haftada bir gün bir saatten az bir süre Türkçe yayın yapmışlardır. Almanya'daki Türklere yönelik ilk Türk kanalı 1985 yılında kurulan TD1 (Türkisch-

---

[56] Cem Şentürk, "Türkische Medien in Deutschland heute", *Ausbildungsförderung in der türkischen Community durch bessere Einbeziehung von Ethomedien,* Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı, Essen 2011, s. 16.

[57] TAM Vakfı, Türkische Fernsehen in Deutschland, *Journal Biz*, TAM Vakfı Yayınları, Essen 2012, s.8-11.

[58] Heinemann ve Kamçılı, "Kitle İletişim...", s. 105.

Deutsches Fernsehen in Berlin)'dir. İlk aşamada Berlin ile sınırlı kalan kanal, 2004 yılından itibaren Almanya'nın en kalabalık Türk nüfusuna sahip Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde de yayına başlamıştır. 1 Aralık 2004 tarihinde Duisburg merkezli Kanal Avrupa ve 29 Eylül 2005 tarihinde Köln'de faaliyete geçen Türk Show, TD1'den sonra Almanya merkezli kurulan ve Türkçe yayın yapan ilk kanallardır[59].

Türkiye Kaynaklı Türkçe Yayınlar

Türkiye kaynaklı televizyon yayıncılık tarihine bakıldığında ilk TRT görülmektedir. TRT, Şubat 1990'da Avrupa'da yaşayan Türklere yönelik yayın yapan TRT-İnternational (TRT-İNT) isimli kanalı açarak yurt dışına yönelik ilk çalışmasını da başlatmıştır. 1990 yılına kadar Almanya'da yalnızca TRT'nin programları izlenebilmekteyken 1991 yılında TRT'nin yurt dışındaki Türklere yönelik kanalı TRT-İNT, kablolu yayın yoluyla tüm Almanya'da izlenebilir hale gelmiştir. 1990'larda Türkiye'de yayın hayatına başlayan özel televizyon kanalları da Almanya redaksiyonları ile Almanya'da yayın faaliyetlerine başlamışlardır[60]. Türkiye'de yayın yapan yaklaşık elli televizyon kanalı çanak anten veya kablolu yayın vasıtasıyla Almanya'daki izleyiciye ulaşmaktadır[61]. Ancak son yıllarda Kanal D (Euro D), Star TV (Euro Star), ATV (ATV Avrupa), Kanal 7 (Kanal 7 Avrupa) gibi kanallar Avrupa'da ve özellikle de Almanya'da yaşayan Türkler için Almanya'daki stüdyolarında programlar hazırlamaya başlamışladır.

Almanya'daki Türklerin Televizyon Kanalı Tercihleri

Konuyla ilgili RTÜK, TAM Vakfı ve tarafımızdan yapılan üç farlı anket çalışmasıyla ilgili veriler karşılaştırma yapabilmek amacıyla ayrı ayrı aşağıda verilmiştir. Verilerin her biri ayrı ayrı verildikten sonra en sonda üç veri de karşılaştırılmıştır.

---

[59] Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), *Almanya'da Yaşayan Türklerin Televizyon İzleme Eğilimleri*, RTÜK Yayınları, Ankara 2007, s.11; Konrad Adenauer Stiftung, *Türkische Medien in Deutschland*, Berlin 2007, s.6-9.

[60] Genel, *Bir Siyasal...*, s. 238.

[61] Burcu Akkaya, *Almanya'daki Türk Medyası ve Türk Medyasının Türk Göçmenlerinin Kültürel Yapısına ve Entegrasyon Çabalarına Etkisi*, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya 2006, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 47.

Tablo 8. Almanya'daki Türklerin Televizyon Kanalı Tercihleri[62] (RTÜK/2007)

	Daha çok Türkçe	**Daha çok Almanca**	**Türkçe-Almanca**
Cinsiyet			
Erkek	57,6	23,7	18,6
Kadın	76,4	9,6	14,0
Yaş Aralığı			
15-24	38,9	41,7	19,4
25-34	80,0	8,9	11,1
35-44	69,2	12,8	17,9
45-54	69,7	15,2	15,2
55-64	82,9	7,3	9,8
65+	43,8	6,3	50,0

RTÜK tarafından yaptırılan araştırmada Almanya'daki Türklerin televizyon kanalı tercihlerinde 15-24 yaş grubu hariç bütün yaş gruplarında birinci sırayı Türkçe kanallar almıştır. 15-24 yaş grubunda ise Türkçe televizyon kanalı tercihi ikinci sıraya düşmüş, birinci sırayı Almanca televizyon kanalları almıştır.

Tablo 9. Almanya'daki Türklerin Televizyon Kanalı Tercihleri[63] (TAM Vakfı/2010)

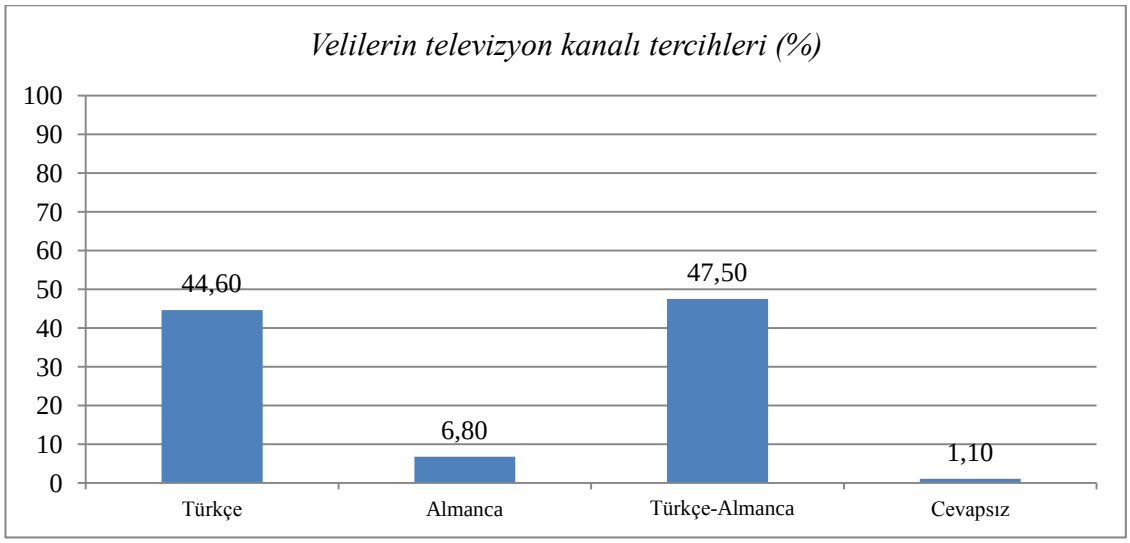
	Türkçe	**Almanca**	**Türkçe-Almanca**
Cinsiyet			
Erkek	11,9	5,6	71,8
Kadın	17,0	6,5	70,4
Yaş Aralığı			
18-29	11,6	8,9	63,1
30-44	11,9	5,6	74,5
45-59	15,5	5,3	74,8
60+	27,3	3,3	66,9

TAM Vakfı tarafından yaptırılan araştırmada kanal tercihinde yaş gruplarının tamamında birinci sırayı Türkçe-Almanca, ikinci sırayı Türkçe ve üçüncü sırayı ise Almanca televizyon kanalları almıştır.

[62] RTÜK, *Almanya'da Yaşayan...,* s. 42.
[63] Martina Sauer, "Partizipation und Engagement...", s. 185-186.

Tablo 10. Velilerin Televizyon Kanalı Tercihleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Türkçe	52	% 44,6
Almanca	8	% 6,8
Türkçe-Almanca	56	% 47,5
Cevapsız	1	% 1,1
Toplam	117	% 100

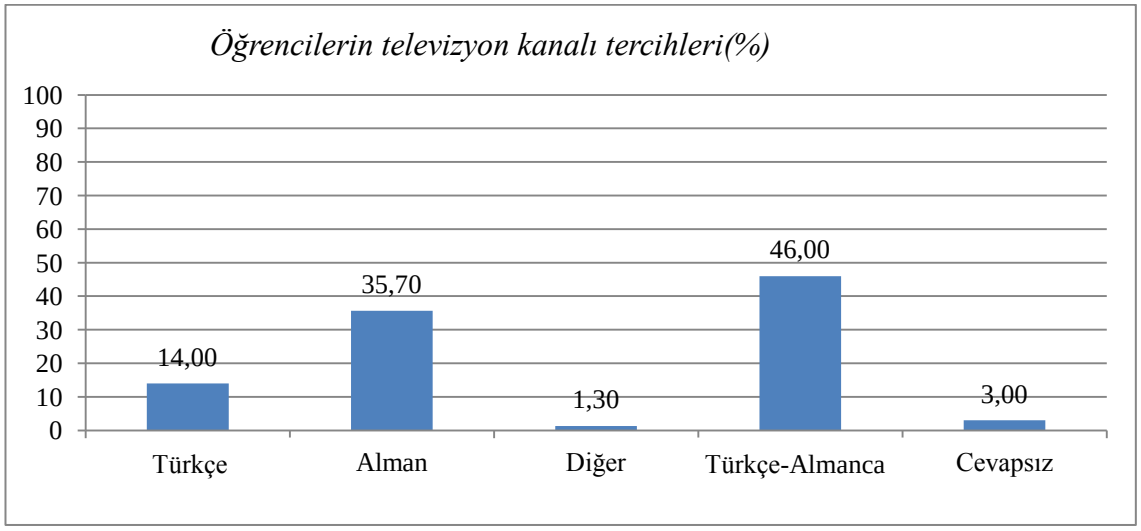

Grafik 4. Almanya'daki Velilerin Televizyon Kanalı Tercihleri

Velilerin televizyon kanalı tercihlerinde birinci sırayı Türkçe-Almanca televizyon kanalları almış, onu Türkçe kanallar takip etmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Televizyon Kanalı Tercihleri

Dil	**Sayı**	**Yüzdelik**
Türkçe	41	% 14
Almanca	105	% 35,7
Diğer	4	% 1,3
Türkçe-Almanca	135	% 46
Cevapsız	9	% 3
Toplam	294	% 100

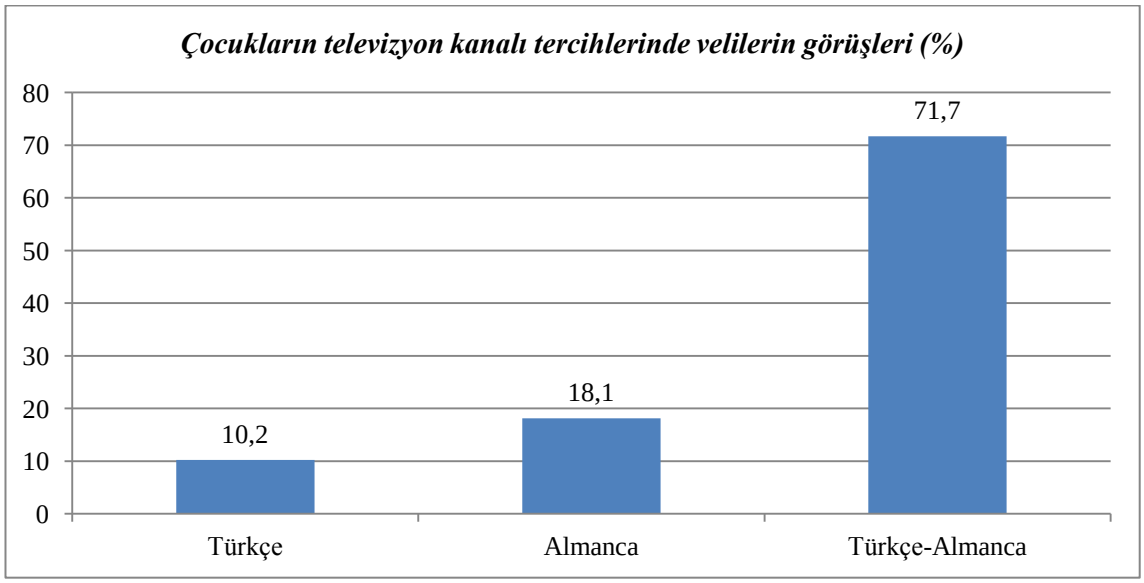

Grafik 5. Velilerin Televizyon Kanalı Tercihleri

Öğrencilerin, televizyon kanalı tercihlerinde birinci sırayı Türkçe-Almanca televizyon kanalları, onu Almanca kanallar takip etmiştir.

Tablo 12. Çocukların Televizyon Kanalı Tercihlerinde Velilerin Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Türkçe	12	% 10,2
Almanca	21	% 18,1
Türkçe-Almanca	84	% 71,7
Toplam	117	% 100

Grafik 6. Çocukların Televizyon Kanalı Tercihlerinde Velilerin Görüşleri

Velilere göre çocuklarının televizyon kanalı tercihlerinde birinci sırayı Türkçe-Almanca televizyon kanalları, ikinci sırayı Almanca ve üçüncü sırayı ise Türkçe kanallar almıştır.

Televizyon kanalı tercihleri ile ilgili üç anket çalışmasının karşılaştırılması

RTÜK, TAM Vakfı ve tarafımızdan yapılan anketler karşılaştırıldığında III. kuşakta televizyon kanalı tercihinde birinci sırayı Türkçe-Almanca veya Almancanın aldığı görülmüştür. III. kuşakta her üç anket çalışmasında Türkçe kanalın birinci sırada çıktığı sonuç görülmemiştir. I. ve II. kuşakta ise durum bunun tam tersidir. I. ve II. kuşakta televizyon kanalı tercihinde birinci sırayı Türkçe veya Türkçe-Almancanın aldığı görülmüştür. I. ve II. kuşakta her üç anket çalışmasında Almanca kanalın birinci sırada çıktığı görülmemiştir. Veriler, I. kuşaktan III. kuşağa doğru gidildikçe televizyon kanalı tercihinde Türkçeden, Türkçe-Almancaya ve Almancaya doğru bir kaymanın olduğunu göstermektedir

III. kuşak kaynak kişilerden yaptığımız metin derlemelerinde (XXVI. metin 362-417 satır arası) bazı kaynak kişilere televizyon kanalı tercihlerini sorduğumuzda aldığımız cevaplar yukarıdaki verileri destekler niteliktedir:

Yiğit Kocabaşoğlu: *meistens alʹmanc̄a (XXVI/368) (genellikle Almanca)*

Ramazan Mutlu: *duruma göre canım yani ne isdēse, canım. (XXVI/370)*

Ahmet Tatlan: *bän c̄o̧k tüR̨Kce alʹmanc̄a filimleR̨ä ba̧kıyom dizileR̨ä ba̧kıyom (XXVI/375)*

Furkan Kılıçoğlu:*ben almancaya dā c̆o̧k ba̧kıyom (XXVI/377)*

Ramiz Yaşar: *ben almanca dā çoḳ izliyom (XXVI/378)*

Ömer Gömen: *ben ço͡u alman filim ba̧kıyom (XXVI/380)*

Emirhan Kılıçoğlu: *bän äŋ c̆o̧k alʹmanc̄a filimle ba̧kyom (XXVI/388)*

Almanya'daki Türklerin Televizyon Kanalı Tercihlerini Belirleyen Etkenler

RTÜK tarafından Almanya'daki Türklerin televizyon kanalları tercihlerine yönelik yaptırılan çalışmada kişilere Türkçe ve Almanca kanal tercihleriyle ilgili 11 madde sunulmuş ve kendilerinden en uygun seçeneği/seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir. Seçenekler arasında bulunan "Almancayı iyi bilmediğim için", Ana dilimi unutmamak için", "Çocuklarımın daha iyi Türkçe öğrenmeleri için" ve "Almancam Türkçemden daha iyi olduğu için" gibi cevaplar görülmektedir. Bu veriler Almanya'daki Türklerin kanal seçiminde dilin etlisi hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

Tablo 13. Türk Televizyon Kanallarını Tercih Sebepleri[64]

Neden	**Sıklık**	**Oran (%)**
Türkiye hakkında daha iyi bilgilendiğim için	438	52,7
Film, dizi ve diğer programlar daha iyi olduğu için	342	41,2
Almancayı iyi bilmediğim için	312	37,5
Aile içinde diğerleri tercih ettikleri için	171	20,6
Alman programları beni ilgilendirmiyor	84	10,1
Türkiye'ye geri döneceğim	60	7,2
Haberler nedeniyle	47	5,7
Benim için vatanla bağları güçlendiriyor	34	4,1
Ana dilimi unutmamak için	9	1,1
Futbol maçları nedeniyle	7	0,8
Çocuklarımın daha iyi Türkçe öğrenmeleri için	5	0,6

Türkçe televizyon kanallarının tercihinde %50'den fazla bir oranla "Türkiye hakkında bilgilenmek isteği" etkilidir.

Tablo 14. Alman Televizyon Kanallarını Tercih Sebepleri[65]

Neden	Sıklık	Oran (%)
Almancam Türkçemden daha iyi olduğu için	63	36,8
Film, dizi ve diğer programlar daha iyi	51	29,8
Türk programları beni ilgilendirmiyor	45	26,3
Almanya'da yaşadığım ve burada kalacağım için	45	26,3
Aile içinde diğerleri tercih ettikleri için	30	17,4
Türkiye'de olan bitenler beni ilgilendirmediği için	12	7,0
Türk yayınları ulaşmıyor	8	4,7
Haberler nedeniyle	3	1,7
Türk televizyonlarında çok fazla reklam var	2	1,2
Çocuklarımın daha iyi Almanca öğrenmesi için	2	1,2
Türk televizyonlarında diziler çok fazla uzun oluyor	1	0,6

[64] RTÜK, *Almanya'da Yaşayan...*, s.49.
[65] RTÜK, *Almanya'da Yaşayan...*, s.44.

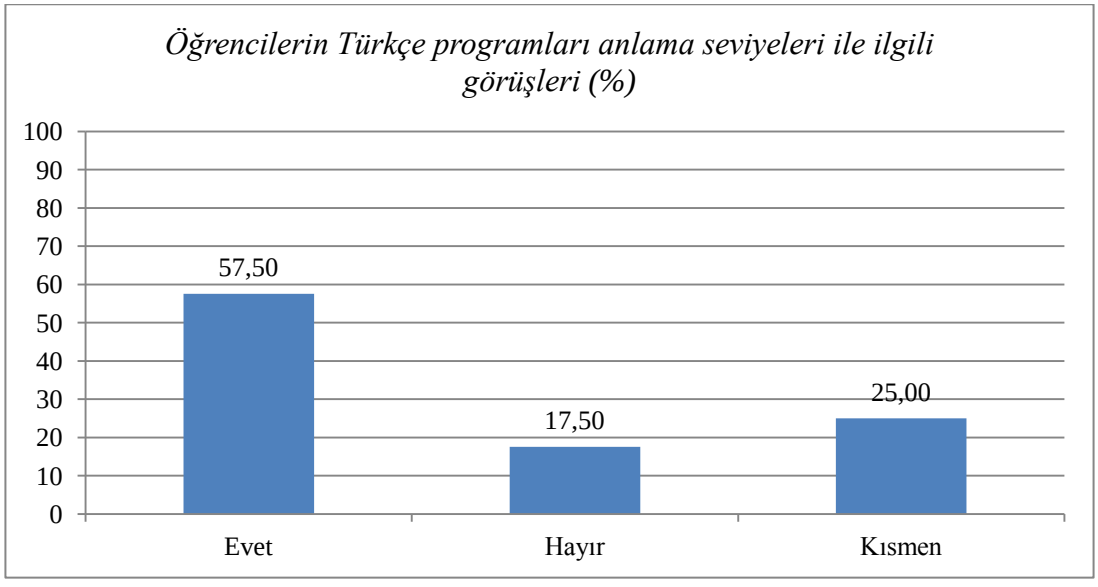
Birinci sırada "Almancam Türkçemden daha iyi olduğu için" cevabının çıkması RTÜK tarafından yaptırılan anket çalışmasına katılanların % 36,8'inin[66] Almancalarının Türkçelerinden iyi olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Türkçe TV Programlarını Anlama Seviyeleri

Öğrencilerin TV kanalı tercihinde Türkçenin etkisini değerlendirebilmek amacıyla ankete katılan veli ve öğrencilere III. kuşağın Türkçe programları anlama seviyeleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet anlıyorum	169	% 57,5
Hayır anlayamıyorum	52	% 17,5
Kısmen anlıyorum	73	% 25
Toplam	294	% 100

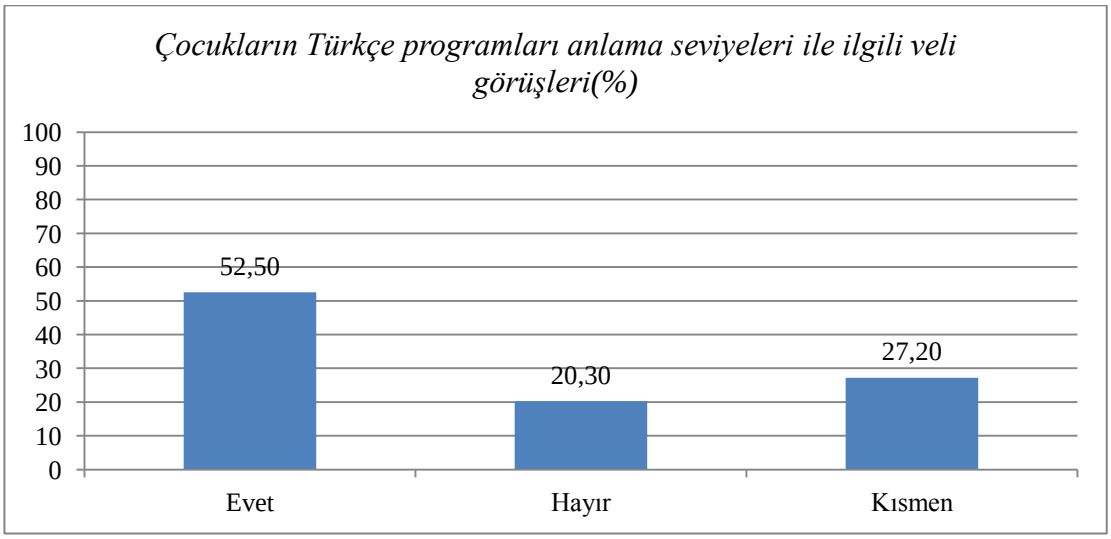
Grafik 7. Öğrencilerin Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin yarıya yakını Türkçe programları kısmen anladıklarını veya hiç anlamadıklarını belirtmişlerdir.

[66] Araştırma 2007 yılında 15 yaş üstü 1005 kişiye uygulanmıştır. Katılımcının yaklaşık % 37'si yani 1005 kişiden yaklaşık 370'inin Almancasının Türkçesinden daha iyi olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 16. Çocuklarının Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Veli Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet anlıyor	61	% 52,5
Hayır anlayamıyor	24	% 20,3
Kısmen anlıyor	32	% 27,2
Toplam	117	% 100

Grafik 8. Çocuklarının Türkçe Programları Anlama Seviyeleri ile İlgili Veli Görüşleri

Velilerin yaklaşık yarısı çocuklarının Türkçe programları anladıklarını, diğer yarısı ise Türkçe programları kısmen anladıklarını veya anlayamadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 17. 11-19 Yaş Arası Gençlerin Türkçe Tv. Programları Anlamaları ile İlgili Kendi ve Veli Görüşleri (%)

	Evet Anlıyor(um)	**Kısmen Anlıyor(um)**	**Anlamıyor(um)**
Veli Görüşü	52,5	27,2	20,3
Öğrenci Görüşü	57,5	25	17,5

Öğrencilerin Türkçe programları anlayıp anlamadıklarına yönelik sorulara veli ve öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar birbirine yakın çıkmıştır. Veli ve öğrencilerin cevaplarından III. kuşaktan % 20'ye yakın bir grubun Türkçe programları anlamada sıkıntı çektikleri görülmüştür.

1.3.2.3. İşitsel Basında

İlk zamanlar Almanya'da yaşayan Türkler, Türkçe radyo yayınlarını ancak kısa dalga üzerinden TRT radyolarından dinleyebilmişlerdir. 1964'ten itibaren ise WDR (West Deutscher Rundfunk) Türk ve diğer göçmen gruplar için radyo yayını yapmaya başlamıştır[67]. Halk arasında meşhur "Köln Radyosu" olarak da bilinen ilk radyo yayınları, günlük 40'ar dakikalık yayınlardan oluşmuştur.

Alman ARD (Algemeiner Rundfunk Deutschlands) ve BR (Bayrischer Rundfunk) radyo ve televizyon kurumları Federal Almanya'da yaşayan yabancılar için 1964 yılından itibaren radyo programları hazırlamışlardır. Son yıllarda WDR'nin mali zorluklar çekmesi nedeniyle, yabancılara yönelik 16 ayrı dildeki yayınını bir frekansta (Funkaus Europa) toplamıştır. Günümüzde Köln Radyosu da bu frekans üzerinden sadece Kuzey-Ren Vestfalya eyaletinde günlük 30'ar dakika yayın gerçekleştirmektedir. Diğer yandan Berlin eyaletinin devlet radyo televizyon kurumu olan SBF, 1972 yılından başlayarak Berlin'deki Türklere yönelik hafta içi 30'ar dakikalık Türkçe yayın başlatmıştır. Berlin'deki Türklerin çok az kesiminin rağbet ettiği haber ağırlıklı bu radyo yayınları, halen hafta içi 30'ar dakikalık programlar halinde devam etmektedir[68].

Günümüzde ise Almanya'da uydu vasıtasıyla Türkiye'den yayın yapan tüm radyo kanalları dinlenebilmektedir. Bunun yanında Almanya merkezli olan ve Türkçe yayın yapan tek radyo kanalı "Radyo Metropol FM" vardır. 1999 yılında yayın hayatına Berlin'de başlamıştır.

1.3.3. Sosyal Hayatta Türkçe Kullanımı

Almanya'da yaşayan Türkler tarafından Türkçenin en yoğun kullanıldığı alanlardan biri de kuşkusuz sosyal hayattır. Aile içi, arkadaş ve okul ortamı ve tatiller Türkçenin kullanımında büyük etkiye sahiptir.

1.3.3.1. Aile İçinde

Aile; her türlü değerlerin, birikimin çocuğa aktarılmaya başlandığı bir sosyal yapıdır. Bu değerleri ve birikimleri çocuklar ailede edinmeye başlarlar ve eğitim-öğretimle

---

[67] Heinemann ve Kamçılı, "Kitle İletişim...", s. 105; İsmail Kul, *Misafirlik Bitince*, Line Marketing GmbH (Offenbach) Main 2007, s.123.

[68] Akkaya, *Almanya'daki Türk Medyası...*, s. 57.

okullarda geliştirerek devam ettirirler. Dil edinimi ve kullanımı da aile içinde gerçekleşen bir husustur. Ailelerin yapısı ve aile bireylerinin dil tercihleri çocukların dil ediniminde doğrudan etkili olmaktadır. Aile içinde Türkçe kullanımını anne-baba ve kardeşler arası dil kullanımı, anne veya babadan birinin yabancı olduğu ailelerde dil kullanımı ve koruyucu ailelerde dil kullanımı olmak üzere üç başlıkta incelemek mümkündür.

Anne-Baba ve Kardeşler Arası Dil Kullanımı

Kimliğin yerleşmesi, gelişmesi ve güçlenmesi ana dili aracılığı ile gerçekleşir. Bir çocuğun bilişsel yetilerinin gelişmesi, olgunlaşması açısından ana dili büyük önem taşır. Dil düşünceyi yalnızca taşıyan, ileten bir araç değildir, aynı zamanda yeniden yapılandırır ve onu tamamlar. Bir kişide dikkat, algılama, düşünme, öğrenme, yargılama, gerçeği arama ve değerlendirme gibi yetiler, ana dilin zenginliği ve kullanılması oranında gelişmektedir[69]. Ana dili edinimini tamamlayamayan bireylerin; bilişsel yetilerinin gelişmediği, kendine güveninin eksik ve çevresiyle sorunlu olduğu görülmüştür.

Türkçe Sözlük'te ana dili, çocuğun ailesinden ve içinde yaşadığı topluluktan edindiği dil olarak açıklanmaktadır[70]. Dilbilimciler tarafından ise ana dili, bir kişinin içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dil olarak tanımlanmaktadır. Bireyin çocukluk çağında tanıştığı ilk dil olması nedeniyle ana dilinin öğrenilmediği; edinildiği ya da kazanıldığı söylenir[71]. Doğan Aksan ana dilini ve önemini; "Ana dili (Muttersprache, mother language) anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir. Ana dili bir toplumun geçmişten geleceğe bütün değerlerini içinde barındırır. Ana dili bir nevi o milletin kimliğidir. Millet olma bilinci ancak ana dilinin en iyi şekilde muhafazasıyla gerçekleşebilir. Biz, dünyayı ana dilimizin penceresinden görür, ana dilimizin kavramlarıyla evreni biçimlendiririz."[72] diye belirtir.

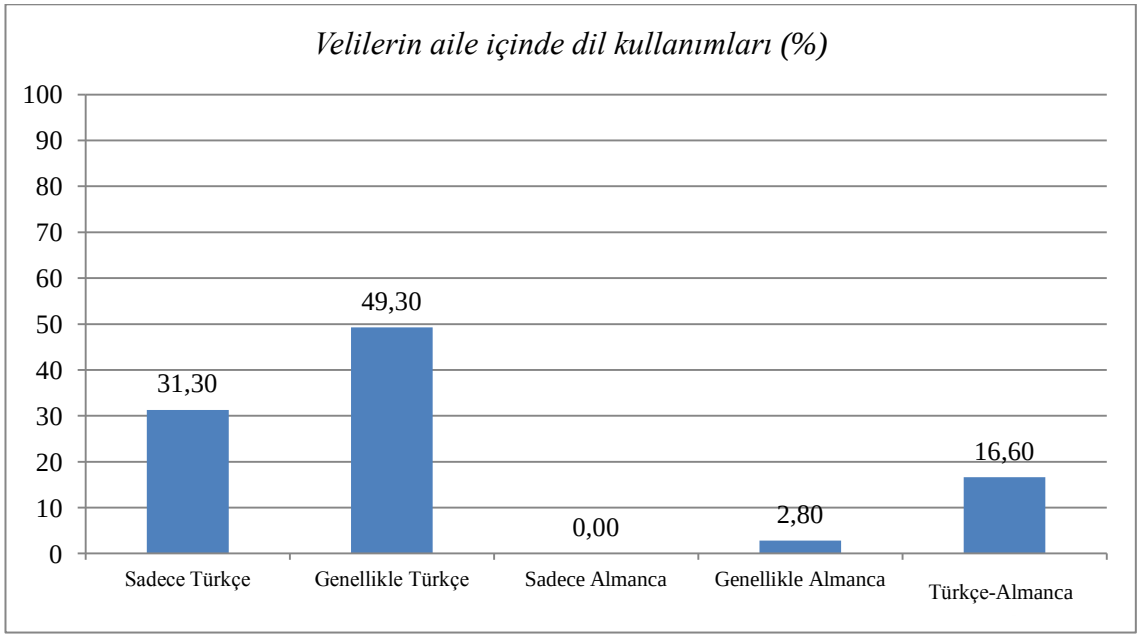
---

[69] Yıldız, *Yurt Dışında Yaşayan...*, s. 1-3.
[70] Türkçe Sözlük, TDK Yayınları 11. Baskı, Ankara 2011, s. 119.
[71] Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü,* ABC Yayınları, İstanbul 1988, s. 20.
[72] Aksan, *Her Yönüyle...*, s. 81.

Almanya'da Türkçenin öğretiminde ve öğreniminde ilk ve en önemli basamak ailedir. Anne ve babaların çocuklarıyla Türkçe konuşmaları ve onları Türkçe konuşmaya teşvik etmeleri Almanya'da ileriki kuşaklarda Türkçenin kullanımı açısından büyük öneme sahiptir.

Tablo 18. Velilerin Aile İçinde Dil Kullanımları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Sadece Türkçe	37	% 31,3
Genellikle Türkçe	58	% 49,3
Sadece Almanca	0	% 0
Genellikle Almanca	3	% 2,8
Türkçe-Almanca	19	% 16,6
Toplam	117	% 100

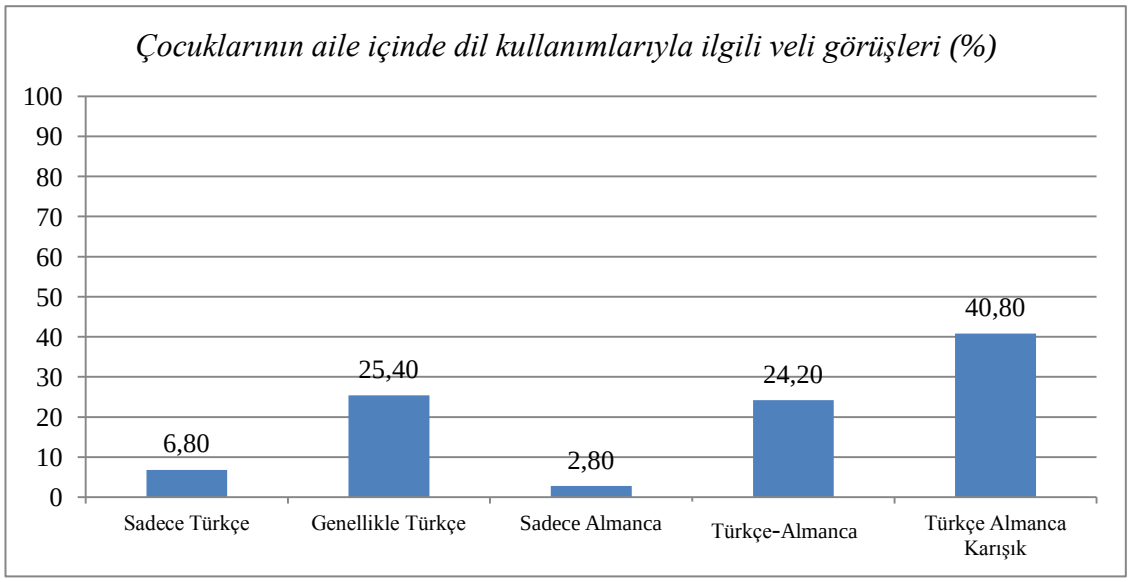

Grafik 9. Velilerin Aile İçinde Dil Kullanımları

Veliler aile içinde çoğunlukla Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir.

Tablo 19. Çocuklarının Aile İçinde Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Sadece Türkçe	8	% 6,8
Genellikle Türkçe	30	% 25,4
Sadece Almanca	3	% 2,8
Genellikle Almanca	28	% 24,2
Türkçe-Almanca	48	% 40,8
Toplam	117	% 100

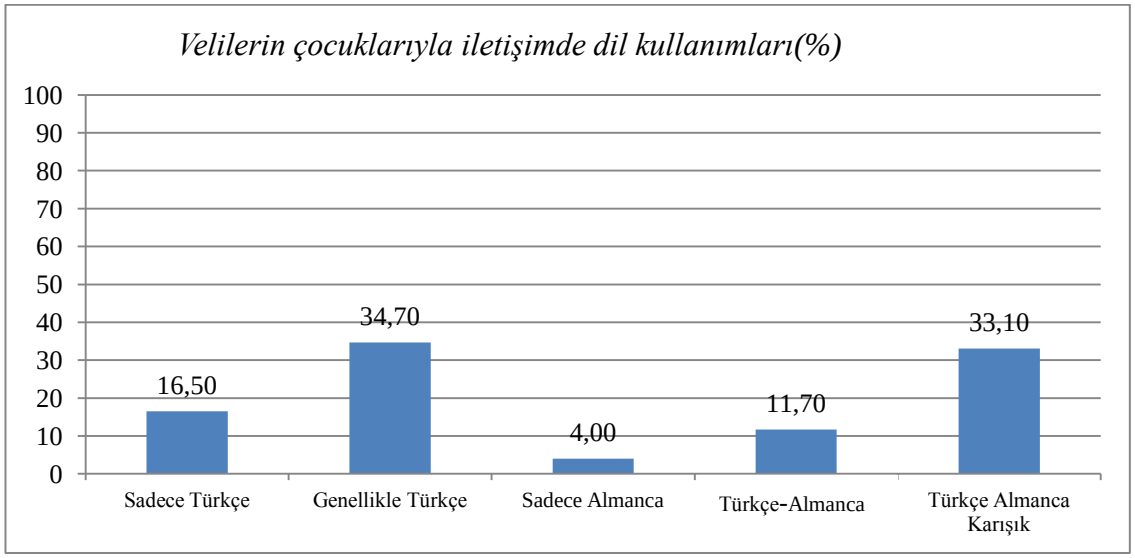

Grafik 10. Çocuklarının Aile İçinde Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri

Velilerin yarıya yakını, çocuklarının aile içinde genellikle Türkçe-Almanca karışık dil kullandıklarını belirtmişlerdir. Türkçe-Almanca karışık dil kullanımını ise birbirlerine yakın oranlarda genellikle Türkçe ve genellikle Almanca takip etmiştir.

Tablo 20. Velilerin Çocuklarıyla İletişimde Dil Kullanımları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Sadece Türkçe	19	% 16,5
Genellikle Türkçe	41	% 34,7
Sadece Almanca	5	% 4
Genellikle Almanca	14	% 11,7
Türkçe-Almanca	39	% 33,1
Toplam	117	% 100

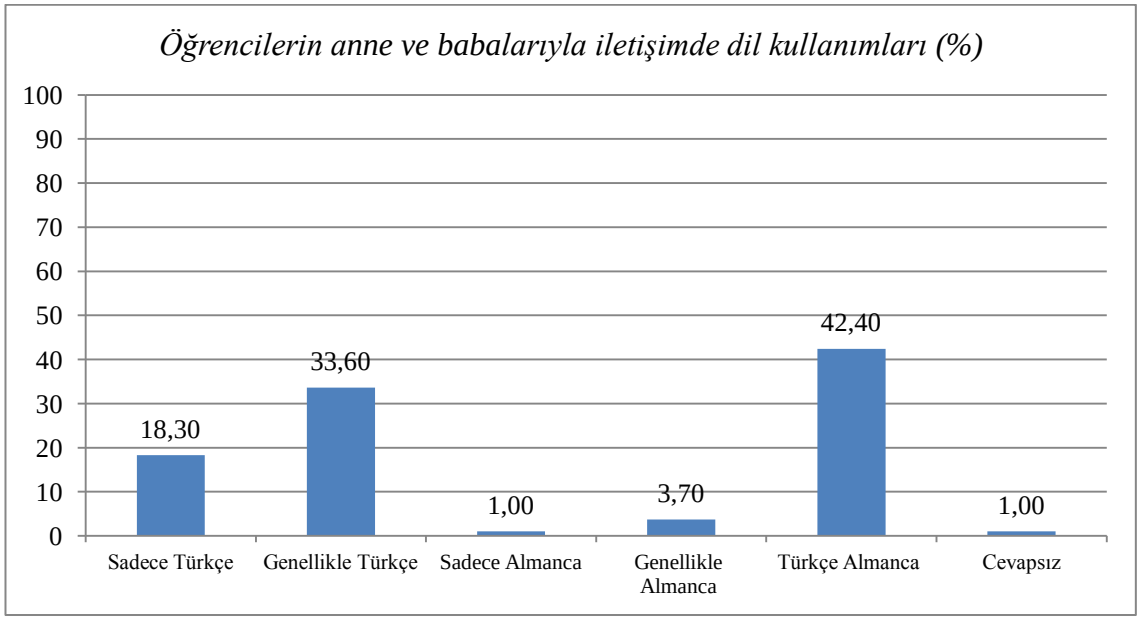

Grafik 11. Velilerin Çocuklarıyla İletişimde Dil Kullanımları

Veliler, çocuklarıyla konuşurken genellikle Türkçe veya Türkçe-Almanca karışık dil kullanmaktalar. Aile içinde yaklaşık % 80 oranında Türkçe konuştuklarını belirten veliler, Türkçeyi çocuklarıyla konuşurken yaklaşık % 35 oranında kullandıklarını belirtmişlerdir. Aile içinde % 16,6 olan Türkçe-Almanca dil kullanımı çocuklarıyla konuşurken % 33,1'e yükselmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Anne ve Babalarıyla İletişimde Dil Kullanımları

Dil	**Sayı**	**Yüzdelik**
Sadece Türkçe	54	% 18,3
Genellikle Türkçe	98	% 33,6
Sadece Almanca	3	% 1
Genellikle Almanca	11	% 3,7
Türkçe-Almanca	125	% 42,4
Cevapsız	3	% 1
Toplam	294	% 100

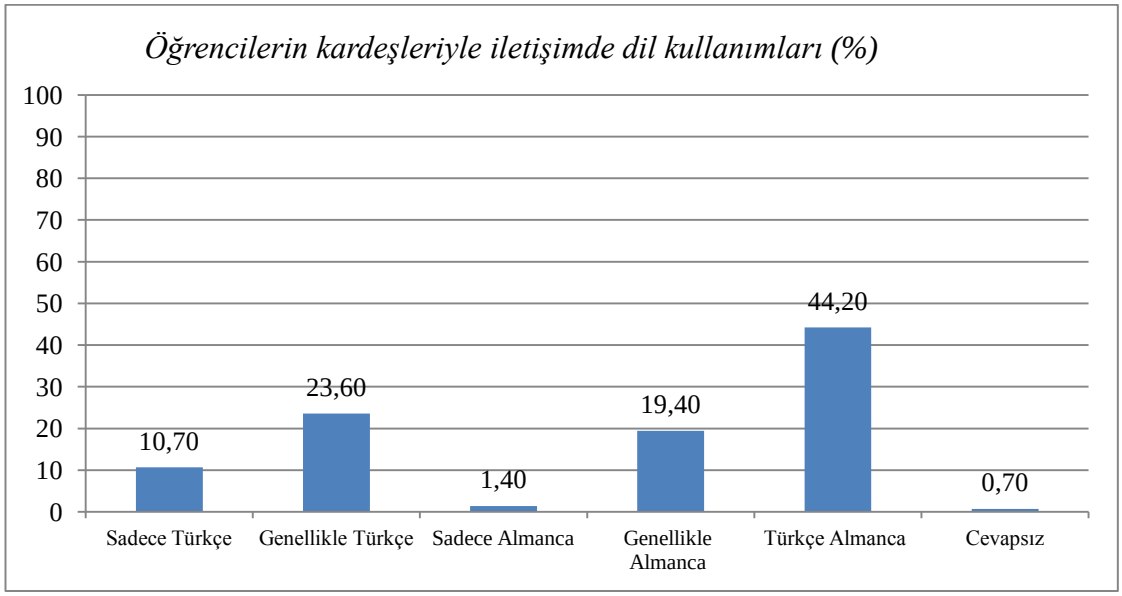

Grafik 12. Öğrencilerin Anne ve Babalarıyla İletişimde Dil Kullanımları

Öğrencilerin yarıya yakını anne ve babalarıyla konuşurken daha çok Türkçe-Almanca kullandıklarını belirtmişlerdir. Onu ise genellikle Türkçe takip etmiştir. Veliler ise çocuklarıyla konuşurken birinci sırada genellikle Türkçe ikinci sırada ise Türkçe-Almanca cevaplarını vermişlerdir. Aile içinde ilk iki sırada sadece Türkçe ve genellikle Türkçe cevapları verilmişken öğrencilerin anne-babalarıyla ve anne ve babaların çocuklarıyla konuşurken dil tercihlerinde ilk iki sırada genellikle Türkçe ve Türkçe-Almancanın çıkması II. ve III. kuşakta dil kullanımında I. kuşağa göre farklılığın olduğunu göstermektedir.

Tablo 22. Öğrencilerin Kardeşleriyle İletişimde Dil Kullanımları

Dil	**Sayı**	**Yüzdelik**
Sadece Türkçe	31	10,7
Genellikle Türkçe	69	23,6
Sadece Almanca	4	1,4
Genellikle Almanca	58	19,4
Türkçe-Almanca	130	44,2
Cevapsız	2	0,7
Toplam	294	% 100

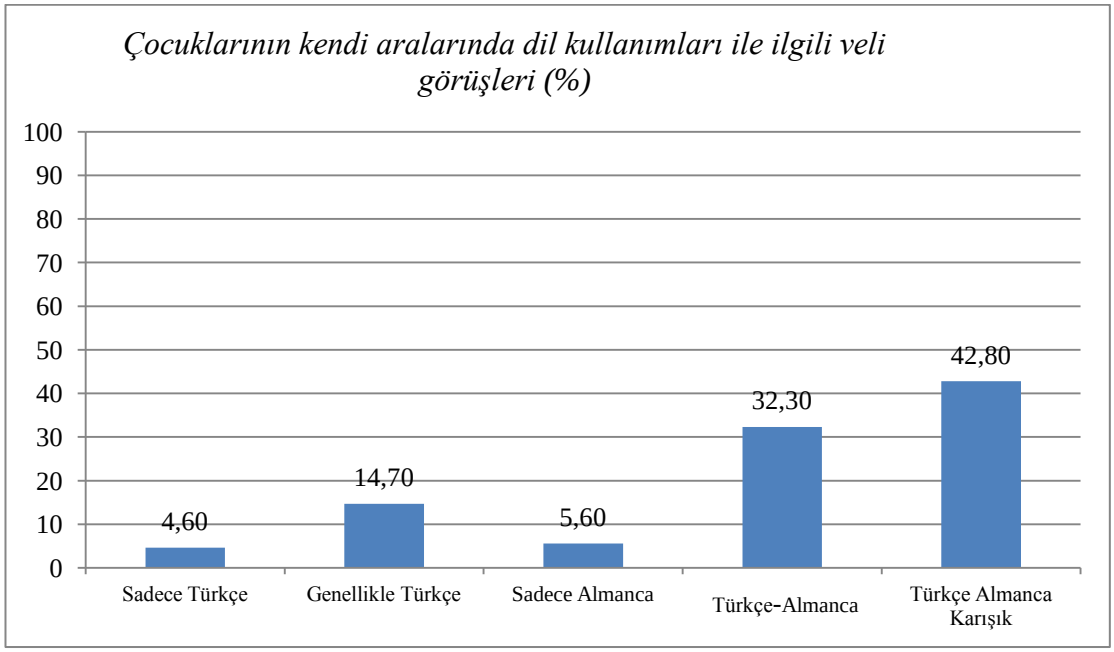

Grafik 13. Öğrencilerin Kardeşleriyle İletişimde Dil Kullanımları

Öğrencilerin yarıya yakını kardeşleriyle Türkçe-Almanca konuştuklarını belirtmişlerdir. Onu ikinci sırada genellikle Almanca takip etmiştir. Fakat öğrencilerden anne ve babamla konuşurken sadece ve genellikle Türkçe konuşuyorum diyenlerin oranı yaklaşık % 50 iken, bu oran kardeşlerde % 34'e gerilemiştir. Sadece Türkçe ve genellikle Türkçede görülen bu düşüş kardeşlerle Almanca kullanımına kaymıştır. Anne ve babamla genellikle Almanca konuşuyorum diyenlerin oranı yaklaşık % 4 iken kardeşlerde bu oran % 20'ye yaklaşmıştır.

Tablo 23. Çocuklarının Kendi Aralarında Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Sadece Türkçe	5	% 4,6
Genellikle Türkçe	17	% 14,7
Sadece Almanca	7	% 5,6
Genellikle Almanca	38	% 32,30
Türkçe-Almanca	50	% 42,8
Toplam	117	% 100

Grafik 14. Çocuklarının Kendi Aralarında Dil Kullanımları ile İlgili Veli Görüşleri

III. kuşağın kendi aralarında genellikle Türkçe-Almanca konuştukları hem veliler hem de öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Veliler çocuklarının Türkçe-Almancadan sonra daha çok Almanca konuştuklarını, öğrenciler ise Türkçe ondan sonra Almanca konuştuklarını belirtmişlerdir. Velilere göre çocuklarının kendi aralarında dil kullanımı birinci sırada Türkçe-Almancadır. Türkçe-Almancayı ise Almanca takip etmiştir.

1.3.3.2. Arkadaş Ortamında

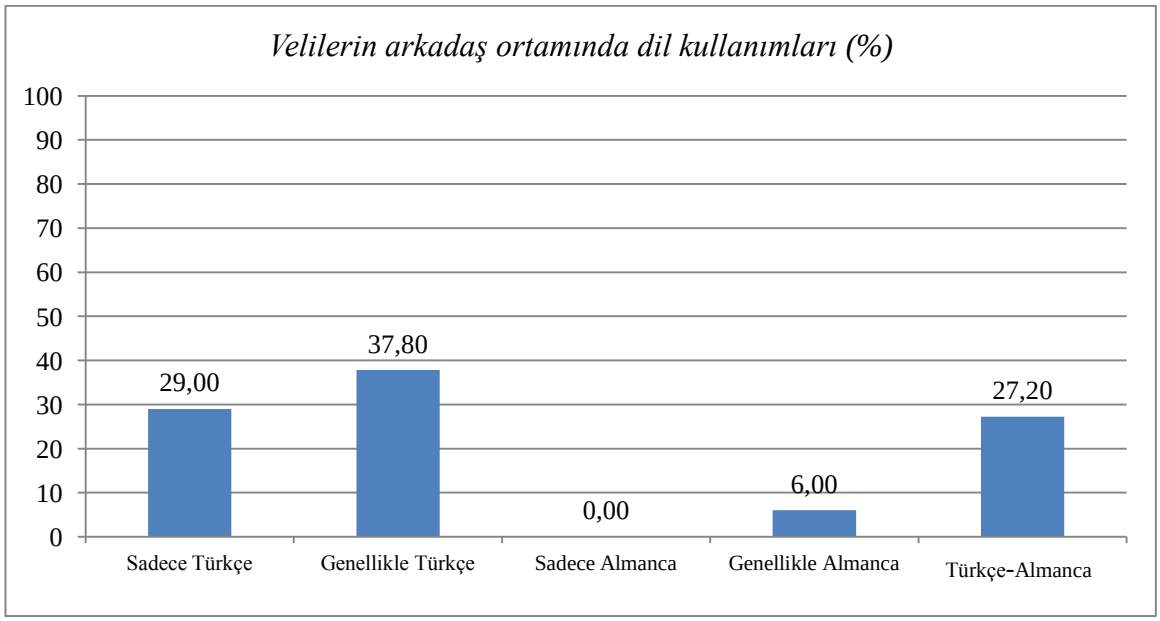
Dil kullanımını belirleyen ortamlardan biri de kuşkusuz arkadaş çevresidir.

Velilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları

Almanya'da yaşayan I. ve II. kuşaktan Türklerin arkadaş ortamlarının aynı mahallede yaşadıkları Türk komşularından, gittikleri cami ve derneklerdeki akranlarından ve akraba çevrelerinden oluştuğu görülmektedir. I. ve II. kuşağın arkadaş çevresini genellikle yine Türkler oluşturmaktadır.

Tablo 24. Velilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları

Cevap	Sayı	Yüzdelik
Sadece Türkçe	34	% 29
Genellikle Türkçe	44	% 37,8
Sadece Almanca	0	% 0
Genellikle Almanca	7	% 6
Türkçe-Almanca	32	% 27,2
Toplam	117	% 100

Grafik 15. Velilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları

Velilerin çoğunluğu, arkadaş ortamında Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Onu Türkçe-Almanca takip etmiştir. Velilerin verdikleri cevaplardan akranlarıyla daha çok Türkçe konuştukları fakat gençlerle konuşurken Türkçenin yerini Türkçe-Almanca veya Almancanın aldığı görülmüştür.

Velilerin aile içinde, arkadaş ortamında ve çocuklarıyla konuşurken dil kullanımlarının karşılaştırılması

Türkçe Kullanımı[73]

Velilerin % 80,6'sı aile içinde, % 66,8'i arkadaş ortamında ve % 51,2'si de çocuklarıyla Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Velilerin, Türkçeyi en çok aile içinde, ikinci sırada arkadaş çevresinde ve üçüncü sırada da çocuklarıyla konuşurken kullandıkları görülmüştür.

Türkçe-Almanca Karışık Dil Kullanımı

Velilerin % 33,1'i çocuklarıyla, % 27,2'si arkadaş ortamında ve % 16,6'sı da aile içinde Türkçe-Almanca konuştuklarını belirtmişlerdir. Veliler Türkçe-Almancayı en çok çocuklarıyla konuşurken, ikinci sırada arkadaş ortamında ve üçüncü sırada ise aile içinde kullandıkları görülmüştür.

Almanca Kullanımı[74]

Velilerin % 15,7'si çocuklarıyla, % 6'sı arkadaş ortamında ve % 2,8'i de aile içinde Almanca konuştuklarını belirtmişlerdir. Velilerin Almancayı en çok çocuklarıyla, ikinci sırada arkadaş ortamında ve üçüncü sırada da aile içinde kullandıkları görülmüştür.

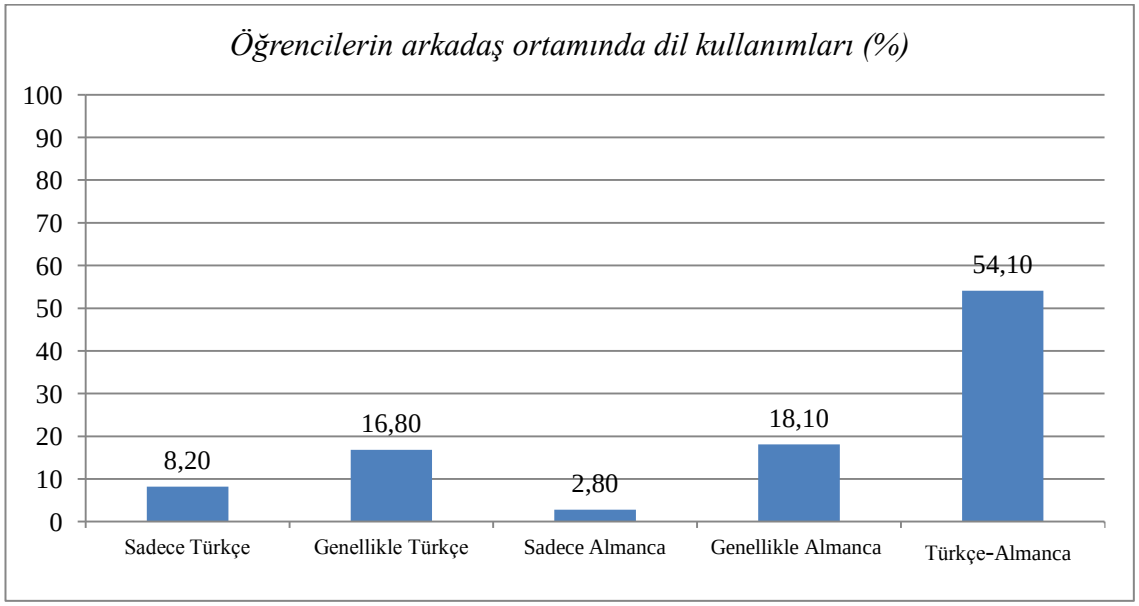
Öğrencilerin arkadaş ortamında dil kullanımları

Almanya'da yaşayan III. kuşaktan Türklerin arkadaşlarının daha çok mahallelerindeki, okullarındaki ve akraba çevrelerindeki Türk akranlarından oluştuğu görülmüştür. I. ve II. kuşaktan farklı olarak Alman veya diğer milletlerden arkadaş edinimi III. kuşakta diğer kuşaklara göre fazladır.

[73] Sadece Türkçe ve genellikle Türkçe cevaplarının toplamı alınmıştır.
[74] Sadece Almanca ve genellikle Almanca cevaplarının toplamı alınmıştır

Tablo 25. Öğrencilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları

Dil	Sayı	Yüzdelik
Sadece Türkçe	24	% 8,2
Genellikle Türkçe	49	% 16,8
Sadece Almanca	8	% 2,8
Genellikle Almanca	54	% 18,1
Türkçe-Almanca	159	% 54,1
Toplam	294	% 100

Grafik 16. Öğrencilerin Arkadaş Ortamında Dil Kullanımları

Öğrencilerin yarıdan fazlası Türk arkadaşlarıyla Türkçe-Almanca konuştuklarını belirtmişlerdir. Onu ikinci sırada Almanca takip etmiştir. Öğrencilerin dil kullanımları daha çok Türkçe-Almanca ve Almanca olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin anne-babalarıyla, kardeşleriyle ve arkadaş ortamında dil kullanımlarının karşılaştırılması

Türkçe Kullanımı[75]

Öğrencilerin % 51,9'u anne ve babasıyla, % 34,3'ü kardeşleriyle ve % 25'i de arkadaş ortamında Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin Türkçeyi en çok anne ve babalarıyla, ikinci sırada kardeşleriyle ve üçüncü sırada ise arkadaşlarıyla konuşurken kullandıkları görülmüştür.

Türkçe-Almanca Karışık Dil Kullanımı

Öğrencilerin % 54,1'i arkadaş ortamında, % 44,2'si kardeşleriyle ve % 42,4'ü de anne ve babasıyla Türkçe-Almanca konuştuklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin Türkçe-Almancayı daha arkadaş ortamında, ikinci sırada kardeşleriyle ve üçüncü sırada anne ve babalarıyla konuşurken kullandıkları görülmüştür.

Almanca Kullanımı[76]

Öğrencilerin % 20,9'u arkadaş ortamında, % 20,8'i kardeşleriyle ve % 4,7'si de anne ve babasıyla Almanca konuştuklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler, birinci sırada Almancayı arkadaş ortamında, ikinci sırada kardeşleriyle ve üçüncü sırada anne ve babalarıyla konuşurken kullandıkları görülmüştür.

1.3.3.3. Okullarda

Okullarda Türkçe kullanımını Türkçe, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde ve serbest zamanlarda olmak üzere üç başlıkta incelemek mümkündür. Türkçe ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde Türkçe kullanımı "Türkçe Öğretimi" başlığı altında detaylı incelenmiş olup tekrara düşmemek amacıyla burada verilmemiştir. Okullarda serbest zamanlarda Türkçe kullanımıyla ilgili bilgiler veli ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden edinilmiştir.

Saha araştırması esnasında bazı veli ve öğrenciler görüşmelerimizde öğrencilerin okullarda Türkçe konuşmalarının, teneffüsler dâhil, yasak olduğunu, öğretmenlerin

[75] Sadece Türkçe ve genellikle Türkçe cevaplarının toplamı alınmıştır
[76] Sadece Almanca ve genellikle Almanca cevaplarının toplamı alınmıştır

Türk öğrencileri kendi aralarında Türkçe konuşurken görmeleri durumunda azarladıklarını belirtmişlerdir. Okul yönetimi veya öğretmen kaynaklı olabileceği düşünülen bu uygulamaların benzerlerine Şahin'in "Almanya'daki Türkler" adlı çalışmasında da karşılaşınca bireysel veya birkaç okul yönetiminden kaynaklı bir uygulama olmadığı sonucuna varılmıştır. Şahin, Almanya'daki okullarda Türkçenin kullanımıyla ilgili velilerin şu konuşmalarına yer vermiştir:

"*Okullarda çocukların kendi aralarında Türkçe konuşmaları yasaklandı. Aralarında bile konuşamıyorlar. Böyle olunca zaten Türkçeleri çok kötü, daha da unutuyorlar. Bu da ailelerle çocuklar arasındaki uçurumu daha da artırıyor.*"[77]

Türkçe derslerinin kaldırılmaya çalışılması, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin Almanca verilmeye başlanması ve okullarda çocukların kendi aralarında Türkçe konuşmalarının yasaklanması, Türkçenin entegrasyon/asimilasyonun önündeki en büyük engel olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır.

1.3.3.4. Tatillerde

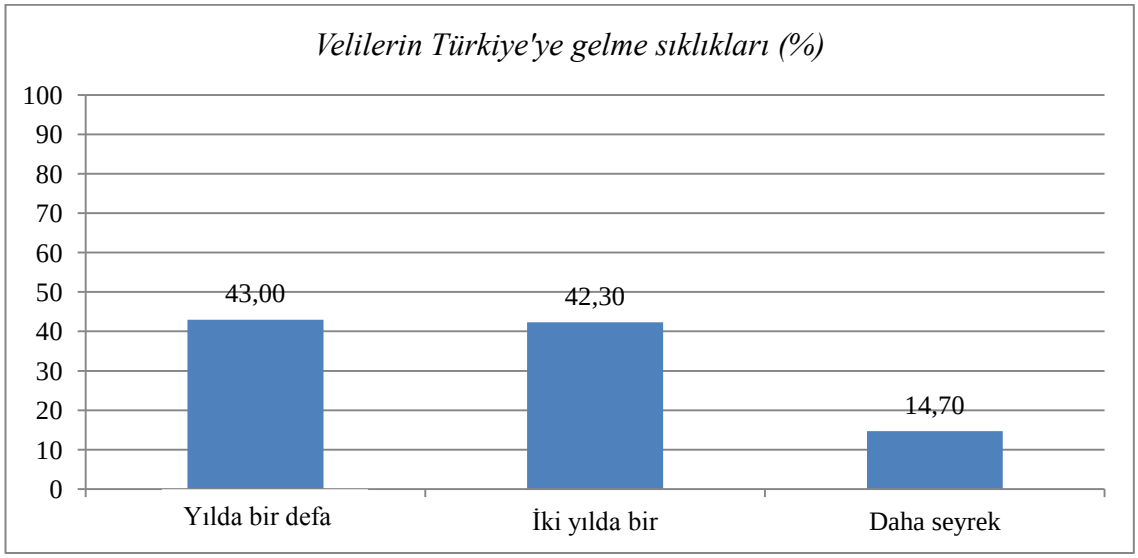
Almanya'da yaşayan Türklerin özellikle de II. ve III. kuşağın Türkiye ve Türkçeyle olan bağlarının geliştirilmesinde Türkiye'de geçirdikleri/geçirecekleri tatillerin önemi büyüktür. Tatillerini Türkiye'de geçiren II. ve III. kuşaktan kişiler Türkiye ile olan bağları güçlenmekte, bununla birlikte Türkiye'de geçirilen tatiller Türkçelerine de olumlu katkı sağlamaktadır.

Almanya'daki Türklerin Tatillerde Türkiye'ye Gelme Sıklıkları ve Türkiye'de İletişim problemleri

Tablo 26. Velilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Yılda bir defa	50	% 43
İki yılda bir	49	% 42,3
Daha seyrek	17	% 14,7
Toplam	117	% 100

[77] Birsel Şahin, *Almanya'daki Türkler*, Phoenix Yayınları, Ankara 2010, s. 90.

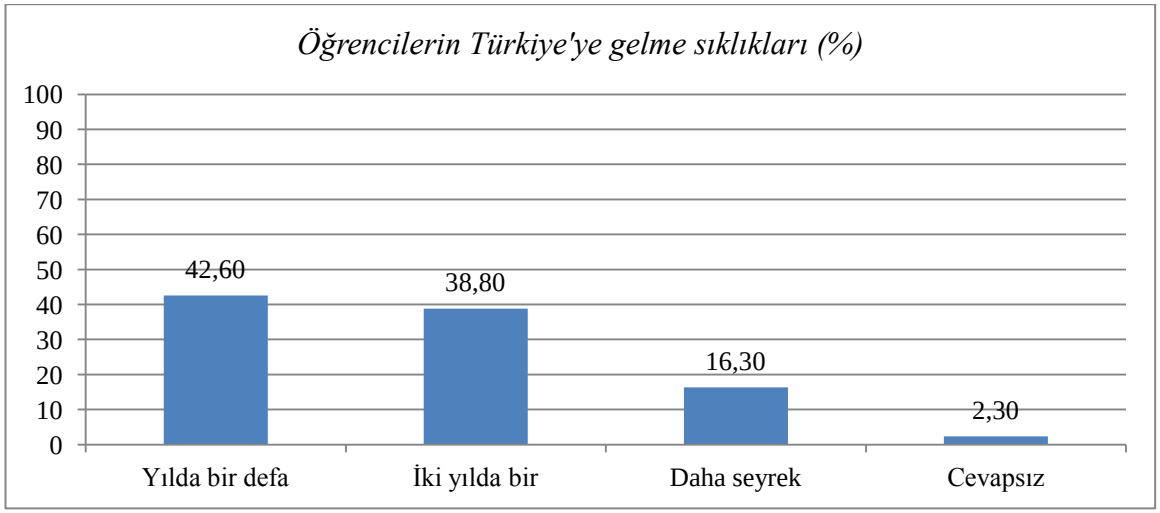

Grafik 17. Velilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları

Velilerden Türkiye'ye yılda bir veya iki yılda bir defa geliyorum, diyenlerin oranı yaklaşık birbiriyle aynı çıkmıştır. % 15'e yakın bir veli grubu ise iki yıldan daha seyrek bir zamanda Türkiye'ye geldiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 27. Öğrencilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Yılda bir defa	125	% 42,6
İki yılda bir	114	% 38,8
Daha seyrek	48	% 16,3
Cevapsız	7	% 2,3
Toplam	294	% 100

Grafik 18. Öğrencilerin Türkiye'ye Gelme Sıklıkları

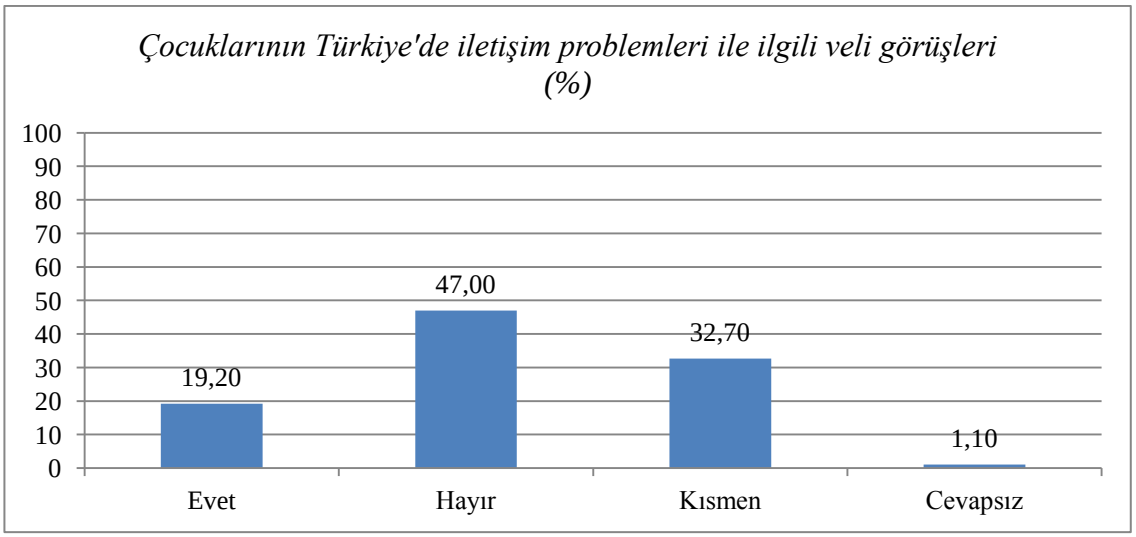
Öğrencilerden Türkiye'ye yılda bir veya iki yılda bir defa geliyorum, diyenlerin oranı birbirine yakın çıkmıştır. % 17'ye yakın bir öğrenci grubu ise iki yıldan daha seyrek bir zamanda Türkiye'ye geldiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 28. Veli ve Öğrencilerin Tatillerde Türkiye'ye Gelme Sıklıklarının Karşılaştırılması (%)

	Her Yıl	**İki Yılda Bir**	**Daha Seyrek**
Veli	43	42,3	14,7
Öğrenci	42,6	38,8	16,3

Tablo 29. Çocuklarının Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Veli Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet, problem yaşıyor	22	% 19,2
Hayır, problem yaşamıyor	55	% 47
Kısmen problem yaşıyor	38	% 32,7
Cevapsız	1	% 1,1
Toplam	117	% 100

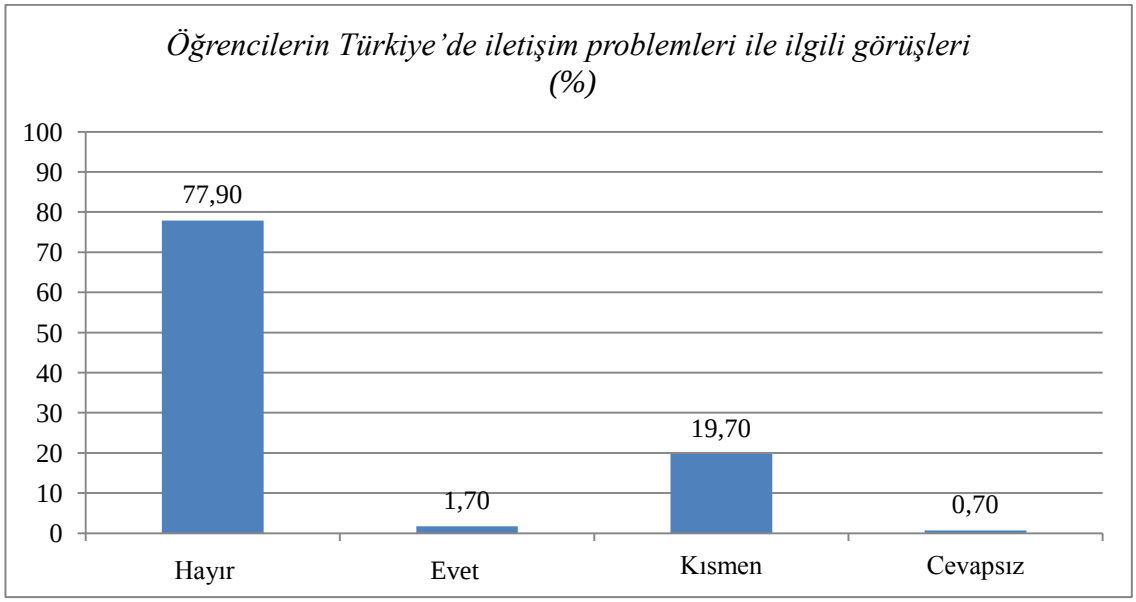

Grafik 19. Çocuklarının Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Veli Görüşleri

Velilerin yarıya yakını çocuklarının Türkiye'de iletişim sorunu yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Yaklaşık % 33'ü ise çocuklarının kısmen iletişim sorunu yaşadıklarını ve %20'si de çocuklarının Türkiye'de iletişim sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 30. Öğrencilerin Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Hayır, problem yaşamıyorum	229	% 77,9
Evet, problem yaşıyorum	5	% 1,7
Kısmen problem yaşıyorum	58	% 19,7
Cevapsız	2	% 0,7
Toplam	294	% 100

Grafik 20. Öğrencilerin Türkiye'de İletişim Problemleri ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin % 20'ye yakını kısmen veya tamamen Türkiyede iletişim problemi yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Veli ve öğrenci cevapları göstermektedir ki, III. kuşaktan % 20'ye yakın bir grup Türkiye'de iletişim sorunu yaşamaktadır.

1.3.3.5. Sivil Toplum Kuruluşlarında[78]

Sivil toplum kuruluşlarında Türkçenin kullanımı hakkındaki veriler saha araştırması esnasında yapılan gözlem ve görüşmelerden edinilen bilgilere dayanmaktadır.

[78] Almanya'da sivil toplum kuruluşları denildiğinde akla ilk camiler ve onların bünyesinde bulunan serbest vakit geçirme mekânları gelmektedir.

Almanya'da Türk Sivil Toplum Kuruluşları[79]

Almanya'da günümüzde sekiz Türk sivil toplum kuruluşunun çatı örgütü bulunmaktadır. Bunlar kuruluş yıllarına göre şöyledir: İslam Kültür Merkezi Birliği / İKMB (1973), Milli Görüş[80] (1974), Türk Federasyonu (1978), Diyanet / DİTİB (1985)[81], Türk İslam Birliği / ATİB (1987), Alevi Birlikleri (AABF) (1991), Nizam-ı Âlem (ATB) (1994) ve Ehli Beyt Alevileri (ABAF) (1999).

DİTİB'in 2004 yılı itibarıyla bünyesinde 863 cami derneği ve 150.000 üyesi bulunmaktadır. İKMB'nin 2003 yılı itibarıyla bünyesinde yaklaşık 300 cami ve Kur'an Kursu ve 20.000 üyesi bulunmaktadır. IGMG'nin 2004 yılı itibarıyla bünyesinde 2.137 kuruluşu ve 87.000 üyesi bulunmaktadır. Türk Federasyonu'nun 2003 yılı itibarıyla 200 teşkilatı ve 26.000 üyesi bulunmaktadır. ATİB'in 2010 yılı itibarıyla cami dernekleriyle beraber bünyesinde 120 kuruluş ve 11.000 üyesi bulunmaktadır. ATB'nin 2003 yılı itibarıyla 47 teşkilatı ve 3.000 üyesi bulunmaktadır. AABF'nin 2005 yılı itibarıyla 103 derneği ve 100.000 üyesi bulunmaktadır[82]. ABAF'ın 2004 yılı itibarıyla 63 teşkilatı ve 10.000 üyesi bulunmaktadır.

Almanya'da Türk Sivil Toplum Kuruluşlarında Türkçe Kullanımı

Almanya'daki Türk sivil toplum kuruluşlarında Türkçenin kullanılması saha araştırmaları esnasında yapılan görüşmelerden ve gözlemlerden elde edilen bilgilerden oluşmaktadır. 2013 yılı Temmuz ve Eylül ayları arasında Duisburg, Essen, Köln, Düsseldorf ve Dortmund şehirlerinde DİTİB, İGMG, İKMB ve Türk Federasyonuna ait bazı dernekler ve camiler ziyaret edilmiş, buralarda gözlemler ve görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde dernek, vakıf veya camilere gelenlerin çoğunun orta yaşın üstündeki Türkler olduğu görülmüştür. Buralarda Türklerin kendi aralarında çoğunlukla Türkçe konuştukları, bununla birlikte az da olsa Türkçe-Almanca karışık konuşanların da olduğu tespit edilmiştir. Görüşmelerimizde, bazı cami ve dernek yöneticileri gençleri çekebilmek, onlara milli ve manevi değerleri aşılayabilmek ve Türkçe konuşmaları için

[79] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Yusuf Adıgüzel, *Almanya'daki Türk Kuruluşları*, Şehir Yayınları, İstanbul 2011,

[80] 1985 yılından 1994 yılına kadar Avrupa Milli Görüş Teşkilatı (AMGT) olarak 1994 yılından sonra da İslam Toplumu Milli Görüş (IGMG) olarak faaliyetlerine devam etmiştir.

[81] Almanya'da yayımlanan "*Handreich DITIB Türkisch-Islamische Union*" broşüründe DİTİB'in kuruluş yılı olarak 05.07.1984 tarihi verilmiştir.

[82] 2003 yılında AABF Genel Sekreteri Av. Seydi Koparan ile yapılan mülakatta 96 derneklerinin ve 20.000 üyelerinin olduğunu belirtmiştir.

daha uygun ortamlar oluşturabilmek amacıyla cami ve derneklerin bir bölümünü gençlere ayırdıklarını; buralara atari, masa tenisi, oyun konsolları koyduklarını belirtmişler, fakat bunun da faydalı olmadığını; oyun amacıyla camiye ya da derneğe gelen gençlerin masa tenisinin, atarinin veya oyun konsolunun olduğu köşeye çekilip cemaate karışmadıklarını ve kendi aralarında Almanca konuşmaya devam ettiklerini söylemişlerdir.

DİTİB'e bağlı bir camide yapılan gözlemde, 13-16 yaş arası yaklaşık on Türk öğrenciden oluşan Kur'an ve ilmihâl öğretimi programında, hocanın ilmihâl bilgileri anlatırken, iki öğrencinin diğer öğrencilerden biraz geride oturdukları ve 20-25 yaşlarında bir genç tarafından hocanın anlattıklarının kendilerine Almanca olarak anlatıldığı görülmüştür. Program bitiminde hocaya, ayrı oturan gençlerin hangi milletten olduklarını sorduğumuzda ikisinin de Türk olduğunu ama Türkçeleri çok zayıf olduğu için Türkçesi ve Almancası iyi olan gönüllü bir üniversite öğrencisinin yardımıyla onlara ilmihâl bilgilerini anlatabildiklerini söylemiştir.

Bazı camilerde hutbeler önce Türkçe sonra da Almanca okunmaktadır. Cami görevlilerine neden böyle bir uygulamanın yapıldığı sorulduğunda, camiye sadece Türklerin gelmediğini az da olsa değişik milletlerden Müslümanların da geldiğini, bununla birlikte Türk gençlerin Türkçe hutbeleri anlayamadıklarını bu sebeple de hutbeleri önce Türkçe sonra da Almanca okuduklarını belirtmişlerdir.

1.4. ALMANYA'DA TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİ

Bir dile hâkim olma seviyesi ile o dili günlük hayatta kullanma oranı arasında kuşkusuz doğru orantı vardır. Almanya'da yaşayan Türklerin, özellikle de III. kuşağın, iletişim dili olarak Türkçeyi tercih etmeleri Türkçe seviyelerinin iyi düzeyde olmasına bağlıdır. Bu da ancak eğitimle gerçekleşebilir. Türkçelerinin kötü olması, Türkçe öğrenebilecekleri ortamların günden güne kapanması/kapatılması onların Türkçe-Almanca karışık veya tamamen Almanca konuşmalarına neden olmaktadır. Bunun önüne de ancak okullarda Türkçe derslerinin zorunlu olması, ders saatlerinin artırılması ve Türkçe öğretiminin alternatiflerinin çoğaltılmasıyla geçilebilir.

Almanya'da yaşayan Türklere yönelik Türkçenin öğretimi ailede, okullarda ve sivil toplum kuruluşlarında olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir.

1.4.1. Aile İçinde

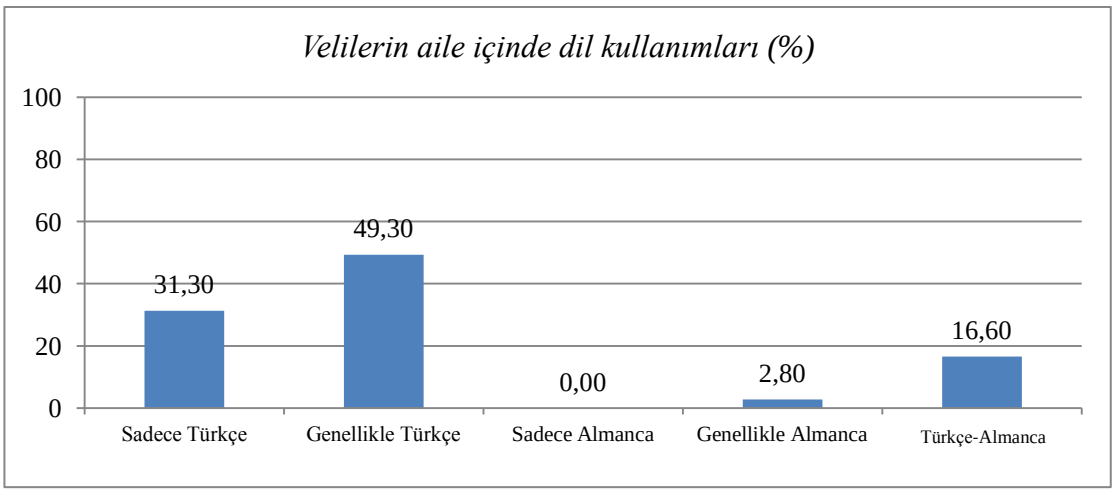
Dil öğretiminin ilk ve en önemli basamağı kuşkusuz ailelerdir. Bu sebeple Almanya'da yaşayan Türk aileler de Türkçe öğretiminin ilk basamağıdır. Aile içinde anne ve baba çocuklarıyla ne kadar çok Türkçe konuşurlarsa çocukların da Türkçeleri o derece iyi olacaktır. Aile içinde Türkçenin öğretimi anne ve babanın Türk olması, anne veya babanın birinin yabancı olması ve koruyucu ailelerde Türkçenin öğretimi olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir.

Anne ve Babanın Türk Olduğu Ailelerde

Aile içinde Türkçe öğretimi anne ve babanın çocuklarıyla Türkçe konuşmaları ve onları Türkçe konuşmaya teşvik etmeleri suretiyle gerçekleşmektedir. Fakat okullarda uygulanan sınavlar, okul yönetimleri tarafından ailelere yapılan tavsiyeler ve bilinçsizlik gibi sebeplerle bazı anne ve babaların aile içinde çocuklarıyla Türkçe yerine Türkçe-Almanca veya Almanca konuştukları görülmüştür.

Tablo 8. Velilerin aile içinde dil kullanımları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Sadece Türkçe	37	% 31,3
Genellikle Türkçe	58	% 49,3
Sadece Almanca	0	% 0
Genellikle Almanca	3	% 2,8
Türkçe-Almanca	19	% 16,6
Toplam	117	% 100

Grafik 9. Velilerin aile içinde dil kullanımları

Velilerin yarıya yakını aile içinde genellikle Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. % 30'u ise sadece Türkçe konuştuklarını belirtmişlerdir. Alman devleti tarafından uygulanan politikalara rağmen aile içinde veliler tarafından Türkçenin bu kadar yüksek oranda kullanılması, III. kuşağın Türkçe yerine Türkçe-Almanca veya Almanca dil tercihini yavaşlatan en önemli etkendir.

Göçmen Çocuklara Uygulanan Yabanı Dil Sınavı

Almanya'da göçmen çocuklar okula başlayacakları yıl Almanca sınavına tâbi tutulurlar ve sınavda başarılı olan çocuklar birinci sınıfa başlayabilir, başarısız olanlar ise Almanca kursuna yönlendirilirler. Okul yönetimleri, Türk ailelere çocuklarının Almancadan başarısız olmamaları için çocuklarını küçük yaştan itibaren kreşlere göndermelerini ve aile içinde çocuklarıyla Türkçe yerine Almanca konuşmalarını tavsiye etmektedirler. Çocuklarının akranlarından geri kalmasını istemeyen ailelerin çoğu okul yönetimlerinin bu tavsiyelerine uymak zorunda kalmaktadırlar.

Şahin'in "Almanya'daki Türkler" adlı çalışmasında yukarıdaki bilgileri destekler nitelikte veli görüşleri bulunmaktadır:

"*Kreşe göndersinler, oradan da dil öğreniyorlar. Gençlerimiz Almancayı iyi konuşurlar o zaman. Okula gitmek için sınava giriyorlar, yeterli olmayanları hemen almıyorlar. Bu nedenle okul öncesinde dil sorununu halletmeleri gerekiyor.*"

"Çocukları kindergartenlara göndersinler. Burada anaokullarının hepsi devletin değil. Bir kısmı da kiliselerin. Benim çocuklarım da kiliselerin anaokullarına devam ediyor. Çocuklar okula gönderilmeli, anaokuluna. Anaokuluna giden çocuklar Almanların çocukları gibi güzel Almanca konuşuyor. Anaokuluna gitmeyenler zorlanıyorlar."

"Evde aileler de Almanca konuşmalılar. Almanca televizyon izleyecekler. Kindergartenlara gönderecekler. Yetişkinlerden de işsiz olanlar önce dil okuluna gönderilecekler."[83]

[83] Şahin, *Almanya'daki...*, s. 88-91

2000 Yılında Yürürlüğe Giren İş Kanunu

Araştırmalar esnasında yapılan görüşmelerde I. ve II. kuşaktan kaynak kişiler tarafından bize aktarılan bir hususun dolaylı olarak aile içinde Türkçe öğretimini olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. 2000 yılında çıkan iş kanunu[84] emeklilik yaşına kadar sağlık sorunu olmayan herkesin çalışmasını[85] zorunlu kılmaktadır. Bu kanun çıkmadan önce çalışmayan anneler çocuklarına kendileri bakıyorlar ve çocuklarıyla Türkçe iletişim kuruyorlardı. Anne çalışıyorsa, torunlara anneanne veya babaanneler bakıyor ve yine çocuklarla aile büyükleri Türkçe konuşuyordu. Fakat 2000 yılında çıkan kanunla sağlık sorunları olmayan ve emeklilik yaşını doldurmamış anne, anneanne veya babaannenin de çalışmaya başlamasıyla çocuklar küçük yaştan itibaren kreşlere (kindergarten) gönderilmeye başlanmıştır. Kreşlerde çocukların Almanca eğitim almaları ve Almanca konuşulması nedeniyle aile içinde gerçekleşecek olan dolaylı Türkçe öğrenimleri de sekteye uğramıştır.

Bu durumun önüne geçebilmek için Türkler tarafından (özellikle DİTİB bünyesinde) Almanya'da eğitim ve öğretim dilinin Türkçe olduğu fakat Almancanın da öğretildiği kreşler açılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de Türk kimliğinin ve Türkçenin devamı için kreşlerin açılmasına öncülük etmeli, kreşleri desteklemeli ve teşvik etmelidir.

Anne veya Babadan Birinin Yabancı Olduğu Ailelerde

Aile yapısının değişmesi Türkçenin gelecek nesillere aktarımını olumsuz etkileyen hususlardan biridir. Yabancılarla yapılan evliliklerde ortak dilin Almanca olması ve aile içinde Türkçenin konuşulmaması bu tür ailelerde Türkçenin öğretimini olumsuz etkilemektedir. 2010 yılında Almanya'da yaşayan Türklerden 2.316'sı Türk'le, 7.806'sı yabancıyla evlenmişken, 2011 yılında ise Türklerden 2.402'si Türk'le, 8.268'i de yabancıyla evlenmiştir. 2010 yılı ile 2011 yılı arasında Türklerin bir Türk'le evliliğinde % 3,5'lik bir artış görülmüşken, yabancı ile yapılan evlilikte artış oranı % 6 olmuştur[86]. Anne veya babadan birinin yabancı olduğu ailelerde Türkçenin kullanımına en güzel örnek III. kuşaktan derlediğimiz XXXV numaralı metindir. Babası Türk, annesi Alman

[84] Bu konuyla ilgili derlediğimiz metinlerdeki kaynak kişilerin ifadelerine bakılabilir: I-b/1-11, X/68-78, XX-b/18-27.
[85] Yabancı dil sorunu olan göçmenler önce dil kurslarına gönderilmektedir.
[86] http://www.calisma.de/index.php?option=com_contact&view=files&id=4

olan ‘Can K.’ adlı kaynak kişi kendisiyle Türkçe konuşmaya çalıştığımızda; Türkçe anlamadığını, babasının Türkçe öğretmediğini, Türkçeyi sadece pazar günleri ninesinin yanında konuştuğunu Almanca olarak bize söylemiştir.

Koruyucu Ailelerde

Almanya’da Türk çocuklarının aile içinde Türkçe öğrenimlerini sekteye uğratan uygulamalardan biri de çocukların ailelerinden alınıp Alman veya Hıristiyan koruyucu ailelere veya Jugendamt yurtlarına verilmeleridir[87]. Jugendamt, çocuk ya da gencin güvenliğinin tehlikeye düştüğü durumlarda yasanın kendisine tanıdığı yetkileri kullanarak çocuğu koruma altına alıp bünyesindeki yurtlarına veya koruyucu ailelere verebilmektedir. Fakat keyfi uygulamalarla çocukların ailelerinden koparıldıkları durumlar son zamanlarda çokça görülmüştür. Evin rutubetli ve bakımsız olması, okul derslerindeki başarısızlık, ağabeyin oyun esnasında kardeşinin başına bardak düşürmesi, velilerin ve ebeveynlerin aşırı talepleri vb. sebepler bahane edilerek çocuklar ailelerinden koparılmaktadırlar. Alman Federal İstatistik Dairesi 2012 yılı resmî verilerine göre koruma altında olan 40.200 çocuk veya gencin 11.000’i göçmendir. Göçmenlerin içinde de yaklaşık % 50’sinin Türk kökenli olduğu sanılmaktadır[88].

Genellikle Alman veya Hıristiyanlardan oluşan bu koruyucu ailelerin yanlarına verilen çocukları Alman kültürüyle yetiştirdikleri; Türk, Türklük ve Türkçeyle ilgili ne varsa dışladıkları bilinmektedir. Hatta bazı çocuklar koruyucu ailelere teslim edildikten sonra kendi aileleriyle görüşmelerine bile izin verilmemektedir.

1.4.2. Okullarda

Baden Württemberg Türk Aile Birlikleri Federasyonu Başkanı Nihat Kaya, dilin “Bir ulusun değer yargılarını, duyarlılıklarını, önceliklerini ve farklılıklarını özünde taşıdığını, Türkçenin kendilerini Türk hissetmelerinde en önemli faktör olduğunu ve

[87] Koruyucu aileler genellikle Almanlardan oluşmaktadır. Aileler Jugendamt’a müracaat ederek koruyucu aile olmak istediklerini belirtirler ve Jugendamt’ın incelemeleri sonunda, çocuk yetiştirebilecek bir aile oldukları uygun görülürse koruyucu aile olabilirler. Fakat Selim Vatandaş,“Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve Koruma Altına Alınan Türk Çocukları” adlı makalesinde bazı çocukların eşcinsel veya uyuşturucu sorunu olan ailelere teslim edildiğini belirtmektedir.

[88] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Selim Vatandaş ,“Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve Koruma Altına Alınan Türk Çocukları”, *Bilge Strateji*, Cilt 6, Sayı 10, Bahar 2014, s. 135-154.

kültürel değerleri kuşaktan kuşağa aktaran bir araç olduğunu vurgulamaktadır."[89]. Türkçenin bu kadar önemli olduğu, gelecek nesillerin kimliklerini koruyabilmelerinde en önemli aracın dil olduğu Almanya'da yaşayan Türkler tarafından bilinmesine rağmen Türkçenin öğretiminde Alman devletinin kendilerine sunduğu imkânların dışında alternatifler geliştirilmemiştir[90]. Bunun farkında olan Alman devleti ise okullarda Türkçe öğretiminin önüne engeller koymakta ve Türkçeyi uyumun/asimilasyonun önündeki en büyük engel olarak görmektedir. Bu sebeple okullarda her geçen yıl Türkçe dersini seçen öğrenci sayısı azalmış ve azalmaya devam etmektedir.

1.4.2.1. Türkçe Dersleri

Almanya'da Türkçe dersleri okullar ve eyaletler arasında farklılıklar olmakla birlikte 1. sınıftan 12. sınıfa kadar "Muttersprachenunterricht", "Wahlpflichtfach" veya "Fremdsprachenunterricht"[91] adları altında eğitim-öğretimin çeşitli kademelerinde sunulmaktadır.

Muttersprachenunterricht (Ana Dili Dersi Olarak Türkçe)

Kuzey-Ren Vestfalya eyaletinde yönetmeliğe göre haftada 5 saate kadar Türkçe dersi verilebileceği belirtilmiş iken son yıllarda eyalet yönetiminin ekonomik gerekçelerle öğretmen sayısını azaltması nedeniyle haftada 2 saate kadar indirilmiştir. Dersin açılabilmesi için en az 15 öğrencinin dersi seçmesi gerekmekte, dersler genellikle birleştirilmiş sınıflar şeklinde merkezî okullarda işlenmektedir (1.-4. sınıflar bir grup, 5.-10. sınıflar bir grup). Verilen not sınıf geçmeyi etkilememekte, sadece karneye yazılmaktadır. Öğrenciye karnesiyle beraber Türkçe dersine katıldığına dair ve aldığı notu gösteren bir belge verilmektedir.

Wahlpflichtfach (Seçmeli Ders Olarak Türkçe)

Bir öğrenci 6. sınıftan 10. sınıfa kadar (Gesamtschule, Realschule ve Gymnasium'larda - Sekundarstufe 1) ikinci zorunlu yabancı dil dersi olarak Türkçeyi seçebilir. Öğrencinin isteği, sınıf öğretmenler kurulunun tavsiyesi ve velinin onayı ile öğrenci bu derse

[89] Nihat Kaya, "Türk Dili ve Türk Kimliği, Yurtdışındaki Türkler", *50. Yılında Göç ve Uyum Sempozyumu Kitabı*, Orion Kitabevi, Ankara 2009, s.339-340.
[90] Son yıllarda Almanya'daki sivil toplum kuruluşları bu işe el atmıştır. Fakat Türkçe öğretimi konusunda bilgisi olmayan kişiler tarafından -sadece Türkiye'de lise veya üniversite okuduğu için- ve belli bir müfredata bağlı kalınmadan Türkçe öğretiminin yapılması yarardan çok zarara neden olmaktadır.
[91] Önel, "Alman Eğitim...", s. 87-101.

katılabilir. Haftada 3 ile 5 saat arası dense de genellikle üç saat olarak yapılmaktadır. Alınan not sınıf geçmeyi etkilemektedir. Dersin açılması için en az 18 öğrencinin dersi seçmesi gerekmektedir.

Fremdsprachenunterricht (II. Yabancı Dil Dersi Olarak Türkçe)

9. sınıftan itibaren bir öğrenci üçüncü bir yabancı dil dersi olarak Türkçeyi seçebilir. Haftada 3 ile 5 saat arası dense de genellikle üç saat olarak yapılmaktadır. Alınan not sınıf geçmeyi etkilemektedir. Dersin açılması için en az 18 öğrenci dersi seçmesi gerekmektedir[92].

Türkçe Derslerine Katılım

Türkçe dersinin zorunlu olmaması, dersten alınan notun sınıf başarısını etkilememesi, derslerin öğleden sonraları diğer derslerin bitiminde işlenmesi ve bazı ailelerin çocuklarını sivil toplum kuruluşlarının kurslarına göndermesi gibi sebepler Türkçe derslerine katılımı azaltmış ve azaltmaya da devam etmektedir.

Tablo 31. Almanya'daki Okullarda Türk Öğrenci Sayıları ve Türkçe Derslerine Katılım[93]

Yıl	Türk Öğrenci Sayısı	Türkçe Dersine Katılan Öğrenci	Oran
2006-2007	381.459	197.225	%51
2007-2008	354.284	133.021	%37
2010-2011	360.484	125.000	%35
2011-2012	317.034	115.000	%36

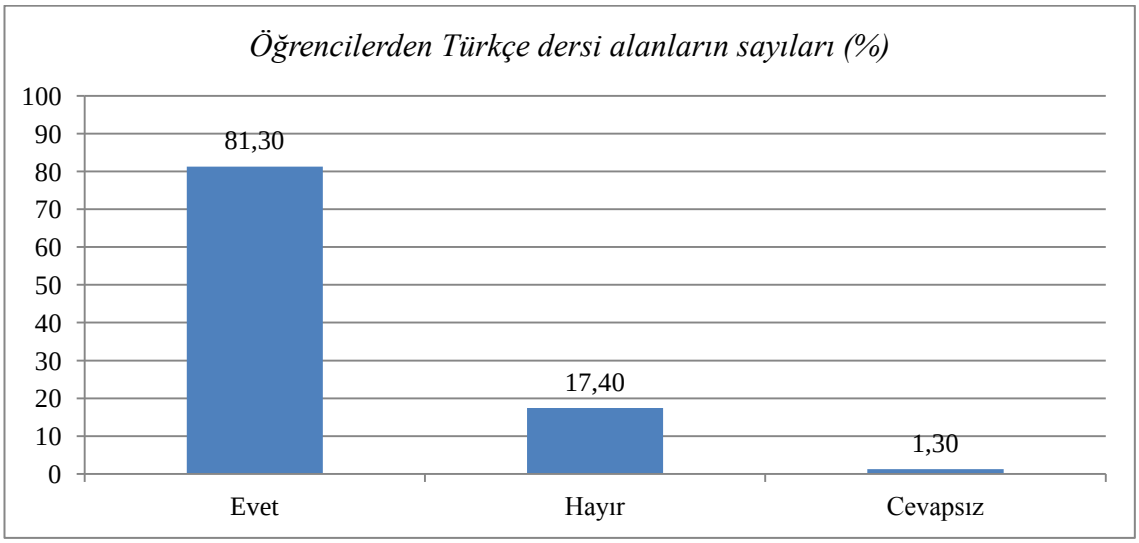
2006/2007 eğitim-öğretim yılında Türk öğrencilerin % 51'i Türkçe dersine katılmışken 2011/2012 eğitim-öğretim yılında Türk öğrencilerin % 36'sı Türkçe dersine katılmıştır.

[92]Fremdsprachenunterricht Schuljahr 2014/2015 Hamburg (www.hamburg.de/contentblob/64460/data/bbs-br-fremdsprachenunterricht.pdf. 01.10.2014)

[93] Veriler T.C. Berlin Büyükelçiliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Müşavirliğince Alman İstatistik Kurumu ve Başkonsolosluklarımız tarafından hazırlanan raporlardan alınmıştır: www.calisma.de /index. php? option=com_filecabinet&view=files&id=4 erişim tarihi 30.05.2015.

Tablo 32. Öğrencilerden Türkçe Dersi Alanların Sayıları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet, aldım	239	% 81,3
Hayır, almadım	51	% 17,4
Cevapsız	4	% 1,3
Toplam	294	% 100

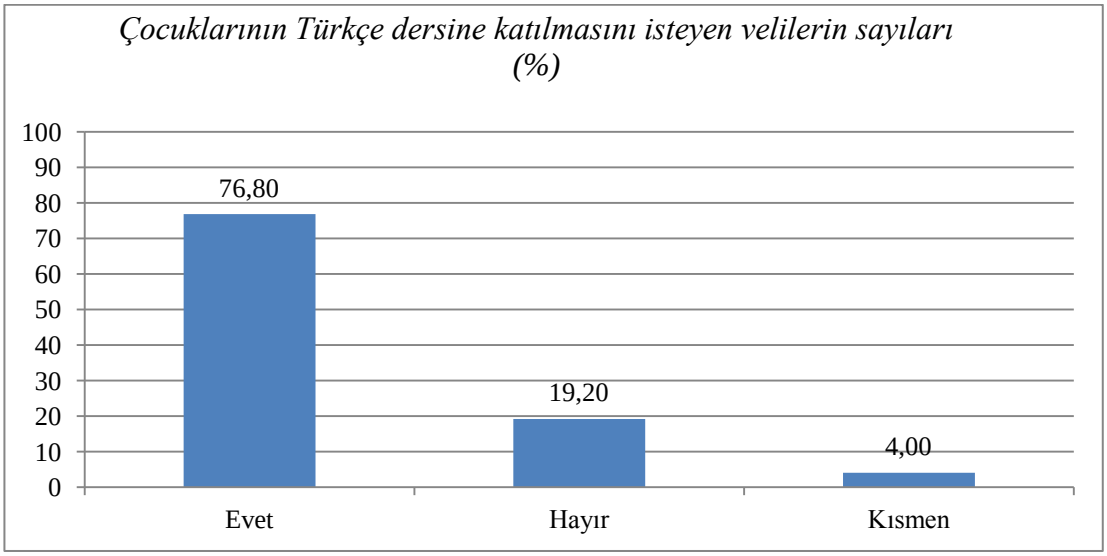

Grafik 21. Öğrencilerden Türkçe Dersi Alanların Sayıları

Öğrencilerin büyük bir oranı bir yıl da olsa Türkçe dersi aldıklarını, yaklaşık % 20'si ise hiç Türkçe dersi almadıklarını belirtmişlerdir. Anket çalısıması uygulanan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Kuzey-Ren Vestfalya eyaletinde yaşıyor olmasına rağmen % 20'ye yakın bir öğrenci grubunun hiç Türkçe dersi almamış olması dikkat çekicidir.

Tablo 33. Çocuklarının Türkçe Dersine Katılmasını İsteyen Velilerin Sayıları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet, katılmalı	90	% 76,8
Hayır, katılmamalı	22	% 19,2
Cevapsız	5	% 4
Toplam	117	% 100

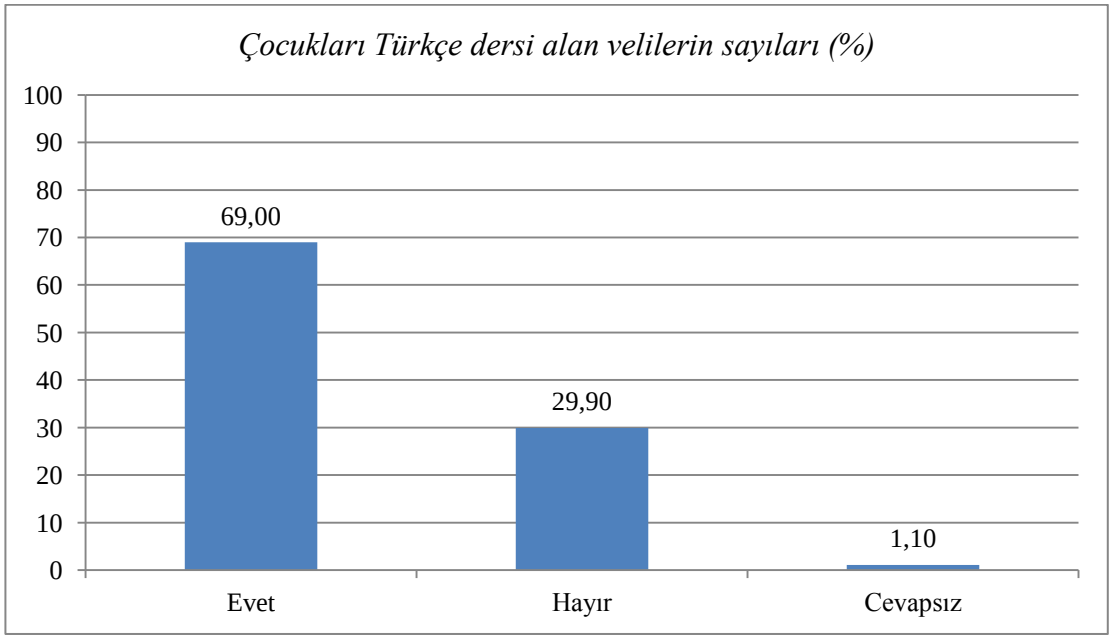
Grafik 22. Çocuklarının Türkçe Dersine Katılmasını İsteyen Velilerin Sayıları

Velilerin % 80'e yakını çocuklarının Türkçe dersi alması gerektiğini, % 20'si ise Türkçe dersi alması gerekmediğini düşünmektedir. Saha araştırmaları esnasında yapılan görüşmelerde çocuklarının Türkçe dersine katılmalarını gerekli görmeyen velilerin genellikle şu dört nedeni ileri sürdükleri görülmüştür: 1. Okullardaki Türkçe dersinin faydalı olmadığı ve çocuklarının aile içinde öğrendikleri Türkçenin yeterli olduğu, 2. Çocuklarını sivil toplum kuruluşlarının kurslarına göndererek okuldaki Türkçe dersine gerek duymadıkları, 3. Çocuklarının zaten Türkçe bildiğini bunun yerine Almanca ve üçüncü bir dil öğrenmelerinin ileride çocuğu için daha faydalı olacağı, 4. Okullardaki öğretmenlerin çoğunun manevi konulara saygı göstermedikleridir[94].

Tablo 34. Çocukları Türkçe Dersi Alan Velilerin Sayıları

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet, aldılar	81	% 69
Hayır, almadılar	35	% 29,9
Cevapsız	1	% 1,1
Toplam	117	% 100

[94] Benzer bir görüşü de Erol Barın, I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayı'nda dile getirmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Erol Barın, *I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayı*, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2013, s. 193.

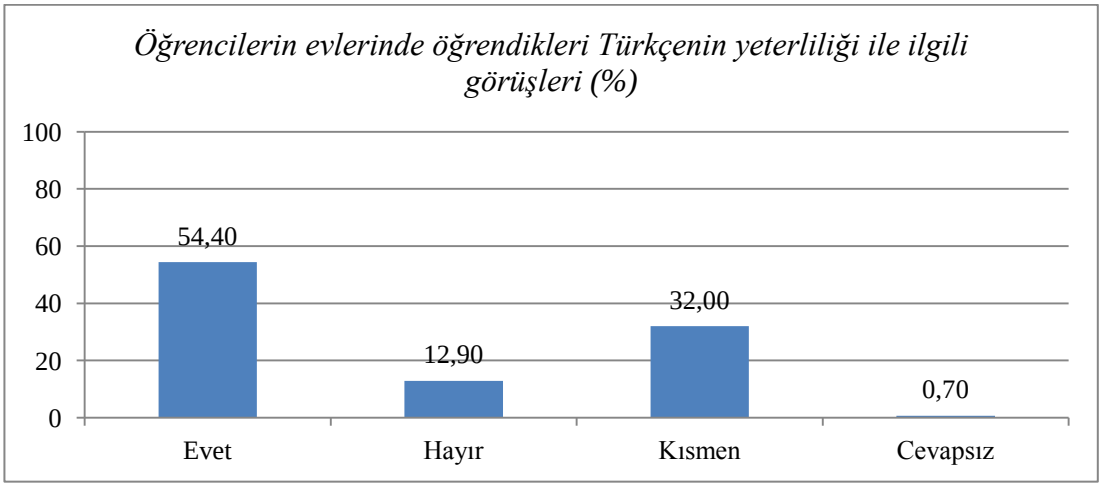
Grafik 23. Çocukları Türkçe Dersi Alan Velilerin Sayıları

Velilerin yaklaşık % 70'i çocuklarının Türkçe dersine bir yıl da olsa katıldıklarını, yaklaşık % 30'u ise çocuklarının Türkçe derslerine hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir. Velilerden çocuklarının Türkçe dersi almasını isteyenlerin oranı % 80 iken, çocukları Türkçe dersi alanların oranının yaklaşık % 70 çıkması, % 10'luk bir veli grubunun istediği halde çeşitli nedenlerle[95] çocuklarına Türkçe dersi aldıramadıklarını göstermektedir.

Tablo 35. Öğrencilerin Evlerinde Öğrendikleri Türkçenin Yeterliliği ile İlgili Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet, yeterli	160	% 54,4
Hayır, yeterli değil	38	% 12,9
Kısmen yeterli	94	% 32
Cevapsız	2	% 0,7
Toplam	294	% 100

[95] Görüşmelerimizde bize çocuklarına Türkçe dersi aldıramamalarının sebepleri olarak çocuklarının istememesini veya çocuklarının gittiği okulda Türkçe dersinin açılmamasını gerekçe göstermişlerdir.

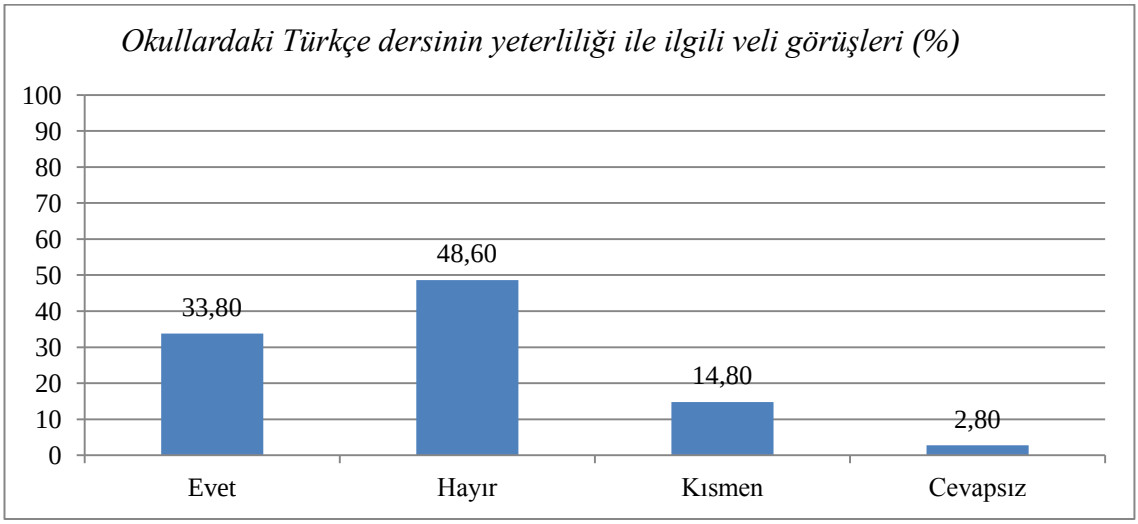

Grafik 24. Öğrencilerin Evlerinde Öğrendikleri Türkçenin Yeterliliği ile İlgili Görüşleri

Öğrencilerin yarısından fazlası evde öğrendikleri Türkçenin kendileri için yeterli olduğu düşüncesinde oldukları görülmektedir.

Tablo 36. Okullardaki Türkçe Dersinin Yeterliliği ile İlgili Veli Görüşleri

Cevap	**Sayı**	**Yüzdelik**
Evet, yeterli	40	% 33,8
Hayır, yeterli değil	57	% 48,6
Kısmen yeterli	17	% 14,8
Cevapsız	3	% 2,8
Toplam	117	% 100

Grafik 25. Okullardaki Türkçe Dersinin Yeterliliği ile İlgili Veli Görüşleri

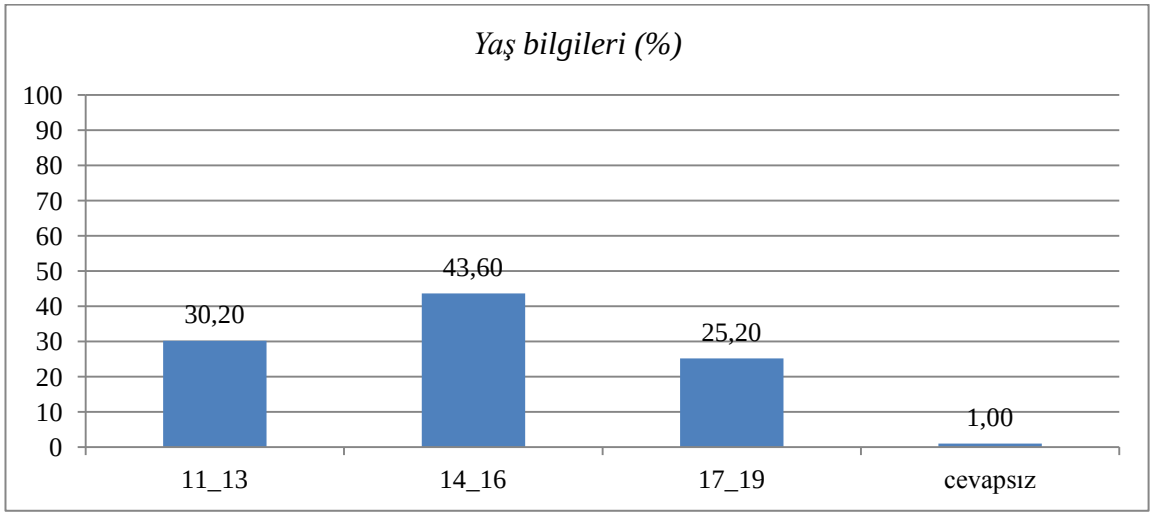
Velilerin yaklaşık % 50'si okullarda seçmeli ve iki saat verilen Türkçe dersinin çocukları için yeterli olmadığını düşünmektedir. Geriye kalan yaklaşık % 50'lik kısmın seçmeli ve iki saat verilen Türkçe dersini yeterli veya kısmen yeterli görmeleri velilerin işin ciddiyetinin farkında olmadıklarını göstermektedir.

Anket Çalışmasına Katılan Öğrenci ve Veliler Hakkında Bilgiler

Öğrenci Bilgileri

Tablo 37. Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Bilgileri

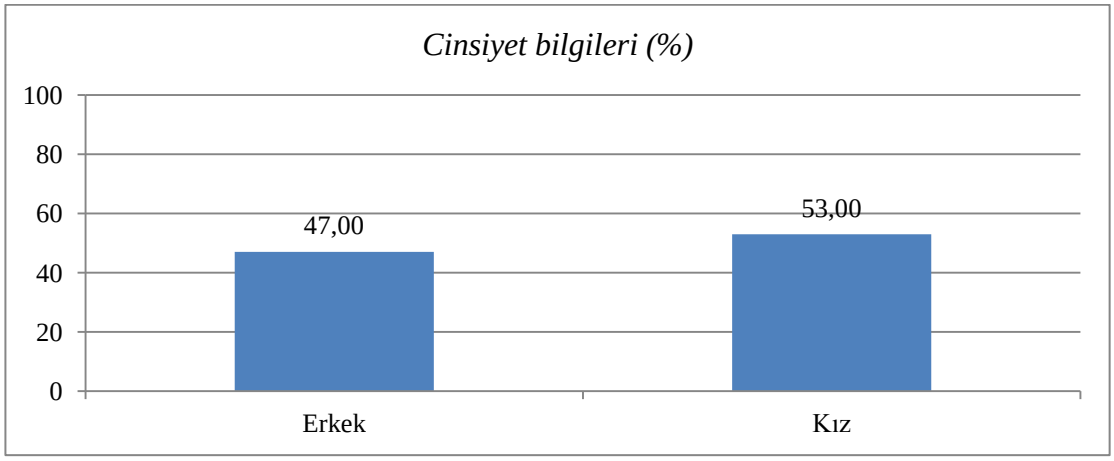
Yaş	**Sayı**	**Yüzdelik**
11-13	89	% 30,2
14-16	128	% 43,6
17-19	74	% 25,2
Cevapsız	3	% 1
Toplam	294	% 100

Grafik 26. Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Bilgileri

Tablo 38. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Bilgileri

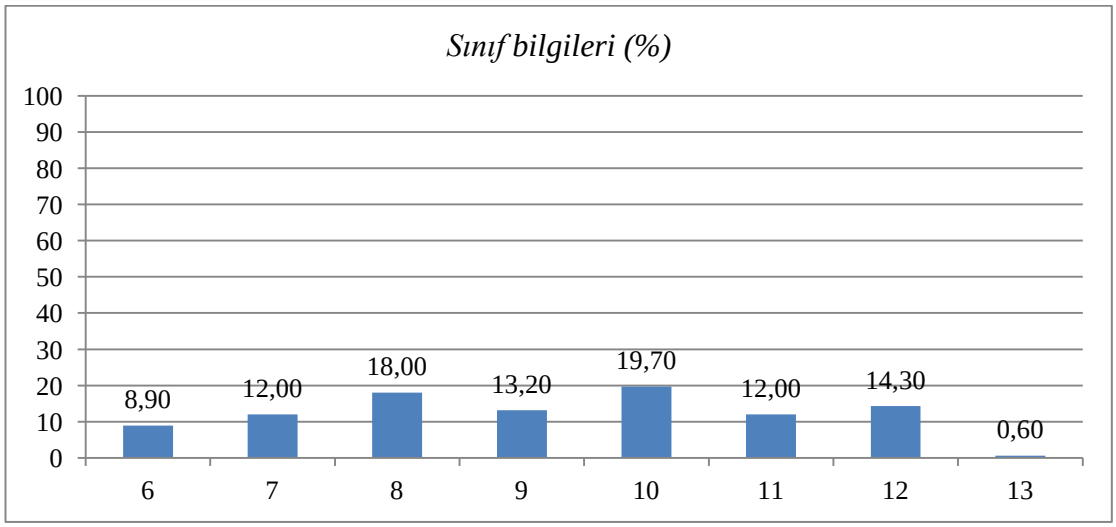
Cinsiyet	**Sayı**	**Yüzdelik**
Erkek	138	% 47
Kız	156	% 53
Toplam	294	% 100

Grafik 27. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Bilgileri

Tablo 39. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Bilgileri

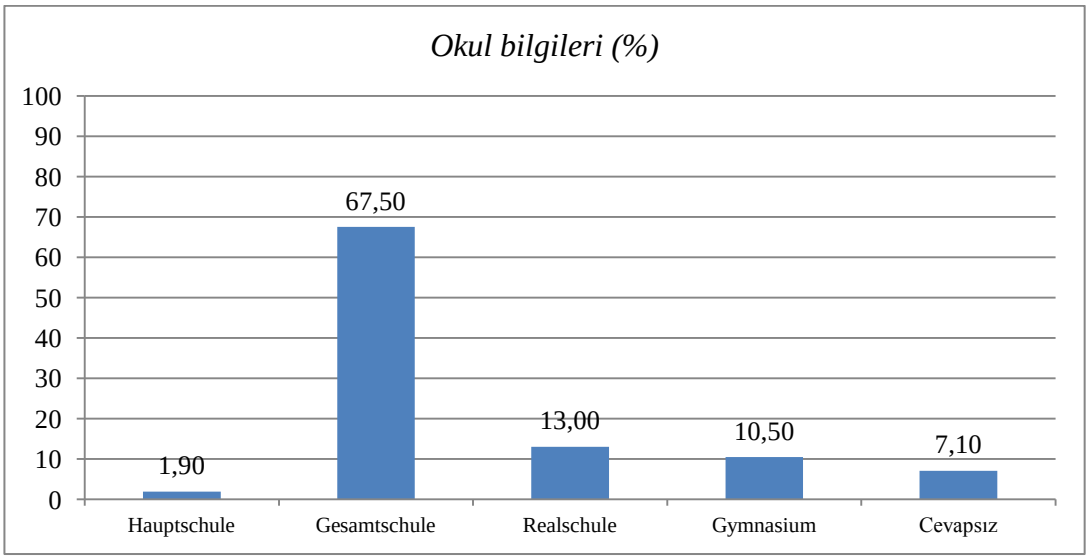
Sınıf	**Sayı**	**Yüzdelik**
6	26	% 8,9
7	35	% 12
8	53	% 18
9	39	% 13,2
10	58	% 19,7
11	35	% 12
12	42	% 14,3
13	2	% 0,6
Cevapsız	4	% 1,3
Toplam	294	% 100

Grafik 28. Ankete Katılan Öğrencilerin Sınıf Bilgileri

Tablo 40. Ankete Katılan Öğrencilerin Okul Bilgileri

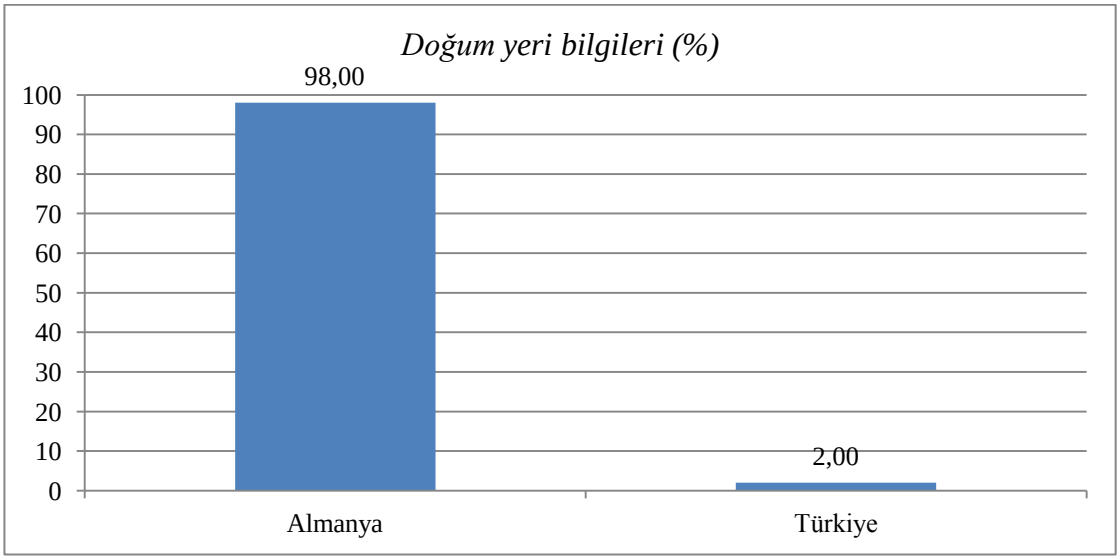
Okul	**Sayı**	**Yüzdelik**
Hauptschule	6	% 1,9
Gesamtschule	198	% 67,5
Realschule	38	% 13
Gymnasium	31	% 10,5
Cevapsız	21	% 7,1
Toplam	294	% 100

Grafik 29. Ankete Katılan Öğrencilerin Okul Bilgileri

Tablo 41. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğum Yeri Bilgileri

Yer	**Sayı**	**Yüzdelik**
Almanya	288	% 98
Türkiye	6	% 2
Toplam	294	% 100

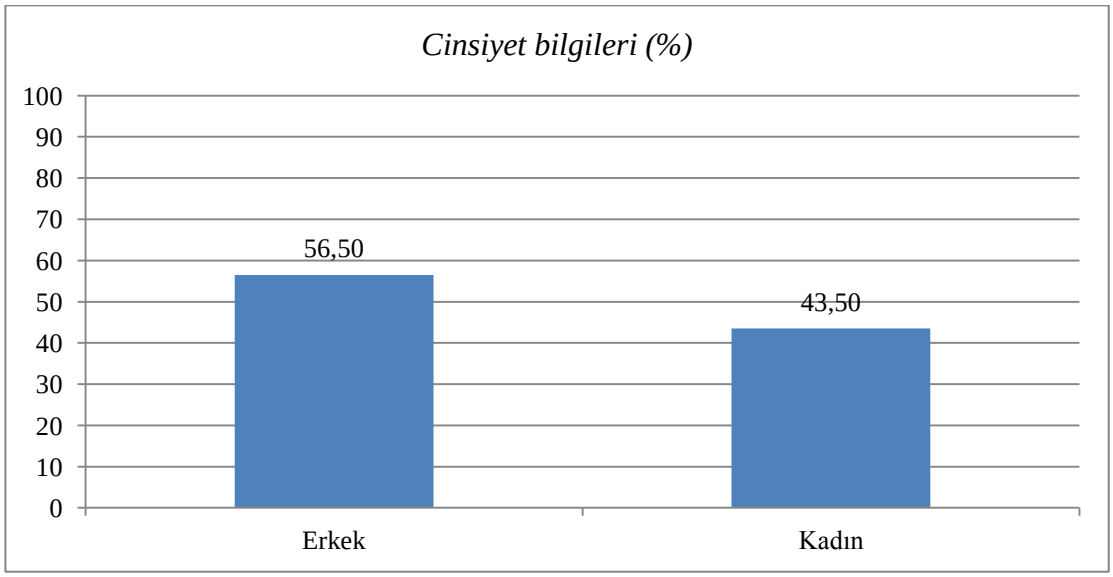

Grafik 30. Ankete Katılan Öğrencilerin Doğum Yeri Bilgileri

Veli Bilgileri

Tablo 42. Ankete Katılan Velilerin Cinsiyet Bilgileri

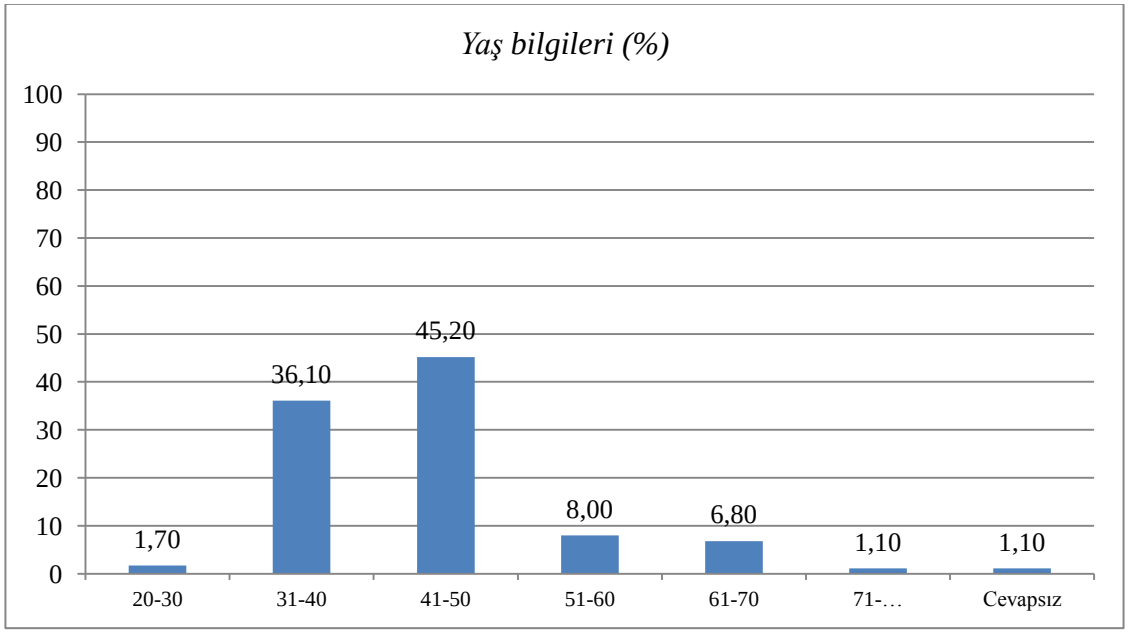
Cinsiyet	**Sayı**	**Yüzdelik**
Erkek	66	% 56,5
Kadın	51	% 43,5
Toplam	117	% 100

Grafik 31. Ankete Katılan Velilerin Cinsiyet Bilgileri

Tablo 43. Ankete Katılan Velilerin Yaş Bilgileri

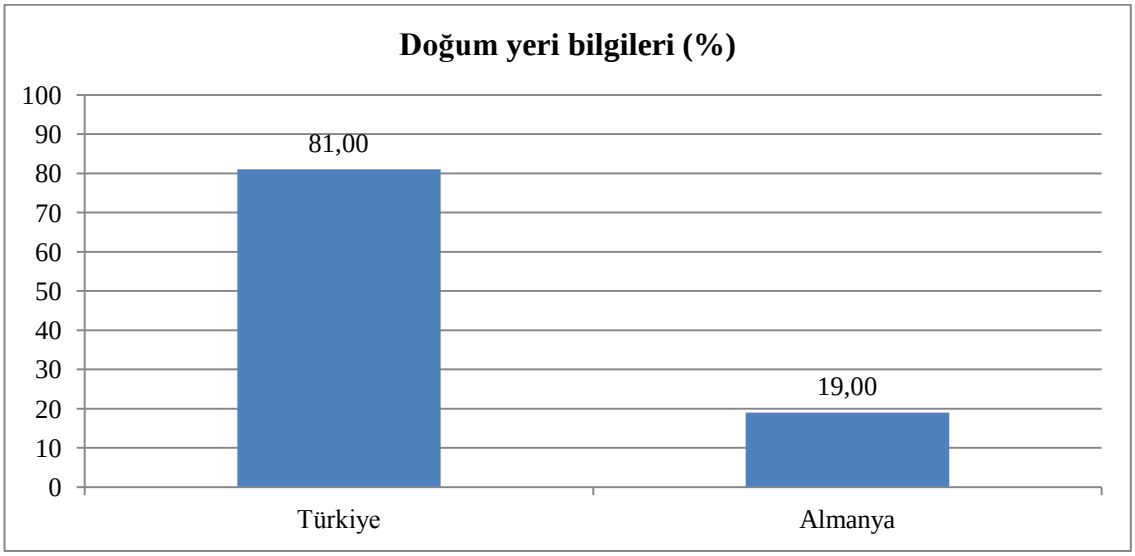
Yaş	**Sayı**	**Yüzdelik**
20-30	2	% 1,7
31-40	42	% 36,1
41-50	53	% 45,2
51-60	9	% 8
61-70	8	% 6,8
71-…	1	% 1,1
Cevapsız	1	% 1,1
Toplam	117	% 100

Grafik 32. Ankete Katılan Velilerin Yaş Bilgileri

Tablo 44. Ankete Katılan Velilerin Doğum Yeri Bilgileri

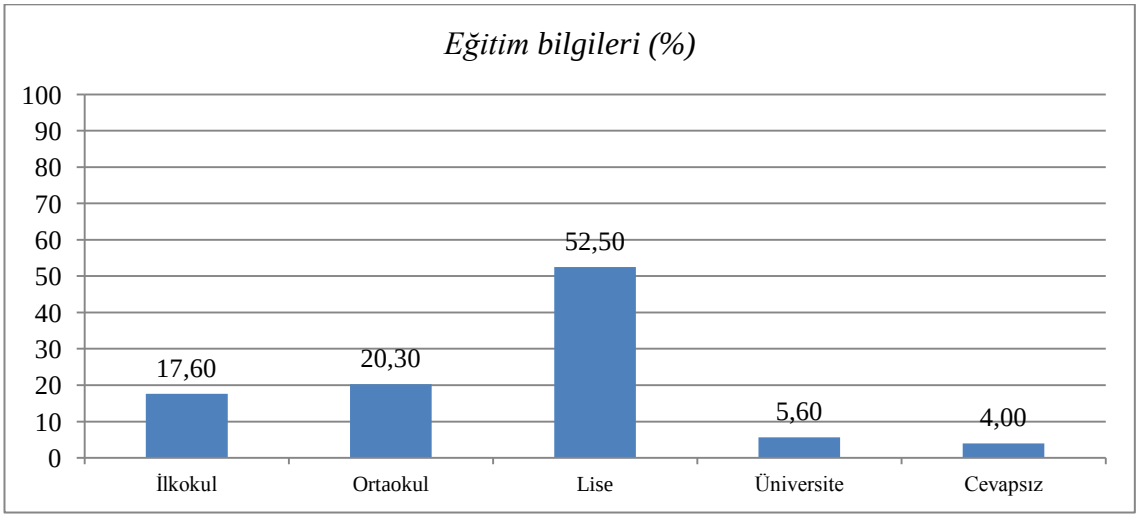
Ülke	**Sayı**	**Yüzdelik**
Türkiye	95	% 81
Almanya	22	% 19
Toplam	117	% 100

Grafik 33. Ankete Katılan Velilerin Doğum Yeri Bilgileri

Tablo 45. Ankete Katılan Velilerin Eğitim Bilgileri

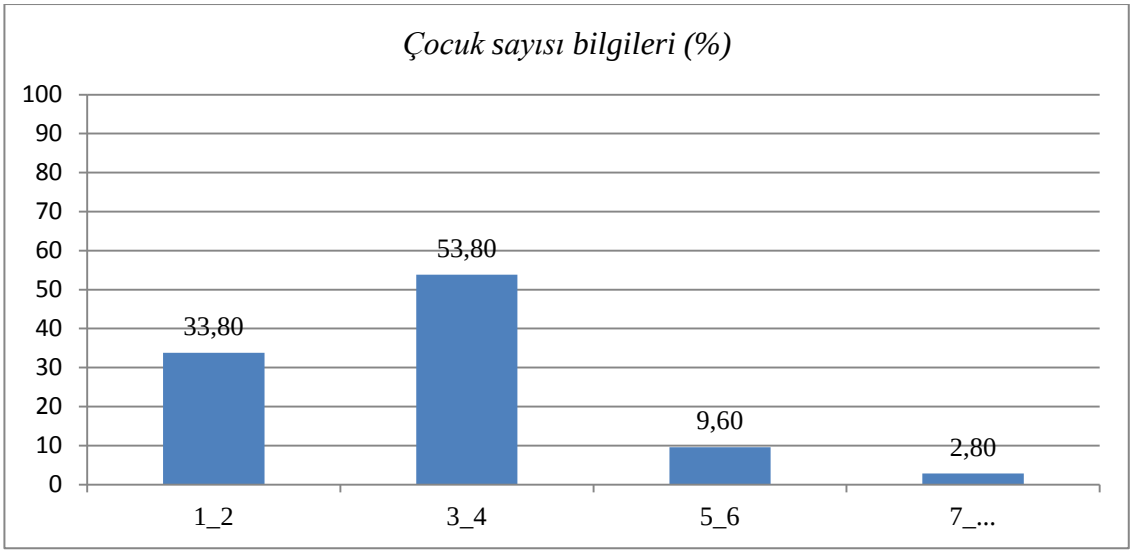
Mezuniyet	**Sayı**	**Yüzdelik**
İlkokul	21	% 17,6
Ortaokul	24	% 20,3
Lise	61	% 52,5
Üniversite	7	% 5,6
Cevapsız	5	% 4
Toplam	117	% 100

Grafik 34. Ankete Katılan Velilerin Eğitim Bilgileri

Tablo 46. Ankete Katılan Velilerin Çocuk Sayısı Bilgileri

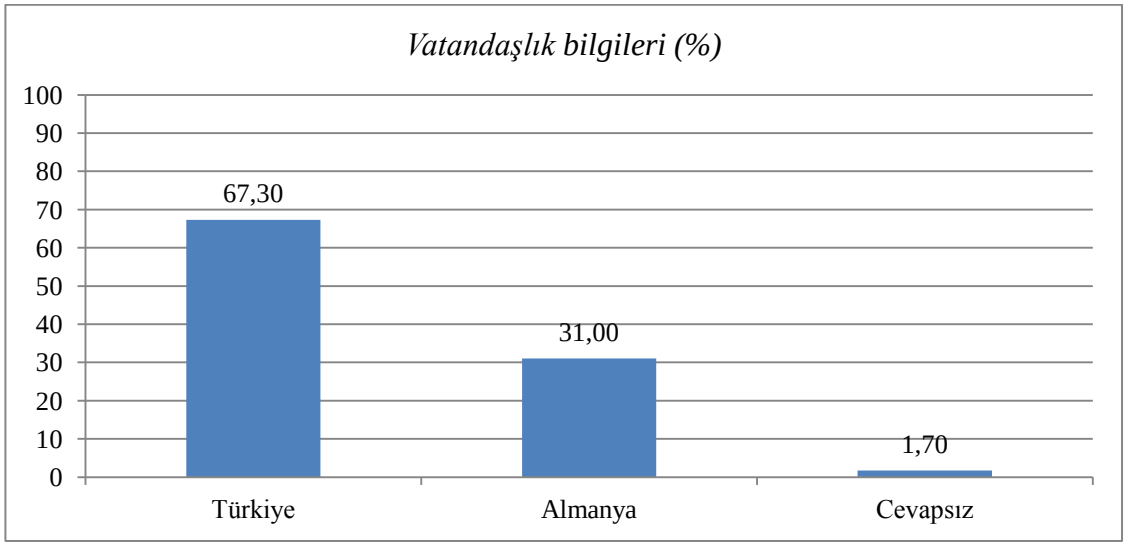
Çocuk Sayısı	Sayı	Yüzdelik
1-2	40	% 33,8
3-4	63	% 53,8
5-6	11	% 9,6
7-+	3	% 2,8
Toplam	117	% 100

Grafik 35 . Ankete Katılan Velilerin Çocuk Sayısı Bilgileri

Tablo 47. Ankete Katılan Velilerin Vatandaşlık Bilgileri

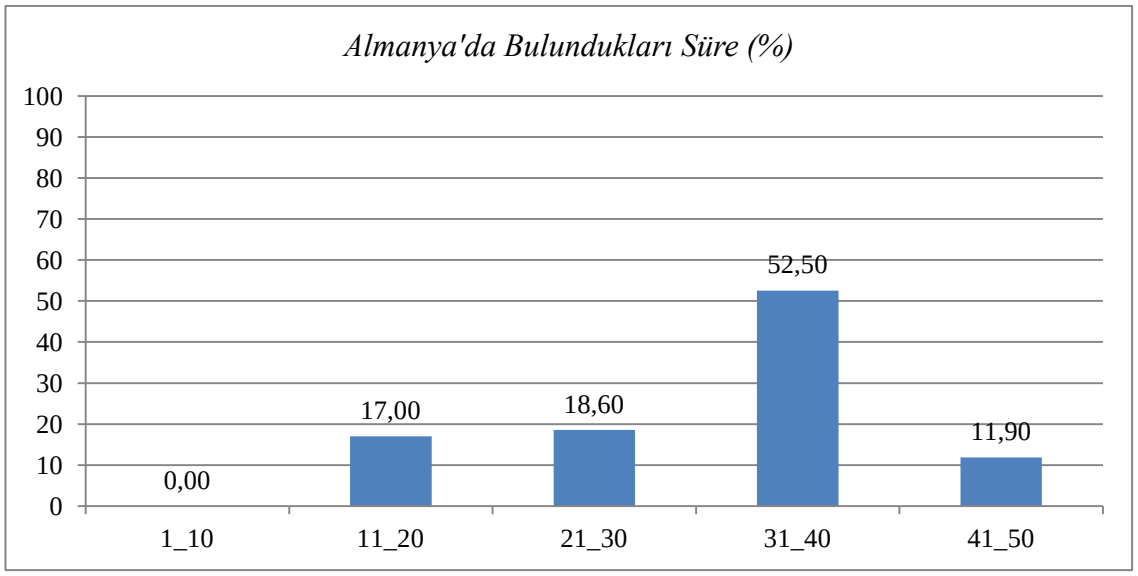
Ülke	Sayı	Yüzdelik
Türkiye	119	% 67,3
Almanya	55	% 31
Cevapsız	3	% 1,7
Toplam	117	% 100

Grafik 36. Ankete Katılan Velilerin Vatandaşlık Bilgileri

Tablo 48. Ankete Katılan Velilerin Almanya'da Bulundukları Süre Bilgileri

Yıl	**Sayı**	**Yüzdelik**
1-10	0	% 0
11-20	20	% 17
21-30	22	% 18,6
31-40	61	% 52,5
41-50	14	% 11,9
Toplam	117	% 100

Grafik 37. Ankete Katılan Velilerin Almanya'da Bulundukları Süre Bilgileri

Türkçe Öğretmenlerinin Durumu

Okullarda Türkçe dersinin verimliliği; öğrencilerin Türkçe derslerini sevmelerine bağlıdır. Türkçe derslerini sevdirecek olanlar da kuşkusuz öğretmenlerdir. Almanya'nın uyguladığı politikalara rağmen 2011-2012 eğitim-öğretim yılında 317.034 Türk vatandaşı öğrencinin 115.000'inin Türkçe dersini seçmiş olmasında öğretmenlerin gayretleri inkâr edilemez. Fakat Alman devleti öğretmen istihdamını da günden güne kısıtlamaktadır.

Almanya'da Türkçe öğretmenleri iki şekilde istihdam edilmektedir: 1. Alman makamları tarafından istihdam edilenler. Bunlar, Duisburg-Essen ve Hamburg Üniversitesi'nde[96] bulunan ve Türkçe öğretmeni yetiştiren Türkistik bölümlerinden mezun olanlardan seçilirler. 2. Türkiye'den MEB tarafından gönderilenlerdir.

2006 yılına ait T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Yurtdışı Eğitim Personeli Rehberi'ndeki verilerine göre, Almanya geneli toplamda 1.609 Türkçe öğretmeni bulunmaktadır (1.170'i mahallen, 436'sı ise MEB tarafından gönderilmiştir). Fakat Almanya her geçen yıl, içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıları gerekçe göstererek öğretmen alımında kısıtlamalara gitmekte ve bu durum Türkçe öğretmenlerini ve Türkçe dersini olumsuz etkilemektedir.

I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitim Çalıştayı'nda[97] bulunan katılımcılardan Almanya DİTİB-TAG başkanı Rafet Öztürk, Duisburg–Essen Üniversitesi hocalarından Leyla Uzun'a şöyle bir soru yöneltir: "*KRV Eyaleti'nde din derslerinin olduğu okullarda Türkçe dersi kaldırılıyor şeklinde velilerden gelen eleştiriler var. Bu bağlamda sorum tabi şu şekilde: 400 öğrenciniz var, bir Türkçe öğretmeni emekli olduktan sonra yerine öğretmen alınmıyor. Bu mezun olan öğrencilerinizi nerede ikame ediyorsunuz?*". Bu soruya Leyla Uzun: "*Öğretmenler çift dallı oldukları için Türkçe öğretmenliğinden değil de ikinci dallarında hiçbir şekilde işsiz kalmıyorlar. Birinci dalın durumu maalesef öyle.*" diye cevap vermiştir.

[96] Hamburg Üniversitesi son yıllarda yaşadığı ekonomik sıkıntıları bahane göstererek bu bölümü kapatma kararı almıştır. Şu an Almanya genelinde sadece Duisburg-Essen Üniversitesi tarafından Türkçe öğretmenleri yetiştirilmektedir.

[97] I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitim Çalıştayı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2013, s. 129.

Rafet Öztürk ve Leyla Uzun'un konuşmalarından emekliye ayrılan öğretmenlerin yerlerine yenilerinin alınmadığı için Almanya'da açılan Türkistik bölümlerinin göstermelik olduğu ve buralardan mezun olan öğrencilerin gerçek amaçlarına hizmet edemedikleri anlaşılmaktadır.

2013 yılında Münih'te yapılan Öğretmenler Günü kutlamalarında konuşan Konsolos Selçuk Eke'nin: "*Konsolosluğumuz görev bölgesinde 20 okulda 38 Türkçe öğretmenimizle hizmet veriyoruz. 10 yıl önce 120 öğretmenimiz görev yapıyordu*." açıklamasında 10 yıl kadar kısa bir sürede 120 olan Türkçe öğretmen sayısında % 75'lik bir düşüş olduğu ve 38'e gerilediği belirtilmiştir[98].

1.4.2.2. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri

Okullarda Türkçenin kullanıldığı ortamlardan biri de son yıllara kadar Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleriydi. Önceki yıllarda bu dersler Türkiye'den giden veya kendi Türk öğretmenleri tarafından Türk öğrencilere yönelik Türkçe olarak verilmekteydi. Fakat son yıllarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi bazı pilot bölgelerde "Religionsunterricht" dersi olarak değiştirilmiş ve Almanca olarak verilmeye başlanmıştır. Alman makamları ile birlikte birçok Türk sivil toplum kuruluşu da Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin Türk çocuklarına Almanca verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Nürnberg Eyalet Yüksek Mahkemesi Hâkimi Rohe, din dersinin Almanca olmasının Almanya için olduğu kadar Türkler için de zorunlu bir durum olduğunu söylemektedir. Rohe'ye göre " Müslüman çocuklar hangi kökenden olursa olsun dinleri hakkında konuşabilmelidirler. Almanya'da yaşayanlar bunu ancak Almanca yapabilirler. Çünkü Almanya'da yaşayan ikinci, üçüncü, dördüncü kuşaklar çok iyi Türkçe bilmemektedirler." der. Aslında Rohe'nin "ikinci, üçüncü, dördüncü kuşaklar çok iyi Türkçe bilmemektedirler" ifadesi uyguladıkları politikanın sonucunu gözler önüne sermektedir. II., III. ve IV. kuşağın ana dillerini geliştirmeleri yönünde çalışmalar yapmak ve bu çalışmaları desteklemek yerine Türkçeleri zayıf olduğu için Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin de Almanca verilmesini savunmaktadır. Önceleri Türkiye tarafından DİTİB'e bağlı camilere gönderilen din görevlileri Almanya tarafından uyumun önündeki büyük engellerden biri olarak görülmekteydi. Fakat DİTİB şu an din derslerinin Almanca verilmesini savunan kurumların başında gelmektedir.

[98] www.almanyabulteni.de/egitim/egitimde-aci-tablo erişim tarihi: 01.10.2014

Türk Federasyonu dışındaki çatı örgütlerin tümü din dersinin Almanca verilmesini savunmuşlardır. İleri sürülen gerekçe ise: "Alman okullarında ancak Almanca eğitim verilebileceği, Türkçe konusunda ısrar edilirse okullarda din eğitimi hakkının hiçbir zaman alınamayacağı ve Almanya'da sadece Müslüman Türklerin bulunmadığı diğer milletlere mensup Müslümanların da bulunduğu bunların da din dersi alma haklarının olduğu." iddiasıdır. IGMG Genel Başkanı Yavuz Çelik Karahan: Türkçe verilecek diye çocuklarımızın dinî inançlarını öğrenmelerine mani olmamalıyız. Alman yetkililer: "Biz her etnik topluluk için ayrı dilde din dersi koyamayız. Ortak eğitim dili Almancadır." demektedir[99]. Fakat Almanya'daki Müslüman nüfusa bakıldığında amacın farklı olduğu açıkça görülmektedir. Almanya'da toplamda yaklaşık 4 milyon Müslüman vardır. Bunların yaklaşık 3 milyonu Türk kökenlidir. Müslüman nüfusu içinde 900.000'den fazla eğitim çağında çocuk vardır. Bunların da 500.000'i[100] Türk kökenlidir[101]. Türklerden sonra Müslüman kimliğine sahip milletler sırasıyla Bosna-Hersekliler, İranlılar, Faslar ve Afganistanlılardır.

Almanya'da bulunan Türk Sivil Toplum Çatı kuruluşlarının din dersinin hangi dilde verilmesi gerektiği yönündeki görüşleri şu şekildedir:

Tablo 49. Almanya'daki Kuruluşların Din Dersinin İşlenişi Hakkındaki Görüşleri[102]

Kuruluş İsmi	**Din Dersi Hangi Dilde Verilmeli?**
Alevi Birlikleri (AABF)	Almanca
Ehl-i Beyt (ABAF)	Almanca
Avrupa Türk İslam Birliği (ATİB)	Almanca
Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB)	Almanca
Süleyman Efendi Cemaati (İKMB)	Almanca
Milli Görüş (İGMG)	Almanca
Nizam-ı Alem (ATB)	Almanca
Türk Federasyon (ADÜTDF)	Türkçe

[99] Adıgüzel, *Almanya'daki Türk...*, s. 155.
[100] I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayı'nda katılımcılardan Erol Barış Alman vatandaşlığına geçenler dahil 800 bin Türkiye kökenli eğitim çağında çocuğun olduğunu belirtmiştir.
[101] Yusuf Adıgüzel, *Almanya Türklerinde Dil Din Kimlik*, Şehir Yayınları, İstanbul 2011, s. 41-48.
[102] Adıgüzel, *Almanya'daki Türk...*, s. 155

Önceleri din dersleri Türk ve Müslüman öğretmenler tarafından verilirken son uygulamayla dersi veren öğretmenlerin Türk olması gerekmediği gibi Müslüman olması da gerekmemektedir. Derslerde dini kavramlar Almancalarıyla öğretilmekte ve Türk öğrencilerin kavram dünyalarının olumsuz etkilenmesi amaçlanmaktadır. Uygulamanın yaygınlaşması hâlinde bir iki kuşak sonra öğrenciler "hac" ve "hoca" kavramının ne anlama geldiğini bilemeyecekler onun yerine "die Pilgerfahrt" ve "der Lehrer" denildiğinde "hac" ve "hoca" zihinlerinde canlanacaktır[103]. Fakat Almancadaki "der Lehrer" bizdeki okullardaki öğretmenin karşılığıdır. Almancada "hoca"nın karşılığı olmadığı için "der Lehrer" hem öğretmen hem de cami hocası için kullanılmaktadır.

XXVI. derleme metninin 420-424 numaralı satırlarında öğrencilerin verdiği bilgiler yukarıdaki bilgileri destekler niteliktedir.

"Muzaffer M.: *Kim okulda din dersi görüyor?*

Ahmet T.: *Was ist das? (O ne?)*

Mehmet B.: *Çocuklar, Religionsunterricht demek.*

Ramazan M.: *Bizim okulda Religionsunterricht var. Derse Herr T. geliyor. Öğretmen genelde Almanca konuşuyor, kızdığı zaman Türkçe kızıyor.*

Mehmet B.: *Religionsunterricht Türkçe mi Almanca mı görüyorsunuz?*

Ramazan M.: ***N****ur Deutsch aber sein Deutsch ist sehr schlecht."(Sadece Almanca fakat onun Almancası çok kötü.)*

Önceki yıllarda ders programlarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi diye geçerken son yıllarda din kültürü dersi yerine "Religionsunterricht" yazılmaktadır. Dersin adının değişmiş olması bile III. kuşaktan kaynak kişinin "din" kavramını anlamlandıramamasına neden olmuştur.

Saha araştırmaları esnasında velilerle görüşmelerimizde velilerin Türkçe dersine göstermedikleri hassasiyeti kat kat fazlasıyla Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine

[103]Ayrıntılı bilgi için bkz.: Lehrplan für die Grundschule in Nordrhein-Westfalen, "Islamischer Religionsunterricht", Ministerium für Schule und Weiterbildung des Landes Nordrhein-Westfahlen, Düsseldorf 2014.

gösterdikleri görülmüş; din konusunda daha hassas olduklarını, onları Almanya'da koruyan ve diğer milletlerden ayıran tek unsurun din olduğunu bizlere söylemişlerdir.

Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarımızın din konusunda göstermiş oldukları hassasiyeti ne yazık ki ana dilleri konu olduğu zaman göstermedikleri görülmüştür. Bunun farkında olan Alman devleti Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini seçmeli yapmamıştır. Bunun yerine derslerin Almanca verilmesi noktasında çalışmalar yaparak hem Türklerin tepkisini çekmemiş hem de Türkçenin öğretilmemesi yönünde bir adım daha atmıştır.

1.4.2.3. Okullarda Türkçe Öğretiminin Önündeki Engeller

1. Eyalet yönetmeliklerinde ana diline ayrılan haftalık ders saati en fazla 5 saat olabilir, denmektedir. Fakat bu uygulamada genellikle 2 saattir. Bu neredeyse bir yazılı kural şeklinde uygulanmaktadır. Dersler zorunlu derslerin bitiminde öğleden sonraları işlenmektedir[104]. Türkçe derslerinin eyaletler, eğitim müdürlükleri ve okul yönetimleri tarafından mümkün olduğunca öğleden sonra geç vakitler bırakılması[105], Türk öğrencilerin Türkçe dersini seçmelerinin önünde bir engeldir. Derslerin bitiminde arkadaşları eve giderken Türkçe dersini seçen öğrencilerin cezalandırılırmış gibi okulda kalmaları öğrencilerin ve ailelerin Türkçe dersini seçmemelerine neden olmaktadır.

2. Almanya'da 3. ülkeden gelen çocuklar için ana dili yasal hak olmadığından hemen hemen hiçbir eyalette ana dili dersi zorunlu ders değildir. Zorunlu ders olmadığı için Türkçe dersinden alınan not karneye işlenmekle birlikte not ortalamasına girmemekte ve öğrencinin sınıf başarısına katkısı olmamaktadır. Bunu bilen öğrenci belli bir süre sonra diğer derslerin ağırlığını bahane ederek dersi ileriki yıllarda seçmemektedir.

3. "Türkçe Ana Dili" (Muttersprachenunterricht) dersinin veya "İkinci Yabancı Dil Zorunlu Seçmeli" (Wahlpflichtfach) ders olarak Türkçenin açılabilmesi için 15 veya 18 öğrencinin dersi seçmesi zorunluluğu öğretmen ile öğrenci arasında pazarlık konusu olmaktadır. Bunun farkında olan öğrenciler ders seçimi yapmadan önce öğretmenle not, ödev, yazılı gibi konularda pazarlık yapmaktalar ve öğretmenleri dersi seçmemekle tehdit etmektedirler. Dersin öğrenciler tarafından seçilmemesi ilk etapta öğretmenin

[104] Yıldız, *Yurt Dışında Yaşayan...*, s. 8.
[105] I. Avrupalı Türkler ..., s. 47.

ihtiyaç duyulan başka okullara gönderilmesine zamanla da Türkçe derslerinin kapanmasından dolayı işsiz kalmasına neden olabilmektedir.

4. Erol Barın tarafından I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitimi Çalıştayı'nda, Almanya'da Türkçe dersine katılımın az olmasının sebeplerinden birinin de 12 Eylül darbesinden sonra Türkiye'den Almanya'ya kaçıp orada öğretmenlik yapanların insanların maneviyatına hakaret etmeleri olduğunu belirtmektedir[106]. Bu görüşte olan aileler de çocuklarının okullarda Türkçe dersi almasını istememektedir.

5. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin pilot bölgelerde Almanca yapılmaya başlanması ve bu uygulamanın yaygınlaştırılması.

6. Sivil toplum kuruluşlarının bünyelerinde düzenlemiş oldukları kurslar da okullardaki Türkçe derslerinin önündeki engellerden biridir[107].

1.4.3. Sivil Toplum Kuruluşlarında

Almanya'daki sivil toplum kuruluşları, üye çekebilmek ve üyelerinden aidat toplayabilmek amacıyla üye ailelerin çocuklarına yönelik çeşitli derslerde (Türkçe, Matematik, İngilizce vb.) kurslar düzenlemekteler. Çocuklarını, üyesi oldukları vakıf, cemaat veya derneklerin kurslarına gönderen bazı aileler ise çocuklarının orada aldıkları Türkçe dersini çocukları için yeterli görmekte ve okullardaki Türkçe derslerine katılmalarını gerek görmemektedirler. Fakat vakıf, cemaat veya derneklerde Türkçe dersi verenler pedagojik formasyona sahip olmayan, Türkçe öğretimi konusunda eğitim almamış; Türkiye'de lise, iki yıllık meslek yüksekokulu veya öğretmenlik dışında dört yıllık bir bölüm bitirip evlilik yoluyla Almanya'ya giden kişilerden oluşmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları tarafından iyi niyetlerle yapılan bu çalışmaların ileride kötü sonuçlara yol açma olasılığı yüksektir. Çocuklarını bu tür kurslara gönderen aileler okullarda Türkçe dersini seçmeyi gerekli görmemekteler. Eyalet yetkilileri okullarda Türkçe dersi seçen öğrenci sayısı yeterli olmayınca o okullardaki Türkçe derslerini kapatmakta ve Türkçe dersi almak isteyen öğrencileri başka okullara yönlendirmektedirler. Çocuklarının Türkçe dersi için başka okullara gitmesi gerektiğini duyan velilerin çoğu ise çocuklarına Türkçe dersi aldırmaktan vazgeçmektedirler. Böyle

[106] Barın, *I. Avrupalı...*, s. 193.
[107] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Almanya'daki Sivil Toplum Kuruluşlarında Türkçenin Öğretimi.

gitmesi durumunda eyalet yönetimlerinin ileriki yıllarda Türkçe dersinin seçilmediğini bahane ederek tamamen kaldırılması yönünde çalışmalar yürütme ihtimalleri yükselecektir. Çocuğuna Türkçe dersi aldırmak isteyen veliler ise sivil toplum kuruluşları tarafından verilen Türkçe dersleriyle yetinmek zorunda kalacaklardır.

Bu uygulama daha önceki yıllarda Hollanda'daki benzer uygulamayı akıllara getirmektedir. Özkan, "Türk Dilinin Yurtları" adlı çalışmasında "Yurt Dışında Yaşayan Türkiye Türklerinin Dil Kullanımı" başlığı altında Hollanda'da ilkokullarda bütün derslerin Hollandaca verildiğini bunun yanında Türk çocuklarının haftada 2,5 saat Türkçe dersi gördüklerini yazmıştır[108]. Fakat 2004 yılında "Yaşayan Yabancı Diller Eğitimi (OALT)" olarak adlandırılan ana dili eğitimi Hollanda'da çeşitli bahaneler ileri sürülerek tümüyle yürürlükten kaldırılmıştır[109].

[108] Nevzat Özkan, *Türk Dilinin...*, s. 34.
[109] Kadir Canatan, "Avrupa Ülkelerinim Azınlık Politikalarında Türkçe Ana Dil Eğitiminin Konumu-İsveç, Fransa, Hollanda Örnekleri", *Turkish Studies,* Volum 2/3 Summer 2007, s. 170.

2. İNCELEME

2.1. SES BİLGİSİ

Metinlerde Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarında kullanılan sesler ile Almancada kullanılan sesler bir arada görülmektedir. Bu seslerle ilgili ayrıntılı araştırmalar bulunmaktadır[110]. Bu bölümde metinlerde geçen sesler, ünlüler ve ünsüzler olmak üzere iki ana başlıkta incelenmiştir.

2.1.1. Ünlüler

Derlenen metinlerde tespit edilen ünlüler normal süreli telaffuz edilen ünlüler, normal süreden daha uzun telaffuz edilen ünlüler ve normal süreden daha kısa telaffuz edilen ünlüler olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir.

2.1.1.1. Ünlü Çeşitleri

Derlenen metinlerde tespit edilen ünlüler normal süreli ünlüler, uzun ünlüler, kısa ünlüler ve ikiz ünlüler olmak üzere dört alt başlıkta incelenmiştir.

2.1.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler

Kaynak kişilerden derlenen metinlerde normal süreli ünlülere Türkçe[111] ve Almanca kelimelerde normal süreli ünlülerin kullanımında ve uzun ünlülerin kısalmaya uğrayarak normal süreli ünlü olarak telaffuzlarında rastlanmıştır.

---

[110] Türkçenin ses bilgisi için bkz.: Mukim Sağır, Türkiye Türkçesi Ağızlarında Ünlü Varlığı, *Turkish Studies*, Volume 3/3 Spring 2008, s. 563-578; Mukim Sağır, Anadolu Ağızlarında Ünsüzler, *TDK BELLETEN* 1995/13, s. 391-409; Almancanın ses bilgisi için bkz.: Nevin Selen, *Alman Dilinin Fonetik ve Entonasyon Kuralları*, Bilim Teknik Yayınevi, Eskişehir 1988 (4. baskı), Nevin Selen, *Türkler İçin Alman Dilinin Telaffuz Kuralları*, A.Ü. DTCF Yay. No. 199, Ankara 1970; İclal Ergenç, *Almanca ve Türkçenin Ses Yapılarının Karşılaştırılması*, A.Ü.DTCF Yay. No. 345, Ankara 1984, Koloman Brenner, Balaz Huszka ve Csaba Werk- Marinkas, *Deutsche Phonetik- Eine Einführung*, Budapeşte 2006.

[111] Türkçe kelime, Türkiye Türkçesinde kullanılan Arapça ve Farsça kelimeleri de içermektedir. Bundan sonraki bölümlerde geçen Türkçe kelimeler, Türkçede kullanılan Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri de içine alacak şekilde kullanılmıştır.

2.1.1.1.1.1. a: Kalın, açık, düz bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan a ünlüsüdür. Almancada ve Türkçede a harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [a] işaretiyle gösterilir.

Kullanımı yaygın bir ünlüdür. I.[112], II.[113] ve III.[114] kuşağın kullandığı Türkçe ve Almanca kelimelerde yaygın olarak görülmüştür.

I. Kuşak

I. kuşakta normal süreli ünlülere Türkçe ve Almanca kelimelerde normal süreli ünlülerin kullanımında ve uzun ünlülerin kısalmaya uğrayarak normal süreli ünlü olarak telaffuzlarında rastlanmıştır.

Normal Süreli Ünlüler

fakir[115] (XI[116]/2[117]) (Erzincan[118]), almancı (XIX/2) (< Almancı[119]) (Nevşehir)

hake (I/46) (< hacke[120] ḥaḳə[121]), *arbaysam* (X/69) (< Arbeitsamt "aRbaytsamt")

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Türkçe kelimelerde çeşitli ses hadiseleri sonucu oluşan uzun ünlülerin kısa telaffuzları ve Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların Türkçenin etkisiyle normal süreli uzunlukta telaffuz edilmesidir. Derlenen metinlerde Türkçe ve Almanca kelimelerde uzun ünlülerin normal uzunlukta telaffuz edildikleri görülmüştür. Almanca kelimelerde görülen uzun ünlülerin kısalmasına I. ve II. kuşakta rastlanmıştır.

[112] İş gücü göçü veya aile birleşimiyle Almanya'ya gitmiş 50 yaş üstü kaynak kişilerdir.
[113] Almanya'da doğmuş, küçük yaşta veya evlilik yoluyla Almanya'ya gitmiş 20-50 yaş arası kaynak kişilerdir.
[114] Çoğunluğu Almanya'da doğmuş 10-20 yaş arası kaynak kişilerdir.
[115] Kaynak kişinin telaffuzunu gösterir
[116] Kelimenin geçtiği metin numarasını gösterir
[117] Kelimenin metin içinde hangi satırda geçtiğini gösterir
[118] Kaynak kişinin memleketini gösterir.
[119] Türkçe kelimenin standart şeklini gösterir.
[120] Almanca kelimenin standart şeklini gösterir.
[121] Almanca kelimenin telaffuzunu gösterir.

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

dünyanın (III/83) (Sivas), zaten (VII/64) (Makedonya), cenazaya (IX/76) (< cenazeye) (Kars), sahip (III/65) (Sivas), hayatında (III/17) (Sivas), vúcu̯dum (IX/28) (< vücudum) (Kars), haliyle (XIII/47) (Ankara), tane (XVI/40) (Ordu), kirası (XVII/82) (Kayseri), bedava (X/75) (Bingöl), sayibi (X/80) (< sahibi) (Bingöl), haricinde (XIX/59) (Nevşehir), sahip (XII/39) (Gaziantep), sade (VI/26), bedavaya (VI/48) (< Aydın)

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

ḱaTlarımı (XVI/20) (< kātlarımı < kağıtlarımı) (Ordu)

İkiz ünlü kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

malesef (VI/87) (< maalesef) (Aydın)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

alamaz ِoldu (XIV/44) (< ālamaz oldu < ağlamaz oldu) (Burdur)

Almanca Kelimelerde

untertage (I/44) (untertāġə), *banane* (III/56) (banāne), *banof* (XIX/61) (bānof)

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

ayle (XXII/4) (< aile) (Kütahya), tarafda (XXXVIII/33) (< tarafta) (Denizli)

ja genau (XXII/32) (yā genaw), *alwetter* (XXIII/31) (alʹvetɐ)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

İazımdı (XXVI/57) (< lazımdı) (Aksaray), hayatımda (XXXVIII/38) (Denizli), dünya (XXVII/15) (Bilecik), zamanda (XXVII/9) (< zamanında) (Bilecik), beraber (XXVI/83) (Bilecik), yani (XXVI/131) (Aksaray), mesela (XXII/3) (Kütahya)

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

abi (XXXVIII/47) (< ābi < ağabey), ilmalleri (XXVII/14) (< ilmālleri < ilmihalleri)

İkiz ünlü kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

îşatımıza (XXXIII/22) (< inşātımıza < inşaatımıza) (Manisa), inşaTda (XXXIV/125) (< inşātta < inşaatta) (Kütahya)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

diyola (XXXIII/19) (< diyolā < diyorlar) (Manisa), soruyola (XXVII/9) (< soruyolā < soruyorlar) (Bilecik), oldula (XXVI/61) (< oldulā < oldular) (Aksaray), firmaladan (XXXII/96) (< firmalādan < firmalardan) (Afyonkarahisar)

Almanca Kelimelerde

zignal (XXVII/35) (< signal "zignāl")

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

boşdayım (XXXI/113) (< boştayım) (Afyonkarahisar), ḳıraĺ (XXVIII/92) (< kral) (Adıyaman)

*gesamtschule*de (XXVI/111) (ġəzamtşūĺə), *mama* (XXII/46) (mama)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

bazen (XXVI/359) (Nevşehir), bazı (XXVI/278) (Kırşehir), yani (XXVI/279) (Kırşehir), mesela (XXVI/300) (Kırşehir), alaḳası (XXVI/174) (< alakası) (XXVI/174) (Niğde), tane (XXVI/125) (Manisa), saten (XXVI/149) (< zaten) (Manisa), sadece (XXVI/344) (Bayburt), vadisi (XXVI/381) (Bayburt), İazım (XXVI/291) (< lazım) (Aksaray)

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

ibğam (XXVI/3) (< İbrām < İbrahim) (Nevşehir), aşa (XXVI/348) (< aşā < aşağı) (Niğde)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

va (XXVI/358) (< vā < var) (Nevşehir), onĺa (XXXVII/1) (< onlā < onlar) (Samsun)

2.1.1.1.1.2. á: Normal a'ya göre daha önde, normal e'ye göre daha arkada boğumlanan a-e arası yarı kalın, geniş ve düz bir ünlüdür. Standart Türkçede ve Almancada bulunmaz fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülür.

I. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde yaygın olarak örneğine rastlanmış, II. ve III. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde ise örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

I. kuşakta Türkçe kelimelerde normal süreli ünlülerin kullanımında ve uzun ünlülerin kısalmaya uğrayarak normal süreli ünlü olarak telaffuzlarında rastlanmıştır.

Normal Süreli Ünlüler

nápcaKsın (III/46) (< ne yapacaksın) (Sivas), dünyáyá (IV/5) (< dünyaya) (Kars), alcá (VI/30) (< alacağı) (Aydın), olácek (X/46) (< olacak) (Bingöl), yiyecá içecá (XVII/66) (< yiyeceği içeceği) (Kayseri)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

eKmáne (XVI/38) (< ekmēne < ekmeğine) (Ordu)

2.1.1.1.1.3. ȧ: a - ı arası bir ünlüdür. Standart Türkçede ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen düz, kalın ve yarı geniş bir ünlüdür.

I. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde tek örneğine rastlanmıştır. II. ve III. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde ise örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

allahȧm (XX/65) (< Allah'ım) (Sivas)

2.1.1.1.1.4. ã: Türkçede m, n, ŋ gibi aynı zamanda genzel nitelik taşıyan sesler hece kaynaşması ve ünsüz düşmesi gibi hallerde kaybolduklarında, fonksiyonlarını yanlarındaki ünlülerden birine yüklemek suretiyle geniz ünlülerini meydana getirirler[122]. Standart Türkçede ve Almancada görülmeyen fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür.

I. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde örneğine rastlanmış, II. ve III. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde ise örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

o͡ã (XX/49) (< ona) (Sivas), ba͡ã (XVII/11, XV/36) (< bana) (Kayseri, Çorum), o͡ã (X/31) (< ona) (Bingöl)

2.1.1.1.1.5. ɐ: Kısa, yarı açık ve düz bir ünlüdür. Standart Türkçede bulunmayan fakat Almancada bulunan bir ünlüdür. Almancada hece veya kelime sonunda bulunan er harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. r harfi telaffuz edilmez ve e harfi vurgusuz, kısa, yarı açık, düz ve orta damak ünlüsü ɐ olarak telaffuz edilir.

Almanca kelimelerde ɐ ünlüsünün telaffuzu kaynak kişilerin Almanca kelimeleri Türkçe veya Almanca aksanla konuştuklarını gösteren önemli bir göstergedir. I. kuşağın kullandığı Almanca kelimelerde bu ünlü bulunmasına rağmen I. kuşaktan kaynak kişilerin Almanca kelimelerdeki harfleri genellikle yazıldığı gibi telaffuz etmelerinden dolayı ɐ sesini er olarak seslendirdikleri görülmüştür. Bu sebeple I. kuşakta örneğine rastlayamadığımız ɐ ünlüsünün II. ve III. kuşakta kullanımı yaygındır.

II. Kuşak

kilometer (XXIX/27) (kiĺomētɐ), *wunderschönes* (XXXIV/111) (vundɐşo͞nes)

[122] Zeynep Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, TDK Yayınları:583, Ankara 1994, s. 24-25.

III. Kuşak

jeder (XXXI/22) (yēdɐ), *immer* (XXXV/27) (imɐ), *Räuber* (XXXVI/14) (Roybɐ)

2.1.1.1.1.6. e: İnce, geniş ve düz bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan e ünlüsüdür. Türkçede ve Almancada e harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [e] işaretiyle gösterilir.

Türkçede kelimelerde kullanımı yaygın olan, Almancada ise kullanımı diğer ä ve ə ünlüleri kadar yaygın olmayan bir ünlüdür. I., II. ve III. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde altı (e, ē, e̯, ė, ä, ā̈), Almanca kelimelerde ise dört alafonu bulunan e ünlüsünün (e, ə, ä, ā̈) telaffuzları, kaynak kişilerin Almanca bilgilerini ve kaynak kişilerdeki Türkçenin standartlaşma seviyesini göstermesi açısından önemlidir.

I. ve II. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde e ünlüsü yaygın olarak görülmektedir. III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise Almancanın etkisiyle görülen e > ä değişiminden dolayı yaygınlığını diğer iki kuşağa göre azalmıştır.

I. Kuşak

I. kuşakta normal süreli ünlülere Türkçe ve Almanca kelimelerde normal süreli ünlülerin kullanımında ve uzun ünlülerin kısalmaya uğrayarak normal süreli ünlü olarak telaffuzlarında rastlanmıştır.

Normal Süreli Ünlüler

ġurbet (XXI/1) (< gurbet) (< Sivas), ben (XVII/1) (Kayseri)

kaffee (XVI/49) (ḳafe), *es bā*da (XVIII/48) (< s-bahn "es-bān")

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

yetedi (II/29) (< yetēdi < yeterdi) (Kütahya), gidesem (XVII/3) (< gidēsem < gidersem) (Kayseri), edeseŋ (VI/70) (< edēsen < edersen)

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

ben (XXXIV/1) (< Kütahya), erken (XXXVIII/14) (Denizli)

leben (XXXIV/111) (Íēben), *egal* (XXXI/2) (eġāĺ)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

ikizleŋ (XXVII/1) (< ikizlēn < ikizlerin), gidecez (XXIII-b/14) (< gidecēz < gideceğiz) (Sivas)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

verdile (XXXVIII/1) (< verdilē < verdiler) (Denizli)

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

yüsünden (XXIV/27) (< yüzünden) (Eskişehir), geşdim (XLIV/4) (< geçtim) (Niğde)

Realschule (XXVI/3) (Reālşūĺə), *evangelisch* (XXVI/443) (Evaŋgēliş)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

telezon (XXVI/354) (< telēzon < televizyon) (Zonguldak), hobilem (XXVI/31) (< hobilēm < hobilerim) (Kırşehir)

2.1.1.1.1.7. ė: e - i arasında ince, düz ve kapalı bir ünlüdür[123]. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ünlüdür. Türkçenin temel ünlülerinin yanında dokuzuncu

[123] R. Rahmeti Arat, Türkçe metinlerde e/i Meselesine Dair, *Makaleler*, Cilt I, (Haz. O. Fikri Sertkaya), TKAE Yayınları: 65, Ankara 1987, s. 334-341; F. Kadri Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, Enderun Yayınları 42, İstanbul 1994, s.19-25.

ünlü olarak kabul edilir. Korkmaz[124], ė için "Türkçe kelimelerdeki yabancı dillerden (bilhassa Arapça ve Farsçadan) alınarak Türkçeleştirilmiş olan kelimelerde, bitişik olarak y ve bazen de ç, ş, s gibi yanlarındaki ünlüler üzerinde inceltme yahut daraltma etkisi yapan ünsüzlerden önce bulunur." der.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde yaygın görülen ė ünlüsü, II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde standartlaşmadan ve e > ä değişiminden dolayı yaygınlığını yitirmiştir.

I. Kuşak

gèyerek (III/4) (< giyerek) (Sivas), gèTmiş (V/54) (< gitmiş) (Çankırı), bilmèyom (VII/24) (< bilmiyorum) (Makedonya), ėyi (IX/83) (Kars), yèyecek (XIV/41) (< yiyecek) (Burdur), gèdelim (XVII/1) (< gidelim) (Kayseri), hèç (XX/71) (< hiç) (Sivas)

II. Kuşak

dėyil (XXVI/174) (< değil) (Kırşehir)

2.1.1.1.1.8. ä: Kısa, açık ve düz e ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür[125]. Standart Almancada kullanılan [e] sesine göre daha yaygındır. e, ä harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ɛ] işaretiyle gösterilir.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde standartlaşmadan, Almanca kelimelerde ise ä > e değişiminden dolayı örneğine rastlanmamıştır. II. ve III. kuşağın kullandığı Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır. Türkçe kelimelerde ise Almancanın etkisiyle görülmeye başlanmıştır.

II. Kuşak

äŋ (XXX/4) (< en) (Aydın), ḥämen (XXIX/22) (< hemen) (Afyonkarahisar)

sehe (XXXI/103) (zēḥä), *perveRse* (XXVI/413) (päväRzə)

---

[124] Korkmaz, *Güney* ..., s.5.
[125] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Mukim Sağır, Türkiye Türkçesi...., s. 563-578.

III. Kuşak

bäş (XXV/55) (< beş) (Trabzon), äRän (XXVI/3) (< Eren) (Nevşehir), bän (XXVI/25) (< ben) (Zonguldak)

essen (XXXVII/6) (äsən), *ende* (XXXVI/47) (ändə), *helm* (XLIV/11) (ḥäĺm)

2.1.1.1.1.9. ə: e~ı arası ve ı'ya daha yakın; kısa, yarı kapalı ve düz bir ünlüdür. Standart Türkçede bulunmayan fakat standart Almancada bulunan bir ünlüdür. Standart Almancada bulunan [e] ünlüsüne göre daha yaygındır. Schwa harfi diye bilinir. IPA'da [ə] işaretiyle gösterilir.

Almanca kelimelerde ə ünlüsünün telaffuzu, kaynak kişilerin Almanca kelimeleri Türkçe veya Almanca aksanla konuştuklarını gösteren önemli bir göstergedir. I. kuşağın kullandığı Almanca kelimelerde ə bulunmasına rağmen kaynak kişilerin ə ünlüsünü yazıldığı şekilde e olarak telaffuz ettikleri görülmüştür. Bu sebeple I. kuşaktan derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır. II. ve III. kuşağın kullandığı Almanca kelimelerde ise örnekleri yaygındır.

II. Kuşak

minute (XXIII/8) (minūtə), *können* (XXXII/15) (könən)

III. Kuşak

gedacht (XLIV/16) (ġədaḫt), *ende* (XXXVI/47) (ändə), *schwimmen* (XLII/1) (şvimən)

2.1.1.1.1.10. ı: Kalın, dar ve düz bir ünlüdür. Standart Türkçede bulur fakat standart Almancada bulunmaz.

Türkçede kullanımı yaygın olan, Almancada bulunmayan bir ünlüdür. I. ve II. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüştür. III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise Almancanın etkisiyle ı > í > i değişiminden dolayı I. ve II. kuşaktaki kadar yaygın değildir.

I. Kuşak

unnarı (II/9) (< onları) (Kütahya), var ‿ıdı (III/5) (< var idi) (Sivas)

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

annatıyodu (XXVI/185) (< anlatıyordu) (Aksaray), sınırı (XXII/6) (Kütahya)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

baḴdım (XXXIV/109) (< baktīm < baktığım) (Kütahya)

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

ḳaĺdıḳ (XLIII/2) (< kaldık) (Niğde), ġarsı (XXXVI/44) (< karısı) (Aydın)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

ḳızdı (XXVI/422) (< kızdī < kızdığı) (Kırşehir)

2.1.1.1.1.11. í: ı - i arası yarı kalın, düz ve dar bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bu ünlü Türkiye Türkçesi ağızlarında görülür.

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde yaygın görülmesine rağmen görülme sebepleri farklıdır. I. kuşakta görülme sebebi ağız özelliklerinin korunması ve II. ve III. kuşakta görülme sebebi de aynı şekilde ağız özelliklerinin korunması ve Türkçe kelimelerde Almancanın etkisiyle görülen ı > í > i ses değişmesidir.

I. Kuşak

ísdanbula (I/19) (İstanbul'a) (Kütahya), var ‿ ídí (IV/8) (var idi) (Kars), ḳaybeTdím (VI/3) (< kaybettim) (Aydın), fabríḳaya (VII/50) (< fabrikaya) (Makedonya)

II. Kuşak

säkís (XXIX/1) (< sekiz) (Afyonkarahisar), baḳíyom (XXX/10) (< bakıyorum) (Aydın), gízíni (XXIX/18) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

yıĺí (XXIV/9) (< yılı) (Eskişehir), ḳíĺişoĺu (XXVI/97) (< Kılıçoğlu) (Bayburt), säk̂ízínci (XXVI/157) (< sekizinci) (Aksaray)

2.1.1.1.1.12. i̊: ı - u arası yarı düz, dar ve kalın bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde örneklerine rastlanmış, II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

oldi̊ (VI/1) (< oldu) (Aydın), diyemiyori̊m (X/28) (< diyemiyorum) (Bingöl), ġadi̊nu (XV/50) (< kadını) (Çorum)

2.1.1.1.1.13. i: İnce, dar ve düz bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancadaki i ünlüsüdür[126]. Türkçe ve Almancada i harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [i] işaretiyle gösterilir.

Kullanımı yaygın olan bir ünlüdür. I., II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

ismim (IV/3) (Kars), bizim (V/6) (< Çankırı)

bifil kilo (III/58) (< wieviel kilo "vifīl kilō"), *pirivat* (IV/37) (< privat "pRivāt")

[126] Almancada IPA'da [i], [i:] ve [ɪ] olmak üzere üç çeşit i sesi vardır. [i:] Türkçedeki i̇ sesiyle aynıdır. [i] ve [I] işaretleriyle gösterilen i seslerinin telaffuzundaki farkın Türkleri Almanlardan ayırt edici özelliğe sahip olmadığından [i] ve [I] seslerini i olarak birlikte verilecektir.

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Türkçe Kelimelerde

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

perişan (IV/47) (Kars), nasibimiz (XI/61) (Erzincan)

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

bilmediŋ (XIII/17) (< bilmedīn < bilmediğin) (Ankara), evlilimiz (XIV/8) (< evlilīmiz < evliliğimiz) (Burdur)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

işallaḫ (VI/103) (< īşallah < inşallah) (Aydın)

Almanca Kelimelerde

Almanca kelimelerde uzun ī'nin kısalmasıyla oluşan normal süreli i ünlüsüne ī > i ve ū > i değişimlerinde rastlanmıştır.

siben (I/48) (< sieben "zībən"), *termin* (III/67) (täɐmīn), *disburḳ* (I-b/2) (< Duisburg "dūsbuRḳ")

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

dedi (XXII/14) (Kütahya), nesil (XXVII/4) (Bilecik)

kilometer (XXIX/27) (kiĺomētɐ), *minute* (XXIII/8) (minūtə), *kind* (XXIX/59) (kɪnt)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

rākibi (XXXI/73) (< rakībi) (Uşak)

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

gelemicek (XXII-b/77) (< gelem̄icek < gelemeyecek) (Kütahya), eKsimiz (XXXI/118) (< eksī̇miz < eksiğimiz) (Uşak), dediŋ (XXVII/26) (< dedī̇n < dediğin) (Bilecik), yedini (XXVI/57) (< yedī̇ni < yediğini) (Aksaray), gelemicek (XXII-b/37) (< gelem̄icek < gelemeyecek)

Almanca Kelimelerde

termin (XXII-b/75) (täɐmī̇n)

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

gidiyo (XXIV/7) (< gidiyor) (Eskişehir), ibğam (XXVI/3) (< İbrahim) (Nevşehir), bindik (XLIII/2) (Niğde)

türkisch (XXII/46) (tū̇kiş), *hinten* (XXV/10) (ḫintən), *geschichte* (XLIV/10) (geşiḫtə)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

olmi͞c̄aḳ (XXVI/121) (< olmīcak < olmayacak) (Manisa)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

nide (XXVI/63) (< Nī̇de < Niğde) (Niğde)

2.1.1.1.1.14. o: Kalın, geniş ve yuvarlak bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan o ünlüsüdür[127]. Türkçe ve Almancada o harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [o] işaretiyle gösterilir.

Kullanımı yaygın olan bir ünlüdür. I., II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

[127] Almancada IPA'da [o], [oː] ve [ɔ] olmak üzere üç çeşit o sesi vardır. [oː] Türkçedeki ō sesiyle aynıdır. [o] ve [ɔ] işaretleriyle gösterilen o seslerinin telaffuzundaki fark Türkleri Almanlardan ayırt edici özelliğe sahip olmadığından [o] ve [ɔ] seslerini o olarak birlikte verilecektir.

I. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

çocuḴluḳ (VIII/5) (< çocukluk) (Bolu), oldı̊ (VI/2) (< oldu) (Aydın)

*objeKlayter*ime (VIII/68) (< objektleiter "obyektĺaytɐ"), *royTlingem* (VII/48) (< Reutlingen "RoyTĺiŋġən")

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

İkiz ünlü kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

n‿olurdu (XVIII/53) (< nōlurdu < ne olurdu) (Sivas)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

sona (XVIII/47) (< sōna < sonra) (Sivas), fotorafcılar (XIII/20) (< fotōrafcılar < fotoğrafçılar) (Ankara)

Almanca Kelimelerde

oberha‿wzun (VI/39) (< Oberhausen "ōbɐha‿wzən")

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

ḳomşu (XXII/14) (Kütahya), oḳutacām (XXIV/38) (< okutacağım) (Eskişehir)

toleRant (XXIX/11) (toĺəRant), *alkohol* (XXIX/19) (aĺḴoḥōĺ), *oyRo* (XXXII/47) (< euro ɔyRo)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

İkiz ünlü kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

n‿oldu (XXXVIII/14) (< nōlurdu < ne olurdu) (Denizli)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

sona (XXVI/7) (< sōna < sonra) (Aksaray)

Almanca Kelimelerde

oberhaw̆zen (XXII/6) (< Oberhausen "ōbɐhaw̆zən")

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

oḳudum (XXXVI/9) (Aydın), onnar (XXXVII/4) (< onlar) (Samsun), oĺdu (XXXIX/10) (< oldu) (Ankara)

woche (XXII/28) (voḫə), *oktober* (XXIV/10) (oḲtōbɐ)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

morgen (XXV/36) (mōġən)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

sona (XXIV/9, XXVI/213) (< sōna < sonra) (Eskişehir, Zonguldak), ḳíĺişoĺu (XXVI/97) (< Kılıçōlu < Kılıçoğlu) (Bayburt)

2.1.1.1.1.15. ȯ: o - u arası yarı geniş, yuvarlak ve kalın bir ünlüdür. Standart Türkçede ve Almancada bulunmaz fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülür.

I. kuşaktan az sayıda kaynak kişinin kullandığı Türkçe kelimelerde örnekleri görülmüş, II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

şȯ (VII/50) (< şu) (Makedonya), yȯḳarı (XIV/24) (< yukarı) (Burdur)

2.1.1.1.1.16. ó: o - ö arası yarı kalın, geniş ve yuvarlak bir ses değerine sahiptir. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde örnekleri yaygındır. II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı örnekleri azalmıştır.

I. Kuşak

ġötürün (IX/15) (< götürün) (Kars), gelmiyór (X/26) (< gelmiyor) (Bingöl), oluyór (XII/3) (< oluyor) (Gaziantep), bóyle (XV/14) (< böyle) (Çorum), ĝóz (XVII/11) (< göz) (Kayseri), k̂óḴde (XVIII/84) (< kökte) (Sivas)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

şóle (IX/27) (şōle < şöyle) (Kars)

II. Kuşak

yórebiliğdim (XXIX/63) (< yörüyebilirdim) (Afyonkarahisar), k̂ótū̄ (XXX/4) (< kötü) (Aydın)

III. Kuşak

ĝórünc̄e (XXXVI/42) (< görünce) (Aydın), ḳótü (XXVI/290) (< kötü) (Aksaray)

2.1.1.1.1.17. ö: İnce, geniş ve yuvarlak bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan ö ünlüsüdür[128]. Türkçe ve Almancada ö harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [œ] işaretiyle gösterilir.

Kullanımı yaygındır. I., II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri fazladır.

I. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

kömür (I/18) (Kütahya), dört (XI/1) (Erzincan)

[128] Almancada IPA'da [ø], [ø:] ve [œ] olmak üzere üç çeşit ö sesi vardır. [ø:] Türkçedeki ō sesiyle aynıdır. [ø] ve [œ] işaretleriyle gösterilen ö seslerinin telaffuzundaki fark Türkleri Almanlardan ayırt edici özelliğe sahip olmadığından [ø] ve [œ] seslerini ö olarak birlikte verilecektir.

kölün (XIV/33) (< Köln “köln”), *göpingen*e (XX/55) (< Göppingen “göpiŋġən”)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Almanca Kelimelerde

dankeşön (III/50) (< dankeschön “daŋķəşə̄n”)

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

şöförü (XLV/3) (< şöför) (Kayseri), seKdöre (XXXII/59) (< sektöre) (Afyonkarahisar)

möchte (XXXI/2) (möħtə), *können* (XXXII/15) (könən)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

sölĭm (XXVII/4) (< sō̆lìm < söylìm < söyleyeyim)

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

böle (XVII/49) (< bō̆le < böyle) (Bilecik)

Almanca Kelimelerde

*tı̂rödelmarķ*a (XXVII/9) (< trödelmarkt “tRō̆deĺmāķt”)

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

k̂ötü (XXIV/24) (< kötü) (Eskişehir), öĺmüşdū̆ (XXXVII/1) (< ölmüştü) (Samsun), göryom (XLI/3) (< görüyorum) (Aksaray)

öffnen (XXXVI/20) (öfnən), *können* (XXXVII/5) (könən), *möchte* (XXVI/199) (möħtə)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Ses düşmesine uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

öle (XXV/83) (< ōle < öyle) (Trabzon), böle (XXVI/323) (< bōle < böyle) (Nevşehir)

2.1.1.1.1.18. ő: ö - ü arası yarı geniş, yuvarlak ve ince bir ses değerine sahip, standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde tek örneği görülmüştür. II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

mő́hendisler (V/83) (< mühendisler) (Çankırı)

2.1.1.1.1.19. u: Kalın, dar ve yuvarlak bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan u ünlüsüdür. Türkçe ve Almancada u harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ʊ] işaretiyle gösterilir.

Kullanımı yaygın olan bir ünlüdür. I., II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

ġuzu (XI/2) (< kuzu) (Erzincan), buraya (XII/3) (Gaziantep)

bus (VII/32) (bus), *untertage* (I/44) (untɐtāġə)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

aldum (XVIII/75) (< aldım < aldīm < aldığım) (Sivas), oldunu (XVIII/44) (< oldūnu < olduğunu) (Sivas), olduma (IV/1) (< oldūma < olduğuma) (Kars)

Almanca Kelimelerde

dut mi͡a layt (VI/61) (< tut mir leid “tūt mi͡a layt”)

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

uzatırsan (XLV/22) (Kayseri), ḳumar (XXIX/19) (Afyonkarahisar)

pRüfung (XLV/4) (pRüfuŋḳ), *wunderschönes* (XXXIV/111) (vundɐşönes)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Almanca Kelimelerde

ġut (XXXVIII/31) (< gut “ġūt”)

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

ḳuc̄ama (XLI/12) (< kucağıma) (Aksaray), c̄oşuḳa (XLII/5) (< çocuğa) (İstanbul), ḳowuyodu (XXIV/15) (< kovuyordu) (Eskişehir)

hundert (XXIV/20) (ḥundɐt), *stunde* (XXV/34) (ştundə), *lustige* (XXVI/408) (lustiġə)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

oldu (XXVI/36) (< oldū < olduğu) (Kırşehir)

2.1.1.1.1.20. ú: Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen u - ü arası yarı kalın, yuvarlak ve dar bir ünlüdür.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde örnekleri yaygındır. II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı yaygınlığı azalmıştır.

I. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

múcādele (III/12) (< mücadele) (Sivas), nüfúş (V/11) (< nüfus) (Çankırı), dúnyāda (IX/69) (< dünyada) (Kars)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

dúnú (XV/4) (< dúğúnú < düğünü) (Çorum)

II. Kuşak

ġünlēni (XXV/61) (< günlerini) (Uşak), kúçúKdüm (XXVI/83) (< küçüktüm) (Aksaray)

III. Kuşak

yüsdúk̂ (XXXIX/8) (< yüzdük) (Ankara), öĺmúş (XLI/4) (< ölmüş) (Aksray), c̄ünkü (XXVI/322) (< çünkü) (Nevşehir)

2.1.1.1.1.21. ü: İnce, dar ve yuvarlak bir ünlüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunur[129]. Türkçede ü, Almancada ü ve y harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [y] işaretiyle gösterilir.

Kullanımı yaygın olan bir ünlüdür. I., II. ve III. kuşağın kullandığı Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri çoktur.

I. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

büyük (VIII/13) (Bolu), köylülerim (IX/12) (Kars)

münsder (VII/30) (< Münster "münstɐ"), *nürünberk* (XIV/54) (< Nürnberg "nūnbeRk")

[129] Almancada IPA'da [y], [y:] ve [Y] olmak üzere üç çeşit ü sesi vardır. [y:] Türkçedeki ū sesiyle aynıdır. [y] ve [Y] işaretleriyle gösterilen ü seslerinin telaffuzundaki fark Türkleri Almanlardan ayırt edici özelliğe sahip olmadığından [y] ve [Y] seslerini ü olarak birlikte verilecektir.

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Almanca Kelimelerde

süt (XX/56) (< süd “zūt”)

II. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

türKler (XLV/29) (< Türkler) (Kayseri), müdürüne (XXII/11) (Kütahya)

fünfte (XXIII-b/4) (fünftə), *türkei* (XXV/13) (tūḳay)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Almanca Kelimelerde

düsburḳ (XXII/6) (< Duisburg “dūsbuRḳ”)

III. Kuşak

Normal Süreli Ünlüler

süt (XXXVI/13) (Aydın), k̂ötü (XXIV/24) (< kötü) (Eskişehir), c̄ünkü (XXVI/322) (< çünkü) (Nevşehir)

türkisch (XXII/46) (tūkiş), *zurück* (XXXVII/5) (t͡sRük), *fünf* (XXVI/25) (fünf)

Uzun Ünlülerin Kısalmasıyla Oluşan Normal Süreli Ünlüler

Hece kaynaşmasına uğrayan kelimelerdeki uzunlukların normal süreli telaffuzları

görüşdünü (XXVI/325) (< görüştūnü < görüştüğünü) (Zonguldak)

2.1.1.1.2. Uzun Ünlüler

Derlenen metinlerde Türkçe ve Almanca kelimelerde uzun ünlüler tespit edilmiştir. Türkçe kelimelerdeki uzun ünlülerin oluşma sebepleri genel olarak hece kaynaşması, ünsüz düşmesi ve çift ünlülerin kaynaşması gibi ses olaylarıyla; Arapça ve Farsçadan

dilimize giren kelimelerde bulunan uzun ünlülerin varlığını devam ettirmesi ile açıklanırken[130] Almanca kelimelerde ise uzun ünlülerin asli oldukları görülmüştür[131].

I. kuşaktan derlediğimiz metinlerde çoğu kaynak kişinin Almanca kelimelerdeki asli uzunlukları normal süreli uzunlukta söyledikleri, yalnız az sayıda kaynak kişinin asli uzunlukları doğru telaffuz ettikleri tespit edilmiştir. **ā:** *ha͡utbānof*a (XVII/53) (< hauptbahnhof "ha͡wptbānhōf"), *vōnvāġın*la (VIII/83) (wohnwagen "vōnvāġən"). **ō:** h*ōfın*larda (IV/26) (< ofen "ōfən"), *halō* (VIII/49) (< hallo "halō"). **ū̄:** *sū̄s* (XIII/87) (< süβ "zū̄s"). Bununla birlikte kaynak kişilerden birinde normal süreli ünlünün sebebi belirsiz olarak uzatıldığı da tespit edilmiştir: **a > ā:** tāşe (XVII/102) (< tasche "taşə").

II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde görülen asli uzun ünlülerin tamamının doğru telaffuz edildiği görülmüştür. **ā:** *Regal* (XXIII/3) (Reġāĺ), *ja genau* (XXII/32) (yā genaw), **ē:** *sehe* (XXXI/103) (zēḥä), *Redet* (XXX/23) (Rēdet), **ā̄:** *erzählen* (XXXI/9) (äɐ̯ts͡ā̄ĺən), *ungefähr* (XXXII/7) (ungəfā̄ɐ̯), **ī:** *studieRen* (XXXII/2) (ştudīRən), *familien* (XXIX/78) (famīĺyən), **ō:** *gRoβ* (XXV/9) (ġRōs), *so* (XXIX/75) (zō), **ō̄**: *ablō̄za* (XXXVIII/17) (< ablösender aPĺō̄zəndɐ), *bı̯röçin* (XXXVIII/34) (< brötchen bRō̄Tɦən), **ū:** *schule* (XXIX/15) (şūĺə), *jugendlichen* (XXIX/58) (yūgənTĺiɦən), **ū̄:** *hebebühne* (XXIII/10) (ḥēbəbū̄nə), *bücheRei*a (XXVI/171) (bū̄ɦəRay) vb.

2.1.1.1.2.1. ā: Uzun, açık ve düz bir ünlüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkiye Türkçesinde Türkçe kelimelerde bulunmaz fakat Arapça, Farsça ödünç kelimelerde ve Türkiye Türkçesi ağızlarında görülür. Almancada a, aa ve ah harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [a:] işaretiyle gösterilir.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ā ünlüsünün örnekleri yaygın olarak görülmüştür. Almanca kelimelerde ise ā > a değişiminden dolayı Türkçedeki kadar yaygın değildir. II. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan ve uzunlukların normal süreli telaffuz edilmesinden dolayı yaygınlığı azalmıştır.

[130] Bkz.: Korkmaz, *Güney…,* s. 10-16; Tuncer Gülensoy, *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları: 536, Ankara 1988, s.20; Ahmet Caferoğlu, Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri, *TDAY-B 1964,* s.29-33; Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli Ağızları I. Cilt*, TDK Yayınları: 588, Ankara 1995, s. 82-83; Ahmet Günşen, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları,* TDK Yayınları: 745, Ankara 2000, s. 23-27.

[131] Almancada asli uzun ünlüleri yazıda gösteren farklı bir işaret veya ünlü bulunmamaktadır. Uzunluklar bazı harflerin yan yana gelmesiyle "ie", ünlülerin çift yazılmasıyla, ünlüden sonra "h" ünsüzünün gelmesiyle veya kulak aşınalığıyla bilinebilir.

Almanca kelimelerde ise kullanımı yaygındır. III. kuşağın kullanmış olduğu Türkçe kelimelerde de standartlaşmadan ve uzunlukların normal süreli telaffuz edilmesinden dolayı II. kuşağa göre yaygınlığı daha da azalmıştır. Almanca kelimelerde ise kullanımı çoktur.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ā ünlüsüne Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde, ses değişmeleri sonucunda, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda, ikiz ünlülerin telaffuzunda ve tonlama ile vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde korunan ā ünlüsü

āşıḳ (III/16) (< ʿâşık) (Sivas), āciz (VIII/2) (< ʿâciz) (Bolu), mādende (I/8) (< maʿdende) (Kütahya), mānen (IV/46) (< maʿnen) (Kars), ī̇tirāz (XI/17) (< iʿtirâz) (Erzincan), mānevi (XIII/90) (< maʿnevî) (Ankara), selmām (XV/54) (< Selmâ'm) (Çorum), hayāl (XIV/1) (< hayâl) (Burdur), ġurbān (XVII/122) (< kurbân) (Kayseri),

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ā ünlüsü

yeşillī̇k (XX/23) (< yeşillik) (Sivas), fākirliḫden (IX/6) (< fakirlikten) (Kars), çōḫ (XX/69) (< çok) (Sivas), suvadīḳ temizledī̇k (XX/30) (< sıvadık temizledik) (Sivas), verdī̇ (IV/17) (< verdi) (Kars), dünyāyā (V/5) (< dünyaya) (Çankırı), tūris (XVII/25) (< turist) (Kayseri), vardī̇ (X/9) (< vardı) (Bingöl)

Ses değişmesi sonucu oluşan ā ünlüsü

Ünlü kaynaşması, hece kaynaşması ve düşmesiyle oluşmuştur.

Ünlü Kaynaşması

-ua- > -ā-:

māyene (I/7, VII/8) (< muʿâyene) (Kütahya, Makedonya), māyenāne (VIII/18) (< muʿâyenehâne) (Bolu), mānelere (VI/15) (< muʿayenelere) (Aydın)

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-, -h-, -r-, -v-, -y- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmaya uğramasıyla oluşmuştur.

ā (XV/18) (< ağa) (Çorum), ocāndeyken (I/1) (< ocağındayken) (Kütahya), allām (II/18) (< Allah'ım) (Kütahya), dā (III/56, XI/10) (< daha) (Sivas, Erzincan), rāt (XI/46) (< rahat) (Erzincan), vallā (XV/44) (< vallahi) (Çorum), yaşlāmdayım (I/7) (< yaşlarındayım) (Kütahya), çocuĶlāma (XII/74) (< çocuklarıma) (Gaziantep), zabānen (XVII/52) (< sabahleyin) (Kayseri), çalışmā (VI/12) (< çalışmaya) (Aydın)

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -h-, -l-, -r-, -n- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

āladıķ (III/64) (<ağladık) (Sivas), kütāyaya (I/6) (< Kütahya'ya) (Kütahya), rāmeTli (XVIII/40) (< rahmetli) (Sivas), tālil (IX/30) (< tahlil) (Kars), zamannā (I/7) (< zamanlar) (Kütahya), sālıķ (I/8) (< sağlık) (Kütahya), ķāve (XVI/41) (< kahve) (Ordu), şāsen (XII/101) (< şahsen) (Gaziantep), aŋrabālādan (XI/64) (< akrabalardan) (Erzincan), ānamadım (XIII/30) (< ağnamadım < aŋnamadım < anlamadım) (Ankara)

İkiz ünlülerdenden kaynaklanan ā ünlüsü

-aa- > -ā-:

sāt (VI/21, XII/13) (< saat) (Aydın, Gaziantep), cemāt (III/19) (< cemaat) (Sivas), sāda (IV/15) (< saate) (Kars), fāĺ (VIII/17) (< faal) (Bolu)

Almanca kelimelerde ā ünlüsü

*vōnvāġın*la (VIII/83) (< wohnwagen "vōnvāġən"), *haut͡bānof*a (XVII/53) (< hauptbahnhof "ḥa͡wptbānhōf")

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ā ünlüsüne Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde, ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda, ikiz ünlülerin telaffuzunda ve tonlama ile vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde korunan ā ünlüsü

kirāmı (XXXIV/47) (< kirâʾmı) (Kütahya), dāvāsı (XXII/8) (< daʿvası) (Kütahya), yāni (XXIII/3) (< yaʿni) (Yozgat), zāten (XXIII-b/ 9) (< zaten) (Sivas), tākip (XVI/314) (< taʿkip) (Aksaray), tāne (XXIX/29) (< tane) (Afyonkarahisar), mālum (XXXVIII/16) (< malum) (Denizli), defā (XXXII/146) (< defʾa) (Afyonkarahisar), mübārek (XXVI/42) (< mübarek) (Aksaray), bināda (XXXVIII/54) (< binada) (Denizli), sādece (XXXI/93) (< sadece) (Uşak), evlādımız (XXVII/1) (Bilecik), cāmiye (XXVII/49) (< câmiʿ) (Bilecik), hāline (XXXIV/116) (< haline) (Kütahya), cezāevi (XXII-b/11) (< cezaevi) (Kütahya)

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ā ünlüsü[132]

müsāl (XLV/13) (< misal) (Kayseri), rākibi (XXXI/73) (< rakibi) (Uşak), ḳādiR (XXII/36) (< Kadir) (Kütahya), başĺādím (XXX/12) (< başladım) (Aydın), zāman (XXV/15) (< zaman) (Uşak)

Ses değişmesi sonucu oluşan ā ünlüsü

Hece kaynaşması ve düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-, -h-, -r- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmaya uğramasıyla oluşmuştur.

aşādan (XXIII-b/22) (< aşağıdan) (Sivas), yapacāmı (XXVI/193) (< yapacağımı) (Kırşehir), rāTsız (XXII-b/39) (< rahatsız) (Kütahya), vallā (XXIII-b/5) (< vallahi) (Yozgat), dā (XXXVIII/59, XXVI/55) (< daha) (Denizli, Aksaray), māllede (XXVII/16) (< mahallede) (Bilecik), onnān (XXXVIII/42) (< onların) (Denizli)

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -h-, -l-, -r-, -n- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

[132] II. ve III. kuşakta tonlama ve vurguya bağlı oluşan uzunluklarda Almancanın etkisi görülmeye başlanmıştır.

sālam (XXIII/23) (< sağlam) (Sivas), āmet (XXXI/46, XXVII/1) (< Ahmet) (Uşak, Bilecik), ēliyet (XLV/24) (< ehliyet) (Kayseri), rāmeTli (XXII-b/41) (< rahmetli) (Kütahya), ānadım (XXVII/57) (< annadım < anladım) (Bilecik), bıraḴdılā (XXII-b/39) (< bıraktılar) (Kütahya), urlā (XXVII/52) (< oralar) (Bilecik), çalışannā (XXXII/5) (< çalışanlar) (Afyonkarahisar), ġadā (XXXII/18) (< kadar) (Afyonkarahisar), baḫdılā (XXIII/10) (< baktılar) (Sivas)

İkiz ünlülerdenden kaynaklanan ā ünlüsü

-aa- > -ā-:

sāt (XXII-b/25, XXXII/98) (< saat) (Kütahya, Afyon), cemātin (XXVII/53) (< cemaatin) (Bilecik), māşı (XLV/28) (< maaşı) (Kayseri), māşlar (XXVII/21) (< maaşlar) (Bilecik)

Almanca kelimelerde ā ünlüsü

Regal (XXIII/3) (reġāĺ), *ja genau* (XXII/32) (yā genaw)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ā ünlüsüne Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde, ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde korunan ā ünlüsü[133]

tāne (XXVI/302) (< tane) (Nevşehir), bāzi (XXVI/323) (< bazı) (Nevşehir), yāni (XXVI/268) (< yani) (Tokat), rāmis (XXVI/75) (< Ramiz) (Kırşehir)

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ā ünlüsü

ḥoTcām (XXIV/37) (< hocam) (Eskişehir), sēĺamāĺeyk̂úm (XXXV/18) (< selamünaleyküm) (Mersin), babānın (XXXVI/12) (< babanın) (Aydın), rākiPden (XXXI/39) (< rakipten) (Bayburt), zāman (XXV/15) (< zaman) (Uşak),

[133] III. kuşakta yabancı kaynaklı kelimelerdeki uzunlukların daha çok normal süreli uzunlukta telaffuz edildikleri görülmüştür.

Ses değişmesi sonucu oluşan ā ünlüsü

Hece kaynaşması ve düşmesiyle oluşmuştur.

Hece kaynaşması

İçinde -ğ-, -h- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmaya uğramasıyla oluşmuştur.

ābi (XXVI/171) (< ağabey) (Niğde), dā (XXVI/219, XXXVI/9) (< daha) (Kırşehir, Aydın)

İkiz ünlülerden kaynaklanan ā ünlüsü

-aa- > -ā-:

babāne (XXV/67) (< babanne) (Trabzon), sāt (XXVI/356, XXVI/223, XXVI/344) (< saat) (Tokat, Kırşehir, Bayburt)

Almanca kelimelerde ā ünlüsü

waren (XXXI/27) (vāRən), *haben* (XXXVI/18) (ḥābən), *sagen* (XXXIX/3) (zāġən)

2.1.1.1.2.2. ē: Uzun telaffuz edilen e ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür. Almancada e, ee ve eh harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [e:] işaretiyle gösterilir.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ē ünlüsü yaygın olarak görülmüş, Almanca kelimelerde ise ē > e değişiminden dolayı yaygınlığını yitirmiştir. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde standartlaşmadan ve uzunlukların normal süreli uzunlukta telaffuz edilmesinden dolayı yaygınlığı I. kuşağa göre azalmıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise kullanımı yaygındır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ē ünlüsüne Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde, ses değişmelerinde ve Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda rastlanmıştır.

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde korunan ē ünlüsü

tēsiri (III/ 19) (< teʾsîr) (Sivas)

Ses değişmesi sonucu oluşan ē ünlüsü

Hece kaynaşması ve düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-, -v-, -y- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmaya uğramasıyla oluşmuştur.

meslēm (XIV/9) (< mesleğim) (Burdur), telēzyonlarda (X/94) (< televizyonlarda) (Bingöl), vermi̇cēm (XXI/14) (< vermeyeceğim) (Sivas), şēmiz (X/103) (< şeyimiz) (Bingöl)

Ünsüz Düşmesi

-h-, -r- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

ēliyet (XI/6) (< ehliyet) (Erzincan), mēmet (XV/23) (< Mehmet) (Çorum), ōreTmenlēden (X/8) (< öğretmenlerden) (Çankırı), gidē (I-b/5) (< gider) (Kütahya), bizlē (XIII/95) (< bizler) (Ankara), edēdim (II/17) (< ederdim) (Kütahya)

İkiz ünlülerden kaynaklanan ē ünlüsü

-e ‿e- > -ē-:

nē‿decem (IX/16) (< ne edeceğim) (Kars)

Almanca kelimelerde ē ünlüsü

ērenamTliş (XII/53) (< ehrenamtlich “ēRənamtliẖ”), *fileygehaym*larda (XIII/61) (pflegeheim “pf‿lēgehaym”)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ē ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ē ünlüsü

ōnēḳ (XXIX/35) (< örnek) (Afyonkarahisar), ḥāḳēs (XXIX/9) (< herkes) (Afyonkarahisar)

Ses değişmesi sonucu oluşan ē ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-,-r-, -y- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

örnēn (XXVI/174) (< örneğin) (Kırşehir), şeflēne (XXII/13) (< şeflerine) (Kütahya), türKlēŋ (XXVII/15) (< Türkler'in) (Bilecik), yüzlēni (XXXVIII/18) (< yüzlerini) (Denizli), geşmē (XXXVIII/46) (< geçmeye) (Denizli)

Ünsüz Düşmesi

-h- ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur.

ēliyet (XLV/24) (< ehliyet) (Kayseri)

Almanca kelimelerde ē ünlüsü

sehe (XXXI/103) (zēḥä), *Redet* (XXX/23) (Rēdet)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ē ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ē ünlüsü

evdē (XXVI/358) (< evde) (Nevşehir), sēĺamāĺeyk̂úm (XXXV/18) (< selamünaleyküm) (Mersin),çiçē (XXVIII/33) (< çiçeği) (Afyonkarahisar), şē (XXXI/78) (< şey) (Aksaray)

Ses değişmesi sonucu oluşan ē ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-, -h-, -r-, -v- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

dēl (XXVI/91) (< değil) (Bayburt), ḳırşēr (XXVI/44) (< Kırşehir) (Kırşehir), Sēr (XXXVI/45) (< zehir) (Aydın), telēzonda (< XXVI/302) (< televizyonda) (Nevşehir), ḥobilēm (XXVI/227) (< hobilerim) (Niğde)

Ünsüz Düşmesi

-y- ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur.

sē (XXVI/302) (< şey) (Nevşehir)

Almanca kelimelerde ē ünlüsü

gehen (XXXIX/7) (gēḥən), *see* (XLI/10) (zē), *zehnten* (XXIV/4) (tsēntən)

2.1.1.1.2.3. ā̈: Uzun, açık ve düz e ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında bulunan bir ünlüdür. Almancada ä, äh harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ɛː] işaretiyle gösterilir.

Kullanımı yaygın olmayan bir ünlüdür. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneği görülmemiş, II ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde Almancanın etkisiyle gereksiz yere uzatmalar sonucu örnekleri görülmüştür. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde az sayıda örneklerine rastlanmıştır.

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ā ünlüsüne Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ā ünlüsü

bäncā̄ (XXIX/14) (< bence) (Afyonkarahisar), bā̄n (XXX/8) (< ben) (Aydın),

Ünsüz Düşmesi

-r ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur.

semTlā̄ (XXIX/34) (< semtler) (Afyonkarahisar)

Almanca kelimelerde ā̄ ünlüsü

erzählen (XXXI/9) (äR‿tsā̄Íən), *ungefähr* (XXXII/7)(ungəfā̄ɐ)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ā ünlüsüne Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Ünsüz Düşmesi

-r ve -y ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

şā̄ (XXVI/285) (< şey) (Niğde), ördeḴÍā̄ (XXXVI/12) (< ördekler) (Aydın)

Almanca kelimelerde ā̄ ünlüsü

zählen (XXV/85) (tsā̄Íən), *erzählen* (XLII/1) (etsā̄Íən)

2.1.1.1.2.4. ī: Uzun telaffuz edilen ı ünlüsüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmaz fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülür.

I. ve II. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde örnekleri yaygındır. III. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde ise örnekleri görülmekle birlikte ī > ı ve ı > í > i değişiminden dolayı yaygınlığını yitirmiştir. III. kuşakta görülen ī ünlüsü de daha çok tonlama ve vurguya dayalı uzunluklar şeklindedir.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ī ünlüsüne ses değişmelerinde ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ī ünlüsü

suvadīḳ temizledīk (XX/30) (< sıvadık temizledik) (Sivas),

Ses değişmesi sonucu oluşan ī ünlüsü

Hece kaynaşmasıyla oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

elazīŋ (X/17) (< Elazığ'ın) (Elazığ), sālīmı (X/2) (< sağlığımı) (Bingöl)

II. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ī ünlüsüne ses değişmelerinde ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ī ünlüsü

yaşĺandī (XXIX/63) (< yaşlandı) (Afyonkarahisar), hayīr (XXV/50) (< hayır) (Uşak)

Ses değişmesi sonucu oluşan ī ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz değişmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

olmadīŋ (XXII-b/58) (< olmadığın) (Kütahya), aldında (XXVI/142) (< aldığında) (Aksaray), yaşĺandī (XXIX/63) (< yaşlandı) (Afyonkarahisar)

Ünsüz Düşmesi

-k- ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur

insannīna (XXII-b/66) (< insannıkna < insanlıkla) (Kütahya)

III. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ī ünlüsüne ses değişmelerinde ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ī ünlüsü

yaşımdayīm (XXVI/3) (< yaşındayım) (Nevşehir)

Ses değişmesi sonucu oluşan ī ünlüsü

Hece kaynaşmasıyla oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

aĺdī (XXXVII/11) (< aldı) (Samsun), yaPdī (XXIV/30) (< yaptığı) (Eskişehir)

2.1.1.1.2.5. ī: Uzun telaffuz edilen i ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkiye Türkçesinde Türkçe kelimelerde bulunmayan fakat Arapça, Farsça ödünç kelimelerde ve Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür. Almancada i ve ie harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [i:] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise ī > i değişiminden dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ī ünlüsüne Arapça ve Farsça kaynaklı Türkçe kelimelerde, ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde korunan ī ünlüsü

ītirāz (XI/17) (< iʿtirâz) (Erzincan), yānī (V/1) (< yaʿnî) (Çankırı), īlan (XIX/10) (< iʾlân) (Nevşehir)

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ī ünlüsü

yeşillīk (XX/23) (< yeşillik) (Sivas), suvadīḳ temizledīk (XX/30) (< sıvadık temizledik) (Sivas), verdī (IV/17) (< verdi) (Kars), vardī (X/9) (< vardı) (Bingöl),

Ses değişmesi sonucu oluşan ī ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-, -y- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

dīl (VIII/40) (< değil) (Bolu), giTmīceKdi (XVI/43) (< gitmeyecekti) (Ordu), vermīcēm (XXI/14) (< vermeyeceğim) (Sivas)

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -h-, -n-, -y- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

īneden iPlie (VIII/27) (< iğneden ipliğe) (Bolu), ītisas (V/18) (< ihtisas) (Çankırı), isdedīsek (XV/8) (< istediysek) (Çorum), taḫsīlen (X/29) (< taksiyle) (Bingöl), īşaTda (XVIII/45) (< inşaatta) (Sivas)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ī ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ī ünlüsü

nerelīsiŋ (XXV/13) (< nerelisin) (Uşak), bilīr (XXIX/9) (< bilir) (Afyonkarahisar), hīç (XXXVIII/38) (< hiç) (Denizli), bänīm (XXIX/62) (< benim) (Afyonkarahisar)

Ses değişmesi sonucu oluşan ī ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-, -y- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

güvendī (XXVIII/6) (< güvendiği) (Ankara), dedīm (XXII/23) (< dediğim) (Kütahya), ödīcek (XXXII/102) (< ödeyecek) (Afyonkarahisar), dīcek (XXVII/6) (< diyecek) (Bilecik)

Ünsüz Düşmesi

-n-, -y- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

īşatımıza (XXXIII/22) (< inşaatımızda) (Manisa), verdīdi (XXVI/55) (< verdiydi) (Aksaray)

Almanca kelimelerde ī ünlüsü

studieRen (XXXII/2) (ştudīRən), *familien* (XXIX/78) (famīĺyən)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ī ünlüsüne ses değişmelerinde ve Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ī ünlüsü

gelmīş (XXIV/8) (< gelmiş) (Eskişehir), bäşdī (XXV/16) (< beşti) (Trabzon), iykī (XXV/55) (< iki) (Trabzon), şimdī (XXXVII/1) (< şimdi) (Samsun), aĺī (XXXVI/9) (< Ali) (Aydın)

Ses değişmesi sonucu oluşan ī ünlüsü

Hece kaynaşmasıyla oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ-, -y- ünsüzlerinin bulunduğu hecelerin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

yīt (XXVI/16) (< Yiğit) (Zonguldak), ī (XXXI/12) (< iyi) (Konya), zonġúĺdaĶlīm (XXVI/16) (< Zonguldaklıyım) (Zonguldak)

Almanca kelimelerde ī ünlüsü

kRigen (XXV/65) (ķRīgən), *viel* (XLI/13) (fīĺ), *siben* (XXVI/110) (zībən)

2.1.1.1.2.6. ō: Uzun telaffuz edilen o ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür. Almancada o, oo ve oh harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [o:] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır[134]. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise ō > o değişiminden dolayı örnekleri Türkçe kelimelerdeki kadar yaygın değildir.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ō ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

[134] III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri tonlama ve vurguya bağlıdır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ō ünlüsü

çōḫ (XX/69) (< çok) (Sivas)

Ses değişmesi sonucu oluşan ō ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

Yan yana gelen iki ünlüden birinin kaynaşmaya uğrayarak diğer ünlüyü uzatmasıyla oluşmuştur.

-e ‿ o- > -ō-:

n‿ōluyo (XIII/48) (< ne oluyor) (Ankara)

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -n-, -k-, -l- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

sōra (III/74) (< sonra) (Sivas), dōdum (XV/6) (< doğdum) (Çorum), ōsun (III/18, VI/40) (< olsun) (Sivas, Aydın), çō (XVII/34) (< çok) (Kayseri)

Almanca kelimelerde ō ünlüsü

h*ōfin*larda (IV/26) (< ofen ōfən), *halō* (VIII/49) (< hallo halō)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ō ünlüsüne ses değişmelerinde ve Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda rastlanmıştır.

Ses değişmesi sonucu oluşan ō ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

Yan yana gelen iki ünlüden birinin kaynaşmaya uğrayarak diğer ünlüyü uzatmasıyla oluşmuştur.

-e ‿ o- > -ō-:

n̄oluyo (XXVII/56) (< ne oluyor) (Bilecik), n̄oldu (XXXVIII/12) (< ne oldu) (Denizli), n̄olacaḳ (XXXII/20) (< ne olacak) (Afyonkarahisar),

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -n- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

sōna (XXX/6) (< sorna < sonra) (Aydın), ōluna (XXXII/19) (< oğluna) (Afyonkarahisar), dōru (XXII/2) (< doğru) (Kütahya), ōlum (XXVI/1) (< oğlum)

Almanca kelimelerde ō ünlüsü

gRoβ (XXV/9) (ġRōs), *so* (XXIX/75) (zō)

III. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ō ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ō ünlüsü

dōḳus (XXV/55) (< dokuz) (Trabzon)

Ses değişmesi sonucu oluşan ō ünlüsü

Ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -r- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

ḳo͞cabaşōĺu (XXVI/16) (< Kocabaşoğlu) (Zonguldak), ḳılĺiTcōĺú (XXVI/64) (<Kılıçoğlu) (Bayburt), ḳaR̨aōĺan (XXV/77) (< Karaoğlan) (Trabzon), sayyō (XXV/84) (< sayıyor) (Trabzon)

Almanca kelimelerde ō ünlüsü

komisch (XXVI/406) (ḳōmiş), *nachholen* (XXVI/432) (naẖḥōĺən), *unkonszentRieRt* (XXXI/27) (unḳontsäntRī͞ɐt)

2.1.1.1.2.7. ō͞: Uzun telaffuz edilen ö ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür. Almancada ö ve öh harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ø:] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise ō͞ > ö değişiminden dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ō͞ ünlüsüne ses değişmelerinde rastlanmıştır.

Ses değişmesi sonucu oluşan ō͞ ünlüsü

Ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -y- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

gō͞süne (III/37) (göğsüne) (Sivas), ō͞reTdi (VIII/1) (< öğretti) (Bolu), ō͞reTmenlēden (X/8) (< öğretmenlerden) (Çankırı), şō͞le (XII/88) (< söyle) (Gaziantep), bō͞le (XIII/48) (Ankara)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ō ünlüsüne ses değişmelerinde ve Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda rastlanmıştır.

Ses değişmesi sonucu oluşan ō ünlüsü

Ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -y- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

şōle (XXII/39) (< şöyle) (Kütahya), ōreniyon (XXV/23) (< öğreniyor) (Uşak), ōreTdi (VIII/1) (< öğretti) (Bolu), ōle (XXIII-b/63) (< öyle) (Sivas)

Almanca kelimelerde ō ünlüsü

ablōza (XXXVIII/17) (< ablösender aPĺōzəndɐ), *bı̯röçin* (< brötchen bRŌTɦən) (XXXVIII/34)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ō ünlüsüne ses değişmelerinde ve Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda rastlanmıştır.

Ses değişmesi sonucu oluşan ō ünlüsü

Ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -y- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

sōlicem (XXVI/302) (< söyleyeceğim) (Nevşehir), bōle (XXVI/426) (< böyle) (Bayburt), ōReTmenimiz (XXVI/417) (< öğretmenimiz) (Niğde)

Almanca kelimelerde ō̄ ünlüsü

frisör (XXVI/216) (fRizō̄ɐ), *töten* (XXVI/247) (tō̄tən), *könig* (XXVIII/64) (kō̄niɦ)

2.1.1.1.2.8. ū: Uzun telaffuz edilen u ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür. Almancada u ve uh harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [u:] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise ū > u değişiminden dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ū ünlüsüne ses değişmelerinde ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ū ünlüsü

tūris (XVII/25) (< turist) (Kayseri)

Ses değişmesi sonucu oluşan ū ünlüsü

Hece kaynaşması ve düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

oldūnuz (IV/24) (< olduğunuz) (Kars), oldū (XIX/8) (< olduğu) (Nevşehir),

Ünsüz Düşmesi

-ğ-, -k- ünsüzlerinin erimesiyle oluşmuştur.

ūradım (XIII/3) (< uğradım) (Ankara), ḳamyonculū (XI/7) (< kamyonculuk) (Erzincan)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ū ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ū ünlüsü

būrda (XXIX/17) (< burada) (Aydın)

Ses değişmesi sonucu oluşan ū ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

oldūnu (XVI/7) (< olduğunu) (Aksaray), çocū (XXXII/3) (< çocuğu) (Afyonkarahisar), çolūm çocūm (XXXII/33) (< çoluğum çocuğum) (Afyonkarahisar)

Ünsüz Düşmesi

-ğ- ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur.

ūraşdırıyo (XXII-b/39) (< uğraştırıyor) (Kütahya)

Almanca kelimelerde ū ünlüsü

schule (XXIX/15) (şūĺə), *jugendlichen* (XXIX/58) (yūgənTĺiħən)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ū ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ū ünlüsü

yoḳdū (XXXI/71) (< yoktu) (Van), buĺdū (XXV/84) (< buldu) (Trabzon)

Ses değişmesi sonucu oluşan ū ünlüsü

Hece kaynaşması ve ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

oldūnu (XXXI/112) (< olduğunu) (Afyonkarahisar), cocūsu (XXVI/28) (< çocuğu+su) (Aydın)

Ünsüz Düşmesi

-ğ- ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur.

ūraşiyo (XXVI/328) (< uğraşıyor) (Kırşehir)

Almanca kelimelerde ū ünlüsü

schul (XXII/26) (şūĺ), *uhr* (XXIV/4) (ūɐ), *geburtstag* (XXV/10) (ġəbūɐ̯tstāḳ)

2.1.1.1.2.9. ṻ: Uzun telaffuz edilen ü ünlüsüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür. Almancada ü ve üh harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [y:] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise ṻ > ü değişiminden dolayı tek örneğine rastlanmıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ṻ ünlüsüne ses değişmelerinde ve Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda rastlanmıştır.

Ses değişmesi sonucu oluşan ū̄ ünlüsü

Hece kaynaşmasıyla oluşmuştur.

Ünsüz Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

sevündūmden (XVIII/38) (< sevindiğimden) (Sivas), döndūm (XVI/28) (< döndüğüm) (Ordu)

Almanca kelimelerde ū̄ ünlüsü

sūs (XIII/87) (zūs)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ū̄ ünlüsüne ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ū̄ ünlüsü

k̂ötū̄ (XXX/4) (< kötü) (Aydın)

Ses değişmesi sonucu oluşan ū̄ ünlüsü

Hece kaynaşmasıyla oluşmuştur.

Hece Kaynaşması

İçinde -ğ- ünsüzünün bulunduğu hecenin kaynaşmasıyla oluşmuştur.

düşündūm (XXII-b/1) (< düşündüğüm) (Kütahya), küçüKlūm (XXVI/192) (< küçüklüğüm) (Kırşehir), türKlū̄ (XXVII/6) (< Türklüğü) (Bilecik)

Almanca kelimelerde ū̄ ünlüsü

hebebühne (XXIII/10) (ḫēbəbūnə), *bücheRei*a (XXVI/172) (būħəRay)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal süreden daha uzun telaffuz edilen ǖ ünlüsüne, ses değişmelerinde, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların telaffuzunda ve tonlama ve vurguya bağlı telaffuzlarda rastlanmıştır.

Tonlama ve vurguya bağlı oluşan ǖ ünlüsü

gördǖ (XXXVI/33) (< gördü) (Aydın), öĺmüşdǖ (XXXVII/1) (< ölmüştü) (Samsun)

Ses değişmesi sonucu oluşan ǖ ünlüsü

Ünsüz düşmesiyle oluşmuştur.

Ünsüz Düşmesi

-r- ünsüzünün erimesiyle oluşmuştur.

tǖk̂ (XXV/69) (< Türk) (Trabzon), tǖK c̄ede (XXCI/388) (< Türkçede) (Bayburt)

Almanca kelimelerde ǖ ünlüsü

anfühRer (XXXVI/16) (anfǖRɐ), *für* (XLII/2) (fǖɐ), *führt* (XXVI/273) (fǖɐt)

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülen uzun ünlüler çeşitli ses olayları sonucu oluşmuş uzun ünlülerle Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunluklardan ibarettir. Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların ise I. kuşaktan kaynak kişilerin çoğu tarafından normal uzunlukta telaffuz edildiği görülmüştür.

II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülen uzun ünlüler çeşitli ses olayları sonucu oluşmuş uzun ünlülerle Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunluklardan ibarettir fakat I. kuşaktaki kadar yaygın değildir. Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde asli uzunlukların korunduğu görülmekle birlikte az sayıda kaynak kişi tarafından uzunlukların normal süreli telaffuz edildiği görülmüştür.

III. kuşakta ise durum I. kuşaktaki durumunun tersine dönmeye başladığını göstermiştir. Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki uzunluklarla çeşitli ses olayları neticesi oluşmuş uzunlukların genel olarak normal süreli telaffuz edildiği, bununla birlikte

Almancanın etkisiyle tonlama ve vurguya bağlı gereksiz uzatmaların daha yaygın yapıldığı, Almanca kelimelerdeki asli uzunlukların ise doğru telaffuz edildiği görülmüştür.

2.1.1.1.3. Kısa Ünlüler

Kısa ünlü, normal süresinden daha kısa sürede boğumlanan ünlülerdir. Derlenen metinlerde Türkçe ve Almanca kelimelerde kısa ünlülerin; normal süreli ünlülerin çeşitli ses olayları sonucu daha kısa sürede telaffuz edilmeleriyle veya bazı kelimelerde kısa ünlü türemesi şeklinde oluştuğu görülmüştür.

2.1.1.1.3.1. a̯: Normal süreden daha kısa telaffuz edilen a ünlüsüdür. Standart Türkçede ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür.

I. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneğine rastlanmış, II. kuşakta ise örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan a̯ ünlüsünün çift ünlü durumunda veya sebebi belli olmayan ünlü kısalmaları şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Çift Ünlü Durumunda Oluşanlar:

ordа̯ ‿elli (I/39) (Kütahya)

Sebebi Belli Olmayan Ünlü Kısalmaları

almanyа̯dayım (IV/1) (<Almanya'dayım) (Kars), pişma̯nım (IV/1) (< pişmanım) (Kars)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan a̯ ünlüsünün sebebi belli olmayan ünlü kısalmaları şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Sebebi Belli Olmayan Ünlü Kısalmaları

aḳrabą̱sı (XXVIII/27) (< akrabası) (Adana), aĺíşĺą̱mıs (XXXI/39) (< alışlarımız) (Bayburt)

2.1.1.1.3.2. ę̱: Normal süreden daha kısa telaffuz edilen e ünlüsüdür. Standart Türkçe ve Almancada görülmeyen fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünlüdür. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde az sayıda örneğine rastlanmıştır.

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan ę̱ ünlüsünün sebebi belli olmaya ünlü kısalmaları şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Sebebi Belli Olmayan Ünlü Kısalmaları

ōräTmę̱niŋiz (XXV/29) (< öğretmeniniz) (Uşak)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan ę̱ ünlüsünün sebebi belli olmaya ünlü kısalmaları şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Sebebi Belli Olmayan Ünlü Kısalmaları

beyenmę̱dīm (XXXI/12) (< beğenmedim) (Konya)

2.1.1.1.3.3. ı̱: Normal süreden daha kısa telaffuz edilen ı ünlüsüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında ve Almanca kelimelerde iki ünsüz arasında ses türemesi şeklinde görülen bir ünlüdür.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. kuşaktan derlenen metinlerde Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri görülmüştür. III. kuşaktan derlenen metinlerde ise standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan ı̯ ünlüsünün çift ünlü durumunda ve kelime başında ünlü türemesiyle oluştuğu görülmüştür.

Çift Ünlü Durumunda Oluşanlar

ḳalıcı̯ ‿olaraḴ (IV/66) (< kalıcı olarak) (Kars)

Ünlü Türemesiyle Oluşanlar

ø > ı̯- türemesi

ı̯rāzı (XVII/114) (< razı) (Kayseri)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan ı̯ ünlüsünün Türkçe ve Almanca kelimelerde iki ünsüz arasında ünlü türemesi şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Ünlü Türemesiyle Oluşanlar

Türkçe kelimelerde

ḳontı̯rolümüzde (XXXI/73) (Uşak), hı̯risdiyanlaşdı (XXVII/7) (< Hristiyanlaştı) (Bilecik)

Almanca kelimelerde

ø > -ı̯- türemesi

pı̯rosent (XXXII/78) (< prozent “pRo‿tsent”), *bı̯röçin* (XXXVIII/34) (< brötchen “bRöTħen”)

2.1.1.1.3.4. i̯: Normal süreli i ünlüsünden daha kısa telaffuz edilmektedir. Standart Türkçe ve Almancada bulunmaz fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülmektedir.

I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde görülmüştür. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde standartlaşmadan dolayı yalnız birer örneğine rastlanmıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan i̯ ünlüsünün çift ünlü durumunda, sebebi belli olmayan ünlü kısalmaları şeklinde ve kelime başında ünlü türemesiyle oluştuğu görülmüştür.

Çift Ünlü Durumunda Oluşanlar

bi̯ om beş daḴ̇a (V/30) (< bir on beş dakika) (Çankırı)

Sebebi Belli Olmayan Ünlü Kısalmaları

vedi̯lē (I/31) (< verdiler) (Kütahya), tāri̯hinde (IV/3) (< tarihinde) (Kars), çünki̯ benim (VII/22) (< çünkü benim) (Makedonya), annayışli̯di (X/56) (< anlayışlıydı) (Bingöl), geli̯yodu (XII/11) (< geliyordu) (Gaziantep), peri̯şan (XVI/51) (< perişan) (Ordu)

Ünlü Türemesiyle Oluşanlar

ø > i̯- türemesi

i̯şeyin (III/68) (< şeyin) (Sivas), i̯resimim (XVII/102) (< resmim) (Kayseri)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan i̯ ünlüsünün ünlü türemesiyle oluştuğu görülmüştür.

Ünlü Türemesiyle Oluşanlar

ø > -i̯- türemesi

ti̯rinḳalle (XXXVIII/53) (< trinkhalle “tRinḳa͡lə”)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan i̯ ünlüsünün sebebi belli olmaya ünlü kısalmaları şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Sebebi Belli Olmayan Ünlü Kısalmaları

şimdi̯ (XXXVII/2) (< şimdi) (Samsun)

2.1.1.1.3.5. u̯: Normal süreli u ünlüsünden daha kısa telaffuz edilir. Standart Türkçe ve Almancada bulunmaz fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülmektedir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmış, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan u̯ ünlüsünün sebebi belli olmaya ünlü kısalmaları şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Sebebi Belli Olmayan Ünlü Kısalmaları

vúcu̯dum (IX/28) (< vücudum) (Kars)

II. Kuşak

II. kuşaktan derlenen metinlerde normal boğumlanma süresinden daha kısa boğumlanan u̯ ünlüsünün Türkçe ve Almanca kelimelerde iki ünsüz arasında ünlü türemesi şeklinde oluştuğu görülmüştür.

ø > -u̯- türemesi

Ünlü Türemesiyle Oluşanlar

Türkçe Kelimelerde

ḳontu̯rol (XXXVIII/3) (< kontrol) (Denizli)

Almanca Kelimelerde

ġu̯runTşūle (XXII/17) (< gruntschule ġRunTşūĺə), *şu̯tunde* (XXII/25) (< stunde ştundə)

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde karşılaştığımız ünlüler Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarındaki ünlülerden farklı değildir. Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarında görülen 31 ünlü çeşidi I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülmüştür. Ayrıca I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerdeki ünlülerin Almancadan etkilenmediği tespit edilmiştir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde görülen ünlülerden Türkçenin ünlüleriyle aynı olanların (a, e, i, o, ö, u, ü) I. kuşak tarafından rahatlıkla telaffuz edilebildiği, yazılışıyla telaffuzu farklı olan ünlülerin (ɐ, ə) telaffuzunda problem yaşandığı asli uzunlukların ise (ī, ō, ō̈, ū, ṻ) genellikler normal süreli uzunlukta telaffuz edildiği tespit edilmiştir.

II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde karşılaştığımız ünlüler Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarında görülen ünlülerle Almancadaki ünlülerden ibarettir. II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde 28 çeşit ünlüye rastlanmıştır. II. kuşakta Türkçe seslerin telaffuzunda görülen standartlaşmadan dolayı ünlüler alafon yönünden I. kuşaktaki kadar çeşitli değildir. Bununla birlikte birkaç kaynak kişide Türkçe kelimelerdeki bazı ünlülerin Almancadan etkilendiği görülmüştür. II. kuşaktan derlenen metinlerde geçen Almanca kelimelerdeki ünlülerin telaffuzunda, iki kaynak kişi hariç, problem yaşanmadığı tespit edilmiştir.

III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde karşılaştığımız ünlüler Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarında görülen ünlülerle Almancadaki ünlülerden ibarettir. III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde 26 çeşit ünlüye rastlanmıştır. III. kuşakta Türkçe seslerin telaffuzunda görülen standartlaşmanın

II. kuşağa göre daha ileri seviyede olması nedeniyle Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünlülerin çoğunun kaybolmasına neden olmuştur. III. kuşakta Almancanın, Türkçe ünlülerin üzerindeki etkisi II. kuşağa göre daha yaygındır.

Tablo 50. Metinlerde Tespit Edilen Ünlüler

Ünlüler	Standart Türkçedeki Ünlüler	Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Ünlüler	Standart Almancadaki Ünlüler
1. Kuşak	a, e, ı, i, o, ö, u, ü	ā, a̱, á, ã, ē, e̱, è, ī, ı̱, í, i̊, ī, i̱, ō, ȯ, ó, ō̃, ő, ū, u̱, ú, ū̃	a, ā, e, ē, i, o, ō, ö, u, ū̃
2. Kuşak	a, e, ı, i, o, ö, u, ü	ā, ē, e̱, è, ī, ı̱, í, ī̃, i̱, ō, ó, ū, u̱, ú, ū̃	a, ā, ɐ, e, ē, ä, ā̃, ə, i, ì, o, ō, ö, ō̃, u, ū, ū̃
3. Kuşak	a, e, ı, i, o, ö, u, ü	ā, a̱, ē, ī, í, ī̃, i̱, ō, ó, ū, ú, ū̃	a, ā, ɐ, e, ē, ä, ā̃, ə, i, ī̃, o, ō, ö, ō̃, u, ū, ū̃

Standart Türkçede bulunan 8 ünlü her üç kuşaktan derlenen metinlerde tespit edilmiş, bununla birlikte standart Almancada bulunan 17 ünlü sadece II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde görülmüştür. I. kuşaktan derlenen metinlerde Almancadaki ünlülerin Türkçeden etkilenmesinden dolayı standart Almancadaki 17 ünlüden 10'u tespit edilebilmiştir. Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen ünlü çeşitlerinden 22'si I. kuşaktan derlenen metinlerde, 15'i II. kuşaktan derlenen metinlerde ve 12'si de III. kuşaktan derlenen metinlerde görülmüştür.

2.1.1.1.4. İkiz Ünlüler

İki ünlünün aynı hecede bir ünlü oluşumuna yetecek nefes kullanılarak söylenmesiyle oluşan ünlülere ikiz ünlüler denir. Türkçedeki ikiz ünlülerin oluşumu ğ (< g), h, v, y ünsüzlerinin eriyip kaybolması sonucunda ortaya çıkmaktadır. İkiz ünlüler oluşumlarına göre üçe ayrılır: alçalan ikiz ünlüler, yükselen ikiz ünlüler ve eşit ikiz ünlüler. İkiz ünlülerin ikinci öğeleri, birinci öğelerine göre daha dar ve süreksizse, bunlara alçalan (veya azalan) ikiz ünlüler, birinci öğeleri ikinci öğelerine göre daha dar ve süreksizse,

bunlara yükselen (çoğalan) ikiz ünlüler denir. Bazı durumlarda ise her iki öğenin baskı şiddetleri aynı kalır buna eşit (veya süzülen) ikiz ünlüler adı verilir[135].

2.1.1.1.4.1. Alçalan İkiz Ünlüler

I. Kuşak

çaıırınca (I/14) (< çağırınca) (Kütahya), aırlıḳ (III/42) (ağırlık) (Sivas), daıldı (II/21) (< dağıldı) (Kütahya), şaıs (IV/64) (< şahıs) (Kars), çounuŋ (II/21) (< çocuğun) (Küyahya), yataında (V/3) (yatağında) (Çankırı), öünüyoduḳ (VII/42) (övünüyorduk) (Makedonya), çou (XI/74) (< çoğu) (Erzincan), doumluyum (XV/5, XI/1) (doğumluyum) (Çorum, Erzincan), souḫ (XIX/54) (soğuk) (Nevşehir)

II. Kuşak

baırıyo (XXXVIII/58) (< bağırıyor) (Denizli), ousḥan (XXXI/10) (< Oğuzhan) (Uşak), deişdirdi (XXXIII/13) (< değiştirdi) (Manisa), douḳan (XXXI/50) (< Doğukan) (Uşak), çaırdıla (XXXIII/35) (< çağırdılar) (Manisa), dourdu (XXVII/10) (< doğurdu) (Bilecik), çaırdı (XXVI/65) (< çağırdı) (Aksaray), baı (XXVII/58) (< bağı) (Bilecik)

III. Kuşak

cou (XXVI/358) (< çoğu) (Nevşehir), douḳan (XXIV/18) (< Doğukan) (?), döüyosun (XXVI/271) (< dövüyorsun) (Tokat), döüşme (XXVI/277) (< dövüşme) (Kırşehir), çou (XXVI/380) (< çoğu) (Bayburt)

2.1.1.1.4.2. Yükselen İkiz Ünlüler

I. Kuşak

cian (XVI/17) (< Cihan) (Ordu), emeTli ‿oldūnu (I/30) (< Emetli olduğunu) (Kütahya), müendisi (V/68) (< mühendis) (Çankırı), om ‿ birinci aylādaydı (I/32) (< on birinci aylardaydı) (Kütahya), kendimi ‿unuTdum (VI/3) (Aydın), çuallānı (II/9) (< çuvallarını) (Kütahya), çiazlar (VIII/18) (< cihaz) (Bolu), dua (II/17) (Kütahya), tualeti (VI/46) (< tuvaleti) (Aydın), yolculua (X/19) (yolculuğa) (Bingöl), raTlıa (XI/50) (< rahatlığa)

[135] Gülensoy, *Kütahya ve.....,* s.29.

(Erzincan), güzeldi‿ urası (XVI/14) (< güzeldi orası) (Ordu), varlıa (XVIII/4) (< varlığa) (Sivas)

II. Kuşak

dio (XXXVIII/9) (< diyor) (Denizli), dieri (XXVII/2, XXXII/127) (< diğeri) (Bilecik, Afyon)

III. Kuşak

batuan (XXVI/157) (< Batuhan) (Aksaray)

2.1.1.1.4.3. Eşit İkiz Ünlüler

I. Kuşak

köü (I/11) (< köyü) (Kütahya), aardı (III/8) (< ağırdı) (Sivas), uçaa (I/41) (< uçağa) (Kütahya), geşliimi (X/3) (< gençliğimi) (Bingöl), soan (II/8) (< soğan) (Kütahya), aldıı (II/24) (< aldığı) (Küyahya), asgerlii (V/20) (askerliği) (Çankırı), götüreim (III/16) (< götüreyim) (Sivas), raatsızlīm (VI/76) (< rahatsızlığım) (Aydın), uurlanan (III/33) (< uğurlanan) (Sivas), gėTdiimi (XIV/24) (< gittiğimi) (Burdur), meersem (III/60) (< meğersem) (Sivas), öldüümüz (IV/67) (öldüğümüz) (Kars), çocuun (VII/17) (< çocuğun) (Makedonya), kimsesizlii (XIII/2) (< kimsesizliği) (Ankara)

II. Kuşak

rezilliime (XXII-b/11) (< rezilliğime) (Kütahya), düün (XXVII/5) (< düğün) (Bilecik), daa (XXII/10) (< daha) (Kütahya), küçüü (XVII/40) (< küçüğü) (Bilecik), çocuunu (XXVI/163) (< çocuğunu) (Kütahya), olduu (XXII/9) (< olduğu) (Kütahya), eer (XXII/3) (< eğer) (Kütahya)

III. Kuşak

çocuu (XXVI/271) (< çocuğu) (Tokat)

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülen ikiz ünlüler çeşit bakımından Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen ikiz ünlülerden farklı değildir. Fakat I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülen ikiz ünlülerin

sıklığı III. kuşağa doğru gidildikçe azalmıştır. II. ve III. kuşakta görülen standartlaşma, Almanca veya Türkçe-Almanca karışık dil kullanımından dolayı ikiz ünlülerin kullanım sıklığı I. kuşak kadar değildir.

2.1.1.2. Ünlü Benzeşmeleri

Bir kelimede ünlülerin, kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımlarından birbirine uyması Türkçenin en önemli özelliklerinden biridir. Ünlüler ile ünsüzler arasındaki karşılıklı etkilere bağlanan değişmeler, kök hece ünlülerinin öteki hece ünlülerine yaptığı etki sınırında, ünlü uyumu dediğimiz bir benzeşme sisteminin doğmasına yol açar. Bu sistemi besleyen olaylar kök hece ünlülerinin taşıdıkları düzlük, yuvarlaklık niteliklerine göre de: a) Dil benzeşmesi b) Dudak benzeşmesi şeklinde kendini gösterir[136].

Farklı bir tanımlamada ise Günay, "Çok heceli kökler, morfolojik kimliğini yitirmiş eklerle kurulu kökleşmiş gövdeler, birleşik kelime kuruluşları ve yabancı kelimelerdeki farklı ünlülerin benzerlik kazanmak üzere değişmeleri esasına dayanan hadise, söz konusu ünlülerin kalınlık-incelik, düzlük- yuvarlaklık ve darlık- genişlik niteliklerine bağlı olarak ortaya çıkar."[137] der.

2.1.1.2.1. Dil Benzeşmesi (Kalınlık- İncelik Uyumu)

Bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik bakımından birbirine uygun olmasıdır. Bir kökün, bir ekin, kök ve eklerden yapılmış bir kelimenin ünlüleri kalınlık ve incelik bakımından tamamıyla bir uygunluk içinde bulunurlar. Bu kurala kalınlık-incelik uyumu denir[138]. Korkmaz ise bu kurala dil benzeşmesi[139] demektedir. Kalınlık-incelik uyumu başlangıçtan bugüne kadar Türkçenin her devrinde çok kuvvetli olarak hâkim bulunmuş olan ve olmakta devam eden bir kuraldır. Türkçeye giren ve böyle bir uyum taşımayan yabancı kelimeler bile ağızlarda geniş ölçüde kalınlık-incelik uyumuna tâbi tutulurlar[140].

---

[136] Korkmaz, *Nevşehir…*,s.44.
[137] Turgut Günay, *Rize İli Ağızları*, TDK Yayınları: 795, Ankara 2003, s. 49.
[138] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Ergin, *Türk Dil.....*,s.71-72.
[139] Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları: 575, Ankara 199, s.44.
[140] Ergin, *Türk Dil.....*,s.72.

2.1.1.2.1.1. İlerleyici Benzeşme

I. Kuşak

Tam benzeşme

haḴġatan (XX/23) (< hakikaten) (Sivas), sāda (IV/15) (< saate) (Kars), baḫçanın (XVIII/78) (< bahçenin) (Sivas), bācada (VII/71) (< bahçede) (Makedonya), mezerleri (XVIII/59) (< mezarları) (Sivas), perin (XVII/54) (< peron) (Kayseri), fabırıḳasına (XVIII/47) (< fabrikasına) (Sivas), fabrıḳasında (IX/10) (< fabrikasında) (Kars), ğardaşız (XI/1) (< kardeşiz) (Erzincan), halda (XVIII/12) (< hâlde) (Sivas), bereber (IV/22, IX/9) (< beraber) (Kars), direKdör (IV/12) (< traktör) (Kars), yānı (XII/41, IX/4) (< yani) (Gaziantep, Kars), ḫabarım (XVII/10) (< haberim) (Kayseri), normalında (X/89) (< normalinde) (Bingöl), sayıp (XI/79) (< sahip) (Erzincan), sāyıPdı (XII/22) (< sahipti) (Gaziantep), birez (X/18/46) (< biraz) (Bingöl),

Yarı benzeşme

haní (XX/19) (< hani) (Sivas), gelmiyór (X/26) (< gelmiyor) (Bingöl), dünyáyá (IV/5) (< dünyaya) (Kars), var ◡ídí (IV/8) (< var idi) (Kars), nüfúş (V/11) (< nüfus) (Çankırı), yāní (V/70, XI/12) (< yani) (Çankırı, Erzincan), arḳamızdakí (VII/70) (< arkamızdaki), gelmiyór (X/26) (< gelmiyor) (Bingöl), (Makedonya), ḥālán (XIV/47) (< hâlen) (Burdur), fabríḳaya (VII/50) (< fabrikaya) (Makedonya), buġún (XV/4) (< bugün) (Çorum), yāní (VII/41) (< yani) (Makedonya), yāní (XVI/8) (< yani) (Ordu), geliyó (XVII/8) (< geliyor) (Kayseri), bāzán (XVI/34) (< bazen) (Ordu), oluyór (XII/3) (< oluyor) (Gaziantep), arḳamızdakí (VII/70) (< arkamızdaki) (Makedonya)

II. Kuşak

Tam benzeşme

anaŋ (XXVII/10) (< annen) (Bilecik), anaya (XXVII/45) (< anneye) (Bilecik), antıramannar (XXVI/94) (< antrenmanlar) (Kırşehir)

III. Kuşak

Tam benzeşme

bazan (XXVI/312) (< bazen) (Kırşehir), c̄alışıR̰ḳana (XXXI/78) (< çalışırken) (Aksaray)

2.1.1.2.1.2. Gerileyici Benzeşme

I. Kuşak

Tam benzeşme

ecep (XVIII/55) (< acep) (Sivas), vesiyetim (XII/90) (< vasiyetim) (Gaziantep), rotar (VII/21) (< rötar) (Makedonya), tene (XVIII) (< tane) (Sivas), dene (IV/12) (<tane) (Kars), mafād (VIII/18) (< vefat) (Sivas), denē (XVII/7) (< tane) (Kayseri), ḥelen (XI/62) (< hâlen) (Erzincan), hüsüsü (XVII/97) (hususi) (Kayseri), meḥvedenler (XVII/119) (mahvedenler) (Kayseri), tēne (X/11) (< tane) (Gaziantep)

Yarı benzeşme

vúcu̱dum (IX/28) (< vücudum) (Kars)

II. Kuşak

Tam benzeşme

zıġara (XXVII/47) (< sigara) (Bilecik)

2.1.1.2.1.3. İlerleyici-Gerileyici Benzeşme

I. Kuşak

táná (IV/19) (< tane) (Kars), nufús (XIV/14) (< nüfus) (Burdur)

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde tespit edilen ilerleyici, gerileyici ve ilerleyici-gerileyici dil benzeşmlerinin yanı sıra I. kuşaktan derlenen metinlerde i- yardımcı fiilinin ve -ki aitlik ekinin uyuma girdiği kullanımlara da rastlanmıştır.

i- yardımcı fiilinin uyuma girmesiyle oluşan benzeşme

var ‿ ıdı (XVIII/9, XVII/55, XV/6) (< var idi) (< Sivas, Kayseri, Çorum), āşıḳ ‿ıdım (VII/56) (< âşık idim) (Makedonya), var ‿ ısa (XVI/1) (var ise) (Ordu), yoğ ‿ udu (XVII/43) (< yok idi) (Kayseri), zor ‿ udı (XI/39) (< zor idi) (Erzincan), var ‿ ısa (XIX/49) (< var ise) (Nevşehir)

-ki aitlik ekinin uyuma girmesiyle oluşan benzeşme

zamanlardaḳı (XVI/71) (< zamanlardaki) (Ordu)

2.1.1.2.1.4. Dil Benzeşmesinin Bozulması

Türkçe kelimelerde en eski dönemlerden bu yana izlenebilen kalınlık-incelik yönünde sağlam bir uyum mevcuttur. Bu bağlamda Türkiye Türkçesinde yapım ve çekim ekleri, yapısı gereği tek şekilli bulunan ekler (-yor, +ki, -ken, +leyin vb.) dışında, dil benzeşmesi kuralını aksatmayacak şekilde, bünyesinde geniş ünlü bulunduran ekler bakımından iki, dar ünlü bulunduran ekler bakımından dört türlü kullanıma sahiptir.

Yazı ve ortak konuşma dilimizde kalınlık-incelik uyumu dışında kalan iken zarf-fiilinin ekleşmiş ve ekleşmemiş şekilleri, i- yardımcı fiili ile kurulan görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kiplerinin ekleşmemiş şekilleri -ki aitlik eki ile son çekim edatının değişime uğrayan ve uğramayan ekleşmiş ve ekleşmemiş şekilleri, zaman zarfı yapan -leyin eki ve hangi, hani gibi kimi kelimeler ilerleyici benzeşmenin daha belirgin olduğu Batı Grubu ağızlarında benzeşme yoluyla kalınlık-incelik uyumuna güçlü bir şekilde dâhil olurlar[141]. Ancak gerileyici benzeşmenin daha baskın olduğu Doğu ve Kuzeydoğu Grubu ağızlarında bu ekler ve kelimeler yazı dilinde olduğu gibi büyük ölçüde uyum dışı kalırlar[142].

Derlenen metinlerde; kelimelerin köklerinde, yapım ve çekim eklerinde, ünlü türemesinden ve soru edatından kaynaklı dil bozulmalarına rastlanmıştır.

[141] Karahan, *Nevşehir.....*, s.5-7.
[142] Karahan, *Nevşehir.....*, ,s.3-5.

2.1.1.2.1.4.1. Kökte Görülen Bozulmalar

2.1.1.2.1.4.1.1. Tam Bozulma

I. Kuşak

işıḳların (X/21) (< ışıkların) (Bingöl), ġāli (I/38) (< gayrı) (Kütahya), meyva (IV/14) (< meyve) (Kars), ema (XXI/63) (< ama) (Sivas), ḱehat (XVII/25) (< kağıt) (Kayseri), obüründe (XX/57) (< öbüründe) (Sivas), kendına (IX/20) (< kendine) (Kars), yārin (XX/39) (< yarın) (Sivas), arkedeşlarnan (VI/32) (< arkadaşlarla) (Aydın), felan (XX/19) (< falan) (Sivas), ḳarşī (X/14) (< karşı) (Bingöl), izıynan (XVIII/95) (< izniyle < izini ile) (Sivas), bilatını (XVII/27) (< biletini) (Kayseri), rāzi (XVIII/92) (< razı) (Sivas), ġader (XVIII/45, XVII/42) (< kadar) (Sivas, Kayseri), kivram (III/15) (< kirvem) (Sivas), yaveş (II/17) (< yavaş) (Kütahya), aḲreben (IX/85) (< akraban) (Kars), felan (IX/15) (< falan) (Kars), ḳırbet (IX/4) (< gurbet) (Kars), doĺeyisiyle (V/101) (< dolayısıyla) (Çankırı), felan (X/7) (< falan) (Bingöl), merduvandan (XVII/55) (< merdivenden) (Kayseri), baceden (XVII/63) (< bacadan) (Kayseri), melmeḳatım (XVII/125) (< memleketim) (Kayseri), ore (XI/59) (< oraya) (Erzincan), rontgen (VI/60) (< röntgen) (Aydın), felan (I/31) (< falan) (Kütahya), acīcaḲsın (IX/51) (< acıyacaksın) (Kars), hevas (IX/14) (< heves) (Kars), ġarşi (X/16) (< karşı) (Bingöl)

II. Kuşak

ġāli (XXXIII/31) (< gayrı) (Manisa)

III. Kuşak

ḥacī (XXV/67) (< hacı) (Trabzon), bāzi (XXVI/323) (< bazı) (Nevşehir), felan (XXVI/277) (< falan) (Kırşehir), ḳılĺiTcōĺú (XXVI/64) (<Kılıçoğlu) (Bayburt)

2.1.1.2.1.4.1.2. Yarı Bozulma

I. Kuşak

bóyle (XV/14) (< böyle) (Çorum), seKġíz (XVIII/16) (< sekiz) (Sivas), ġótúrmedi (XVII/5) (< götürmedi) (Kayseri), ḳóylere (XVIII/14) (< köylere) (Sivas), meKdúp (IV/14) (< mektup) (Kars), ġórmek (IX/71) (< görmek) (Kars), şóle (IX/27) (< şöyle)

(Kars), ġótürün (IX/15) (< götürün) (Kars), ḳabúl (XIII/92) (< kabul) (Ankara), eğár (XVII/3/74) (< eğer) (Kayseri), gúderim (XVII/19) (< güderim) (Kayseri), ḳópek (XVII/106) (< köpek) (Kayseri), böyúdúrum (XVII/19) (< büyütürüm) (Kayseri)

II. Kuşak

takímí (XXV/68) (< takımı) (Uşak), seḳíz (XXV/59) (< sekiz) (Uşak), ġünlēni (XXV/61) (< günlerini) (Uşak)

III. Kuşak

aĺtí (XXII/22) (< altı) (Kütahya), c̄ünkü (XXVI/322) (< çünkü) (Nevşehir), zonġúĺdaḲlīm (XXVI/16) (< Zonguldaklıyım) (Zonguldak), yaní (XXVI/344) (< yani) (Bayburt), bíle (XXVI/170) (< bile) (Aksaray), ḳótü (XXVI/290) (< kötü) (Aksaray)

2.1.1.2.1.4.2. Eklerden Kaynaklı Bozulmalar

Derlenen metinlerde çekim ve yapım eklerinden kaynaklı tam ve yarı dil benzeşmesi bozulmalarına rastlanmıştır.

2.1.1.2.1.4.2.1. Tam Bozulma

2.1.1.2.1.4.2.1.1. Çekim Ekleri

2.1.1.2.1.4.2.1.1.1. İsim Çekim Ekleri

Yalnız I. kuşakta örneklerine rastlanımş olup II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde örnekleri görülmemiştir.

I. Kuşak

İsim çekim eklerinden kaynaklı dil benzeşmelerinin bozulması yalnız I. kuşakta tespit edilmiştir.

Hâl Ekleri

+I:

benı (IX/23) (< beni) (Kars), çalışmayi (VII/42) (< çalışmayı) (Makedonya), şeyimı (XVII/6) (< şeyimi) (Kayseri), yollari (X/21) (< yolları) (Bingöl), ucuni (X/36) (< ucunu) (Bingöl), bacilar (X/39) (< bacılar) (Bingöl)

+A:

bena (XVIII/40, VIII/102) (< bana) (Sivas, Bolu), sena (IX/89) (< sana) (Kars), one (XV/14) (< ona) (Çorum)

+ de:

ocāndeyken (I/1) (< ocağındayken) (Kütahya)

+le:

dolayısıyle (VIII/57) (< dolayısıyla) (Bolu), arabeylen (XVI/21) (< arabayla) (Ordu)

Yön Gösterme Ekleri

+ra

bureye (VI/96) (< buraya) (Aydın)

İyelik Ekleri

Teklik 2. Şahıs İyelik Eki

birısısın (IX/3) (< birisisin) (Kars)

Teklik 3. Şahıs İyelik Eki

+i

şartiyla (XXI/49) (< sartıyla) (Sivas), ğazāsī (X/4) (< kazası) (Bingöl)

2.1.1.2.1.4.2.1.1.2. Fiil Çekim Ekleri

I. Kuşak

Fiil çekim eklerinden kaynaklı bozulmalar I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerde kip eklerinin kullanımında görülmüştür.

Haber Kipleri

-di (Görülen geçmiş zaman)

yapacaydi (IV/49) (< yapacaktı) (Kars), ĝórmedım (XVII/17) (< görmedim) (Kayseri), çalışirdim (IV/26) (< çalışırdım) (Kars), vardī (X/9) (< vardı) (Bingöl), geldı (IX/30) (< geldi) (Kars), gelirdım (XVII/59) (< gelirdim) (Kayseri), çıḴdi (X/18) (< çıktı) (Bingöl), sevindım (XI/23) (< sevindim) (Erzincan), yollardi (X/90) (< yollardı) (Bingöl), şenlendı (XI/84) (< şenlendi) (Erzincan)

-miş (Öğrenilen geçmiş zaman)

buraymiş (XI/61) (< buraymış) (Erzincan)

-ce, -cā, -cek (< -AcAk) (Gelecek zaman)

olcek (XIV/10) (< olacak) (Burdur), alces (I/31) (< alacağız) (Kütahya), çıḴcek (XIV/34) (< çıkacak) (Burdur), verecām (XVII/15) (< vereceğim) (Kayseri), olceKdiŋ (XIV/61) (< olacaktın) (Burdur)

Tasarlama Kipileri

-e- (İstek):

annatem (II/1) (< anlatayım) (Kütahya), çıḳen (I/24) (< çıkayım) (Kütahya)

II. Kuşak

Haber Kipleri

-cek/-ceK (< -AcAk) (Gelecek zaman)

ġuycek (XXXIII/24) (< koyacak) (Manisa), yaPcek (XXXIII/25) (< yapacak) (Manisa), yaPceKsiniz (XXXI/10) (< yapacaksınız) (Uşak)

III. Kuşak

Tasarlama Kipleri

-maĺi (Gereklilik)

yaPmaĺiyim (XXVI/205) (< yapmalıyım) (Nevşehir)

2.1.1.2.1.4.2.1.2. Yapım Ekleri

Yapım eklerinden kaynaklı bozulmalara I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerde rastlanmıştır.

2.1.1.2.1.4.2.1.2.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

I. Kuşak

+neyn/+leyn (< +lAyIn)

āşamneyn (I/37) (< akşamleyin), sabāleyn (I/17) (< sabahleyin) (Kütahya)

+li

davullī zurnalī (X/8) (< davullu zurnalı) (Bingöl)

2.1.1.2.1.4.2.1.2.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

I. Kuşak

+e

yaşeyos (XIV/43) (< yaşıyoruz) (Burdur)

2.1.1.2.1.4.2.1.2.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri

I. Kuşak

-ınce

alınceya (VI/49) (< alıncaya) (Aydın)

II. Kuşak

-ken

aTlāken (XXIII-b/34) (< atlarken) (Sivas)

III. Kuşak

-im

yaṚim (XXVI/61) (< yarım) (Niğde)

2.1.1.2.1.4.2.1.2.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

II. Kuşak

-me-

almeceklerdi (XXII/5) (< almayacaklardı) (Kütahya)

III. Kuşak

-iş-

c̓arpişiyoĺadı (XXXIX/11) (< çarpışıyorlardı) (Ankara)

2.1.1.2.1.4.2.1.3. Ek-Fiil

vardi (IV/49) (< vardı < var idi) (Kars), deyel ‿ ıdı (XVII/57) (< değil idi) (Kayseri), iş ‿ ıdı (IX/24) (< iş idi) (Kars), gönderırdım (IX/12) (< gönderirdim) (Kars), yer ‿ ıdı (XVII/58) (< yer idi) (Kayseri)

2.1.1.2.1.4.2.2. Yarı Bozulma

2.1.1.2.1.4.2.2.1. Çekim Ekleri

2.1.1.2.1.4.2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri

I. Kuşak

Hâl Ekleri

İlgi Hâli Eki

+ín

herkezín (VII/63) (< herkesin) (Makedonya)

Yön Gösterme Eki:

+rá

burá (IV/25) (< buraya) (Kars)

İyelik Ekleri

Teklik 3. Şahıs İyelik Eki:

+í

düzení (IX/38) (< düzeni) (Kars)

III. Kuşak

İyelik Ekleri

Teklik 3. Şahıs İyelik Eki

+í

yılí (XXIV/9) (< yılı) (Eskişehir)

2.1.1.2.1.4.2.2.1.2. Fiil Çekim Ekleri

Fiil çekim eklerinden kaynaklı yarı bozulmalar I. kuşaktan derlenen metinlerde kip eklerinin kullanımında görülmüştür.

I. Kuşak

Haber Kipleri

-dí, -dú (Görülen geçmiş zaman)

dedí (XVIII/24) (< dedi) (Sivas), evledúḫ (XV/18) (< evlendik) (Çorum)

2.1.1.2.1.4.2.2.2. Yapım Ekleri

2.1.1.2.1.4.2.2.2.1. Sıfat-Fiil Eki

I. Kuşak

-an

gelán (IV/8) (< gelen) (Kars)

2.1.1.2.1.4.3. Yardımcı Ünlülerden Kaynaklı Bozulmalar

Türkçede ı, i, u, ü yardımcı ünlülerdir. İki unsur birleşirken aralarına yardımcı ünlü getirilmesi gerektiğinde ünlü uyumuna bağlı olarak bunlardan biri getirilir. Fakat bazı kaynak kişilerde bu kurala uyulmadığı görülmüştür.

I. Kuşak

geldığımda (XVII/1) (< geldiğimde) (Kayseri), ġuluyim (XVIII/53) (< kuluyum) (Sivas)

2.1.1.2.1.4.4. Soru Edatından Kaynaklı Bozulmalar

Soru edatı cümlerde kendisinden sonra geldiği kelimenin ünlüsüne uyum sağlar ve mı, mi, mu, mü şekillerinden biriyle kullanılır. Fakat bazı kaynak kişilerde soru edatının kendisinden önceki kelimenin ünlüsüyle uyuma aykırı olarak kullanıldığı görülmüştür.

babam midır? (X/94) (< babam mıdır?) (Bingöl), eyletir mıydı? (IX/5) (< eyletir miydi?) (Kars)

2.1.1.2.2. Dudak Benzeşmesi

Dudak benzeşmesi yalın veya eklerle uzatılmış bir kelimenin, ilk hecesinde düz bir ünlü varsa takip eden hecelerdeki ünlüler de düz ünlü; ilk hecesinde yuvarlak bir ünlü varsa takip eden hecelerdeki ünlüler de ya dar-yuvarlak ya da düz geniş ünlü olur. Bu kurala düzlük-yuvarlaklık uyumu[143], dudak uyumu kanunu[144] gibi isimler verilir. Anadolu ağızlarında dil benzeşmesi gibi dudak benzeşmesi de yazı diline göre daha ileri safhadadır[145].

Almanyada yaşayan Türklerin dil kullanımında özellikle II. ve III. kuşakta görülen standartlaşmadan dolayı örneği fazla yoktur.

doĶdur (V/69) (< doktor) (Çankırı), doĶdura (VI/51) (< doktora) (Aydın), perin (XVII/54) (< peron) (Kayseri)

2.1.1.2.2.1. Dudak Benzeşmesinin Bozulması

Düzlük yuvarlaklık uyumu kaynak kişilerin ağız özelliklerini korumalarından kaynaklı olarak istikrarlı değildir. Düz ünlüyle başlayan kelimelerde ikinci veya daha sonraki hecelerde yuvarlak ünlülere geçişlerin olması uyumu bozmaktadır. Bununla birlikte nadir de olsa yuvarlak ünlüyle başlayan kelimelerde düz-geniş veya dar-yuvarlak ünlü gelmesi gerekirken düz-dar ünlülerin geldiği görülmüştür.

2.1.1.2.2.1.1. Düz Ünlülerden Sonra Yuvarlak Ünlülerin Gelmesi

I. Kuşak

getürüp (XVIII/55) (< getirip) (Sivas), gessüŋ (XVII/9) (< gelsin) (Kayseri), ġadundu (XV/65) (< kadındı) (Çorum), alur (XVIII/5) (< alır) (Sivas), verür (XVIII/5) (< verir) (Sivas), yarısu (XVIII/3) (< yarısı) (Sivas), aldur (XV/20) (< aldır) (Çorum), gelünnüğümi (XVII) (< gelinliğimi) (Kayseri), sevündük (XVII/61) (< sevindik)

---

[143] Ergin, *Türk Dil.....*, s. 72-74.
[144] Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara 1995, 84-90.
[145] Korkmaz, *Güney...*, s. 40.

(Kayseri), yaşamaduḳ (XV/4) (< yaşamadık) (Çorum), ālarduḫ (XV/4) (< ağlardık) (Çorum)

II. Kuşak

şanzuman (XXIII/9) (< şanzıman) (Yozgat), kilot (XXVII/46) (< külot) (Bilecik)

2.1.1.2.2.1.2. Yuvarlak Ünlülerden Sonra Düz-Dar Ünlülerin Gelmesi

I. Kuşak

şüKri (XVIII/10) (< Şükrü) (Sivas), çünki (IX/72, VII/5) (< çünkü) (Kars, Makedonya), güni (X/34) (< günü) (Bingöl), bugünki (XI/80) (< bugün) (Erzincan)

II. Kuşak

olmıycaḳ (XXVI/126) (< olmayacak) (Aksaray)

III. Kuşak

sõlicem (XXVI/302) (< söyleyeceğim) (Nevşehir)

2.1.1.3. Ünlü Sırasının Değişimi

Ünlü incelmesi veya kalınlaşması ya da düz ünlü sıralı kelimelerde ünlü yuvarlaklaşması gibi ses olaylarıyla bazı kelimelerde kalın sıraya geçme, ince sıraya geçme ve yuvarlak sıraya geçme olayları görülebilmektedir. Bunların bir kısmı ünsüzlerin ünlüler üzerindeki inceleştirme, kalınlaştırma ve yuvarlaklaştırma etkilerinden kaynaklanmaktadır. I. kuşaktan kaynak kişilerden derlenen metinlerde örnekleri tespit edilmiş olup diğer kuşaklarda örnekleri görülmemiştir.

2.1.1.3.1. Kalın Sırdan İnce Sıraya Geçiş

hüzür (XVIII/57) (< huzur) (Sivas), geder (X/35) (< kadar) (Bingöl), eme (XV/3) (< ama) (Çorum), emme (XV/23) (< ama) (Çorum)

2.1.1.3.2. İnce Sıradan Kalın Sıraya Geçiş

çızıp (III/38) (< çizip) (Sivas) , çızmaḴdan (III/38) (< çizmekten) (Sivas), iş ‿ ıdı (IX/24) (< iş idi) (Kars), çızmış (VII/63) (< çizmiş) (Makedonya), yoğ ‿ udu (XVII/43) (< yok idi) (Kayseri), úçún (XVII/116) (< için) (Kayseri), uç (XI/1) (< üç) (Erzincan), íşına (XI/67) (< işine) (Erzincan), yúḳúnú (XV/2) (< yükünü), ġúnú (XV/4) (< günü) (Çorum), kópáḫ (XVII/101) (< köpek) (Kayseri)

2.1.1.3.3. Düz Sıradan Yuvarlak Sıraya Geçiş

edebülür (XVIII/5) (< et- +bilir) (Sivas), üçün (IV/51) (< için), on ‿üçün (IX/14) (< onun için) (Kars), üçün (XVII/4) (< için) (Kayseri), úçún (XVII/116) (< için) (Kayseri), büşürdüm (XV/31) (< pişirdim) (Çorum), buraḫdurdum (XV/39) (< bıraktırdım) (Çorum)

2.1.1.3.4. Yuvarlak Sıradan Düz Sıraya Geçiş

çelik (IX/44) (< çoluk) (Kars)

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Ünsüz Çeşitleri

Metinlerde tespit edilen Türkçe ve Almanca ünsüzlerle her iki dilin standart şeklinde olmayan fakat ara ses özelliği taşıyan ünsüzler Türkçenin alfabe sırasına göre verilmiştir.

2.1.2.1.1. b Ötümlü, süreksiz, patlayıcı bir çift dudak ünsüzüdür. Standart Türkçede ve Almancadaki b ünsüzüdür. Türkçede b, Almancada b ve bb harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [b] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüştür.

I. Kuşak

benim (III/1) (Sivas), buvaŋ (II/2) (< baban) (Kütahya), berlin (XV/25) (Çorum)

bus (VII/32) (bus), *banane* (III/56) (banānə)

II. Kuşak

başladım (XLV/2) (Kayseri), başġa (XXXII/104) (< başka) (Afyonkarahisar)

ausbildung (XXXII/3) (awsbiĺduŋḳ), *bleiben* (XXXI/1) (bĺaybən)

III. Kuşak

baḳıyorum (XXXI/14) (< bakıyorum) (Konya), ḳaybeTdik (XXXI/79) (< kaybettik) (Aksaray)

beweisen (XXXI/25) (bəvayzən), *abend* (XL/1) (ābənt), *sauber* (XLI/9) (zawbɐ)

2.1.2.1.2. c: Ötümlü, süreksiz, patlayıcı bir diş eti-damak ünsüzüdür. Standart Türkçede kullanılan fakat Almancada[146] bulunmayan bir ünsüzdür. Türkçedeki c sesine en yakın ses IPA'da [dʒ] işaretleriyle gösterilen Almancada dsch veya j harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüştür. II. kuşaktan iki kaynak kişinin c ünsüzü yerine Almancanın etkisiyle ara ses kullandıkları tespit edilmiştir. III. kuşakta ise c ünsüzünün yerine ara ses kullanımının II. kuşağa göre arttığı gözlenmiştir.

I. Kuşak

tercihim (XIV/2) (Burdur), pencereniŋ (XV/12) (< pencerenin) (Çorum)

II. Kuşak

türKce (XXII/2) (< Türkçe) (Kütahya), gücümüz (XXXI/69) (Uşak)

---

[146] Almancada alfabede c olmasına rağmen telaffuzu tamamen farklıdır. a, o, u ve ünsüzlerin önünde k; ä, e, i, y'nin önünde ts; yabancı kelimelerde ise ş, ç, s şeklinde telaffuz edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Dursun Zengin, *Her Yönüyle Modern Almanca*, Kurmay Kitabevi, Ankara 2010, s.14.

III. Kuşak

baŋḳacı (XXVI/215) (< bankacı) (Kırşehir), önce (XXVI/271) (Tokat), tavanca (XXVI/277) (< tabanca) (Kırşehir)

2.1.2.1.3. ć: Standart c ünsüzünden daha önde telaffuz edilen yarı sızıcı bir ünsüzdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir kaynak kişide tek örneğine rastlanmıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

meć̣bursun (X/53) (< mecbursun) (Bingöl)

2.1.2.1.4. c̄̄: Ötümlü, patlayıcı, süreksiz bir orta damak ünsüzüdür. Standart Türkçede bulunmayan fakat Almancada kullanılan bir ünsüzdür. IPA'da [dʒ] işaretleriyle gösterilir. Almancada dsch ve j harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. Türkçedeki c ve ç seslerinin yerine kullanılmaktadır.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde c̄̄ ünsüzüne de rastlanmamıştır[147]. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe c ve ç ünsüzlerinin yerine kullanıldığı görülmüştür. Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmıştır.

II. Kuşak

önc̄̄e (XXIX/2) (< önce) (Afyonkarahisar), aĺmanc̄̄ayı (XXX/7) (< Almancayı) (Aydın)

*feRienjob*ta (XXXIV/52) (fēRiyənc̄̄op), *ninja* (XXV/47) (ninc̄̄a)

III. Kuşak

c̄̄azıĺar (XXIV/2) (< cadılar) (Eskişehir), ḥoc̄̄am (XXIV/39) (< hocam) (Ankara), üc̄̄ (XXV/55) (< üç) (Trabzon)

ninja (XXV/39) (ninc̄̄a), *Ranjid* (XXVI/373) (Ranc̄̄ət)

[147] Rastlanılmamasının nedeni I. kuşakta Türkçenin Almancadan etkilenmemiş olmasıdır.

2.1.2.1.5. ç: Ötümsüz, patlayıcı, süreksiz bir diş eti-damak ünsüzüdür. Standart Türkçede bulunan fakat Almancada bulunmayan bir ünsüzdür. Türkçedeki ç sesine Almancada en yakın ses dsch, tsch, c, ch ve j harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar[148]. Almancadaki bu sesler IPA'da [tʃ] ve [dʒ] işaretiyle gösterilir.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri görülmüş, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ç ünsüzü görülmekle birlikte yerine ara seslerin kullanılmaya başlandığı tespit edilmiştir.

I.Kuşak

çoḳ (XVI/3) (Ordu), çocū (XVIII/12) (< çocuğu) (Sivas)

II. Kuşak

çocuḴlar (XXXI/116) (Uşak), ça‿ırıyo (XXXVIII/10) (< çağırıyor) (Denizli)

III. Kuşak

ġäçiyo (XXVI/333) (< geçiyor) (Aksaray), çiçē (XXVIII/33) (< çiçeği) (Afyonkarahisar)

2.1.2.1.6. c̲: ç - j arası yarı sızıcı, yarı ötümlü bir diş-damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmaz fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülmektedir.

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir kaynak kişide tek örneğine rastlanmıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneği görülmemiştir.

I. Kuşak

hiç̲bi (III/11) (< hiçbir) (Sivas)

2.1.2.1.7. ç̿: Ötümlü bir orta damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ünsüzdür. IPA'da [dʒ] işaretleriyle gösterilen Almancadaki dsch ve j

[148] Almancada alfabede bu harf bulunmamaktadır. IPA'da [ç] işareti bulunmakta fakat bu işaret ch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkan ve bizim ħ sesini göstermek için kullandığımız ses için kullanılmaktadır.

harflerinin telaffuzunda ortaya çıkan c͡ sesiyle Türkçedeki ç sesinin karışımı bir ara sestir[149].

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde Almancanın etkisi görülmediğinden örneğine rastlanmamış, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde Almancanın etkisiyle ç ünsüzünün yerine kullanıldığı görülmüştür.

II. Kuşak

tüR̰Kc͡e (XXX/4) (< Türkçe) (Aydın), geç͡eḳ (XXIX/45) (< gerçek) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

ḥiç͡ (XXVI/121) (< hiç) (Manisa), ç͡oḫ (XXVI/227) (< çok) (Niğde), ç͡ünkü (XXXI/12) (< çünkü) (Konya)

2.1.2.1.8. c͡: ç - ş arası ötümsüz, yarı sızıcı diş-damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ünsüzdür. Türkçede ç sesinin yerine kullanılmaktadır. IPA'da [tʃ] işaretleriyle gösterilen ve Almancada tsch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkan ş sesiyle Türkçedeki ç sesinin karışımı bir ara sestir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde Almancanın etkisi görülmediğinden örneğine rastlanmamış, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde Almancanın etkisiyle ç ünsüzü yerine kullanıldığı görülmüştür.

II. Kuşak

tüR̰Kc̓e (XXX/6) (< Türkçe) (Aydın)

III. Kuşak

c̓oḳ (XXXI/13) (< çok) (Konya), ḥic̓ (XXXI/89) (< hiç) (Aksaray), c̓arpişiyoĺadı (XXXIX/11) (< çarpışıyorlardı) (Ankara)

[149] Ara ses, Türkçede ve Almancada bulunmayan fakat iki dildeki seslerin birbirini etkilemesiyle oluşan seslerdir.

2.1.2.1.9. d: Ötümlü, patlayıcı, süreksiz bir diş ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancadaki d ünsüzüdür. Türkçede d, Almancada d ve dd harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [d] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri çoktur.

I. Kuşak

dikiyoduḳ (VI/8) (< dikiyorduk) (Aydın), doḳuz (VII/2) (< dokuz) (Makedonya)

*disburḳ*a (I-b/2) (< Duisburg "dūsbuRḳ"), *dolmeçer* (VI/20) (< dolmetscher "doĺmäTçɐ")

II. Kuşak

sıḳışdırırlar (XXXII/27) (< sıkıştırdı) (Afyonkarahisar), ödenecek (XXXIII/4) (Manisa)

anmeldung (XXXIII/16) (anmeĺduŋḳ), *dReißig* (XLV/12) (dRaysiɦ)

III. Kuşak

c̄amdan (XLI/3) (< camdan) (Aksaray), ġuzeĺdi (XLII/2) (< güzeldi) (İstanbul), nīde (XLIV/4) (< Niğde) (Niğde)

werden (XXVIII/48) (vēɐdən), *deutsch* (XXII/46) (doyTş), *dReißig* (XXIV/4) (dRaysiɦ)

2.1.2.1.10. f: Ötümsüz, sızıcı, sürekli bir diş-dudak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan f ünsüzüdür. Türkçede f; Almancada f, ff, v, w ve ph harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [f] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

falan (XIII/70) (Ankara), efendim (XIV/5) (Burdur)

fıra͡w (VI/55) (< Frau “fRa͡w”), *fileygehaym*larda (XIII/61) (< pflegeheim “pfl͡ēgehaym”)

II. Kuşak

fazla (XXVII/25) (Bilecik), filimleri (XXVI/410) (< filmleri) (Aksaray)

fertı̨rāḳ (XXII-b/52) (< vertrak “fäʁtRāḳ”), *Reifen* (XXIII/28) (“Rayfən”)

III. Kuşak

sınıfa (XXVI/16) (Zonguldak), faḰirdi (XXXVI/27) (< fakirdi) (Aydın), ḳafa (XLIV/15) (< kafa) (Niğde)

viel (XXXIX/10) (fīĺ), *fußball* (XXV/81) (fūsbaĺ), *fReunde* (XXXV/17) (fRoyndə)

2.1.2.1.11. g: Ötümlü, patlayıcı, süreksiz bir ön damak ünsüzüdür. Standart Türkçede ve Almancada ince ünlülerle birlikte kullanılan g ünsüzüdür. İnce sıradan ünlülü kelimelerde Türkçede g, Almancada g ve gg harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA’da [g] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almancada kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

güne (XIX/1) (Nevşehir), asgerdeyken (I/4) (< askerdeyken) (Kütahya)

*generasyo*n (XXI/75) (< generation “geneRat͡syōn”), *gibs niks* (III/55) (< gibt’s nicht “gibt͡s niht”)

II. Kuşak

gidebilir (XXIV/36) (Eskişehir), giTdiŋ (XXV/15) (Uşak)

dRogen (XXIX/19) (dRōgən), *diktiergeRät*i (XXVI/95) (diKtīʁgəRā̄t)

III. Kuşak

geĺmīş (XXIV/8) (< gelmiş) (Eskişehir), gidiyom (XXV/18) (< gidiyorum) (Trabzon)

gehe (XXIV/39) (geẖe), *gegner* (XXVI/268) (gēKnɐ), *gibt* (XXVI/370) (gibt)

2.1.2.1.12. ġ: Ötümlü, patlayıcı, süreksiz bir arka damak ünsüzüdür. Standart Türkçede ve Almancada kalın ünlülerle birlikte kullanılan g ünsüzüdür. Kalın sıradan ünlülü kelimelerde Türkçede g; Almancada g, gg harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar[150]. IPA'da [g] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almancada kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

ġardeşlēŋi (II/20) (< kardeşlerini) (Kütahya), başġa (III/59) (Sivas), ġariybanlar (V/49) (< garibanlar) (Çankırı)

ġut morġın (III/44) (< guten morgen "gūtən mōġən"), *ġasthauz* (IX/29) (< gasthaus "ġasThaws")

II. Kuşak

ġarip (XXIX/30) (< garip) (Afyonkarahisar), ġonuşmaḳ (XXX/6) (< konuşmak) (Aydın), diKġaTlı (XXVI/28) (< dikkatli) (Aksaray)

gab (XXIX/28) (ġāp), *tage* (XXV/35) (tāġə), *bürger* (XXVI/245) (bῡġa)

III. Kuşak

zonġúĺdaḲlīm (XXVI) (< Zonguldaklıyım) (Zonguldak), ġuvendī (XXVIII/28) (< güvendiği) (Afyonkarahisar), ġadar (XL/4) (< kadar) (Nevşehir)

hausaufgaben (XXV/26) (ḥawsawfġābən), *sagen* (XXXIX/3) (zāġən), *gRoβ* (XLII/3) (ġRōs)

2.1.2.1.13. ğ: Ötümlü, sızıcı, sürekli bir art damak ünsüzüdür. Standart Türkçede bulunan fakat Almancada bulunmayan bir ünsüzüdür.

[150] Almancada e harfiyle gösterilen [ə] sesi e-ı arası ı'ya daha yakın bir ses olduğundan aynı hece içinde bulunan g harfi de arka damak ünsüzü olarak telaffuz edilir. Örn.: *geburt* (< doğum ġəbūɐt)

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ğ ünsüzü yaygın olarak görülmüştür.

I. Kuşak

ağıllara (III/11) (Sivas), doğummum (IV/4) (< doğumum) (Kars), çocuğuyum (XIV/4) (Burdur)

II. Kuşak

anladığım (XXVI/122) (Kırşehir), öbüğ (XXIX/2) (< öbür) (Afyonkarahisar), erkeğin (XXVI/221) (Aksaray)

III. Kuşak

şâkeğ (XXIV/7) (< şeker) (Eskişehir), döğt (XXV/7) (< dört) (Trabzon), ibğam (XXVI/3) (< İbrahim) (Nevşehir)

2.1.2.1.14. ĝ: Orta damak ile art damak arasında oluşan, patlayıcı, süreksiz bir g ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki kullanımı yaygın değildir.

I. Kuşak

ĝünā (XVIII/88) (< günahı) (Sivas), ĝóz (XVII/12) (< göz) (Kayseri), ĝún (XIX/33) (< gün) (Nevşehir)

II. Kuşak

ĝiTmedim (XXIX/7) (< gitmedim) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

ĝídiyom (XXVI/158) (< gidiyorum) (Aksaray), ĝórünc̄e (XXXVI/42) (< görünce) (Aydın)

2.1.2.1.15. ğ:. Ötümlü, patlatıcı bir gırtlak ġ'sıdır Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I. kuşaktan derlenen metinlerde iki kaynak kişide örneğine rastlanmıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

ğazāsī̇ (X/4) (< kazası) (Bingöl), ğıyma (X/54) (< kıyma) (Bingöl), ğız (XI/2) (< kız) (Erzincan)

2.1.2.1.16. ǵ: Yarı sızıcı, ötümlü bir ön damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I. kuşaktan derlenen metinlerde iki kaynak kişide örneğine rastlanmıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

tezǵah (IX/81) (< tezgah) (Kars), iḱāmeTǵaḫda (XIX/49) (Nevşehir)

2.1.2.1.17. h: Ötümsüz, sızıcı, sürekli bir gırtlak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan h ünsüzüdür. Türkçede h, Almancada h ve ch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [h] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

havalimanından (VIII/67) (< havalimanından) (Bolu), hanı (XIII/66) (< hani) (Ankara), havta (VI/70) (< hafta) (Aydın)

ġasthauz (IX/29) (< gasthaus "ġasThaws"), *halō* (VIII/49) (< hallo "haĺō")

II. Kuşak

hayāta (XXXII/4) (< hayata) (Afyonkarahisar), halde (XXXIII/42) (Manisa), hallediyo (XXXVIII/6) (< hallediyor) (Denizli)

hand (XXXII/12) (hant), *hallo* (XXXVIII/11) (haĺō), *hinter* (XXIX/38) (hintɐ)

III. Kuşak

hobilem (XXVI/31) (Kırşehir), şehiTdedeli (XXVI/75) (< Şehitdedeli) (Kırşehir), hayır (XXVI/271) (Tokat)

helm (XLIV/11) (heĺm), *haus* (XXVII/6) (haws), *hinten* (XXV/10) (hintən)

2.1.2.1.18. ḥ: Ötümsüz, sızıcı ve sert bir gırtlak ünsüzüdür. Nefesli h sesi de denir. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür. IPA'da [h] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri görülmüştür.

I. Kuşak

müniḥe (VIII/36) (< Münih'e "müniḥ"), ḥālán (XIV/47) (< hâlen) (Burdur)

II. Kuşak

ḥäk̂es (XXIX/3) (< herkes) (Afyonkarahisar), ḥäb (XXX/10) (< hap) (Aydın), sabaḥçı (XXXVIII/54) (Denizli)

habe (XXX/15) (ḥābə), *herz* (XXXI/109) (ḥ̄äts̆), *altenheim*e (XXXIV/97) (aĺtənḥaym)

III. Kuşak

ḥayvanbaccesi (XLI/2) (< hayvanat bahcesi) (Aksaray), ḥoteĺdi (XLIII/3) (< hoteldi) (Niğde),

ḥapis (XXVI/327) (< hapis) (Kırşehir)

hoch (XXXIX/13) (ḥōẖ), *hat* (XXXVI/21) (ḥat), *hex*e (XXVII/7) (ḥeKsə)

2.1.2.1.19. ḫ: Hırıltılı, ötümsüz, sızıcı bir arka damak h'sıdır. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür. Almancada h ve ch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [x] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise ḫ > h değişiminden, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı yaygınlığını yitirmiştir.

I. Kuşak

çoḫ (XXI/33) (< çok) (Sivas), yaPdıḫ (IX/59) (< yaptık) (Kars), ḳorḫu (XIII/21) (< korku) (Ankara), ġaḫdılar (XVII/52) (< kalktılar) (Kayseri)

maḫ niks (X/70) (< macht nichts "maḫt niht͡s")

II. Kuşak

baḫdılā (XXIII/10) (< baktılar) (Sivas), sabaḫ (XXIII-b/50) (< sabah) (Yozgat)

woche (XXII/25) (voḫə), *sachen* (XXVI/412) (zaḫən)

III. Kuşak

ç̄oḫ (XXVI/227) (< çok) (Niğde), yaPdıḫ (XXXIX/7) (< yaptık) (Ankara)

hoch (XXXIX/13) (ḥōḫ), *danach* (XL/3) (danāḫ), *woche* (XLII/1) (voḫə)

2.1.2.1.20. ħ: Standart Türkçede ve Türkiye Türkçesi ağızlarında bulunmamakta fakat Almancada bulunmaktadır. Ünsüzün telaffuzunda dudaklar az aralıklıdır. Dilin uç kısmı altta bulunan ön dişlerin diş etiyle birleştiği kısma değer, ön ve arka kısmı ise orta ve arka damağa doğru yükselir. Dilin yan kısımları çanak dişlere temas eder. Ağız içinde nefesin dışarı çıkması için dar bir kanal kalır. Almancada ch[151] ve ig harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ç] işaretiyle gösterilir.

[151] [ç] sesinin telaffuzu için ch harflerinden önce ince ünlülerden e, i, ö, ü'den birinin olması şarttır.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ħ ünsüzünün telaffuzu kaynak kişilerin Almanca kelimeleri Türkçe veya Almanca aksanla konuştuklarını gösteren önemli bir göstergedir. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ħ ünsüzü bulunmasına rağmen ses değişmeleri nedeniyle örneklerine rastlanmamıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise örnekleri yaygın olarak görülmüştür.

II. Kuşak

richtig (XXIX/37) (Riħtiħ), *sportlich* (XXXIV/119) (şpōTĺiħ), *möglichkeit* (XXX/15) (mȫkĺiħķayt)

III. Kuşak

wenig (XXXV/17) (vēniħ), *nicht* (XXXI/4) (niħt), *spRechen* (XXXV/10) (şpRäħən)

2.1.2.1.21. j: Ötümlü, sızıcı, sürekli bir diş-damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan j ünsüzüdür. Türkçede j; Almancada g, ge ve j harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ʒ] ile gösterilir.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneklerine rastlanmış, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ise örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

sosyoloji (IV/44) (Kars), hijbi (VII/3) (< hiçbir) (Makedonya)

II. Kuşak

hijyenik (XXXII/63) (Afyonkarahisar), virajda (XXIII-b/10) (Sivas), bağaj (XXIII-b/31) (Yozgat)

2.1.2.1.22. k: Ötümsüz, patlayıcı ve süreksiz bir ön damak ünsüzüdür. Türkçe ve Almancada ince ünlülerle birlikte kullanılan standart k ünsüzüdür. Türkçede k; Almancada k, ck, kk, ch harfleriyle son seste g harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [k] işaretiyle gösterilir.

I.,II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

ikisinde (XII/10) (Gaziantep), kömür (I/12) (Kütahya), kötü (VI/1) (Aydın)

*kindeġarte*ye (XXI/65) (< kindergarten "kindɐġaRtən"), *infomatik* (XII/21) (< informatik "infomātik")

II. Kuşak

köşesinde (XXIII-b/46) (Yozgat), vermek (XXVIII/5) (Ankara), demek (XXIV/1) (Eskişehir)

kirche (XXIX/22) (kɪ̄ɐʃə), *türkisch* (XXX/4) (tū̄kiş), *kilometer* (XXIX/26) (kilomētɐ)

III. Kuşak

eKmek (XXXVII/4) (< ekmek) (Samsun), yenkemin (XLI/2) (< yengemin) (Aksaray), bindik (XLIII/5) (Niğde)

türkisch (XXII/46) (tū̄kiş), *gekämpft* (XXXI/22)(ġəkämpft), *zurück* (XXXVI/25) (tsRük)

2.1.2.1.23. ķ: Ötümsüz, patlayıcı ve süreksiz bir arka damak ünsüzüdür. Türkçe ve Almancada kalın ünlülerle birlikte kullanılan standart k ünsüzüdür. Türkçede k; Almancada k, ck, kk, ch harfleriyle son seste g harfinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [k] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır:

I. Kuşak

ķapıyı (I/25) (Kütahya), yapacaķ (III/11) (Sivas), ķardeşden (IV/4) (< kardeşten) (Kars), doķuz (V/6) (< dokuz) (Çankırı), bóyúķ (XVII/39) (< büyük) (Kayseri)

ķolişıtırase (XVIII/53) (< Kolingstraβe “ķoĺiŋkştRāsə”), *ġıranķ* (XV/46) (< krank “ķRanķ”)

II. Kuşak

ķonuyu (XXVI/414) (Aksaray), ķıral (XXVIII/10) (< kral) (Ankara), ķapıyo (XXII/43) (< kapıyor) (Kütahya)

kauflanda (XXVII/43) (< Kaufland “ķawfĺant”), *locker* (XXIX/26) (Íoķɐ), *klar* (XXII/18) (ķlāɐ)

III. Kuşak

amäRiķadan (XXIV/8) (< Amerika’dan) (Eskişehir), fuğķan (XXVI/64) (< Furkan) (Bayburt), c̓oķ (XXXI/13) (< çok) (Konya)

geburtstag (XXV/10) (ġəbūɐ̯tstāķ), *klasse* (XXVI/46) (ķĺase), *denke* (XXX/4) (deŋķə)

2.1.2.1.24. K: k - g arası yarı ötümsüz, patlayıcı bir ön damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmaz fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülmektedir. İnce ünlülerle birlikte kullanılır.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri yaygın olup Almanca kelimelerde ise III. kuşakta birkaç örneğine rastlanmıştır.

I. Kuşak

teKlif (VIII/19) (< teklif) (Bolu), geleceKsiŋiz (I/7) (< geleceksiniz) (Kütahya), yüKsek (III/29) (Sivas), direKdör (IV/12) (< traktör) (Kars), türKceyi (V/13) (< Türkçeyi) (Çankırı)

II. Kuşak

meKdup (XXXIII/15) (< mektup) (Manisa), emeKli (XXXIV/27) (< emekli) (Kütahya), eKsiKdi (XXXI/42) (< eksikti) (Uşak)

III. Kuşak

c̄öKdü (XXXI/90) (< çöktü) (Aksaray), tüR̨Kc̄äḥ (XXXIX/1) (< Türkçe) (Ankara), küşüKdü (XXXIX/12) (< küçüktü) (Ankara)

mclaRen (XXVI/199) (meKlāRən), *gegner* (XXVI/268) (gēKnɐ)

2.1.2.1.25. Ķ: ķ - ġ arası arası yarı ötümsüz, patlayıcı bir art damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür. Kalın ünlülerle birlikte kullanılır.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örnekleri çoktur.

I. Kuşak

elazıĶda (X/17) (< Elazığ'da) (Bingöl), çıĶdı (II/4) (Kütahya), yoĶmuş (III/56) (Sivas), yaşadıĶlarımı (IX/31) (< yaşadıklarımı) (Kars)

II. Kuşak

çıĶmamış (XXVIII/12) (< çıkmamış) (Ankara), baĶmıyoz (XXXIII/8) (< bakmıyoruz) (Manisa)

akzeptieRen (XLI/14) (aĶtsäptīRən), *flugticket* (XXXII/42) (flūĶtiķət), *pRaktikum* (XXVI/190) (pRaĶtiķum)

III. Kuşak

çoşuĶĺar (XXIV/7) (< çocuklar) (Eskişehir), zonġúĺdaĶlīm (XXVI/17) (< Zonguldaklıyım) (Zonguldak), yasaĶĺadı (XXVI/326) (< yasakladı) (Zonguldak)

oktober (XXIV/10) (oĶtōbɐ), *kuck* (XXV/83) (ķuĶ), *pRaktikum* (XXVI/150) (pRaĶtiķum)

2.1.2.1.26. k̂: Orta ile art damak arasında oluşan, süreksiz, ötümsüz bir k ünsüzü. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri görülmüştür. II. ve III. kuşakta daha çok Almancanın etkisiyle ince ünlülü kelimelerdeki ön damak k'sinin orta damağa doğru kayması şeklinde örneklerine rastlanmıştır.

I.Kuşak

k̂óḴ (XVIII/85) (< kök) (Sivas), k̂óḫ (XIX/74) (< kök) (Nevşehir)

II. Kuşak

säk̂ís (XXIX/8) (< sekiz) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

büyük̂ (XXIV/37) (< büyük) (Eskişehir), tük̂ (XXV/69) (< Türk) (Trabzon), k̂itab (XXVI/171) (< kitap) (Niğde)

2.1.2.1.27. ḳ̬: ḳ - ḫ arası ötümsüz, yarı sızıcı gırtlak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri görülmüş, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

ḳ̬ol (XVIII/84) (< kol) (Sivas), ḳ̬aldırdım (X/41) (< kaldırdım) (Bingöl), faḳ̬át (XIV/2) (< fakat) (Burdur)

2.1.2.1.28. ḱ: Ön damak ünsüzüdür. Ötümsüz, patlayıcı ve süreksiz bir ünsüzdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri görülmüştür, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

beḱar (I/27) (Kütahya), imḱansızdı (XXI/32) (Sivas), ḱāt (V/30) (< kağıt) (Çankırı), zeḱāret (XIII/60) (< zekaret) (Ankara), ḱehat (XVII/25) (< kağıt) (Kayseri)

II. Kuşak

şiḱāyet (XXXVIII/26) (< şikayet) (Denizli), imḱansızdı (XXVII/11) (< imkansızdı) (Bilecik), saḥteḱar (XXVIII/15) (< sahtekar) (Ankara)

2.1.2.1.29. l: Ötümlü, akıcı ve sürekli bir ön damak ünsüzüdür. Standart Türkçede bulunan fakat Almancada bulunmayan bir ünsüzdür.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneklerine çokça rastlanmıştır. III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ise örnekleri görülmekle birlikte Almancanın etkisiyle görülen l > Í değişiminden dolayı yaygınlığı I. ve II. kuşaktaki kadar değildir.

I. Kuşak

ḳol (XVIII/84) (< kol) (Sivas), beḲledik (XVII/55) (< bekledik) (Kayseri), aḲlımıza (I/1) (< aklımıza) (Kütahya)

kölün (V/71) (< Köln "köĺn"), *ayslıŋge*n (XX/55) (< Eislingen "aysĺiŋġən")

II. Kuşak

nesil (XXVII/4) (Bilecik), çiçeKlerle (XXVIII/11) (< çiçeklerle) (Ankara), oḳulunda (XXII/3) (< okulunda) (Kütahya)

III. Kuşak

bilmiyom (XLIV/9) (< bilmiyorum) (Niğde), toḳaTlı (XXVI/14) (< Tokatlı) (Tokat), ḳaleciye (XXXI/50) (< kaleciye) (Kütahya)

2.1.2.1.30. Í: Ötümlü bir dil ve diş ucu ünsüzüdür. Standart Almancadaki l ünsüzüdür. Türkçede yabancı asıllı kelimelerde bulunan l harfleriyle Almancada l ve ll harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [l] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneklerine rastlanmış, Almanca kelimelerde ise görülen Í > l değişiminden dolayı örneğine rastlanmamıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde ise hem Türkçe hem de Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmıştır.

I. Kuşak

Íazımsa (XX/47) (Sivas), aÍḳolik (VI/89) (< alkolik) (Aydın), doÍeyisiyle (V/101) (< dolayısıyla) (Çankırı), Íāzım (VIII/47) (< lazım) (Bolu)

II. Kuşak

ḥeÍāl (XXXII/131) (< helâl) (Afyonkarahisar), aÍmān (XXIX/1) (< Alman) (Afyonkarahisar), nasiÍ (XXIX/3) (< nasıl) (Afyonkarahisar), abÍa (XXX/5) (< abla) (Aydın), aÍdím (XXX/12) (< aldım) (Aydın)

ausbildung (XXXII/4) (awsbiÍduŋḳ), *klasse* (XXVI/22) (ḳÍasə), *lag* (XXXI/24) (Íāḳ)

III. Kuşak

istanpuÍda (XLIII/2) (< İstanbul'da) (Niğde), baÍḳonu (XLI/2) (< balkonu) (Aksaray), ġaÍdıḳ (XL/22) (< kaldık) (Nevşehir)

schal (XLIV/10) (şāÍ), *geblutet* (ġəbÍūtət), *soll* (XXXIX/3) (zoÍ)

2.1.2.1.31. m: Geniz sesidir. Ötümlü, akıcı ve sürekli bir çift dudak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan m ünsüzüdür. Türkçede m, Almancada m ve mm harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [m] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri çoktur.

I. Kuşak

günüm (VI/1) (Aydın), mekdup (VII/7) (< mektup) (Makedonya), zaman (I/2) (Kütahya)

mama (XXI/51) (mama), *mayister* (VI/33) (< meister "maystɐ"), *heim*da (I/47) (haym)

II. Kuşak

bilmem (XXII/2) (Kütahya), toḥumu (XXVIII/8) (Ankara), basıyom (XXIII/5) (< basıyorum) (Yozgat)

anmelden (XXII-b/24) (anmäĺdən), *immer* (XXIX/32) (imɐ), *pRobleme* (XXIII/22) (pRobĺēmə)

III. Kuşak

yemek (XLIII/3) (Niğde), aTdım (XLII/5) (< attım) (İstanbul), aĶşam (XL/4) (< akşam) (Nevşehir)

möchte (XLIV/2) (möɦtə), *schwimmen* (XLII/1) (şwimən), *immer* (XLI/2) (imɐ)

2.1.2.1.32. n: Ötümlü, akıcı, sürekli bir dil ucu ve diş ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan n ünsüzüdür. Türkçede n, Almancada n ve nn harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [n] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri çoktur.

I. Kuşak

torunnarım (VI/4) (< torunlarım) (Aydın), nasıl (V/103) (Çankırı), ḳurumuna (I/6) (Kütahya)

nort (XX/57) (< nord "nôt"), *nortona* (VII/31) ("nôton"), *morġın* (< morgen "mōġən")

II. Kuşak

zamanlar (XXVIII/4) (Ankara), yazarsan (XLV/15) (Kayseri), aynısı (XXIII/8) (Yozgat)

ganze (XLV/10) (ġant͡sə), *lernst* (XXV/25) (ĺ̄ānst), *neu* (XXIII/17) (noy)

III. Kuşak

onun (XXVIII/27) (Afyonkarahisar), aĺmanc̄a (XXVIII/29) (< Almanca) (Aksaray), antaĺya (XLIII/2) (< Antalya) (Niğde)

nichts (XXVIII/29) (niḥts), *korn* (XXVIII/32) (ḳōn), *name* (XLII/4) (nāmə)

2.1.2.1.33. ŋ: Damak n'si, genzel veya nazal n olarak adlandırılır. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağzılarında görülen bir ünsüzdür. Almancada ng ve nk harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ŋ] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde yaygın olarak görülmüştür. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ŋ > n değişiminden, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ise standartlaşmadan dolayı yaygınlığı I. kuşak kadar değildir.

I. Kuşak

buvaŋ (II/16) (< baban) (Kütahya), aŋḳara (V/20) (< Ankara) (Çankırı), baŋa (I/46) (< bana) (Kütahya), göŋlü (XVIII/22) (< gönlü) (Sivas), çüŋkü (IV/1) (< çünkü) (Kars), biŋ (XVII/5) (< bin) (Kayseri)

abtayluŋḳa (VIII/69) (< abteilung "aPtayluŋ"), *aysliŋgen* (XX/55) (< Eislingen "aysliŋġən")

II. Kuşak

ōräTmęniŋiz (XXV/29) (< öğretmeniniz) (Uşak), ikizleŋ (XXVII/1) (< ikizlerin) (Bilecik), çalışsaŋ (XXXII/137) (< çalışsan) (Afyonkarahisar), äŋ (XXX/4) (< en) (Aydın)

anmeldung (XXXIII/16) (anmeĺduŋḳ), *zeitung* (XXX/10) (t͡saytuŋḳ), *ausbildung*a (XXII-b/6) (awsbiĺduŋḳ)

III. Kuşak

baŋḳacı (XXVI/215) (< bankacı) (Kırşehir), äŋ (XXVI/388) (< en) (Bayburt), kesesеŋ (XXVI/218) (< Kırşehir)

fangen (XXV/81) (faŋən), *sonnenbank* (XLI/10) (zonenbaŋḳ), *bumeRang* (XLII/4) (būmeRaŋḳ)

2.1.2.1.34. p: Ötümsüz, patlayıcı, süreksiz bir çift dudak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan p ünsüzüdür. Türkçede p; Almancada p, pp ve son seste bulunan b harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [p] işaretiyle gösterilir.

I.,II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

gidip (I/19) (Kütahya), göçüp (III/2) (Sivas), yapıyor (V/48) (Çankırı)

peKnis (XIV/55) (< Peknitz "peKnit͡s"), *perfek* (XXI/44) (< perfekt "pā̈fäkt"), *pawze* (X/66) (< pause "pawzə")

II. Kuşak

para (XXXII/129) (Afyonkarahisar), yapıyodūm (XXXIV/4) (Kütahya), pasta (XXIX/28) (Afyon)

positiv (XXX/17) (pōzitī̈f), *spiel* (XXXI/1) (şpī̈l), *pRaktikum* (XXVI/190) (pRaḲtiḳum)

III. Kuşak

c̓arpişiyoĺadı (XXXIX/11) (< çarpışıyorlardı) (Ankara), yapıyoĺar (XXIV/11) (< yapıyorlar) (Eskişehir), yapıyo (XXV/84) (< yapıyor) (Trabzon)

sprechen (XLIV/2) (şpRäɦən), *pRäsident* (XXIV/34) (pRäzidänt), *spielen* (XXV/37) (şpī̈lən)

2.1.2.1.35. P: b - p arası yarı tonlu, süreksiz ve sızıcı bir çift dudak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında ve bazı Almanca kelimelerin[152] telaffuzlarında ortaya çıkan bir ünsüzdür.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüş, Almanca kelimelerde ise Türkçe kelimelerdeki kadar olmasa da örneklerine rastlanmıştır.

I. Kuşak

yaPdıŋ (I/15) (< yaptın) (Kütahya), ġariPlik (VII/22) (< gariplik) (Makedonya), ḳoPdu (VIII/31) (< koptu) (Bolu), ġariPler (XVII/73) (< garipler) (Kayseri)

*abtayluŋḳ*a (VIII/69) (< abteilung "aPtayluŋ")

II. Kuşak

hesaPlanıyodu (XXXIV/61) (< hesaplanıyordu) (Kütahya), yaPdıḴdan (XLV/3) (< yaptıktan) (Kayseri)

*personaPtayluŋ*a (XXXVIII/2) (< personalabteilung "päRzonāĺaPtayluŋḳ"), *abgeben* (XLV/38) (aPgēbən)

III. Kuşak

ġuruPda (XXIV/41) (< grupta) (Ankara), yaPmaya (XXXI/78) (< yapmaya) (Aksaray), yaPdıḳ (XXXI/12) (< yaptık) (Konya)

*abschluß*u (XXVI/188) (aPşĺus), *fabRik*lerden (XXVI/268) (faPRīk)

2.1.2.1.36. r: Ötümlü, sürekli, akıcı bir ön damak ünsüzüdür. Standart Türkçede bulunan fakat Almancada bulunmayan r sesidir.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüş, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde ise Almancanın etkisiyle görülen r > R, r > Ṛ, r > ğ, r > ø değişimlerinden dolayı yaygınlığı I. ve II.

[152] Bazı kelimelerde b'den sonra ünsüz geldiğinde b > P olarak telaffuz edilir. Örn.: *abteilung* (< kısım, bölüm aPtayluŋḳ)

kuşak kadar değildir. Almanca kelimelerde ise I. kuşağın neredeyse tamamında, II. kuşaktan bazı kaynak kişilerde R > r değişiminden dolayı örneklerine rastlanmıştır. III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örneği görülmemiştir.

I. Kuşak

bayramı (XV/4) (Çorum), urda (II/2) (< orada) (Kütahya), geliyor (XX/20) (Sivas)

perfek (XXI/44) (< perfekt "pā̄fäkt"), *nort* (XX/57) (< nord "nôt"), *termin*ni (III/67) (täɐmī̇n)

II. Kuşak

arabayı (XXIII/10) (Sivas), aḳılları (XXXIV/114) (Kütahya), veriyolar (XLV/33) (< veriyorlar) (Kayseri)

pı̣rosent (XXXII/78) (< prozent "pRotsänt"), *ġu̯runTşūle*de (XXII/17) (< grundschule ġRunTşūĺə), *far*ı (XLV/37) (< fahrt "fāɐt")

III. Kuşak

gerşek (XLIX/16) (< gerçek) (Niğde), bur$\overline{\overline{ç}}$ (XLIII/3) (< Burç) (< Niğde), biras (XLII/5) (< biraz) (İstanbul)

2.1.2.1.37. R: Küçük dil r'sidir. Standart Türkçede bulunmayan fakat Almancada bulunan bir sestir. Almancada r harfinin telaffuzunuda ortaya çıkar. IPA'da [R] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde, Almancanın etkisi görülmediğinden; Almanca kelimelerde ise R > r değişiminden dolayı örneğine rastlanmamıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde kullanımı yaygın olup Türkçe kelimelerde ise Almancanın etkisiyle görülmeye başlanmıştır.

II. Kuşak

biRas (XXIX/7) (< biraz) (Afyonkarahisar), ḳaRışmıyo (XXIX/10) (< karışmıyor) (Afyonkarahisar)

Raucht (XXIX/59) (Rawḫt), *woRan* (XXXI/24) (voRan), *pRüfung* (XLV/38) (pRüfuŋḳ)

III. Kuşak

äRän (XXVI/3) (< Eren) (Nevşehir), aRḳadaş̄lanna (XXXVI/13) (< arkadaşlarınla) (Aydın)

Räuber (XXXVI/18) (Roybɐ), *fReunde* (XXXV/17) (fRoyndə), *jahRe* (XXVI/46) (yāRə)

2.1.2.1.38. Ḛ: R - ğ arası, ötümlü, yarı sızıcı zayıf bir ünsüzdür. R ünsüzünün vurgusuz ve belirsiz türüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ara sestir. Almancadaki [R] ünsüzünün etkisiyle oluşmuştur.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneğine rastlanmamıştır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri görülmeye başlanmıştır.

II. Kuşak

ḳaḚdeşlē (XXX/5) (< kardeş) (Aydın), gäḚī (XXIX/13) (< geri) (Afyonkarahisar), tüḚKç̄eyi (XXX/8) (< Türkçeyi) (Aydın)

III. Kuşak

tüḚKc̄e (XLIV/9) (< Türkçe) (Niğde), ḳaḚaōĺan (XXV/77) (< karaoğlan) (Zonguldak), bitiḚdim (XXVI/111) (< bitirdim) (Manisa)

2.1.2.1.39. s: Ötümsüz, sızıcı ve sürekli bir dil ve diş ucu ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan s ünsüzüdür. Türkçede s; Almancada s, ss ve β harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [s] işaretiyle gösterilir.

I.,II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

sebePden (II/31) (< sebepten) (Kütahya), so͡uḳ (V/7) (< soğuk) (Sivas), asgerlik (XIX/1) (< askerlik) (Nevşehir)

*arbaysam*dan (II/27) (< Arbeitsamt "ābayt͡samt"), *sūs* (XIII/87) (< süβ "zūs"), *maystar* (XV/48) (< meister "maystɐ")

II. Kuşak

aslında (XXII/5) (Kütahya), sayfadasın (XXIV/44) (Eskişehir), söyliyem (XXVI/395) (< söyleyelim) (Aksaray)

wissen (XLV/10) (visən), *mayster*ler (XXXVIII/7) (< meister "maystɐ"), *meistens* (XXVI/396) (maystəns)

III. Kuşak

baḳıyos (XXVI/405) (< bakıyoruz) (Manisa), ġarsı (XXXVI/37) (< karısı) (Aydın), babası (XXXVII/1) (Samsun)

anders (XXVI/398) (andɐs), *haus* (XXXVII/6) (ḥaws), *alles* (XXXIX/11) (aĺəs)

2.1.2.1.40. S: s - z arası yarı ötümlü, sızıcı bir dil ve diş ucu ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür.

I. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri görülmüştür. II. kuşakta ise örneğine rastlanmamıştır.

I. Kuşak

isdiyoS (I/3) (< istiyoruz) (Kütahya), otobüSün (VII/34) (< otobüsün) (Makedonya), biS (XIII/40) (< biz) (Ankara), yalnıS (XVI/26) (< yalnız) (Ordu)

III. Kuşak

Sēr (XXXVI/45) (< zehir) (Aydın)

2.1.2.1.41. ş: Ötümsüz, sızıcı, sürekli bir diş eti ve damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan ş ünsüzüdür. Türkçede ş; Almancada sch, sp ve st ve Fransızca asıllı kelimelerde ch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ʃ] ile gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

hoşdu (III/14) (< hoştu) (Sivas), çalışdım (IX/6) (< çalıştım) (Kars), başçavuş (I/4) (Kütahya)

i*ştempil* (XVIII/37) (< stempel "ştämpəl"), *dankeşön* (III/50) (< dankeschön "daŋk̟əşə̄n"), *şıtat*a (V/47) (< staat "ştāt")

II. Kuşak

işiŋizi (XXIII/32) (< işinizi) (Sivas), vatandaşı (XXII-b/76) (Kütahya), şef (XXIII/7) (Yozgat)

verstecken (XXV/82) (fäɐştäk̟ən), *handelschule*ye (XXVI/139) (ḥandəĺşūĺe), *falsche* (XXIII-b/9) (faĺşə)

III. Kuşak

bäş (XXII/22) (< beş) (Kütahya), geşdim (XLIV/4) (< geçtim) (Niğde), üş (XLI/9) (< üç) (Aksaray)

türkisch (XXVIII/18) (tūkiş), *sport* (XXXI/14) (şpōt), *verstehe* (XXXV/8) (fäɐştēən)

2.1.2.1.42. Ş: ş - j arası yarı ötümlü, sürekli, sızıcı bir diş-damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Balkanlar'dan Türkiye'ye göç etmiş kaynak kişilerin ağızlarında yaygın olarak görülen bir ünsüzdür.

Makedonya'dan göç etmiş I. kuşaktan bir kaynak kişiden derlenen metinde tespit edilmiştir. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneği görülmemiştir.

I. Kuşak

üŞ (VII/55) (< üç) (Makedonya), hiŞbir (VII/62) (< hiçbir) (Makedonya)

2.1.2.1.43. ş̄: Ötümsüz, sürekli ve sızıcı bir orta damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ünsüzdür. Almancada bazı tsch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkan ş sesine yakın bir ara sestir.

I. kuşata örneği görülmemiştir. II. kuşakta Almancanın etkisiyle Türkçe kelimelerde görülmeye başlanmış ve III. kuşakta ise kullanımının yaygınlaştığı tespit edilmiştir.

II. Kuşak

ş̄ey (XXIX/5) (< şey) (Afyonkarahisar)

klatsche (XXIII-b/34) (ḳĺaTş̄ə), *deutsche* (XXIX/35) (doyTş̄ə)

III. Kuşak

savaş̄ını (XXIV/27) (< savaşını) (Eskişehir), yaş̄dayim (XXVI/110) (< yaşındayım) (Manisa), ış̄ (XXVI/336) (< iş) (Aksaray)

wasserRutsche (XXXIX/7) (vasɐRuTş̄ə)

2.1.2.1.44. t: Ötümsüz, patlayıcı, süreksiz bir dil ucu -diş ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan t ünsüzüdür. Türkçede t, Almancada t ve tt harfleriyle son seste bulunan dt ve d harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [t] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri çoktur.

I. Kuşak

sıḳıntı (XVIII/2) (Sivas), torpilinen (I/39) (< torpille) (Kütahya), tüḳanında (XV/7) (< dükkanında) (Çorum)

tāşe (XVII/103)(< tasche "taşə"), *termin* (III/67) (täɐmi̇̄n), *maystar* (XV/48) (< meister "maystɐ")

II. Kuşak

imparatoru (XXVIII/7) (Ankara), taTlı (XXXII/28) (< tatlı) (Afyonkarahisar), toPlandıḳ (XXII/4) (Kütahya)

monat (XXXII/32) (mōnat), *minuten* (XLV/13) (minūtən), *fünfte* (XXIII-b/4) (fünftə)

III. Kuşak

döğt (XXV/55) (< dört) (Trabzon), toḳaTlı (XXVI/14) (< Tokatlı) (Tokat), kitap (XXXVI/9) (Aydın)

hinten (XXV/10 (ḥintən), *alt* (XXVI/46) (aĺt), *unten* (XXXV/4) (untən)

2.1.2.1.45. T: t - d arası yarı tonlu, süreksiz, patlayıcı bir dil ucu -diş ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında ve Almancada tsch harflerinin telaffuzunda görülen bir ünsüzdür.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri yaygındır. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örnekleri görülmemiş, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ise Türkçedeki kadar yaygın olmamakla birlikte örneklerine rastlanmıştır.

I. Kuşak

biTdi (XVIII/85) (Sivas), alTmış (IV/13) (< altmış) (Kars), memlekeTde (V/1) (< memlekette) (Çankırı), pasaporTlarımız (VIII/25) (< pasaportlarımız) (Bolu)

II. Kuşak

giTdim (XXII/11) (< gittim) (Kütahya), müTdet (XXXIII/6) (< müddet) (Manisa), hiTler (XXIV/25) (< Hitler) (Eskişehir)

klatsche (XXIII-b/34) (ḳĺaT͡Şə), *deutsche* (XXIX/35) (doyT͡Şə), *entschuldigung* (XXXII/76) (enTşuldiġuŋḳ)

III. Kuşak

ḥoTcām (XXIV/24) (< hocam) (Eskişehir), giTdi (XXIX/8) (< gitti) (Ankara), giTdik (XLI/9) (< gittik) (Aksaray)

schildkRöten (XXV/40) (şiÍTḳRo̅tə), *hitler* (XXIV/22) (hiTÍɐ), *wasserRutsche* (XXXIX/7) (vasɐRuT̲̅ş̲ə)

2.1.2.1.46. v: Ötümlü, sızıcı, sürekli bir diş ve dudak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan v ünsüzüdür. Türkçede v, Almancada w ve v harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [v] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri çoktur.

I. Kuşak

evlerde (IV/38) (Kars), var (XIII/26) (Ankara), var ◡ıdı (XXV/6) (< var idi) (Çorum)

*vōnvāġın*la (VIII/83) (< wohnwagen "vōnvāġən"), *pirivat* (IV/37)(< privat "pRivāt"), *visdof*a (XXI/21) (< Wisdorf "visdoRf")

II. Kuşak

ġovası (XXXIII/11) (< kovası) (Manisa), seviyosun (XXVI/237) (< seviyorsun) (Aksaray), güvendī (XXVIII/5) (< güvendiği) (Ankara)

wuβtet (XXVI/411) (vustət), *wetter* (XXIV/125) (vetɐ), *woche* (XXII/25) (voḫə)

III. Kuşak

vardı (XLI/10) (Aksaray), var (XLIV/4) (Niğde), veya (XXVIII/27) (Afyonkarahisar)

wir (XLII/2) (vīɐ), *woche* (XXII/28) (voḫə), *waRen* (XXXI/43) (vāRɐn)

2.1.2.1.47. w: Ötümlü, sızıcı bir çift dudak ünsüzüdür. Standart Almancada bulunan, standart Türkçede bulunmayan fakat Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen bir ünsüzdür. Türkçede w, Almancada au harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri görülmüştür.

I. Kuşak

rüşwet (I/26) (< rüşvet) (Kütahya), ha͡wta (II/11) (< hafta) (Kütahya), cewap (XIX/11) (< cevap) (Nevşehir)

*ġasthawuz*larında (V/38) (< gasthaus "ġasTha͡ws"), *fıra͡w* (VI/55) (< Frau "fRa͡w"), *pauze*sinde (VI/40) (< pause "pawzə")

II. Kuşak

äwlendīm (XXIX/6) (< evlendim) (Afyonkarahisar), a͡wrupa (XXII-b/35) (< Avrupa) (Kütahya), äwdē (XXX/4) (< evde) (Aydın)

aussehen (XXIX/28) (awszēən), *genau* (XXXI/44) (genaw), *oberḥa͡wzen* (XXII/6) (< Oberhausen "ōbɐḥawzən")

III. Kuşak

ḳowuyodu (XXIV/15) (< kovuyordu) (Eskişehir), ḥawza (XLI/2) (< havuza) (Nevşehir)

kaum (XXXI/35) (ḳawm), *glaube* (XXXV/19) (ġĺawbə), *zauberspRuch* (XXXVI/22) (tsawbɐşpRuḫ)

2.1.2.1.48. y: Ötümlü, sürekli ve akıcı bir damak ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan y sesidir. Türkçede y, Almanca j, ei, ai, eu, äu ve yabancı asıllı kelimelerde y harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [j] işaretiyle gösterilir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

yatıp (I/37) (Kütahya), yollari (X/21) (< yolları) (Bingöl), türkiyede (XXI/3) (< Türkiye'de) (Sivas)

yare (I/48) (< jahre "yāRə"), *heim* (I/46) (ḥaym), *mayın*s (V/68) (< Mainz "mayn͡ts")

II. Kuşak

eyitimli (XXII/9) (< eğitimli) (Kütahya), hiḱayeyi (XXVIII/56) (Ankara), bilmiyom (XXVII/5) (< bilmiyorum) (Bilecik)

jugendlichen (XXIX/57) (yūġəntĺiħən), *nebenbei* (XXIV/5) (nēbənbay), *euch* (XXXI/5) (oyħ)

III. Kuşak

bilmiyom (XLIV/9) (< bilmiyorum) (Niğde), aĺmanya (XLI/12) (< Almanya) (Aksaray), c̓arpişiyoĺadı (XXXIX/11) (< çarpışıyorlardı) (Ankara)

ja (XLIII/8) (yā), *zwei* (XLII/3) (t͡svay), *juli* (XXVI/103) (yūĺi)

2.1.2.1.49. z: Ötümlü, sızıcı, sürekli bir dil ucu ve diş ünsüzüdür. Standart Türkçe ve Almancada bulunan z sesidir. Türkçede z, Almancada ise bazı s harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [z] işaretiyle gösterilir.

I.,II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri yaygındır.

I. Kuşak

zordur (IV/35) (Kars), ḳazandıḳ (V/23) (Çankırı)

reKliḳa͡uzen (I/42) (< Recklinghausen "ReKliḳa͡wzən"), *oberha͡wzun*da (IV/39) (< Oberhausen "obɐha͡wzən")

II. Kuşak

zamanında (XXXIV/4) (Kütahya), yazarsan (XLV/15) (Kayseri), sekiz (XXVI/8) (Aksaray)

gesetzlich (XXXIII/58) (ġəzätsĺiħ), *Risiko* (XXXIV/132) (Rīziḳo), *sieben* (XXV/7) (zībən)

III. Kuşak

b͡oazına (XLIV/15) (Niğde), ḥawza (XLI/2) (< havuza) (Nevşehir), güzelmiş (XXVIII/34) (Afyonkarahisar)

unsere (XLIII/5) (unzəRə), *sechs* (XL/6) (zäks) *sagen* (XXXIX/3) (zāġən)

2.1.3. Ses Grupları

2.1.3.1. Ünlü + Ünsüz

2.1.3.1.1. aw Ses Grubu

Yalnız standart Almancada bulunan bir ses grubudur. Almancada au harflerinin talaffuzunda ortaya çıkar.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüştür. Türkçe kelimelerde örneklerine rastlanmamıştır:

I. Kuşak

*ġasth͡awuz*larında (V/38) (< gasthaus "ġasTha͡ws"), *fira͡w* (VI/55) (< frau "fRa͡w"), *pauze*sinde (VI/40) (< pause "pawzə")

II. Kuşak

aussehen (XXIX/28) (awszēən), *genau* (XXXI/44) (genaw), *oberḥ͡awzen* (XXII/6) (< Oberhausen "ōbɐḥawzən")

III. Kuşak

kaum (XXXI/35) (ḳawm), *glaube* (XXXV/19) (ġĺawbə), *zauberspRuch* (XXXVI/22) (tsawbɐşpRuḫ)

2.1.3.1.2. ay Ses Grubu

Yalnız standart Almancada bulunan bir ses grubudur. Almancada ei ve ai harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüştür. Türkçe kelimelerde örneklerine rastlanmamıştır:

I. Kuşak

heim (I/46) (ḥaym), *mayıns* (V/68) (< Mainz "mayn͡ts"), *arbaysam* (X/69) (< Arbeitsamt "ābayTsamt")

II. Kuşak

bleiben (XXXI/1) (bĺaybən), *weihnachten* (XXIX/2) (vaynaḫtən), *Reichen* (XXIII-b/18) (Rayħən)

III. Kuşak

weiβ (XLIV/13) (vays), *eis* (XLIII/8) (ays), *eine* (XLII/1) (aynə)

2.1.3.1.3. oy Ses Grubu

Yalnız standart Almancada bulunan bir ses grubudur. Almancada eu ve äu harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örnekleri yaygın olarak görülmüştür.. Türkçe kelimelerde örneklerine rastlanmamıştır:

I. Kuşak

royTlingem (VII/48) (< Reutlingen "RoyTĺiŋġən"), *rōte ķuroys*un (XIII/55) (< Rotes Kreuz "Rōtes ķRoyt͡s")

II. Kuşak

euch (XXXI/5) (oyħ), *deutsche* (XXII-b/59) (doyT‾şə), *kRankenhäuser* (XXXIV/97) (ķRaŋķənḥoyzɐ)

III. Kuşak

betreuer (XLII/6) (< bətRoyɐ), *deutsch* (XLIV/7) (doyT‾ş), *leuchten* (XXIV/11) (Íoyħtən)

2.1.3.2. Ünsüz + Ünlü

2.1.3.2.1. kú Ses Grubu

Yalnız standart Almancada bulunan bir ses grubudur. Almancada q harfinin telaffuzunda ortaya çıkar.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneklerine rastlanmamıştır. Almanca kelimelerde ise sadece II. ve III. kuşakta görülmüştür:

II. Kuşak

qualität (XXIII-b/41) (kúvaĺitā̈t), *qualli*yi (XXVI/112) (< qualli "kúvaĺi")

III. Kuşak

*qualli*yi (XXVI/118) (< qualli "kúvaĺi")

2.1.3.3. Ünsüz + Ünsüz

2.1.3.3.1. pf Ses Grubu

Yalnız standart Almancada bulunan bir ses grubudur. Çift dudak [p] sesi telaffuz edilirken iki dudak birleştirilir. [p] sesinin çıkarılışında patlamanın açılmasıyla duyulan soluk yerine onun hemen ardından sürtünme sesi [f] duyulmalıdır. Çift dudak ünsüzü [p] ile diş dudak ünsüzü [f]'nin birlikte söylenmesi şeklinde telaffuz edilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örnekleri görülmezken II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde rastlanmamıştır.

II. Kuşak

kopf (XXIII-b/69, XXXI/115) (ḳopf͡), *pfennig*di (XXXII/76) (pf͡äniẖ)

III. Kuşak

*topf*a (XXXVII/12) (topf͡), *pfannkuchen* (XLIII/4) (pf͡anḳūẖən), *kämpfen* (XXV/39) (kämpf͡ən)

2.1.3.3.2. Tc Ses Grubu

Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ara ses grubudur. Türkçedeki c ve ç seslerinin yerine kullanılmaktadır.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmamış, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülmeye başlanmıştır.

III. Kuşak

ḥoTcām (XXIV/24) (< hocam) (Eskişehir), ḳılíiTcōĺú (XXVI/64) (< Kılıçoğlu) (Bayburt)

2.1.3.3.3. T͡c Ses Grubu

Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ara ses grubudur. Türkçedeki c ve ç seslerinin yerine kullanılmaktadır.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmamış, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülmeye başlanmıştır.

III. Kuşak

aT͡cıĺ (XXXVI/33) (< açıl) (Aydın), ḥoT͡cam (XXVIII/29) (< hocam) (Aksaray)

2.1.3.3.4. Tç Ses Grubu

Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ara ses grubudur. Türkçedeki ç sesinin yerine kullanılmaktadır.

I. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmamış, II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülmeye başlanmıştır:

II. Kuşak

ḳäTçen (XXIX/8) (< geçen) (Afyonkarahisar)

2.1.3.3.5. T͡ç Ses Grubu

Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ara ses grubudur. Türkçedeki ç sesinin yerine kullanıldığı tespit edilmişdir.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmamış, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülmeye başlanmıştır:

III. Kuşak

uT͡çaḴda (XLIII/2) (< uçakta) (Niğde)

2.1.3.3.6. Tc̓ Ses Grubu

Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ara ses grubudur. Türkçedeki ç sesinin yerine kullanılmaktadır.

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmamış, III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülmeye başlanmıştır:

III. Kuşak

iTc̓in (XXVI/290) (< için) (Aksaray), aTc̓ (XXXV/23) (< aç) (Mersin), geTc̓er (XLI/7) (< geçer) (Aksaray)

2.1.3.3.7. t͡s Ses Grubu

Yalnız standart Almancada bulunan bir ses grubudur. Almancada z, c, zz ve tz harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [ts] işaretiyle gösterilir.

Almanca kelimelerdeki ts ses grubunun telaffuzu kaynak kişilerin Almanca kelimeleri Türkçe veya Almanca aksanla konuştuklarını gösteren önemli bir göstergedir. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde bu ses grubu bulunmasına rağmen I. kuşakta görülen ts > z veya ts > s değişiminden dolayı örneğine rastlanmamıştır. II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örnekleri yaygın olup Türkçe kelimelerde örneği görülmemiştir. III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca

kelimelerde de örnekleri yaygın olup bir kaynak kişide bu ses grubunun Türkçedeki z sesi yerine kullanıldığı görülmüştür:

II. Kuşak

zwei (XXXII/26) (t͡svay), *zeitung* (XXX/10) (t͡saytuŋ̊k), *zieht* (XXIII/26) (t͡si̊t)

III. Kuşak

t͡sengin (XXVI/389) (< zengin) (Bayburt)

zehn (XXIV/4) (t͡sēn), neunzig (XXIV/17) (noynt͡siɦ), *vierzig* (XXXVI/13) (fiɐt͡siɦ)

2.1.3.3.8. Tş Ses Grubu

Standart Türkçe ve Almancada bulunmayan bir ara ses grubudur. Türkçedeki ç sesinin yerine kullanılmaktadır.

I. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örneğine rastlanmamıştır. II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde bir örneği görülürken Almanca kelimelerde örneği görülmemiştir.

II. Kuşak

saTşımı (XXIX/12) (< saçımı) (Afyonkarahisar), käTşen (XXIX/17) (< geçen) (Afyonkarahisar)

2.1.3.3.9. T͡ş Ses Grubu

Yalnız standart Almancada bulunan bir ses grubudur. Almancada tsch, c ve ch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. IPA'da [tʃ] işaretiyle gösterilir.

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde, II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde örneğine rastlanmamıştır. III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde bir kişide örneği görülmüştür. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmıştır:

II. Kuşak

klatsche (XXIII-b/34) (ḳĺaT͡ʂə), *entschuldigung* (XXXII/76) (enTşuĺdiġuŋḳ), *deutsche* (XXIX/35) (doyT͡ʂə)

III. Kuşak

göĺT͡ʂüş (XXXV/19) (< görüşürüz) (Mersin)

deutsch (XXXV/17) (doyT͡ʂ), *wasserRutsche* (XXXIX/7) (vasɐRuT͡ʂə)

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde görülen ünsüzlerin Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarındaki ünsüzlerle Rumeli ağızlarında görülen ünsüzlerden farklı olmadığı, ayrıca I. kuşaktan derlenen metinlerde Türkçe kelimelerdeki ünsüzlerin Almancadan etkilenmediği tespit edilmiştir. Almancadaki ünsüzlerin Türkçedeki ünsüzlerle aynı olanlarının I. kuşak tarafından rahatlıkla telaffuz edilebildiği, Türkçede olmayan ünsüzlerin yerine ise Türkçede bulunan en yakın ünsüzün telaffuzunda edildiği görülmüştür. II. ve III. kuşakta görülmeye başlanan ara seslere I. kuşakta rastlanmamıştır.

II. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde karşılaştığımız ünsüzler Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarıyla standart Almancada görülen ünsüzlerden ve her iki dilde olmayan fakat dillerin birbirlerini etkilemesiyle oluşmuş ara seslerden ibarettir. Ayrıca birkaç kaynak kişide Almancadan alınmış c̄, Í, R, ş̄ ünsüzleriyle ç̄, R̥, Tç, Tş, T͡ʂ ara seslerinin Türkçe kelimelerde kullanıldığı görülmüştür. II. kuşakta görülen standartlaşmadan dolayı Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünsüzler alafon yönünden I. kuşaktaki kadar çeşitli değildir. Almanca kelimelerdeki ünsüzlerin telaffuzunda iki kaynak kişi haricinde problem yaşanmamaktadır.

III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde karşılaştığımız ünsüzler Türkiye Türkçesi standart yazı dili ve ağızlarıyla standart Almancada görülen ünsüzlerden ve her iki dilde olmayan fakat dillerin birbirlerini etkilemesiyle oluşmuş ara seslerden ibarettir. III. kuşaktan derlenen metinlerde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünsüzlerin çoğunun standartlaşmanın etkisiyle kaybolduğu, ayrıca Almancadan alınmış c̄, Í, R, ş̄, t͡s ünsüzleriyle ç̄, c̓, R̥, Tc, Tc̄, Tç̄, Tc̓, T͡ʂ ara seslerinin Türkçe kelimelerde

kullanıldığı görülmüştür. Almanca kelimelerdeki ünsüzlerin telaffuzunda III. kuşaktan kaynak kişilerin problem yaşamadıkları görülmüştür.

Tablo 51. Metinlerde Tespit Edilen Ünsüzler

Ünsüzler	Standart Türkçedeki Ünsüzler	Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Ünsüzler	Standart Almancadaki Ünsüzler	Ara Sesler
1. Kuşak	b, c, ç, d, f, g, ġ, ğ, h, j, k, ķ, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z	ć, ç̲, ĝ, ğ, ǵ, ḥ, ḫ, K, Ķ, k̂, k̲, ḱ, Í, ŋ, P, S, Ş, T, w	b, d, f, g, ġ, h, ḫ, k, ķ, m, n, ŋ, p, s, ş, t, v, y, z, aw, ay, oy	örneği yok
2. Kuşak	b, c, ç, d, f, g, ġ, ğ, h, j, k, ķ, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z	ĝ, ḥ, ḫ, K, Ķ, k̂, ḱ, Í, ŋ, P, T, w	b, d, f, g, ġ, h, ḥ, ḫ, ħ, k, ķ, Í, m, n, ŋ, p, R, s, ş, t, v, w, y, z, aw, ay, oy, kú, pf, ts	c̄, ç̄, c̓, R̥, ş̄, Tç, Ts, Tş, Tş̄
3. Kuşak	b, c, ç, d, f, g, ġ, ğ, h, k, ķ, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z	ĝ, ḥ, K, Ķ, k̂, Í, ŋ, P, S, T, w	b, d, f, g, ġ, h, ḥ, ḫ, ħ, k, ķ, Í, m, n, ŋ, p, R, s, ş, t, v, w, y, z, aw, ay, oy, kú, pf, ts	c̄, ç̄, c̓, R̥, ş̄, Tc, Tc̄, Tç̄, Tc̓, Tş̄

Standart Türkçede bulunan ünsüzlerin tamamı her üç kuşaktan derlenen metinlerde, Almancada bulunan 30 ünsüz sadece II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde tespit edilmiştir. I. kuşaktan derlenen metinlerde standart Almancadaki 30 ünsüzden 22'si görülmüştür. Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünsüz çeşitlerinden 20'si I. kuşaktan derlenen metinlerde, 12'si II. kuşaktan derlenen metinlerde ve 11'i de III. kuşaktan derlenen metinlerde tespit edilmiştir. Ayrıca Türkçede ve Almancada bulunmayan ve her iki dildeki ünsüzlerin karışımından ortaya çıkan 9 ara ses II. kuşaktan derlenen metinlerde, 10 ara ses de III. kuşaktan derlenen metinlerde görülmüştür.

2.1.4. Ses Uyumları

2.1.4.1. Ünlü-Ünsüz Uyumu

Türkçe kelimelerdeki ünlü-ünsüz uyumunu çıkış yerlerine ve biçimlerine göre ikiye ayrılır[153].

2.1.4.1.1. Çıkış Yerlerine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumu

Ön ve arka damak ünsüzlerinin kalın ve ince ünsüzlerle uyum içinde olmasıdır. Türkçe kelimelerde arka damak ünsüzleri "ḳ, ġ, ğ, ḫ, h (ḫ'dan türemiş), l" ancak kalın ünlülerle, ön damak ünsüzleri "k, g, ğ (yumuşak g), Í" ise ancak ince ünlülerle bulunabilirler[154].

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde uyumun genellikle korunduğu tespit edilmiştir.

faḳat (I/9) (< fakat) (Kütahya), ġuruPda (XXIV/37, XXIV/41) (< grupta) (Eskişehir, Ankara), ḳısmeTse (XII/55) (< kısmetse) (Gaziantep), ḳurumuna (I/6) (< kurumuna) (Kütahya), yorġun (II/12) (Kütahya), sergilerim (III/21) (Sivas), aḫlıma (XXI/4) (Sivas), büyük (XIX/55) (Nevşehir), ġoḫuyor (XVIII/60) (< kokuyor) (Sivas), vardıḫ (XVII/54) (< vardık) (Kayseri), ḳoşuyolar (XXII-b/21) (< koşuyorlar) (Kütahya), oldū (XXXII/102) (< olduğu) (Afyonkarahisar)

Derlenen metinlerde Arapça ve Farsçadan kaynaklı kelimelerde ünlü-ünsüz uyumunu bozan ḱ, Í, ť ünsüzlerinin kaynak kişiler tarafından uyuma sokulduğu görülmüştür.

Í > l: lāzım (VI/43, XXI/77) (< lazım) (Aydın, Sivas)

ť > t: sāt (II/11, VI/20) (< saat) (Kütahya, Aydın)

k > k: şiḳāt (XIX/32) (Nevşehir)

Derlenen metinlerde I. kuşaktan bazı kaynak kişilerde Türkiye Türkçesi ağızlarında, II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerde ise Almancanın etkisiyle ön damak ünsüzlerinin boğumlanma noktalarının orta damağa kaymasıyla birlikte ince ünlülerin de yarı kalın ünlü olarak telaffuz edildikleri ve ünlü-ünsüz uyumunun korunduğu görülmüştür.

---

[153] Günay Karaağaç, *Türkçenin Söz Dizimi*, 4. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul 2011, s.150-151.
[154] Ergin, *Türk Dil.....*, s. 74-75.

k > k̂

k̂ótü (XXXVI/45) (< kötü) (Aydın), k̂óh̲ (XIX/74) (< kök) (Nevşehir), yüsdúk̂ (XXXIX/8) (< yüzdük) (Ankara), säk̂ízínci (XXVI/157) (< sekizinci) (Aksaray), ĝóz (XVII/12) (< göz) (Kayseri)

II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerin Almancanın etkisiyle Türkçe kelimelerdeki kalın l ünsüzünü palatel l olarak telaffuz ettikleri bununla birlikte kalın ünlüyü de ince olarak telaffuz edip ünlü-ünsüz uyumuna uydurdukları görülmüştür.

başĺiyō (XXIX/68) (< başlıyor) (Afyonkarahisar)

2.1.4.1.1.1. Çıkış Yerlerine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde ünlü-ünsüz uyumunun bozulduğu kullanımlara rastlanmıştır. Özellikle II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin Almancanın etkisiyle ince ünlüleri yarı kalın, kalın ünlüleri de yarı ince telaffuz etmeleri nedeniyle uyumun bozulduğu hususlar çokça görülmüştür.

Ön Damak Ünsüzü+ Yarı Kalın Ünlü

Ön damak ünsüzleriyle yarı kalın ünlülerin birlikte kullanımından kaynaklanan uyum bozulmasıdır.

säkís (XXIX/1) (< sekiz) (Afyonkarahisar), gízíni (XXIX/18) (Afyonkarahisar)

Orta Damak Ünsüzü+İnce Ünlü

Ön damak ünsüzleriyle ince ünlülerin birlikte kullanımından kaynaklanan uyum bozulmasıdır.

tūk̂ (XXV/69) (< Türk) (Trabzon), k̂itab ‿ oḳumayı (XXVI/171) (< kitap okumayı) (Niğde), ik̂i (XXVI/111) (< iki) (Manisa), inek̂lā̄ vā ördek̂ĺā̄ (XXXVI/12) (< inekler var ördekler), yemek̂ (XXXVII/8) (< yemek) (Samsun)

Arka Damak Ünsüzü+ Yarı Kalın Ünlü

Arka damak ünsüzleriyle yarı kalın ünlülerin birlikte kullanımından kaynaklanan uyum bozulmasıdır.

ķóylere (XVIII/14) (< köylere) (Sivas), eKmáķ (XVI/62) (ekmek) (Ordu), ġún (XIX/33) (< gün) (Nevşehir), baķíyom (XXX/10) (< bakıyorum) (Aydın), ķílişoĺu (XXVI/97) (< Kılıçoğlu) (Bayburt), k̂óĶ (XVIII/85) (< kök) (Sivas), k̂óḫ (XIX/74) (< kök) (Nevşehir), yíķa (XXXVI/13) (yıka) (Aydın), ġünlēni (XXV/61) (< günlerini) (Uşak), ġúnú (XV/4) (< günü) (Çorum), ġúldú (XV/26) (< güldü) (Çorum)

Arka Damak Ünsüzü+ İnce Ünlü

Arka damak ünsüzleriyle ince ünlülerin birlikte kullanımından kaynaklanan uyum bozulmasıdır

türķ̄ç̄e (XXV/27) (< Türkçe) (Uşak)

Palatel Ünsüz+ Kalın Ünlü

Palatel ünsüzlerle kalın ünlülerin birlikte kullanımından kaynaklanan uyum bozulmasıdır

beḱar (I/27) (Kütahya), ḱadı (II/4) (Kütahya), ḱaTlarım (VI/14) (< kağıtlarım) (Aydın), oķuĺda (XXII/20) (< okulda) (Kütahya), ķaĺdıķ (XLIII/2) (< kaldık) (Niğde), aRķadaş̄ĺanna (XXXVI/13) (< arkadaşlarınla) (Aydın), oķuĺa (XXV/17) (< okula) (Uşak), abĺamĺā (XXX/8) (< ablamlar), abĺa (XXX/5) (< abla) (Aydın), inşaĺa (XXIX/84) (< inşallah),

Palatel Ünsüz+ Yarı Kalın Ünlü

Palatel ünsüzlerle yarı kalın ünlülerin birlikte kullanımından kaynaklanan uyum bozulmasıdır

yılĺí (XXIV/9) (< yılı) (Eskişehir)

2.1.4.1.2. Çıkış Biçimine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumu

p, ç, t, k, ķ sedasız ünsüzlerin iki ünlü arasında kalması veya kendilerinden sonra ünlüyle başlayan bir ek gelmesiyle sedalı b, c, d, g, ġ ünsüzlerine dönüşmelerine çıkış yerlerine göre ünlü-ünsüz uyumu veya sedalılaşma denir[155].

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde uyumun korunduğu örnekler tespit edilmiştir.

adını (XXVI/7) (Aksaray), gideceKsiŋ (I/27) (< gideceksin) (Kütahya), ediyorum (II/49) (Kütahya), sāyıbı (VI/5) (< sahibi) (Aydın), kitabımı (VII/56) (Makedonya), ilacı (XVIII/14) (Sivas), insanlığı (XI/85) (< insanlığı) (Erzincan), yüreğim (VIII/33) (Bolu), gücümün (III/88) (Sivas), dördüncü (XXII/3) (Kütahya), gidiyodu (XXXII/17) (< gidiyordu) (Afyonkarahisar), gece (XXXII/106) (Afyonkarahisar), borcumuz (XXXIII/6) (Manisa), ekmeğin (XXXIV/65) (Kütahya), anladığım (XXVI/122) (Kırşehir)

2.1.4.1.2.1. Çıkış Biçimine Göre Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Sedasız ünsüzle biten bazı tek heceli veya Arapça ve Farsça kaynaklı kelimeler ünlüyle başlayan ek almalarına rağmen kural dışı kalarak sedalılaşmazlar.

rüşvetinen (I/21) (< rüşvet ile-n) (Kütahya), sanata (V/85) (Çankırı), yaratan (VIII/101) (Bolu), sıhatim (III/87) (< sıhhatim) (Sivas), sihati (IX/63) (< sıhhati) (Kars), devleti (II/22) (Kütahya), içim (II/1) (Kütahya), āletine (III/8) (< aletine) (Sivas), hayatı (IV/47) (Kars), içinizden (XXVI/160) (Kırşehir), satannar (XXXII/42) (< satanlar) (Afyonkarahisar), sırtına (XXVI/182) (Kırşehir), ēliyeti (XLV/2) (< ehliyeti) (Kayseri)

Sedasız ünsüzle bittip kendinden sonra gelen ünlüye rağmen sedalılaşmayan kullanımlar da tespit edilmiştir.

döṚtüm (XXVI/125) (< dördüm) (Manisa), dörtün (XXI/47) (< dördün) (Sivas)

[155] Mustafa Özkan, *Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi,* Filiz Kitabeci, İstanbul 2010, s. 203.

2.1.4.2. Ünsüz Uyumu

Ünsüzlerin sedalılık-sedasızlık benzeşmesi de denir. İç seslerde ve eklemelerde olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Türkçe kelimelerde sedalı ve sedasız olarak birbirlerinin karşılığı bulunan katı ünsüzlerden ancak aynı cinsten olanlar yan yana gelebilirler. Buna göre sedalı b,c,d, g, ğ, j, v, z ünsüzleri sedalılarla, sedasız ç, f, h, k, p, ş, s, t ünsüzleri de sedasızlarla bir arada bulunabilirler. Ancak v, l, m, n, r, y sedalı ünsüzler sedasızlarla da bulunabilmektedir[156].

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde uyumun korunduğu örnekler tespit edilmiştir.

yaptī (XXVI/317) (< yaptığı) (Aksaray), başçavuşa (I/2) (Kütahya), türktük (XXI/45) (< Türktük) (Sivas), çıḳtı (VIII/90) (Bolu), şefte (VIII/71) (Bolu), işçi (III/85) (Sivas), geşti (XXXVIII/32) (< geş- < geç-) (Denizli), türkçe (XXVI/58) (< Türkçe) (Aksaray), seştiler (XI/4) (< seş- < seç-) (Erzincan)

2.1.4.2.1. Ünsüz Uyumunun Bozulması

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde sızıcılaşma, tonlulaşma, tonsuzlaşma gibi ses olayları neticesinde ünsüz-ünsüz uyumunun bozulduğu görülmüştür.

sıḳışdırırlar (XXXII/27) (< sıkıştırırlar) (Afyonkarahisar), a͡aşdan (XIII/31) (< ağaçtan) (Ankara), üşde (XIII/39) (< üçte) (Ankara), geşdi (XVI/5) (< geçti) (Ordu), işgiye (XI/75) (< içkiye) (Erzincan), geldiKce (XV/7) (< geldikçe) (Çorum), işci (VI/13) (< işçi) (Aydın), asgerlik (XIX/1) (< askerlik) (Nevşehir),), işde (XIII/7) (< işte) (Ankara), başġa (VII/23) (< başka) (Makedonya), aşġı (VII/82) (< aşkı) (Makedonya), ġıPġırmızı (XXXVIII/29) (< kıpkırmızı) (Denizli), müşderiyi (XXIII-b/27) (< müşteriyi) (Yozgat), sınıfdayım (XXVI/31) (< sınıftayım) (Kırşehir)

2.1.5. Ses Olayları

Derlenen metinlerde tespit edilen ses değişmeleri Türkçe kelimelerde ve Türkçenin etkisiyle Almanca kelimelerdeki ünlü ve ünsüzlerde görülmüştür. Ünlülerde ve ünsüzlerde görülen ses değişmeleri Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen ses

[156] Özkan, *Türkiye Türkçesi*....., s. 216.

değişmeleriyle Türkçe ve Almancanın birbirine olan etkisiyle görülen ses değişmelerinden ibarettir.

2.1.5.1. Ünlü Değişmeleri

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde ünlü değişmeleri Türkçe ve Türkçenin etkisyle Almanca kelimelerde görülmüştür.

Derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen ünlü değişmeleriyle Almancanın etkisiyle oluşan ünlü değişmeleri tespit edilmiştir.

2.1.5.1.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Görülen Ünlü Değişmeleri

2.1.5.1.1.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi

y, ş, ç, c, z, s, l, m, n, t gibi dudak, diş, dişeti, dişeti-öndamak bölgelerinde boğumlanan ünsüzler, kalın ünlüleri bazen kendi boğumlanma sınırlarına çekerek, türlü hecelerde onların incelmesine yol açarlar[157].

I. Kuşak

a > á, e

ġader (XVIII/45) (< kadar) (Sivas), felan (I/31, X/7) (< falan) (Kütahya, Bingöl), bereber (IV/22) (< beraber) (Kars), mezerleri (XVIII/59) (< mezarları) (Sivas), táná (IV/19) (< tane) (Kars), otamatiKmen (I-b/10) (< otomatikman) (Kütahya), ema (XXI/63) (< ama) (Sivas), ecep (XVIII/55) (< acep) (Sivas), bena (XVIII/40) (< bana) (Sivas), ezerbeycannı (III/22) (< Azerbaycanlı) (Sivas), direKdör (IV/12) (< traktör) (Kars), dünyáyá (IV/5) (< dünyaya) (Kars), aĶreben (IX/85) (< akraban) (Kars), cenazaya (IX/76) (< cenazeye) (Kars), oreye (IX/85) (< oraya) (Kars), dolayısıyle (VIII/57) (< dolayısıyla) (Bolu), eKmáne (XVI/38) (< ekmeğine) (Ordu), denē (XVII/7) (< tane) (Kayseri), ḱehat (XVII/25) (< kağıt) (Kayseri), baceden (XVII/63) (< bacadan) (Kayseri), yemá (XVII/67) (< yemeği) (Kayseri), ecıķ (XVII/100) (< acık < azcık <azıcık) (Kayseri), meḥvedenler (XVII/119) (mahvedenler) (Kayseri), birazlári (X/2) (< birazları) (Bingöl), tēne (X/11) (< tane) (Bingöl), birez (X/18) (< biraz) (Bingöl), geder (X/35) (< kadar) (Bingöl), şēroş (X/42) (< sarhoş) (Bingöl), edaPde

[157] Korkmaz, *Nevşehir...,* s. 56.

(XI/37) (< adapte) (Erzincan), helen (XI/62) (< hâlen) (Erzincan), faḳát (XIV/2) (< fakat) (Burdur), burá (IV/25) (< buraya) (Kars), vesiyetim (XII/90) (< vasiyetim) (Gaziantep), oreye (VI/22) (< oraya) (Aydın) , alcá (VI/31) (< alacağı) (Aydın), sıvejledi (VI/33) (< sıvazladı) (Aydın), arḳadeşler (VI/49) (< arkadaşlar) (Aydın), alınceya (VI/49) (< alıncaya) (Aydın), bureye (VI/96) (< buraya) (Aydın), one (XV/14) (< ona) (Çorum)

ı > e

yaşeyos (XIV/43) (< yaşıyoruz) (Burdur)

ı > í, i

şartiyla (XXI/49) (< sartıyla) (Sivas), yārin (XX/39) (< yarın) (Sivas), rāzi (XVIII/92) (< razı) (Sivas), çalışirdim (IV/26) (< çalışırdım) (Kars), yil (IV/25) (< yıl) (Kars), sihati (IX/57) (< sıhhati) (Kars), cenābi ḥaḳ (IX/55) (Kars), çalışmayi (VII/42) (< çalışmayı) (Makedonya), davullī zurnalī (X/8) (< zurnalı) (Bingöl), vardī (X/9) (< vardı) (Bingöl), ḳarşī (X/14) (< karşı) (Bingöl), ġarşi (X/16) (< karşı) (Bingöl), yollari (X/18) (< yolları) (Bingöl), işıḳların (X/21) (< ışıkların) (Bingöl), şartiyle (XI/49) (< şartıyla) (Erzincan), yíl (XII/58) (< yıl) (Gaziantep)

o > e

çelik (IX/44) (< çoluk) (Kars), eyro (VI/47) (< oyro) (Aydın)

o > i

perin (XVII/54) (< peron) (Kayseri)

o > ó, ö

otöbüs (XX/55) (< otobüs) (Sivas), satıyór (XX/27) (< satıyor) (Sivas), ḳóylere (XVIII/14) (< köylere) (Sivas), şóle (IX/27) (< söyle) (Kars), şöför (VIII/14) (< şoför) (Bolu), şöförlüüne (XIII/67) (< şoförlüğüne) (Ankara), geliyó (XVII/8) (< geliyor) (Kayseri), gelmiyór (X/26) (< gelmiyor) (Bingöl), oluyór (XII/3) (< oluyor) (Gaziantep)

u > ú, ü

ḳapıkúleye (XXI/22) (< Kapukule'ye) (Sivas), hüzür (XVIII/57) (< huzur) (Sivas), ükeĺālıḫ (XVIII/31) (< ukalalık) (Sivas), meKdúp (IV/14) (< mektup) (Kars), vúcu̱dum (IX/28) (< vücudum) (Kars), nüfúş (V/11) (< nüfus) (Çankırı), gúderim (XVII/19) (< güderim) (Kayseri), böyúdúrum (XVII/19) (< büyütürüm) (Kayseri), hüsüsü (XVII/97) (hususi) (Kayseri), meKdúp (X/14) (< mektup) (Bingöl), nufús (XIV/14) (< nüfus) (Burdur), türis (XIX/16) (< turist) (Nevşehir), randewü (XIX/61) (< randevu) (Nevşehir)

II. Kuşak

a > e

felan (XXXVIII/10, XXII-b/36) (< falan) (Denizli, Kütahya), otomatikmen (XXXII/48) (< otomatikman) (Afyonkarahisar), ḥaḴgeten (XXXII/54) (< hakikaten) (Afyonkarahisar), tirenvay (XXII-b/29) (< tramvay) (Kütahya),

ı > í, i

takímí (XXV/68) (< takımı) (Uşak), seḳíz (XXV/59) (< sekiz) (Uşak), baḳíyom (XXX/13) (< bakıyorum), başĺadím (< XXX/12) (Aydın), başĺiyō (XXIX/68) (< başlıyor) (Afyonkarahisar), oĺmasi (XXIX/4) (< olması) (Afyonkarahisar)

o > e

eyro (XXVII/23, XXIV/2) (< oyro) (Bilecik, Kütahya)

o > ö

şöförler (XXXII/54) (< şoförler) (Afyonkarahisar)

u > ú, ü

ampülün (XXXII/162) (< ampulün) (Afyonkarahisar), ġünlēni (XXV/61) (< günlerini) (Uşak)

III. Kuşak

a > e

felan (XXVI/277) (< falan) (Kırşehir), imperator (XXVIII/26) (< imparator) (Afyonkarahisar)

a > i

olmi͡caḳ (XXVI/121) (< olmayacak) (Manisa)

ı > í, i

aĺtí (XXII/22) (< altı) (Kütahya), asiĺ (XXIV/7) (< asıl) (Eskişehir), yıĺí (XXIV/9) (< yılı) (Eskişehir), bakiyom (XXV/77) (< bakıyorum) (Trabzon), ḥacī (XXV/67) (< hacı) (Trabzon), yaPmaĺiyim (XXVI/205) (< yapmalıyım) (Nevşehir), taniyom (XXVI/27) (< tanıyorum) (Zonguldak), ūraşiyo (XXVI/328) (< uğraşıyor) (Kırşehir), yaR̥im (XXVI/61) (< yarım) (Niğde), ḳıĺiTcōĺú (XXVI/64) (<Kılıçoğlu) (Bayburt), ḳíĺişoĺu (XXVI/97) (< Kılıçoğlu) (Bayburt), taşkin (XXVI/109) (< Taşkın) (Manisa), ḳapīyī (XXXV/19) (< kapıyı) (Mersin), çoşuĶĺari (XXXVII/2) (< çocukları) (Samsun), nasíĺ (XXXVII/13) (< nasıl) (Samsun)

u > ú, ü

zonġúĺdaĶlīm (XXVI/16) (< Zonguldaklıyım) (Zonguldak), bügün (XXVI/371) (< bugün) (Kırşehir), ḳıĺiTcōĺú (XXVI/64) (<Kılıçoğlu) (Bayburt), baybuŕTĺú (XXVI/101) (< Bayburtlu) (Bayburt), sēĺamāĺeyk̂úm (XXXV/18) (< selamünaleyküm) (Mersin)

Derlenen metinlerde kalın ünlülerin incelmesi I. kuşakta 11, II. kuşakta 7 ve III. kuşakta 6 farklı şekilde görülmüştür.

2.1.5.1.1.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması

I. Kuşak

e > á, a, ā

hagī̇gatan (XX/77) (< hakikaten) (Kars), ḥālán (XIV/47) (< hâlen) (Burdur), amāneti (XVIII/93) (< emaneti) (Kars), senesinden bāri (VI/82) (< senesinden beri) (Aydın), getirácām (< getireceğim) (Kars), melmeḳatım (XVII/125) (< memleketim) (Kayseri), halda (XVIII/12) (< hâlde) (Kars), bilatını (XVII/27) (< biletini) (Kayseri), táná (IV/19)

(< tane) (Kars), meyva (IV/14) (< meyve) (Kars), gelán (IV/8) (< gelen) (Kars), kendına (IX/20) (< kendine) (Kars), hevas (IX/14) (< heves) (Kars), cenāza (V/71) (< cenaze) (Çankırı), eğár (XVII/3) (< eğer) (Kayseri), kivram (III/15) (< kirvem) (Sivas), ḫabarım (XVII/10) (< haberim) (Kayseri), kópáḫ (XVII/101) (< köpek) (Kayseri), ğardaşız (XI/1) (< kardeşiz) (Erzincan), helān (XI/87) (< hâlen) (Erzincan), maḳanizmanın (XIV/66) (< mekanizmanın) (Burdur)

e > o

comaTla (XVII/11) (< cemaatle) (Kayseri)

i > í, ı

ísdanbula (I/19) (< İstanbul'a) (Kütahya), haní (XX/19) (< hani) (Sivas), yāní (V/70) (< yani) (Çankırı), ızıynan (XVIII/95) (< iziyle) (Sivas), nebālı (XVIII/89) (< vebali) (Sivas), gelíp (XVIII/75) (< gelip) (Sivas), seKġíz (XVIII/16) (< sekiz) (Sivas), sātı (XII/55) (< saati) (Gaziantep), var ‿ídí (IV/8) (< var idi) (Kars), düzení (IX/38) (< düzeni) (Kars), ḫabarım (XVII/10) (< haberim) (Kayseri), hıç (IX/25) (< hiç) (Kars), kendına (IX/20) (< kendine) (Kars), benı (IX/23) (< beni) (Kars), getırmışdı (IX/20) (< getirmişti) (Kars), fabrıḳasında (IX/10) (< fabrikasında) (Kars), yānı (IX/4, XII/41) (< yani) (Kars, Gaziantep), çızmış (VII/63) (< çizmiş) (Makedonya), yāní (XVI/8) (< yani) (Ordu), zamanlardaḳı (XVI/71) (< zamanlardaki) (Ordu), ġardeşíḳ (XVII/6) (< kardeşiz) (Kayseri), normalında (X/89) (normalinde) (Bingöl), eyí (XI/23) (< iyi) (Erzincan), íşına (XI/67) (< işine) (Erzincan), sāyıPdı (XII/22) (< sahipti) (Gaziantep)

i > i̊, u

çuḳolatalar (XIII/38) (< çikolatalar) (Ankara), zor ‿udı (XI/39) (< zor idi) (Erzincan), abdeslu (XV/37) (< abdestli) (Çorum), ġadi̊nu (XV/51) (< kadını) (Çorum)

ö > ó, o

obüründe (XX/57) (< öbüründe) (Makedonya), rotar (VII/21) (< rötar) (Makedonya), şúforlūm (XVI/10) (< şoförlüğüm) (Ordu), ġótúrmedi (XVII/5) (< götürmedi) (Kayseri), ĝóz (XVII/12) (< göz) (Kayseri), kópáḫ (XVII/101) (< köpek) (Kayseri), şoforu (XI/5)

(< şoförü) (Erzincan), k̂óḫ (XIX/74) (< kök) (Nevşehir), rontgen (VI/60) (< röntgen) (Aydın), bóyle (XV/14) (< böyle) (Çorum), foter (XXI/16) (< fötr) (Sivas)

ü > ú, u

múcādele (III/12) (< mücadele) (Sivas), turkiye (IX/12) (< Türkiye) (Kars), ġótúrmedi (XVII/5) (< götürmedi) (Kayseri), uç (XI/1) (< üç) (Erzincan), nufús (XIV/14) (< nüfus) (Burdur), dúḴġanım (XIV/52) (< dükkanım) (Burdur), buġún (XV/4) (< bugün) (Çorum), ġúnú (XV/4) (< günü) (Çorum)

II. Kuşak

e > a

antıramannar (XXVI/94) (< antrenmanlar) (Kırşehir)

i > ı

zıġara (XXVII/47) (< sigara) (Bilecik), diKġaTlı (XXVI/28) (< dikkatli) (Aksaray)

III. Kuşak

i > í, ı

hış (XXVI/174) (< hiç) (Niğde), ḥíc (XXVI/343) (< hiç) (Bayburt), seḱízínci (XXVI/157) (< sekizinci) (Aksaray), ḳomík̂ (XXVI/407) (< komik) (Aksaray)

ö > ó, o

ḳótü (XXVI/290) (< kötü) (Aksaray), ĝórdúler (XXXVII/6) (< gördüler) (Samsun)

ü > u

ġuvendi (XXVIII/28) (< güvendiği) (Afyonkarahisar)

Derlenen metinlerdeki ince ünlülerin kalınlaşması ses hadisesi I. kuşakta 11, II. kuşakta 2 ve III. kuşakta 5 farklı şekilde görülmüştür.

2.1.5.1.1.3. Dar Ünlülerin Genişlemesi

I. Kuşak

ı > a

ḱehat (XVII/25) (< kağıt) (Kayseri)

i > ė, e

yạ̊ne (XXI/48) (< yani) (Sivas), yāne (IX/7) (< yani) (Kars), eyí (XI/23) (< iyi) (Erzincan), èyidir (XI/24) (< iyidir) (Erzincan), ėyi (IX/83, XIV/10, XX/52) (< iyi) (Kars, Burdur, Sivas), eyi (XII/48, III/72) (< iyi) (Gaziantep, Sivas), endirdi (XX/60) (< indirdi) (Sivas), gėdelim (XVII/1) (< gidelim) (Kayseri), gėdiyon (IX/17) (< gidiyorsun) (Kars), geTdim (XX/37) (< gittim) (Sivas), hėç (XX/2) (< hiç) (Sivas), heç (XX/50, XVII/11) (< hiç) (Sivas, Kayseri), yāne (V/83) (< yani) (Çankırı), bilmèyom (VII/24) (< bilmiyorum) (Makedonya), gėyerek (III/4) (< giyerek) (Sivas), gedemiyoruz (V/101) (< gidemiyoruz) (Çankırı), geTdi (XIII/23) (< gitti) (Ankara), lerasını (XV/32) (< lirasını) (Çorum), tābe (XVI/30) (< tabii) (Ordu), bilmeyom (XVII/2) (< bilmiyorum) (Kayseri), didiler (XVII/8) (< dediler) (Kayseri), deyel ‿ ıdı (XVII/57) (< değil idi) (Kayseri), eyceden (X/24) (< iyice) (Bingöl), yėneris (X/27) (< ineriz) (Bingöl), deye (XIV/6) (< diye) (Burdur), hedeyesini (XIV/18) (< hediyesini) (Burdur), hane (XII/31) (< hani) (Gaziantep), yidirdi (XV/19) (< yedirdi) (Çorum), yėrmi (XV/33) (< yirmi) (Çorum)

i > ó

geTdóm (XV/52) (< gittiğim) (Çorum)

u > a

dostayna (XVIII/54) (< dostuyla) (Sivas)

u > ȯ, o

şȯ (VII/50) (< şu) (Makedonya), yȯḳarı (XIV/24) (< yukarı) (Burdur), berdoş (XVII/121) (< berduş) (Kayseri), yȯḳarı (XIV/24) (< yukarı) (Burdur), isdanbola (VI/14) (< İstanbul'a), moḥabbet (VI/84) (< muhabbet) (Aydın), yoḫarda (XV/10) (< yukarıda) (Çorum)

ü > e

söyleyo (XIV/11) (< söylüyor) (Burdur)

ü > ó

bóyúḳ (XVII/39) (< büyük) (Kayseri)

ü > ő, ö

böyüTdüm (XX/42) (< büyüttüm) (Sivas), böyúdúrum (XVII/19) (< büyütürüm) (Kayseri), mő̈hendisler (V/83) (< mühendisler) (Çankırı), yörüyemedim (XVII/56) (< yürüyemedim) (Kayseri), böyük (XI/50, XIV/21) (< büyük) (Erzincan, Burdur)

III. Kuşak

u > o

yoḳarı (XXVI/348) (< yukarı) (Niğde)

Derlenen metinlerdeki dar ünlülerin genişlemesi ses hadisesi I. kuşakta 11 farklı şekilde görülmüştür. III. kuşakta 1 şekilde görülürken II. kuşakta örneğine rastlanmamıştır.

2.1.5.1.1.4. Geniş Ünlülerin Daralması

I. Kuşak

a > å, ı

odıya (I/25) (< odaya) (Kütahya), ġazanamıyannā (I/20) (< kazanamayanlar) (Kütahya), bıraḫmıycām (XXI/53) (< bırakmayacağım) (Sivas), ḳoyamıyanlar (V/53) (< koyamayanlar) (Çankırı), allahȧm (XX/65) (< Allah'ım) (Sivas), saTmıya (XVIII/14) (< satmaya) (Sivas), yapamıycaḳ (VIII/43) (< yapamayacak) (Bolu), inanmıycaḳ (VIII/60) (< inanmayacak) (Bolu), ālıyanları (XIII/16) (< ağlayanları) (Ankara), isdiyen (XVI/1) (< isteyen) (Ordu), n̄ā̆pıyım (XVII/33) (< ne yapayım) (Kayseri), oturmıya (XVII/54) (< oturmaya) (Kayseri), yaşamıyınca (X/10) (< yaşamayınca) (Bingöl)

a > u

ḳurucaḴsın (VIII/80) (< kuracaksın) (Bolu), oḫununcu (XVII/31) (< okununca) (Kayseri)

e > ė, i

yirin (I-b/5) (< yerim) (Kütahya), diyince (XIII/2) (< deyince) (Ankara), dėyince (XX/1) (< deyince) (Sivas), diyince (III/58) (< deyince) (Sivas), dīl (VIII/40) (< değil) (Bolu), kefinim (XVIII/94) (< kefenim) (Sivas), yigenim (III/18) (< yeğenim) (Sivas), bekliyeniniz (VIII/59) (< bekleyeniniz) (Bolu), evlendiricēm (XVI/18) (< evlendireceğim) (Ordu), ḳaybeTmiyīm (XVI/26) (< kaybetmeyeyim) (Ordu), didim (XVII/79) (< dedim) (Kayseri), yetişdiremiybilirdim (X/98) (< yetiştiremeyebilirdim) (Bingöl), gine (XIV/9) (< gene) (Burdur), tencire (VI/49) (< tencere) (Aydın), diyi (XV/35) (< diye) (Çorum)

e > ü

bende ürkürlerdi (XVIII/74) (< benden ürkerlerdi) (Sivas), götürücēm (XVI/19) (< götüreceğim) (Ordu), sülümanıŋ (XV/12) (< Süleyman'ın) (Çorum)

o > i

perin (XVII/54) (< peron) (Kayseri)

o > u

ġuyyolā (I/23) (< koyuyorlar) (Kütahya), yoḳarı (IV/27) (< yukarı) (Kars), doḴdura (VI/51) (< doktora) (Aydın)

o > ú, ü

fülüzof (IV/44) (< filozof) (Kars), şúforlūm (XVI/10) (< şoförlüğüm) (Ordu), otübis (XI/40) (< otobüs) (Erzincan)

ö > ü

süz (IV/45) (< söz) (Kars)

II. Kuşak

a > ı

annıyamıyoz (XXXIII/32) (< anlayamıyoruz) (Manisa), olmıycaḳ (XXVI/126) (< olmayacak) (Aksaray), ḳarışdırıyım (XXII-b/32) (< karıştırayım) (Kütahya), yaşıyan (XXII-b/58) (< yaşayan) (Kütahya), ḳuTlanmıyacaḳ (XXXIV/103) (< kutlanmayacak) (Kütahya)

a > u

oynuya oynuya (XXVI/264) (< oynaya oynaya) (Aksaray), olucaĶsınız (XXVI/162) (< olacaksınız) (Aksaray)

e > ė, i

gine (XXXVIII/44, XXXIII/8) (< gene) (Denizli, Manisa), yimedim (XXXVIII/38) (< yemedim) (Denizli), yidīmizden (XXXI/92) (< yediğimizden) (< Uşak), vermiyen (XXVII/53) (< vermeyeyim) (Bilecik), dėyil (XXVI/174) (< değil) (Kırşehir), yimeye (XXII-b/4) (< yemeye) (Kütahya)

o > u

unnara (XXXIII/23) (< onlara) (Manisa), ġuycek (XXXIII/24) (< koyacak) (Manisa), urda (XXVII/20) (< orada) (Bilecik)

III. Kuşak

a > ı

ālıyana (XXVI/272) (< ağlayana) (Tokat), annıyamayıs (XXVI/313) (< anlayamayız) (Kırşehir)

a > u

olucaķ (XXVIII/60) (< olacak) (İstanbul)

e > i

sõlicem (XXVI/302) (< söyleyeceğim) (Nevşehir)

o > u

u (XXVI/272, XXXVI/36) (< o) (Tokat, Aydın), undan (XXXVI/37) (< ondan) (Aydın)

Derlenen metinlerdeki geniş ünlülerin daralması ses hadisesi I. kuşakta 11, II. kuşakta 5 ve III. kuşakta 4 farklı şekilde görülmüştür.

2.1.5.1.1.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması

I. Kuşak

a > u

ķurucaĶsın (VIII/80) (< kuracaksın) (Bolu)

e > o

comaTla (XVII/11) (< cemaatle) (Kayseri)

e > ö

örtesi (XIX/33) (< ertesi) (Nevşehir), pı̣rofösör (VI/61) (< profesör) (Aydın)

e > ü

bende ürkürlerdi (XVIII/74) (< benden ürkerlerdi) (Sivas)

ı > u

suvadīḳ (XX/30) (< sıvadık) (Sivas), aldum (XVIII/75) (< aldığım) (Sivas), çuḳolatalar (XIII/38) (< çikolatalar) (Ankara), ālaştuḫ (XVIII/39) (< ağlaştık) (Sivas), varduḳ (XVIII/17) (< vardık) (Sivas), alur (XVIII/5) (< alır) (Sivas), yarısu (XVIII/3) (< yarısı) (Sivas), aḫurda (XVIII/2) (< ahırda) (Sivas), buraḴdı (IV/29) (< bıraktı) (Kars), buraḫır (XVII/79) (< bırakır) (Kayseri), ḳompartumanı (XIX/24) (< kompartımanı) (Nevşehir), merduvandan (XVII/55) (< merdivenden) (Kayseri), aluşduḫ (XV/30) (< alıştık) (Çorum), yaluŋus (XV/33) (< yalınız) (Çorum), ġaludu (XV/46) (< kalırdı) (Çorum), acucuḳ (XV/61) (< acıcık) (Çorum)

i > ó

geTdóm (XV/52) (< gittiğim) (Çorum)

i > ú, ü

deu̯lüm (XVIII/90) (< değilim) (Sivas), sevündū̯mden (XVIII/38) (< sevindiğimden) (Sivas), getürüp (XVIII/15) (< getirip) (Sivas), verür (XVIII/5) (< verir) (Sivas), edebülür (XVIII/5) (< edebilir) (Sivas), bilür (XVIII/4) (< bilir) (Sivas), fülüzof (IV/44) (< filozof) (Kars), ünüversdeye (IV/43) (< üniversiteye) (Kars), ünüverstesinin (V/41) (< üniversitesinin) (Çankırı), münübüscülük (XVI/16) (< minibüsçülük) (Ordu), tebeşürüm (XVI/28) (< tebeşirim) (Ordu), müzüKlü (XVI/41) (< müzikli) (Ordu), dandülük (XVII/7) (< dandilik topaç) (Kayseri), öylelüğnen (XVII/21) (< öylelikle) (Kayseri), sevünür (XVII/30) (< sevinir) (Kayseri), hüsüsü (XVII/97) (hususi) (Kayseri), füzyoterapist (XII/45) (< fizyoterpist) (Gaziantep), benú (XV/19) (< beni) (Çorum)

II. Kuşak

e > ö

yövmiye (XXXII/112) (< yevmiye) (Afyonkarahisar)

ı > u

şanzuman (XXIII/9) (< şanzıman) (Yozgat)

i > ú, ü

ḳominislē (XXXVIII/37) (< komünistler) (Denizli), ünüversdeden (XXII-b/2) (< üniversiteden) (Kütahya)

Derlenen metinlerdeki düz ünlülerin yuvarlaklaşması ses hadisesi I. kuşakta 8, II. kuşakta 3 farklı şekilde görülmüştür. III. kuşakta ise örneğine rastlanmamıştır.

2.1.5.1.1.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi

I. Kuşak

o > a

otamatiKmen (I-b/10) (< otomatikman) (Kütahya), pantalonnu (XV/20) (< pantolonlu) (Çorum)

o > e

çelik (IX/44) (< çoluk) (Kars), eyro (VI/47) (< oyro) (Aydın)

o > i

perin (XVII/54) (< peron) (Kayseri)

ö > e

eyle (XX/5) (< öyle), bele (XVIII/49) (< böle < bo̅le < böyle) (Sivas)

u > a

dostayna (XVIII/54) (< dostuyla) (Sivas)

u > i̊, ı

ḳırbet (IX/4) (< gurbet) (Kars), yımırta (XVII/30) (< yumurta) (Kayseri), diyemiyorı̊m (X/28) (< diyemiyorum) (Bingöl), oldı̊ (VI/1) (< oldu) (Aydın), ġadı̊nu (XV/50) (< kadını) (Çorum), olmıyór (XII/37) (< olmuyor) (Gazinatep)

u > i

ġuluyim (XVIII/53) (< kuluyum) (Sivas), çelik (IX/44) (< çoluk) (Kars), davullı̄ (X/8) (< davullu), ucuni (X/36) (< ucunu) (Bingöl)

ü > e

söyleyo (XIV/11) (< söylüyor) (Burdur)

ü > i

şüKri (XVIII/10) (< Şükrü) (Sivas), çünki (VII/5) (< çünkü) (Makedonya), güni (X/34) (< günü) (Bingöl), otübisde (XI/20) (< otobüste), bugünki (XI/80) (< bugün) (Erzincan)

II. Kuşak

o > e

eyro (XXVII/23) (< oyro) (Bilecik)

ü > i

kilot (XXVII/46) (< külot) (Bilecik)

Derlenen metinlerdeki yuvarlak ünlülerin düzleşmesi ses hadisesi I. kuşakta 10 ve II. kuşakta 2 farklı şekilde görülmüştür. III. kuşakta ise örneğine rastlanmamıştır.

Tablo 52. Türkçe Kelimelerde Ünlü Değişimleri

Ünlü Değişmeleri	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Kalın Ünlülerin İncelmesi	a > á, e; ı > e; ı > í, i; o > e; o > i; o > ó, ö; u > ú, ü	a > e; ı > í, i; o > e; o > ö; u > ú, ü	a > e; a > i; ı > í, i; u > ú, ü
İnce Ünlülerin Kalınlaşması	e > á, a; e > o; i > í, ı; i > ĺ, u; ö > ó, o; ü > ú, u	e > a; i > ı	i > í, ı; ö > ó, o; ü > u
Dar Ünlülerin Genişlemesi	ı > a; i > ė, e; i > ó; u > a; u > ȯ, o; ü > e; ü > ó; ü > ő, ö	örneği yok	u > o
Geniş Ünlülerin Daralması	a > ȧ, ı; a > u; e > ė, i; e > ü; o > i; o > u; o > ú, ü; ö > ü	a > ı; a > u; e > ė, i; o > u	a > ı; a > u; e > i; o > u
Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması	a > u; e > o; e > ö; e > ü; ı > u; i > ó; i > ú, ü	ı > u; i > ú, ü; e > ö	örneği yok
Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi	o > a; o > e; o > i; ö > e; u > a; u > ĺ, ı; u > i; ü > e; ü > i;	o > e; ü > i	örneği yok

2.1.5.1.2. Almancanın Etkisiyle Görülen Ünlü Değişmeleri

Almancanın etkisiyle görülen ünlü değişmeleri daha çok normal süreli ünlülerin tonlama ve vurguya bağlı olarak uzatılmasından ibarettir[158]. Normal süreli ünlülerin tonlama ve vurguya bağlı olarak uzatılmasının dışında Almancanın etkisiyle oluşmuş iki ünlü değişmesi tespit edilmiştir.

e > ä

äŋ (XXX/4) (< en) (Aydın), ḥämen (XXIX/22) (< hemen) (Afyonkarahisar), bäş (XXV/55) (< beş) (Trabzon), äRän (XXVI/3) (< Eren) (Nevşehir), bän (XXVI/25) (< ben) (Zonguldak)

e > ǟ

bäncǟ (XXIX/14) (< bence) (Afyonkarahisar), bǟn (XXX/8) (< ben) (Aydın), semTlǟ (XXIX/34) (< semtler) (Afyonkarahisar), şǟ (XXVI/285) (< şey) (Niğde), ördeḰĺǟ (XXXVI/12) (< ördekler) (Aydın)

2.1.5.1.3. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Değişmeleri

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerde, Almanca kelimelerdeki bazı ünlülerin Türkçenin etkisiyle kaynak kişiler tarafından değiştirildiği görülmüştür.

I. Kuşak

ɐ > er

IPA'da [ɐ] işaretiyle gösterilen er harfleri vurgusuz, kısa ve yarı açık a olarak telaffuz edilir. Fakat ɐ sesinin kaynak kişilerin tamamı tarafından yazıldığı gibi telaffuz edildiği görülmüştür.

oberha͡wzun (IV/39) (< Oberhausen "ōbɐha͡wzən"), *kinderġartın* (V/66) (< kindergarten "kindɐġātən"), *dolmeçer* (VI/20) (< dolmetscher "doĺmäT̄ʂɐ")

ɐ > ar

maystar (XV/42) (< meister "maystɐ")

ā > ar

kinderġartın (V/66) (< kindergarten "kindɐġātən")

[158] Uzun ünlüler bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir.

ə > e

IPA'da [ə] işaretiyle gösterilen e harfi Almancada Schwa harfi olarak adlandırılmaktadır. Telaffuzu ise e~ı arasında ı'ya daha yakındır. Bu sesin yazıda e ile gösterilmesinden dolayı kaynak kişilerin bu sesi e olarak telaffuz ettikleri görülmüştür.

hake (I/45) (< hacke "haḳə"), *dankeşön* (III/50) (< dankeschön "daŋḳəşō̲n"), *pauze* (VI/40) (< pause "pa͡wzə")

ə > i

i*ştempil* (XVIII/37) (< stempel "ştämpəl")

ə > u

oberha͡wzun (IV/39) (< Oberhausen "obɐha͡wzən"), *dobul* (XII/69) (< doppel "dopəlt")

i > ü

göPpüngen (III/30) (< Göppingen "göpiŋġən"), *şüpe* (I/45) (< schippe "şipə")

o > u

sufort (VI/53) (< sofort "zofoRt")

o > e

infermasyon (VIII/58) (< information "infoɐmat͡syōn")

ü > u

nurunberk (VIII/66) (< Nürnberg "nū̲nbeRk")

ǖ̲ > i

disburḳ (I-b/2) (< Duisburg "dū̲sbuRḳ")

II. Kuşak

ɐ > er

oberḥawzen (XXII/6) (< Oberhausen "ōbɐḥawzən"), *fert̰rāḳ* (XXII-b/52) (< vertrag "fɐtRāḳ"), *unterlāġı*ları (XXII-b/61) (< unterlage "untɐĺāgə"), *mayster* (XXXVIII/7) (< meiter "maystɐ"), *ḳompüter*den (XXXVIII/8) (< computer "ḳompyūtɐ")

ɐ > r

mir (XXXIII/58) (miɐ), *incenör* (XXXVIII/10) (< ingenieur "incenyō̲ɐ")

ə > e

IPA'da [ə] şeklinde gösterilen e harfi ise Almancada Schwa harfi olarak adlandırılmaktadır. Telaffuzda ise e-ı arasında bir ses olup ı'ya daha yakındır. Bu sesin yazıda e ile gösterilmesinden dolayı kaynak kişilerin bu sesi e olarak telaffuz ettikleri görülmüştür:

tɨ̄sen (XXVII/26) (< Thyssen "tū̄sən"), *oberḥawzen* (XXII/6) (< Oberhausen "ōbɐḥawzən")

ə > i

bɻröçin (XXXVIII/ 34) (< brötchen "bRō̄tɦən"), *beştellin* (XXXIII/11) (< bestellen "bəştälən")

ū > ü

*ḳompüter*den (XXXVIII/8) (< computer "ḳompyūtɐ")

ū̄ > ɨ̄

tɨ̄sen (XXVII/26) (< Thyssen "tū̄sən")

III. Kuşak

Örneğine rastlanmamıştır.

Tablo 53. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Değişmeleri

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Almanca kelimelerde ünlü değişmeleri	ɐ > er, ɐ > ar, a > ar, ə > e, ə > i, ə > u, i > ü, o > u, o > e, ü > u, ū̄ > i,	ɐ > er, ɐ > r, ə > e, ə > i, ū > ü, ū̄ > ɨ̄,	örneği yok

2.1.5.1.4. Çift Ses Değişmeleri

I. kuşaktan bir kaynak kişide ünlü+ünsüzden oluşan ses grubunun Türkçenin etkisiyle değiştiği görülmüştür.

I. Kuşak

aw > au

Almancada au harfleri yan yana geldiklerinde aw şeklinde telaffuz edilirler. Fakat I. kuşaktan bir kaynak kişi tarafından yazıldığı gibi telaffuz edildiği görülmüştür.

ġastha͡uz (IX/29) (< gasthaus "ġasTha͡ws")

2.1.5.2. Ünlü Düşmesi

Türlü fonetik etkiler altında kelimelerin ön, iç ve son seslerinde bulunan ünlülerde düşmeler görülmüştür. İç seste çoklukla görülen ünlü düşmesine ön seste bir örnekte rastlanmıştır. Her üç kuşaktan derlenen metinlerde yalnız Türkçe kelimelerde ünlü düşmelerine rastlanmış olup çeşitliliği ve kullanım sıklığı bakımından kuşaklar arası farklılıklar görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

i- > ø:

bizim ‿çin (XI/84) (< bizim için) (Erzincan)

İç seste

-a- > ø

burda (III/77, XIII/45, XVI/77) (< burada) (Sivas, Ankara, Ordu), orda (X/60) (< orada) (Bingöl), ordaykene (XV/63) (< oradayken) (Çorum)

-e- > ø

ķorye (XVIII/21) (< Kore'ye) (Sivas), heycanna (XIII/21) (< heyecanla), ġastede (XIII/57) (< gazetede) (Ankara), yiycek (XVI/37) (< yiyecek) (Ordu), ceyran (X/17) (< cereyan) (Bingöl), yetişdiremiybilirdim (X/98) (< yetiştiremeyebilirdim) (Bingöl), nerde (XIV/24) (< nerede) (Burdur), ġastede (XIX/10) (< gazetede) (Nevşehir), heycan (XII/12) (< heyecen) (Gaziantep), ġasteyi (VI/50) (< gazeteyi) (Aydın)

-ı- > ø

aşladım (XX/42) (< aşıladım) (Sivas), yanna (III/16) (< yanına) (Sivas), ķalyorus (IV/58) (< kalıyoruz) (Kars), çocuĶlarna (V/2) (< çocuklarına) (Çankırı), çoĶlarnı (XVI/38) (< çoklarını) (Ordu), ağdımı (XVII/51) (< ağıdımı) (Kayseri), yıllarnı (XIV/65) (< yıllarını) (Burdur), ķalyoduķ (VI/27) (< kalıyorduk) (Aydın), yoḫarda (XV/10) (< yukarıda) (Çorum)

-i- > ø

gönderrim (I/4) (< gönderirim) (Kütahya), āşamneyn (I/37) (< akşamleyin) (Küyahya), içerde (I/25) (< içeride) (Kütahya), getirriz (XXI/53) (< getiririz) (Sivas), haĶġatan

(XX/23) (< hakikaten) (Sivas), sayyoduķ (XX/6) (< sayıyorduk) (Sivas), daĶġan (XVIII/51) (< dakikan) (Sivas), ilerde (III/25) (< ileride) (Sivas), ünüversdeye (IV/43) (< üniversiteye) (Kars), sabaḫleyn (IX/24) (< sabahleyin) (Kars), daĶġa (V/30) (< dakika) (Çankırı), işlerni (V/47) (< işlerini) (Çankırı), ābeyni (VIII/12) (< ağabeyini) (Bolu), ünüversdede (XIII/93) (< üniversitede) (Ankara), eyceden (X/24) (< iyice) (Bingöl), ayle (X/84) (< ayile < aile) (Bingöl), deyl (XIV/17) (< değil) (Burdur), iycem (XIV/17) (< iyice) (Burdur), dayreler (XIX/58) (< dayireler < daireler) (Nevşehir)

-u- > ø

ġuyyolā (I/23) (< koyuyorlar) (Kütahya), sornu (XVIII/70) (< sorunu) (Sivas), çolḫ (IV/57) (< çoluk) (Kars), duyyos (XIII/95) (< duyuyoruz) (Ankara), ġoyyodum (XVI/29, X/77) (< koyuyordum) (Ordu, Bingöl), boyyos (XIV/12) (< boyuyoruz) (Burdur)

Son seste

-e > ø

habir (XVII/18) (< habire) (Kayseri), diy (XVII/87, XV/47) (< diye) (Kayseri, Çorum), nolcāmı (VI/72) (< ne olacağımı) (Aydın)

-ı > ø

aşşağ (IX/28) (< aşağı) (Kars)

-i > ø

yaḫasın (XVII/36) (< yakasını) (Kayseri)

-u > ø

olduğ üçün (IV/51) (< olduğu için) (Kars)

-ü > ø

çünķ (IX/86) (< çünkü) (Kars), cünk (VI/42) (< çünkü) (Aydın)

II. Kuşak

İç seste

-a- > ø

urda (XXXIII/47, XXVII/20) (< orada) (Manisa, Bilecik), yaPcaĶsıŋız (XXXIII/12) (< yapacaksınız) (Manisa), ķonuşcaķ (XXVI/5) (< konuşacak) (Aksaray), orda (XXVI/40,

XXIII/10) (< oradan) (Aksaray, Sivas), olmıycaḳ (XXVI/126) (< olmayacak) (Aksaray), ordan (< oradan) (Afyonkarahisar)

-e- > ø

görüşcez (XXXVIII/59) (< görüşeceğiz) (Denizli), dövceKler (XXXVIII/50) (< dövecekler) (Denizli), ġaste (XXXVIII/34) (< gazete) (Denizli), eTceKlē (XXXVIII/) (< edecekler) (Denizli), gelcek (XVII/34, XXII/8) (< gelecek) (Bilecik, Kütahya), nō͡lacaḳ (XXXII/20) (< ne olacak) (Afyonkarahisar), çeKcek (XXXII/92) (< çekecek) (Afyonkarahisar), ceryana (XXII-b/46) (< cereyana) (Kütahya)

-ı- > ø

zamanda (XXVII/9) (< zamanında) (Bilecik), yanna (XXIII-b/32) (< yanına) (Yozgat)

-i- > ø

ayle (XXVII/5) (ayile < aile) (Bilecik), ḥaḴgeten (XXXII/54) (< hakikaten) (Afyonkarahisar), daḴġa (XXIII-b/26, XXII/7) (< dakika) (Sivas, Kütahya), ünüversdeden (XXII-b/2) (< üniversiteden) (Kütahya)

-u- > ø

soyyola (XXIII-b/67) (< soyuyorlar) (Sivas)

Son seste

-i > ø

sekizinç ‿ayın (XXVI/93) (< sekizinci ayın) (Kırşehir)

III. Kuşak

İç seste

-a- > ø

oḳuyçam (XXIV/18) (< okuyacağım) (?)

-e- > ø

sürc̄̄ek (XXVI/301) (< sürecek) (Kırşehir)

-ı- > ø

onc̄̄ ‿ ayn (XXIV/8) (< onuncu ayın) (Eskişehir), sayyō (XXV/84) (< sayıyor) (Trabzon), yanna (XXXVI/33) (< yanına) (Aydın)

-i- > ø

gelebilyodu (XXXVII/3) (< gelebiliyordu) (Samsun)

-ü- > ø

ölyo (XXVI/285) (< ölüyor) (Niğde)

Son seste

-ü > ø

çünk (XXIV/17) (< çünkü) (?)

Tablo 54. Türkçe Kelimelerde Ünlü Düşmeleri

Ünlü Düşmesi	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	i- > ø	örneği yok	örneği yok
İç seste	-a- > ø, -e- > ø, -ı- > ø, -i- > ø, -u- > ø	-a- > ø, -e- > ø, -ı- > ø, -i- > ø, -u- > ø	-a- > ø, -e- > ø, -ı- > ø, -i- > ø, -ü- > ø
Son seste	-e > ø, -ı > ø, -i > ø, -u > ø, -ü > ø	-i > ø	-ü > ø

2.1.5.3. Ünlü Türemesi

Türlü fonetik etkiler altında kelimelerin ön, iç ve son seslerinde bulunan ünlülerde türemeler görülmüştür. İç seste ünlü türemesine her üç kuşakta rastlanmışken son seste I. ve II. kuşaklarda ön seste ise sadece I. kuşakta rastlanmıştır.

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde ünlü türemelerine rastlanmış olup çeşitliliği ve kullanım sıklığı bakımından kuşaklar arası farklılıklar görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

ø- > ı̯-

ı̯rāTladım (I/26) (< rahatladım) (Kütahya), ı̯rāzı (XVII/114) (< razı) (Kayseri)

ø- > i-

işeyin (III/68) (< şeyin) (Sivas), iĺāzım (XVII/9) (lazım), i̯resimim (XVII/102) (< resmim) (Kayseri), işē (X/60) (< şey) (Bingöl)

İç seste

-ø- > -e-

moderen (XII/37) (< modern) (Gaziantep), foter (XXI/16) (< fötr) (Sivas)

-ø- > -ı-

amıca (XVIII/81) (< amca) (Sivas), masırafını (VI/28) (< masrafını) (Aydın), fabırıḳasına (XVIII/47) (< fabrikasına) (Sivas), telġıraf (V/59) (< telgraf) (Çankırı), tırafik (VIII/14) (< trafik) (Bolu), ḳırizdi (XIII/39) (< krizdi) (Ankara), ḳontırol (X/63, XIX/20) (< kontrol) (Bingöl, Nevşehir), ḳıritik (XIV/22) (< kritik) (Burdur), tıraḴtörnü (XII/1) (< traktörünü) (Gaziantep), ġontırol (VI/15) (< kontrol) (Aydın), ḳılinī (VI/53) (< kliniği) (Aydın), pı̯rofösör (VI/61) (< profesör) (Aydın)

-ø- > -i-

espiri (III/52, XIII/15) (< espri) (Sivas, Ankara), tirene (III/31, VIII/65, X/27) (< trene) (Sivas, Bolu, Bingöl), pisikoloji (IV/44) (< psikoloji) (Kars), metiredir (IV/44) (< metredir) (Kars), direKdör (IV/12) (< traktör) (Kars), sipora (VII/57) (< spora) (Makedonya), kilometire (XVII/96) (< kilometre), i̯resimim (XVII/102) (< resmim) (Kayseri), teyibe (X/91) (< teybe) (Bingöl), nesilimis (XII/3) (< neslimiz) (Gaziantep)

-ø- > -o-

apartomanı (IX/83) (< apartmanı) (Kars)

-ø- > -u-

mecubur (I-b/9) (< mecbur) (Kütahya), ġuruPlara (IX/19) (< gruplara) (Kars), apartuman (V/11, XIX/57) (< apartman) (Çankırı, Nevşehir), ġuruPlaşdıḳ (XI/32) (< gruplaştık) (Erzincan), ḳonturol (VI/59) (< kontrol) (Aydın)

Son seste

-ø > -e

gelikene (XVII/45) (< gelirken) (Kayseri), diŋelikene (< XVII/104) (< dinelirken) (Kayseri), ordaykene (XV/63) (< oradayken) (Çorum)

-ø > -ı

ḳırḫ yılı yanına almış (IX/4) (< kırk yıl yanına almış) (Kars), zamanları (XIX/60) (< zamanlar) (Nevşehir)

-ø > -i

hemi (XVII/110) (< hem) (Kayseri)

II. Kuşak

İç seste

-ø- > -ı-

sıpıreyle (XXXVIII/28) (< spreyle) (Denizli), ḳontr̲olümüzde (XXXI/73) (< kontrolümüzde) (Uşak), hr̲isdiyanlaşdıḳ (XXVII/7) (< hristiyanlaştık) (Bilecik), antıramannar (XXVI/94) (< antrenmanlar) (Kırşehir), tıransporTculuḳ (XXXII/52) (< transportçuluk), ḳılima (XXXII/166) (< klima) (Afyonkarahisar), ġontr̲ol (XXIII/25) (< kontrol) (Sivas)

-ø- > -i-

tiren (XXVII/34, XXVI/2) (< tren) (Bilecik, Aksaray), filimleri (XXVI/410) (< filmleri) (Aksaray), moderin (XXII-b/11) (< modern), tirenvay (XXII-b/29) (< tramvay) (Kütahya)

-ø- > -u-

ḳontr̲ol (XXXVIII/3) (< kontrol) (Denizli), mecubur (XXII/58) (< mecbur) (Kütahya)

Son seste

-ø > -e

varkene (XXII-b/10) (< varken) (Kütahya)

-ø > -ı

zamanı (XXVII/26) (< zaman) (Bilecik)

III. Kuşak

İç seste

-ø- > -ı-

sıpor (XXVI/368) (< spor) (Zonguldak)

-ø- > -i-

filimine (XXVI/371) (< filmine) (Kırşehir)

-ø- > -u-

guruPda (XXIV/37, XXIV/41) (< grupta) (Eskişehir, Ankara)

Tablo 55. Türkçe Kelimelerde Ünlü Türemeleri

Ünlü Türemesi	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	ø- > ı̯, ø- > i-	örneği yok	örneği yok
İç seste	-ø- > -e-, -ø- > -ı-, -ø- > -i-, -ø- > -o-, -ø- > -u-	-ø- > -ı-, -ø- > -i-, -ø- > -u-	-ø- > -ı-, -ø- > -i-, -ø- > -u-
Son seste	-ø > -e, -ø > -i	-ø > -e, -ø > -ı	örneği yok

2.1.5.3.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Türemesi

I. ve II. kuşaktan bazı kaynak kişilerin iki ünsüz arasında veya ünsüzle başlayan kelimelerin önünde ünlü türettikleri görülmüştür.

I. Kuşak

ø > ı

şıtat (V/47) (< staat "ştāt"), *fırau* (XII/71) (< frau "fRa͡w"), *eleKtıromekāniker* (VIII/70) (< elektromechaniker "eleKtRomeɦānikɐ")

ø > i

mayister (VIII/67) (< meister "maystɐ"), *fileygehaym* (XIII/61) (< pflegeheim "pfli͡ēgehaym"), *birgite* (XV/49) (< Brigitte "bRigitte"), *şitires* (XVII/90) (< stress "ştRäs"), i*ştempil* (XVIII/37) (< stempel "ştämpəl")

ø > ü

kölün (V/70) (< Köln “köln”), *nürünberk* (XVI/25) (< Nürnberg “nn̄beRk”)

ø > u

nurunberk (IX/22) (Nürnberg “nn̄beRk”), *rōte ḳuroys* (XIII/55) (< Rotes Kreuz “Rōrtes ḳRoyt͡s”)

II. Kuşak

ø > ı̲, ı

*tı̲ródelmarḳ*a (XXVII/9) (< trödelmarkt “tRō̄deĺmākt”), *ġıril* (XXVII/59) (< grill “gRiĺ”), *şıtat*ın (XXXIII/4) (< staat “ştāt")

ø > u̲, u

ġu̲runTşūle (XXII/17) (< gruntschule “ġRunTşūĺə”), *şutunde* (XXII/25) (< stunde “ştundə”), *ḥamboru*na (XXII-b/33) (< Hamborn “ḥambōn”)

III. Kuşak

Örneğine rastlanmamıştır.

Tablo 56. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünlü Türemeleri

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Almanca Kelimelerdeki Ünlü Türemesi	ø > ı, ø > i, ø > ü, ø > u	ø > ı̲, ı; ø > u̲, u	örneği yok

2.1.5.4. Ünsüz Değişmeleri

Derlenen metinlerde Türkçe ve Türkçenin etkisiyle Almanca kelimelerde ünsüz değişmelerine rastlanmıştır.

2.1.5.4.1. Tonlulaşma

Tonsuz ünsüzlerin kendi karşılıkları olan tonlulara dönüşmesi demektir. Türkiye Türkçesi ağzılarında yaygın olarak görülür. Almanya’da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini, kuşaklar arasında farklılıklar

olmakla birlikte, koruduklarından her üç kuşakta çeşitli seviyelerde tonlulaşmalar görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

ç- > c-

cünkü (I-b/5) (< çünkü) (Kütahya), cıblaḫ (XVII/64) (< çıplak) (Kayseri), cünk (VI/42) (< çünkü) (Aydın)

k- > g-

gişi (XVI/36) (< kişi) (Ordu), gendi (XV/30, XVII/31) (< kendi) (Çorum, Kayseri), güçük (VI/48) (< küçük) (Aydın), gendi (XV/30) (< kendi) (Çorum)

ḳ- > ġ-

ġayıTlamaŋ (I-b/7) (< kayıtlamayın) (Kütahya), ġayfe (XVIII/61) (< kahve) (Sivas), ġayalıḲbuŋar (XX/40) (< kayalıkpınar) (Sivas), ġol (XVIII/79) (< kol) (Sivas) ġonuşcām (V/31) (< konuşacağım) (Çankırı), ġuruş (V/93) (< kuruş) (Çankırı), ġullandım (XVI/9) (< kullandım) (Ordu), ġızı (XVI/53) (< kızı) (Ordu), ġazanalım (XVII/1) (< kazanalım) (Kayseri), ġorḫuyom (XVII/3) (< korkuyorum) (Kayseri), ġodular (XVII/73) (< koydular) (Kayseri), ġıs (X/11) (< kız) (Bingöl), ġotḫuTmaya (X/12) (< korkutmaya) (Bingöl), ġazanmışındır (XIV/2) (< kazanmışımdır) (Burdur), ġadar (XIX/1) (< kadar) (Nevşehir), ġırḫ (XIX/7) (< kırk) (Nevşehir), ġada (XII/37) (< kadar) (Gaziantep), ġontırol (VI/15) (< kontrol) (Aydın), ġocam (XV/2) (< kocam), ġardeş (XV/3) (< kardeş) (Çorum), ġuzu (XI/2) (< kuzu) (Erzincan), ġoḫuyor (XVIII/60) (< kokuyor) (Sivas), ġaḫıç (XVIII/31) (< kakıç) (Sivas)

ḳ- > ğ-

ğazāsī̄ (X/4) (< kazası) (Bingöl), ğıyma (X/54) (< kıyma) (Bingöl), ğardaşız (XI/1) (< kardeşiz) (Erzincan), ğız (XI/2) (< kız) (Erzincan)

ḳ- > ğ-

ğader (XVII/110) (< kadar) (Kayseri)

p- > b-

bek (XVII/6) (< pek) (Kayseri), bişdi (XX/11) (< pişti) (Sivas), barmaḫların (XVIII/52) (< parmakların) (Sivas), büşürdüm (XV/31) (< pişirdim) (Çorum)

s- > z-

zabaḫ (XX/31, XVIII/39) (< sabah) (Sivas), zabā (XVII/42) (< sabaha) (Kayseri)

t- > d-

daşındıḳ (II/6) (< taşındık) (Kütahya), tüḳan (XV/6) (< dükkan) (Çorum), dāne (III/44) (< tane) (Sivas), dezġahını (IV/49) (< tezgahını) (Kars), dene (IV/12) (<tane) (Kars), deyze (XV/36) (< teyze) (Çorum), daTlı (XVII/2) (< tatlı) (Kayseri), daşı (XV/67) (< taşı) (Çorum)

İç seste

-ç- > -c-

işci (I/5, XII/10, VI/13) (< işçi) (Kütahya, Gaziantep, Aydın), fotorafcılar (XIII/20) (< fotoğrafçılar) (Ankara), türKce (XIII/29) (< Türkçe) (Ankara), dolmuşculuḳ (XVI/9) (Ordu), münübüscülük (XVI/16) (< minibüsçülük) (Ordu), çifTci (XIV/4) (< çiftçi) (Burdur), çifci (XIX/8) (< çiftçi) (Nevşehir), çanaḫcılıḫla (XIX/9) (< çanakçılık) (Nevşehir), milliyeTci (XII/92) (< milliyetçi) (Gaziantep), geldiKce (XV/7) (< geldikçe), alacuḳ (XV/14) (< alaçuk) (Çorum)

-ç- > -j-

hijbir (VII/3) (< hiçbir) (Makedonya)

-f- > -v-/-w-

ha͡wta (II/11) (< hafta) (Kütahya), havta (XVII/27, VI/70) (< hafta) (Kayseri, Aydın)

-h- > -n-

menşurdu (XXI/16) (< mehşurdu < meşhurdu) (Sivas)

-h- > -y-

vallāyi (XXI/1) (< vallahi) (Sivas), müyim (VII/12) (< mühim) (Makedonya), sāyibi (VII/37) (< sahibi) (Makedonya), müyim (VII/85) (< mühim) (Makedonya), sayibi

(X/80) (< sahibi) (Bingöl), sayıp (XI/79) (< sahip) (Erzincan), sāyıPdı (XII/22) (< sahipti) (Gaziantep), sāyibi (VI/4) (< sahibi) (Aydın)

-k- > -g-

asgerdēken (II/1) (< askerdeyken) (Kütahya), hagĪġatan (XX/77, XII/49) (< hakikaten) (Sivas, Gaziantep), asgerliḥ (IV/6) (< askerlik) (Kars), keşge (V/73) (< keşke) (Çankırı), asgerlik (XVI/11, XIX/1) (< askerlik) (Ordu, Nevşehir), işgiye (XI/75) (< içkiye) (Erzincan)

-ḳ- > -ġ-

mızıġa (XX/11) (< mızıka) (Sivas), başġa (III/59) (< başka) (Sivas), ġaş (IV/12) (< kaç) (Çankırı), daḲġa (V/30) (< dakika) (Çankırı), haḲġın (V/74) (< hakkın) (Çankırı), başġa (VII/23, XIII/6) (< başka) (Makedonya, Ankara), daḲġayı (XIV/40) (< dakika) (Burdur), aşġım (XIV/47) (< aşkım) (Burdur), anġaradan (XIX/12) (< Ankara'dan) (Nevşehir), bambaşġa (XII/18) (< bambaşka) (Gaziantep),

-k-/-ḳ- > -ğ-

yoğdu (XVIII/11) (< yoktu) (Sivas), öylelüğnen (XVII/21) (< öylelikle), ağşamdan (XVII/41) (< akşamdan) (Kayseri)

-k- > -K-

dileKce (I/3) (< dilekçe) (Kütahya), meKduP (I/6) (< mektup) (Kütahya), küçüKlīmde (III/4) (< küçüklüğümde) (Kütahya), yüKsek (III/29) (Sivas), direKdör (IV/12) (< traktör) (Kars), geldiKden (VIII/3) (< geldikten) (Bolu), gözüKmüyo (XIII/25) (< gözükmüyor) (Ankara), diKġat (XIII/67) (< dikkat) (Ankara), neKdup (XVII/39) (< mektup) (Kayseri), geşdiKden (XI/19) (< geçtikten) (Erzincan), geldiKce (XV/7) (< geldikçe) (Çorum)

-ḳ- > -Ḳ-

aḲlımıza (I/1) (< aklımıza) (Kütahya), ġayalıḲbuŋar (XX/40) (< kayalıkpınar) (Sivas), buraḲdı (IV/29) (< bıraktı) (Kars), aḲreben (IX/85) (< akraban) (Kars), acĪcaḲsın (IX/51) (< acıyacaksın) (Kars), çocuḲlarıŋı (V/65) (< çocuklarını) (Çankırı), baḲġala (XVII/100) (< bakkala) (Kayseri), ḳumdaḲda (XIV/21) (< kundakta) (Burdur), taḲdim eTdim (XII/15) (< taktim ettim) (Gaziantep)

-ḱ- > -ġ-

düKġana (IX/66) (< dükkâna) (Kars)

-t- > -T-, -d-

çıḴdı (II/4) (< çıktı) (Kütahya), ġayıTlamaŋ (I-b/7) (< kayıtlamayın) (Kütahya), baḫdī (XXI/57) (< baktığı) (Sivas), isdanbulda (XXI/22) (< İstanbul'da) (Sivas), geTdim (XX/37) (< gittim) (Sivas), ĭşaTda (XVIII/45) (< inşaatta) (Sivas), mafād‿eTdi (XVIII/18) (< vefat etti) (Sivas), ünüversdeye (IV/43) (< üniversiteye) (Kars), sāda (IV/15) (< saate) (Kars), veyaTda (IV/9) (< veyahutta) (Kars), direKdör (IV/12) (< traktör) (Kars), aşdı (IX/30) (< açtı), ōreTmenlēden (V/8) (< öğretmenlerden) (Çankırı), yaPdırdım (V/15) (< yaptırdım) (Çankırı), yeTmiş (V/45) (< yetmiş) (Çankırı), doḴdur (V/69) (< doktor) (Çankırı), giTdĭŋis (VII/5) (< gitdiğiniz) (Makedonya), isdek (VII/7) (< istek) (Makedonya), ōreTdi (VIII/1) (< öğretti) (Bolu), geldiKden (VIII/3) (< geldikten) (Bolu), işde (XIII/7) (< işte) (Ankara), doḫtora (XIII/45) (< doktora) (Ankara), isdiyen (XVI/1) (< isteyen) (Ordu), isdanbula (XVI/8) (< istanbul'a) (Ordu), ḳaybeTmiyĭm (XVI/26) (< kaybetmeyeyim) (Ordu), daTlı (XVII/2) (< tatlı) (Kayseri), doḫdora (XVII/88) (< doktora) (Kayseri), çalışdım (X/3) (< çalıştım) (Bingöl), ġorḫuTmaya (X/12) (< korkutmaya) (Bingöl), gėTdim (XI/2) (< gittim) (Erzincan), çifTci (XIV/4) (< çiftçi) (Burdur), ḳumdaḴda (XIV/21) (< kundakta) (Burdur), yaşda (XII/1) (< yaşta) (Gaziantep), ḳısmeTse (XII/55) (< kısmetse) (Gaziantep), kendimi̯‿unuTdum (VI/2) (< kendimi unuttum) (Aydın), meKdubu (VI/56) (< mektubu) (Aydın), geTdúḳ (XV/31) (< gittik) (Çorum)

-p- > -b-

isbaTladıḳ (XIII/91) (< ispatladık) (Ankara), cıblaḫ (XVII/64) (< çıplak) (Kayseri), leşberlik (VI/9) (< rençperlik) (Aydın), ġayalıḴbuŋar (XX/40) (< kayalıkpınar) (Sivas)

-p- > -P-

yaPdıŋ (I/15) (< yaptın) (Kütahya), sevePde (XVIII/62) (< sebepte) (Sivas), ġuruPlara (IX/19) (< gruplara) (Kars), yaPdırdım (V/15) (< yaptırdım) (Çankırı), ġuruPlaşdıḳ (XI/32) (< gruplaştık) (Erzincan), sāyıPdı (XII/22) (< sahipti) (Gaziantep), çocuḴlūmus (VI/7) (< çocukluğumuz) (Aydın)

-s- > -S-

otobüSün (VII/34) (< otobüsün) (Makedonya)

Son seste

-ç > -j

hijbir (VII/3) (< hiçbir) (Makedonya), üj (VII/20) (< üç) (Makedonya)

-ç > -Ş

üŞ (VII/47) (< üç) (Makedonya)

-k > -ğ

bıçağ (IX/75) (< bıçak) (Kars), böyüğ (XVII/67) (< büyük) (Kayseri)

-p > -b

hitāb ‿ ediyolardı (III/80) (< hitap ediyorlardı) (Sivas), nasib ‿ olmaz (III/22) (nasip olmaz) (Sivas), eşab (XVII/108) (< eşarp) (Kayseri), acayib bi (X/22) (< acayip bir) (Bingöl),

-s > -S, -z

terz (VII/2) (< ters) (Makedonya), herkez (VII/15) (< herkes) (Makedonya), isdiyoS (I/3) (< istiyoruz) (Kütahya), biS (XIII/40) (biz) (Ankara), herkez (VI/28) (< herkes) (Aydın)

-ş > -j

arḳadaj (VII/27) (< arkadaş) (Makedonya)

-ş > -Ş

iŞ (VII/48) (< iş) (Makedonya)

-t > -d

hamd ‿ edip (VIII/109) (< hamt edip) (Bolu), nefred ‿ eder (XI/71) (< nefret eder) (Erzincan), dörd ‿ay (XIX/35) (< dört ay)

II. Kuşak

Ön seste

ç- > c-

cünkü (XXII/23, XXIX/63) (< çünkü) (Kütahya, Afyon)

ḳ- > ġ-

ġodum (XXXVIII/51) (< koydum) (Denizli), ġarası (XXXVIII/37) (< karası) (Denizli), ġadar (XXXIII/4) (< kadar) (Manisa), ġovası (XXXIII/11) (< kovası) (Manisa), ġurannarı (XXVII/14) (< Kur'an'ları) (Bilecik), ġadā (XXVII/37) (< kadar) (Bilecik), ġabul (XXXIII/40) (< kabul) (Manisa), ġuşaḳ (XXXII/17) (< kuşak) (Afyonkarahisar), ġaymānı (XXXII/87) (< kaymağını) (Afyonkarahisar), ġapalı (XXIII-b/45) (< kapalı) (Sivas), ġaçırdıḳ (XXIII-b/25) (< kaçırdık) (Yozgat), ġonuş (XXII/27) (< konuş) (Kütahya), ġıymeti (XXII/42) (< kıymeti) (Kütahya), ġarı (XXII/44) (< karı) (Kütahya), ġonuşuyom (XXX/9) (< konuşuyorum) (Aydın)

s- > z-

zıġara (XXVII/47) (< sigara) (Bilecik)

t- > d-

daşımā (XXXIII/7) (< taşımaya) (Manisa), daḲdıḳ (XXIII-b/29) (< taktık) (Yozgat), dāne (XXII/21) (< tane), daş (XXII-b/48) (< taş) (Kütahya)

İç seste

-ç- > -c-

türKce (XXXIII/37, XXXI/46, XXII/2) (< Türkçe) (Manisa, Uşak, Kütahya), dileKci (XXVI/9) (< Dilekçi) (Aksaray), bileTci (XXXII/40) (< biletçi) (Afyonkarahisar), dolmuşcu (XXIII-b/2) (< dolmuşçu) (Yozgat), işci (XXXIV/52) (< işçi) (Kütahya), kücüken (XXIX/63) (< küçükken) (Afyonkarahisar)

-h- > -y-

sāyibi (XXVI/184, XXVI/200, XXXIV/74) (< sahibi) (Kırşehir, Aksaray, Kütahya)

-k- > -g-

esgi (XXVII/14) (< eski) (Bilecik), askerlik (XXII/50) (< askerlik) (Kütahya), keşge (XXII-b/11) (< keşke) (Kütahya)

-ķ- > -ġ-

ġıPġırmızı (XXXVIII/29) (< kıpkırmızı) (Denizli), ḥaĶġını (XXXII/131) (< hakkını) (Afyonkarahisar), başġa (XXIII/15, XXII/13) (< başka) (Sivas, Kütahya), bıĶġınnıķ (XXXIV/2) (< bıkkınlık) (Kütahya)

-k- > -K-

meKdup (XXXVIII/1, XXXIII/2) (< mektup) (Denizli, Manisa), yaPceKsiniz (XXXI/10) (< yapacaksınız) (Uşak), türKlū (XXVII/6) (< Türklüğü) (Bilecik), büyüKde (XXIV/36) (< büyükte) (Eskişehir), türKce (XXII/2) (< Türkçe),

-ķ- > -Ķ-

baĶsana (XXXVIII/35) (Denizli), çıĶsa (XXXIII/24) (Manisa), aĶsaraylıyım (XXVI/1) (< Aksaraylıyım), oķuycaĶsın (XXVI/133) (< okuyacaksın) (Aksaray), çocuĶlādan (XXII/3) (< çocuklardan), açıĶçası (XXXIV/3) (< açıkçası) (Kütahya), doĶdor (XXII-b/74) (< doktor) (Kütahya)

-ḱ- > -ġ-

düKġan (XXXII/50, XXII-b/10) (< dükkan) (Afyon, Kütahya)

-t- > -d-, -T-

tuTdu (XXXVIII/1) (< tuttu) (Denizli), kesdīm (XXXVIII/57) (< kestiğim) (Denizli), meKdup (XXXVIII/1, XXXIII/2) (< mektup) (Denizli, Manisa), aTmış (XXXIII/5) (< altmış) (Manisa), liTreyi (XXXIII/55) (< litreyi) (Manisa), isdiyosun (XXXI/26) (< istiyorsun) (Uşak), ķaPdan (XXXI/26) (< kaptan) (Uşak), yeTmedī (< yetmediği) (XXXI/69) (Uşak), işde (XXVII/1) (< işte) (Bilecik), biTdi (XXVII/4) (< bitti) (Bilecik), hıristiyanlaşdıķ (XXVII/7) (< hristiyanlaştık) (Bilecik), isdersen (XXVI/9) (< istersen) (Aksaray), tuTduramıyosun (XXVI/125) (< tutturamıyorsun) (Kırşehir), büyüKde (XXIV/36) (< büyükte) (Eskişehir), işde (XXXII/11) (< işte) (Afyonkarahisar), eTdiŋiz (XXIII-b/19) (< ettiniz) (Sivas), müşderiyi (XXIII-b/27) (< müşteriyi), daĶdıķ (XXIII-b/29) (< taktık) (Yozgat), isdemedim (XXII/10) (<

istemedim) (Kütahya), taTdīm (XXII/39) (< tattığım), doḴdor (XXII-b/74) (< doktor) (Kütahya)

-p- > -P-

yaPceKsiniz (XXXI/10) (< yapacaksınız) (Uşak), ḳaPdan (XXXI/26) (< kaptan) (Uşak), yaPma (XXVI/111) (< yapma) (Kırşehir), yaPmıyo (< yapmıyor) (Afyonkarahisar), acayiPdi (XXIII-b/33) (< acayipti) (Sivas), yaPmadīmız (XXII/12) (< yapmadığımız) (Kütahya), ḳaPlunbā (XXV/45) (< kaplumbağa) (Uşak), ġıPġırmızı (XXXVIII/29) (< kıpkırmızı) (Denizli)

-s- > -z-

dizney (XXVI/410) (< disney) (Aksaray), herkeze (XXXIV/15) (< herkese) (Kütahya)

Son seste

-p > -b

ḥäb (XXX/10) (< hep) (Aydın)

-s > -z

herkez (XXXVIII/23, XXVII/46, XXXII/43) (< herkes) (Denizli, Bilecik, Afyon)

III. Kuşak

Ön seste

ç- > c-

cünkü (XXVI/306, XXVI/325) (< çünkü) (Nevşehir, Zonguldak), cou͡ (XXVI/358) (< çoğu) (Nevşehir), cisgi (XXVI/378) (< çizgi) (Kırşehir), ceKdirmeḵ (XXVI/291) (< çektirmek) (Aksaray), cocūsu (XXXVI/28) (< çocuğu) (Aydın)

ḳ- > ġ-

ġada (XXVI/218, XXVI/409) (< kadar) (Kırşehir, Aksaray**),** ġarşı (XXVI/300) (< karşı) (Kırşehir), ġulānda (XXVI/425) (< kulağında) (Bayburt), ġazanıyola (XXXVI/29) (< kazanıyorlar) (Aydın), ġadın (XXXVII/6) (< kadın) (Samsun), ġaĺdıḳ (XL/2) (< kaldık) (Nevşehir)

p- > b-

bālı (XXVI/219) (< pahalı) (Kırşehir), bolatı (XXVI/382) (< Polat'ı) (Bayburt)

İç seste

-b- > -p-

istanpuĺ (XLIII/2) (< İstanbul) (Niğde)

-ç- > -c-:

türKce (XXVI/365) (< Türkçe) (Tokat), sacı (XXVI/223) (< saçı) (Kırşehir),

-h- > -y-

sāyib ‿ olamadıḳ (XXXI/89) (< sahip olamadık) (Aksaray)

-ḳ- > -ġ-

başġa (XXVI/268, XXVI/31, XXVI/135, XXXVI/9) (< başka) (Tokat, Kırşehir, Manisa, Aydın)

-k- > -K-

giTdiK͡ce (XXVI/219) (< gittikçe) (Kırşehir), geR̥͡çeKden (XXVI/285) (< gerçekten), (Niğde)türKlere (XXVI/300) (< Türklere) (Kırşehir)

-ḳ- > -Ḳ-

o͡cuḲlā (XXVI/323) (< çocuklar) (Nevşehir), yasaḲladı (XXVI/326) (< yasakladı) (Zonguldak), aḲsarayĺíyım (XXVI/158) (< Aksaraylıyım) (Aksaray)

-t- > -T-, -d-

yaPdīm (XXIV/27) (< yaptım) (Eskişehir), giTsin (XXIV/11) (< gitsin) (Eskişehir), ġuruPda (XXIV/41) (< grupta) (Ankara), bäşdī (XXV/16) (< beşti) (Trabzon), isdiyo (XXVI/303) (< istiyor) (Nevşehir), toḳaTlı (XXVI/14) (< Tokatlı) (Tokat), ġörüşdünü (XXVI/325) (< görüştüğünü) (Zonguldak), muTlu (XXVI/30) (< mutlu) (Kırşehir), sınıfdayım (XXVI/76, XXVI/86) (< sınıftayım) (Kırşehir, Bayburt), ḳurTlar (XXVI/381) (< kurtlar) (Bayburt), tanıTdım (XXVI/170) (< tanıttım) (< Aksaray), bayburTĺú (XXVI/101) (< Bayburtlu) (Bayburt), annaTmaḳ (XXXIX/1) (< anlatmak) (Ankara)

-p- > -b-

yaba͡cam (< yapacağım) (Manisa), ḳaba (XXXV/19) (< kapa) (Mersin), yabyodū (XXXVII/8) (< yapıyordu) (Samsun)

-p- > -P-

ġuruPda (XXIV/37, XXIV/41) (< grupta) (Eskişehir, Ankara), yaPmaĺiyim (XXVI/205) (< yapmalıyım) (Nevşehir), toP͡cu (XXVI/212) (< topçu) (Zonguldak),

Son seste

-ç > -c

ḥíc (XXVI/343) (< hiç) (Bayburt)

-p > -b

ḥäb (XXV/77) (< hep) (Trabzon), tob ‿oynamaḳ (XXVI/31) (< top oynamak) (Kırşehir)

Tablo 57. Türkçe Kelimelerde Tonlulaşmalar

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	ç- > c-, k- > g-, ḳ- > ġ-, ḳ- > ğ-, ḳ- > ğ, p- > b-, s- > z-, t- > d-	ç- > c-, ḳ- > ġ-, s- > z-, t- > d-	ç- > c-, ḳ- > ġ-, p- > b-
İç seste	-ç- > -c-, -ç- > -j-, -f- > -v-/-w-, -h- > -n-, -h- > -y-, -k- > -g-, -ḳ- > -ġ-, -k-/-ḳ- > -ğ-, -k- > -K-, -ḳ- > -Ḳ-, -ḱ- > -ġ-, -t- > -T-, -d-, -p- > -b-, -p- > -P-, -s- > -S-, -z-	-ç- > -c-, -h- > -y-,-k- > -g-, -ḳ- > -ġ-, -k- > -K-, -ḳ- > -Ḳ-, -ḱ- > -ġ-, -t- > -d-, -T-, -p- > -P-, -s- > -z-	-b- > -p-, -ç- > -c-, -h- > -y-, -ḳ- > -ġ-, -k- > -K-, -ḳ- > -Ḳ-, -t- > -T-, -d-, -p- > -b-, -p- > -P-
Son seste	-ç > -j, -ç > -Ş, -k > -ğ, -p > -b, -s > -S, -z, -ş > -j, -ş > -Ş, -t > -d	-p > -b, -s > -z	-ç > -c, -p > -b

2.1.5.4.2. Tonsuzlaşma

Tonlu ünsüzlerin kendi karşılıkları olan tonsuzlara dönüşmesi demektir. Yaygın olarak görülen bir ses özelliği değildir. Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşak kaynak kişilerin Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini, kuşaklar arasında farklılıklar olmakla birlikte, koruduklarından her üç kuşakta çeşitli seviyelerde tonsuzlaşmalar görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

b- > p-

paceden (XVII/63) (< bacadan) (Kayseri)

ġ- > ķ-

ķurbet (IX/4) (< gurbet) (Kars)

z- > s-

sāten (II/4) (< zaten) (Kütahya)

İç seste

-c- > -ç-

ançaķ (V/75) (< ancak) (Çankırı)

-d- > -t-

dörtün (XXI/47) (< dördün) (Sivas)

-ġ- > -ķ-

aŋķı (VII/25) (< hangi) (Makedonya)

-ğ- > -h-

ḱehat (XVII/25) (< kağıt) (Kayseri)

-h- > -l-

mudānele (XVIII/13) (< mudānehe < mudāhene) (Sivas)

-z- > -s-

ġastede (XIII/57, XIX/10) (< gazetede) (Ankara, Nevşehir)

-v- > -f-

ġayfe (XVIII/61) (< kahve) (Sivas)

-z- > -S-

otobüSün (VII/34) (< otobüsün) (Makedonya)

Son Seste

-c > -ç

saç (IV/28) (< sac) (Kars)

-z > -S, -s

biS (I/2) (< biz) (Kütahya), sis (I-b/6) (< siz) (Kütahya), varsas (I/40) (< varsaz < var isez < var isek) (Kütahya), bis (I/33, IV/24) (< biz) (Kütahya, Kars), oturdūmus (XXI/26) (< oturduğumuz) (Sivas), ķalyorus (IV/58) (< kalıyoruz) (Kars), biras (V/9, VII/1) (< biraz) (Çankırı, Kayseri), deyilis (V/83) (< değiliz) (Çankırı), sekis (VII/28) (< sekiz) (Makedonya), ķardeşimis (VIII/7) (< kardeşimiz) (Bolu), yılmas (XIII/4) (< Yılmaz), gidemes (XVII/39) (< gidemez) (Kayseri), yüs (XVII/96, XIX/7) (< yüz) (Kayseri, Gaziantep), ġıs (X/11, XV/24) (< kız) (Bingöl, Çorum), nesilimis (XII/3) (< neslimiz) (Gaziantep)

II. Kuşak

Ön seste

v- > f-

fites (XXIII-b/6) (< vites) (Sivas)

z- > s-

sāten (XXXIII/3, XXXII/24) (< zaten) (Manisa, Afyon)

İç seste

-d- > -T-

müTdet (XXXIII/6) (< müddet) (Manisa)

-v- > -f-

maḥfoldu (XXXII/84) (< mahvoldu) (Afyonkarahisar)

-z- > -s-

ġaste (XXXVIII/34) (< gazete) (Denizli), çisgi (XXV/74) (< çizgi) (Uşak)

Son Seste

-z > -s

yaPcaĶsınıs (XXXIII/12) (< yapacaksınız) (Manisa), dōdunus (XXVI/101) (< doğduğunuz) (Aksaray)

III. Kuşak

Ön seste

g- > k-

kündüs (XXVI/109) (< gündüz) (Manisa)

z- > S-, s-

saten (XXVI/149) (< zaten) (Manisa), Sēr (XXXVI/45) (< zehir) (Aydın), saman (XXXVI/32) (< zaman) (Aydın)

İç seste

-c- > -ç-

oķuyçam (XXIV/18) (< okuyacağım) (?)

-d- > -T, -t-

yetī (XXV/56) (< yedi) (Trabzon), döŖtüm (XXVI/125) (< dördüm) (Manisa)

-z- > -s-

ķısı (XXVI/27) (< kızı) (Zonguldak), cisgi (XXVI/378) (< çizgi) (Kırşehir), esiyet (XXXVI/29) (< eziyet) (Aydın), yüsdúk̂ (XXXIX/8) (< yüzdük) (Ankara), güsel (XLIII/3) (< güzel) (Niğde)

Son Seste

-z > -s

dōķus (XXV/55) (< dokuz) (Trabzon), annıyamayıs (XXVI/313) (< anlayamayız) (Kırşehir), rāmis (XXVI/75) (< Ramiz) (Kırşehir), kündüs (XXVI/109) (< gündüz) (Manisa), ķıs (XXXVI/28) (< kız) (Aydın)

Tablo 58. Türkçe Kelimelerde Tonsuzlaşmalar

Tonsuzlaşma	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	b- > p-, ġ- > ķ-, z- > s-,	v- > f-, z- > s-	g- > k-, z- > S-, s-
İç seste	-c- > -ç-, -d- > -t-, -ġ- > -ķ-, -ğ- > -h-, -h- > -l-, -z- > -s-, -v- > -f-, -z- > -S-	-d- > -t-, -v- > -f-, -z- > -s-	-c- > -ç-, -d- > -T, -t-, -z- > -s-
Son seste	-c > -ç, -z > -S, -s	-z > -s	-z > -s

2.1.5.4.3. Süreksizleşme

Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşak kaynak kişilerin Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini, kuşaklar arasında farklılıklar olmakla birlikte, koruduklarından her üç kuşakta çeşitli seviyelerde süreksizleşmeler görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

c- > j-

cant fabrikası (XVIII/48) (< jant fabrikası) (Sivas)

İç seste

-ğ- > -g-

yigenim (III/18) (< yeğenim) (Sivas)

-ğ- > -Ķ-

çoĶsu (IX/71) (çoğu) (Kars), elazıĶda (X/17) (< Elazığ'da) (Bingöl)

-ğ- > -k-

mesleke (XIV/6) (< mesleğe) (Burdur)

-s- > -ç-

herkeçe (XVII/78) (< herkese) (Kayseri)

Son seste

-h > -ķ

elḥamdülillaķ (V/27) (< elhamdülillah) (Çankırı)

ḥ > K

münüK (IV/14) (< Münih) (Kars)

II. Kuşak

İç seste

-j- > -c-

ninca (XXV/41) (< ninja) (Uşak)

III. Kuşak

İç seste

-ğ- > -ḳ-

c̄oşuḳa (XLII/5) (< çocuğa) (İstanbul)

Tablo 59. Türkçe Kelimelerde Süreksizleşmeler

Süreksizleşme	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	c- > j-	örneği yok	örneği yok
İç seste	-ğ- > -g-, -ğ- > -Ḳ-, -ğ- > -k-, -s- > -ç-	-j- > -c-	-ğ- > -ḳ-
Son seste	-h > -ḳ	örneği yok	örneği yok

2.1.5.4.4. Sızıcılaşma

Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini, kuşaklar arasında farklılıklar olmakla birlikte, koruduklarından her üç kuşakta çeşitli seviyelerde sızıcılaşmalar görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

ç- > ş-

şift (XVII/35) (< çift) (Kayseri)

v- > m-

mafa̅d ‿eTdi (XVIII/18) (< vefat etti) (Sivas), mefa̅t (XVI/7, XIX/51) (< vefat) (Ordu, Nevşehir)

İç seste

-b- > -v-

buvaŋ (II/1) (< baban) (Kütahya), sevePde (XVIII/62) (< sebepten), abuķaTlıḫ (XVIII/31) (< avukatlık) (Sivas), geşdi (VII/49) (< geçti) (Makedonya)

-c- > -j-

ají (VII/51) (< acı), ejdādımızın (VII/85) (< ecdadımızın) (Makedonya)

-ç- > -ş-

genşlēŋ (II/27) (< gençlerin) (Kütahya), geşdi (XX/6, VIII/6) (< geçti) (Sivas, Bolu), borşlu (III/82) (< borçlu) (Sivas), aşdı (IX/30) (< açtı) (Kars), hişbir (V/23) (< hiçbir) (Çankırı), aşma (V/35) (< açma) (Çankırı), ḫaşlıķ (V/56) (< harçlık) (Çankırı), göşmensiŋis (VII/3) (< göçmensiniz) (Makedonya), saşları (VIII/95) (< saçları) (Bolu), a͡aşdan (XIII/31) (< ağaçtan) (Ankara), üşde (XIII/39, XI/3) (< üçte) (Ankara, Erzincan), geşli͡imi (X/3) (< gençliğimi) (Bingöl), seştiler (XI/4) (< seçtiler) (Erzincan), işgiye (XI/75) (< içkiye) (Erzincan), ġaşdım (XV/16) (< kaçtım) (Çorum)

-ç- > -c̱-

hic̱bi (III/8) (< hiçbir) (Sivas)

-k- > -ḳ-

aḫlıŋa (XVII/3) (< aklına) (Kayseri)

-ķ- > -ḫ-

baḫdī (XXI/57) (< baktığı) (Sivas), aḫlıma (XXI/4) (< aklıma) (Sivas), ķaḫıyorum (XX/31) (< kalkıyorum) (Sivas), ġoḫuyor (XVIII/60) (kokuyor) (Sivas), ġaḫıç (XVIII/31) (< kakıç) (Sivas), çolḫ (IV/57) (< çoluk) (Kars), ķaḫar (IX/88) (< kalkar) (Kars), çocuḫluḫ (XIII/5) (< çocukluk) (Ankara), doḫtora (XIII/45) (< doktora) (Ankara), ġalḫmam (XVII/12) (< kalkmam) (< Kayseri), ġorḫuTmaya (X/12) (< korkutmaya) (Bingöl), taḫsi͡len (X/29) (< taksiyle) (Bingöl), oḫuTdum (XI/4) (< okuttum) (Erzincan), yaḫın (XIV/8) (< yakın) (Burdur), faḫat (XIX/1) (Nevşehir), çanaḫcılıḫla (XIX/9) (< çanakçılık) (Nevşehir), doḫuz (XV/5) (< dokuz) (Çorum), muḫāt (XV/51) (< mukayyet) (Çorum)

Son seste

-ç > -ş

geş (I/19) (< geç) (Kütahya), üş (I/5, XXI/49, IV/39, V/2, XIV/9, VI/2, XV/5) (< üç) (Kütahya, Sivas, Kars, Çankırı, Burdur, Aydın, Çorum), ġaş (IV/12) (< kaç) (Kars), heş (XVII/16) (< hiç) (Kayseri)

-ḳ > -ḥ

ġırḥ (XVII/5) (< kırk) (Kayseri), çoḥ (XI/38) (< çok) (Erzincan)

-ḳ > -ḫ

aşdıḫ (XXI/29) (< açtık) (Sivas), çoḫ (IV/45) (< çok) (Sivas), çobannıḫ (IX/6) (< çobanlık) (Kars), çocuḫluḫ (XIII/5) (< çocukluk), yoḫ (XIII/13) (< yok) (Ankara), ġaḫdıḫ (XVII/42) (< kalktık) (Kayseri), göbeḫ (XV/26) (< göbek) (Çorum)

II. Kuşak

İç seste

-ç- > -ş-

geşmē (XXXVIII/46) (< geçmeye) (Denizli), vinşde (XXXVIII/13) (< vinçte) (Denizli), geşdi (XXXIII/8, XXXII/13) (< geçti) (Manisa, Afyon), geşmesi (XXVII/26) (< geçmesi) (Bilecik), işmesi (XXVI/163) (< içmesi) (Aksaray), hiş (XXXII/19) (< hiç) (Afyonkarahisar), işmeḥ (XXIII-b/47) (< içmek) (Sivas), genşlēden (XXXIV/36) (< gençlerden) (Kütahya)

-k- > -ḫ-

ġucaḫlara (XXIII-b/30) (< kucaklara) (Sivas), verdiḫleri (XXXII-b/18) (< verdikleri) (Sivas), şaḫa maḫa (XXIII-b/16) (< şaka maka) (Sivas), aḫşam (XXIII-b/51) (< akşam) (Yozgat)

Son seste

-ç > -ş

üş (XXXII/73, XXII-b/25) (< üç) (Afyon, Kütahya), geş (XXII/8) (< geç) (Kütahya),

-ḳ > -ḥ

işmeḥ (XXIII-b/47) (< içmek) (Sivas)

-ḳ > -ḫ

yapaḫ (XXIII-b/64) (< yapak < yapalım) (Sivas), yasaḫ (XXIII-b/47) (< yasak) (Sivas), çoḫ (XXIII-b/13) (< çok) (Sivas), yoḫ (XXIII/15) (< yok) (Sivas)

-r > -ğ

öbüğ (XXIX/2) (< öbür) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

Ön seste

ç- > ş-

şabuḳ (XXV/84) (< çabuk) (Trabzon)

İç seste

-b- > -v-

tavanca (XXVI/277) (< tabanca) (Kırşehir)

-c- > -ş-

çoşuḴĺar (XXIV/7) (< çocuklar) (Eskişehir), çoşuḴĺari (XXXVII/2) (< çocukları) (Samsun)

-ç- > -ş-

ḳaşıyo (XXV/84) (< kaçıyor) (Trabzon), suşlusun (XXVI/272) (< suçlusun) (Tokat), küşüKdü (XXXIX/12) (< küçüktü) (Ankara)

-ḳ- > -ḫ-

ḳaḫdıḫ (XL/2) (< kalktık) (Nevşehir)

Son seste

-ç > -ş

ḥiş (XXVI/359, XXVI/429) (< hiç) (Nevşehir, Bayburt), hış (XXVI/174) (< hiç) (Niğde), üş (XXVI/64, XXVI/333) (< üç) (Bayburt, Aksaray)

Tablo 60. Türkçe Kelimelerde Sızıcılaşmalar

Sızıcılaşma	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	ç- > ş-, v- > m-	örneği yok	ç- > ş-
İç seste	-b- > -v-, -c- > -j-, -ç- > -ş-, -ç- > -ç̲-, -k- > -ḥ-, -ḳ- > -ḫ-	-ç- > -ş-, -k- > -ḫ-	-b- > -v-, -c- > -ş-, -ç- > -ş-, -ḳ- > -ḫ-
Son seste	-ç > -ş, -ḳ > -ḥ, -ḳ > -ḫ,	-ç > -ş, -ḳ > -ḥ, -ḳ > -ḫ, -r > -ğ	-ç > -ş

2.1.5.4.4.1. Sızıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini, kuşaklar arasında farklılıklar olmakla birlikte, koruduklarından her üç kuşakta çeşitli seviyelerde sızıcı ünsüzler arası değişmeler görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

h- > ḫ-

ḫanım (XVIII/20) (< hanım) (Sivas), ḫaşlıḳ (V/56) (< harçlık) (Çankırı), ḫabarım (XVII/10) (< haberim) (Kayseri)

s- > ş-

şülüsümü (XVI/11) (< sülüsümü) (Ordu), şēroş (X/42) (< sarhoş) (Bingöl)

İç seste

-ğ- > -v-

sovannar (VII/74) (< soğanlar) (Makedonya), avıTlar (XVII/35) (< ağıtlar) (Kayseri)

-h- > -ḫ-

anaḫdarı (XXI/29) (< anahtarı) (Kars), daḫa (IX/40) (< daha) (Kars), sabaḫleyn (IX/24) (< sabahleyin) (Kars), baḫçe (XIII/25) (Ankara)

-s- > -ş-

herkeşin (IV/48) (< herkesin) (Kars), paşaport (XVII/4) (< pasaport) (Kars)

-z- > -j-

sıvejledi (VI/33) (< sıvazladı) (Aydın)

Son seste

-h > -ẖ

sabaẖ (IX/ 62) (< sabah) (Kars), işallaẖ (VI/103) (< inşallah) (Aydın)

-s > -ş

nüfúş (V/11) (< nüfus) (Çankırı), herkeş (XVII/98, X/1) (< herkes) (Kayseri, Bingöl),

II. Kuşak

Ön seste

h- > ẖ-

ẖasar (XXIII/15) (< hasar) (Sivas)

İç seste

-h- > -ẖ-

raẖaTsız (XXIII-b/62) (< rahatsız) (Sivas), baẖçanın (XVIII/78) (< bahçenin) (Kars), daẖa (IX/40) (< daha) (Kars), sabaẖleyn (IX/24) (< sabahleyin) (Kars)

Son seste

-h > -ẖ

sabaẖ (XXIII-b/51) (< sabah) (Yozgat)

III. Kuşak

Ön seste

s- > ş-

şışaḳ (XXXVII/12) (< sıcak) (Samsun)

Son seste

-k > -ẖ

o̅oẖ (XXVI/227) (< çok) (Niğde), yaPdıẖ (XXXIX/7) (< yaptık) (Ankara), uşdūẖ (XL/1) (< uçtuk) (Nevşehir)

Tablo 61. Türkçe Kelimelerde Sızıcı Ünsüzler Arası Değişmeler

Sızıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	h- > ḫ-	h- > ḫ-	s- > ş-
İç seste	-ğ- > -v-, -h- > -ḫ-, -s- > -ş-, -z- > -j-	-h- > -ḫ-	örneği yok
Son seste	-h > -ḫ, -s > -ş	-h > -ḫ	-k > -ḫ

2.1.5.4.5. Akıcılaşma

Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini, kuşaklar arasında farklılıklar olmakla birlikte, koruduklarından her üç kuşakta çeşitli seviyelerde akıcılaşmalar görülmüştür.

I. Kuşak

İç seste

-ğ- > -y-

beyendiKlerini (III/24) (< beğendiklerini) (Sivas), deyil (II/12, V/53, XX/1) (< değil) (Kütahya, Çankırı, Sivas), eyitim (V/85, XVI/12) (< eğitim) (Çankırı, Ordu), beyenmişlē (VII/53) (< beğenmişler) (Makedonya), eyer (VIII/1) (< eğer) (Bolu), düyünde (XIII/8) (< düğünde) (Ankara), meyersem (XIII/14) (< meğerse) (Ankara), gideceyik (XVII/81) (< gideceğiz) (Kayseri), düyünümde (X/7) (< düğünümde) (Bingöl), deyl̆ (XIV/17) (< değil) (Burdur), meleyi (XII/66) (< meleği) (Gaziantep), deyişdi (VI/74) (< değişti) (Aydın)

II. Kuşak

İç ses

-ğ- > -y-

deyil (XXXVIII/48, XXVI/26) (< değil) (Denizli, Aksaray), deyerlendireceKsiniz (XXXI/8) (< değerlendireceksiniz) (Uşak), mesleyim (XXVI/175) (< mesleğim) (Kırşehir), diyer (XXIII/19) (<diğer) (Sivas), beyenmedim (XXIII-b/2) (< beğenmedim) (Yozgat), eyitimli (XXII/9) (< eğitimli) (Kütahya)

III. Kuşak

İç seste

-ğ- > -y-

gerçeye (XXVI/278) (< gerçeğe) (Kırşehir), deyil (XXVI/328, XXVI/285, XXVI/125) (< değil) (Kırşehir, Niğde, Manisa)

Tablo 62. Türkçe Kelimelerde Akıcılaşmalar

Akıcılaşma	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	örneği yok	örneği yok	örneği yok
İç seste	-ğ- > -y-	-ğ- > -y-	-ğ- > -y-
Son seste	örneği yok	örneği yok	örneği yok

2.1.5.4.5.1. Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini, kuşaklar arasında farklılıklar olmakla birlikte, koruduklarından her üç kuşakta çeşitli seviyelerde akıcı ünsüzler arası değişmeler görülmüştür.

I. Kuşak

Ön seste

m- > n-, ŋ-

oyduŋ ‿ŋu? (< oydun mu?) (Kayseri), neKdup (XVII/39) (< mektup) (Kayseri)

r- > l-

lapor (I/39) (< rapor) (Kütahya), leşberlik (VI/9) (< rençperlik) (Aydın)

r- > y-

yüzġar (X/62) (< rüzgar) (Bingöl)

İç seste

-m- > -n-, -ŋ-

şindi (I/4, XVIII/33, IV/52, XI/10) (< şimdi) (Kütahya, Sivas, Kars, Erzincan), doŋuz (VIII/51) (<domuz) (Bolu), şindiki (XVI/71) (< şimdiki) (Ordu)

-n- > -l-

yüzüġoylu (XV/26) (< yüzükoynu) (Çorum)

-n- > -m-

ķumdaĶda (XIV/21) (< kundakta) (Burdur)

-n- > -ŋ-

düŋür (XVII/13) (< dünür) (Kayseri), baŋa (I/46) (< bana) (Kütahya), göŋlü (XVIII/22) (< gönlü) (Sivas), yeŋgem (XVI/25) (< yengem) (Ordu), yaluŋus (XV/33) (< yalınız) (Çorum)

-r- > -l-

ġāli (I/38) (< gayrı) (Kütahya)

Son seste

-m > -n

gülerin (< II/8) (< gülerim), bilmiyon (II/7) (Kütahya) (< bilmiyorum), sorum (XVIII/1) (< sorun) (Sivas)

-n > -m

bem (IX/77) (< ben) (Kars), em basiti (XII/33) (< en basiti) (Gaziantep)

-n > -ŋ

buvaŋ (II/16) (< baban) (Kütahya), biŋ (XVII/5, XV/5) (< bin) (Kayseri, Çorum), elazīŋ (X/17) (< Elazığ'ın) (Bingöl), ayleniŋ (XIV/4) (< ailenin) (Burdur)

-r > -l

dāil (I/13) (< dair) (Kütahya)

II. Kuşak

İç seste

-l- > -n-

çocuĶlarna (XXII/44) (< çocuklarla) (Kütahya), adamnıķ (XXXIV/77) (< adamlık) (Kütahya)

-m- > -n-, -ŋ-

şindi (XXVIII/19, XXXII/73) (< şimdi) (Ankara, Afyon), ķaPlunbā (XXV/45) (< kaplumbağa) (Uşak)

-n- > -m-

tirenvay (XXII-b/29) (< tramvay) (Kütahya)

-n- > -ŋ-

aldıŋız (XXII/19) (< aldınız) (Kütahya), saŋa (XXII-b/18) (< sana) (Kütahya), yaPcaĶsınıs (XXXIII/12) (< yapacaksınız) (Manisa)

-r- > -l-

ġāli (XXXIII/31) (< gayrı) (Manisa)

Son Seste

-m > -n

doldurcen (XXXIII/57) (< dolduracağım) (Manisa), vermiyen (XXVII/53) (< vermeyeyim) (Bilecik), çalışırın (XXII-b/43) (< çalışırım) (Kütahya)

-n > -m

om ‿ beş (XXXVIII/12, XXVII/11) (< on beş) (Denizli, Bilecik), om ‿bir (XXVI/13) (< on bir) (Aksaray)

-n > -ŋ

onuŋ ‿için (XXXI/109) (< onun için) (Uşak), ikizleŋ (XXVII/1) (< ikizlēŋ < ikizlerin) (Bilecik), anaŋ (XXVII/10) (< annen) (Bilecik), olsuŋ (XXIII-b/29) (< olsun) (Sivas), onuŋ (XXII/39) (< onun) (Kütahya), eŋ (XXII-b/60) (< en) (Kütahya), giTdiŋ (XXV/15) (< gittin) (Uşak), äŋ (XXX/4) (< en) (Aydın)

III. Kuşak

İç seste

-l- > -n-

onnar (XXIV/7) (< onlar) (Eskişehir), aR̥ḳadaşımnan (XXVI/306) (< arkadaşımla) (Nevşehir), kişiyne (XXVI/312) (< kişiyle) (Kırşehir)

-m- > -n-, -ŋ-

şindi (XXVI/310) (< şimdi) (Kırşehir), şinci (XXVI/343) (< şimdi) (Bayburt), doŋuzları (XXXVI/13) (< domuzları) (Aydın)

-n- > -ŋ-

baŋḳacı (XXVI/215) (< bankacı) (Kırşehir)

Son Seste

-m > -n

bilmiyon (XXVI/325) (< bilmiyorum) (Zonguldak)

-n > -m

om ‿bī (XXVI/3) (< on bir) (Nevşehir)

Tablo 63. Türkçe Kelimelerdeki Akıcı Ünsüzler Arası Değişmeler

Akıcı Ünsüzler Arası Değişmeler	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	m- > n-, ŋ-; r- > l-; r- > y-	örneği yok	örneği yok
İç seste	-m- > -n-, -ŋ-; -n- > -l-; -n- > -m-; -n- > -ŋ-; -r- > -l-	-l- > -n-; -m- > -n-, -ŋ-;-n- > -m-; -n- > -ŋ-; -r- > -l-	-l- > -n-; -m- > -n-, -ŋ-; -n- > -ŋ-
Son seste	-m > -n; -n > -m; -n > -ŋ; -r > -l	-m > -n; -n > -m; -n > -ŋ	-m > -n, -n > -m

2.1.5.4.6. İnce Ünsüzlerin Boğumlanma Noktalarının Geriye Kayması

Derlenen metinlerde bazı kaynak kişilerin ön damak ünsüzlerindan g, k'nin ve Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerdeki ince telaffuz edilen l, t'nin boğumlanma noktalarının geriye kaydığı görülmüştür[159].

I. Kuşak

Ön seste

g- > ĝ-

ĝóz (XVII/12) (< göz) (Kayseri)

k- > k̂-

k̂óḴ (XVIII/85) (< kök) (Sivas), k̂óḫ (XIX/74) (< kök) (Nevşehir)

k- > ḳ-

ḳím (XXV/29) (< kim) (Uşak)

İç seste

-k- > -ḳ-

seḳíz (XXV/59) (< sekiz), tūḳiyäde (XXIX/68) (< Türkiye'de) (Afyonkarahisar)

[159] I. kuşakta Türkiye Türkçesi ağızlarının bir özelliği olarak görülürken II. ve III. kuşakta Türkçe bilgilerinin zayıf olması veya Almancanın etkisinden dolayı görülmektedir.

Son seste

Í- > l-

Alıntı kelimelerdeki l ünsüzü Türkiye Türkçesine ince Í olarak geçmiştir. Kaynak kişilerden birinde ince Í'nin kalınlaştırıldığı görülmüştür:

lāzım (VI/43) (< lazım) (Aydın)

II. Kuşak

Ön seste

Í- > l-

Alıntı kelimelerdeki l ünsüzü Türkiye Türkçesine ince Í olarak geçmiştir. Kaynak kişilerden birinde ince Í nin kalınlaştırıldığı görülmüştür:

lāzım (XXXIII/44, XXXIV/52) (Manisa, Kütahya), alāḳası (XXVII/41), normal (XXVII/47, XXII-b/14) (Bilecik, Kütahya)

III. Kuşak

Ön seste

g- > ĝ-

ĝírmem (XXVI/344) (< girmem) (Bayburt), ĝídiyom (XXVI/158) (< gidiyorum) (Aksaray), ĝórdüler (XXXVII/6) (< gördüler) (Samsun)

k- > k̂-

büyük̂ (XXIV/37) (< büyük) (Eskişehir), sek̂ízínci (XXVI/157) (< sekizinci) (Aksaray), k̂ís (XXVI/389) (< kız) (Bayburt)

k- > ḳ-

ḳótü (XXVI/290) (< kötü) (Aksaray)

Í- > l-

alaḳası (XXVI/174) (< alakası) (XXVI/174) (Niğde), lazımdı (XXXI/86) (Bayburt)

Tablo 64. İnce Ünsüzlerin Boğumlanma Noktalarının Geriye Kayması

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
İnce Ünsüzlerin Boğumlanma Noktalarının Geriye Kayması	g- > ĝ-, k- > k̂-, -k- > -ḳ-, Í- > l-	Í- > l-	g- > ĝ-, k- > k̂-, k- > ḳ-, Í- > l-

2.1.5.4.7. Nazallaşma

Derlenen metinlerde ünlülerde ve ünsüzlerde çeşitli ses olayları sonucu nazallaşmalar görülmüştür.

2.1.5.4.7.1. Ünlülerin Nazallaşması

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde a, e ünlülerinde görülen nazallaşma II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde tespit edilmemiştir.

I. Kuşak

Ön seste

a- > ʿa-

ʿaş (IX/2) (< aş) (Kars), ʿama (VII/41) (< ama) (< Makedonya)

e- > ʾe-

ʾevimiz (VII/59) (< evimiz) (Makedonya)

Son seste

-a > -ã

oa͡ã (XX/49, X/31) (< ona) (Sivas, Bingöl), baa͡ã (XVII/11, XV/36) (< bana) (Kayseri, Çorum)

2.1.5.4.7.2. Ünsüzlerin Nazallaşması

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde h, k, n seslerinde görülen nazallaşma II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde görülmemiştir.

I. Kuşak

Ön seste

v- > n-

nebālı (XVIII/89) (< vebali) (Sivas)

İç seste:

-ķ- > -ʾ-

çocuʾlarımıza (VII/66) (< çocuklarımıza) (Makadonya), çıʾdında (XI/22) (< çıktığında), çocuʾları (XI/5) (< çocukları) (Erzincan)

Son seste

-h > -ʾ

allaʾ (VII/36) (< Allah) (Makedonya)

-ḳ > -ʾ

çoluʾ (XVIII/55) (< çoluk), buçuʾ(XVIII/8) (< buçuk) (Sivas), olaraʾ (VII/7) (< olarak), yataʾ (VII/36) (< yatak), çoʾ (VII/72, XI/46) (< çok) (Makadonya, Erzincan)

-k > -ʿ

çiçeʿ (XI/56) (< çiçek) (Erzincan)

2.1.5.4.8. Diğer Ünsüz Değişmeleri

I. Kuşak

-l- > -d-

andayış (XIII/82) (< anlayış) (Ankara)

-d- > -c-

şinci (XVII/45) (< şimdi) (Kayseri)

III. Kuşak

-d- > -z-

c̄azıĺar (XXIV/2) (< cadılar) (Eskişehir)

-d- > -c-

şinci (XXVI/343) (< şimdi) (Bayburt)

2.1.5.4.9. Almancanın Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeleri

Derlenen metinlerde II. kuşaktan kaynak kişilerin bazılarında ve III. kuşaktan kaynak kişilerin çoğunda Almancanın etkisiyle Türkçe kelimelerde ünsüz değişmeleri tespit edilmiştir. Görülen değişmeler daha çok Almanca ve Türkçede farklılık gösteren ç, r, l ünsüzlerinde görülmüştür.

I. Kuşak

Derlenen metinlerde örneğine rastlanmamıştır.

II. Kuşak

c > c̿

almanc̿ayı (XXX/7) (< Almancayı) (Aydın), ḳoc̿ama (XXIX/65) (< ḳocama), aĺmanc̿a (XXIX/52) (< Almanca) (Afyonkarahisar)

ç > c̿

c̿oḳ (XXIX/68) (< çok) (Afyonkarahisar)

ç > ç̿

türḳç̿e (XXV/27) (< Türkçe) (Uşak), ç̿oḳ (XXX/10) (< çok) (Aydın)

ç > Tş

saTşımı (XXIX/12) (< saçımı) (Afyonkarahisar), käTşen (XXIX/17) (< geçen) (Afyonkarahisar)

ç > Tç

ḳäTçen (XXIX/11) (< geçen) (XXIX/11) (Afyonkarahisar)

h > ḥ

ḥäb (XXX/10) (< hep) (Aydın), ḥ̄akes (XXIX/19) (< herkes) (Afyonkarahisar)

l > Í

käĺōĺān (XXV/78) (< Keloğlan), oḳuĺa (XXV/17) (< okula) (Uşak), abĺamĺā (XXX/8) (< ablamlar), abĺa (XXX/5) (< abla) (Aydın), inşaĺa (XXIX/84) (< inşallah), başĺiyō (XXIX/68) (< başlıyor) (Afyonkarahisar)

r > ğ

öbüğ (XXIX/2) (< öbür) (Afyonkarahisar), kiğĺi (XXIX/34) (< kirli) (Afyonkarahisar)

r > R

kādiR (XXII/36) (< Kadir) (Kütahya)

r > Ṛ

ḳaṚdeş (XXX/6) (< kardeş) (Aydın), biRas (XXIX/7) (< biraz), gäṚī (XXIX/13) (< geri) (Afyonkarahisar)

ş > ş̿

yaş̿maḳ (XXIX/3) (< yaşamak), ş̿ey (XXIX/20) (< şey) (Afyonkarahisar)

v > w

awrupa (XXII-b/80) (< Avrupa) (Kütahya), äwdē (XXX/4) (< evde) (Aydın)

III. Kuşak

c > c͡c

c͡cazıĺar (XXIV/2) (< cadılar) (Eskişehir), onc͡c‿ ayn (XXIV/8) (< onuncu ayın) (Eskişehir), ḥoc͡cam (XXIV/39) (< hocam) (Ankara), üc͡c (XXV/55) (< üç) (Trabzon), ḳoc͡cabaşōĺu (XXVI/16) (< Kocabaşoğlu) (Zonguldak), aĺmanc͡ca (XXVI/368) (< Almanca) (Zonguldak), büyüyünc͡ce (XXVI/279) (< büyüyünce) (Kırşehir), benc͡ce (XXVI/300) (< bence) (Kırşehir), onunc͡cu (XXVI/110) (< onuncu) (Manisa), boruḴc͡cu (XXVI/157) (< Borukcu), aĺmanc͡ca (XXVI/364) (< Almanca) (Bayburt), yaPc͡caḳ (XXXVII/11) (< yapacak) (Samsun)

c > Tc

ḥoTcām (XXIV/37) (< hocam) (Eskişehir)

c > Tc͡c

ḥoTc͡cam (XXVIII/29) (< hocam) (Aksaray)

ç > c͡c

c͡cünkü (XXVI/322) (< çünkü) (Nevşehir), c͡cocuḴlā (XXVI/323) (< çocuklar) (Nevşehir), toPc͡cu (XXVI/212) (< topçu) (Zonguldak), giTdiKc͡ce (XXVI/219) (< gittikçe) (Kırşehir), türKc͡ce (XXVI/422, XXVI/427) (< Türkçe) (Kırşehir, Bayburt), tüḴKc͡cäḥ (XXXIX/1) (< Türkçe) (Ankara), c͡coḳ (XLI/2) (< çok) (İstanbul)

ç > ç͡ç

ç͡çoḫ (XXVI/227) (< çok) (Niğde), geḴç͡çeKden (XXVI/285) (< gerçekten) (Niğde), ḥiç͡ç (XXVI/121) (< hiç) (Manisa), iç͡çine (XXXVI/34) (< içine) (Aydın), burç͡ç (XLIII/3) (< Burç) (Niğde)

ç > cʿ

cʿoḳ (XXVI/377, XXVI/125, XXXVI/27) (< çok) (Bayburt, Manisa, Aydın), cʿarpişiyoĺadı (XXXIX/11) (< çarpışıyorlardı) (Ankara), ḥicʿ (XXXI/89) (< hiç) (Aksaray)

ç > Tc

ḳılíiTcōĺú (XXVI/64) (<Kılıçoğlu) (Bayburt)

ç > T$\overline{\overline{c}}$

aT$\overline{\overline{c}}$ıĺ (XXXVI/33) (< açıl) (Aydın)

ç > T$\overline{\overline{ç}}$

uT$\overline{\overline{ç}}$aĶda (XLIII/2) (< uçakta) (Niğde)

ç > Tc̓

iTc̓in (XXVI/290) (< için) (Aksaray), aTc̓ (XXXV/23) (< aç) (Mersin)

h > ḥ

ḥoTcām (XXIV/37) (< hocam) (Eskişehir), ḥo$\overline{c}$am (XXIV/39) (< hocam) (Ankara), ḥäb (XXV/77, XXXVII/3) (< hep) (Trabzon, Samsun), ḥäPsi (XXVI/322) (< hepsi) (Nevşehir), ḥapis (XXVI/327) (< hapis) (Kırşehir), ḥäm (XXVI/349) (< hem) (Niğde), ḥíc (XXVI/343) (< hiç) (Bayburt)

k > k̂

şäk̂eğ (XXIV/7) (< şeker) (Eskişehir), tük̂ (XXV/69) (< Türk) (Trabzon), k̂itab ‿ oḳumayı (XXVI/171) (< kitap okumayı) (Niğde), ik̂i (XXVI/111) (< iki) (Manisa)

l > Í

aĺtí (XXII/22) (< altı) (Kütahya) , $\overline{c}$azıĺar (XXIV/2) (< cadılar) (Eskişehir), aĺtī (XXV/55) (< altı) (Trabzon), yaPmaĺiyim (XXVI/205) (< yapmalıyım) (Nevşehir), oĺduysa (XXVI/307) (< olduysa) (Nevşehir), ḳo$\overline{c}$abaşōĺu (XXVI/16) (< Kocabaşoğlu) (Zonguldak), oḳuĺdan (XXVI/212) (< okuldan) (Zonguldak), fuTboĺ (XXVI/227) (< futbol) (Niğde), aĺti (XXVI/251) (< altı) (Bayburt), aĺmadım (XXVI/113) (< almadım) (Manisa), oĺmaması (XXVI/292) (< olmaması) (Aksaray), ḳíĺişoĺu (XXVI/97) (< Kılıçoğlu) (Bayburt), sēĺamāĺeyk̂úm (XXXV/18) (< selamünaleyküm) (Mersin), ḥīsızĺa (XXXVI/29) (< hırsızlar) (Aydın), onĺa (XXXVII/1) (< onlar) (Samsun)

r > ğ

şäk̂eğ (XXIV/7) (< şeker) (Eskişehir), döğt (XXV/55) (< dört) (Trabzon), feneğ (XXV/69) (< Fener) (Trabzon), ibğam (XXVI/3) (< İbrahim) (Nevşehir), fuğḳan (XXVI/64) (< Furkan) (Bayburt), ḳoğḳuyoduḳ (XXXI/89) (< korkuyorduk) (Aksaray)

r > R

amäRiḳadan (XXIV/8) (< Amerika'dan) (Eskişehir), aRḳadaş̄ĺarına (XXXVI/13) (< arkadaşlarına) (Aydın)

r > R̰

biR̰ (XXV/55) (< bir) (Trabzon), ḳaR̰aōĺan (XXV/77) (< Karaoğlan) (Trabzon), göR̰düm (XXVI/303) (< gördüm) (Nevşehir), vaR̰dı (XXVI/59) (< vardı) (Niğde), bitiR̰dim (XXVI/111) (< bitirdim) (Manisa), meR̰aba (XXVI/18) (< merhaba) (Mersin), tüR̰K͞c̄äḥ (XXXIX/1) (< Türkçe) (Ankara)

ş > ş̄

savaş̄ını (XXIV/27) (< savaşını) (Eskişehir), yaş̄dayim (XXVI/110) (< yaştayım) (Manisa), yaş̄ındayım (XXVI/158) (< yaşındayım) (Aksaray), aRḳadaş̄ĺarına (XXXVI/13) (< arkadaşlarına) (Aydın)

v > w

ḳowaĺiyomuş (XXIV/16) (< kovalıyormuş) (Eskişehir), ḥawza (XL/2) (< havuza) (Nevşehir)

z > t͡s

tsengin (XXVI/389) (< zengin) (Bayburt)

rü > Tş̄

göĺTş̄üş (XXXV/19) (< görüşürüz) (Mersin)

Tablo 65. Almancanın Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeler

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ünsüz Değişmesi	örneği yok	c > c̄, ç > c̄, ç > ç̄, ç > Tş, ç > Tç, h > ḥ, l > Í, r > ğ, r > R, r > R̰, ş > ş̄, v > w	c > c̄, c > Tc, ç > c̄, ç > ç̄, ç > c̛, ç > Tc, ç > Tc̄ , ç > Tç̄, ç > Tc̛, h > ḥ, k > k̂, l > Í, r > ğ, r > R, r > R̰, ş > ş̄, v > w, z > t͡s, rü > Tş̄

2.1.5.4.10. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeleri

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçenin etkisiyle ünsüz değişmeleri yaygın bir şekilde, II. kuşaktan derlenen metinlerde ise az sayıda kaynak kişide Almanca kelimelerde Türkçenin etkisi görülmüştür. Bunda en önemli etken ise bu kaynak kişilerin geç yaşta Almanya'ya gitmeleridir. III. kuşakta birinci dilin Almanca olmaya başlaması nedeniyle derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçenin etkisi görülmemiştir.

I. Kuşak

ġ > g

ə ünlüsü e-ı arasında fakat ı'ya daha yakın bir ünlüdür[160]. ı'ya yakın telaffuzu nedeniyle aynı hecede bulunduğu ünsüzün de arka damak ünsüzü olarak telaffuz edilmesi gerekmektedir. Fakat I. kuşaktan bir kaynak kişide arka damak ġ'sı olması gerekirken ön damak g'si olarak telaffuz edildiği görülmüştür.

aysliŋgen (XX/55) (< Eislingen "aysliŋġən")

ħt > k

Türkçede bulunmayan ħ ünsüzü t ünsüzüyle yan yana geldiğinde telaffuzunun zorlaştığı ve k ünsüzüne yakın bir ses çıktığı görülmüştür. Bu sebeple I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ħt ünsüz grubunun yerine Türkçedeki k ünsüzünün kullanıldığı görülmüştür:

niks (X/70) (< nichts "niħts")

h > ḫ

heim (haym) kelimesindeki h ünsüzü Türkçedeki h ünsüzü ile aynıdır. Fakat kaynak kişinin bu ünsüzü Türkiye Türkçesi ağız özelliği h > ḫ değişmesinde olduğu gibi ḫ telaffuz ettiği görülmüştür.

ḫaym (IX/23) (< heim "ḥaym")

k > g

Türkiye Türkçesi ağızlarında da yaygın olarak görülen k > g değişimi Almanca kelimelerde de görülmüştür.

türgiş (X/54) (< Türkisch "tüRkiş")

ķ > ġ

Türkiye Türkçesi ağızlarında da yaygın olarak görülen ķ > ġ değişimi Almanca kelimelerde de görülmüştür.

ġauf (XVIII/ 43) (< kauf "ķa͡wf")

ķ > k

Almancada Schwa harfi olarak bilinen e ünlüsü IPA'da [ə] işaretiyle gösterilmektedir. e~ı arasında ı'ya daha yakındır. Fakat I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca

[160] Ünlü hakkında ayrıntılı bilgi için bak.: Normal süreli ünlüler: ə.

kelimelerde kaynak kişilerin çoğunda görülen ə > e değişiminden dolayı ə ünlüsünden önce bulunan arka damak ķ ünsüzünün ön damak k ünsüzü şeklinde telaffuz edildiği görülmüştür.

hake (I/45) (< hacke "haķə"), *dankeşön* (III/50) (< dankeschön "daŋķəşn̄")

k > y

*nürünbey*e (XI/33) (< Nürnberg "nün̄beRk")

Í > l

I. kuşaktan bazı kaynak kişilerin Almancadaki Í ünsüzünün yerine Türkçedeki l ünsüzünün kullanıldığı görülmüştür:

kölün (V/71) (< Köln "köĺn"), *aysliŋge*n (XX/55) (< Eislingen "aysĺiŋġən")

n > m

royTlingem (VII/48) (< Reutlingen "RoyTĺinġən")

ŋ > n

Almancada n ünsüzü g veya k ünsüzleriyle yan yana geldiğinde n ünsüzü nazallaşır. Fakat I. kuşaktan kaynak kişilerin metinlerinde Türkçe kelimelerde ŋ ünsüzü görülmesine rağmen Almanca kelimelerdeki nazal ŋ'nin yerine sesleri yazıldığı gibi telaffuz etmelerinden dolayı dil ucu ve diş ünsüzü olan n'nin kullanıldığı görülmüştür:

erlangen (V/41) (eɒĺaŋġən)

p > b

dobul (XII/69) (< doppelt "dopəlt"), *hosbiT* (XIII/60) (< hospiz "hospi‿ts")

pf > f

Almanca kelimelerde pf ünsüzleri Türkçede olmayan ve Türkler için telaffuzu da zor olan bir ses grubudur. Bu sebeple I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde pf ünsüz grubunun yerine f ünsüzünün kullanıldığı görülmüştür:

fileygehaym (XIII/61) (< pflegeheim "p‿fĺēgehaym")

R > r

Türkçede küçük dil R'si olmadığından I. kuşaktan bazı kaynak kişiler tarafından küçük dil R'si yerine Türkçedeki dil ucu r'sinin kullanıldığı görülmüştür:

pirivāt (IV/37) (< privat "pRivāt")

β > z

Almancadaki β (ss) ünsüzü Türkçedeki s ünsüzü ile aynıdır. Almancadaki s ünsüzü ise Türkçedeki z ünsüzü ile aynıdır. I. kuşaktan bir kaynak kişinin Almanca kelimedeki β ünsüzünün yerine z ünsüzünün kullandığı görülmüştür:

muz (X/52) (< muβ "muss")

t > d

Türkiye Türkçesi ağızlarında da yaygın olarak bulunan t > d değişimi Almanca kelimelerde de görülmüştür.

dut mi͡a layt (VI/61) (< tut mir leid "tūt mi͡a layt")

t͡s > t

t͡s ünsüz grubu Türkçede bulunmayan ve I. kuşaktan Türkler için telaffuzu zor olan bir ses grubudur. Telaffuzunun zor olması nedeniyle bazı kaynak kişiler tarafından ses grubundaki s ünsüzünün düşürüldüğü ve yalnız t'nin kullanıldığı görülmüştür:

hosbiT (XIII/60) (< hospiz "hospit͡s")

t͡s > s

t͡s ünsüz grubu Türkçede bulunmayan ve I. kuşaktan Türkler için telaffuzu zor olan bir ses grubudur. Telaffuzunun zor olması nedeniyle bazı kaynak kişiler tarafından ses grubundaki t ünsüzünün düşürüldüğü ve yalnız s'nin kullanıldığı görülmüştür:

*sosyalamT*dan (V/54) (< Sozialamt "zot͡syālamt"), *ḳuroys* (XIII/55) (< kreuz "ḳRoyt͡s")

t͡sion > yon

t͡sion ses bünyesinde bulundurduğu t͡s ünsüz grubundan ve iki ünlünün io art arda gelmesinden dolayı I. ve II. kuşaktan Türkler için telaffuzu zor olan bir ses grubudur. Telaffuzunun zor olması nedeniyle özellikle I. kuşaktan kaynak kişiler tarafından Türkçedeki en yakın ses grubu olan yon şeklinde telaffuz edildiği görülmüştür.

infermasyon (VIII/58) (< information "infoɐmat͡syōn"), *internasyonal* (XII/69) (international "intɐnat͡syonāl"), *generasyon* (XXI/75) (< generation "geneRat͡syōn")

z > s

z ünsüzü Almancada s ve z harflerinin telaffuzunda ortaya çıkar. I. kuşaktan bazı kaynak kişilerin Almanca kelimelerde s harfiyle yazılan ve z telaffuz edilmesi gereken bazı s'leri yazıldığı gibi telaffuz ettikleri görülmüştür:

siben (I/47) (zībən), *sufor*t (VI/53) (< sofort "zofôRt"), *sūs* (XIII/87) (< süβ "zūs"), *süt* (XX/56) (< süd "zūt")

II. Kuşak

ġ > g

enTsorgen (XXXIII/25) (enTzoɐġən)

ħt > k

*reksanvalt*a (XXXIII/1) (< rechtsanwalt “Reħtsanvaĺt”)

Í > l

*unterlāġıl*arı (XXII-b/61) (< unterlage “untɐĺāgə”), *ṯ̱rödelmarḳa* (XXVII/9) (< trödelmarkt “tRō̄deĺmāḳt”)

ŋ > n

kündiġun (XXXIII/14) (< kündigung “kündiġuŋḳ”)

R > r

pirivāt (IV/37) (< privat “pRivāt”), *düsburḳ* (XXII/6) (< Duisburg “dū̃sbuRḳ”), *ġ̱urunTşūle* (XXII/17) (< gruntschule “ġRunTşūlə”), *personaPtayluŋ*a (XXXIII/2) (< personalabteilung “päRzonālaPtayĺuŋḳ”)

s > z

*rātawz*a (XXII-b/70) (< rathaus “Rātaws”), *vayz* (XXXVIII/26) (< weiβ “vays”)

ts > s

*arbaysamt*a (XXII-b/18) (< Arbeitsamt “ābaytsamt”), *swanziḥ* (XXXIII/28) (< zwanzig “tsvantsiħ”)

z > s

enTsorgen (XXXIII/25) (enTzoRġən)

2.1.5.5. Ünsüz Benzeşmesi

Boğumlanma noktaları birbirinden farklı veya yan yana söylenmesi zorluk yaratan sesler kelimenin söylenişini kolaylaştırmak için bazen yazı dilinde de, fakat özellikle ağızlarda birbirine yaklaştırılır veya benzeştirilir[161]. Ünsüz benzeşmelerini tam ve yarı benzeşme olarak iki grupta incelemek mümkündür.

[161] Özkan, Nevzat, *Gagavuz Türkçesi Grameri*, TDK Yay., 657, Ankara 1996, s. 77.

2.1.5.5.1. Tam Benzeşme

Bir kelimede yan yana veya aralıklı bulunan seslerden birinin diğerini boğumlanma noktası veya niteliği bakımından kendisine tam olarak benzeştirmesi olayıdır[162]. Benzeşen ünsüzlerden daha ileride olanın geride olan ünsüze benzemesine ilerleyici tam benzeşme, geride olan ünsüzün ileride olan ünsüze benzemesi şeklinde gerçekleşenine de gerileyici tam benzeşme denir.

2.1.5.5.1.1. İlerleyici Tam Benzeşme

I. Kuşak

-nl- > -nn-

olannara (II/3) (< olanlara) (Kütahya), annadınca (I/18) (anlatınca) (Kütahya), onnarnan (XX/6, XVII/10) (< onlarla) (Sivas, Kayseri), çobannıḳ (III/3) (< çobanlık) (Sivas), torunnarı (IV/50) (< torunları) (Kars), çobannıḫ (IX/6) (< çobanlık) (Kars), ġariybannar (V/61) (< garibanlar) (Çankırı), yaPsınnā (VII/12) (< yapsınlar) (Makedonya), vatannı (VII/76) (< vatanlı) (Makedonya), annına (VIII/2) (< anlına) (Bolu), çınnasın (VIII/16) (< çınlasın) (Bolu), heycanna (XIII/21) (< heyecanla) (Ankara), sorunnarı (XIII/62) (< sorunları) (Ankara), zamannar (XVI/43) (< zamanlar) (Ordu), ceyranni (X/31) (< cereyanlı) (Bingöl), tercümannarımız (XI/29) (< tercümanlarımız) (Erzincan), dinnemeyo (XIV/18) (< dinlemiyor) (Burdur), seKsenni (XIV/37) (< seksenli) (Burdur), nişannandıḳ (XII/22) (< nişanlandık) (Gaziantep), torunnarım (VI/4) (< torunlarımın) (Aydın), yunannı (VI/21) (< Yunanlı) (Aydın), pantalonnu (XV/20) (< pantolonlu) (Çorum)

-ŋ ‿m- > -ŋ ‿ŋ-

oyduŋ ‿ŋu? (XVII/36) (< oydun mu?) (Kayseri)

II. Kuşak

-nl- > -nn-

onnān (XXXVIII/42) (< onların) (Denizli), unnara (XXXIII/23) (< onlara) (Manisa), bunnarı (XXXI/115, XXVI/68) (< bunları) (Uşak, Aksaray), onnar (XXVII/4) (< onlar) (Bilecik), yannış annamış (XXVII/57) (< yanlış anlamış) (Bilecik), annarsınız (XXVI/180) (< anlarsınız) (Kırşehir), çalışannā (XXXII/5) (< çalışanlar) (Afyonkarahisar), onnarı (XXIII/29) (< onları) (Yozgat)

---

[162] Korkmaz, *Gramer...*, s. 145.

-nr- > -nn-

sonna (XXVI/7) (< sonra) (Aksaray)

III. Kuşak

-nl- > -nn-

onnar (XXIV/7, XXVI/322) (< onlar) (Eskişehir, Nevşehir), onnardan (XXVI/267) (< onlardan) (Tokat), oyunnarını (XXVI/278) (< oyunlarını) (Kırşehir), insannā (XXVI/285) (< insanlar) (Niğde), onnaṚa (XXVI/405) (< onlara) (Manisa), annamıyom (XXVI/428) (< anlamıyorum) (Bayburt), insannara (XXVI/291) (< insanlara) (Aksaray), annaTmaḳ (XXXIX/1) (< anlatmak) (Ankara)

-nr- > -nn-

sonna (XXVI/358) (< sonra) (Nevşehir)

2.1.5.5.1.2. Gerileyici Tam Benzeşme

I. Kuşak

-ls- > -ss-

gessüŋ (XVII/9) (< gelsin) (Kayseri), ossaŋ (XII/35) (< olsan) (Gaziantep)

-nl- > -ll-

ollara (XVIII/91) (< onlara) (Sivas), ollarnan (IX/67) (< onlarla) (Kars)

-rl- > -ll-

veriyollar (XVIII/62) (veriyorlar) (Sivas), benzetiyollar (IV/61) (< benzetiyorlar) (Kars), deller (IX/72) (derler) (Kars), oluyollar (IX/13) (< oluyorlar) (Kars), sarılıllardı (XVI/31) (< sarılırlardı) (Ordu), vermiyollar (XVII/36) (< vermiyorlar) (Kayseri), ediyollar (XIX/48) (< ediyorlar) (Nevşehir)

-zs- > -ss-

gidemessiŋiz (I/41) (< gidemezsiniz) (Kütahya), duymassam (XIII/80) (< duymazsam) (Ankara), isdemesseŋ (XVII/48) (< istemezsen) (Kayseri), ossuŋ (XVII/72) (< olsun) (Kayseri), yassaŋ (XIV/13) (< yazsan) (Burdur), almassaḳ (VI/67) (< almazsak) (Aydın)

II. Kuşak

-yn- > -nn-

birbirinnen (XXXVIII/23) (< birbiriynen < birbiriyle) (Denizli)

III. Kuşak

-zs- > -ss-

olmassa (XXVI/216) (< olmazsa) (Kırşehir), aĺamassan (XXVI/149) (< alamazsan) (Manisa)

2.1.5.5.2. Yarı Benzeşme

Bir kelimede yan yana ya da aralıklı olarak bulunan seslerden birinin ötekini boğumlanma özelliklerinden bir veya ikisi bakımından, yani kısmen kendine benzeştirme olayıdır[163].

2.1.5.5.2.1. İlerleyici Yarı Benzeşme

I. Kuşak

-ml- > -mn-

āşamneyn (I/37) (< akşamleyin) (Kütahya), adamnara (VII/29) (< adamlara) (Makedonya), benimnen (VI/88) (< benimle) (Aydın)

II. Kuşak

-ml- > -mn-

yardımnarı (XXXII/92) (< yardımları) (Afyonkarahisar), kimnē (XXVII/9) (< kimler) (Bilecik), adamnıḳ (XXXIV/77) (< adamlık) (Kütahya)

III. Kuşak

-ml- > -mn-

aR̥ḳadaşımnan (XXVI/306) (< arkadaşımla) (Nevşehir), adamnar (XXVI/260) (< adamlar) (Kırşehir)

-n ‿b- > -m ‿b-

om ‿bī (XXVI/3) (< on bir) (Nevşehir)

2.1.5.5.2.2. Gerileyici Yarı Benzeşme

I. Kuşak

-md- > -nd-

şindi (I/4) (< şimdi) (Kütahya)

-nb- > -mb-

muşambanın (VI/50) (Aydın)

---

[163] Korkmaz, *Gramer...*, s.171.

-n ‿b- > -m ‿b-

om ‿ beş (I/19, V/1, X/5, XIX/31) (< on beş) (Kütahya, Çankırı, Bingöl, Nevşehir), em basiti (XII/33) (< en basiti) (Gaziantep)

II. Kuşak

-md- > -nd-

şindi (XXII/33, XXXII/73) (< şimdi) (Kütahya, Afyon)

-n ‿b- > -m ‿b-

om ‿ beş (XXXVIII/12, XXVII/11) (< on beş) (Denizli, Bilecik), om ‿ bir (XXVI/13) (< on bir) (Aksaray)

Tablo 66. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Benzeşmeleri

Ünsüz Benzeşmesi	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Tam Benzeşme	-nl- > -nn-, -ŋ ‿m- > -ŋ ‿ŋ-, -ls- > -ss-, -nl- > -ll-, -rl- > -ll-, -zs- > -ss-,	-nl- > -nn-, -nr- > -nn-, -yn- > -nn-	-nl- > -nn-, -nr- > -nn-, -zs- > -ss-
Yarı Benzeşme	-ml- > -mn-, -md- > -nd-, -nb- > -mb-, -n ‿b- > -m ‿b-	-ml- > -mn-, -md- > -nd-,	-ml- > -mn-, -n ‿b- > -m ‿b-

2.1.5.5.3. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Benzeşmeleri

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçenin etkisiyle II. kuşaktan iki kaynak kişide ünsüz benzeşmesine rastlanmıştır.

II. Kuşakta Ünsüz Benzeşmesi

-bf- > -ff-

affal (XXXIII/35) (< abfall "aPfal")

2.1.5.5.4. Ünsüz Benzeşmezliği

Bir kelimede yan yana veya birbirine yakın duran ve boğumlanma nitelikleri bakımından birbirinin tıpkısı veya benzeri olan iki ünsüzden birinin, kendi boğumlanma nokrasını ötekinden ayırarak başka bir ünsüze dönüşmesi olayıdır[164]. Yalnız Türkçe kelimelerde örnekleri görülmüştür.

[164] Korkmaz, *Gramer*....., s.24.

I. Kuşak

-dd- > -ḫl-

şıḫleTli (XVII/23) (< şiddetli) (Kayseri)

-ft- > -vt-

havta (XVII/27) (< hafta) (Kayseri)

-ḳç- > -ḫc-

ġazandıḫca (XI/37) (< kazandıkça) (Erzincan)

-kk- > -yk-

çocuyken (XVIII/13) (< çocukken) (Sivas)

-nc- > -nç-

ançaḳ (V/75) (< ancak) (Çankırı)

-sk- > -sg-

asgerdēken (II/1) (< askerdeyken) (Kütahya)

-st- > -sd-

hasda (I/40) (< hasta) (Kütahya), karsda (IV/5) (< Kars'ta) (Kars)

-şk- > -şġ-

başġa (I/28, III/59) (< başka) (Kütahya, Sivas)

II. Kuşak

-sk- > -sg-

esgisi (XXXII/165) (< eskisi) (Afyonkarahisar)

-st- > -sd-

isdiyosun (XXXI/26) (< istiyorsun) (Uşak)

-şk- > -şġ-

başġa (XXXVIII/12) (< başka) (Denizli)

III. Kuşak

-sk- > -sg-

esgiden (XXVIII/26) (< eskiden) (Afyonkarahisar)

-st- > -sd-

isdemiyomuş (XXVIII/47) (< istemiyormuş) (Aksaray)

-şk- > -şġ-

başġa (XXVI/268, XXVI/31, XXVI/135, XXXVI/9) (< başka) (Tokat, Kırşehir, Manisa, Aydın)

Tablo 67. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Benzeşmezlikleri

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ünsüz Benzeşmezliği	-dd- > -ḫl-, -ft- > -vt-, -ḳç- > -ḫc-, -kk- > -yk-, -nc- > -nç-, -sk- > -sg-, -st- > -sd-, -şk- > -şġ-	-sk- > -sg-, -st- > -sd-, -şk- > -şġ-	-sk- > -sg-, -st- > -sd-, -şk- > -şġ-

2.1.5.6. Ünsüz İkizleşmeleri

Eski Türkçeden itibaren her dönem ve sahada görülebilen ünsüz ikizleşmesi[165] iç seste iki ünlü arasında bulunan ve vurguyu üzerinde bulunduran ikinci hece başındaki ünsüzlerin, açık zayıf boğumlanmalı ilk hece ünlülerinin etkisi altında, kendi hece sınırlarını aşacak bir yoğunlukta boğumlanmaları sonucunda söz konusu ünsüzdeki tekrarlanmayı gösteren ses olayıdır[166].

Doğu grubu ağızlarının karakteristik özelliğini teşkil etmekle, iki, yedi, sekiz, dokuz, otuz gibi sayı isimlerinde sistemli olarak ortaya çıkan bu değişme[167] Almanya'da yaşayan birinci kuşak ağızlarında da korunmaktadır.

Ünsüz ikizleşmesi ses olaylarına çoğunlukla Türkçe kelimelerde rastlanmış olup bir kaynak kişi tarafından ünsüzün ikizleştirildiği Almanca kelimede de görülmüştür.

I. Kuşak

-d- > -dd-

yeddi (IV/6) (< yedi) (Kars)

-k- > -Kk-

seKkiziŋ (IV/7) (< sekizin) (Kars)

-k- > -Kġ-

seKġíz (XVIII/16) (< sekiz) (Sivas), doḴguzda (IV/10) (< dokuzda) (Kars)

---

[165] Ayrıntılı bilgi için bkz: Korkmaz, *Nevşehir...*, s. 102-104.
[166] Korkmaz, *Gramer...*, s.163.
[167] Leyla Karahan, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara 2011, s. 32-33.

-m- > -mm-

doğummum (IV/4) (< doğumum) (Kars), emme (XV/23) (< ama) (Çorum)

-s- > -ss-

lisse (IV/6) (< lise) (Kars), ıssırıyór (X/32) (Bingöl)

-ş- > -şş-

eşşek (XVIII/13) (< eşek) (Sivas), aşşağ (IX/28) (< aşağı) (Kars), aşşa (VII/31) (< aşşağı) (Makedonya), aşşāda (VIII/58) (< aşağıda) (Bolu), aşşāya (X/64) (< aşağıya) (Bingöl)

-y- > -yy-

yayyıyolar (XX/7) (< yayıyorlar) (Sivas)

II. Kuşak

-c- > -cc-

accāyip (XXIII/28) (< acayip) (Yozgat)

-l- > -ll-

ḳallofer (XXXIV/88) (< kalorifer) (Kütahya)

-m- > -mm-

amma (XXVI/178) (< ama) (Aksaray)

-ş- > -şş-

aşşāda (XXVII/34) (< aşağıda) (Bilecik)

III. Kuşak

-c- > -cc-

accı (XXVI/291) (< acı) (Aksaray)

-ş- > -şş-

eşşeKsi (XXXVI/28) (< eşeği) (Aydın)

Tablo 68. Türkçe Kelimelerde Ünsüz İkizleşmeleri

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ünsüz İkizleşmesi	-d- > -dd-, -k- > -Kk-, -k- > -Kġ-, -m- > -mm-, -s- > -ss-, -ş- > -şş-, -y- > -yy-	-c- > -cc-, -l- > -ll-, -m- > -mm-, -ş- > -şş-	-c- > -cc-, -ş- > -şş-

2.1.5.6.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz İkizleşmeleri

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ünsüz ikizleşmesi örneğine II. kuşaktan bir kaynak kişide tek örneğine rastlanmıştır.

II. Kuşak

-l- > -ll-

Almanca kelimelerde ikiz ünsüzler Türkçede olduğu gibi çift ses olarak telaffuz edilmezler. I. kuşaktan bir kaynak kişide Almanca kelime içinde bulunan ikiz ünsüzün Türkçe mantığı ile çift ses olarak telaffuz edildiği görülmüştür.

beştellin (XXXIII/11) (< bestellen "bəştälən")

2.1.5.7. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

İkiz ünsüzlerin tekleşmesi olayına yalnız Türkçe kelimelerde rastlanmıştır.

I. Kuşak

Dilimizde bazı alıntı kelimelerin iç seslerindeki ikiz ünlülerin tekleşmesi olayıdır.

-hh- > -h-

sıhatim (III/87) (< sıhhatim) (Sivas), sihati (IX/57) (< sıhhati) (Kars)

-kk- > -ḳ-

düḳan (XVI/39) (< dükkân) (Ordu), tüḱanını (XII/2) (< dükkânını) (Gaziantep), tüḳan (XV/6) (< dükkân) (Çorum)

-vv- > -v-

evelā (I/8) (< evvela) (Kütahya), evel (XIX/51) (< evvel) (Nevşehir)

II. Kuşak

-kk- > -k-

kücüken (XXIX/63) (< küçükken) (Afyonkarahisar)

-ll- > -Í-

inşaĺa (XXIX/84) (< inşallah) (Afyonkarahisar)

-nn- > -n-

anä (XXIX/1) (< anne) (Afyonkarahisar)

-vv- > -v-

eveline (XXVII/8) (< evveline) (Bilecik)

III. Kuşak

-ff- > -f-

muzafeR̨ (< Muzaffer) (Niğde)

-ll- > -l-

beli (XXVI/244) (< belli) (Bayburt)

-nn- > -n-

babāne (XXV/67) (< babanne) (Trabzon), anesi (XXXVI/12) (< annesi) (Aydın), zaneTdi (XXXVII/11) (< zannetti) (< Samsun)

Tablo 69. Türkçe Kelimelerde İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	-hh- > -h-, -kk- > -ḳ-, -vv- > -v-	-kk- > -k-, -ll- > -Í-,-nn- > -n-, -vv- > -v-	-ff- > -f-, -ll- > -l-, -nn- > -n-

2.1.5.8. Ünsüz Düşmesi

Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste r, n, l, f gibi akıcı ünsüzler ile y, g, ğ, k, h gibi ünlüleşme ve sızıcılaşarak erime özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayıdır[168]. Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmıştır.

[168] Korkmaz, *Gramer...*, s. 162.

I. Kuşak

Ön seste

h- > ø-

aŋḳı (VII/25) (< hangi) (Makedonya), ʾesabı (VII/44) (< hesabı) (Makedonya), ʾer (VII/81) (< her) (Makedonya), elāya (X/25) (< helaya) (Bingöl), hemen ‿emen (XII/12) (< hemen hemen) (Gaziantep)

İç seste

-ğ- > -ø-

so‿an (II/8) (< soğan) (Kütahya), sālıḳ (I/8) (< sağlık) (Kütahya), dōduŋ (II/5) (< doğdun) (Kütahya), ōreTmenlēden (V/8) (< öğretmenlerden) (Çankırı), ïneden iPli‿e (VIII/27) (< iğneden ipliğe) (Bolu)

-h- > -ø-

kütāyaya (I/8) (Kütahya'ya) (Kütahya), memedi (XX/34) (< Mehmet'i) (Sivas), tezāuraTdan (III/33) (< tezahürattan) (Sivas), tārïlerde (V/5) (< tarihlerde) (Çankırı), ïtisas (V/18) (< ihtisas) (Çankırı), mü‿endisi (V/68) (mühendisi) (Çankırı), hemşerilēden (V/71) (< hemşehrilerden) (Çankırı), bācada (VII/71) (< bahçede) (Makedonya), āmet (VIII/16) (< Ahmet), ḳāvaltı (VIII/37) (< kahvaltı) (Bolu), şereflïḳoçisar (XIII/4) (< Şereflikoçhisar) (Ankara), allāma (XI/62) (< Allah'ıma) (Erzincan), nevşe‿ir (XIX/8) (< Nevşehir), bilassa (XIX/74) (< bilhassa) (Nevşehir), heralde (XII/77) (< herhalde), şāsen (XII/101) (< şahsen) (Gaziantep)

-k- > -ø-

āşamneyn (I/37) (< akşamleyin) (Kütahya), çocuyna (XVIII/64) (< çocūla < çocukla) (Sivas), yōdu (XI/7) (< yoktu) (Erzincan)

-l- > -ø-

osun (XII/43) (< olsun) (Gaziantep), nasıdı (I/15) (< nasıldı) (Kütahya), ḳaḫıyorum (XX/31) (< kalkıyorum) (Sivas), onar (III/6, VI/42) (< onlar) (Sivas, Aydın), ḳaḫar (IX/88) (< kalkar) (Kars), ḳaḫdım (X/17) (< kalktım) (Bingöl), anıyorum (X/40) (< anlıyorum) (Bingöl), osadım (X/98) (< olsaydım) (Bingöl), aTmış (XI/3, XIV/8, XIX/1, XII/7) (< altmış) (Erzincan, Burdur, Nevşehir, Gaziantep), serbestik (XII/9) (< serbestlik) (Gaziantep), ōsun (VI/42) (< olsun), ānamadım (XIII/30) (< annamadım < anlamadım) (Ankara)

-n- > -ø-

o͡ã (XX/49, X/31) (< ona) (Sivas, Bingöl), sōra (XX/5, XI/26, XIV/10) (< sonra) (Sivas, Erzincan, Burdur), so͡unda (V/3) (< sonunda) (Çankırı), ba͡ã (XVII/11, XIX/29) (< bana) (Kayseri, Nevşehir), sevişümüz (XVII/31) (< sevinişimiz) (Kayseri), geşli͡imi (X/3) (< gençliğimi) (Bingöl), leşberlik (VI/9) (< rençperlik) (Aydın), ba͡a (VI/79) (< bana) (Aydın), işallaḫ (VI/103) (< inşallah) (Aydın), evledúḫ (XV/18) (< evlendik) (Çorum), ġaḫıç (XVIII/31) (< kakınç) (Sivas)

-r- > -ø-

sōna (I/29) (< sonra) (Kütahya), vemeleri (I/16) (< vermeleri) (Kütahya), ḫaşlıḳ (V/56) (< harçlık) (Çankırı), gelidi (XVII/28) (< gelirdi) (Kayseri), diŋelikene (< XVII/104) (< dinelirken) (Kayseri), eşab (XVII/108) (< eşarp) (Kayseri), sōna (VIII/3, XII/2) (< sonra) (Bolu, Gaziantep), veselē (VI/5) (< verseler) (Aydın)

-t- > -ø-

endüsrī (V/68) (< endüstri) (Çankırı), çifci (XIX/8) (< çiftçi) (Nevşehir), abdeslu (XV/37) (< abdestli) (Çorum)

-v- > -ø-

a͡uḳaTlar (V/82) (< avukatlar) (Çankırı), telēzyonlarda (X/94) (< televizyonlarda) (Bingöl), a͡uḳatımızdan (XII/98) (< avukatımızdan) (Gaziantep), tu͡aleti (VI/46) (< tuvaleti) (Aydın)

-y- > -ø-

ġāli (I/38) (< gayrı) (Kütahya), çalışdīdım (I/12) (< çalıştıydım) (Kütahya), bele (XVIII/49) (< böle < bōle < böyle) (Sivas), sóle (IX/27) (< söyle) (Kars), edīm (III/54) (< edīm < ediyim < edeyim) (Sivas), içindedik (X/9) (< içindeydik) (Bingöl), bōle (XVI/70) (< böyle) (Ordu), osadım (X/98) (< olsaydım) (Bingöl), mānelere (VI/15) (< muʿayenelere) (Aydın), sülümanıŋ (XV/12) (< Süleyman'ın) (Çorum)

-yy- > - ø-

muḫāt (XV/51) (< mukayyet) (Çorum)

-z- > -ø-

ecıḳ (XVII/100) (< acık < azcık <azıcık) (Kayseri)

Son seste

-ğ > -ø

sā (VII/10) (< sağ) (Makedonya), yā (XVI/38) (< yağ) (Ordu)

-h > -ø

elḥamdülilla (V/66) (< elhamdülillah) (Çankırı), alla (VII/36) (< Allah) (Makedonya), saba (VI/83) (< sabah) (Aydın)

-k > -ø

çō (XVII/34) (< çok) (Kayseri), paTlama (< patlamak) (X/42) (Bingöl)

-l > -ø

nası (XVIII/7, XIII/23, IX/18, XVI/22, XII/100) (< nasıl) (Sivas, Ankara, Kars, Ordu, Gaziantep)

-n > -ø

ilki (XVIII/32) (< ilkin) (Sivas), erzincanı (XIX/34) (< Erzincan'ın) (Nevşehir), onu için (VI/36) (< onun için) (Aydın), onu içi (VI/36) (< onun için) (Aydın)

-r > -ø

ġadā (I-b/7) (< kadar) (Kütahya), teKrā (I/35, X/49) (< tekrar) (Kütahya, Bingöl), va (I/11) (< var) (Kütahya), yazıve (I/3) (< yazıver) (Kütahya), gelü (XVIII/72) (< gelir) (Sivas), hiçbi (III/8) (< hiçbir) (Sivas), teKrā (VII/33) (< tekrar) (Makedonya), bi (VIII/6, XIII/4, XVI/39) (< bir) (Bolu, Ankara, Ordu), ġada (XII/37) (< kadar) (Gaziantep)

-t > -ø

tes (I/14) (< test) (Kütahya), tūris (XVII/25) (< turist) (Kayseri), türis (XIX/16) (< turist) (Nevşehir), ras geldim (XVI/29) (Ordu)

-y > -ø

şē (II/7, XIX/70, VII/29) (< şey) (Kütahya, Nevşehir, Makedonya), ābe (XVI/30) (< ağabey) (Ordu), işē (X/60) (< şey) (Bingöl)

II. Kuşak

İç seste

-ğ- > -ø-

deişdirdi (XXXIII/13) (< değiştirdi) (Manisa), ousḥan (XXXI/10) (< Oğuzhan) (Uşak), bālıyosun (XXXI/93) (< bağlıyorsun) (Uşak), dieri (XXVII/2) (< diğeri) (Bilecik), ōlannarım (XXVII/5) (< oğlanlarım) (Bilecik), düün (XXVII/5) (< düğün) (Bilecik), çaırdı (XXVI/65) (< çağırdı) (Aksaray), āzından (XXVI/158) (< ağzından) (Kırşehir), ōrenmiyodu (XXXII/19) (< öğrenmiyordu) (Afyonkarahisar), deil (XXXII/130) (< değil) (Afyonkarahisar), sālam (XXIII/23) (< sağlam) (Yozgat)

-h- > -ø-

şüpe (XXXVIII/52) (< şüphe) (Denizli), heralde (XXXIII/6) (< herhalde) (Manisa), tēlike (XXXI/74) (< tehlike) (Uşak), ilmalleri (XXVII/14) (< ilmihalleri) (Bilecik), yaudi (XXVII/28) (< Yahudi) (Bilecik), ticāretāne (XXVII/51) (< ticarethane) (Bilecik), bāçede (XXVII/59) (< bahçede) (Bilecik), batuan (XXVI/68) (< Batuhan) (Aksaray), rāmeTli (XXVI/186) (< rahmetli) (Aksaray), ġāvelere (XXXII/17) (< kahvelere) (Afyonkarahisar), āmet (XXXII/47) (< Ahmet) (Afyonkarahisar), herangi (XXXII/162) (< herhangi) (Afyonkarahisar), heralde (XXIII-b/4) (< herhalde) (Yozgat), şeirden (XXII/13) (< şehirden) (Kütahya), daa (XXII/10) (< daha) (Kütahya)

-k- > -ø-

insannīna (XXII-b/66) (< insanlıkla) (Kütahya)

-l- > -ø-

aTmış (XXXIII/5, XXII-b/24) (< altmış) (Manisa, Kütahya), onarı (XXII/15) (< onları), ḳaḴdı (XXII/58) (< kalktı) (Kütahya)

-n- > -ø-

sōra (XXXIII/4, XXVI/183) (< sonra) (Manisa, Kırşehir), antıreman (XXXI/54) (< anternmen) (Uşak), zamanda (XXVII/9) (< zamanında) (Bilecik), antıramannar (XXVI/94) (< antrenmanlar) (Kırşehir)

-r- > -ø-

isdiyosun (XXXI/26) (< istiyorsun) (Uşak), bālıyosun (XXXI/93) (< bağlıyorsun) (Uşak), gidiyosun (XXVI/18) (< gidiyorsun) (Aksaray), tuTduramıyosun (XXVI/125) (< tutturamıyorsun) (Kırşehir), bilmiyolar (XXXII/1) (< bilmiyorlar) (Afyonkarahisar),

sōna (XXXII/26) (< sonra) (Afyonkarahisar), yatıyoduḳ (XXIII-b/11) (< yatıyorduk) (Yozgat), vermiyolādı (XXII/2) (< vermiyorlardı) (Kütahya), getidi (XXII-b/33) (< getirdi) (Kütahya)

-t- > -ø-

ḳominislē (XXXVIII/37) (< komünistler) (Denizli)

-y- > -ø-

bōle (XXXIII/9, XXXI/10) (< böyle) (Manisa, Uşak), ġāli (XXXIII/31) (< gayrı) (Manisa), sandalyenen (XXII-b/40) (< sandalyeynen < sandalyeyle) (Kütahya)

Son seste

-ğ > -ø

sā (VII/10) (< sağ) (Makedonya), yā (XVI/38) (< yağ) (Ordu)

-h > -ø

inşalla (XXVI/195) (< inşaallah) (Kırşehir), saba (XXVI/187) (< sabah) (Aksaray), beytulla (XXXII/130) (< Beytullah) (Afyonkarahisar), inşalla (XXIII-b/61) (< inşaallah) (Yozgat), inşaĺa (XXIX/84) (< inşallah) (Afyonkarahisar)

-l > -ø

nası (XXVII/29, XXVI/116, XXVI/118, XXXII/162, XXII/43) (< nasıl) (Bilecik, Aksaray, Kırşehir, Afyon, Kütahya), ge (XXII/53) (< gel) (Kütahya)

-r > -ø

sōna (XXXVIII/10) (< sonra) (Denizli), teKrā (XXXIII/15) (< tekrar) (Manisa), dolduru (XXXIII/25) (< doldurur) (Manisa), dolduruyoŋ (XXXIII/53) (< dolduruyorsun) (Manisa), soruyola (XXVII/9) (< soruyorlar) (Bilecik), bi (XXVI/37, XXIV/35) (< bir) (Aksaray, Eskişehir), veri (XXXII/99) (< verir) (Afyonkarahisar), ġadā (XXII/3) (< kadar) (Kütahya), va (XXII/33) (< var) (Kütahya)

-t > -ø

direk (XXVII/32) (< direkt) (Bilecik), dürüs (XXVI/175, XXIII-b/56) (< dürüst) (Kırşehir, Sivas)

-y > -ø

şä (XXIX/66) (< şey) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

İç seste

-ğ- > -ø-

do͡uḳan (XXIV/18) (< Doğukan) (?), fotoR̥af (XXVI/307) (< fotoğraf) (Nevşehir), co͡u (XXVI/358) (< çoğu) (Nevşehir), öreTmen (XXVI/278) (< öğretmen) (Kırşehir), nide (XXVI/63) (< Niğde) (Niğde), öreTmeni (XXVI/426) (< öğretmeni) (Bayburt)

-h- > -ø-

batu͡an (XXVI/157) (< Batuhan) (Aksaray), ämiran (XXVI/97) (< Emirhan) (Bayburt), yaya (XXV/2) (< Yahya) (Trabzon), meR̥aba (XXVI/18) (< merhaba) (Mersin), nevşe͡irde (XL/2) (< Nevşehir'de) (Nevşehir)

-l- > -ø-

ḳaḫdıḫ (XL/2) (< kalktık) (Nevşehir)

-n- > -ø-

ānamı (XXIV/7) (< annamı < anlamı) (Eskişehir), sora (XXXI/13) (< sonra) (Konya)

-r- > -ø-

biliyon mu (XXII/20) (< biliyor musun) (Kütahya), ḳowaĺiyomuş (XXIV/16) (< kovalıyormuş) (Eskişehir), bilmiyom (XXV/16) (< bilmiyorum) (Trabzon), dēsimi (XXVI/358) (< dersimi) (Nevşehir), ḳaldırısan (XXVI/272) (< kaldırırsan) (Tokat), sōna (XXVI/356) (< sonra) (Tokat), bitirisem (XXVI/215) (< bitirirsem) (Kırşehir), isdesen (XXVI/286) (< istersen) (Niğde), tūke (XXV/77) (< Türk'e) (Trabzon)

-t- > -ø-

çiflīsi (XXXVI/12) (< çiftliği+si) (Aydın)

-v- > -ø-

dö͡üyosun (XXVI/271) (< dövüyorsun) (Tokat), dö͡üşme (XXVI/277) (< dövüşme) (Kırşehir)

-y- > -ø-

öle (XXV/83) (< öyle) (Trabzon), böle (XXVI/323, XXVI/247) (< böyle) (Nevşehir, Bayburt), bōle (XXVI/267) (< böyle) (Tokat)

Son seste

-l > -ø

nası (XXVI/273) (< nasıl) (Tokat)

-r > -ø

yaPmıyo (XXIV/10) (< yapmıyor) (Eskişehir), bī (XXV/83) (< bir) (Trabzon), bi (XXVI/271, XXVI/82) (< bir) (Tokat, Kırşehir), sayyō (XXV/84) (< sayıyor) (Trabzon), vā (XXVI/302) (< var) (Nevşehir), va (XXVI/358) (< var) (Nevşehir), ḳada (XXVI/353) (< kadar) (Zonguldak), ġada (XXVI/218) (< kadar) (Kırşehir), oluyo (XXVI/61) (< oluyor) (Niğde), oynuyom (XXVI/231) (< oynuyorum) (Bayburt), diyo (XXVI/93) (< diyor) (Bayburt), sevmiyodu (XXXVII/2) (< sevmiyordu) (Samsun)

-y > -ø

sē (XXVI/302) (< şey) (Nevşehir), şe (XXVI/271) (< şey) (Tokat)

Tablo 70. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Düşmeleri

Ünsüz Düşmesi	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	h- > ø-	örneği yok	örneği yok
İç seste	-ğ- > -ø-, -h- > -ø-, -k- > -ø-, -l- > -ø-, -n- > -ø-, -r- > -ø-, -t- > -ø-, -v- > -ø-, -y- > -ø-, -yy- > - ø-, -z- > -ø-	-ğ- > -ø-, -h- > -ø-, -k- > -ø-,-l- > -ø-, -n- > -ø-, -r- > -ø-, t- > -ø-, y- > -ø-,	-ğ- > -ø-, -h- > -ø-, -l- > -ø-, -n- > -ø-, -r- > -ø-, t- > -ø-, v- > -ø-, -y- > -ø-,
Son seste	-ğ > -ø, -h > -ø, -l > -ø, -n > -ø, -r > -ø, -t > -ø, -y > -ø	-ğ > -ø, -h > -ø, -l > -ø, -r > -ø, -t > -ø, -y > -ø	-l > -ø, -r > -ø, -y > -ø

2.1.5.8.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Düşmeleri

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerdeki bazı ünsüzlerin I. ve II. kuşaktan bazı kaynak kişiler tarafından düşürüldüğü görülmüştür.

I. Kuşak

b > ø

*hau͡tbānof*a (XVII/53) (< hauptbahnhof “hawptbānḥōf”)

l > ø

sazburḫ (XIX/20) (< Salzburg “zalsbuRḳ”)

n > ø

es bā (XVIII/48) (< s-bahn “es bān”), *kindeġarte*ye (XXI/65) (< kindergarten “kindɐġaRtən”)

t > ø

*arbaysam*dan (II/27) (< Arbeitsamt “ābaytsamt”), *perfek* (XXI/44) (< perfekt “päRfäkt”)

T > ø

dolmeçer (VI/20) (< dolmetscher “dolämT̄ʂɐ”)

kt > ø

*ḳontā*mız (XIII/7) (< kontakt “ḳôntaḳt”)

II. Kuşak

ḳ > ø

*antıra*ı (XXXIII/9) (< antrag “antRāḳ”), *kündiġun* (XXXIII/14) (< kündigung “kündiġuŋḳ”), *personaPtayluŋ*a (XXXIII/2) (< personalabteilung “päRzonālaPtayluŋḳ”)

l > ø

*personaPtayluŋ*a (XXXIII/2) (< personalabteilung “päRzonālaPtayĺuŋḳ”)

s > ø

stātangeḫōriḫḳayt (XXII-b/55) (< staatsangehörigkeit “ştātsangəhōriḫḳayt”)

t > ø

*ṭrödelmarḳ*a (XXVII/9) (< trödelmarkt “tRōdeĺmāḳt”)

y > ø

*ḳompüter*den (XXXVIII/8) (< computer “ḳompyūtɐ”), *incenör* (XXXVIII/10) (< ingenieur “incenyōɐ”)

2.1.5.9. Ünsüz Türemesi

Kelime ön, iç ve son seslerinde, kelimenin aslında olmayan bir ünsüzün türemesi olayıdır[169]. Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmıştır.

[169] Korkmaz, *Gramer*....., s. 163.

I. Kuşak

Ön seste

ø- > ḥ-

ḥama (XVIII/4) (< ama) (Sivas), ḥelin (IX/46) (< elin) (Kars), ḥondan (X/66) (< ondan) (Bingöl)

ø- > y-

yindik (X/24, X/29) (< indik) (Bingöl), yėneris (X/27) (< ineriz) (Bingöl)

İç seste

Almanya'da yaşayan birinci kuşak ağızlarında iç seste tespit edilen ünsüz türemeleri ġ, ğ, y sesleriyle ilgilidir.

-ø- > -g-

başörTgülü (XIII/67) (< başörtülü) (Ankara), başörTgü (XIII/87) (< başörtü) (Ankara)

-ø- > -ğ-

durmağmaḳ (IX/65) (< durmamak) (Kars)

-ø- > -n-

menşurdu (XXI/16) (menşurdu < meşhurdu) (Sivas)

-ø- > -y-

dāyir (I/9) (< dayir < dair) (Kütahya), aylesi (II/21) (< ayilesi < ailesi) (Kütahya), eyşim (XVIII/68) (< eşim) (Sivas), çocuyna (XVIII/64) (< çocūla < çocukla) (Sivas), tabiyetiyle (III/21) (< tabiatıyla) (Sivas), dayre (V/22) (dayire < daire) (Çankırı), ġariybanlar (V/49) (< garibanlar) (Çankırı), öteyki (XV/50) (< öteki) (Çorum)

Son seste

-ø > -m

meyersem (XIII/14) (< meğerse) (Ankara), iycem (XIV/17) (< iyice), vardım (XIV/47) (< vardı) (Burdur)

-ø > -n

gördün müdü almanlar (XVI/69) (< gördü müydü Almanlar) (Ordu), diyen (XVII/3) (< diye) (Kayseri), olurdun (XIV/39) (< olurdu) (Burdur)

-ø > -t

bisküvit (XIII/37) (< bisküvi) (Ankara)

II. Kuşak

İç seste

-ø- > -y-

ayle (XXVII/5) (ayile < aile) (Bilecik), aylesiyle (XXXII/18) (< ailesiyle) (Afyonkarahisar), ayleyi (XXII/2) (< aileyi) (Kütahya), mayış (XXXIV/46) (< maaş) (Kütahya)

Son seste

-ø > -ḥ

näḥ (XXV/23) (< ne) (Uşak)

III. Kuşak

Ön seste

ø- > v-

şu van (XXVI/310) (< şu an) (Kırşehir)

İç seste

-ø- > -y-

iykī̆ (XXV/55) (< iki) (Trabzon), ḳırşeylī̆m (XXVI/75) (< Kırşeliyim < Kırşehirliyim), fāyik (XXVI/82) (< Faik) (Kırşehir)

Son Seste

-ø > -ḥ

näḥ (XXVI/394, XXVI/105) (< ne) (Niğde, Bayburt), tüR̥Kc̄äḥ (XXXIX/1) (< Türkçe) (Ankara)

Tablo 71. Türkçe Kelimelerde Ünsüz Türemeleri

Ünsüz Türemesi	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ön seste	ø- > ḥ-, ø- > y-	örneği yok	ø- > v-
İç seste	-ø- > -ġ-, -ø- > -ğ-, -ø- > -y-	-ø- > -y-	-ø- > -y-
Son seste	-ø > -k, -ø > -m, -ø > -n, -ø > -t, -ø > -y	-ø > -ḥ, -ø > -k, -ø > -y	-ø > -ḥ

2.1.5.9.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Türemeleri

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde ünsüz türemesi örneğine I. kuşakta rastlanmıştır.

I. Kuşak

ø > h

h*ōfın*larda (IV/26) (< ofen "ōfən")

ø > r

nurunberk (VIII/66) (< Nürnberg "nū̄nbeRk")

ø > v

ġıronova (VII/34) (< Gronau "ġRōn‿aw")

ø > w

ġasth‿awuz (V/38) (< gasthaus "ġasTh‿aws")

ø > y

fileygehaym (XIII/61) (< pflegeheim "pf‿lēgehaym")

2.1.5.10. Göçüşme

Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayıdır. Yan yana bulunan sesler arasındaki göçüşme yakın göçüşme, uzak sesler arasındaki göçüşme de uzak göçüşme olarak adlandırılır[170]. I. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca kelimelerde örnekleri görülmüş, II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde ise örneklerine rastlanmamıştır.

Yakın göçüşme

I. Kuşak

Kelimede yan yana bulunan seslerin yer değiştirmesi olayıdır.

-kr- > -rk- (-rḫ-)

arḫabayna (XVIII/54) (arkabayla < akrabayla) (Sivas)

-ml-> -lm-

melmeketi (XXI/3, XVIII/62, X/23) (< memleketi) (Sivas, Sivas, Bingöl), melmeḳatım (XVII/125) (< memleketim) (Kayseri), melmekete (XI/52, XV/61) (< memlekete) (Erzincan, Çorum)

[170] Korkmaz, *Gramer* ....., s. 74.

-rv- > -vr-

kivram (III/15) (< kirvem) (Sivas)

-ry- > -yr-

ceyran (X/17) (< ceryan < cereyan) (Bingöl)

Uzak göçüşme

I. Kuşak

Kelimede yan yana bulunmayan seslerin yer değiştirmesi olayıdır.

-hn- > -nh-:

mudānele (XVIII/13) (< mudānehe < mudāhene) (Sivas)

2.1.5.10.1. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Göçüşmeler

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde görülen göçüşme örneğine I. kuşakta rastlanmıştır.

I. Kuşak

ri > ir

birgite (XV/49) (< Brigitte "bRigiTte")

2.1.5.11. Hece Düzeyinde Ses Değişmeleri

Hece düzeyinde ses değişmeleri hem Türkçe hem de Almanca kelimelerde görülmüştür.

2.1.5.11.1. Hece Kaynaşması

Yalın ya da ekler ile genişletilmiş kelimelerde iki ünlü arasında bulunan ŋ, k, g, ğ, y damak sesleri ile yarı ünlü niteliğinde olan v ve h ünsüzlerinin yavaş yavaş eriyip kaybolarak iki ya da daha çok komşu hecenin kaynaşıp tek heceye inmeleridir[171].

I. Kuşak

allām (II/18, XVIII/57) (< Allah'ım) (Kütahya, Sivas), dēl (II/5) (< değil) (Kütahya), annatem (II/1) (< anlatayım) (Kütahya), velāsıl (I/17) (< velhasıl) (Kütahya), imtānlara (XXI/10) (< imtihanlara) (Sivas), nāparım (XX/80) (< ne yaparım) (Sivas), bilmedüm üçün (XVIII/58) (bilmedüm üçün < bilmedim için < bilmedīm için < bilmediğim için) (Sivas), n͡olurdu (XVIII/53) (ne olurdu) (Sivas), eKmē (XVIII/51) (< ekmeği) (Sivas), sālīm (XVIII/28) (< sağlayayım) (Sivas), ābim (XVIII/22) (< ağabeyim) (Sivas), tezē (XVIII/2) (< tezeği) (Sivas), náPcaĶsın (III/46) (< ne yapacaksın) (Sivas), tezāuraTdan

[171] Korkmaz, *Nevşehir*…., s. 99.

(III/33) (< tezahürattan) (Sivas), oldūnuz (IV/24) (< olduğunuz) (Kars), veyaTda (IV/9) (< veyahutta) (Kars), acīcaḴsın (IX/51) (< acıyacaksın) (Kars), nēdecem (IX/16) (< ne edeceğim) (Kars), nápacām (VII/25) (< ne yapacağım) (Makedonya), aşşa (VII/31) (< aşağıya) (Makedonya), ōreTdi (VIII/1) (< öğretti) (Bolu), çolū (XIII/43) (< çoluğu) (Ankara), yemá (XVII/67) (< yemeği) (Kayseri)

II. Kuşak

eKsiKlīmiz (XXXI/54) (< eksikliğimiz) (Uşak), sölīm (XXVII/4) (< söyleyeyim) (Bilecik), dīcek (XXVII/6) (< diyecek) (Bilecik), dediŋ (XXVII/26) (< dedīŋ < dediğin) (Bilecik), vermiyen (XXVII/53) (< vermeyeyim) (Bilecik), nāpıcān (XXVI/131) (< ne yapacaksın) (Aksaray), giTdīnde (XXVI/139) (< gittiğinde) (Aksaray), küçüKlūmde (XXVI/192) (< küçüklüğümde) (Kırşehir), aylīnı (XXXII/64) (< aylığını) (Afyonkarahisar), aşādan (XXIII-b/22) (< aşağıdan) (Sivas), vallā (XXIII-b/5) (< vallahi) (Yozgat)

III. Kuşak

sōlicem (XXVI/302) (< söyleyeceğim) (Nevşehir), telēzonda (< XXVI/302) (< televizyonda) (Nevşehir)

2.1.5.11.2. Hece Yutumu

Bir kelimede yan yana bulunan ve sesleri boğumlanma nitelikleri bakımından birbirine eşit ya da çok yakın olan iki hecenin söylenişte tek heceye indirilmesidir[172]. Türkçe ve Almanca kelimelerde örneklerine rastlanmıştır.

I. Kuşak

pate (II/8) (< patates) (Kütahya), ġuyyolā (I/23) (< koyuyorlar) (Kütahya), olceŋiz (I/20) (< olacaksınız) (Kütahya), sayyoduḳ (XX/6) (< sayıyorduk) (Sivas), güzel çocuḴlarnan (XX/2) (< güzelce çocuklarla) (Sivas), sornu (XVIII/70) (< sorunu) (Sivas), ḳorye (XVIII/21) (< Kore'ye) (Sivas), şin (XVIII/3) (< şimdi) (Sivas), sāde (XVIII/1) (< sadece) (Sivas), onnan (III/18) (<onunla) (Sivas), bura (IX/93) (< buraya) (Kars), çolḫ (IV/57) (< çoluk) (Kars), çünḳ (IX/86) (< çünkü) (Kars), amcan‿ōlu (IX/72) (< amcanın oğlu) (Kars), on‿üçün (IX/14) (< onun için) (Kars), daḴġa (V/30) (< dakika) (Çankırı), duyyos (XIII/95) (< duyuyoruz) (Ankara), çoḴlarnı (XVI/38) (< çoklarını) (Ordu), var vamaz (XVII/4) (< varır varmaz) (Kayseri), ağdımı (XVII/51) (< ağıdımı) (Kayseri), eyceden (X/24) (< iyiceden) (Bingöl), ġoyyodum (X/77) (<

[172] Korkmaz, *Nevşehir....*,.s.100

koyuyordum) (Bingöl), ben fiKrimdi (XI/13) (< benim fikrimdi) (Erzincan), üçün ğaTdan (XI/49) (< üçüncü kattan) (Erzincan), yanda (XIV/9) (< yanında) (Burdur), boyyos (XIV/12) (< boyuyoruz) (Burdur), iycem (XIV/17) (< iyicem) (Burdur), ḳalyoduḳ (VI/27) (< kalıyorduk) (Aydın), yanda (XV/34) (< yanında) (Çorum), ōne (XV/38) (< önüne) (Çorum)

II. Kuşak

gönderiz (XXXIII/26) (< göndeririz) (Manisa), de mi (XXXI/40, XXVI/194, XXIII-b/33) (< değil mi) (Uşak, Kırşehir, Sivas), zamanda (XXVII/9) (< zamanında) (Bilecik), oḳuycaḴsın (XXVI/133) (< okuyacaksın) (Aksaray), sennen (XXVI/93) (< seninle) (Kırşehir), bennen (XXXII/134) (< benimle) (Afyonkarahisar), sāde (XXXII/146) (< sadece) (Afyonkarahisar), antalya giderik (XXIII-b/62) (< Antalya'ya gideriz), daḴġa (XXIII-b/26) (< dakika) (Sivas), onla (XXIII/20) (< onunla) (Yozgat), alıyoz (XXII/11) (< alıyoruz) (Kütahya), verrim (XXXIV/44) (< veririm) (Kütahya)

III. Kuşak

on$\overline{c}$‿ ayn (XXIV/8) (< onuncu ayın) (Eskişehir), sayyō (XXV/84) (< sayıyor) (Trabzon), gözün önünde (XXVI/298) (< gözünün önünde) (Niğde), öldürōn (XXVI/247) (< öldürüyorsun) (Bayburt), yandaki (XXVI/146) (< yanındaki) (Manisa), sēĺamāĺeyḵúm (XXXV/18) (< selamünaleyküm) (Mersin), ġaRsı (XXXVI/44) (< karısı) (Aydın), ḥawza (XL/2) (< havuza) (Nevşehir)

2.1.5.11.3. Almanca Kelimelerde Türkçenin Etkisiyle Görülen Hece Değişmeleri

2.1.5.11.3.1. Hece Yutumu

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde hece düşmesi örneğine I. kuşakta rastlanmıştır.

I. Kuşak

en > ø

ġut morġın (III/44) (< guten morgen "gūtən moRġən")

2.1.5.11.3.2. Hece Türemesi

II. kuşaktan bir kaynak kişiden derlenen metinde Almanca kelimenin telaffuzunda hece türemesine rastlanmıştır.

I. Kuşak

ø > yü

düyüsburķ (IV/ 30) (< Duisburg “dūsbuRķ”)

Tablo 72. Almanca Kelimeler Türkçenin Etkisiyle Görülen Ünsüz Değişmeleri

	I. Kuşak	II. Kuşak	III. Kuşak
Ünsüz Değişmesi	ġ > g, ħt > k, h > ḫ, k > g, ķ > ġ, ķ > k, k > y, Í > l, n > m, ŋ > n, p > b, pf > f, R > r, s > z, t > d, ts > t, ts > s, tsiyōn > yon, z > s	ġ > g, ħt > k, Í > l, ŋ > n, R > r, s > z, ts > s, z > s	örneği yok
Ünsüz Benzeşmesi	örneği yok	-bf- > -ff-	örneği yok
Ünsüz Düşmesi	b > ø, h > ø, l > ø, n > ø, t > ø, T > ø, kt > ø	ķ > ø, l > ø, s > ø, t > ø, y > ø	örneği yok
Ünsüz İkizleşmesi	örneği yok	-l- > -ll-	örneği yok
Hece Düşmesi	en > ø	örneği yok	örneği yok
Ünsüz Türemesi	ø > h, ø > v, ø > w, ø > y	örneği yok	örneği yok
Hece Türemesi	ø > yü	örneği yok	örneği yok
Göçüşme	ri > ir	örneği yok	örneği yok

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. Kelime Yapımı

Yapım ekleri isim kök ve gövdelerinden yeni isim ve fiil gövdeleri yapan eklerdir[173]. Yapım ekleri kullanılarak isim ve fiillerin kök veya gövdelerinden türetilmiş kelimelere türemiş kelime denir. Kelime kökleri ve türeyen kelimelerin türüne göre dört türlü yapım eki vardır:

1. İsimden isim yapma ekleri,

2. Fiilden isim yapma ekleri,

3. İsimden fiil yapma ekleri,

4. Fiilden fiil yapma ekleridir.

Almanya’da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde tespit edebildiğimiz yapım ekleri şunlardır:

[173] Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları: 827, Ankara 2003, s.21.

2.2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

+an

Eski Türkçede bağlılık, güçlendirme ve çokluk görevindeki bir ekin Türkiye Türkçesine uzanmış ve kökle kaynaşarak canlılığını yitirmiş bir kalıntısı niteliğindedir. Kullanımı yaygın değildir.

ōlan (V/67, XI/1) (< oğlan) (Çankırı, Erzincan)

+er

Asıl sayılardan üleştirme sıfatları türeten bir ektir. İşlek olmayan bir ektir.

birer (XII/1, XXVIII/8) (Gaziantep, Ankara), dörder (XV/4) (Çorum)

+CA, +ç̄e, +c̄e, +c̓e, + c̄äḥ, +cem

İsim, sıfat ve zarf niteliğinde kelimeler türetilen bu ek eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma görevinde bir isim çekim eki iken kalıplaşma yoluyla nitelik değiştirerek zamanla yapım eki işlevi üstlenmiştir. Derlediğimiz metinlerde işlek görülen bir ektir.

Genel olarak +CA şeklinde kullanılan ekin Almancanın fonetiğinden etkilenmiş II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerde +ç̄e, +c̄e, +c̓e, + c̄äḥ şeklinde kullanımlarına da rastlanmıştır.

almancam (XII/14) (< Almancam) (Gaziantep), ayrıca (XII/68) (< Gaziantep), anca (XIX/54) (Nevşehir), öncelik (II/3) (Kütahya), ingilizcem (III/50) (< İngilizcem) (Sivas), binnerce (III/85) (< binlerce) (Sivas), böylece (V/9) (< böylece) (Çankırı), türKçe (III/49) (< Türkçe) (Sivas), neçe (XVII/89) (Kayseri), türkçe (XXVI/58) (< Türkçe) (Aksaray), açıḴçası (XXXIV/3) (açıkçası) (Kütahya), iyice (XXVIII/62) (Ankara), yüzlercesi (V/49) (Çankırı), dileKce (I/3) (< dilekçe) (Kütahya), türḳç̄esi (XXV/41) (< Türkçe) (Uşak), önc̄e (XXIX/2) (< önce) (Afyonkarahisar), tüḶKc̓e (XXX/4) (< Türkçe) (Aydın), tüḶKc̄äḥ (XXXIX/1) (< Türkçe) (Ankara)

I. kuşaktan bir kaynak kişide iycem (XIII/17) (< iyice) (Ankara) şeklinde bir kullanıma rastlanmıştır. +CA ekinin iyelik eki +m ile kaynaştığı görülmüştür.

+ CAk (< çA+ ok)

+CA ekinin ok pekiştirme ekiyle kaynaşmasından oluşmuş bir ektir. İsimlerden yer, tahsis, sevgi ve acıma; sıfatlardan küçültme; zarflardan ise topluluk ve pekiştirme anlamlarında adlar türetir[174].

oyuncaḳ (XIII/52) (Ankara), ançaḳ (V/75) (< ancak) (Çankırı), ancaḴ (IV/53) (< ancak) (Kars), sıcaḳ (XVI/14) (< ısıcak) (Ordu)

+cāz (<+CAğIz< +CAk+Iz)

Ünsüz erimesi sonucu hece kaynaşmasıyla ortaya çıkmış bir ektir. Adlardan ve ad niteliğinde olan sözlerden küçültme, sevgi ve acıma ifadesi veren küçültme adları türetir.

adamcāz (III/22) (< adamcağız) (Sivas), ġadıncāz (XX/52) (< kadıncağız) (Sivas)

+CI, +CU, +c̄u

Türkiye Türkçesinin en işlek eklerinden biridir. Meslek, alışkanlık ve uğraşma ile ilgili isimler yapar[175].

Almanya'da yaşayan Türklerden derlenen metinlerde, I. kuşakta ek Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen alafonlarıyla aynıdır. II. kuşaktan bir iki kaynak kişide, III. kuşakta ise daha yaygın bir şekilde Almancanın etkisiyle c̄' li şekillerine rastlanmıştır.

işçiler (IV/65) (Kars), çifcilik (XIX/8) (< çiftcilik) (Nevşehir), iplikçi (VII/39) (Makedonya), yardımcı (III/23) (Sivas), yabancı (IV/3) (Kars), işci (VI/12) (< işçi) (Aydın), yolculu͡a (X/19) (< yolculuğa) (Bingöl), ḳamyonculuḴdan (XI/7) (< kamyonculuktan) (Erzincan), huḳuḴcular (XII/93) (< hukukçular) (Gaziantep), münübüscülc̄me (XVI/16) (< minibüsçülüğme) (Ordu), ḳaleciye (XXVI/50) (Kütahya), toPc̄u (XXVI/212) (< topçu) (Zonguldak)

I. kuşaktan bir kaynak kişide ise meslek adına gelerek işlevsiz bir kullanımı ortaya çıkardığı örneklere de rastlanmıştır: terzicilik (IX/68) (Kars), manavlıḫcılıḫ (IX/68) (< manavcılık) (Kars)

+cık, +CUk

Küçültme, sevgi ve acıma işlevi ile sıfatlar; küçük olma, sevgi, şefkat ifade eden isimler türetir.

---

[174] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 39.
[175] Ergin, *Türk Dil.....*, s. 157

Kaynak kişilerde görülen standartlaşmadan dolayı ekin genel olarak +CIk, +CUk şeklinde kullanımı yaygınken I. kuşaktan kaynak kişilerde Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen +cuḫ'lu kullanımı da görülmüştür. II. ve III. kuşakta ise örneklerine rastlanmamıştır.

acıḳ (XXIX/5) (< azıcık) (Afyonkarahisar), ecıḳ (XVII/100) (< azıcık) (Kayseri), kücücük (VI/51) (Aydın), acucuḳ (XV/61) (< azıcık) (Çorum)

+cI (< +CIk+I)

Ünsüz erimesine uğramış ve hece kaynaşması sonucu ortaya çıkmış bir ektir.

babacīma (VIII/80) (< babacığıma) (Bolu), babacīm (XXI/33) (< babacığım) (Sivas), teyzecim (VIII/93) (< teyzeciğim)

+dAki (< +dA+ki)

+dA bulunma durum ekiyle +ki aitlik ekinin birleşmesinden oluşan bu ek ad kök ve kövdelerinden niteleme sıfatları yapar[176]. Sondaki +ki tek şekilli olmasına rağmen kaynak kişilerden birinde ekin kendinden önce gelen kalın ünlülere uyarak +kı şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

zamanlardaḳı (XVI/71) (< zamanlardaki) (Ordu), oteldeki (XXIII-b/33) (Sivas), dizideki (XXVI/403) (Aksaray), içerimdeki (XIX/55) (Nevşehir)

+dAş, +daş̄

Ortaklık ve beraberlik bildiren isimler türetir. İşlek bir ektir. Almanya'da yaşayan Türklerden derlenen metinlerde, I. kuşakta ek Türkiye Türkçesi ağızlarıyla aynıdır. II. kuşaktan bir iki kaynak kişide, III. kuşakta ise daha yaygın bir şekilde Almancanın etkisiyle +daş̄ şekline rastlanmıştır.

arḳadaşınan (I/1) (< arkadaşla) (Kütahya), vatandaşlarımıs (III/33) (< vatandaşlarımız) (Sivas), aRḳadaş̄lanna (XXXVI/13) (< arkadaşlarıyla) (Aydın), arkedeşlarnan (VI/32) (< arkadaşlarla) (Aydın), arḳadaşımın (XXXII/65) (Afyonkarahisar), ġardeşim (VII/62) (< karındaş) (Makedonya), ḳaR̥deşlē (XXX/5) (< kardeşler) (Aydın), ġardeşlēŋi (II/20) (< kardeşlerini) (Kütahya), ğardeşler (X/39) (< kardeşler) (Bingöl)

[176] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....,* s. 45.

+gan (< +kan)

İşlek olmayan bir ektir. Eski Türkçede +kAn şeklinde kullanılan ekin Türkiye Türkçesinde başkan kelimesinde örneği görülmektedir. Unvan yapma fonksiyonlu bir ektir[177].

başġanlığının (V/36) (< başkanlığının) (Çankırı)

+gil

Yazı dilinden çok konuşma dilinde ve halk ağızlarında yaygın olan bir ektir. Şahıs, akrabalık ve unvan adlarından sonra gelerek o şahıs ve akrabaların mensuplarını gösteren aile adları yapar [178].

abimgil (IV/31) (Kars), babamgilin (XXII-b/33) (Kütahya)

+In

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesindeki vasıta hâli ekinin bir kalıplaşma aşamasından geçerek bir zarf türetme ekine dönüşmesinden oluşmuş vurgusuz bir yapım ekidir. Zaman bildirme anlamı taşıyan ad ve sıfatlardan zaman zarfları, bu eklerle genişletilmiş ad ve sıfatların tekrarlanmasıyla tarz zarfları oluştururlar[179].

yazın (VII/64) (Makedonya), demin (I-b/3) (Kütahya)

+lAr, +nAr, +lĀ (< +lAr)

Adlarda ve fiillerde çokluk gösterir. Yalnız bu ek bir yandan da gösterdiği çokluk özelliği dolayısıyla sınıf değiştirerek yer yer eklendiği sözlere kurallı özel anlamlar kazandıran bir yapım ekine dönüşmüştür. Öteki işletme ve çekim eklerindeki kalıplaşmadan ayrılan yanı, belirli nitelikteki adlara kurallı olarak gelebilmesindendir. Ek kişi adlarına, soyadlarına ve unvanlarına gelerek +gil ekiyle kurulanlara koşut aile adları; meslek adlarından çeşitli meslek gruplarını oluşturan adlar; aynı düşüncede olanları bildiren topluluk adları; millet, kavim, devlet adları ve bir dine tarikata bağlı olanları gösteren adlar yapar[180].

almanların (V/37) (< Almanların) (Çankırı), türKler (IX/41) (< Türkler) (Kars), almannar (XV/50) (< Almanlar) (Çorum), italyannar (XXXIV/85) (< İtalyanlar) (Kütahya), annemlē babamlā (VII/52) (< annemler babamlar) (Makedonya)

+lI, +lU, +Íi, +nI, +nu

---

[177] Ergin, *Türk Dil.....*, s. 175.
[178] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 47.
[179] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 48.
[180] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 51-53.

Türkiye Türkçesinin her ada gelebilen ve addan ad ve sıfat türeten en işlek eklerinden biridir.

İsimlerden sahip olma, üzerinde bulundurma, o özelliği taşıma, ilgili olma, yetkili olma anlamlarında sıfatlar; bir millete, kavme, hanedana, bir şehre, bir yere bağlı olma veya bir kuruluşa ait olma, bağlantılı olma anlamı veren sıfatlar ve yer adları türetir[181].

Ek +lI ve +lU şeklinde yaygın kullanıma sahip olmakla birlikte -n ile biten isimlere +nI, +nu şeklinde geldiği de görülmüştür. Bununla birlikte özellikle III. kuşakta Almancanın etkisiyle l > Í değişiminden dolayı +Íi şeklinde örneklerine de rastlanmıştır.

balıkesirli (I/1) (Kütahya), sālıḴlı (I/39) (< sağlıklı) (Kütahya), saygılı (III/69) (< saygılı) (Sivas), muTlu (VI/5) (Aydın), boluluyum (VIII/4) (< Boluluyum) (Bolu), doumluyum (X/5) (< doğumluyum) (Bingöl), burslu (XII/7) (Gaziantep), kültürlüydü (XII/23) (Gaziantep), köylü (XIII/6) (Ankara), doḴsannı (XIV/37) (< doksanlı) (Burdur), ceyranni (X/31) (< cereyanlı) (Bingöl), sıḳıntılı (XXXIV/123) (Kütahya), eyitimli (XXII/9) (< eğitimli) (Kütahya), ḳaliteli (XXIII-b/40) (Sivas), kiğİli (XXIX/34) (Afyonkarahisar), samsunnu (XV/35) (< Samsunlu) (Çorum), davullī zurnalī (X/8) (< davullu zurnalı) (Bingöl)

Almanca Kelimelerde +lı Yapım Ekinin Kullanımı

fertı̣rāḳ+lı (XXII-b/53) (< vertrag sözleşme)

I. kuşaktan bir kaynak kişide +nı (< +lı) ekinin Almanca kelimeye getirilerek kullanıldığı örneğe rastlanmıştır.

termin+ni (III/67) (randevu)

+lIk, +lUk, +lıḴ, +liK, +lıḫ, +liḫ, +İik, +luḫ, +lüğ, +nıḫ, +nIk, +lI, +lĪ, +lū̃, +ik

Türkçenin en çok kullanılan ve derlediğimiz metinlerde de işlek bulunan eklerden biridir. Asıl işlevi tahsis, bir şey için anlamlı, sıfat olarak da kullanılan isimler türetmek olan ekin görevi ve kapsamı da zamanla genişlemiş; tahsis, bulunma işlevi ile bir şeyin toplu olarak konulduğu, bulunduğu yer anlamıyla mekân, yer isimleri; bir şey için anlamı ile tahsis işlevli âlet isimleri; bir meslekle uğraşan kimseyi gösteren isimlerden meslek isimleri ve uğraşı isimleri; siyasi, felsefi, dinî düşünüş ve inanışı, o inanışa bağlılığı bildiren isimler, rütbe ve makam bildiren isimler; çeşitli nitelikteki isim ve sıfatlara gelerek onları yaygınlaştıran, genelleştiren soyut isimler vb. yapmak gibi çok geniş bir kullanım alanına sahiptir[182].

[181] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 53-55.
[182] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 55-58.

I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerden derlenen metinlerde ekin yaygın bulunduğu görülmüştür. I. kuşağın kullandığı Türkçe kelimelerde +lIk, +lUk, +lıḫ, +liḫ, +luḫ ve n ile biten isimlere +nıḫ, +nIk şeklinde de geldiği görülürken II. kuşakta daha çok standartlaşmadan dolayı +lIk, +lUk, nadiren de diğer şekillerde görülmüştür. III. kuşakta ise daha çok +lIk ve +lUk şeklinde görülürken Almancanın etkisiyle +İik şeklinde örneklerine de rastlanmıştır.

öncelik (II/4) (Kütahya), birliKde (III/19) (< birlikte) (Sivas) , gecelik (VI/58) (Aydın), çocuḴluḳ (VIII/5) (< çocukluk) (Bolu), yazlıḳ (VIII/88) (Bolu), insanlıḫ (XI/82) (< insanlık) (Erzincan), yoḫluḫda (XVIII/22) (< yoklukta) (Sivas), adamnıḳ (XIII/73) (< adamlık) (Ankara), ōreTmennik (XI/3) (< öğretmenlik) (Erzincan), münübüscülük (XVI/16) (minibüsçülük) (Ordu), dostluḳ (XIX/40) (Nevşehir), işsizlik (XXXIV/71) (Kütahya), oyroluḳ (XXII-b/19) (Kütahya), günlük (XVI/218) (Kırşehir), insanİik (XIX/64) (< insanlık) (Afyonkarahisar), çifcilik (XIX/8) (< çiftcilik) (Nevşehir), çobannık (III/3) (< çobanlık) (Sivas)

+lıḫ ekinin aynı kelimeye üst üste iki defa geldiği kullanımla da karşılaşılmıştır.

manavlıḫcılıḫ (IX/68) (< manavcılık) (Kars)

+lIk ve +lUk eki kendinden sonra ünlü veya ünlü ile başlayan bir geldiğinde sondaki k ünsüzü ğ ünsüzüne dönüşür. Fakat I. kuşaktan bir kaynak kişide +lük > +lüğ değişimi ünsüz ile başlayan ek gelmesinde de görülmüştür.

öylelüğnen (XVII/21) (< öylelikle) (Kayseri)

+lIk ekine ünlü bir ek gelmesiyle ek ünsüz erimesine uğramış ve hece kaynaşması sonucu lIk+ı/ +lük+ü > +lIğI/+lüğü > +lĪ/+lū̆ şekline dönüşmüştür.

raatsızlīm (VI/76) (< rahatsızlık+ım) (Aydın), sālīmı (X/3) (< sağlık+ımı) (Bingöl), güzellīni (XI/86) (< güzellik+ini) (Erzincan), küçüKlū̆mde (III/4) (< küçük+lük+ü+m+de) (Sivas)

+lIk ekine ünlü bir ek gelmesiyle ekin sonundaki iki ünlü arasında erimesi sonucu ek lik+i > +liği > +lii şekline dönüşmüştür.

geşliimi (X/3) (< gençlik+imi) (Bingöl), ateşeliinde (V/40) (< Ateşelik+inde)

I. kuşaktan bir kaynak kişinin kullandığı Türkçe kelimelerde karşılaştığımız örnekte ek başındaki -l ünsüzünün kendisinden önceki tonsuz t ünsüzü nedeniyle düştüğü ve ekin +lik > +ik şekline dönüştüğü görülmüştür.

serbestik (XII/9) (< serbestlik) (Gaziantep)

Almanca Kelimelerde +lIk Yapım Ekinin Kullanımı

liter+lıḳ (XXXIII/44) (litre) (Manisa)

+mAn

Sıfatlardan kişileri niteleyen sıfatlar türeten bir ektir. Eklendiği sıfata abartma, aşırılık işlevi katar[183]. İşlek olmayan bir ektir.

ġocaman (XX/43) (< kocaman) (Sivas), göşmensiŋis (VII/3) (< göçmensiniz) (Makedonya)

+(u)n

Adlardan sıfat türeten bir ektir[184].

uzun (III/17, XI/8) (Sivas, Erzincan)

+(I)ncI, +(U)ncU

Sayı isimlerinden ve kaç ve son gibi kelimelerden sıra sayı sıfatları türeten işlek bir ektir.

ikinci (XI/8) (Sivas), birincide (XXI/10) (Sivas), altıncı (XII/10) (Gaziantep), doḳuzuncu (XXI/20) (Sivas), dördüncü (XIV/4) (Burdur), üçüncü (XXXI/26) (Uşak), ḳaçıncı (XXVI/8) (Aksaray), aĺtinci (XXVI/64) (< altıncı) (Bayburt), sonuncu (XXVIII/98) (Ankara)

I. kuşaktan bir kaynak kişide sıra sayısının +(ü)ncü ekinin aşınması sonucu +(ü)n ekiyle yapıldığı görülmüştür:

üçün ‿ğaTdan bi ev tuTduḫ (XI/49) (< üçüncü kattan bir ev tuttuk) (Erzincan)

+sAl (< Fr. +Aĺ)

Arapça +î nispet ekinin yerini tutmak üzere Latin kökenli Fr. +Aĺ nispet bildirme, ait olma ekinin Türkçeye uyarlanırken ulus gibi kelimelere getirildikten sonra +sAl biçiminde yanlış ayrılmasından oluşmuş bir ektir. Aitlik ve nispet bildirme anlamı katmaktadır[185].

duyġusal (III/12) (Sivas)

---

[183] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 58.
[184] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 60.
[185] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 61.

+sul (< +sU-l)

Addan benzerlik fiili türeten +sI ve +sU ekiyle fiilden ad türeten -l ekinin kaynaşmasından oluşan bir ektir[186].

yoḴsulluḳ (V/6) (Çankırı)

+sIz, +sUz, +sis

İsimlerden yokluk, eksiklik bildiren, olumsuz anlamda sıfatlar türeten +lI, +lU ekinin karşıtı olan bir ektir. Kullanımı yaygın bir ektir. Kaynak kişilerden bazılarında z > s değişmesinden dolayı ekin +sis'li şekillerine de rastlanmıştır.

işsiz (II/22) (Kütahya), parasızlıḴdan (V/50) (< parasızlıktan) (Çankırı), raatsızlīm (VI/76) (< rahatsızlığım) (Aydın), susuz (XVIII/9) (Sivas), belirsis (V/75) (< belirsiz) (Çankırı), rāTsız (XXII-b/38) (< rahatsız) (Kütahya), terbiyesizce (XXVI/319) (Aksaray)

+(u)t

İşlek olmayan bir ektir.

boyuTdan (XXXII/127) (< boyuttan) (Afyonkarahisar)

+ti

İşlek olmayan bir ektir.

özenti (XXI/17) (Sivas)

+(I)z, +(U)z

Adlarda ve sayı adlarında topluluk veya ikilik gösteren bir çokluk eki niteliğindedir. Çok eski bir ek olduğu için işlekliğini kaybetmiş, günümüze kalıp hâlinde eklendiği sözlerle birlikte uzana gelmiştir[187].

omuzlāna (II/14) (< omuzlarına) (Kütahya), ikizleŋ (XXVII/1) (< ikizlerin) (Bilecik)

Yabancı Kaynaklı İsimden İsim Yapma Ekleri

+keş

Farsça çeken anlamında bir fiil ismi olup birleşik isim yapar.

esrarkeş (VI/89) (Aydın)

---

[186] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 63.
[187] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 66.

2.2.1.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-ak, -aḫ, -ā

İşlek bir ektir. İsimlerden araç-gereç, bir işin yağıldığı yeri gösteren ve somut-soyut; sıfatlardan bir alışkanlığı, bir duyguyu ve fiilin bildirdiği işi çokça yapanı gösteren adlar ve sıfatlar türetir[188].

yataında (V/3) (< yat-ak+ında) (Çankırı), yataḫda (IX/1) (< yatak) (Kars), uçā (VI/18) (< uç-ağa) (Aydın), ğaçaḫ (X/62) (< kaçak) (Bingöl), ġaçaḳ (XIX/25) (< kaçak) (Nevşehir), uçaḴnan (XII/11) (< uçakla) (Erzincan), oturaḴlı (XIV/17) (< oturaklı) (Burdur), oḫunaḫlıydı (XXI/34) (< okunaklıydı) (Sivas)

-AlAk (< -AlA-k)

Tekrarlama filleri yapan -AlA- ekinin fiilden sıfat türeten -k ekiyle kaynaşmasından oluşmuş bir ektir. Tekrarlama, art arda yapılma sonucu olan bir nitelik veya nesneyi gösterme işlevi taşır[189].

yatalaḳ (XXII-b/36) (Kütahya)

-enek, -eneḫ

Eskiden beri süregelme, yer yöre bildirme, bir özelliği üzerinde taşıma gibi değişik görevlerde adlar türeten bir ektir[190].

geleneḫ (XIX/27) (< gelenek) (Nevşehir), gelenek (XIX/72) (Nevşehir)

-cA

İşlek olmayan bir ektir.

düşüncen (V/61) (Çankırı), eylencesi (X/8) (Bingöl), düşünceme (XIII/80) (Ankara)

-ç

İşlek bir ektir. Getirildiği fiildeki hareketi yapanı, yapılan hareketi veya o hareketle ilgili bir niteliği, bir özelliği gösteren soyut ad ve sıfatlar türetme görevinde kullanılmaktadır[191]. I. kuşaktan bazı kaynak kişilerde ç > ş değişmesinden dolayı ekin -ş'li kullanımına da rastlanmıştır.

sevinç (VII/14) (Makedonya), ġaḫıç (XVIII/31) (< kakınç) (Sivas)

---

[188] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 70.
[189] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 72.
[190] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 74.
[191] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 76.

-ge

düşüngem (XVII/111) (< düşüncem) (Kayseri)

-gAn

Alışkanlık sıfatları türeten işlek bir ektir. Bazı kelimelerde ise sıfatlık özelliğini yitirerek isimlere dönüştüğü de görülür[192].

alışġanlıḳ (XIV/50) (< alışkanlık) (Burdur)

-GI, -GU

Eklendiği fiillerden çeşitli araç gereç isimleri ile çeşitli nitelikte soyut ve somut isimler türeten işlek bir ektir.

duyġusal (III/12) (Sivas), saygımız (III/15) (Sivas), bilgi görgü (V/18) (Çankırı), uyḳu (VI/73) (Aydın), bilgisayardan (X/71) (Bingöl), işgiye (XI/75) (< içki) (Erzincan), saygı (XIII/80) (Ankara), vergiyi (XXXIV/90) (Kütahya)

-gUn, -gIn

Anlamı pekiştirilmiş sıfat olarak kullanılan isimler türeten işlek bir ektir.

yorġun (II/12) (Kütahya), baygınnıḳ (VIII/62) (< baygınlık) (Bolu), düzgün (IX/43) (Kars), bıḲġınnıḳ (XXXIV/2) (< bıkkınlık) (Kütahya)

-I

Eski Türkçede -g ve -ġ fiilden isim yapma ekinin Batı Türkçesinde düşmesi yüzünden yardımcı sesin fiilden isim yapma haline gelmesi ile ortaya çıkmış bir ektir[193]. İşlev bakımından fiilin gösterdiği işin ürünü veya sonucu olan somut ve soyut adlar ve sıfatlar türetir[194]. İşlek bir ektir.

sürüyü (III/6) (Sivas), başarılı (III/28) (Sivas), anılarımı (IV/42) (Kars), ayrılmış (V/54) (< ayır-ı+l-mış) (Çankırı), anılarım (VII/49) (Makedonya), ḳuruludur (IX/38) (Kars), başörtümü (X/61) (Bingöl), ḳorḳu (X/67) (Bingöl), ḳoḳusu (XII/103) (Gaziantep), anılardı (XVI/50) (Ordu), dizideki (XXVI/403) (Aksaray)

I. kuşaktan bir kaynak kişide ekin başında g ünsüz türemesi yapılarak -gü şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

başörTgülü (XIII/82) (< başörtülü) (Ankara)

---

[192] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 80.
[193] Ergin, *Türk Dil .....,* s.192.
[194] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 82.

-(y)IcI, -(y)ücü

Her türlü fiil kök ve gövdelerine getirilerek ad ve sıfat türeten işlek bir ektir[195].

temizleyiciye (IV/19) (Kars), ḳalıcı̱ (IV/66) (< kalıcı) (Kars), görücüler (X/6) (Bingöl), düşürücü (XXII-b/51) (Kütahya) ō̱renci (VIII/69) (< öğrenici) (Bolu)

-(I)k (> ḫ)

İşlek bir ektir. Yaptığı isimler umumiyetle fiilin gösterdiği harekete uğramış olan, bazen de o hareketten doğmuş bulunan veya o hareketi yapan çeşitli nesne isimleri türetir[196].

bozuḳ (IX/42) (Kars), uzaḴda (II/11) (< uzakta) (Kütahya), isdeKlerini (III/6) (< isteklerini) (Sivas), büyük (III/33) (Sivas), dileKce (I/3) (< dilekçe) (Kütahya), deı̯şiKlik (VIII/20) (< değişiklik) (Bolu), buruḳ (XVI/37) (Ordu), böyüğ (XVII/67) (< büyük) (Kayseri), açıḫdı (XXIII-b/59) (< açıktı) (Kayseri), ḳuşaḳ (XXXII/1) (Afyonkarahisar), isdek (VII/7) (< istek) (Makedonya)

-I, -Í

İşlek olmayan bir ektir.

oḳula (IV/50, X/69) (Kars, Bingöl), oḳul (XIV/6) (Burdur), oḳuĺa (XXV/17) (< okula) (Uşak)

-(I)m, -(U)m

Fiille ilgili bir hal, durum, iş ifade eden ve o işle ilgili, o işten doğan varlık, eşya, alet, yer v.s gibi çeşitli isimler yapar[197].

yatırımlarımız (V/98) (Çankırı), do͡umlu (VI/7) (< doğ-u-m+luyum) (Aydın), dökümde (IX/24) (Kars), yaşam (XI/10) (Elazığ), eyitim (XVI/12) (< eğitim) (Ordu), giyimleri, ḳuşamları (XXI/16) (Sivas), bölümleşdirmek (XXII-b/31) (< bölümleştirmek) (Kütahya), yarım (II/10) (Kütahya)

-mA

Aslında bir isim-fiil ekidir. -mAk ekinin son ses -k ünsüzünün ünlüler arasında yumuşayıp kaybolmasından oluşmuştur. -mAk eki bir hareket bildirdiği halde -mA eki hareket canlandırmaz. Fiillerin gösterdiği oluş, kılış ve durumları yalın birer iş olarak

[195] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 83.
[196] Ergin, *Türk Dil*....., s.188
[197] Ergin, *Türk Dil .....,* s.188

belirten adlar yapar. Bununla birlikte ek gösterdiği yalın iş bildirme özelliğinden zamanla uzaklaşarak kalıcı adlar türetmiştir[198].

ġazmayı (I/17) (Kütahya), ō̈renmeye (II/17) (< öğrenmeye) (Kütahya), havlamaları (III/6) (Sivas), atmasını (V/12) (Çankırı), ḳanaması (VIII/77) (Bolu), boşanma (IX/41) (Kars), ğıyma (X/54) (< kıyma) (Bingöl), pazarlama (XIX/9) (Nevşehir), geşmeyi (XXII/49) (< geçmeyi) (Kütahya), ḳonuşmaya (XXVI/58) (Aksaray), yaPma şansı (XXVI/152) (< yapma şansı) (Manisa), oḳumayı (XXVI/160) (Kırşehir)

-mAk, -maḫ, -má

Bütün fiillerin geçici isim şekillerini yapan bir isim-fiil eki olan -mAk kalıplaşma yoluyla bazı kalıcı isimler de yapmıştır. Ayrıca I. kuşaktan kaynak kişilerin bazılarında Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen -maḫ ve -má şekilleri de görülmüştür.

yazılmaḳ (I/3) (Kütahya), eKmek (III/84) (< ekmek) (Sivas), yaşamaḳ (II/33) (Kütahya), yaPmaḫ (IV/11) (< yapmak) (Kars), görmek (VI/17) (Aydın), uymaḴ (IX/2) (< uymak) (Kars), sormaḳ (XXVII/10) (Bilecik)

-mek ekine ünlü bir ek gelmesiyle ek, ünsüz erimesine uğramış ve hece kaynaşması sonucu -má şekline dönüşmüştür.

yemá (XVII/67) (< yemeği) (Kayseri)

-mAn

İşlek olmayan bir ektir.

ō̈reTmenidir (III/73) (< öğretmenidir) (Sivas), göçmen (IV/64) (Kars)

-muş

Aslında bir sıfatfiil ekidir. -mIş, -mUş ekiyle kurulan sıfat tamlamalarında ad ögesinin atılması ve sıfattaki geçmiş zaman gösterme işlevinin iyiden iyiye aşınması ile kalıcı isimler türetmiştir[199].

dolmuşcu (XXIII-b/2) (< dolmuşçu) (Yozgat)

-mUr

İşlek olmayan bir ektir.

yāmurda (XVIII/20) (< yağmurda) (Sivas)

---

[198] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 91.
[199] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 100.

-n, -(I)n, -(U)n

Fiilin gösterdiği işin sonucu veya ürünü olma göreviyle türetmeler yapan bir ektir.

gelin (XX/11) (Sivas), düyününü (VIII/83) (< düğününü) (Bolu), sorun (XVIII/9) (Sivas)

-(I)ntI, -(ü)ntü

Bazı çalışmalarda bir kısım fiillerin dönüşlü şekillerinin bulunmaması dikkate alınarak -(I)ntI, -(U)ntU bazı çalışmalarda fiillerin dönüşlü yapıları esas alınarak -tI, -tU biçiminde, bazı çalışmalarda ise iki ayrı ek olarak gösterilmiştir[200].

sıḳıntı (XVIII/2) (Sivas), üzüntülü (III/34) (Sivas), üzüntüden (VI/78) (Aydın), üzüntüler (X/87) (Bingöl), yaşantımız (XIV/31) (Burdur), sıḫıntı (XVIII/82) (< sıkıntı) (Sivas), sıḳıntı (XXII/8) (Kütahya), kesintisi (XXXII/109) (Afyonkarahisar)

-Ar, -Ir

Aslında sıfat-fiil olan ek oluşturduğu tamlamalarda tamlananın atılması ve sıfatın yalnız başına o adı karşılaması yoluyla kalıcı isimler türetmiştir.

bilgisayara (X/72) (Bingöl), dönercilik (XXXII/48) (Afyonkarahisar), bilgisayarın (XXVI/331) (Aksaray), oḳur yazarım (X/69) (Bingöl)

-(I)ş, -(U)ş

Korkmaz, bu eki işlev bakımından da farklı oluşu sebebiyle (y)Iş, -(y)Uş isim-fiil ekinden ayırarak ele almıştır. Fiil kök ve gövdelerinden bir işin sonucu veya ürünü olan soyut ve somut kalıcı isimler türeten bir ek olduğunu belirtir[201].

çıḫış (IX/35) (< çıkış) (Kars), alışveriş (XVII/100) (Kayseri), görünüşüne (IX/90) (Kars), çıḳışımızı (X/80) (Bingöl), dönüşümüzde (XI/42) (Erzincan), çöküş (XXXII/89) (Afyonkarahisar), geliş (XII/17) (Gaziantep), gediş (XVII/28) (< gidiş) (Kayseri), savaş (XXI/60) (Sivas), uçuş (VIII/35) (Bolu)

-(u)t

İşlek olmayan bir ektir. Fiilden somut ve soyut isimler türetir. Kendinden sonra ünlü ile başlayan ekler gelirse t > d değişimi görülmüştür.

umūdunuz (VII/4) (Makedonya), umudum (XI/19) (Erzincan), yaḳıtı (XXXII/138) (Afyonkarahisar)

---

[200] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 101-104.
[201] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 106-107.

2.2.1.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri

+A-

Genellikle tek heceli ünsüzle biten isim köklerinden fiiller türetir. Bununla birlikte iki heceli birkaç isme gelerek ismin ikinci hece ünlüsünün düştüğü de görülmüştür.

uzaĶda (II/11) (< uzakta) (Kütahya), yaşamaķ (II/33) (Kütahya), yaşıyoduķ (III/81) (< yaş+a-yorduk) (Sivas), benzetiyollar (IV/61) (< beniz+e-t-i-yorlar) (Kars), oynuyor (V/30) (< oyun+a-yor) (Çankırı), dileKce (I/3) (< di-l+e-k+çe) (Kütahya), ķapatıyorum (VI/84) (Aydın), ķanaması (VIII/77) (Bolu), yaşam (XI/10) (Elazığ), oynaTmasını (XII/63) (< oynatmasını) (Gaziantep), ķapadıp (XIII/49) (< kapatıp) (Ankara), yaşantı (XVIII/1) (< Sivas), yaşasan (XXII-b/58) (Kütahya), oynamaķ (XXVI/31) (Kırşehir)

+Al- (<+A-l-)

+A ekiyle edilgenlik bildiren -l- çatı ekinin kaynaşmasından oluşmuştur[202].

buŋalırdım (II/10) (< bunalırdım) (Kütahya), düzelir (VII/6) (Makedonya), düzeltince (X/61) (Bingöl), bunalmışdık (XIII/40) (< bunalmıştık) (Ankara)

+Ar- (<+A-r-)

Yapma bildiren bir birleşik ektir.

başarılı (III/28, XXVI/215) (Sivas, Kırşehir), başaramadım (XIV/6) (Burdur), everīm (XVII/34) (< evereyeim) (Kayseri), otarmaya (XI/2) (< otlatmaya) (Erzincan)

+(ı)k-, +(ü)k-

İşlek olmayan ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir.

acıĶdi (X/28) (Bingöl), biriKdirelim (XIX/17) (< biriktirelim) (Nevşehir), gözüKmüyo (XIII/25) (< gözükmüyor) (Ankara)

+l-

+Al- ve +Ar- ekleriyle aynı görevde bir ektir. Olma bildirir.

ayrılmış (V/54) (< ayır-ı+l-mış) (Çankırı), dirilTmek (VIII/62) (< diriltmek) (Bolu)

+lA-

Eski Türkçeden beri Türkçenin bütün kollarında canlı ve işlek olan isimden fiil türetme ekidir. Türkiye Türkçesinde de verimli ve anlamca çok yönlü türetmeler yapan bir ektir[203].

---

[202] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 112.

başladıķ (I/45) (Kütahya), özledim (II/2) (Kütahya), havlamaları (III/6) (Sivas), ayarlamış (IV/18) (Kars), ķarşıladım (VIII/67) (Bolu), zorlandıķ (X/9) (Bingöl), paTlamaya (X/37) (< patlamaya) (Bingöl), bālayan (XII/3) (< bağlayan) (Gaziantep), ķaTladım (XIII/32) (< katladım) (Ankara), azarladı (XIV/14) (Burdur), hoşlarlardı (XVI/32) (Ordu), pazarlama (XIX/9) (Nevşehir), çaTlasıŋ (XXII-b/48) (Kütahya), izliyosun (XXV/38) (< iz+le-yorsun) (Uşak), hesaPlanıyodu (XXXIV/62) (< hesap+lanıyordu) (Kütahya), özlüyoruz (<öz+le-yoruz) (XXXIV/113) (Kütahya), temizliyordu (IV/20) (< temiz+le-yordu) (Kars), hatırlatan (XXVI/38) (Aksaray)

+lA- isimden fiil yapma ekinin -n- ve -ş- fiilden fiil yapma ekleriyle kaynaşarak +lAn- ve +lAş- birleşik eklerini de oluşturmaktadır.

+lAn- (< +lA-n)

evlendik (II/4) (Kütahya), ķabullenemez (VII/81) (Makedonya), zorlandı (IX/15) (Kars), nışanlandım (XI/3) (< nişanlandım) (Erzincan), ķaynaĶlanıyo (XXVI/162) (< kaynaklanıyor) (Aksaray), yaşlandī (XXVIII/4) (< yaşlandığı) (Ankara), yaşĺandī (XXIX/62) (< yaşlandı) (Afyonkarahisar), deyerlendirceKsiniz (XXXI/8) (< değerlendireceksiniz) (Uşak)

+lAş- (< +lA-ş-)

yerleşmişse (IV/65) (Kars), gerçeKleşdirdik (VIII/8) (< gerçekleştirdik) (Bolu), ġuruPlaşdıķ (XI/32) (Erzincan), sakinleşmiş (X/45) (Bingöl), ġararlaşdırdılar (XI/22) (< kararlaştırdılar) (Erzincan), şehirleşmek (XXI/13) (Sivas), ķucaĻlaşdıķ (XXI/52) (< kucaklaştık) (Sivas), almanlaşdıķ (XXVII/7) (< Almanlaştık) (Bilecik)

+(i)mse-

(I)m/ +(U)m ve +sA- ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir ektir. Ek öyle sayma, gibi görme anlamında benzerlik gösterir[204].

benimseyip (XIX/3) (Nevşehir)

2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

-AlA-

Fiilin gösterdiği işin kısa aralıklarla tekrarlandığını gösteren bir ektir. -AlA- eki -A+lA- (öt-e+le-) veya +A-g+lA- (ot+a-ġ+la-) şeklinde iki farklı yapıda ancak sonradan ortaklaşmış bir birleşik ek olarak da düşünülmektedir[205].

---

[203] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*.....,s. 116-119.
[204] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 120.

ġovalıyodum (X/12) (< kov-ala-yordum) (Bingöl), silkeliyordum (XVIII/18) (Sivas)

-Ar-

Ünsüzle biten bazı geçişsiz fiillerden geçişli fiiller türeten, diğer ettirgenlik eklerine göre daha az işlek bir ektir.

çıḳarmaḳ (V/11) (Çankırı), çıḫarTdım (XX/51) (< çıkarttım) (Sivas), çıḳardılar (XXII-b/8) (Kütahya), çıḳarmışlardı (XXVIII/98) (Ankara), çökerTdiler (XXXII/45) (< çökerttiler) (Afyonkarahisar)

-der-

İşlek olmayan bir ettirgenlik ekidir.

döndermem (XVII/9) (Kayseri)

-dIr-, -dUr-

İki ayrı ettirgenlik ekinin kaynaşmasından oluşmuştur. Ünsüz ile sonuçlanan geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek oldurma ve yaptırma bildiren geçişli fiiller yanında, bazı fiillerde işlev kayması ile olanak sağlama, sebep olma, ilgi göstermek, önem vermek işlevleri üstlenen ek Türkiye Türkçesinin en yaygın kullanılan çatı eklerindendir.

saldıran (III/11) (Sivas), basdıraraḳ (III/37) (< bastırarak) (Sivas), aşdırmak (V/26) (< açtırmak) (Çankırı), gerçeKleşdirdik (VIII/8) (< gerçekleştirdik) (Bolu), bindirdiler (X/8) (Bingöl), saPdırdılar (XI/74) (< saptırdılar) (Erzincan), doldururlardı (XVI/63) (Ordu), yedirdiler (XX/11) (Sivas), ḳonuşdurmam (XXII/40) (< konuşturmam) (Kütahya), indirmiyo (XXIII-b/6) (< indirmiyor) (Kayseri), öldürmek (XXIV/31) (Eskişehir), tuTduramıyosun (XXVI/126) (< tutturamıyorsun) (Kırşehir),

-(I)l-, -(U)l-

Edilgen çatılı fiiller türeten işlek bir ektir. Bazen de edilgenlik fonksiyonundan sıyrılıp eklendiği kökle kaynaşarak edilgenlik ifade etmeyen fiiller türetir.

yazılmaḳ (I/3) (Kütahya), sarılıyodum (III/11) (< sarılıyordum) (Sivas), yorulmadan (III/87) (Sivas), üretiliyor (IV/28) (Kars), üzüldüm (V/14) (Çankırı), yıḳıldım (VI/3) (Aydın), atıldım (VIII/96) (Bolu), ḳuruludur (IX/38) (Kars), üzülüp (X/88) (Bingöl), yazıldım (XI/12) (Erzincan), ayrılışıŋ (XIII/17) (< ayrılışın) (Ankara), yazılem (XIV/12)

---

[205] Bkz.: Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yayınları 1348, Ankara 1991, s. 104; Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 125.

(< yazılayım) (Burdur), vurulduyduḳ (XV/11) (Çorum), yıḫıldı (XV/36) (< yıkıldı) (Çorum), yazıldı (XX/15) (Sivas), taḳılan (XXVI/172) (Kırşehir), güvenilirliklerini (XXVIII/7) (Ankara), varılırdı (XXXII/166) (Afyonkarahisar), ḳapaĺdi (XXXVI/35) (< kapaldı) (Aydın)

-mA-

Bütün fiillerin olumsuz şekillerini yapan bir ektir. Vurgusuz olan ek kendinden sonra yapım eki almaz. Fiil çekimlerinde özellikle -yor ekiyle kurulan şimdiki zaman kipinin çekiminde ekin ünlüsünde -A- > -I- değişimi görülür.

çalışmadīmızı (I/14) (< çalışmadığımızı) (Kütahya), ısınmadı (II/1) (Kütahya), olmayasın (III/20) (Sivas), görmedim (IV/56) (Kars), kesme (V/33) (Çankırı), üzülme (VI/55) (Aydın), tanımadīm (VII/27) (< tanımadığım) (Makedonya), olmadı (XI/10) (Erzincan), görmemişdi (XII/42) (Gaziantep), durma (XVIII/24) (Sivas), eTmedim (XIX/28) (< etmedim) (Nevşehir), geşmedim (XXII/49) (< geçmedim) (Kütahya), yaPma (XXVI/112) (< yapma) (Kırşehir), tuTmadıḳ (XXXI/74) (< tutmadık) (Bayburt)

-n-, -(I)n-, -(U)n-

Asıl görevi, geçişli fiillerden olma ve bazen de yapma bildiren dönüşlü ve edilgen fiiller türetmektir[206].

daşındıḳ (II/6) (< taşındık) (Kütahya), giyinemiyoduḳ (III/9) (< giyinemiyorduk) (Sivas), soyunduḫ (IV/24) (< soyunduk) (Kars), bilinşli (VII/41) (< bilinçli) (Makedonya), öünüyoduḳ (VII/42) (Makedony), eylencesi (X/8) (Bingöl), oḫundu (XI/31) (< okundu) (Erzincan), sevinirdik (XVII/29) (Ordu), sevündük (XVII/61) (< sevindik) (Ordu), yaşantı (XVIII/1) (< Sivas), oḫunaḫlıydı (XXI/34) (< okunaklıydı) (Sivas), toplandıḳ (XXII/4) (Kütahya), taşındıydım (XXVI/84) (Aksaray), ısınmadı (II/1) (Kütahya), sarınan (III/36) (< sarılan) (Sivas)

-(I)r, (U)r, -(i)Ḫ

Oldurma ve yaptırma anlamında fiiller türeten ettirgenlik ekidir. İşlev bakımından -Ar- ekiyle aynı görevde olup -Ar- ekinden daha işlektir. Bazı fiillerde ise ettirgenlik işlevini yitirmiş ve fiile yeni bir sözlük anlamı katmıştır[207].

bitirdim (V/10) (Çankırı), yatırımlarımız (V/98) (Çankırı), geçirmişdi (VIII/77) (Bolu), oturcāma (IX/65) (< oturacağıma) (Kars), doyurdu (X/30) (Bingöl), şaşırTdılar (XI/74)

[206] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 1209-131.
[207] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 131.

(< şaşırttılar) (Erzincan), baturdum (XVIII/89) (< batırdım) (Sivas), içirdiler (XX/11) (Sivas), düşürücü (XXII-b/51) (Kütahya), doyuracaḳ (XXXIV/121) (Kütahya)

III. kuşaktan bir kaynak kişide ekin Almancanın etkisiyle -(i)R̥ olarak telaffuz edildiği tespit edilmiştir.

bitiR̥dim (XXVI/111) (< bitirdim) (Manisa)

-(U)ş-, -(I)ş-

Fiil kök ve gövdeleriyle isimlerden türemiş fillere gelerek birbirinden farklı işlevler yüklenmiş bir çatı ekidir. Çok işlek bir ektir. Asıl işlevi fiilin özneyle olan bağlantısı açısından, işteşlik temelinde ortaklaşa bir işi göstermesidir. Geçişli fiilin gösterdiği işi iki öznenin karşılıklı, geçişsiz fiilin gösterdiği işi birden fazla kişinin ortaklaşa, nadiren de fiilin gösterdiği işi birden fazla kişinin ortaklaşa ve karşılıklı yaptığını gösteren fiiller türetir. Bunların yanında eklendiği geçişsiz fiil kök ve gövdelerinden kendiliğinden oluş bildiren fiiller türetir[208].

gülüşdüḳ (III/52) (< gülüştük) (Sivas), görüştüḥ (IV/17) (< görüştük) (Kars), tanıştırdım (VIII/68) (Bolu), yetişdirmeye (IX/43) (Kars), tanışdıḳ (XII/21) (Gaziantep), uyuşamadıḳ (XVI/45) (Ordu), görüşdük (XXI/54) (< görüştük) (Sivas), ḳarışdırıyım (XXII-b/32) (< karıştırayım) (Kütahya), bölüşdürdüm (XXXIV/63) (< bölüştürdüm) (Kütahya), araşdırıyom (XXII-b/13) (< ara-ş-tırıyorum) (Kütahya)

-(I)t-

Geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek ettirgenlik fiilleri kuran işlek bir çatı ekidir. Eklendiği bazı fiillerde kökle kaynaşmış ve ettirgenlik işlevi bakımından körelmiştir. Bazı fiilleri ise anlam kaymasına uğratarak değişik anlamlar kazandırmaktadır[209].

üretiliyor (IV/28) (Kars), oḳuTmadın (V/13) (< okutmadın) (Çankırı), ḳapatıyorum (VI/84) (Aydın), dirilTmek (VIII/62) (< diriltmek) (Bolu), eyletir (IX/5) (Kars), ġorḫuTmaya (X/12) (< korkutmaya) (Bingöl), şaşırTdılar (XI/74) (< şaşırttılar) (Erzincan), oynaTmasını (XII/63) (< oynatmasını) (Gaziantep), ḳapadıp (XIII/49) (< kapatıp) (Ankara), eyitimli (XXII/9) (< eğitimli) (Kütahya), oḳutacām (XXIV/38) (< okutacağım) (Eskişehir), tanıt (XXVI/168) (Aksaray), çökerTdiler (XXXII/45) (< çökerttiler) (Afyonkarahisar), şımartılmış (XXXIV/42) (Kütahya), uzatırsan (XLV/21)

[208] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 131-134.
[209] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 134-135.

(Kayseri), ısıtıyodu (III/10) (< ısıtıyordu) (Sivas), benzetiyollar (IV/61) (< beniz+e-t-i-yorlar) (Kars)

2.2.1.5. Yapım Eki Yığılması

nışan+nı+lı nışanlı (XVII/17) (< nişanlı) (Kayseri) kelimesinde +lı isimden isim yapım eki gerileyici ünsüz benzeşmesinde uğrayarak +nı şeklinde isim köküne gelmiş ve nışan+nı olmuştur. +nı yapım ekinin üstüne tekrar +lı yapım eki getirilmiştir.

manav+lıḫ+cı+lıḫ manavlık (IX/68) (< manavcılık) (Kars) kelimesinde ise

+lıḫ ve +cı isimden isim yapım ekinin görevlerinden biri de meslek adlarına gelerek o meslekle uğraşan kimseyi gösteren adlar türetmektir. manav+lıḫ+cı+lıḫ kelimesinde meslek +lıḫ ve +cı meslekle uğraşan kimseyi gösterme görevindeki ekler üst üste gelmiştir.

Derlenen metinlerde geçen yapım ekleri incelendiğinde genel olarak Türkiye Türkçesi yazı ve ağızlarındaki kullanıma paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerde çokça örnekleriyle karşılaştığımız yapım ekleri III. kuşaktan derlenen metinlerde III. kuşakta dil kullanımının Almancaya kayması nedeniyle örnekleri azalmıştır. Ayrıca I. ve II. kuşaktan bazı kaynak kişilerden derlenen metinlerdeki Almanca kelimelere Türkçe yapım eklerinin getirildiği tespit edilmiştir. I. ve II. kuşakta görülen bu kullanıma III. kuşakta rastlanmamıştır.

2.2.2. Kelime Türleri

Türkçede kelime türlerini anlam ve görevleri bakımından isimler, fiiller ve edatlar olmak üzere üç grupta incelenir.

İsimler her türlü soyut ve somut varlıkları karşılayan; fiiller ise iş, oluş ve hareket bildiren anlamlı sözcüklerdir. Edatlar ise tek başına anlam taşımayan, birlikte kullanıldıkları kelime veya kelime grupları içinde anlam kazanan görevli sözcüklerdir.

Derlediğimiz metinlerde Türkçe ve Almancanın birlikte veya karışık kullanılması her iki dile ait sözcük türlerine metinlerde rastlamamızı sağlamıştır. Aşağıda metinlerde karşılaştığımız Türkçe ve Almanca sözcük türleri örneklendirilmiştir.

2.2.2.1. İsimler[210]

Evrendeki canlı cansız tüm varlıkları, insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları tek tek veya tür olarak karşılayan kelimelere isim denir.

---

[210] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 195-331.

İsimler; niteliklerine, dildeki görevlerine, şekil yapılarına, kullanılış yerlerine ve taşıdıkları diğer özelliklere göre birbirlerinden farklı biçimlerde sınıflandırmak mümkündür.

2.2.2.1.1. İsim Çekimi

Kelimeler yalın halleri ile karşılığı oldukları nesne ve kavramları ifade ederler. Bazı kelimelerin ise tek başlarına bir nesne ve kavram karşılığı yoktur. Dil yalnız kelimelerden oluşan bir sistem olmayıp çeşitli özellikteki kelimelerin (ad, fiil, sıfat, adıl, ilgeç vb.) birtakım kurallar çerçevesinde birbirleriyle ilişki kurmaları ile anlamlı şekilde işleyen karmaşık bir yapıdır. Kelimeler arasındaki ilişkiyi ise çekim ekleri aracılığı ile gerçekleştiririz.

Özellikleri ve işlevleri bakımından birbirinden farklı özelliklere sahip olan çekim eklerinin isimlerde kullanılanları çokluk ekleri, iyelik ekleri, hâl ekleri, aitlik ekleri ve soru eki olarak gruplandırılabilir.

2.2.2.1.1.1. Çokluk Ekleri

Türkçede çokluk bildiren ek eskiden beri+lAr ekidir.Türkiye Türkçesi yazı dilinden farklı olarak Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen +lA, +nA, +nAr şekilleri Almanyada yaşayan I., II. ve III. kuşatan derlenen metinlerde de yaygın olarak görülmüştür.

Türkiye Türkçesi ağızlarından farklı olarak II. ve III. kuşakta Almancanın fonetiğinin etkisiyle +ÍaR̨, +nağ, +Ía, ÍAr şekillerine de rastlanmıştır.

+lA, +Ía, +lĀ, +lā̄

birilēne (I/26) (< birilerine) (Kütahya), aylādaydı (I/32) (< aylardaydı) (Kütahya), ōreTmenlēden (V/8) (< öğretmenlerden) (Çankırı), işçilē (XIX/6) (< işçiler) (Nevşehir), ālamalā (XI/44) (< ağlamalar) (Erzincan), yemeKlēni (XV/65) (< yemeklerini) (Çorum), ḳomşulādan (XXII/4) (< komşulardan) (Kütahya), ikizlēŋ (XXVII/1) (< ikizlerin) (Bilecik), senelāde (XXIX/11) (< senelerde) (Afyonkarahisar), ḳaR̨deşlē (XXX/5) (< kardeşler) (Aydın), ġovalānı (XXXIII/11) (< kovalarını) (Manisa), eşyalam (XXVI/358) (< eşyalarım) (Nevşehir), onÍa (XXXVII/1) (< onlar) (Samsun), inek̂lā̄ (XXXVI/12) (< inekler) (Aydın), aRḳadaş̄Íanna (XXXVI/13) (< arkadaşlarınla) (Aydın), filimle (XXVI/388) (< filimlere) (Bayburt)

+lAr

bileTleri (I/41) (< biletleri) (Kütahya), kimler (III/1) (Sivas), ağıllara (III/11) (Sivas), teyPlerle (IV/10) (< teyiplerle) (Kars), oralara (V/3) (Çankırı), tarlalarlan (VI/7) (<

tarlalarla) (Aydın), işlerimiz (VII/2) (Makedonya), çocuḳlarım (VIII/1) (Bolu), köylerde (XIX/9) (Nevşehir), onlarla (IX/9) (Kars), arḳadaşlarım (X/2) (Bingöl), şartlar (XI/8) (Erzincan), huḳuḴcular (XII/93) (< hukukçular) (Gaziantep), olanlara (XIII/62) (Ankara), pastalar (XIV/27) (Burdur), tavırlar (XVI/2) (Ordu), ġışlar (XVII/23) (< kışlar) (Kayseri), arḫadaşlar (XVIII/39) (< arkadaşlar) (Sivas), milyarlar (XXII-b/45) (Kütahya), şeyler (XXIII/3) (Yozgat), kenarları (XXIII-b/56) (Sivas), cadılar (XXIV/6) (Eskişehir), ḳaPlunbālar (XXV/47) (< kaplumbağalar) (Uşak), antıramannar (XXVI/95) (< antrenmanlar) (Kırşehir), çocuḴlarla (XXVI/74) (< çocuklarla) (Aksaray), gençler (XXVIII/1) (Ankara), annaşdılar (XXIX/27) (< anlaştılar) (Afyonkarahisar), boylular (XXXI/41) (Uşak), savaşlar (XXXVI/12) (Kütahya), çoşuḴĺari (XXXVII/2) (< çocukları) (Samsun), doŋuzları (XXXVI/13) (< domuzları) (Aydın), çiçeKleri (XXVIII/34) (< çiçekleri) (Afyonkarahisar), filimler (XXVI/378) (< filmler) (Kırşehir), c̄azıĺar (XXVI/2) (< cadılar) (Eskişehir)

+ĺaR̥

abĺamĺaR̥dan (XXX/7) (< ablamlardan) (Aydın), ḥataĺaR̥ (XXXI/95) (< hatalar) (Uşak)

+nĀ

zamannā (I/7) (< zamanlar) (Kütahya), ġazanamıyannā (I/20) (< kazanamayanlar) (Kütahya), yaPsınnā (VII/12) (< yapsınlar) (Makedonya), bunnā (XXII/3) (< bunlar) (Kütahya), görsünnē (XXII-b/13) (< görsünler) (Kütahya), kimnē (XXVII/9) (< kimler) (Bilecik), aĺmannā (XXIX/3) (< almanlar) (Afyonkarahisar), insannā (XXVI/285) (< insanlar) (Niğde)

+nağ

onnağı (XXIX/7) (< onları) (Afyonkarahisar)

+nAr

gelenner (XVIII/31) (< gelenler) (Sivas), alannarı (I/22) (< alanları) (Kütahya), zamannar (III/4) (< zamanlar) (Sivas), günneri (III/66) (< günleri) (Sivas), torunnarı (IV/50) (< torunları) (Kars), onnara (V/70) (< onlara) (Çankırı), onnarnan (XVII/10) (< onlarla) (Kayseri), onnarı (XXIII/29) (< onları) (Yozgat), onnarın (XXV/41) (< onların) (Uşak), adamnara (VII/29) (< adamlara) (Makedonya), insannarsınız (VIII/17) (< insanlarsınız) (Bolu), isdasyonnar (XIX/61) (< istasyonlar) (Nevşehir), düyünnere (X/92) (< düğünlere) (Bingöl), ōreTmenner (XII/93) (< öğretmenler) (Gaziantep), insannarıŋ (XIII/69) (< insanların) (Ankara), deyennerden (XIV/63) (< diyenlerden)

(Burdur), bunnarıŋ (XV/66) (< bunların) (Çorum), torunnar (XVI/77) (< torunlar) (Ordu), bunnarı (XXII/10) (< bunları) (Kütahya), insannara (XXXVI/13) (< insanlara) (Kütahya), bunnar (XXVI/69, XXXIII/17) (< bunlar) (Aksaray, Manisa), müslümannar (XXIX/25) (< Müslümanlar) (Afyonkarahisar), bunnar (XXVIII/106) (< bunlar) (Ankara), insannara (XXVI/291) (< insanlara) (Aksaray), insannaR̥ (XXVI/285) (< insanlar) (Niğde), müslümannarı (XXVI/30) (< Müslümanları) (Eskişehir)

Almanca Kelimelerde Türkçe Çokluk Eklerinin Kullanımı

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe çokluk eki +lAr ve onun Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen alafonlarına rastlanmıştır.

h*ōfın*+lar+da (IV/26) (< ofen "ocak, fırın"), *ġauf*+lar+a (XVIII/43) (< kauf "alışveriş, market"), *banof*+lā (XIX/61) (< bahnhof+lar "istasyon, gar"), *bRemse*+ler+i (XXIII/20) (fren), *arbeiter*+lar (XXXII/5) (işçi), *ausländer*+lā+nan (XXXIV/83) (yabancı, göçmen), *schiif*+ler+den (XXVI/267) (gemi), *arm*+lar (XXXVI/29) (fakir)

2.2.2.1.1.2. Hâl Ekleri

2.2.2.1.1.2.1. İlgi Hâli Eki

Derlenen metinlerde karşılaşılan ilgi hâli ekleri Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarında görülenlerden farklı değildir. Türkiye Türkçesi yazı dilinde olduğu gibi kalınlık-incelik ve düzlük yuvarlaklık uyumlarına uymak suretiyle ünlü ile biten isimlere +nın, +nin, +nun, +nün ünsüzle biten kelimelere ise +ın, +in, +un, +ün şeklinde gelmektedir. Türkiye Türkçesi yazı dilindeki ilgi hâlinin yanında derlenen metinlerde +ŋ, +n, +Iŋ, +Uŋ,+ nUŋ ve +ni şekilli kullanımlara da rastlanmıştır. III. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle ilgi hâli ekin kullanılmadan tamlama yapıldığı görülmüştür.

+ø

annem arḳadaş̄nın ḳızı (XLI/11) (< annemin arkadaşının ḳızı) (Aksaray), anne *und* baba diĺi duydu (XXX/2) (< anne ve babamın dilini duydu) (Aydın)

+In

ayazın (III/8) (Sivas), annemin (III/71) (Sivas), ateşin içinde (IV/27) (Kars), türKlerin (V/26) (< Türklerin) (Çankırı), şeyimizin (VII/10) (Makedonya), bizlerin (VIII/2) (Bolu), herkesın başına (IX/20) (< herkesin başına) (Kars), senin işin (XI/24) (Erzincan), barmaḫların ucu (XVIII/57) (< parmakların ucu) (Sivas), yemeKlerin (XXIII-b/21) (< yemeklerin) (Yozgat), onların (XXIV/12) (Eskişehir), elin ōlu (XXVI/183) (< elin oğlu) (Kırşehir), senin (XXVI/15) (Aksaray), onnaR̥ın (XXX/5) (<

onların) (Aydın), anämin yana (XXIX/7) (< annemin yanına) (Afyonkarahisar), evin yanda (XLI/1) (< evin yanında) (Aksaray), abimin ismi (XXVI/82) (Kırşehir)

+Iŋ

deŋiziŋ (I/36) (< denizin) (Kütahya), almanıŋ (I-b/3) (< Alman'ın) (Kütahya), ḳarsıŋ (IV/4) (< Kars'ın) (Kars), seKkiziŋ (IV/7) (< sekizin) (Kars), onnarıŋ (VI/4) (< onların) (Aydın), adamıŋ bi tānesi (XIX/4) (< adamın bir tanesi) (Nevşehir), yataıŋ (IX/23) (< yatağın) (Kars), olarıŋ ḳapısını (X/39) (< onların kapısını) (Bingöl), insannarıŋ (XIII/69) (< insanların) (Ankara), emēmiŋ (XIV/53) (< emeğimin) (Burdur), bunnarıŋ (XV/66) (< bunların) (Çorum), ġaynımıŋ (XVII/24) (< kaynımın) (Kayseri), anamıŋ (XXII-b/20) (< annemin) (Kütahya), säniŋ adıŋ (XXV/1) (< senin adın) (Uşak), babamızıŋ (XXXIII/18) (< babamızın) (Manisa)

+Un

otobüsün (VII/32) (Makedonya), muzun (X/48) (Bingöl), ġomşumuzun (XVI/53) (< komşumuzun) (Ordu), vaġonun (IV/23) (Kars)

+Uŋ

afyonuŋ (I/9) (< Afyon'un) (Kütahya), onuŋ (V/58) (< onun) (Çankırı), köyüŋ (XIV/5) (< köyün) (Burdur), ampülün (XXXII/161) (< ampulün) (Afyonkarahisar)

+n

on ‿ üçün (IX/14) (< onun için) (Kars), uçān altında (XII/84) (< uçağın altında) (Gaziantep)

+ŋ

unnāŋ (I/33) (< onların) (Kütahya), geçinebilecēŋ (II/25) (< geçinebileceğin) (Kütahya), ocāŋ (VI/49) (< ocağın) (Aydın), uçāŋ (X/103) (< uçağın) (Bingöl), yatāŋ (VII/37) (< yatağın) (Makedonya), elazīŋ (X/17) (< Elazığ'ın) (Bingöl), babaŋ (XIV/23) (< baban) (Burdur), cerrāŋ (XV/13) (< Cerrah'ın) (Çorum), ikizlēŋ (XXVII/1) (< ikizlerin) (Bilecik)

+ni

evini kirāsını zor ödüyor (V/55) (< evinin kirasını zor ödüyor) (Çankırı)

+nIn

ḳalmanın (III/65) (Sivas), başġanlığının (V/36) (< başkanlığının) (Çankırı), eTmenin tek yolu (V/84) (< etmenin tek yolu) (Çankırı), maḳedonyanın (VII/1) (< Makedonya'nın)

(Makedonya), yumurtanın ismini (VIII/46) (Bolu), buranın (XIX/26) (Nevşehir), paranın üsdüne (IX/38) (< paranın üstüne) (Kars), merdivenin başında (X/44) (Bingöl), dünyanın (XII/70) (Gaziantep), almanyanın (XXII-b/13) (< Almanya'nın) (Kütahya), arabanın (XXIX/26) (Afyonkarahisar), babānın (XXXVI/12) (Aydın), babanın evsini (XXXVI/40) (< babanın evini) (Aydın)

+nIŋ

onnarnıŋ (V/100) (< onların) (Çankırı), cāminiŋ ortasında (XIX/6) (< caminin ortasında) (Nevşehir), medyanıŋ (XIII/69) (< medyanın) (Ankara), ayleniŋ (XIV/4) (< aylenin) (Burdur), alayınıŋ (XVII/98) (< alayının) (Kayseri), ḥaftanıŋ (XXV/61) (< haftanın) (Uşak)

+nun

bolunun (VIII/6) (< Bolu'nun) (Bolu), onun (XXVIII/ 27) (Afyonkarahisar), onun ĝülü (XXXI/92) (< onun gülü) (Adıyaman)

+nUŋ

gözünüŋ (II/12) (< gözünün) (Kütahya), radyonuŋ (XIV/34) (< radyonun) (Burdur), onuŋ (XV/2, XVII/4) (< onun) (Çorum, Kayseri)

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe ilgi hâli eki ve onun Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen alafonlarına rastlanmıştır:

Almanca isimlere ilgi hâli ekinin getirildiği ve tamlayanı Almanca tamlananı Türkçe isim tamlamalarına her üç kuşakta rastlanmıştır.

banof+un orda (VI/22) (< bahnhof "gar, istasyon"), *heim*+in yolunu (VI/32) (yurt), *u-ban*+ın altına (X/62) (< u-bahn metro, yeraltı treni), *heim*+ıŋ her odası (XV/40) (yurt), *hebebühne*+nin üsdüne (XXIII/10) (kriko, kaldırma tezgâhı), *halle*+nin üsdüne (XXXIV/55) (hangar), *tante*+nin evin (XLI/1) (teyze), *badewanne*+nin kenarları (XXIII-b/56) (küvet), *schlüssel*+in içinde (XXXII/142) (anahtar)

2.2.2.1.1.2.2. Yükleme Hâli Eki

Derlenen metinlerde karşılaşılan yükleme hâli ekleri Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarında görülenlerden farklı değildir. Türkiye Türkçesi yazı dilinde olduğu gibi kalınlık-incelik ve düzlük yuvarlaklık uyumlarına uymak suretiyle kelimelere +ı, +i, +u, +ü şeklinde gelmektedir. Türkiye Türkçesi yazı dilindeki yükleme hâlinin yanında derlenen metinlerde +ø, +n, şekilli kullanımlara da rastlanmıştır.

+ø

Her üç kuşakta da yaygın olarak gördüğümüz yükleme hâli ekinin düşürülmesi I. kuşakta özellikle ses erimesi sonucu hece kaynaşmasında görülürken, III. kuşağa doğru gidildikçe Almancanın etkisiyle kelimelerin eksiz halde kullanılmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

tek bi mutfā ḳullanıyoduḳ (VI/27) (< tek bir mutfağı kullanıyorduk) (Aydın), yemá memá yapıyom (XVII/67) (< yemeği memeği yapıyorum) (Kayseri), tezē bölmüşdük (XVIII/2) (< tezeği bölmüştük) (Sivas), beyim getircem (VI/42) (< beyimi getireceğim) (Aydın), dandülüğ vurudum (XVII/8) (< dandülüğü vururdum) (Kayseri), çiçē getirirse (XXVIII/33) (< çiçeği getirirse) (Afyonkarahisar), paralar gördü (XXXVI/33) (< paraları gördü) (Aydın), top ayāmızda c̓oḳ tuTmadıḳ (XXXI/74) (< topu ayağımızda çok tutmadık) (Bayburt), bā̄n de ikisi duydu (XXX/8) (< ben de ikisini duydum) (Afyonkarahisar), onunc̄u sınıf bitiṚdim (XXVI/110) (< onuncu sınıfı bitirdim) (Manisa), fēsbuḳ babam yasaḴladı (XXVI/326) (< facebook'u babam yasakladı) (Zonguldak)

+I

anılarımı hatırlarım (IV/42) (Kars), biletimizi verdiler (VII/11) (Makedonya), hayatımızı.... geçiriyorduḫ (XIX/8) (Nevşehir), hanımıŋı götürürsen (XIII/9) (< hanımını) (Ankara), türkiyemi (XIV/1) (Burdur), bizi (V/45) (Çankırı), tireni ġaçırdıḳ (XXIII-b/25) (< treni kaçırdık) (Yozgat),

III. kuşakta Almancanın etkisiyle kalın ünlüden sonra ekin +i şeklinde getirildiği örnekler yaygındır.

performasi.... beyenmẹdī̄m (XXXI/12) (< performansı... beğenmedim) (Konya), ḳapī̄yī̄ ḳaba (XXXV/19) (< kapıyı kapa) (Mersin)

+U

gözümü ḳaybeTdím (VI/2) (Aydın), ilḳoḳulu.... bitirdim (IV/5)

+(n)I

isdeKlerini (III/6) (< isteklerini) (Sivas), birasını (V/30) (Çankırı), acılarını (VIII/18) (Bolu), ō̄renimini (XII/8) (< öğrenimini) (Gaziantep), ḳaleyi gördü (XXXI/78) (Aksaray), çiceyi getiren (XXVIII/60) (< çiçeği getiren) (İstanbul)

+(n)U

unu (I/29) (< onu) (Kütahya), sözünü (III/25) (Sivas)

+(y)I

ayleyi (XXII/2) (Kütahya), arabayı (XXIII/10) (Sivas), hiḱāyeyi (XXVIII/1) (< hikâyeyi) (Ankara)

+n

Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen yükleme hâli ekinin teklik 3. şahıs iyelik ekinden sonra +n şeklinde kullanılması örneği I. kuşaktan derlediğimiz metinlerde de görülmüştür:

yaḫasın (XVII/36) (< yakasını) (Kayseri)

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe yükleme hâli eki ve onun Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen alafonlarına rastlanmıştır:

+(y)I

arbaysamt+ı (VIII/44) (< arbeitsamt "İş ve İşçi Bulma Kurumu"), *fertı̣rağ*+ı (XXII-b/54) (< vertrag "sözleşme)", *lohntüte*+yi (XXXVIII/6) (maaş zarfı), *ofen*+ı (XXXVII/12) (fırın), *quali*+yi (XVI/118) (yeteriilik), *auto*+yu (XXIII/20) (araba)

2.2.2.1.1.2.3. Yönelme Hâli Eki

Derlenen metinlerde karşılaşılan yönelme hâli ekleri Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarında görülenlerden farklı değildir. Ünsüzle biten kelimelere +A; ünlüyle biten ve 3. şahıs iyelik eki bulunmayan kelimelere +(y)A; 3. şahıs iyelik eklerinden sonra ise +(n)A şeklinde gelmektedir.

+ø

Her üç kuşakta yaygın olarak gördüğümüz yönelme hâli ekinin düşürülmesi I. kuşakta özellikle ses erimesi sonucu hece kaynaşmasında görülürken III. kuşağa doğru gidildikçe Almancanın etkisiyle kelimelerin eksiz olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

almanya yazalım (I/1) (< Almanya'ya yazalım) (Kütahya), büyümē (II/16) (< büyümeye) (Kütahya), gidermē (III/67) (< gidermeye) (Sivas), burá (IV/31) (< buraya) (Kars), uçā (VI/18) (< uçağa) (Aydın), turkiye geldiKleri zaman (IX/12) (< Türkiye'ye geldikleri zaman) (Kars), çalışmā (IX/17) (< çalışmaya) (Kars), ore (XI/59) (< oraya) (Erzincan), almanya geldim (XIII/8) (< Almanya'ya geldim) (Ankara), soḳā (XVI/26)

(< sokağa) (Ordu), demē (XXII/51) (< demeye) (Kütahya), türḳíye giTdiŋ (XXV/15) (< Türkiye'ye gittin) (Uşak), alman filim baḳıyom (XXVI/380) (< Alman filmine bakıyorum) (Bayburt), ben türkiye giTdim (XLIV/4) (< ben Türkiye'ye gittim) (Niğde), yarın antaĺya giTdik (XLIII/2) (< yarın Antalya'ya gittik), nīde geşdim (XLIV/4) (< Niğde'ye geçtim) (Niğde), filimle (XXVI/388) (< filimlere) (Bayburt)

+A

aḲlımıza (I/1) (< aklımıza) (Kütahya), asgere (I/15) (< askere) (Kütahya), köyümüze (V/6) (Çankırı), sanata (V/85) (Çankırı), mānelere (VI/15) (< muʿayenelere) (Aydın), isdanbula (VII/10) (İstanbul'a) (Makedonya), memleketimize (XIX/2) (Nevşehir), isdanbula (IX/8) (< İstanbul'a) (Kars), o͡ã (X/31) (< ona) (Bingöl), havalara (XI/22) (Erzincan), bayannara (XIII/61) (< bayanlara) (Ankara), yıllara (XIV/7) (Burdur), ba͡ã (XV/36) (< bana) (Çorum), aḫlıma (XVIII/1) (< aklıma) (Sivas), oḳuĺa (XXV/17) (< okula) (Uşak), insanlarımıza (XXVI/42) (Aksaray), paḶḳa giTdik (XLIV/5) (< parka gittik) (Niğde), c̄oşuḳa (XLII/5) (< çocuğa) (İstanbul), otele (XLI/8) (Aksaray), oyunnara (XXVI/291) (< oyunlara) (Aksaray)

+(n)A

ḳurumuna (I/5) (Kütahya), müdürüne (XXII/11) (Kütahya), üsdüne (XXIII/10) (< üstüne) (Sivas), ēliyetine (XLV/2) (< ehliyetine) (Kayseri)

+(y)A

dünyáyá (IV/5) (< dünyaya) (Kars), arabaya (XXIII/5) (Yozgat), ḳaleciye (XXXI/50) (Kütahya)

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe yönelme hâli eki ve onun Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen alafonlarına rastlanmıştır.

arbaysamt+a (I-b/1) (< Arbeitsamt "İş ve İşçi Bulma Kurumu"), *kinderġartın*+a (V/66) (< kindergarten "kreş, anaokulu"), *maysder*+im+e (VI/40) (< meister "usta, şef"), *objeKlayter*+im+e (VIII/68) (< objektleiter "kısım şefi"), *kinderġarte*+ye (XXI/65) (< kindergarten "kreş, anaokulu"), *werkstatt*+a (XXIII/8) (tamirhâne), *kurve*+ye (XXIII/3) (viraj), *bücheRei*+a (XXVI/172) (kütüphane), *tu̱Rödelmarḳ*+a (XXVII/9) (< trödelmarkt "bitpazarı"), *wörterbuch*+a (XXX/13) (sözlük), *ḳonto*+ya (XXXIII/49) (banka hesabı), *zwei*+a (XXVI/17) (iki), *mannschaft*+a (XXXI/14) (takım), *topf*+a (XXXVII/12) (tencere), *zirkus*+a (XLII/6) (sirk)

I. kuşaktan bir kaynak kişide yönelme hâli ekinin vasıta eki yerine kullanıldığı görülmüştür.

eşimi havalimanından ḳarşıladım ve ertesi günü fabriḳama, *mayister*ime, *objeKlayter*ime tanıştırdım (VIII/67) "eşimi havalimanından karşıladım ve ertesi günü fabrikamda mayister+im+le, objektleiter+im+le tanıştırdım"

III. kuşaktan bazı kaynak kişilerde Almanca isimler Türkçe fiillerle olan ilişkisinde yönelme hâli ekiyle birlikte kullanılması gerekirken Almancanın etkisiyle yalın halde kullanıldıkları görülmüştür.

august-thyssen Realschule gidiyom (XXVI/157) (< August-Thyssen Realschule+ye gidiyorum) (Aksaray), *kunterbund* gidiyom (XXV/18) (< Kunterbund+a gidiyorum)

2.2.2.1.1.2.4. Bulunma Hâli Eki

Derlenen metinlerde karşılaşılan bulunma hâli eki +DA şeklindedir. Fakat ünsüz bakımından tonlu şekillerin kullanımı yaygındır. Tonsuz kullanımına az rastlanmıştır.

+DA

tirede (I/16) (< Tire'de) (Kütahya), orada (IV/4) (Kars), şefte (VIII/71) (Bolu), tārihinde (V/4) (< tarihinde) (Çankırı), ġurbeTte (V/76) (< gurbette) (Çankırı), almanyadayım (IV/59, VI/1) (< Almanya'dayım) (Kars, Aydın), senesinde (VII/1) (Makedonya), boluda (VIII/5) (< Bolu'da) (Bolu), ortasında (XIX/6) (Nevşehir), yataḫda (IX/1) (< yatakta) (Kars), isdanbulda (VII/10) (İstanbul'da) (Makedonya), yaşındayım (X/6) (Bingöl), köyde (XI/3) (Erzincan), yaşda (XII/1) (Gaziantep), köyünde (XIII/4) (Ankara), yanıŋda (XV/36) (< yanında) (Çorum), oḳulunda (XXII/3) (Kütahya), büyüKde (XXIV/36) (< büyükte) (Eskişehir), taḳımda (XXVI/92) (Kırşehir), furḳanda (XXVI/5) (< Furkan'da) (Aksaray), evin yanda (XLI/1) (< evin yanında) (Aksaray), nevşe͡irde (XL/2) (< Nevşehir'de) (Nevşehir), bizde (XXVI/425) (Bayburt)

Almanca Kelimelerde Türkçe Bulunma Hâli Eklerinin Kullanımı

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe bulunma hâli ekine rastlanmıştır.

heim+da (I/47) (yurt), *pawze*+sin+de (VI/40) (< pause "mola, teneffüs"), *ġu̱runTşūle*+de (XXII/17) (< grundschule "ilkokul"), *kRankenhaus*+da (XXIII/11) (hastane), *apRil*+de (XXIX/6) (nisan), *großmutter*+da (XL/1) (büyükanne), *wald*+da (XXXVII/3) (orman), *stammbaum*+da (XXVI/37) (soyağacı)

2.2.2.1.1.2.5. Ayrılma Hâli Eki

Derlenen metinlerde karşılaşılan ayrılma hâli eki +dAn şeklindedir. Metinlerde ekin ünsüz bakımından tonsuz kullanımına tek bir yerde rastlanmıştır.

+ø

II. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle ayrılma hâli ekinin düşürüldüğü görülmüştür:

bänim elim tuTdulā (XXIX/63) (< benim elimden tuttular) (Afyonkarahisar)

+dAn

urdan (I/16) (< oradan) (Kütahya), sirkeciden (III/31) (Sivas), türkiyeden (IV/17) (< Türkiye'den) (Kars), memleketinden (V/2) (Çankırı), ḳonsolosluḲdan (V/29) (< konsolosluktan) (Çankırı), eyceden (X/24) (< iyiceden) (Bingöl), çocuḲdan (VI/16) (< çocuktan) (Aydın), ġardan (VIII/65) (Bolu), almanyadan (IX/12) (<Almanya'dan) (Kars), çolu'larımdan (XI/39) (< çoluklarımdan) (Erzincan), oḳullardan (XII/57) (Gaziantep), camdan (XIII/24) (Ankara), köyden (XIV/8) (Burdur), ünüversdeden (XXII-b/2) (< üniversiteden) (Kütahya), ondan (XXIII/28) (Yozgat), noTlardan (XXVI/114) (< notlardan) (Kırşehir), hobilerinden (XXVI/8) (Aksaray), onlardan (XXVIII/14) (Ankara), abĺamĺaḶdan (XXX/7) (< ablamlardan) (Aydın), köyden (XXXII/1) (Afyonkarahisar), ondan (XL/1) (Nevşehir), c̄amdan (XLI/3) (< camdan) (Aksaray), evden (XXXVII/2) (Samsun), mac̄dan (XXXI/77) (< maçtan) (Aksaray), ġolden (XXXI/79) (Aksaray), telefondan (XXVI/344) (Bayburt), amäRiḳadan (XXVI/8) (< Amerika'dan) (Eskişehir)

+tan

müniḥten (VI/21) (< Münih'ten) (Aydın)

Almanca Kelimelerde Türkçe Ayrılma Hâli Eklerinin Kullanımı

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe ayrılma hâli ekine rastlanmıştır.

arbaysam+dan (II/27) (< arbeitsamt "İş ve İşçi Bulma Kurumu"), *infermasyon*+dan (VIII/58) (< information "danışma"), *werkstatt*+dan (XXIII/24) (tamirhâne), *unfall*+dan (XXIII/8) (kaza), *ausbildung*+dan (XXVII/22) (staj), *kühlschRank*+dan (XXXVI/45) (buzdolabı), *schiif*+ler+den (XXVI/267) (gemi)

2.2.2.1.1.2.6. Vasıta Hâli Eki

Eski Türkçe ve Orta Türkçede vasıta hâlini ifade etmek için +n eki kullanılırdı. Fakat bu ek Türkiye Türkçesinde işlekliğini kaybetmiş ve kalıplaşmış olarak ansızın, yazın, kışın, yayan ve ilkin gibi bazı örneklerde görülmektedir. +n vasıta eki Türkiye Türkçesinde yerini ile edatına ve onun ekleşmiş şekli +lA ekine bırakmıştır.

Derlediğimiz metinlerde yaygın olarak kullanıma sahip olan vasıta hâli +n ekinin kalıplaşmış şekilli örnekleri ile standart Türkçedeki +lA yanında ağızlarda görülen +InAn, +lAn, (y)lAn, +nA ve +nAn örneklerine rastlanmıştır.

+InAn

arḳadaşınan (I/1, X/34) (< arkadaşla) (Kütahya, Bingöl), rüşvetinen (I/20) (< rüşvetle) (Kütahya)

+lA

sizlerle (III/36) (Sivas), imtihanla (V/15) (Çankırı), aylemle (VIII/5) (Bolu), türKlῡmüzle (XIX/2) (< Türklüğümüzle) (Nevşehir), amaçla (XII/1) (Gaziantep), hanımla (XIV/8) (Burdur), kendimle (XXVI/193) (Kırşehir), çocuḲlarla (XXVI/74) (< çocuklarla) (Aksaray), çiçeKlerle (XXVIII/11) (< çiçeklerle) (Ankara), ço͡unluḲla (XLV/29) (< çoğunlukla) (Kayseri), uT̄çaḲÍa (XLIII/6) (< uçakla) (Niğde)

+(y)lA

babasıyla (I-b/2) (Kütahya), arabayla (IV/9) (Kars), umuTlarıyla (VII/6) (< umutlarıyla) (Makedonya), ġāyesiyla (IX/17) (< gayesiyle) (Kars), çocuḳlarıyla (X/11) (Bingöl), andayışla (XIII/82) (< anlayışla) (Ankara), haliyle (XV/25) (Çorum), medyayla (XIII/19) (Ankara), parayla (XXII-b/9) (Kütahya), yüz yirmiyle (XXIII-b/3) (Yozgat)

+lAn

tarlalarlan (VI/7) (< tarlalarla) (Aydın), almanlan (XII/21) (< Almanla) (Gaziantep), arabeylen (XVI/21) (< arabayla) (Ordu), hızlan (XXIII-b/3) (< hızla) (Yozgat), abimlen (XLI/4) (< abimle) (Aksaray)

+(y)lAn

arabaylan (III/71, XI/33) (< arabayla) (Sivas, Erzincan), kimseylen (X/1) (< kimseyle) (Bingöl)

+nA

ķadınlarna (IX/49) (< kadınlarla) (Kars), duyġularna (XII/92) (< duygularla) (Gaziantep), heycanna (XIII/21) (< heyecanla) (Ankara), arķadaşınna (XIV/57) (< arkadaşınla) (Burdur), duyġularna (XII/92) (< duygularla) (Gaziantep), aRķadaş̄lanna (XXXVI/13) (< arkadaşlarınla) (Aydın)

+(y)ne

elbiseyne (XVIII/30) (< elbise-y-ile) (Sivas)

+nAn

unnan (I/13) (< onunla) (Kütahya), onnarnan (III/5, XVII/10) (< onlarla) (Sivas, Kayseri), tirennen (III/39, XVI/31) (< tirenle) (Sivas, Ordu), beyimnen (VI/18) (< beyimle) (Aydın), çantaŋnan (VI/58) (< çantanla) (Aydın), hasretinnen (VII/84) (< hasretiyle) (Makedonya), zornan (IX/56) (< zorla) (Kars), siznen (XII/102) (< sizle) (Gaziantep), sennen (XXVI/94) (< senle) (Kırşehir), sēmeḵ̂nen (XXVI/174) (< sevmekle) (Niğde)

+(y)nAn

paraynan (I/22) (< parayla) (Kütahya), yumurtaynan (XVIII/15) (< yumurtayla) (Sivas), sandalyeynen (XXII-b/40) (< sandalyeyle) (Kütahya), cıvataynan (XXIX/29) (< cıvatayla) (Afyonkarahisar), türkiyeynen (XXXVI/111) (< Türkiye'yle) (Kütahya)

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe vasıta hâli eki ve onun Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen alafonlarına rastlanmıştır.

vōnvāġın+la (VIII/83) (< wohnwagen "karavan"), *hebebühne*+yle (XXIII/11) (kriko, kaldırma tezgâhı), *vertRag*+la (XXXII/14) (< vertrag "sözleşme"), *händy*+le (XXVI/349) (cep telefonu), *şıtabla*+ynan (XVII/60) (< stapler "forklift"), *ausländer*+lā+nan (XXXIV/83) (yabancı, göçmen)

2.2.2.1.1.2.7. Eşitlik Hâli Eki

Eski Türkçede ünsüz bakımından tek şekilli olarak kullanılan +çA eki derlediğimiz metinlerde Türkiye Türkçesi yazı dilinde olduğu gibi +CA şekilleriyle örnekleri görülmüştür. Örneklerine I. kuşakta yaygın rastladığımız ekin II. ve III. kuşakta Almanca kullanımının yaygın olmasından dolayı örneklerine az rastlanmıştır.

+CA

epeyce (XX/25) (Sivas), aylece (VIII/15) (Bolu), eyceden (X/24) (< iyiceden) (Bingöl), günnerce (VIII/54) (< günlerce) (Bolu), böylece (V/9) (Çankırı), neçe (XVII/89) (< nice) (Kayseri), iyice (XXVIII/62) (Ankara), terbiyesizce (XXVI/319) (Aksaray)

2.2.2.1.1.2.8. Yön Gösterme Eki

Eski Türkçede +ġaru, +gerü nadiren de +ḳaru, +kerü şeklinde olan ek Eski Anadolu Türkçesinde +aru, +erü Türkiye Türkçesinde +arı, +eri şeklindedir. Derlediğimiz metinlerde +ArI örnekleri yaygın olmakla birlikte çeşitli ses olayları neticesinde +er, +r, şeklinde kullanımları da görülmüştür.

+er

içerde (I/25, IV/23) (< içeride) (Kütahya, Kars)

+ArI

dışarıdan (V/15) (Çankırı), içeri (VI/57) (Aydın), dışarısı (XIX/70) (Nevşehir), dışarı (XIII/26) (Ankara), dışarıda (XVII/7) (Kayseri)

+r

orda (V/17) (< orada) (Çankırı)

+rA

ore (XI/59) (< oraya) (Erzincan), oralara (V/3) (Çankırı), oraya (I/27, XI/18) (Kütahya, Erzincan), oreye (VI/22) (< oraya) (Aydın), burá (IV/25) (Kars), burada (V/27) (Çankırı)

2.2.2.1.1.2.9. Hâl Ekleri Arasında Görev Değişimleri

Türkçenin bazı ağız ve şivelerinde Tarihî Türk şivelerinin bir hâtırası olarak devam eden veya ünlü değişmesi ve yabancı dillerin etkisiyle ortaya çıkan bir gramer olayıdır[211].

Yalın hâlin yükleme hâli yerine kullanımı

beyim getircem (VI/42) (< beyimi getireceğim) (Aydın), top ayāmızda ċoḳ tuTmadıḳ (XXXI/74) (< topu ayağımızda çok tutmadık) (Bayburt)

[211] Nevzat Özkan, *Gagavuz Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, 657, Ankara 1996,s.125.

Yalın hâlin yönelme hâli yerine kullanımı

almanya yazalım (I/1) (< Almanya'ya yazalım) (Kütahya), ben türkiye giTdim (XLIV/4) (< ben Türkiye'ye gittim) (Niğde), yarın antaĺya giTdik

Yükleme hâlinin yönelme hâli yerine kullanımı

beni müsāde eTseydi (V/42) (<bana müsāde eTseydi) (Çankırı), babam annem aydını taşındılar (VI/10) (< babam annem Aydın'a taşındılar), avucumuzu paraları dolduruyoduḳ (VI/29) (< avucumuza paraları dolduruyorduk) (Aydın), beni hemen ev buldular (VI/42) (< bana hemen ev buldular) (Aydın), dünyayı biras gözümü açmaḳ (XII/19) (< dünyaya biraz gözümü açmak) (Gaziantep), dışara git (XXXVI/13) (< dışarı git) (Aydın), çocu ‿u vursan (XXVI/272) (< çocuğa vursan) (Tokat)

Yönelme hâlinin yükleme hâli yerine kullanımı

kimilerne de yücelTmişdir (V/92) (< kimilerini de yüceltmiştir) (Çankırı), bana *erlangen*e gönderdi (VI/55) (< beni Erlangen'e gönderdi) (Aydın)

Yönelme hâlinin ayrılma hâli yerine kullanımı

şitires üstüŋe at (XVII/90) (< stres üstünden at) (Kayseri)

Bulunma hâlinin yönelme hâli yerine kullanımı

bän uT͡ça Ḳda bindik (XLIII/2) (< ben uçağa bindim) (Niğde)

Bulunma hâlinin ayrılma hâli yerine kullanımı

bende ürkürlerdi (XVIII/74) (< benden ürkerlerdi) (Sivas)

Ayrılma hâlinin yönelme hâli yerine kullanımı

gözümde kücücük bi leke geldi (VI/51) (< gözüme küçücük bir leke geldi) (Aydın), yarın antaĺya giTdik (XLIII/2) (< yarın Antalya'ya gittik), toPdan aĺíp oynamaya ḳorḳyoduḳ (XXXI/45) (< topu alıp oynamaya korkuyorduk) (Bayburt)

Ayrılma hâlinin bulunma hâli yerine kullanımı

ḳasadan ḳadın bizi aldīmızı hesaPlıyodu (VI/30) (< kasada kadın bizim aldığımızı hesaplıyordu) (Aydın)

2.2.2.1.1.3. İyelik Ekleri ve İyelik Çekimi

İyelik ekleri ismin karşıladığı kavramın veya nesnenin kime veya neye ait olduğunu bildiren, sahiplik gösteren eklerdir. Almanya'da yaşayan Türklerden derlediğimiz metinlerde iyelik eklerinin durumu genel kullanımları bakımından şöyledir.

2.2.2.1.1.3.1. Teklik ve Çokluk 1. Şahıslar

Teklik 1. Şahıs

ø

II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerde Almancanın etkisiyle Türkçe kelimelerde 1. şahıs iyelik ekinin kullanılmadığı görülmüştür.

benim anne (XLIV/15) (< benim annem) (Niğde), bänim tüK̄c̄e zāyıf (XXVIII/45) (< benim Türkçem zayıf) (Aksaray), bänne ḳaR̥deş ā̄ dünyaya (XXX/6) (< benle kardeşim e dünyaya geldi) (Aydın)

+(I)m, +(U)m

enişdem (III/29) (< eniştem) (Sivas), benim dedem (V/7) (Çankırı), gözümü (VI/2) (Aydın), eşimi (VII/52) (Makedonya), aylemle (VIII/5) (Bolu), ġāyem (IX/55) (< gayem) (Kars), çocūm (X/13) (< çocuğum) (Bingöl), almancam (XII/14) (< Almancam) (Gaziantep), aḳlıma (XIII/1) (Ankara), imḱannarımı (XIV/59) (< imkânlarımı) (Burdur), çevrem (XVI/77) (Ordu), inēm (XVIII/17) (< ineğim) (Sivas), ōlum (II/1, VIII/84) (< oğlum) (Kütahya, Bolu), düyünüm (IV/34) (< düğünüm) (Kars), torunum (VII/55) (Makedonya), ödüm (X/37) (Bingöl), umudum (XI/19) (Erzincan), oḳulum (XII/6) (Gaziantep), hanımımı (IV/36) (Kars), ḳartımı (VII/31) (Makedonya), çocuḳlarım (VIII/1) (Bolu), günlerim (XII/28) (Gaziantep), aḫlıma (XVIII/1) (< aklıma) (Sivas), fantezim (XXVI/179) (< fantazim) (Aksaray), paşam (XXVIII/41) (< Ankara), ḳızımı (XXVI/28) (Aksaray), derdim (XXVI/4) (Bilecik), ḳonuşdurmam (XXII/40) (< konuşturmam) (Kütahya), eşyalam (XXVI/358) (< eşyalarım) (Nevşehir)

Almanca Kelimelerde Teklik 1. Şahıs İyelik Eklerinin Kullanımı

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe teklik 1. şahıs iyelik ekine rastlanmıştır.

maysder+im+e (VI/40) (< meister "usta, şef"), *objeKlayter*+im+e (VIII/68) (< obobjektleiter "kısım şefi"), *termin*+im (XXII-b/75) (randevu), *bawşitelli*+m (XXXIII/22) (< baustelle "şantiye"), *müll*+üm (XXXIII/23) (çöp)

Çokluk 1. Şahıs

I. çokluk şahıs ekinin her üç kuşakta da yaygın kullanımı Türkiye Türkçesi yazı dilinde olduğu gibi ünlüyle biten kelimelerden sonra +mIz, +mUz, ünsüzle biten kelimelerden sonra ise +(I)mIz, +(U)mUz yardımcı ünlüsü ve ek ünlüsü uyumlarına uygun olarak

kullanılır. Bununla birlikte azımsanmayacak oranda I. kuşakta ve az sayıda da II. ve III. kuşakta ek sonundaki ünsüzün z > s değişimine uğradığı ve +mIs, +mus şeklinde kullanıldığı da görülmüştür.

+(I)mIz, +(U)mUz

aĶlımıza (I/1) (< aklımıza) (Kütahya), köpeKlerimiz (III/5) (< köpeklerimiz) (Kütahya), yurdumuza (III/14) (Sivas), günümüz (III/52) (Sivas), köyümüze (V/6) (Çankırı), işlerimiz (VII/2) (Makedonya), eşimiz dostumuz (VII/59) (Makedonya), gücümüz (VIII/2) (Bolu), memleketimize (IX/2) (Nevşehir), ġardeşimiz (XI/2) (< kardeşimiz) (Erzincan), vatanımızı (XIV/36) (Burdur), yolumuza (XXIII/12) (Yozgat), ķomşumuzdu (XXVI/84) (Aksaray), zamanınmızda (XXVI/186) (Aksaray), evlādımız (XXVII/1) (< evladımız) (Bilecik), babamızıŋ (XXXIII/18) (< babamızın) (Manisa), aR̥ķamıza (XXXI/96) (< arkamıza) (Uşak), durdūmuz (XXXI/111) (Afyonkarahisar), sürmemiz (XXXI/13) (Konya)

+(I)mIs

kendimis (I/17) (< kendimiz) (Kütahya), vatandaşlarımıs (III/33) (< vatandaşlarımız) (Sivas), ķardeşimis (VIII/7) (< kardeşimiz) (Bolu), nesilimis (XII/3) (< neslimiz) (Gaziantep), talebelerimis (XIII/93) (< talebelerimiz) (Ankara), arķadaşlarımıs (XIV/34) (< arkadaşlarımız) (Burdur), türkiyemis (XV/69) (< Türkiye'miz) (Çorum), moralimis (XXXI/75) (< moralimiz) (Bayburt)

+mus

çocuĶlūmus (VI/7) (< çocukluğumuz) (Aydın), ġúnúmus (XVII/81) (< günümüz) (Kayseri)

Almanca Kelimelerde Çoklu 1. Şahıs İyelik Eklerinin Kullanımı

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe çokluk 1. şahıs iyelik ekine rastlanmıştır.

hosbiT+imis (XIII/60) (< hospiz konak, kilise misafirhanesi, ölümcül ve yaşlı kişiler için hastane), *müll*+ümüz (XXXIII/45) (çöp), *ausdauer*+mıs (XXXI/70) (dayanıklılık)

2.2.2.1.1.3.2. Teklik ve Çokluk 2. Şahıslar

Teklik 2. Şahıs

Teklik 2. şahıs iyelik ekinde genel kullanımın ŋ ekiyle olduğu görülmüştür. +(U)n, +(I)n şeklinde kullanımlara az rastlanmıştır.

+(U)n, +(I)n

baban (IV/60) (Kars), işin (XI/24) (Erzincan), gözünde (VI/56) (Aydın), dördün (XXVI/124) (Kırşehir), adını (XXVI/7) (Aksaray), ezberlemen (XLV/10) (Kayseri)

+(ı)ŋ

amcaŋ (XVII/54) (< amcan) (Kayseri), anneŋi (I-b/2) (< anneni) (Kütahya), buvaŋ (II/1) (< baban) (Kütahya), çocuḲlarıŋı (V/65) (< çocuklarını) (Çankırı), çantaŋnan (VI/58) (< çantanla) (Aydın), ayleŋi (XIX/38) (< ayleni) (Nevşehir), ḳapıŋdan dışarısı (XIX/70) (< kapından dışarısı) (Nevşehir), vatanıŋdan (XIII/17) (< vatanından) (Ankara), cüzdanıŋ (XIV/14) (< cüzdanını) (Burdur), aḥlıŋa (XVII/3) (< aklına) (Kayseri), aldīŋ (XXII-b/46) (< aldığın) (Kütahya), adıŋ (XXV/1) (< adın) (Uşak), anaŋ (XXVII/10) (< anan) (Bilecik), ḥelalleşmeŋ (XXXII/133) (< helalleşmen) (Afyonkarahisar), ḳazancıŋ (XXXVI/8) (< kazancın) (Kütahya)

Almanca Kelimelerde Teklik 2. Şahıs İyelik Eklerinin Kullanımı

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe teklik 2. şahıs iyelik ekine sadece II. kuşaktan bir kaynak kişide rastlanmıştır.

termin+in (XXII-b/75) (randevu)

Çokluk 2. Şahıs

2. çokluk şahıs ekinin her üç kuşakta kullanımı Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki +nIz, +nUz, +(I)nIz, +(U)nUz, +ŋIz şeklinde olduğu görülmüştür.

+(I)nIz, +(U)nUz

umūdunuz (VII/7) (< umudunuz) (Makedonya), vatandaşınız (V/58) (Çankırı), arḳanız (VII/3) (Makedonya), bekliyeniniz (VIII/59) (< bekleyeniniz) (Bolu), önünüz (VII/3) (Makedonya), babanız (XXVI/163) (Aksaray)

+ (I)ŋIz

eliŋize (I/31) (< elinize) (Kütahya), paraŋızı (I-b/6) (< paranız) (Kütahya), imḱanıŋız (VII/4) (< imkanınız) (Makedonya), reKlamıŋızı (XIII/57) (< reklamınızı) (Ankara), emiriŋize (XXII/16) (< emrinize) (Kütahya), işiŋizi (XXIII/32) (< işinizi) (Sivas)

Almanca kelimelerde Çokluk 2. Şahıs İyelik Eklerinin Kullanımı

II. kuşaktan bir kaynak kişinin Türkçe zamirle birlikte kullanılandığı Almanca kelimeye anlam bütünlüğü bakımından çokluk 2. şahıs iyelik eki getirmesi gerekirken Almancanın etkisiyle eksiz kullandığı görülmüştür.

siz *intoleRant* (XXIX/13) (höşgörüsüz) (< siz hoşgörüsüzsünüz)

2.2.2.1.1.3.3. Teklik ve Çokluk 3. Şahıslar

Teklik 3. şahıs iyelik ekinin kullanımında Türkiye Türkçesi yazı dilinde olduğu gibi ünsüzle biten kelimelerden sonra +I, +U, ünlüyle biten kelimelerden sonra ise +sI, +sU şeklinde geldiği görülmüştür. I. kuşaktan bir kaynak kişide ekin +a olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

+ø

Teklik 3. şahıs iyelik ekinin daha çok I. kuşak tarafından Türkçe kelimelerde hece kaynaşmaları neticesinde düşürüldüğü görülmüştür.

getirdī (III/7) (< getirdiği) (Sivas), münüK ‿ġarna (IV/14) (< Münih garına) (Kars), çocuĶlarnı (IV/50) (< çocuklarını) (Kars), olduğ ‿üçün (IV/51) (< olduğu için) (Kars), çocuĶlarna (V/2) (< çocuklarına) (Çankırı), çeKdini (III/43) (< çektiğini) (Sivas), torunnarım hayat ķurtulması (VI/4) (< torunlarımın hayatı kurtulması) (Aydın), yemēni (VI/28) (< yemeğini) (Aydın), düdūnü (VII/17) (< düdüğünü) (Makedonya), ābeyni (VIII/12) (< ağabeyini) (Bolu), çocūnu (X/11) (< çocuğunu) (Bingöl), yanda (XI/71) (< yanında) (Erzincan)

II. kuşaktan bir kaynak kişide teklik 3. şahıs iyelik ekininin Almancanın etkisiyle kullanılmadığı da görülmüştür.

anämın babayı tanımıyōm (XXIX/1) (< annemin babasını tanımıyorum) (Afyonkarahisar)

+a

dostayna yaşıyodu (XVIII/54) (< dostuyla yaşıyordu) (Sivas)

+I, +U

içinde (IV/23) (Kars), arķadaşı (IV/30) (Kars), memleketinden (V/2) (Çankırı), yanında (VIII/10) (Bolu), giyimi (XI/15) (Erzincan), ķızılhaçınıŋ (XIII/55) (< kızılhaçının) (Ankara), elinde (XVI/6) (Ordu), sözünü (III/25) (Sivas), isdasyonundan (VII/28) (< istasyonundan) (Makedonya), tıraKtörünü (XII/1) (< traktörünü) (Gaziantep), üsdüne (XXIII/10) (< üstüne) (Sivas), bizim çocuĶları (XXII/5) (< bizim çocukları) (Kütahya), servisini (XXIII-b/53) (Sivas), ēliyetine (XLV/2) (< ehliyetine) (Kayseri)

+sI, +sU

sinanpaşa ġazāsı (I/10) (< kazası) (Kütahya), senesinde (VI/2) (Aydın), birasını (V/30) (Çankırı), senesinde (VII/1) (Makedonya), annesini (VIII/12) (Bolu), ortasında (XIX/6) (Nevşehir), türküsünü (III/17) (Sivas), yarısu (XVIII/3) (< yarısı) (Sivas), annesi (XLIV/10) (Niğde), ḳaRısı (XXXVI/28) (< karısı) (Aydın)

Genel kullanımla birlikte özellikle III. kuşaktan bazı kaynak kişilerin ünsüzle biten bazı kelimelerden sonra +sI, +sU şeklinde 3. şahıs iyelik eki getirdikleri görülmüştür:

eşşeKsi (XXXVI/28) (< eşeği) (Aydın), babanın evsini (XXXVI/40) (< babanın evini) (Aydın), çiflīsi (XXXVI/12) (< çiftliği) (Aydın), cocūsu (XXXVI/28) (< çocuğu) (Aydın),

Almanca Kelimelerde Teklik 3. Şahıs İyelik Eklerinin Kullanımı

Her üç kuşaktan derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe teklik 3. şahıs iyelik ekine rastlanmıştır:

pawze+si+nde (VI/40) (< pause "mola, teneffüs"), *direktör*+ü (XXVI/52) (müdür), *far*+ı (XLV/37) (< fahrt "sürüş"), *stiefmutter*+sı (XXXVII/1) (üveyanne)

Çokluk 3. Şahıs

Derlenen metinlerde çokluk 3. şahıs iyelik ekinin kullanımı yaygın olarak +lArI şeklinde olmasına rağmen genel kullanıma aykırı olarak I. kuşaktan bir kaynak kişi tarafından+lári şeklinde, III. kuşaktan bir kaynak kişi tarafından da +lar şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

+lArI

görevlileri (V/38) (Çankırı), nīmeTlerinden (V/84) (< nimetlerinden) (Çankırı),
ḳuşamları (XXI/16) (Sivas)

+lári

birazlári (X/2) (< birazları) (Bingöl)

+lar

paralarnı (XXXVI/30) (< paralarını) (Aydın)

Almanca Kelimelerde Çokluk 3. Şahıs İyelik Eklerinin Kullanımı

Derlenen metinlerdeki Almanca kelimelerde Türkçe çokluk 3. şahıs iyelik ekine II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerde rastlanmıştır:

unterlāġı+ları (XXII-b/61) (< unterlage "belge"), *soβe*+ları (XXIX/44) (sos), *schmuck*+lar+nı (XXXVI/30) (mücevher), *ġasthawuz*+ları+n+da (V/38) (< gasthaus "otel")

2.2.2.1.1.3.4. İyelik Eki Yığılması

Diğer eklerde olduğu gibi iyelik eklerinde de olağan durumda aynı türden iki ek üst üste gelemez. Ne var ki, iyelik ekindeki zayıflama ve kalıplaşma sonucu işlevi güçlendirmek amacıyla iki iyelik ekinin üst üste geldiği görülür[212]. I. kuşakta yaygın olan bu kullanım II. ve III. kuşakta tek tük görülmüştür.

kimisinin (III/34) (< kimi+sinin) (Sivas), kimisini (V/66, VI/89) (< kimi+sini) (Çankırı, Aydın), kimisilerne (V/92) (< kimi+silerine) (Çankırı), kendisini (V/92) (< kendi+sini) (Çankırı), oḳullardan birisi (XII/57) (< okullardan biri+si) (Gaziantep) kendisine (V/57) (< kendi+sine) (Çankırı), kitabın adısı (XXXVI/2) (< kitabın adı+sı) (Aydın), şeysi (III/70) (< şeyi+si) (Sivas), çoḴsu (IX/71) (< çoğu+su) (Kars), çiflīsi (XXXVI/12) (< çiftliği) (Aydın)

2.2.2.1.1.3.5. İşlevsiz İyelik Eki Kullanımı

Metinlerde belirli bir sebebe bağlı olmadan gereksiz iyelik ekinin kullanıldığı saptanmıştır. I. kuşakta yaygın olarak gördüğümüz bu kullanıma II. ve III. kuşakta rastlanmamıştır.

mecidiyeköyüne (VIII/58) (< Mecidiyeköy'e) (Bolu), çocuḳlarnan top oynatmasını seviyorum (XII/62) (< çocuklarla top oynamayı seviyorum) (Gaziantep), iç içineydi (VI/47) (< iç içeydi) (Aydın),

2.2.2.1.1.4. İsimlerde Soru Eki

Türkiye Türkçesi yazı dilinde ünlü uyumlarına bağlı olarak kullanılan soru ekinde derlediğimiz metinlerde her üç kuşakta da farklılık görülmemiştir.

mI, mU

cenāze mi (V/72) (< cenaze mi) (Çankırı), yerde mi (VI/19) (Aydın), evli misin (VI/37) (Aydın), ḳalmaḳ mı (VIII/106) (Bolu), eyı mısın (IX/75) (< iyi misin) (Kars), yol mu (XVIII/33) (Sivas), üçün mü (XVIII/58) (Sivas), kötü mü (XIII/22) (Ankara), tamam mı (XXII-b/19) (Kütahya), ayıp mı (XXIV/25) (Eskişehir), ḳaraōĺan mı, käĺo͡ĺān mı

[212] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s.260.

(XXV/78) (< Karaoğlan mı Keloğlan mı) (Uşak), bȭle mi (XXII/41) (< böyle mi) (Kütahya), kitabın adısı mı (XXXVI/2) (< kitabın adı mı) (Aydın)

2.2.2.1.1.5. Aitlik Eki

İsimlere ve gövdelerine doğrudan veya ilgi ve bulunma hâli eki almış biçimlerinden sonra gelir. Yazı dilinde ünlü uyumuna uymaz ve daima +ki şeklinde kullanılır. Derlediğimiz metinlerde her üç kuşakta da +ki'nin yaygın olarak kullanıldığı sadece I. kuşaktan bir kaynak kişide ünlü uyumuna uyarak kalın ünlülerden sora +kı şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

zamanlardaḳı (XVI/71) (< zamanlardaki) (Ordu), altındaki (I/43) (Kütahya), türkiyedeki (IV/53) (< Türkiye'deki) (Kars), yanımdaki (VIII/48) (Bolu), sıradaki (XXVIII/41) (Ankara), firmadaki (XXXII/98) (Afyonkarahisar)

2.2.2.1.2. Anlam ve Görevlerine Göre İsimler

2.2.2.1.2.1. Özel ve Cins İsimler

İsimler; varlık ve nesnelere verilişlerine, yani dilde yüklendikleri görevlere göre özel ve cins isimler olarak adlandırılırlar. Yaratılışta tek olan, benzeri bulunmayan varlıklara verilen isimlere özel isimler, aynı türden olan canlı ve cansız bütün kavram ve varlıklara verilen ortak isimlere cins isimler denir.

2.2.2.1.2.1.1. Özel İsimler

Özel isimlerin başlıca türleri şunlardır: Kişi isimleri; hayvan isimleri; millet, devlet, topluluk, boy ve aşiret isimleri; kıt' a, ülke, yer, şehir, ırmak vb. isimleri; dil, din, mezhep ve tarikat isimleri; kurum, kuruluş, dernek, okul, makam vb. isimleri; bina, araç ve benzerlerine cins, tarihî, coğrafî isimlerden veya kişi isimlerinden alınarak verilen isimler; gazete, dergi, ansiklopedi, kitap, roman vb. isimleri.

2.2.2.1.2.1.1.1. Türkçe Özel İsimler

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde Türkçe özel isimlerin başında yer isimleri gelmektedir. Yer isimlerini kişi, dil ve millet isimleri takip etmektedir.

Dil ve Dinle İlgili İsimler

I. Kuşak

türKçe (III/49) (< Türkçe) (Sivas), almanca (VI/29) (< Almanca) (Aydın), ingilizcem (III/50) (< İngilizcem) (Sivas), allah (VII/83,VIII/1) (Makedonya, Bolu), allām (II/18) (< Allah' ım) (Kütahya)

II. Kuşak

türKce (XXII/2) (< Türkçe) (Kütahya), ingilizce (XXII/33) (< İngilizce) (Kütahya), almanca (XXII/36) (< Almanca) (Kütahya), türḳ̄çe (XXV/27) (< Türkçe) (Uşak), bulġarca (XXVII/36) (< Bulgarca) (Bilecik), türKçe (XXVIII/55) (< Türkçe) (Ankara), tüR̰Kc̓e (XXX/4) (< Türkçe) (Aydın), müslümanım (XXVII/7) (< Müslüman' ım) (Bilecik), hı̰risdiyanlaşdı (XXVII/7) (< Hristiyanlaştı) (Bilecik), ġurannarı (XXVII/14) (< Kur'an) (Bilecik), müslümannar (XXIX/25) (< Müslümanlar) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

türKce (XXII/2) (< Türkçe) (Kütahya), almanca (XXVI/378) (< Almanca) (Kırşehir), tüK̄ce (XXVIII/45) (< Türkçe) (Aksaray), islam (XXVI/426) (Bayburt)

Kişi İsimleri

I. Kuşak

āşıḳ veyselin (III/16) (< Âşık Veysel'in) (Sivas), turġut arslanbenzer (IV/3) (<Turgut Arslanbenzer) (Kars), memet ‿akif ‿ersoya (IV/61) (< Mehmet Akif Ersoy'a) (Kars), mesūde yeşil (VI/6) (< Mesude Yeşil), kemaĺ bey (VIII/18) (< Kemal Bey) (Bolu), āmet bey sadriye hanım (VIII/16) (< Ahmet Bey Sadriye Hanım) (Bolu), selmām (XV/24) (< Selma'm) (Çorum), haluḳ (XV/24) (< Haluk) (Çorum), mēmet (XV/25) (< Mehmet) (Çorum), hava (XV/35) (< Hava) (Çorum), şüKri efendi (XVIII/11) (< Şükrü Efendi) (Sivas)

II. Kuşak

ḳādiR (XXII/42) (< Kadir) (Kütahya), ḳaraōĺan (XXV/78) (< Karaoğlan) (Uşak), käĺ‿ōĺān (XXV/78) (< Keloğlan) (Uşak), batu‿an (XXVI/69) (< Batuhan) (Aksaray), buşido (XXVI/315) (< Buşhido) (Aksaray), sefā (XXVII/1) (< Sefa) (Bilecik), āmet (XXVII/1) (< Ahmet) (Bilecik), atilla (XXVII/1) (Bilecik), kerem (XXVII/2) (Bilecik), özgüre (XXVIII/1) (< Özgür'e) (Ankara)

III. Kuşak

käĺ‿oĺan (XXV/79) (< Keloğlan) (Trabzon), ramazan (XXVI/30) (Kırşehir), yīt (XXVI/16) (< Yiğit) (Zonguldak), āmet taTĺān (XXVI/46) (< Ahmet Tatlan) (Niğde), ḥacī baba (XXV/67) (< Hacı Baba) (Trabzon), aĺī baba (XXXVI/33) (< Ali Baba) (Aydın)

Kurum, Kuruluş, Vakıf, Şirket, Okul vb. İsimler

I. Kuşak

iş ve işci bulma ḳurumuna[213] (I/4) (< İş ve İşçi Bulma Kurumuna) (Kütahya), aydın sosyal siġortalar hasdānesine (VI/11) (< Aydın Sosyal Sigortala Hastanesi) (Aydın), iş bulma ḳurumu (VIII/15) (Bolu), diyānet işleri başġanlığının (V/35) (< Diyanet İşleri Başkanlığının) (Çankırı)

II. Kuşak

rozayı (XXIII-b/15) (< Roza'yı) (otel ismi), pegasus (XXIII-b/67) (havayolu şirketi)

III. Kuşak

burc̄̄ ḥoteĺ (XLIII/3) (< Burç Hotel) (Niğde), feneğ (XXIV/69) (< Fener) (Trabzon)

Millet, Boy, Irk vb. İsimler

I. Kuşak

osmanlı (VIII/6) (Bolu), alman (VI/37) (Aydın), türKler (IX/41) (< Türkler) (Kars), türk (XIII/64) (< Türk) (Ankara)

II. Kuşak

alman (XXII/23, XXVII/4) (< Alman) (Kütahya, Bilecik), yaḥudileri (XXIV/29) (< Yahudileri) (Eskişehir), türKlū̄ (XXVII/6) (< Türklüğü) (Bilecik), yaudi (XXVII/28) (< Yahudi) (Bilecik), bulġar (XXVII/29) (< Bulgar) (Bilecik), almannarın (XXIX/44) (< Almanların) (Afyonkarahisar), türKler (XXX/55) (< Türkler) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

tūk̂ (XXV/69) (< Türk) (Trabzon), türKlere (XXVI/300) (< Türklere) (Kırşehir), alman (XXVI/371) (Kırşehir)

TV Kanalı ve Program İsimleri

III. kuşak

ḳurTlar vadisi (XXVI/381) (< Kurtlar Vadisi) (Bayburt), şefkat tepe**,** beşinci boyut, arḳa soḳaḳ (XXVI/367) (< Şefkat Tepe, Beşinci Boyut, Arka Sokaklar) (Bayburt)

[213] Derlenen metinlerde İş ve İşçi Bulma Kurumu ve Arbeitsamt şeklinde Türkçe ve Almancasısıyla kullanımına rastlanmıştır. Fakat Türkçe kullanımı az olup çoklukla Arbeitsamt şeklinde kullanıldığı görülmüştür.

Ulusal, Resmî ve Dîni Gün ve Bayram İsimleri

I. Kuşak

ḳadir gecesiydi (VIII/76) (< Kadir Gecesi) (Bolu), ramazan bayramında (XXI/39) (< Ramazan Bayramı) (Sivas), ḳurban bayramında (XXI/39) (< Kurban Bayramı'nda) (Sivas)

II. Kuşak

cadılar bayramı (XXIV/6) (< Cadılar Bayramı) (Eskişehir), ramazan ayı (XXVI/39) (Aksaray)

III. Kuşak

c̄azılar bayramı (XXIV/2) (< Cadılar Bayramı) (Eskişehir)

Yer İsimleri

I. Kuşak

türkiyedeki (V/51) (< Türkiye'deki) (Çankırı), almanyaya (I/3) (< Almanya'ya) (Kütahya), kütāyaya (I/8) (< Kütahya'ya) (Kütahya), afyonuŋ (I/10) (< Afyon'un) (Kütahya), sivas (III/3) (< Sivas) (Sivas), şarkışla (III/3) (< Şarkışla) (Sivas), almanyạda (IV/1) (Almanya'da) (Kars), ḳaraḳara köyünde (IV/4) (< Karakara köyü) (Kars), ḳarsıŋ (IV/4) (< Kars'ın) (Kars), sinanpaşa ġazāsı (I/10) (< Sinanpaşa kazası) (Kütahya), ġaracạörende (I/12) (< Karacaören'de) (Kütahya), izmir (I/15) (Kütahya), tirede (I/16) (< Tire'de) (Kütahya), çanḳırı (V/5) (Çankırı), elmalıḳ ḳasabasında (V/5) (Çankırı), aŋḳaraya (V/10) (< Ankara'ya) (Çankırı), aŋḳara ḳocatepe cāmisine (V/17) (< Ankara Kocatepe Camisi'ne) (Çankırı), ıraḴda (V/19) (< Irak'ta) (Çankırı), avrupa (V/91) (< Avrupa) (Çankırı), aydın (VI/7) (Aydın), isdanbola (VI/14) (< İstanbul) (Aydın), makedonyanın (VII/1) (< Makedonya'nın) (Makedonya), ibirli köyünde (VII/1) (< İbirli köyünde) (Makedonya), türkiyeye (VII/3) (< Türkiye'ye) (Makedonya), isdanbula (VII/10) (< İstanbul'a) (Makedonya), boluluyum (VIII/4) (< Boluluyum) (Bolu), dikiliye (VIII/90) (< Dikili'ye) (Bolu), ḳars (IX/5) (Kars), göle (IX/5) (Göle), bingöl (X/4) (Bingöl), zermek köyünde (X/5) (Bingöl), elazıḴda (X/17) (< Elazığ'da) (Bingöl), erzincanda (XI/21) (< Erzincan'da) (Erzincan), ġāziantep (XII/5) (< Gaziantep) (Gaziantep), anḳaranın (XIII/4) (< Ankara'nın) (Ankara), şereflikoçisar ḳazasının (XIII/4) (< Şereflikoçhisar kazasının) (Ankara), ürküTlü ḳasabasından (XIV/3) (< Ürkütlü kasabasından) (Burdur), çorumuŋ (XV/5) (< Çorum'un) (Çorum), nevşe͡ir (XIX/8) (< Nevşehir) (Nevşehir)

II. Kuşak

türkiyede (XXII/55) (< Türkiye'de) (Kütahya), almanyada (XXII/55) (< Almanya'da) (Kütahya), a͡wrupa birlīnde (XXII-b/65) (< Avrupa Birliği'nde) (Kütahya), ḳozaḴlı (XXIII-b/2) (< Kozaklı), antalyaya (XXIII-b/50) (< Antalya'ya), türḳíye (XXV/15) (< Türkiye'ye) (Uşak), aḴsaraylıyım (XXVI/1) (< Aksaraylıyım) (Aksaray), polonya (XXVII/29) (Bilecik), hollandanın (XXVII/28) (< Hollanda'nın) (Bilecik), çin (XXVIII/7) (Ankara), tūḴiyäde (XXIX/68) (< Türkiye'de) (Afyonkarahisar)

III. Kuşak

amäRiḳadan (XXIV/8) (< Amerika'dan) (Eskişehir), toḳaTlı (XXVI/14) (< Tokatlı) (Tokat), zonġúĺdaḴlīm (XXVI/17) (< Zonguldaklıyım) (Zonguldak), ḳırşēr (XXVI/44) (< Kırşehir) (Kırşehir), mısıR̥da (XXVI/296) (< Mısır'da), türkiye (XL/1) (< Türkiye'ye) (Nevşehir), nevşe͡irde (XL/2) (< Nevşehir'de) (Nevşehir), awanosda (XL/3) (< Avanos'ta) (Nevşehir), istanpulá (XLIII/2) (< İstanbul'a) (Niğde), antaĺya (XLIII/3) (< Antalya) (Niğde)

2.2.2.1.2.1.1.2. Almanca Özel İsimler

I. kuşaktan derlenen metinlerde geçen özel isimler genellikle yer isimleriyle kurum ve kuruluş adlarından oluşmaktadır. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde geçen özel isimler ise I. kuşağa göre daha çeşitlilik göstermektedir.

Dil ve Dinle İlgili İsimler

I. Kuşak

Örneği görülmemiştir.

II. Kuşak

türkisch (XXV/33, XXX/4, XXXI/3) (Türkçe), *deutsch* (XXIX/26, XXX/4, XXXI/9), *müslime* (XXIX/18) (Müslümanlar), *islam* (XXX/17) (İslam)

III. Kuşak

türkisch (XXV/6, XXVIII/18, XXXI/7, XXXV/8, XXXIX/1, XLIV/2) (Türkçe), *englisch* (XXVI/115) (İngilizce), *deutsch* (XXVI/424, XXVIII/18, XLIV/7) (Almanca), *müslime* (XXVI/433) (Müslümanlar), *evangelisch* (XXVI/433) (Protestan), *katolisch* (XXVI/433) (Katolig), *fasten* (XXVI/432) (oruç tutmak)

Kişi İsimleri

I. Kuşak

birgite (XV/49) (< Brigitte)

II. Kuşak

*ḳ̱lawz*un (XXVII/29) (< Klaus), *fi̱ranḳ̱*ın (XXVII/30) (< Frank), *ḥedrik* (XXXVIII/24) (< Hedrich)

III. Kuşak

adolf hitler (XXIV/32), *timmy tuRner, pepe, schwammkopf, ninja törtels* (XXV/39), *baRni*nin (XXVI/405), *schlümpfe* (XXXVI/9) (Şirinler), *vierzig Räuber* (XXXVI/13) (Kırk Haramiler), *ali baba* (XXXVI/22), *hänsel*i (XXXVII/12), *gRetel*a (XXXVII/12), *hitler* (XXIV/22)

Kurum, Kuruluş, Vakıf, Şirket, Okul vb. İsimler

I. Kuşak

*sosyalamT*dan[214] (< Sozialamt Sosyal Yardım Dairesi) (V/55), *e be es ba̱*ın (XVIII/76) (< EBS Erfurter Bahnservise GmbH), *arbaysamt*a (I-b/1) (< Arbeitsamt İş ve İşçi Bulma Kurumu)

II. Kuşak

*arbaysamt*a (XXII-b/18) (< Arbeitsamt İş ve İşçi Bulma Kurumu), *ē pulus* (< E Plus) (XXII-b/66), *aldi* (XXVI/191), *tı̄sen*de (< Thyssen), *kauflan*da (XXVII/402), *amazon* (XXX/2), *ordnungsamt* (XXXII/62), *mannesmann*da (XXXVIII/53)

III. Kuşak

kunterbund (XXV/18), *Realschule hamborn zwei*a (XXV/3), *leibniz gesamtschule* (XXVI/12), *comenius* (XXVI/47), *august- thyssen realschule* (XXVI/68), *emschertaal*da (XXVI/146), *aldi* (XXVI/155)

Marka ve Model İsimleri

I. Kuşak

ġarman ciya (XII/19) (< Karmann-Ghia)

[214] Üç kuşaktan derlenen metinlerde Türkçe kullanımına rastlanılmamıştır.

II. Kuşak

*spRinter*yı (XXIII/12), *sniper* (XXVI/241), *bmw fünf*ler (XXXII/40) (BMW 5), *opel vectRa* (XXXII/137), *audi a sechs* (XXXII/144)

III. Kuşak

mclaRen (XXVI/199), *meRcedes* (XXVI/203), *h k siebenundvierzig* (XXVI/239) (< heckler & koch usp.47 tactical), *galil mp fünfzig* (XXVI/239), *sniper* (XXVI/240), *nitendo* (XXVI/333)

Millet, Boy, Irk vb. İsimler

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde Türklere ait marketin ismini marketin levhasında yazdığı gibi söylediği görülmüştür.

türgiş (X/54) (< Türkisch Türk)

II. Kuşak

deutsche (XXII-b/59) (Alman), *aRabe* (XXIX/20) (Arap), *türke* (XXIX/24) (Türk), *maRokkanen* (XXIX/69) (Faslılar), *türken* (XXX/19) (Türkler), *aRaben* (XXX/22) (Araplar)

III. Kuşak

*juden*ları (XXIV/26) (Yahudi), *koReaner* (XXVI/302) (Koreli), *deutschen* (XXVI/433) (Almanlar), *türke* (XXXV/31) (Türk), *deutsch* (XXXV/31) (Alman)

Oyun İsmleri

II. Kuşak

counter strikei (XXVI/236) (savaş oyunu)

III. Kuşak

counter strike (XXVI/233), *call of duty* (XXVI/251), *black ops zwei* (XXVI/262)

TV, Radyo Kanalı ve Program İsimleri

I. Kuşak

ze de ef (XIV/38) (< ZDF), *ayn bırif aus türkay* (< Ein brief aus Türkei) (XIV/38), *kölün* radyosunda (XIV/33) (< Köln Radyosu'nda)

II. Kuşak[215]

hau ı met your mather, two and a half men (XXVI/392), *famly guy* (XXVI/393)

III. Kuşak

nick (XXVI/362), *Ranjid Rettet die welt* (XXVI/373)

Ulusal, Resmî ve Dînî Gün ve Bayram İsimleri

II. Kuşak

halloween (XXIV/1) (Cadılar Bayramı), *weihnachten* (XXIX/2) (Noel)

Yer İsimleri

I. Kuşak

reKliḳauzen (I/42) (< Recklinghausen), *disbuḳa* (I-b/2) (< Duisburg), *hamm* (II/5), *göPpüngen*de (III/30) (< Göppingen), *şutuTgarT*a (IV/16) (< Stuttgart), *oberhawzun*da (IV/39) (< Oberhausen), *kölün* (V/71) (< Köln), *darmştaT*da (V/68) (< Darmstadt), *mayıns* (V/68) (< Mainz)

II. Kuşak

düsburḳa (XXII/6) (< Duisburg), *oberḥawzen* (XXII/6) (< Oberhausen), *polman*a (XXVII/50) (< Pholmann), *nordRein-westfalen* (XXXIV/79), *bayern müniḥ* (XXXIV/81) (< Bayern München), *buruḳḥawzen*a (XXXVIII/49) (< Bruckhausen), *neuköln*den (XLV/19), *ġrīşenlant*a (< Griechenland Yunanistan), *österReich* (XXXII/153) (Avusturya), *slowenien* (XXXII/153) (Slovenya), *serbien* (XXXII/153) (Sırbistan), gRichenland (XXXII/154) (Yunanistan), *ameRikanisch* (XXX/24) (Amerika taraftarı)

II. kuşaktan üç kaynak kişi tarafından Türkiye'nin Almanca olarak söylendiği görülmüştür: Bunlardan biri Almanca evrakta yazan bilgiyi aktarırken, diğeri Türkiye'ye izin yolculuğunda geçtiği ülkelerin isimlerini sayarken ve üçüncüsü de III. kuşaktan biriyle konuşurken.

türḳay (XXII-b/59) (< Türkei Türkiye), *türkei* (XXXII/154) (Türkiye), *von türkei* (XXV/13) (Türkiye'den)

[215] Program isimlerinin İngilizce orijinal isimleriyle kullanıldığı görülmüştür.

III. Kuşak

türkei (XXV/14) (Türkiye), *goethestRaβe* (XXVI/4) (Goethestraβe), *hamborn*da (XXVI/158) (Hamborn), *syRien* (XXVI/294) (Suriye), *isRael* (XXVI/294) (İsrail), *meRsı̄n* (XXXV/6) (< Mersin), *schloβbeRg*a (XXXIX/7), *berlin*e (XLI/1)

2.2.2.1.2.1.2. Cins İsimler

2.2.2.1.2.1.2.1. Türkçe Cins İsimler

I. Kuşak

I. kuşaktan derlediğimiz metinlerde cins isim olarak göç ve göçün öncesi ve sonrasında yaşanan olaylarla ilgili memleketten ayrılık, sağlık muʿayenesi, pasaport işlemleri, yolculuk, Almanya'da yabancılık ve bunlarla ilgili cins isimlerin yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür.

Almanya'dan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde kaynak kişilerde ağız özelliklerinin korunmasının yanında bölgesel sözcüklerin de kullanıldığı tespit edilmiştir: alacuk (üzeri dal ve hasırlarla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak), dandülük (< dandilik topaç, fırıldak), paşaport (< pasaport) vb.

A

ābim (IX/11) (< ağabeyim) (Kars), adamıŋ (II/30) (< adamın) (Kütahya), ādeTleri, örfleri (V/88) (< adetlerini örflerini) (Çankırı), adresi (XVI/26) (Burdur), ağıllara (III/11) (Sivas), aŋurda (XVIII/2) (< ahırda) (Sivas), aḳıllāna (VI/63) (< akıllarına) (Aydın), aĶrabalara (IV/53) (< akrabalara) (Kars), alacuḳ (XV/14) (< alacuk) (Çorum), āleTlerimis (XIII/64) (< aletlerimiz) (Ankara), alışverişe (III/53) (Sivas), amāneti (XVIII/93) (< emaneti) (Sivas), ambulansı (XIII/66) (Ankara), annem (III/68) (Sivas), apartumanda (V/11) (Çankırı), arabaylan (III/71) (< arabayla) (Sivas), asger (I/1) (< asker) (Kütahya), asimilasyon (IV/55) (Kars), asistan (XII/8) (Gaziantep), ata (X/8) (Bingöl), avcumuzu (VI/30) (Aydın), avutlar (XVII/34) (< ağıtlar) (Kayseri), ayazın (III/8) (Sivas), aylesinden (V/54) (< ailesinden) (Çankırı), ʾaş (IX/2) (< aş) (Kars)

B

babamın (III/26) (Sivas), bacımız (IX/84) (Kars), bāçada (VII/71) (Makedonya), baḳımevinde (X/68) (Bingöl), banḳa (XIII/62) (< banka) (Ankara), banTlar (XVII/35) (< bantlar) (Kayseri), banyo (VI/27) (Aydın), başörtü (X/20) (Bingöl), bavul (XVII/78) (Kayseri), bayraımıza (VII/83) (< bayrağımıza) (Makedonya), bayram (IV/52) (Kars), bedāva (XII/54) (< bedava) (Gaziantep), beşiKde (II/19) (< beşikte) (Kütahya),

beyimnen (VI/18) (< beyimle) (Aydın), beynamaz (XIX/7) (Nevşehir), bezin (X/36) (Bingöl), biletimizi (VII/11) (Makedonya), bileTleri (I/31) (< biletleri) (Kütahya), binaydı (VI/22) (Aydın), bulġur pilavı (XV/31) (< bulgur pilavı) (Burdur), burslu (XII/7) (Gaziantep), buvaŋ (II/3) (< baban) (Kütahya), buzdolabı (XXI/30) (Sivas), büber (VII/71) (Makedonya), bülbül (XVIII/72) (Sivas), bürōya (XVIII/36) (< büroya) (Sivas)

C/Ç

camdan (XIII/24) (Ankara), cāmi (V/23) (< cami) (Çankırı), caTdeme (IV/41) (< caddeme) (Kars), cenāzasında (IV/60) (< cenazesinde) (Kars), ceviz a͡acını (VII/73) (< ceviz ağacını) (Makedonya), cevizden (VII/74) (Makedonya), ceyran (X/17) (< cereyan) (Bingöl), çalışma müsādemi (XIX/26) (< çalışam müsademi) (Nevşehir), çamaşır makinesin (XVII/85) (< çamaşır makinası) (Kayseri), çanaḫcılıḫla (XIX/9) (< çanakçılıkla) (Nevşehir), çantaŋnan (VI/58) (< çantanla) (Aydın), çarşıya (X/20) (Bingöl), çavuşluḫ (IV/7) (< çavuşluk) (Kars), çay (VII/38) (Makedonya), çayıllarda (XVII/65) (< çayırlarda) (Kayseri), çi͡azlar (VIII/19) (< cihazlar) (Bolu), çiçeklerimiz (VII/72) (Makedonya), çifcilik (XIX/8) (< çiftçilik) (Nevşehir), çimenneri (VII/71) (Makedonya), çobannıḳ (III/3) (< çobanlık) (Sivas), çocuḲlām (II/18) (< çocuklarım) (Kütahya), çu͡allānı (II/9) (< çuvallarını) (Kütahya), çuḳolatalar (XIII/38) (< çikolatalar) (Ankara)

D

dana (VIII/51) (Bolu), dandülük (XVII/7) (< dandilik) (Kayseri), dayılāŋ (II/15) (< dayıların) (Kütahya), dayre (V/22) (< daire) (Çankırı), defderleri (X/73) (< defterleri) (Bingöl), deŋiziŋ (I/36) (< denizin) (Kütahya), dePresyon (VI/62) (< depresyon) (Aydın), derne͡i (XIX/64) (< derneği) (Nevşehir), deynek (XIV/57) (Burdur), dezġahını (IV/49) (< tezgâhını) (Kars), direKdör (IV/12) (< traktör) (Kars), direKsiyonda (VIII/97) (< direksiyonda) (Bolu), diş hekimiyle (VIII/12) (< diş hekimi) (Bolu), doḫdora (XIII/45) (< doktora) (Ankara), doḲdora (V/42) (< doktora) (Çankırı), domuz (VIII/51) (Bolu), dökümde (IX/24) (Kars), du͡a (III/42) (< dua) (Sivas), du͡āmı (XVII/21) (< duağımı) (Kayseri), duvar (IX/64) (Kars), düKġana (IX/66) (< dükkâna) (Kars), dünyanın (III/83) (Sivas), düŋür (XX/10) (< dünür) (Sivas), düşünceme (XIII/80) (Ankara), düyününü (VIII/83) (< düğününü) (Bolu)

E

ebe (XXI/9) (Sivas), eKmekler (III/63) (Sivas), eḳonomi (IV/51) (Kars), elbise (IV/17) (Kars), ēliyet (XI/6) (< ehliyet) (Erzincan), eltiydik (X/9) (Bingöl), enişdem (III/29) (< eniştem) (Sivas), enteresan (III/54) (Sivas), erzaḳ (VIII/37) (Bolu), eserlerini (III/21) (Sivas), espiriler (III/48) (Sivas), esrarkeş (VI/89) (Aydın), eşabı (XVII/108) (< eşarp) (Kayseri), eşim (VIII/12) (Bolu), eşşek (XVIII/14) (< eşek) (Sivas), et (VIII/50) (Bolu), ev (II/30) (Kütahya), evlat (III/15) (Sivas), evlilīni (III/69) (< evliliğini) (Sivas), evliyalar (XVIII/95) (Sivas), eyitim (V/85) (< eğitim) (Çankırı), eylencesi (X/8) (< eğlencesi) (Bingöl)

F

fabriḳasına (III/28) (Sivas), fakir (VII/13) (Makedonya), faküldeye (V/19) (< fakülteye) (Çankırı), fırını (XVIII/29) (Sivas), fotorafcılar (XIII/20) (< fotoğrafçılar) (Ankara), fuara (IV/62) (Kars)

G

ġadın (II/32) (< kadın) (Kütahya), ġardeşlēŋi (II/20) (< kardeşlerini), ġariybanlar (V/49) (< garibanlar) (Çankırı), ġarnımı (XIV/28) (< karnımı) (Burdur), ġasteyi (VI/50) (< gazeteyi) (Aydın), ğayınlar (X/9) (< kayınlar) (Bingöl), ġaz (X/35) (< gaz) (Bingöl), ġazmayı (I/18) (< kazmayı) (Kütahya), gece (VII/20) (Makedonya), gecelik (VI/58) (Aydın), geleneKlerimize (XXI/41) (< geleneklerimize) (Sivas), gelini (VI/41) (< gelini) (Aydın), gelinnüğümi (XVII/21) (< gelinliğimi) (Kayseri), genşlik (III/73) (< gençlik) (Sivas), ğıyma (X/54) (< kıyma) (Bingöl), ġız (I/25) (< kız) (Kütahya), giyimleri, ḳuşamları, foterleri (XXI/16) (< giyimleri, kuşamlarıi foterleri) (Sivas), ġocam (XV/2) (< kocam) (Çorum), ġonşuları (XVIII/78) (< komşuları) (Sivas), göç (VII/3) (Makedonya), gölde (XV/10) (Çorum), gömlek (VII/39) (Makedonya), gönüllü (XIII/59) (Ankara), görevlerde (III/28) (Sivas), görücüler (X/6) (Bingöl), göşmensiŋis (VII/3) (< göçmensiniz) (Makedonya), gözleme (XVII/97) (Kayseri), gözümü (VI/2) (Aydın), gözyaşı (III/34) (Sivas), ġurbeTde (III/77) (< gurbette) (Sivas), ġuzu (XI/2) (< kuzu) (Erzincan), gün (VII/20) (Makedonya)

H

hāfızlīmı (V/10) (< hafızlığımı) (Çankırı), halıyı (XIII/31) (Ankara), hanımımı (IV/35) (Kars), hapislere (II/21) (Kütahya), hasdāneye (VI/13) (< hastaneye) (Aydın), havada (VI/19) (Aydın), havta (VI/70) (< hafta) (Aydın), hayal ḳırıḴlıına (XIII/3) (< hayal

kırıklığına) (Ankara), hayatımı (III/71) (Sivas), hayvan (IV/12) (Kars), hayvannarlan (VI/7) (< hayvanlarla) (Aydın), hediyeler (XXI/56) (Sivas), hocalıḳ (V/94) (< hocalık) (Çankırı), huḳuḴcular (XII/93) (< hukukçular) (Gaziantep)

I/İ

ıslıḳ (III/8) (< ıslık) (Sivas), ilḳoḳulu (IV/5) (< ilkokulu) (Kars), imam (V/17) (Çankırı), imanımızdan (XXI/78) (< imanımızdan) (Sivas), imtānlar (V/21) (< imtihanlar) (Çankırı), inēm (XVIII/17) (< ineğim) (Sivas), insana (III/23) (Sivas), iplikçi (VII/39) (Makedonya), iş (I-b/9) (Kütahya), izine (IV/33) (Kars)

K

ḳabīne (III/47) (< kabine) (Sivas), ḳadere (VII/60) (Makedonya), ḳadın (VI/62) (< kadın) (Aydın), ḳafayı (VI/63) (< kafayı) (Aydın), ḳaliteden (VII/45) (Makedonya), ḳamyonculuḴdan (XI/7) (< kamyonculuktan) (Erzincan), ḳanġal köpeKlerimiz (III/5) (< kangal köpeklerimiz) (Sivas), ḳanser (VI/79) (< kanser) (Aydın), ḳapı (VII/5) (< kapı) (Makedonya), ḳaraḳolda (XIX/33) (< karakolda) (Nevşehir), ḳarpus (VI/8) (Aydın), ḳart (I/16) (< kart) (Kütahya), ḳasaplıḫ (IX/68) (< kasaplık) (Kars), ḳaset (X/90) (Bingöl), ḳāvaltı (VIII/37) (< kahvaltı) (Bolu), ḳāve (XIX/63) (< kahve) (Nevşehir), ḳayınpederi (VIII/88) (Bolu), ḳaymaḳamlar (XII/93) (< kaymakamlar) (Gaziantep), kedi (X/12) (Bingöl), kefim (XVIII/98) (< kefenim) (Sivas), kepenek (III/4) (Sivas), ḳıravaTla (IV/21) (< kıravatla) (Kars), kilisenin (V/88) (Çankırı), kirāmızı (XIII/40) (< kiramızı) (Ankara), kiraz aaşlarım (VII/74) (< kiraz ağaçlarım) (Makedonya), kitaba (VII/56) (Makedonya), kivram (III/15) (< kirvem) (Sivas), k̂óḫ (XIX/74) (< kök) (Nevşehir), ḳolumu (VI/76) (< kolumu) (Aydın), ḳompartumanı (XIX/24) (< kompartımanı) (Nevşehir), ḳonsolosluḴdan (V/29) (< konsolosluktan) (Çankırı), ḳonturatı (IV/32) (< kontratı) (Kars), ḳópáḫ (XVII/101) (< köpek) (Kayseri), kömür (I/12) (Kütahya), kötü (XX/2) (Sivas), köy heyeti (XI/4) (Erzincan), köylerde (V/5) (Çankırı), köyünde (IV/4) (Kars), ḳuaförü (XI/70) (< kuaförü) (Erzincan), ḳul (VIII/2) (< kul) (Bolu), ḳumanya (VIII/37) (Bolu), ḳumarcı (VI/89) (< kumarcı) (Aydın), ḳurbet (IX/4) (< gurbet) (Kars), ḳurşun (IX/26) (< kurşun) (Kars), ḳurTlarlan (III/11) (< kurtlarla) (Sivas), küflerini (III/63) (Sivas), kültür köPrüsü (XIII/77) (< kültür köprüsü), kültürümü (XII/42) (Gaziantep), kültürümüzü, dīnimizi, kimlīmizi (XIII/99) (< kültürümüzü, dinimizi, kimliğimizi) (Ankara)

L

lambalar (X/17) (Bingöl), lapor (I/39) (< rapor) (Kütahya), leşberlik (VI/9) (< rençperlik) (Aydın), lisan (III/46) (Sivas), lise (III/27) (Sivas), listeden (III/45) (Sivas), lojmana (VII/36) (Makedonya)

M

māden (I/11) (< maʿden) (Kütahya), mahkemelerle (VIII/99) (Bolu), maḳarna (III/28) (Sivas), maḳasla (XI/59) (Erzincan), makinasína (IX/57) (< makinasına) (Kars), malını (XV/19) (Çorum), māllemizde (II/9) (< mahallemizde) (Kütahya), manto (X/20) (Bingöl), manzaralar (III/39) (Sivas), marşlarını (III/40) (Sivas), masırafını (VI/28) (< masrafını) (Aydın), medyanıŋ (XIII/69) (< medyanın) (Ankara), meKduP (I/6) (< mektup) (Kütahya), memleket (V/1) (Çankırı), memlekeTden (III/41) (< memleketten) (Sivas), mēmuru (V/12) (< memuru) (Çankırı), mēndis (IX/18) (< mühendis) (Kars), meslek (VI/5) (Aydın), mesleke (XIV/6) (< mesleğe) (Burdur), meşcit (V/35) (< mesçit) (Çankırı), metroya (X/61) (Bingöl), meyva (IV/14) (< meyve) (Kars), mezarlıḲlara (V/51) (< mezarlıklara) (Çankırı), mezerim (XVIII/97) (< mezarım) (Sivas), mızığa (XX/11) (< mızıka) (Sivas), mi̇deden (IX/61) (< mideden) (Kars), mintan (III/8) (Sivas), mobilya (III/30) (Sivas), mutfā (VI/27) (< mutfağı) (Aydın), muz (III/54) (Sivas), müdür (XIV/13) (Burdur), münübüsle (VIII/83) (< minibüs) (Bolu), müzik (III/17) (Sivas)

N

namaz (V/28) (Çankırı), nazarlardan (VIII/85) (Bolu), nefes (III/43) (Sivas), nehire (XIV/56) (Burdur), nışannıydım (IV/33) (< nişanlıydım) (Kars), ni̇metlere (VIII/109) (< nimetlere) (Bolu)

O

ocāŋ (VI/49) (< ocağın) (Aydın), odaya (I/23) (Kütahya), orman (XVIII/76) (Sivas), ortaoḳulu (IV/5) (< ortaokulu) (Kars), oto boyacısı (XIV/7) (Burdur), otübüs (XI/8) (< otobüs) (Erzincan), oyuncaḳ (XIII/52) (Ankara), ömür (III/69) (Sivas), ōrenci (XII/7) (< öğrenci) (Gaziantep), ōreTmenler (V/8) (< öğretmenler) (Çankırı)

P

pamuḳ (VI/8) (Aydın), pansiyon (III/47) (Sivas), pantalonnu çoraplar (XV/20) (< pantolonlu çoraplar) (Çorum), pantolon (VII/38) (Makedonya), paraŋızı (I-b/6) (< paranızı) (Kütahya), parmāmı (X/47) (< parmağımı) (Bingöl), pasaporTları (I/31) (<

pasaportları) (Kütahya), pastalar simiTler (XIV/27) (< pastalar simitler) (Burdur), paşaportu (XVII/4) (< pasaportumu) (Kayseri), pate, soa͡n (II/8) (< patates, soğan) (Kütahya), pençereniŋ (XV/11) (< pencerenin) (Çorum), pisḳolojisi (VI/62) (< psikolojisi) (Aydın), posdacı (XVII/30) (< postacı) (Kayseri), postāneden (III/66) (< postaneden) (Sivas)

R

radyōlarla (IV/9) (< radyolarla) (Kars), raḥmeTlinin (III/20) (< rahmetlinin) (Sivas), raketi (XIII/31) (Ankara), resim (X/73) (Bingöl), resimlerimi (XIII/70) (Ankara), ressam (III/38) (Sivas), rüşwet (I/26) (< rüşvet) (Kütahya)

S/Ş

sabaḫ (IV/20) (< sabah) (Kars), salatalıḳ (VII/72) (Makedonya), sālıḳ (I/8) (< sağlık) (Kütahya), sanat (V/84) (Çankırı), sanāyi bölgesinden (XIV/52) (< sanayi bölgesinden) (Burdur), sāt (VI/20) (< saat) (Aydın), sihati (IX/57) (< sıhhati) (Kars), sipora (VII/57) (< spora) (Makedonya), sobayı (X/33) (Bingöl), solcu sācı (XX/18) (< solcu sağcı) (Sivas), so͡uḳ (III/7) (< soğuk) (Sivas), sovannar (VII/74) (< soğanlar) (Makedonya), sözlῡ̄mü (VIII/46) (< sözlüğümü) (Bolu), suyu (VI/101) (Aydın), şansım (XVI/34) (Burdur), şefle (IV/18) (Kars), şöför (VIII/14) (< şoför) (Bolu)

T

tabuTla (V/102) (< tabutla) (Çankırı), taḫsῑ̄len (X/29) (< taksiyle) (Bingöl), talebe (XI/4) (Erzincan), tarlalarlan (VI/7) (< tarlalarla) (Aydın), taşları (VII/71) (Makedonya), tavırlar (XVI/2) (Ordu), tebeşür (XVI/34) (< tebeşir) (Burdur), teKnisyeniydi (VIII/11) (< teknisyeniydi) (Bolu), telefonnan (III/66) (< telefonla) (Sivas), telġıraf (IX/33) (< telgraf) (Kars), temizleyiciye (IV/19) (Kars), tencerede (XVII/86) (Kayseri), tercüman (I/47) (Kütahya), terzicilik (IX/68) (Kars), teyPlerle (IV/10) (< teyiplerle) (Kars), tezē (XVIII/2) (< tezeği) (Sivas), tırafik ḳazāsı (VIII/14) (< trafik kazası) (Bolu), tirene (I/42) (< trene) (Kütahya), tiryākisiyim (XIV/51) (< tiryakisiyim) (Burdur), toplum cemāt (III/19) (< toplum cemaat) (Sivas), toPrāmda (XI/92) (< toprağımda) (Erzincan), topu (XIV/57) (Burdur), torba (IV/16) (Kars), torunnar (IV/57) (< torunlar) (Kars), tūris (XVII/25) (< turist) (Kayseri), tünellerde (XVIII/89) (Sivas), türkü (XVII/37) (Kayseri), türküsünü (III/17) (Sivas), tütün (VI/8) (Aydın)

U/Ü

uçā (VI/18) (< uçağa) (Aydın), umūdunuz (VII/4) (umudunuz) (Makedonya), usdabaşı (IV/22) (< ustabaşı) (Kars), uyḳuya (IX/60) (Kars), ücretim (XVIII/91) (Sivas), ülkede (III/65) (Sivas), ünüversdeye (IV/43) (< üniversiteye) (Kars), ütü (XII/51) (Gaziantep)

V

vaġon (IV/23) (Kars), valizimi (VI/71) (Aydın), vatandaşlarımıs (III/33) (< vatandaşlarımız) (Sivas), vatanımızı (III/14) (Sivas), vazoda (XI/57) (Erzincan), vucūdu (IX/60) (< vücudu),

Y

yabancı (IV/2) (Kars), yabancı (IX/3) (Kars), yaPraḫ dökümü (XXI/75) (< yaprak dökümü) (Sivas), yasdıḳ (II/9) (< yastık) (Kütahya), yataında (V/3) (< yatağında) (Çankırı), yavrularımı (XV/1) (Çorum), yazlıḳları (VIII/88) (Bolu), yeniler (XXI/76) (Sivas), yeŋgeler (X/7) (< yengeler) (Bingöl), yerlere (III/45) (Sivas), yeryüzüne (III/1) (Sivas), yeşillik (XX/23) (< yeşillik) (Sivas), yetim (XVIII/12) (Sivas), yıl (II/4) (Kütahya), yoḲsulluḳ (V/6) (< yoksulluk) (Çankırı), yolda (VII/20) (Makedonya), yoldayım (III/17) (Sivas), yorġan (XIII/42) (< yorgan) (Ankara), yourt (XX/6) (< yoğurt) (Sivas), yumurta (III/48) (Sivas), yurdumuza (III/14) (Sivas), yuvası (IV/46) (Kars), yüzġar (X/62) (< rüzgâr) (Bingöl)

Z

zengin (VII/12) (Makedonya), zeytin (XVI/38) (Ordu)

II. Kuşak

A

ābinin (XXVI/81) (< ağabeyinin) (Aksaray), abĺamĺaḲdan (XXIX/7) (< ablamlardan) (Afyonkarahisar), adam (XXII-b/3) (Kütahya), adını, soyadını (XXVI/7) (Aksaray), adıŋ (XXV/1) (< adın) (Uşak), aḲşam (XXII-b/10) (< akşam) (Kütahya), amca (XXIII-b/13) (Sivas), analiz (XXX/10) (Uşak), anası (XXII/42) (< annesi) (Kütahya), antıramannar (XXVI/95) (< antrenmanlar) (Kırşehir), arabayı (XXIII/10) (< Sivas), arḳadaş (XXVI/156) (< arkadaş) (Aksaray), asgerlik (XXII/50) (< askerlik) (Kütahya), aTlet (XXVII/46) (< atlet) (Bilecik), avuḳat (XXXII/1) (< avukat) (Manisa), ayleyi (XXII/2) (< aileyi) (Kütahya), aylıḲlā (XXXIV/10) (< aylıklar) (Kütahya), aynadan (XXXI/170) (Afyonkarahisar)

B

babam (XXII-b/19) (Kütahya), baġaj (XXIII-b/31) (< bagaj) (Yozgat), banyodaki (XXIII-b/59) (Sivas), bayan (XXVI/220) (Aksaray), belediyeden (XXXIII/3) (Manisa), benzine (XXII-b/46) (Kütahya), berberi (XXVI/220) (Aksaray), bilgisayardan (XXXVIII/6) (Denizli), bilgisayarın (XXVI/331) (Aksaray), binâda (XXXVIII/54) (< binada) (Denizli), borcumuz (XXXIII/6) (Manisa), boydan (XXX/40) (Uşak)

C/Ç

cadılar (XXIV/14) (Eskişehir), cāmilēde (XXVII/51) (< camilerde) (Bilecik), cep telefonu (XXII-b/52) (Kütahya), ceryanı (XXXIV/88) (< cereyanı) (Kütahya), cezā͡evi (XXII-b/11) (< cezaevi) (Kütahya), cıvataynan (XXIX/29) (< cıvatayla) (Afyonkarahisar), cisgi filim (XXV/74) (< cizgi film) (Uşak), cüzdanı (XXXVIII/4) (Denizli), çatıcı (XXII-b/7) (Kütahya), çiçek (XXVIII/9) (Ankara), çocuḲlādan (XXII/3) (< çocuklardan) (Kütahya), çöp (XXXIII/50) (Manisa), çöp ḳovasını (XXXIII/9) (< çöp kovasını) (Manisa),

daḲġa (XXII/7) (< dakika) (Kütahya), dedenin (XXVI/35) (Aksaray)

D

deliḳanlım (XXVIII/77) (< delikanlım) (Ankara), demir boruyu (XXXVIII/57) (Denizli), dizilēde (XXVI/392) (< dizilerde) (Aksaray), dolmuşcu (XXIII-b/2) (< dolmuşçu) (Yozgat), dönercilik (XXXI/48) (Afyonkarahisar), düKġanı (XXII-b/10) (< dükkânı) (Kütahya), dünya (XXVII/15) (Bilecik)

E

ēliyetim (XLV/3) (< ehliyetim) (Kayseri), emeKli (XXVI/62) (< emekli) (Aksaray), emiriŋize (XXII/16) (< emrinize) (Kütahya), erkek (XXVI/220) (Aksaray), evde (XXIV/46) (Eskişehir), evlādımız (XXVII/1) (< evladımız) (Bilecik), eyitimli (XXII/9) (< eğitimli) (Kütahya)

F

fakir (XXXIV/16) (Kütahya), fites (XXIII/16) (Yozgat)

G

ġarı (XXII/44) (< karı) (Kütahya), ġarnını (XXII-b/23) (< karnını) (Kütahya), ġaymānı (XXXI/87) (< kaymağını) (Afyonkarahisar), ġazete (XXXIV/29) (< gazete) (Kütahya),

ġıymeti (XXII/42) (< kıymeti) (Kütahya), göçmenneri (XXIV/100) (< göçmenleri) (Kütahya), gözleri (XXVI/265) (Aksaray), ġünlēni (XXV/61) (< günlerini) (Uşak)

H

ḥaftanıŋ (XXV/61) (< haftanın) (Uşak), hasda (XXII-b/36) (< hasta) (Kütahya), hastasın (XXXIV/134) (Kütahya), hata (XLV/13) (Kayseri), havuzundan (XXIII-b/51) (Yozgat), hiḱāye (XXVIII/1) (< hikâye) (Ankara), hobilerinden (XXV/8) (Aksaray), hocam (XXVII/56) (Bilecik), ḥotel (XXIII-b/13) (< hotel) (Sivas), ḥükümdarlīna (XXVIII/5) (< hükümdarlığına) (Ankara)

I/İ

ışıḴda (XXXVIII/48) (< ışıkta) (Denizli), ikizleŋ (XXVII/1) (< ikizlerin) (Bilecik), imparator (XXVIII/9) (Ankara), imzā (XXII/32) (< imza) (Kütahya), insanlarımıza (XXVI/42) (Aksaray), insannīna (XXII-b/66) (< insanlıkla) (Kütahya), ĭşatımıza (XXXIII/22) (< inşaatımıza) (Manisa), işci (XXXI/101) (< işçi) (Afyonkarahisar)

K

ḳadınnara (XXVII/46) (< kadınlara) (Bilecik), ḳafanı (XLV/17) (< kafanı) (Kayseri), ḳafayı (XXII-b/4) (< kafayı) (Kütahya), ḳallofer (XXXIV/89) (< kalorifer) (Kütahya), ḳaPdan (XXX/26) (< kaptan) (Uşak), ḳaPlunmā (XXV/45) (< kaplumbağa) (Uşak), kenarları (XXIII-b/56) (Sivas), ḳıral (XXVIII/9) (< kral) (Ankara), ḳızımı (XXVI/28) (< kızımı) (Aksaray), kilot (XXVII/46) (Bilecik), kirāsı (XXXIV/88) (< kirası) (Kütahya), kitap (XXVI/160) (Kırşehir), ḳomşu (XXII/14) (Kütahya), ḳondisyona (XXX/68) (< kondisyona) (Uşak), ḳontṛolümüzde (XXX/72) (< kontrolümüzde) (Afyonkarahisar), köyden (XXXI/1) (Afyonkarahisar), ḳursa (XXII-b/18) (Kütahya), ḳurumlarda (XXII-b/74) (Kütahya), ḳuşaḳ (XXXI/1) (< kuşak) (Afyonkarahisar), kültüRü (XXIX/43) (< kültürü) (Afyonkarahisar)

L

lambası (XXXI/159) (Afyonkarahisar), litre (XXXIII/30) (Manisa)

M

maçı (XXX/8) (Uşak), maḥkemelik (XXII-b/37) (Kütahya), makinist (XXVI/2) (Aksaray), māllesine (XXVI/83) (< mahallesine) (Aksaray), māşlar (XXVII/21) (< maaşlar) (Bilecik), matematik (XXVI/130) (Aksaray), meKdup (XXXIII/2) (< mektup) (Manisa), mesāyi (XXII-b/48) (< mesai) (Kütahya), meslek (XXII-b/7) (Kütahya),

millet (XXII-b/16) (Kütahya), moralimizin (XXX/91) (Afyonkarahisar), müdürüne (XXII/11) (Kütahya), müşderiyi (XXIII-b/27) (< müşteriyi) (Yozgat)

N

nargile (XXIII-b/47) (Sivas), nesil (XXVI/162) (Aksaray), noTlardan (XXVI/114) (< notlardan) (Kırşehir)

O

oḳulda (XXII/4) (Kütahya), ōlum (XXVI/1) (< oğlum) (Aksaray), otomatik (XXIII/22) (Yozgat), oyro (XXXI/7) (Afyonkarahisar), oyunu (XXVIII/97) (Ankara),

P

para (XXII/52) (Kütahya), paTron (XXIII/19) (< patron) (Sivas), poa͡n (XLV/6) (< puan) (Kayseri), politikadan (XXII-b/3) (Kütahya),

R

resmī̇ dayreler (XXII-b/74) (< resmî daireler)

S/Ş

saçını (XXVI/221) (Aksaray), sālam (XXIII/23) (< sağlam) (Sivas), salonda (XXVIII/98) (Ankara), savaşa (XXVI/281) (Aksaray), sayfadasın (XXIV/44) (Eskişehir), sınıfa (XXII3) (Kütahya), sınırı (XXII/6) (Kütahya), sıpıreyle (XXXVIII/28) (< spreyle) (Denizli), siġara (XXVI/163) (< sigara) (Aksaray), sucuḳ (XXVII/51) (< sucuk) (Bilecik), şanzuman (XXIII/11) (< şanzıman) (Yozgat), şarḳ köşesinde (XXIII-b/46) (Yozgat), şef (XXIII/7) (Yozgat), şei͡rleri (XXII-b/30) (< şehirleri) (Kütahya), şerit (XXXI/167) (Afyonkarahisar), şirkeTde (XXVI/188) (< şirkette) (Aksaray), şirkeTler (XXVII/28) (< şirketler) (Bilecik), şort (XXVII/46) (Bilecik)

T

takímí (XXV/68) (< takımı) (Uşak), taḲsi (XLV/3) (< taksi) (Kayseri), taḲvimde (XXXIV/105) (< takvimde) (Kütahya), tāmir (XXXI/146) (Afyonkarahisar), telefonda (XXIX/27) (Afyonkarahisar), televizyon (XXVI/332) (Aksaray), tesbiḥ (XXXVIII/42) (< tespih) (Denizli), teyze, dayı (XXIX/6) (Afyonkarahisar), tıransporTculuḳ (XXXI/52) (< transportçuluk) (Afyonkarahisar), tireni (XXIII-b/25) (Yozgat), tirenvay (XXII-b/29) (< trenvay) (Kütahya), tişörtümün (XXVI/184) (Kırşehir), toḥumlardı

(XXVIII/14) (< tohumlardı) (Ankara), top (XXVI/90) (Kırşehir), toPraĶla (XXVIII/12) (< toprakla) (Ankara), torunnardan (XXVII/6) (< torunlardan) (Bilecik)

U/Ü

uzak (XXVI/28) (Aksaray), ülkeden (XXII/16) (Kütahya), ünüversdeden (XXII-b/2) (< üniversiteden) (Kütahya)

V

vatandaş (XXII-b/14) (Kütahya), vergisini (XXXI/117) (Afyonkarahisar), vinşde (XXXVIII/13) (< vinçte) (Denizli)

Y

yasayı ķānunu (XXII-b/34) (< yasayı kanunu) (Kütahya), yatalaķ (XXII-b/36) (Kütahya), yemek (XXIII-b/19) (Yozgat), yeryüzünde (XXVI/293) (Aksaray), yılbaşı (XXIV/12) (Eskişehir), yoĶsulluķ (XXXIV/72) (< yoksulluk) (Kütahya), yüzlēni (XXXVIII/17) (< yüzlerini) (Denizli)

Z

zam (XXII-b/46) (Kütahya), zaman (XXIV/52) (Eskişehir)

III. Kuşak

A

abimin (XXVI/82) (< ağabeyimin) (Kırşehir), adamnar (XXVI/260) (< adamlar) (Kırşehir), aķrabą̄sı (XXVIII/27) (< akrabası) (Afyonkarahisar), anaḥdarı (XLI/12) (< anahtarı) (Aksaray), annem (XXVI/93) (Bayburt), antıreman (XXXI/12) (< antrenman) (Konya), arķadaşlarla (XXVI/31) (< arkadaşlarla) (Kırşehir)

B

bäbäk̂Ílere (XLIII/4) (< bebeklere) (Niğde), babasının (XXVI/36) (Kırşehir), baĺķonu (XLI/2) (< balkonu) (Aksaray), baŋķacı (XXVI/215) (< bankacı) (Kırşehir), bayanın (XXVI/223) (Kırşehir), bayram (XXIV/8) (Eskişehir),

C/Ç

c̄azıĺar (XXIV/11) (< cadılar) (Eskişehir), cirkin (XXVIII/53) (< çirkin) (Aksaray), çiçē (XXVIII/33) (< çiçeği) (Afyonkarahisar), çiflīsi (XXXVI/12) (< çiftliği) (Aydın), çoşuĶĺar (XXIV/7) (< çocuklar) (Eskişehir)

D

dedemin (XXVI/34) (Kırşehir), deR̥s (XXVI/115) (< ders) (Manisa), doŋuzları (XXXVI/13) (< domuzları) (Aydın)

E

älinde (XXVI/150) (< elinde) (Manisa), eşşeKsi (XXXVI/28) (< eşeği) (Aydın), eşyālam (XXVI/358) (< eşyalarım) (Nevşehir)

F

fuTbol (XXVI/210) (< futbol) (Tokat)

G

görev (XXVI/260) (Kırşehir), ĝülü (XXVIII/92) (< gülü) (Adıyaman), güzel (XXVIII/52) (Aksaray)

H

ḥayvanbaccesi (XLI/2) (< hayvanat bahçesi) (Aksaray), hobilem (XXVI/31) (< hobilerim) (Kırşehir), ḥoc̄am (XXIV/43) (< hocam) (Ankara)

İ

imperator (XXVIII/26) (< imparator) (Afyonkarahisar), inek̂lā̄ (XXXVI/12) (< inekler) (Aydın), insannarı (XXIV/26) (< insanları) (Eskişehir)

K

ḳaleciye (XXXI/50) (< kaleciye) (Kütahya), ḳapī̇yī̄ (XXXV/19) (< kapıyı) (Mersin), ḳıraĺ (XXVIII/52) (< kıral) (Aksaray), ḳısı (XXVI/27) (< kızı) (Zonguldak), ḳısır (XXVIII/36) (< kısır) (Afyonkarahisar), k̂itab (XXVI/171) (< kitap) (Niğde), köyden (XXVI/75) (Kırşehir), ḳuşĺar (XXXVII/4) (< kuşlar) (Samsun)

M

mac̄dan (XXXI/77) (< maçtan) (Aksaray)

N

not (XXVI/115) (Manisa)

O/Ö

oḳuĺda (XXII/20) (< okulda) (Kütahya), o͡ulları (XXVIII/27) (< oğulları) (Afyonkarahisar), ördek̂ĺā̄ (XXXVI/12) (< ördekler) (Aydın), öreTmene (XXVI/429) (< öğretmene) (Bayburt)

P

performasi (XXXI/12) (< performansı) (Konya), polis (XXVI/286) (Niğde)

R

rākiPden (XXXI/39) (< rakipten) (Bayburt)

S/Ş

sacı (XXVI/223) (< saçı) (Kırşehir), sāt (XXVI/223) (< saat) (Kırşehir), savaşda (XXVI/297) (< savaşta) (Niğde), sene (XXIV/10) (Eskişehir), Sēr (XXXVI/45) (< zehir) (Aydın), sınıfdayım (XXVI/87) (< sınıftayım) (Bayburt), sıpor (XXVI/368) (< spor) (Zonguldak), şāk̂eğ (XXIV/7) (< şeker) (Eskişehir), şansı (XXVI/151) (Manisa)

T

taḳımda (XXVI/91) (< takımda) (Bayburt), tavanca (XXVI/277) (< tabanca) (Kırşehir), telēzonda (XXVI/302) (< televizyonda) (Nevşehir), top (XXVI/31) (Kırşehir), toP̄c̄u (XXVI/212) (< topçu) (Zonguldak), to‿um (XXVIII/28) (< tohum) (Afyonkarahisar)

U

uT̄ç̄aḴda (XLIII/2) (< uçakta) (Niğde)

Y

yenkemin (XLI/2) (< yengemin) (Aksaray), yiĺbaşı (XXIV/13) (< yılbaşı) (Eskişehir), yumurta (XXXVI/13) (Aydın), yüksek (XXVI/151) (Manisa), yüsme ḥawza (XL/2) (< yüzme havuzu) (Nevşehir)

2.2.2.1.2.1.2.2. Almanca Cins İsimler

I. Kuşak

I. kuşaktan derlenen metinlerde *bahnhof, heim, meister, kindergarten* ve *gasthaus* gibi günlük hayatta en çok karşılaştıkları isimlerin sık kullanıldığı görülmüştür. Bu isimlerin metinlerde Almanca olarak yaygın kullanılması, ilk defa Almanya'da karşılaştıkları nesnelerin ve diğer varlıkların Almanca isimleriyle zihinlerde yer edinmesinden kaynaklanmaktadır.

*banof*da (< bahnhof "gar, istasyon") (X/29), *ġasthawuz*larında (< gasthaus "lokanta, otel") (V/38), *heim*da (I/47) (< heim "pansiyon, yurt"), *kinderġartın*a (< kindergarten "kreş") (V/67), *aye* (III/50) (< eier "yumurta"), *banane* (III/56) (muz) vb.

I. kuşaktan derlediğimiz metinlerde cins isim olarak *bahnhof, heim, meister, kindergarten* ve *gasthaus* sözcüklerinden sonra kullanım sıklığı bakımından işle ilgili sözcükler, ve günlük hayatta gelmektedir:

şıtabla (XVII/59) (< stapler "forklift"), *untertage*de (I/44) (maʿden), *şüpe* (I/45) (< schippe "kürek"), *hake* (I/46) (< hacke "kazma"), h*ōfın*larda (IV/26) (< ofen "fırın, ocak"), *dolmeçer* (VI/20) (< dolmetscher "tercüman"), *mayister* (VI/33) (< meister "şef, usta"), *bus* (VII/32) (otobüs), *montı̄rerin* (< montiererin "montaj elemanı") (VIII/68), *vōnvāġın*la (VIII/83) (< wohnwagen "karavan"), *u-ban* (X/64) (< u-bahn "metro"), *fileygehaym*larda (XIII/61) (< pflegeheim "bakım yurdu"), *kaffee* (XVI/49) (kafeterya), *şitires* (XVII/90) (< stress "stres"), i*ştempil* (XVIII/37) (< stempel "mühür"), *ġauf*lāda (XVIII/44) (< kauf "dükkân"), *infomatik* (< informatik "bilişim") vb.

II. Kuşak

II. kuşaktan derlediğimiz metinlerde Almanca cins isimlerin I. kuşağa göre daha çok çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Bununla birlikte *ausbildung, arbeitslos, bewerbung, praktikum, abitur, anmeldung...* gibi iş hayatıyla ilgili cins isimler diğer isimlere oranla daha yaygındır.

II. kuşaktan kaynak kişilerle yaptığımız metin derlemelerinde Türkçeden Almancaya geçişler veya Türkçe-Almanca karışık dil kullanımları görülmüştür. Kaynak kişilerden Türkçe konuşmalarını istediğimizde -iki kaynak kişi hariç- Türkçe konuşmaya devam ettmişler fakat konuşmanın akışı içinde bazı kaynak kişiler tekrar Türkçe-Almanca karışık dil kullanımlarına dönmüşlerdir. Neden böyle yaptıklarını sorduğumuzda; aslında Türkçe de bildiklerini ama konuşurken Almancaya dillerinin kaydığını, çoğu zaman farkında olmadıklarını söylemişlerdir.

A

abitur (XXVI/143) (lise bitirme sınavı), *adResse*de (XXII-b/54) (< adresse "adres"), *affal* (XXXIII/35) (< abfall atık), *alkohol* (XXIX/19) (alkol), *altersheim*a (XXIX/67) (yaşlılar evi), *alwetter* (XXIII/31) (dört mevsim), *anmeldung* (XXXIII/16) (başvuru), *apRil*de (XXIX/6) (nisan), *arbeitgeber* (XXXII/11) (işveren), *arbeitslos* (XXXII/23) (işsiz), *ausbildung*a (XXII-b/6) (< ausbildung "staj"), *ausländische* (XXX/18) (yabancı), *autobahn*a (XXIII/5) (otoyol)

B

*badewanne*nin (XXIII-b/56) (küvet), *bahnhof*a (XXIII-b/26) (tren garı, istasyon), *bank* (XXIX/50) (banka), *bawşitelli*m (XXXIII/23) (< baustelle "inşaat yeri"), *beschtimmte* (XXVI/245) (belirli), *bewerbung* (XXVI/189) (iş başvuru formu), *bı̣röçin* (< brötchen "bröçin"), *billig* (XXIII-b/68) (ucuz), *biologie* (XXIX/73) (biyoloji), *bRemse*leri (XXIII/25) (fren), *bücheRei*a (XXVI/172) (kütüphane), *bürger* (XXVI/245) (halk)

C

chef (XXIX/38) (şef), *computer*da (XXVI/231) (bilgisayar), *çiken* (XXVII/51) (< chicken tavuk)

D

diktiergeRäti (XXVI/96) (ses kayıt cihazı), *direktör*ü (XXVI/52) (müdür), *disziplin* (XXIX/37) (disiplin), *dorf* (XXXII/1) (köy), *dRausen* (XXV/80) (dışarıda), *drogen* (XXIX/19) (uyuşturucu), *durchschnitt (*XXVI/129) (ortalama)

E

*ef o eR*i (XXVI/140) (< fachoberschulreife "yeterlilik seviyesi"), *egoismus* (XXIX/71) (egoizm), *einkaufen*e (XXXIV/7) (alışveriş), *eisenbahn*da (XXVI/2) (< eisenbahn "demiryolu"), *eltern geld* (XXXIV/130) (ebeveyn parası)

F

fahrRad (XXV/70) (bisiklet), *faulheit* (XXXIV/73) (tembellik), *fehler* (XLV/15) (hata), *feierabend* (XXVI/188) (paydos), *feRienjob*ta (XXXIV/52) (tatil işi), *fernseher* (XXIII-b/58) (televizyon), *fertı̣rāḳ* (XXII-b/53) (< vertrag "sözleşme"), *feuer* (XXV/72) (ateş), *flugticket* (XXXII/42) (uçak bileti), *fōābayter* (XXXVIII/1) (< vorarbeiter "ustabaşı"), *fRau (*XXV/31) (bayan), *führRerschein* (XLV/6) (ehliyet), *fünf, sechs, sieben* (XXV/7) (beş, altı, yedi)

G

gefahRenzulage (XXXIV/126) (iş riski tazminatı), *geld* (XXIII-b/19) (para), *geneRasyon*a (XXXII/21) (< generasyon "jenerasyon"), *gepā̄*ni (XXIII-b/28) (< gepäck valiz, eşya), *gesellschaft* (XXIX/54) (toplum), *gesetzlich* (XXXIII/58) (kanun), *getRänke* (XXIII-b/19) (içecekler), *getriebe* (XXIII/17) (şanzıman), *gewerkşaft* (XXXVIII/13) (< gewerkschaft "sendika"), *ġıril* (XXVII/59) (< grill "ızgara"), *ġı̣runTşūle*de (< grundschule "ilkokul") (XXII/17)

H

halbe stunde (XXVI/243) (yarım saat), *hälfte* (XXXII/73) (yarı), *halle*nin (XXXIV/55) (hangar), *hauptfach*lāda (XXVI/127) (ana dersler), *hebebühne*nin (XXIII/10) (kaldırma tezgâhı), *ḥilfbedürftiḥ* (XXXII/25) (< hilfsbedürftig "yardıma muhtaç"), *hilfskRaft* (XXXII/12) (yardımcı işçi), *hintergRund* (XXVI/413) (arkaplan)

İ

ideen (XXIX/36) (fikirler), *incenör*ler (XXXVIII/10) (< ingenieur "mühendis")

J

jugend (XXIX/21) (gençlik)

K

kartoffel (XXIX/45) (patates), *kepten* (XXXI/6) (kaptan), *kind* (XXIX/74) (çocuk), *kindern* (XXIX/54) (çocuklarda), *kirche* (XXIX/22) (klise), *klasse* (XXV/21) (sınıf), *klimaanlage* (XXXII/168) (klima), *ḳompüter*de (XXXVIII/7) (< computer "bilgisayar"), *ḳomuniḳasyon* (XXXI/113) (< kommunikation "iletişim"), *ḳonto*ya (XXXIII/49) (banka hesabı), *kopf schmerzen* (XXIII-b/69) (baş ağrısı), *kopfstütz*lēde (XXIX/29) (koltuk başlığı), *könik* (XXVIII/101) (< könig "kral"), *kRank* (XXXII/100) (hasta), *kRankenhaus*da (XXIII-b/11) (hastane), *kRankenhäuser* (XXXIV/98) (hastaneler), *kRaut*lā (XXIX/45) (baharat), *kriminell* (XXIX/34) (suçlu), *kurve*ye (XXIII-b/3) (viraj)

L

länder (XXVI/245) (ülkeler), *laptop klasse*da (XXVI/22) (dizüstü bilgisayar sınıfı), *lehReRin* (XXIX/72) (bayan öğretmen), *leih*firmala (XXXII/56) (< leiharbeitsfirma "işçi kiralayan firma"), *leute* (XXIII-b/28) (insanlar), *liter* (XXXIII/29) (litre), *lohn* (XXXII/5) (maaş), *lohntüte*yi (XXXVIII/6) (maaş zarfı), *lokfühRer*yım (XXVI/2) (< lokführer makinist), *lüge* (XXXII/127) (yalan)

M

man (XXIX/23) (kişi, adam), *medien* (XXIX/11) (medya), *meḳāniker* (XXVII/18) (< mechaniker "makinist"), *menschen* (XXVI/243) (insanlar), *miete* (XXXII/33) (kira), *minute* (XXIII-b/27) (dakika), *mitglied* (XXVII/56) (üye), *monat* (XXXII/32) (ay), *mord* (XXIX/17) (cinayet), *motor* (XXIII/7) (motor), *müll* (XXXIII/3) (çöp)

N

nebenbei (XXXIV/5) (ek iş), *negativ* (XXX/18) (olumsuz), *normal* (XXIX/2) (normal)

O

oktober (XXIV/12) (ekim), *onkel* (XXIII-b/14) (amca), *otomātiş* (XXVII/22) (< automatisch “otomatik”),

P

*parkpılat͡s*ta (XXXVIII/47) (< parkplatz “park yeri”), *pause* (XXXIV/61) (teneffüs), *person* (XXXIII/27) (kişi), *personaPtayluŋ*a (XXXVIII/2) (< personalabteilung “personel servisi”), *perverse* (XXVI/413) (cinsel sapıklık), *platte* (XXIX/29) (levha), *playstation* (XXVI/230) (oyun konsolu), *positiv* (XXX/17) (olumlu), *pRaktikum* (XXVI/191) (çıraklık belgesi), *pRobe* (XXVI/95) (deneme), *pRobleme* (XXIII/21) (problemler), *pRüfung* (XLV/4) (sınav), *quallii*yi (XXVI/112) (< qualifikation yeterlilik sınavı)

R

rātaws (XXXVIII/33) (< rathaus “belediye”), *rātawz*a (XXII-b/70) (< rathaus “belediye”), *Rechts* (XXXII/169) (sağ), *Regal* (XXIII/3) (raf), *Regel* (XXXII/39) (kural), *Reich* (XXXIV/14) (zengin), *Reifen* (XXIII/28) (teker), *ReisebüRo*larda (XXXII/42) (seyahat acentası), *reksanvalt*a (XXXIII/1) (< rechtsanwalt “avukat”), *Reliġasyon*da (XXXI/40) (< relegation “baraj maçı”), *ReligionsunterRicht* (XXVI/415) (din dersi), *Richter* (XXXII/125) (hakim), *Risiko* (XXXIV/133) (risk)

S/Ş

samstag (XXXI/1) (cumartesi), *schlechte wetter geld* (XXXIV/126) (olumsuz hava parası), *schlüssel*in (XXXII/142) (anahtar), *schule* (XXV/17) (okul), *schulen* (XXXIV/98) (okullar), *schwester* (XXIX/83) (abla), *see* (XXIII-b/42) (deniz),*seite*desin (XXIV/44) (sayfa), *seRien* (XXVI/395) (dizilerde), *sicherheitposten* (XXVII/33) (güvenlik görevlisi), *sitzplätze* (XXIII-b/28) (koltuklar, oturma yerleri), *sommer* (XXIII/8) (yaz), *sonntag* (XXXII/106) (pazar), *soße* (XXIX/45) (sos), *staat* (XXX/17) (devlet), *staatenlos* (XXII-b/57) (vatansız), *stammbaum*da (XXVI/37) (soyağacı), *standspuR*a (emniyet şeridi), *sternzeichen* (XXVI/106) (burç), *steuer*sını (XXXII/71) (< steuer vergi), *studieRen* (XXXII/2) (üniversite öğrenimi), *ştātangeḥōriḥkayt* (XXII-b/55) (< staatsangehörigkeit “uyruk, milliyet”), *şu̱tunde* (XXII/25) (< stunde “saat, ders saati”)

T

taxsischein (XLV/8) (taksi ehliyeti), *telefon* (XXIX/30) (telefon), *termin*im (XXII-b/75) (randevu), *tı̂Rēni*ye (XXVI/95) (< training antrenman), *tı̂rödelmarḳ*a (XXVII/9) (< trödelmakt "bitpazarı"), *tor* (XXXVIII/33) (kapı), *tour* (XXIII/1) (seyehat), *touRisten* (XXIII-b/38) (turistler), *tRinkhalle* (XXXIV/134) (büfe), *t͡saytfirma* (XXVII/31) (< zeitarbeitfirma "taşeron firma")

U

*unfall*dan (XXIII-b/8) (kaza), *ungefähr* (XXXII/7) (yaklaşık), *unterlāġı*ları (XXII-b/61) (< unterlage "belge"), *unterRicht* (XXV/27) (ders), *unterRicht* (XXVI/415) (ders), *urlaub* (XXXII/87) (izin, tatil)

V/W

verstecken (XXV/82) (saklambaç), *vertRag* (XXXII/14) (sözleşme), *vorbeReitungsphase* (XXXI/102) (hazırlık aşaması), *wahrscheinlichkeit* (XXVI/165) (olasılık, ihtimal), *wasser* (XXIII-b/68) (su), *wassereis* (XXIX/71) (meybuz), *wasserhahn* (XXIII-b/59) (musluk), *wegfahrspeRRe* (XXXII/142) (immobilizer), *werkstatt*a (XXIII/8) (tamirhane), *werkstatt*a (XXXII/162) (tamirhâne), *wetter* (XXXIV/126) (hava), *winter* (XXIII/8) (kış), *woche* (XXII/25, XXIX/8) (hafta), *wörterbuch* (XXX/12) (sözlük)

Z

zehn (XXV/54) (on), *zeichentRickfilm*lerī (XXV/38) (çizgi film), *zeitung* (XXX/10) (gazete), *zeitungen* (XXIX/16) (gazeteler), *zignal* (XXVII/35) (sinyal), *zimmer* (XXIII-b/22) (oda), *zwanzig* (XXV/59) (yirmi), *zwillinge* (XXX/7) (ikiz)

III. Kuşak

III. kuşaktan derlediğimiz metinlerde Almanca cins isimler yaygın bir şekilde görülmüştür. Cins isimlerden *realschule, pause, hausaufgaben, abitur, prüfung...* gibi eğitim ve *fußball, lunapark, fahrRad, sport mannschaft, computer...* gibi eğlence ve oyunla ilgili olanları diğerlerine göre daha yaygındır.

III. kuşaktan kaynak kişilerle yaptığımız metin derlemelerinde Türkçeden Almancaya geçişler, Türkçe-Almanca karışık veya genellikle Almanca dil kullanımları görülmüştür. Kaynak kişilerden Türkçe konuşmalarını istediğimizde -çoğunlukla- Türkçe konuşmak istemediklerini belirtmişlerdir. Israr ettiğimizde ise Türkçe bilmediklerini, Türkçe bilseler de kendilerini Almanca daha iyi ifade edebildiklerini söylemişlerdir.

A

abend (XL/1) (akşam), *abitur* (XXVI/144) (lise bitirme sınavı), *achterbahn* (XXXIX/8) (lunapark treni), *alles* (XXXIX/11) (hepsi), *anfühRer* (XXXVI/16) (lider), *angst* (X*XXI/48)* (korku), *arbeit* (XXV/48) (iş), *arm* (XXXVI/19) (fakir), *atom bomben* (XXVI/304) (atom bombası), *ausbildung* (XXVI/ 150) (staj), *ausdauer* (XXXI/70) (dayanma gücü), *autoskooter* (XXXIX/11) (çarpışan araba)

B

bazar (XXXVI/38) (pazar), *bekannte* (XXVIII/28) (tanıdık), *blumen* (XXVIII/49) (çiçekler), *blumenkohl* (XLIII/3) (karnıbahar), *bombe* (XXVI/304) (bomba), *bumeRang* (XLII/4) (bumerank),

C

computer (XXVI/231) (bilgisayar)

D

dick (XXXVII/11) (şişman), *dinstag* (XXV/36) (salı), *draußen* (XXVI/354) (dışarıda)

E

exportieRen (XXVI/304) (ihraç etmek, göndermek)

F

*fabRik*lerden (XXVI/268) (fabrika), *fahrRad* (XXV/71, XXXVI/7) (bisiklet), *fasten* (XXVI/432) (oruç tutmak), *feuer* (XXV/73) (ateş), *film* (XXVI/371) (film), *firma* (XXVI/200) (firma), *firmen* (XXVI/206) (firmalar), *flame* (XXV/69) (bayrak), *fRau* (XXV/30) (bayan), *freund* (XXVI/6) (arkadaş), *fReunde* (XXVI/309) (arkadaş), *freundschaft* (XXVI/6) (arkadaşlık), *freundschaftsgeschichten* (XXXVI/4) (arkadaşlık hikâyeleri), *fRisör* (XXVI/216) (kuaför), *fußball, fangen* (XXV/81) (futbol, yakalama), *fußballplatz* (XLII/3) (futbol sahası), *fünf* (XXVI/218) (beş)

G

gans (XXXVII/15) (kaz), *geburtstag* (XXV/10) (doğum günü), *geister* (XXIV/11) (cadılar), *geld* (XXVI/216) (para), *geldsäcke* (XXXVI/24) (para çuvalları), *gesamtschule*de (XXVI/111) (çok amaçlı ortaokul), *geschichten* (XXVI/324) (hikâyeler), *geschlechtsverkehr* (XXVI/400) (cinsel ilişki), *geschwister* (XXXVII/1) (kardeşler), *gewalt* (XXVI/273) (şiddet), *groβmutter* (XL/1) (büyükanne), *gRoβvater* (XXV/65) (büyükbaba)

H

haftschtRafe (XXVI/327) (tutuklama cezası), *halbzeit* (XXXI/34) (yarı süre), *handelschule*ye (XXVI/135) (ticaret ortaokulu), *handy* (XXVI/334) (cep telefonu), *haus* (XXXVII/6) (ev), *hausaufgaben* (XXV/26) (ev ödevi), *herr* (XXVI/417) (bay), *hexe* (XXXVII/7) (cadı),

İ

innen (XXVI/297) (içinde), *internet*den (XXVI/348) (internet)

J

jeder (XXXI/93) (herkes), *juli* (XXVI/103) (temmuz)

K

*kaRRe*ynan (XLI/7) (el arabası), *kartoffelauflauf* (XLIII/4) (fırında patates), *kaRussel* (XXXIX/12) (atlıkarınca), *kindergaten* (XXV/53) (kreş), *klasse* (XXIV/35) (sınıf), *klasse* (XXV/22) (sınıf), *knochen* (XXXVII/10) (kemik), *koffer* (XLII/5) (valiz), *komedie* (XXVI/390) (komedi), *kondition* (XXXI/21) (kondisyon), *korb* (XXXVI/34) (sepet), *korn* (XXVIII/32) (tohum), *kostenlos* (XXXIX/11) (bedava), *könig* (XXVIII/26) (kral), *kRebs* (XXVI/107) (yengeç), *kreuz* (XXXVI/41) (haç), *kRieg* (XXVI/290) (savaş), *kühlschRank*dan (XXXVI/45) (buzdolabı)

L

lehRer (XXVI/425) (öğretmen), *leute* (XXIV/15) (insanlar), *leute* (XXVIII/48) (insanlar), *lösung* (XXVI/275) (çözüm), *lunapark* (XLIV/7) (lunapark), *lustig* (XXVI/409) (komik, gülünç), *lüge* (XXVI/324) (yalan)

M

mama (XXV/31) (anne), *mannschaft* (XXXI/23) (takım), *mittagspause* (XXVI/71) (öğle teneffüsü), *montag* (XXV/36) (pazartesi), *morgen* (XXV/36) (yarın), *motivation*umuz (XXXI/79) (motivasyon), *müde* (XXV/49) (yorgun)

N

nachteile (XXVI/286) (dezavantajı), *neunzehn* (XXV/60) (ondokuz)

O/Ö

oktober (XXIV/10) (ekim), *oma* (XXV/14) (nine), *omas* (XXV/67) (ninenin), *online* (XXVI/247) (çevrimiçi), *opa* (XXV/67) (dede), *öl* (XXXVI/45) (yağ)

P

papa (XXXV/10) (baba), *pause* (XXVI/71) (teneffüs), *pc* (XXVI/333) (< personal computer kişisel bilgisayar), *persönlich* (XXXI/48) (bireysel), *perveRs* (XXVI/402) (cinsel sapıklık), *pfannkuchen* (XLIII/4) (omlet türü), *pommes* (XXXIX/10) (patates kızartması), *pRaktikum* (XXVI/150) (çıraklık belgesi), *pRäsident* (XXIV/34) (başkan), *pResse* (XXXI/34) (pres), *pRüfung* (XXVI/205) (< prüfungsınav)

Q

*qualli*yi (XXVI/118) (< qualifikation yeterlilik sınavı)

R

Raumschiff (XXVI/269) (uzay gemisi), *Realschuley*e (XXVI/30) (< realschule ortaokul), *ReligionsunterRicht* (XXVI/421) (din dersi), *Rose* (XXVIII/79) (gül),

S/Sch

sack (XXXVI/24) (çuval), *samstag* (XXVI/103) (cumartesi), *sauber* (XLI/9) (temiz), *schal* (XLIV/15) (atkı, kaşkol), *scharfschütze* (XXVI/242) (keskin nişancı), *schatz* (XXVI/16) (hazine), *schiff*lerden (XXVI/267) (gemi), *schildkRöten* (XXV/40) (kaplumbağalar), *schmuck*larnı (XXXVI/30) (mücevher), *schule* (XXV/36) (okul), *schulleiter* (XXVI/153) (okul müdürü), *see* (XLI/10) (deniz), *seite* (XXVI/273) (taraf), *seite*ĺāda (XXVI/322) (sayfa), *sesam* (XXXVI/20) (susam), *sich* (XXXI/35) (kendisi), *sieben* (XXV/8) (yedi), *sonnenbank* (XLI/10) (solaryum bankı), *spiel* (XXVI/247) (oyun), *spieler* (XXXI/96) (oyuncu), *sportwagen* (XXVI/203) (spor araba), *staub* (XXVIII/48) (çiçektozu), *steine* (XXXVI/20) (taşlar), *stiefmutter* (XXXVII/2) (üveyanne), *stück* (XXVIII/32) (tane, adet), *süßigkeiten*dandı (XXXVII/7) (şekerleme)

T

tagebuch (XXVI/310) (günlük), *tante* (XLI/1) (teyze), *thema* (XXVI/431) (konu), *tRainer* (XXVI/174) (antrenör), *tRampoli* (XLII/3) (trampolin), *tünel* (XXXVI/19) (mağara),

U

unRuhe (XXVI/297) (huzursuzluk)

V/W

vater (XXVI/361) (baba), *verkäufer* (XXVI/155) (satıcı, tezgâhtar), *verstecken* (XXV/81) (saklambaç), *verständnis* (XXXI/114) (anlayış), *viel* (XXXVI/16) (çok),

vorteile (XXVI/286) (avantajı), *waffe* (XXVI/248) (silah), *wald* (XXXVI/16) (orman), *weltkRirg* (XXVI/303) (dünya savaşı), *wirklichkeit* (XXVI/292) (gerçek, gerçeklik)

Z

zauberspRuch (XXXVI/22) (sihirli söz), *zehn* (XXVIII/32) (on), *zeit* (XXVIII/34) (zaman), *zimmer* (XLI/9) (oda), *zirkuszelt* (XLII/3) (sirk çadırı), *zwei* (XXV/10) (iki), *zwilling* (XXVI/99) (ikiz)

2.2.2.1.2.2. Somut ve Soyut İsimler

Duyu organlarımızın biri veya birkaçı ile varlığını tespit edebildiğimiz, tabiatta madde olarak var olan gerçek nesne ve varlıkların isimleri somut isim; görünürde madde olarak var olmayan, duyu organlarımızla kavranmayan ancak varlığını bildiğimiz ve zihnimizde, tasavvurlarımızda var olan kavramlara karşılık olan isimlere soyut isimler denir.

Somut isimler

beşiKde (II/19) (< beşikte) (Kütahya), çiçeklerimiz (VII/72) (Makedonya), domuz (VIII/51) (Bolu), eKmekler (III/63) (Sivas), eşşek (XVIII/14) (< eşek) (Sivas), et (VIII/50) (Bolu), hasdāneye (VI/13) (< hastaneye) (Aydın), ḳabĪne (III/47) (< kabine) (Sivas), kedi (X/12) (Bingöl), kitaba (VII/56) (Makedonya), ḳumanya (VIII/37) (Bolu), meşcit (V/35) (< mesçit) (Çankırı), mızığa (XX/11) (< mızıka) (Sivas), pastalar simiTler (XIV/27) (< pastalar simitler) (Burdur), pençereniŋ (XV/11) (< pencerenin) (Çorum), ġazete (XXXIV/29) (< gazete) (Kütahya), havuzundan (XXIII-b/51) (Yozgat), lambası (XXXI/159) (Afyonkarahisar), banTlar (XVII/35) (< bantlar) (Kayseri) vb.

Soyut isimler

aḳıllāna (VI/63) (< akıllarına) (Aydın), bayram (IV/52) (Kars), dePresyon (VI/62) (< depresyon) (Aydın), düşünceme (XIII/80) (Ankara), enteresan (III/54) (Sivas), eyitim (V/85) (< eğitim) (Çankırı), genşlik (III/73) (< gençlik) (Sivas), gönüllü (XIII/59) (Ankara), ġurbeTde (III/77) (< gurbette) (Sivas), hāfızlīmı (V/10) (< hafızlığımı) (Çankırı), ḳadere (VII/60) (Makedonya), kültürümüzü (XIII/99) (Ankara), meslek (VI/5) (Aydın), ömür (III/69) (Sivas), cirkin (XXVIII/53) (< çirkin) (Aksaray), görev (XXVI/260) (Kırşehir) vb.

2.2.2.1.3. Yapılarına Göre İsimler

Yapılarına göre isimler basit, türemiş ve birleşik olmak üzere üçe ayrılırlar.

2.2.2.1.3.1. Basit İsimler

Kök halinde bulunan veya yapım eki almamış isimlere denir. Türemiş ve birleşik isimler dışında kalan tüm isimler basittir. Dilimizdeki alıntı isimler kaynak dilde o dilin kurallarına göre türemiş kelimeler olsalar bile, dilimizde yapım ekleriyle genişletilmedikleri sürece basit kabul edilirler.

dedemin (XXVI/34) (Kırşehir), bayram (XXIV/8) (Eskişehir), Sēr (XXXVI/45) (< zehir) (Aydın), to͡um (XXVIII/28) (< tohum) (Afyonkarahisar), ülkeden (XXII/16) (Kütahya), ḳıral (XXVIII/9) (< kral) (Ankara), ḳızımı (XXVI/28) (< kızımı) (Aksaray), ġünlēni (XXV/61) (< günlerini) (Uşak), belediyeden (XXXIII/3) (Manisa), benzine (XXII-b/46) (Kütahya), berberi (XXVI/220) (Aksaray), vaġon (IV/23) (Kars), valizimi (VI/71) (Aydın), resim (X/73) (Bingöl) vb.

2.2.2.1.3.2. Türemiş İsimler

İsimden isim yapma ekleriyle isim kök ve gövdelerinden, fiilden isim yapma ekleriyle fiil kök veya gövdelerinden türetilerek yeni varlık ve kavramları karşılayan isimlerdir.

Her dilde olduğu gibi Türkçede de kök durumundaki basit isimler, somut ve soyut niteliğindeki bütün kavramları karşılayacak sayıda olmadığından birçok nesne ve kavramın ismi, isim ve fiillerden yeni isimler türetmek yoluyla karşılanabilir.

salatalıḳ (VII/72) (Makedonya), temizleyiciye (IV/19) (Kars), uyḳuya (IX/60) (Kars), yata͡ında (V/3) (< yatağında) (Çankırı), yazlıḳları (VIII/88) (Bolu), yeşillik (XX/23) (< yeşillik) (Sivas), asgerlik (XXII/50) (< askerlik) (Kütahya), aylıḲlā (XXXIV/10) (< aylıklar) (Kütahya), eyitimli (XXII/9) (< eğitimli) (Kütahya), baŋḳacı (XXVI/215) (< bankacı) (Kırşehir), toP̄cu (XXVI/212) (< topçu) (Zonguldak) vb.

I. ve II. kuşaktan iki kaynak kişide Almanca isimlere Türkçe yapım eki getirilerek türemiş isim yapıldığı örnekler tespit edilmiştir:

*termin*ni (III/67) (< termin+ni < termin+li randevu), *liter*+lıḳ (XXXIII/44) (litre)

2.2.2.1.3.3. Birleşik İsimler

Yeni bir varlığı veya kavramı karşılamak üzere en az iki ismin bir araya gelmesiyle oluşturdukları isimlerdir. Birleşik isimler, isim tamlaması ve sıfat tamlaması şeklinde olabilirler.

yeryüzüne (III/1) (Sivas), bilgisayarın (XXVI/331) (Aksaray), yeryüzünde (XXVI/293) (Aksaray), yılbaşı (XXIV/12) (Eskişehir) vb.

Türkçe ve Almanca Karışık Yapılı Birleşik İsimler

*kümül*türk (III/80) (< Kümmeltürke kabadayı, palavracı, dar görüşlü kimse)

Almancası kümmeltürke < kümmel+türke olan birleşik ismin I. kuşaktan bir kaynak kişi tarafından Almanca kümmel kelimesiyle Türkçe türk kelimesinden oluşturulduğu görülmüştür.

leihfirma (XXXII/56) (< leiharbeitsfirma işçi kiralayan firma)

Almancası leiharbeitsfirma olan kelimenin II. kuşaktan bir kaynak kişi tarafından leihfirma şeklinde kısaltıldığı ve leih kelimesinin Almanca, firma kelimesinin ise Türkçe söylendiği görülmüştür.

lohnbiro (XXXIV/60) (maaş) (Kütahya)

Almancası lohnbüro < lohn + büro olan birleşik ismin II. kuşaktan bir kaynak kişi tarafından Almanca lohn kelimesiyle Türkçe biro kelimesinden oluşturulduğu görülmüştür.

2.2.2.2. Sıfatlar

Sıfatlar tek başlarına kullanıldıklarında isimdir. İsimlerin önüne gelerek onların niteliklerini, sayılarını bildiren, yerlerine işaret eden, haklarında belirsiz bilgiler veren ve soru halinde belirten kelimelerdir[216].

Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde tamlayanı Almanca, tamlananı Türkçe veya tamlayanı Türkçe, tamlananı Almanca sıfat grupları görülmüştür. Sıfatlar bölümünde birer örnek verilmiş olup ayrıntılı bir şekilde kelime gruplarında işlenmiştir.

2.2.2.2.1. Niteleme Sıfatları

Nesnelerin renk, boy, biçim, yapı, ağırlık gibi devamlılık arz eden, yani kolayca değişmeyen, varlığa bitişik olan özelliklerini bildiren sıfatlardır. Nesnelerin hareket vasıflarını bildiren sıfat-fiiller de niteleme sıfatları içinde değerlendirilmektedir[217].

Derlenen metinlerde Türkçe ismi niteleyen Almanca sıfatlara ve Almanca ismi niteleyen Türkçe sıfatlara da rastlanmıştır.

---

[216] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 333-398.
[217] Ergin, *Türk Dil*...., s. 132.

faydalı insanna (II/18) (< faydalı insanlar) (Kütahya), ḳolay şeyler (III/10) (Sivas), saldıran ḳurTlarlan (III/11) (< saldıran kurtlarla) (Sivas), çoḳ duyġusal bi şeydi (III/12) (< çok duygusal bir şey) (Sivas), ince uzun bi yoldayım (III/17) (< ince uzun bir yoldayım) (Sivas), çoḳ iyi bir adamcāz (III/22) (< çok iyi bir adamcağız) (Sivas), ḳolay bi şey (III/35) (Sivas), acı bi manzaralar (III/38) (< acı bir manzaralar) (Sivas), esgi durumu (II/27) (< eski durumu) (Kütahya), ḳuru eKmekler (III/63) (< kuru ekmekler) (Sivas), üzücü olaylar (IV/59) (Kars), ġarib ‿ bi memleket (V/1) (< garip bir memleket) (Çankırı), perişān bir halini (V/57) (< perişan bir halini) (Çankırı), büyük ‿ōlan (V/98) (< büyük oğlan) (Çankırı), iyi günüm (VI/1) (Aydın), güzel bi meslek (VI/4) (< güzel bir meslek) (Aydın), esgi binaydı (VI/22) (Aydın), sıḳı māyenelerden (VII8) (< sıkı muʿayenelerden) (Makedonya), fakir adam (VII/13) (Makedonya), güzel günlerim (VII/49) (Makedonya), güzel çocuḳlarım (VIII/1) (Bolu), āciz ḳul (VIII/2) (< aciz kul) (Bolu), yabancı bir memlekete (IX/3) (Kars), sevilen bir insanım (X/1) (Bingöl), güzel allām (II/17) (< güzel Allah'ım) (Kütahya), kötü eve (X/82) (Bingöl), uzun yol (XI/8) (Bingöl), burslu ōrenci (XII/7) (< burslu öğrenci) (Gaziantep), vatansever bi aylenin (XII/94) (< vatansever bir ailenin) (Gaziantep), küçük bi baḫçe (XIII/25) (< küçük bir bahçe) (Ankara), soụḫ yüzünü (XIX/54) (< soğuk yüzünü) (Nevşehir), güzel şeịrleri (XXII-b/29) (< güzel şehirleri) (Kütahya), yeni bi şeyler (XXIII/3) (< yeni bir şeyler) (Yozgat), ġapalı salonda (XXIII-b/45) (< kapalı salonda) (Sivas), uzaḳ bi yer (XXVI/93) (< uzak bir yer) (Bayburt), büyük abĺa (XXX/5) (< büyük abla) (Aydın), ḳısa yoldan (XLV/19) (Kayseri)

Almanca niteleme sıfatı Türkçe isimlerin olduğu kullanımlara da rastlanmıştır.

pirivat evde (IV/39) (< privat hususi, kişisel, müstakil)

2.2.2.2.2. Belirtme Sıfatları

Nesnelerin bünyesinde olan bir vasfı göstermeyen, nesneyi şu veya bu şekilde belirten kelimelerdir. Nesneleri birkaç bakımdan belirtmek mümkündür: Nesnenin ya yeri işaret edilir, ya sayısı gösterilir, ya soru şeklinde belirtilir veya belirsiz şekilde ifade edilir. İşte belirtme sıfatları bu belirtme şekillerine göre dört çeşide ayrılır: işaret, sayı, soru ve belirsizlik sıfatlarıdır[218].

[218] Ergin, *Türk Dil.....*, s. 247.

2.2.2.2.2.1. İşaret Sıfatları

Nesneleri, yerlerini işaret ederek belirten sıfatlardır. Bunlar tek başlarına kullanıldıklarında işaret zamiridirler. Bir ismin önüne gelerek onları işaret yoluyla belirttiklerinde işaret sıfatı olurlar ve herhangi bir çekim eki almazlar. İşaret zamirlerinin sadece teklik şekilleri olan bu, şu, o işaret sıfatı olarak kullanılır.

Delediğimiz metinlerde Almanca ismi belirten Türkçe işaret sıfatlarına da rastlanmıştır.

bu

bu işe ġaydeTmeŋ (I-b/6) (Kütahya), bu yeryüzüne (III/1) (Sivas), bu şekilde (III/39) (Sivas), bu günneri (III/66) (< bu günleri) (Sivas), bu memleket (V/1) (Çankırı), bu a͡aşların (VII/73) (< bu ağaçların) (Makedonya), bu niyeti (VIII/29) (Bolu), bu sebePden (II/31) (< bu sebepten) (Kütahya), bu köşeye (XI/58) (Erzincan), bu aşġa (XII/25) (< bu aşka) (Gaziantep), bu çocuḳlar (XXII-b/67) (Kütahya),

şu

şu ͡anda (III/2) (< şu anda) (Sivas), şu mızıḳayı (III/23) (< şu mızıkayı) (Sivas), şu aḲlı (XXII-b/62) (< şu aklı) (Kütahya),

o

o anda (III/36) (Sivas), o gün (I/19) (Kütahya), o arabaylan (III/70) (< o arabayla) (Sivas), o zaman (I/2) (Kütahya), o şa͡ıs (IV/64) (< o şahıs) (Kars), o tārīlerde (V/5) (< o tarihlerde) (Çankırı), o tirende (VII/26) (< o trende) (Makedonya), o gece (VIII/82) (Bolu), o yata͡ıŋ (IX/23) (< o yatağın) (Kars), o oteli (XXIII-b/12) (Sivas), o gün (XXIV/3) (?), o oḳulda (XXVI/57) (Aksaray), bu ḳonuyu (XXVI/277) (Kırşehir)

o işaret sıfatının u şekilli kullanımına da rastlanmıştır: u zamannā (I/7) (< o zamanlar) (Kütahya), u odaya (I/23) (< o odaya) (Kütahya)

2.2.2.2.2.2. Sayı Sıfatları

İsimleri sayıları bakımından belirten sıfatlar olup tek başlarına kullanıldıklarında sayı isimleridir. Sıfat olarak kullanıldıklarında isimleri, adet olarak, dereceli olarak, parça halinde gruplandırarak veya toplu biçimde bildirirler.

Delediğimiz metinlerde Türkçe ismi belirten Almanca sayı sıfatlarıyla ve Almanca ismi belirten Türkçe sayı sıfatlarına da rastlanmıştır.

2.2.2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Nesnelerin sayısını adet olarak bildiren sıfatlardır.

üç ‿ ay (I/12) (Kütahya), iki yıl (II/4) (Kütahya), iki evlat (III/72) (Sivas), sekis ḳardeşden (IV/4) (Kars), bir torba (IV/14) (Kars), bir meşcit (V/35) (< bir mescit) (Çankırı), üç ḳardeşdik (VI/9) (< üç kardeştik) (Aydın), elli kişi (VI/21) (Aydın), üj gün (VII/20) (< üç gün) (Makedonya), bir tırafik ḳazāsı (VIII/14) (< bir trafik kazası) (Bolu), on, on beş kelime (VIII/44) (Bolu), iki parmāmı (IX/57) (< iki parmağımı) (Kars), üç elti (X/9) (Bingöl), alti çocuḳ (X/80) (< altı çocuk) (Bingöl), iki ğızım (XI/70) (< iki kızım) (Erzincan), ḳırḳ yılı (XIV/42) (< kırk yılı) (Burdur), bir havta (XVII/27) (< bir hafta) (Kayseri), beş arḫadaş (XIX/10) (< beş arkadaş) (Nevşehir), on, on beş ayleyi (XXII/2) (< on, on beş aileyi) (Kütahya), yüz kiloyu (XXVI/182) (Kırşehir), bi sayfa (XXX/12) (< bir sayfa) (Aydın), seKsen litrelīŋ (XXXIII/41) (< seksen litreliğin) (Manisa)

Almanca asıl sayı sıfatının Türkçe ismi nitelediği kullanımlara da rastlanmıştır.

zwei abĺa (XXX/5) (iki)

2.2.2.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Sayılardan +ncI ekiyle türetilen ve nesneleri sırasını gösteren sıfatlardır.

ikinci sefer (I/39) (Kütahya), on ikinci ayın (III/32) (Sivas), üçüncü ayın (IV/7) (Kars), ilk defā (V/17) (< ilk defa) (Çankırı), beşinci sınıf (VI/10) (Aydın), ilk uçaa‿ bindīm anda (VIII/30) (< ilk uçağa bindiğim anda) (Bolu), son nefesinde (VIII/77) (Bolu), ikinci günü (IX/88) (Kars), ikinci güni (X/34) (< ikinci günü) (Bingöl), birinci ḳaTda (X/38) (< birinci katta) (Bingöl), ilk aşġımdı (XII/23) (< ilk aşkımdı) (Gaziantep), üçüncü nesiller (XII/98) (Gaziantep), dördüncü çocuğuyum (XIV/4) (Burdur), on ‿ altıncı perinden (XVII/55) (< on altıncı perondan) (Kayseri), dördüncü sınıfa (XXII/3) (Kütahya), beşinci sınıfa (XXVI/16) (Zonguldak), aĺtinci sínıfa (XXVI/64) (< altıncı sınıfa) (Bayburt), ilk nesil (XXVI/162) (Aksaray), ikinci bi şirket (XXVII/30) (< ikinci bir şirket) (Bilecik), üçüncü ḳaPdan (XXXI/26) (< üçüncü kaptan) (Uşak), ikinci meKduPda (XXXIII/19) (< ikinci mektupta) (Manisa), üçüncü soru (XLV/21) (Kayseri)

2.2.2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

Paylaştırma ve bölme ifade eden sıfatlardır. +Ar ve +şAr eklerinin getirildiği sayılarla yapılan üleştirme sıfatları belirttiği isimlerin kaçarlı gruplar halinde bölündüğünü gösterirler.

birer amaçla (XII/1) (Gaziantep), dörder kişilik (XV/41) (Çorum)

2.2.2.2.2.2.4. Topluluk Sayı Sıfatları

Benzer varlıkları +z çokluk eki alan sayılarla, ikiz, üçüz gibi topluluk olarak ifade eden sıfatlardır.

ikizleŋ (XXVII/1) (< ikizlerin) (Bilecik), ikiz (X/38) (Bingöl)

2.2.2.2.2.2.5. Kesir Sayı Sıfatları

Belirtikleri adların sayısını kesirli olarak gösteren sıfatlardır.

bi buçuḳ sene (V/45) (< bir buçuk sene) (Çankırı), üç buçuḳ sātını (XII/60) (< üç buçuk saatini) (Gaziantep), yarım sāt (XIII/36) (< yarım saat) (Ankara), yaṚim sene (XXVI/61) (< yarım sene) (Niğde)

2.2.2.2.2.3. Soru Sıfatları

Varlık ve nesneleri soru yoluyla belirten sıfatlardır.

hangi:

hangi firmaya (XI/31) (Erzincan), hangi sayfadasın (XXIV/44) (Eskişehir), ḥangi takímí (XXV/68) (< hangi takımı) (Uşak), hangi oḳula (XXVI/11) (Aksaray), hangi noTlardan (XXVI/114) (< hangi notlardan) (Kırşehir)

nasıl:

nası bi yer (XVI/22) (< nasıl bir yer) (Ordu),

kaç:

ḳaş dāne (XXII/20) (< kaç tane) (Kütahya), ḳaç yaşıŋdasıŋ (XXV/3) (< kaş yaşındasın) (Uşak), ḳaç sene (XXVI/138) (Aksaray)

kaçıncı:

ḳaçıncı sınıfa (XXVI/8) (Aksaray)

2.2.2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Varlık ve nesnelerin sayı ve miktarını açık ve kesin olarak değil kabataslak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır.

bazı:

bazı ḳardeşler (IV/62) (Kars)

bir:

bi ġız (I/23) (< bir kız) (Kütahya), bir ezerbeycannı adam (III/22) (< bir Azerbaycanlı adam) (Sivas), bir ev (IV/18) (Kars), bir gün (V/71) (Çankırı), bi lojmana (VII/36) (<

bir lojmana) (Makedonya), bir aĶşam (VIII/16) (< bir akşam) (Bolu), bi mesleye (XI/79) (< bir mesleğe) (Erzincan)

birkaç:

biķaş dāne adam (III/44) (< bir kaç tane adam) (Sivas), birķaç kişi (IX/21) (Kars)

bütün:

bütün sürüyü (III/6) (Sivas), bütün kemiKlerime (III/9) (< bütün kemiklerime) (Sivas), bütün haylazlıĶlarını (XXVI/85) (< bütün haylazlıklarını) (Aksaray)

çok:

çoḫ şeyler (IV/45) (< çok şeyler) (Kars)

çoğu:

ço͡u genşlēŋ (II/27) (< çoğu gençlerin) (Kütahya), ço͡u kişiler (XIV/45) (< çoğu kişiler) (Burdur)

falan:

falan tārihde (VII/7) (< falan tarihte) (Makedonya)

her:

her ķasabaya (V/25) (Çankırı), her şeyine (II/23) (Kütahya), her zaman (III/24) (Sivas), her gün (III/52) (Sivas), her şēmizi (VI/15) (< her şeyimizi) (Aydın), her gece (VIII/44) (Bolu), her gün (IX/25) (Kars), her sene (XI/59) (Erzincan), her zaman (XIII/51) (Ankara), her şeyimı (XVII/6) (< her şeyimi) (Kayseri)

herhangi:

herhangi bi iş (XV/43) (< herhangi bir iş) (Çorum)

hiçbir:

hiçbi müzik āletine (III/8) (< hiçbir müzik aletine) (Sivas), hiçbi yerde (III/20) (< hiçbir yerde) (Sivas), hijbi ķapı (VII/5) (< hiçbir kapı) (Makedonya), hiçbi suçum (VIII/98) (< hiçbir suçum) (Bolu)

üç beş:

üş beş ġuruş (V/2) (< üç beş kuruş) (Çankırı), üş beş ‿ay (I/5) (Kütahya)

2.2.2.3. Zamirler

Ardında bir nesne veya kimse kavramı olan, dolayısıyla bir ismin yerini tutan kelimelere zamir denir[219].

2.2.2.3.1. Şahıs Zamirleri

Varlıkları kişi olarak karşılayan ve kişi adlarının yerine kullanılan zamirlerdir.

ben:

ben onnarı (VI/17) (< ben onları) (Aydın), ben siziŋ paraŋızı (I-b/6) (< ben sizin paranızı) (Kütahya), şindi ben urda una dedim (I-b/4) (< şimdi ben orda ona dedim) (Kütahya), beni ısıtıyodu (III/10) (< beni ısıtıyordu) (Sivas), bana (III/7) (Sivas), beni (X/16) (Bingöl), bän (XXIX/64) (< ben) (Afyonkarahisar),

sen:

sen et yirseŋ (I-b/5) (< sen et yersen) (Kütahya), dōduŋ sen (II/5) (< doğdun sen) (Kütahya), ben seni dedi (III/15) (Sivas), sana (IX/1) (Kars), sen bunnarı (XXVI/69) (< sen bunları) (Aksaray)

o (u):

hāfız yaPdım onu (V/13) (< hafız yaptım onu) (Çankırı), unu (I-b/9) (< onu) (Kütahya), o bizim evi (IV/19) (Kars), şindi ben urda una dedim (I-b/4) (< şimdi ben orda ona dedim) (Kütahya), onun yuvasını (VIII/80) (Bolu), onuŋ almancası (XXII/43) (< onun Almancası) (Kütahya), o (XXIII-b/14) (Yozgat), una dedim (I-b/4) (< ona dedim) (Kütahya)

biz:

bizleri (III/44) (Sivas), bize dileKce yazıve (I/3) (< bize dilekçe yazıver) (Kütahya), bizim urda deprem oldu (II/2) (< bizim orada deprem oldu) (Kütahya), bizim (V/40) (Çankırı), biz (VII/6) (Makedonya), biz (XII/22) (Gaziantep),

siz:

siz (VIII/17) (Bolu), size ne derdi (XV/51) (Çorum), siz kütahyada imtāna gireceKsiŋiz (XIX/12) (< siz Kütahya'da imtihana gireceksiniz) (Nevşehir)

[219] Banguoğlu, *Türkçenin .....*, s. 356.

onlar (unlar):

onlar (III/1) (Sivas), onnarıŋ (VI/4) (< onların) (Aydın), onnar (XXIV/8) (< onlar) (Eskişehir), onnar (XXVI/43) (< onlar) (Aydın), unnarı (I/26) (< onları) (Kütahya), unnāŋ (I/33) (< onların) (Kütahya),

2.2.2.3.2. Dönüşlülük Zamirleri

Şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir.

I. şahıs çekimi:

kendimis (I/17) (< kendimiz) (Kütahya), ben kendim (VII/73) (Makedonya), kendime (IX/27) (Kars), kendimizi (XIII/91) (Ankara), gendi gendime (XVII/19) (< kendi kendime) (Kayseri)

II. şahıs çekimi:

kendine (VIII/103) (Bolu), kendi kendine (XXII/41) (Kütahya), kendi sınıfınızda (XXVI/73) (Aksaray)

III. şahıs çekimi:

kendileri (III/6) (Sivas), kendisi (III/30) (Sivas), kendi (V/39, VI/28) (Çankırı, Aydın), kendi (XXXIV/83) (Kütahya)

2.2.2.3.3. İşaret Zamirleri

Varlıkları işaret etmek, göstermek suretiyle karşılayan kelimelerdir. Nesnelerin yerinin uzaklığına, yakınlığına, tek veya birden fazla olmalarına göre altı işaret zamiri kullanılmaktadır.

burası (VIII/39) (Bolu), sen bunnarı (XXVI/69) (< sen bunları) (Aksaray), burda (XIII/45) (Ankara), benim bunu (XXII/39) (Kütahya), buraya (XIV/58) (Burdur), burdan (II/6) (Kütahya), buranın (V/84) (Çankırı), burada (IV/65) (Kars), bu ev hanımıydı (I-b/7) (Kütahya), bunnar hePsi (III/2) (< bunların hepsi) (Sivas), al bunu (III/18) (Sivas), orda (III/26) (< orada) (Sivas), biz oraya (V/64) (Çankırı), o beni çoḳ eTkiledi (V/73) (< o beni çok etkiledi) (Çankırı), orda (VI/18) (Aydın), orasını (VII/84) (Makedonya), orasi (X/82) (< orası) (Bingöl), burda (XII/29) (Gaziantep), şu bacıma, şu anama (XVII/78) (Kayseri), ordaydım (XXVI/54) (Aksaray)

I. kuşaktan derlenen metinlerde o ve onlar işaret zamirlerinin u ve unlar şeklinde kullanımları da görülmüştür: unnarı (II/9) (< onları) (Kütahya), unna (II/30) (< onunla)

(Kütahya), şindi ben urda una dedim (I-b/4) (< şimdi ben orda ona dedim) (Kütahya), urdan (I/16) (< oradan) (Kütahya)

2.2.2.3.4. Aitlik Zamirleri

Şahıs ve işaret zamirleriyle kurulan isim tamlamalarında tamlanan öğesinin kaldırılarak yerine +ki aitlik ekinin getirilmesiyle oluşturulan zamirlerdir.

sōnakine (XXVIII/30) (< sonrakine) (Ankara), bunnarınki (XXVIII/97) (< bunlarınki) (Ankara), arḳadakine (XXXII/157) (Afyonkarahisar)

2.2.2.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Kişileri ve nesneleri belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir.

bir şey (VIII/41) (Bolu), her şeyimı (XVII/6) (< her şeyimi) (Kayseri), her şēmizi (VI/15) (< her şeyimizi) (Aydın), şey (III/35) (Sivas), bi şē (II/13) (< bir şey) (Kütahya), çoḫ şeyler (IV/45) (< çok şeyler) (Kars), hepimize (II/28) (Kütahya), bunnar hePsi (III/2) (< bunların hepsi) (Sivas), herkeş (X/1) (< herkes) (Bingöl), herkesın (IX/20) (< herkesin) (Kars), herkeze (III/19) (Sivas), herkeziŋ (II/29) (< herkezin) (Kütahya), kimisi (IV/49, XII/1) (< kimi) (Kars, Gaziantep), kimsesi (V/4) (Çankırı), birisi düşdü (XIV/57) (< birisi düştü) (Burdur), biṚisi (XXVIII/83) (< birisi) (Erzincan), birisi hasda (V/78) (< birisi hasta) (Çankırı), herkez (VI/28) (Aydın), herkez yabancı (VII/25) (< herkes yabancı) (Makedonya), a͡aşların hepsini (VII/73) (< ağaçların hepsini) (Makedonya), kimisi (VII/74) (Makedonya), olannāŋ ço͡u (II/22) (< olanların çoğu) (Kütahya), falan filan (X/15) (Bingöl), hiçbirinizden (XXVI/161) (Kırşehir), falan filan (XXVI/166) (Aksaray)

2.2.2.3.6. Soru Zamirleri

Canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlerdir.

hangisi:

hangisi domuz (VIII/50) (Bolu)

kaç:

yaşın ḳaşdı (XXVI/234) (< yaşın kaçtı) (Aksaray)

kim:

kim (IV/63) (Kars), kim gidecēse (XI/32) (Erzincan), kim verecek (XIII/50) (Ankara), kim (XXXIII-b/12) (Sivas)

ne:

ne annatem (II/1) (< ne anlatayım) (Kütahya), neler yediler (III/1) (Sivas), ne diyosun (III/51) (Sivas), fakir adam ne isdē (VII/13) (Makedonya), ne alıp ne satacaḫsın (IX/3) (< ne alıp ne satacaksın) (Kars)

nere:

nerden buluyoŋ (II/25) (< nereden buluyorsun) (Kütahya), sorsaŋ neresi (XIV/2) (< sorsan neresi) (Burdur), nerelİsiŋ sän (XXV/13) (< nerelisin sen) (Uşak)

neyin:

neyin sāyibi (XXVI/201) (< neyin sahibi) (Aksaray)

2.2.2.4. Zarflar

Zarflar zaman, yer, hâl ve miktar isimleridir. Tıpkı sıfatlar gibi zarflar da tek başlarına kullanıldıklarında isimdir[220]. Fiillerin, sıfatların, sıfat-fiillerin ve görev bakımından zarf niteliğindeki kelimelerin anlamlarını zaman, ölçü, niteleme, yer-yön, vasıta, miktar, şart gibi çeşitli bakımlardan etkileyerek daha belirgin duruma getiren veya sınırlayan kelimelerdir[221]. Zarflar zaman, yer-yön, nitelik-durum ve miktar zarfları olarak dörde ayrılırlar.

II. ve III. kaynak kişilerden derlenen metinlerde Almanca kelimelerin Türkçe fiilleri, zaman, ölçü, niteleme, yer-yön, vasıta, miktar, şart gibi çeşitli bakımlardan etkileyerek zarf görevinde kullanıldıkları görülmüştür.

2.2.2.4.1. Zaman Zarfları

Fiillerin, sıfat-fiillerin ve zarf-fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlerdir.

māyenesinden evelā... isdedilē (I/8) (< muʿayenesinden evvela.... istediler) (Kütahya), sabāleyn (I/17) (< sabahleyin) (Kütahya), eŋ soŋ... ġuyyolā (I/23) (< en son... koyuyorlar) (Kütahya), undan sōna bileTleri vedilē (I/41) (< ondan sonra biletleri verdiler) (Kütahya), iki yıl sōna beni aldı (II/4) (< iki yıl sonra beni aldı) (Kütahya),

Almanca Zaman Zarfı + Türkçe Fiil

danach gülşeir giTdik (XL/3) (< sonra Gülşehir'e gittik), *sufort erlangen*e giTceKsin dedi (VI/53) (< sofort Erlangen'e hemen Erlangen'e), yapıc̄am *noch* (XXVI/192)

---

[220] Ergin, *Türk Dil*....., s. 258.
[221] Korkmaz, *Gramer*...., s. 250.

(daha), *immer* bize selam veriyo (XXVI/426) (her zaman), *immer* ..... esiyet ediyola (XXXVI/29) (her zaman)

2.2.2.4.2. Yer-Yön Zarfları

Fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirleyen zarflardır.

geri gidiŋ (I/40) (< geri gidin) (Kütahya), içeri aldı (VI/67) (Aydın), içeri girdi‿im (XIII/53) (< içeri girdiğim) (Ankara), dışarı çıɳmıyom (XVII/66) (< dışarı çıkıyorum) (Kayseri), dışarı giTme (XX/43) (< dışarı gitme) (Sivas), aşaği inmek (XI/49) (< aşağı inmek) (Erzincan)

2.2.2.4.3. Nitelik ve Durum Zarfları

Bir hareketin oluşma biçimini ve niteliğini bildiren zarflara nitelik bildiren, fiildeki oluş ve kılışın durumunu bildiren veya belirten zarflara da durum bildiren zarflar denir.

Aşağıdaki örneklerde Almanca kelimeler Türkçe fiilleri niteleyerek nitelik ve durum zarfı olarak kullanılmışlardır.

hemen ķapıyı örTdü (I/25) (< hemen kapıyı örttü) (Kütahya), temelli giTces (I/38) (< temelli gideceğiz) (Kütahya), hemen çıĶdı (II/4) (< hemen çıktı) (Kütahya), hiç ısınamadım (II/17) (Kütahya), iyi ġazanıyoduķ (II/28) (< iyi kazanıyorduk) (Kütahya), sıķ sıķ görüşüyoruz (XXXIV/114) (Kütahya), gine sıķıntı oluyo (XXXII/23) (< yine sıkıntı oluyor) (Afyonkarahisar)

Almanca Durum Zarfı + Türkçe Fiil

super aussehen yapıyo (XXIX/29) (süper görünüyor), *langsam langsam* başĺādim (XXX/12) (yavaş yavaş), *so* dayım dōru mu (XXII-b/78) (öyle), seni bekletiyola *so* (XXII-b/80) (öyle), *deswegen* ben yapamam (XXVI/326) (o sebepten), *arbeitslos* oldū zaman (XXXII/27) (< işsiz olduğu zaman)

2.2.2.4.4. Miktar Zarfları

Sıfatların, zarfların veya fiillerin miktarını, ölçüsünü ve derecesini belirleyen zarflardır.

üç ‿ ay çalışdīdım (I/12) (< iki üç ay çalıştıydım) (Kütahya), fazla durmadı (II/4) (Kütahya), çoķ buŋalırdım (II/10) (< çok bunalırdım) (Kütahya), anca geçinebilecēŋ ġadā (II/25) (< ancak geçinebileceğin kadar) (Kütahya), dā iyi ġonuşuyom (XXX/9) (< daha iyi konuşuyorum) (Aydın), en güzel çiceyi (XVIII/60) (< en güzel çiçeği) (İstanbul), çoķ taTlı anılarım (VII/51) (< çok tatlı anılarım) (Makedonya), pek hatırlamıyorum (III/32) (Sivas)

Türkçe Miktar Zarfı + Almanca Fiil

dā c̓oḳ *die haben bei besitzt* (XXXI/13) (< daha çok onlar oynadılar), c̓oḳ *nass* oĺdu bän (XXXIX/10) (< nass ol- > ıslan-)

Almanca Miktar Zarfı + Türkçe Fiil

*zehn mal wörterbuch*a baḳíyom (XXX/12) (< on defa sözlüğe bakıyorum)

2.2.2.4.5. Soru Zarfları

Fiildeki oluş ve kılışı çeşitli yönlerden soru yoluyla belirleyen zarflardır.

Aşağıdaki örnekte Almanca kelime soru zarfı olarak kullanılmıştır.

nasıl raḥat annatabileceKsen (XXVIII/19) (< nasıl rahat anlatabileceksen) (Ankara), nasiĺ yaşadīnı (XXIX/3) (< nasıl yaşadığını) (Afyonkarahisar), nasıl geçiniyodum (XXII-b/9) (< nasıl geçiniyordum) (Kütahya), neden ana firma adam almıyor (XXXII/99) (Afyonkarahisar), nasıl düşünülür (XIII/84) (Ankara), ne ḳadar güzel almanca biliyosunuz (XII/15) (< ne kadar güzel Almanca biliyorsunuz) (Gaziantep)

Almanca Soru Zarfı

warum ḥoT͞cam (XXIV/37) (< niçin)

2.2.2.5. Fiiller

2.2.2.5.1. Fiil Çekimi

2.2.2.5.1.1. Şahıs Ekleri

Şekil ve zaman eki almış fiilleri belli bir şahsa bağlayan eklerdir. Zamir ve iyelik kökenli olmak üzere ikiye ayrılır. Zamir kökenliler şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılırken; iyelik kökenli şahıs ekleri ise görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmaktadır.

Tablo 73. Metinlerde Tespit Edilen Şahıs Ekleri

	Teklik 1. şahıs	Teklik 2. şahıs	Teklik 3. şahıs	Çokluk 1. şahıs	Çokluk 2. şahıs	Çokluk 3. şahıs
Geniş Zaman	-Im, -Um, -In	-sen, -sIn, -sUn, -siŋ, suŋ	ø	-Iz, -ıḫ, -ik, -is, -us	-siŋiz -siniz	-lAr
Şimdiki Zaman	-i̊m, -ūm, -um, -m -n	-n, -ŋ, -sun, -suŋ sen	ø	-us, -uz, -s, -S, -z, -ḫ	-ŋuz -sunuz	-la, -lā, -lar
Gelecek Zaman	-m	-n, -sIn, -sIŋ	ø	-ik, -is, -s, -z	-ŋiz, -sınız, -siŋiz	-ler
Görülen Geçmiş Zaman	-m, -k, bän	-n, -ŋ	ø	-ḫ, -ḫ, -k, biz	-ŋız, -nus, -ŋUz	-le, -lĀ, -lAr
Öğrenilen Geçmiş Zaman	-Im, -um	-ın, -sin, -uŋ, -ün	ø	-ıḫ	-siŋiz	-lA, -ler
Emir Kipi	-	ø	-sı, -sIn, -sIŋ, -sun, -sUŋ	-	-(y)In, -In, -ŋ,-Un, -uŋ	-sInlAr, -sıŋna, -siŋner, -sunlar, -suŋnā
Şart Kipi	-m	-n -ŋ	ø	-ḫ -k	örneği yok	örneği yok
İstek Kipi	-m -n	-sın	örneği yok	-ḫ, -k, -m,	örneği yok	örneği yok
Gereklilik Kipi	örneği yok	-sın	ø	örneği yok	örneği yok	örneği yok

Derlenen metinlerde şahıs eklerinin kullanımı Türkiye Türkçesi yazı dilinden farklı olan hususlar daha önce de değindiğimiz fonetik değişikliklerdir. Bu değişiklikler ise Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen özelliklerdir. Bunların yanında özellikle II. ve III. kuşakta seslerin telaffuzunda Türkiye Türkçesi ağızlarından farklı olarak Almancanın etkisi görülmeye başlanmıştır.

2.2.2.5.1.2. Şekil ve Zaman Ekleri

2.2.2.5.1.2.1. Haber Kipi Çekimleri

2.2.2.5.1.2.1.1. Geniş Zaman

Derlenen metinlerde geniş zaman ekinin yaygın kullanımının standart Türkçede olduğu gibi -Ar, -Ir, -Ur -r şeklinde ek getirilerek yapıldığı görülmüştür. Genel kullanımın aksine kullanım ise bazı kaynak kişilerde 2. teklik şahısta ekin düşürüldüğü görülmüş, III. kuşakta Almancanın etkisiyle -iR şeklinde telaffuzlarına rastlanmıştır. Olumsuz kullanımda ise genel kullanıma aykırı olarak 3. teklik şahısta -mas şekli tespit edilmiştir.

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Geniş zamanın teklik 1. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Genel kullanıma aykırı görülen hususlar ise zamir kökenli şahıs eki yerine iyelik kökenli şahıs ekinin getirilmesi ve Almancanın etkisiyle III. kuşakta ekin -iR şeklinde telaffuz edilmesidir.

-ArIm

yazarım (I/3) (Kütahya), giderim (VI/87) (Aydın), yırtarım (XVII/4) (Kayseri), keserim (XXII-b/27) (Kütahya), giderim (XXIII-b/50) (Yozgat), girerim (XXVI/344) (Bayburt), yaparım (XXVI/219) (Kırşehir)

-erin

ederin (I-b/5) (< ederim) (Kütahya), gülerin (II/8) (< gülerim) (Kütahya)

-ırın

ḳalırın (XIV/41) (< kalırım) (Burdur)

-irim

diyebilirim (III/13, VIII/9) (Sivas, Bolu), gelirim (VIII/30, X/44) (Bolu, Bingöl)

-iRim

gäliRim (XXIX/67) (< gelirim) (Afyonkarahisar)

-rim

gönderrim (I/4) (< gönderiririm) (Kütahya), sergilerim (III/21) (Sivas)

-rin

yirin (I-b/5) (< yerim) (Kütahya)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Geniş zamanın çokluk 1. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Genel kullanıma aykırı görülen hususlar ise zamir kökenli şahıs eki yerine iyelik kökenli şahıs ekinin getirilmesi ve bazı fonetik değişikliklerdir.

-ArIz

döneriz (XVI/78) (Ordu), yazarız (XXXII/37) (Afyonkarahisar)

-erik

giderik (XXIII-b/62) (< gideriz) (Sivas)

-eris

yėneris (X/27) (< ineriz) (Bingöl), gideris (X/104) (Bingöl)

-ırıḫ

ḳaynaşırıḫ (IX/87) (< kaynaşırız) (Kars)

-UrUs

otururus (V/22) (< otururuz) (Çankırı), görüşürüs (XXI/35) (< görüşürüz) (Sivas)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

Geniş zamanın teklik 2. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Genel kullanıma aykırı görülen hususlar fonetik hususlarla bir kaynak kişide görülen Azerbaycan Türkçesinin etkisiyle -sen ekinin getirilmesidir. Bunların yanında iki kaynak kişide geniş zaman ekinin telaffuzda düşürüldüğü görülmüştür.

-iğ-ø

sän biliğ (XXIX/10) (< sen bilirsin) (Afyonkarahisar)

-ø-ıŋ

alışıŋ (XVII/46) (< alışırsın) (Kayseri)

-ø-súŋ

getúrúsúŋ (XV/21) (< getirirsin) (Çorum)

-ArsIn

dönersin (VIII/30) (Bolu), yaparsın (VIII/52) (Bolu)

-ersen

geçersen (IV/35) (< geçersin) (Kars)

-ırsın

çalışırsın (III/31) (Sivas), alırsın (XI/18) (Erzincan)

-irsiŋ

gidebilirsiŋ (I/28) (< gidebilirsin) (Kütahya), geçinirsiŋ (XXXIV/33) (< geçinirsin) (Kütahya)

-ursuŋ

olursuŋ (VI/78) (< olursun) (Aydın)

-UrsUn

durursun (X/88) (Bingöl), görürsün (XXXIV/82) (Kütahya)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

Geniş zamanın çokluk 2. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

-irsiniz

gelebilirsiniz (VIII/85) (Bolu)

-irsiŋiz

gidebilirsiŋiz (I/30) (< gidebilirsiniz) (Kütahya)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

Geniş zamanın teklik 3. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Bazı kaynak kişilerde geniş zaman eki -r ünsüzünün düşürülmesiyle kendinden önce gelen ünlünün uzatıldığı tespit edilmiştir.

II. kuşaktan bir kaynak kişide ise Almancanın etkisiyle -r sesinin Almancadaki -R sesine yakın olması nedeniyle -ğ olarak telaffuz edildiği görülmüştür.

-ø

isdē (VII/13) (< ister) (Makedonya), edē (V/103) (< eder) (Çankırı), gelü (XVIII/72) (< gelir) (Sivas)

-er

sever (X/1) (Bingöl), baḳar (XVI/56) (Ordu), sürer (XXXII/37) (Afyonkarahisar)

-Ir

düzelir (VII/6) (Makedonya), sayılır (XXIII/26) (Yozgat), çalışır (XXVII/20) (Bilecik)

-iğ

biliğ (XXIX/3) (< bilir) (Afyonkarahisar)

-Ur

olur (I/3) (Kütahya), bozulur (VI/62) (Aydın), unutur (VIII/18) (Bolu), ölür (IX/32) (Kars), bilür (XVIII/4) (< bilir) (Sivas), evlenür (XVIII/71) (< evlenir) (Sivas)

Olumsuz

Geniş zamanın teklik 3. şahıs olumsuz çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dilinde olduğu gibidir. Fakat bazı kaynak kişilerde -mas şeklinde kullanımlarla da karşılaşılmıştır.

-mAz

olmaz (III/22) (Sivas), dönülmez (VII/70) (Makedonya)

-mes

bilmes (I-b/8) (< bilmez) (Kütahya)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

Geniş zamanın çokluk 3. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

-arlar

sorarlar (XVI/32) (Ordu)

-IrlAr

gelirler (XXXII/69) (Afyonkarahisar), sıḳışdırırlar (XXXII/27) (< sıkıştırırlar) (Afyonkarahisar)

-urlar

dururlar (XVII/116) (Kayseri)

-rler

derler (IX/29) (Kars)

2.2.2.5.1.2.1.2. Şimdiki Zaman

Derlenen metinlerde şimdiki zaman ekinin yaygın kullanımının Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarında olduğu gibi -yor, -yo şeklindedir. Şimdiki zaman ekinin kullanımında görülen en büyük farklılık I. kuşaktan bir kaynak kişide ekin -ir olmasıdır.

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Şimdiki zamanın teklik 1. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Şimdiki zaman teklik 1. şahıs çekiminde yaygın kullanıma aykırı kullanım I. kuşaktan bir kaynak kişide kip ekinin -ir olmasıdır. Bununla birlikte başka bir kaynak kipe getirilen kişide şahıs ekinin -n olduğu tespit edilmiştir.

-irūm

yapirūm (X/74) (< yapıyorum) (Bingöl)

-yom

bilmiyom (XLIV/9, XXXVI/27) (< bilmiyorum) (Niğde, Aydın), çıḳıyom (I/24) (< çıkıyorum) (Kütahya), gidiyom (VI/19) (Aydın), açıyom (VI/83) (< açıyorum) (Aydın), ḳalıyom (IX/16) (< kalıyorum) (Kars), isdiyom (XI/13) (< istiyorum) (Erzincan), bozameyom (XIV/50) (< bozamıyorum) (Burdur), geliyom (XV/47) (< geliyorum) (Çorum), diyom (XVI/78) (< diyorum) (Ordu), yapıyom (XVII/67) (< yapıyorum) (Kayseri), basıyom (XXIII/5) (< basıyorum) (Yozgat), seviyom (XXVI/160) (< seviyorum) (Kırşehir), anlatıyom (XXVIII/2) (< anlatıyorum) (Ankara), oḳuyom (XXX/9) (< okuyorum) (Aydın), , göryom (XLI/3) (< görüyorum) (Aksaray), isdiyom (XXIX/1) (< istiyorum) (Ankara), yapıyom (XXVIII/35) (< yapıyorum) (Afyonkarahisar), baḳıyom (< bakıyorum) (Aksaray), oynuyom (XXVI/267) (< oynuyorum) (Tokat)

-yon

ayrılameyon (XIV/49) (< ayrılamıyorum) (Burdur), isdemeyon (XIV/28) (< istemiyorum) (Burdur)

-yorum

yaşıyorum (III/36) (Sivas), bilmiyorum (IV/3) (Kars), kesiyorum (V/33) (Çankırı), ḳapatıyorum (VI/84) (Aydın), gidiyorum (VII/14) (Makedonya), inanıyorum (VIII/17) (Bolu), inanıyorum (XIX/51) (Nevşehir), isdiyorum (XI/92) (< istiyorum) (Erzincan), ḳalıyorum (XII/60) (Gaziantep), veriyorum (XIII/59) (Ankara), yapıyorum (XLV/3) (Kayseri), ḳullanıyorum (XXVI/2) (Aksaray), başlıyorum (XXVIII/4) (Ankara), baḳıyorum (XXXI/14) (Konya)

-yorı̊m

çekiliyorı̊m (X/28) (< çekiliyorum) (Bingöl)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Şimdiki zamanın çokluk 1. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Yaygın kullanımın aksine 1. şahıs ekinin kullanımında bazı kaynak kişilerde eke getirilen şahıs ekinin -ḫ şeklinde olduğu görülmüştür.

-yoḫ

oturuyoḫ (XVII/11) (< oturuyoruz) (Kayseri), gediyoḫ (XVIII/43) (< gidiyoruz) (Sivas)

-yorus

seviyorus (III/14) (< seviyoruz) (Sivas), ḳalyorus (IV/58) (< kalıyoruz) (Kars), bilmiyorus (VI/29) (< bilmiyoruz) (Aydın), eTdiriyorus (VII/58) (< ettiriyoruz) (Makedonya), diyorus (XII/92) (< diyoruz) (Gaziantep), bulunuyorus (XIII/89) (< bulunuyoruz) (Ankara)

-yoruz

yaşıyoruz (V/79) (Çankırı), gidiyoruz (VI/19) (Aydın), gidiyoruz (VII/16) (Makedonya), yapıyoruz (XII/70) (Gaziantep), bilmiyoruz (XVIII/42) (Sivas), diyoruz (XXIII-b/68) (Yozgat), ediyoruz (XXVI/168) (Aksaray)

-yos

geçiyos (I/37) (< geçiyoruz) (Kütahya), bilmiyos (VI/18) (< bilmiyoruz) (Aydın), yaşıyos (VII/55) (< yaşıyoruz) (Makedonya), duyyos (XIII/95) (< duyuyoruz) (Ankara), yaşeyos (XIV/43) (< yaşıyoruz) (Burdur)

-yoS

isdiyoS (I/3) (< istiyoruz) (Kütahya), diyos (XXVI/407) (< diyoruz) (Aksaray), baḳıyos (XXVI/405) (< bakıyoruz) (Manisa)

-yoz

soruyoz (VII/29) (< soruyoruz) (Makedonya), geliyoz (XI/43) (< geliyoruz) (Erzincan), gidiyoz (XVI/17) (< gidiyoruz) (Ordu)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

Şimdiki zamanın teklik 2. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Yaygın kullanımın aksine III. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle şahıs eki -sun yerine şahıs zamiri sen getirildiği görülmüştür.

-ōn

öldürōn (XXVI/247) (< öldürüyorsun) (Bayburt)

-yon

yapıyon (XVIII/32) (< yapıyorsun) (Sivas), gidiyon (XXV/17, XXVI/8, XLV/7) (< gidiyorsun) (Uşak, Aksaray, Kayseri), ḳoyyon (XLIV/15) (< koyuyorsun) (Niğde), yapıyon (XXVI/247) (< yapıyorsun) (Bayburt)

-yoŋ

gidiyoŋ (I/27) (< gidiyorsun) (Kütahya), öpüyoŋ (XV/50) (< öpüyorsun) (Çorum), ālıyoŋ (XVII/14) (< ağlıyorsun) (Kayseri), geliyoŋ (XXII/10) (< geliyorsun) (Kütahya), biliyoŋ (XXIII-b/6) (< biliyorsun) (Sivas), dolduruyoŋ (XXXIII/53) (< dolduruyorsun) (Manisa)

-yorsun

görüyorsun (V/57) (Çankırı)

-yorsuŋ

ḳalıyorsuŋ (IV/53) (< kalıyorsun) (Kars)

-yosun

benziyosun (III/23) (< benziyorsun) (Sivas), gidemiyosun (V/78) (< gidemiyorsun) (Çankırı), alamıyosun (VI/49) (< alamıyorsun) (Aydın), yatıyosun (IX/1) (< yatıyorsun) (Kars), gėdiyoŋ (IX/), geliyosun (IX/18) (< geliyorsun) (Kars), giriyosun (XII/64) (< giriyorsun) (Gaziantep), gönderiyosun (XVIII/33) (< gönderiyorsun) (Sivas),

oynamıyosun (XXVI/92) (< oynamıyorsun) (Kırşehir), gidiyosun (XXVI/8) (< gidiyorsun) (Aksaray), gidiyosun (XXVII/44) (< gidiyorsun) (Bilecik), isdiyosun (< istiyorsun) (XXXI/26) (Uşak), diyosun (XLI/18) (< diyorsun) (Kayseri)

-yosuŋ

düşünmüyosuŋ (VII/16) (< düşünmüyorsun) (Makedonya), görüyosuŋ (XIX/40) (< görüyorsun) (Nevşehir), gidiyosuŋ (XIII/18) (< gidiyorsun) (Ankara)

-yo sen

tutuyo sen (XXV/68) (< tutuyorsun) (Uşak)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

Şimdiki zamanın çokluk 2. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

-yoŋuz

bıraḳıyoŋuz (XIX/38) (< bırakıyorsunuz) (Nevşehir)

-yosunuz

diyosunuz (VII/4) (< diyorsunuz) (Makedonya), biliyosunuz (XII/15) (< biliyorsunuz) (Gaziantep) , izliyosunuz (XXVI/411) (< izliyorsunuz) (Aksaray)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

Şimdiki zamanın teklik 3. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Bazı kaynak kişilerde ekin düşürüldüğü bu sebeple ekten önceki ünlünün uzun telaffuz edildiği görülmüştür.

-ø

tütū (XV/68) (< tütüyor) (Çorum)

-yo

diyo (I/45) (< diyor) (Kütahya), çıḳıyo (V/78) (< çıkıyor) (Çankırı), ediyo (VI/5) (< ediyor) (Aydın), açılmıyo (VII/5) (< açılmıyor) (Makedonya), yazıyo (VIII/101) (< yazıyor) (Bolu), uymuyo (IX/1) (< uymuyor) (Kars), oturuyo (X/39) (< oturuyor) (Bingöl), ḳoşduruyo (XIII/47) (< koşturuyor) (Ankara), geliyo (XIV/11) (< geliyor) (Burdur), üzülüyor (XV/56) (< üzülüyor) (Çorum), yapıyo (XXXII/3) (< yapıyor) (Afyonkarahisar), gidiyo (XXII/33) (< gidiyor) (Kütahya), alıyo (XXIII-b/32) (< alıyor) (Yozgat), indirmiyo (XXIII-b/6) (< indirmiyor) (Sivas), geliyo (XXIV/6) (< geliyor) (Eskişehir), başlıyo (XXVI/95) (< başlıyor) (Kırşehir), geliyo (XXVI/40) (< geliyor)

(Aksaray), artıyo (XXVII/24) (< artıyor) (Bilecik), demiyo (XXIX/5) (< demiyor) (Afyonkarahisar), a͡çılyo (XXXVI/31) (< açılıyor) (Aydın), savaşyo (XXXI/14) (< savaşıyor) (Konya), biliyo (XXVI/427) (< biliyor) (Bayburt)

-yor

geliyor (IV/17) (Kars), geliyor (XVII/17) (< geliyor) (Kayseri), gönderiyor (V/2) (Çankırı), yaníyor (X/31) (< yanıyor) (Bingöl), oluyór (XII/3) (< oluyor) (Gaziantep), geliyor (XIII/1) (Ankara), oluyor (XVII/2) (Kayseri), geliyor (XVIII/1) (Sivas)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

Şimdiki zamanın çokluk 3. şahıs çekiminde kip+şahıs ekinin kullanımı yaygın olarak Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

-yola

soruyola (I/14) (< soruyorlar) (Kütahya), diyola (VI/43) (< diyorlar) (Aydın), ediyola (XVIII/25) (< ediyorlar) (Sivas), geçemiyola (XXVII/25) (< geçemiyorlar) (Bilecik), yapıyōĺā (XXIX/2) (< yapıyorlar) (Afyonkarahisar), ġazanıyola (XXXVI/29) (< kazanıyorlar) (Aydın)

-yollar

benzetiyollar (IV/61) (Kars), oluyollar (IX/13) (< oluyorlar) (Kars), vermiyollar (XVII/36) (< vermiyorlar) (Kayseri), gönderiyollar (XVIII/68) (< gönderiyorlar) (Sivas)

-yolar

geliyolar (V/8) (< geliyorlar) (Çankırı), geliyolar (VIII/22) (< geliyorlar) (Bolu), ġoşuşuyolar (XI/28) (< koşuşuyorlar) (Erzincan), çekiyolar (XIII/70) (< çekiyorlar) (Ankara), isdemiyolar (XVI/2) (< istemiyorlar) (Ordu), ġarışdırıyolar (XLV/17) (< karıştırıyorlar) (Kayseri), ūraşdırıyolar (XXII-b/40) (< uğraştırıyorlar) (Kütahya), soyyolar (XXIII-b/67) (< soyuyorlar) (Sivas), bilmiyolar (< bilmiyorlar) (Bilecik), görüyolar (XXXIII/17) (< görüyorlar) (Manisa)

2.2.2.5.1.2.1.3. Gelecek Zaman

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde gelecek zaman eki Türkiye Türkçesi ağızlarıyla paralellik göstermektedir. Bunun yanında II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerde ekin ortasında bulunan -c ünsüzünün Almancanın etkisiyle -c̄ şeklinde telaffuzlarına rastlanmıştır.

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Gelecek zaman teklik 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişiler hariç Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kullanılan şahıs eki -im gelecek zaman ekinin son ünsüzü eriyerek düşmüş ve gelecek zaman eki ile şahıs eki arasında hece kaynaşması olmuştur.

II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerde kip ekinde bulunan c ve e seslerinin Almancanın etkisiyle -c̄ ve ä olarak telaffuz edildiği tespit edilmiştir.

-AcĀm

gidecēm (IV/20, XVII/26) (< gideceğim) (Kars, Kayseri), çalışacām (IV/21) (< çalışacağım) (Kars), hissedecēm (VII/13) (< hissedeceğim) (Makedonya), nápacām (VII/25) (< ne yapacağım) (Makedonya), edecēm (IX/1) (< edeceğim) (Kars), getirecēm (X/14) (< getireceğim) (Bingöl), evlendirecēm (XVI/52) (< evlendireceğim) (Ordu), verecām (XVII/15) (< vereceğim) (Kayseri), oḳutacām (XXIV/38) (< okutacağım) (Sivas), annatacām (XXVIII/1) (< anlatacağım) (Ankara), yapacām (XXXII/45) (< yapacağım) (Afyonkarahisar)

-ac̄̄am

yabac̄̄am (XXVI/111) (< yapacağım) (Manisa)

-cAm

göndercem (I/26) (< göndereceğim) (Kütahya), yazcam (V/47) (< yazacağım) (Çankırı), getircem (VI/42) (Aydın), olcam (VI/72) (< olacağım) (Aydın), dīycem (IX/52) (< diyeceğim) (Kars), döncem (XIV/67) (< döneceğim) (Burdur), olcam (XXII-b/49) (< olacağım) (Kütahya), sorcam (XXVI/289) (< soracağım) (Aksaray)

-cĀm

ġótúrcēm (XV/38) (< götüreceğim) (Çorum), yaşaycām (XVIII/65) (< yaşayacağım) (Sivas), isdīcēm (VIII/47) (< isteyeceğim) (Bolu)

-c̄̄am

yaPc̄̄am (XXVIII/33, XXVI/135) (< yapacağım) (Afyon, Manisa)

-cäm

giTmīcäm (XXIX/9) (< gitmeyeceğim) (Afyonkarahisar)

-IcĀm

nápıcām (VII/5) (< ne yapacağım) (Makedonya), evlendiricēm (VIII/81) (< evlendireceğim) (Bolu), alıcām (VIII/46) (< alacağım) (Bolu), çalışıcām (XII/59) (< çalışacağım) (Gaziantep), evlendiricēm (XVI/18) (< evlendireceğim) (Ordu)

-ücem

üzülücēm (XII/59) (< üzüleceğim) (Gaziantep)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Gelecek zaman çokluk 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip ekinin hece kaynaşmasına uğradığı bunlarla birlikte ekin son ünsüzünün kendinden sonra ünlü geldiğinde -k > -ğ olması gerekirken bazı kaynak kişilerde -y'ye dönüştüğü görülmüştür.

-AcĀs

gidecēs (V/102) (< gideceğiz) (Çankırı), gelecēs (VII/29) (< geleceğiz) (Makedonya), yapacās (X/46) (< yapacağız) (Bingöl)

-AcĀz

gönderecēz (V/59) (Çankırı), ōrenecēz (VII/69) (< öğreneceğiz) (Makedonya), yerleşecēz (X/81) (Makedonya), gidecēz (XI/58) (< gideceğiz) (Erzincan), alacāz (XXIII/3) (< alacağız) (Yozgat), gidecēz (XXIII-b/14) (< gideceğiz) (Yozgat)

-cās

çalışcās (VII/71) (< çalışacağız) (Makedonya)

-(y)cAz

alcaz (III/47) (< alacağız) (Sivas), oḳuycāz (VII/69) (< okuyacağız) (Makedonya), giTcēz (XVI/62) (< gideceğiz) (Ordu) söylīcez (VIII/51) (< söyleyeceğiz) (Bolu), çıḲcaz (XXIII/5) (< çıkacağız) (Yozgat)

-ces

eTces (I/7) (< edeceğiz) (Kütahya), veces (I/32) (< vereceğiz) (Kütahya), eTces (VI/43) (< edeceğiz) (Aydın)

-eceyik

gideceyik (XVII/81) (< gideceğiz) (Kayseri)

-ıcāz

yaşatıcāz (VII/69) (< yaşatacağız) (Makedonya)

-iceyis

gidiceyis (XII/84) (< gideceğiz) (Gaziantep)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

Gelecek zaman teklik 2. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Bazı kaynak kişilerde kip ekinin son ünsüzünün -ẖ olduğu, bazı kaynak kişilerin telaffuzunda da kip ekinin hece kaynaşmasına uğradığı görülmüştür. Kip ekinin son ünsüzünün eriyerek düşmesi ve gelecek zaman ekiyle şahıs ekinin hece kaynaşması oluştuğu durumlarda şahıs eki -n olduğu ve I. kuşaktan bir kaynak kişide şahıs ekinin kip ekiyle ünlü uyumuna girmediği -eceK-sın ince ünlülü kip ekinden sonra kalın ünlülü şahıs eki getirildiği tespit edilmiştir.

-acaẖsın

satacaẖsın (IX/3) (< satacaksın) (Kars), yapacaẖsın (XI/55) (< yapacaksın) (Erzincan)

-acaẖsıŋ

baẖacaẖsıŋ (XIII/52) (< bakacaksın) (Ankara), nā̆pacaẖsıŋ (XXIII/32) (< ne yapacaksın) (Sivas)

-acaĶsın

yapacaĶsın (XXVI/145) (< yapacaksın) (Aksaray), annatacaĶsın (XXVIII/20) (< anlatacaksın) (Ankara)

-cAn

tanışcān eTcēn (XVI/54) (< tanışacaksın edeceksin) (Ordu)

-caĶsın

ḳalcaĶsın (VI/58) (< kalacaksın) (Aydın), olcaĶsın (VII/8) (< olacaksın) (Makedonya), acīcaĶsın (IX/51) (< acıyacaksın) (Kars), yazılcaĶsın (XXII-b/21) (< yazılacaksın) (Kütahya), oḳuycaĶsın (XXVI/134) (< okuyacaksın) (Aksaray)

-ceKsin

giTceksin (VI/52) (< gideceksin) (Aydın), diyceKsin (IX/52) (< diyeceksin) (Kars)

-ceKsiŋ

gelceKsiŋ (I/27) (< geleceksin) (Kütahya)

-eceKsın

içeceKsın (IX/3) (< içeceksin) (Kars)

-eceKsin

beKliyeceKsin (XXII-b/78) (< bekleyeceksin) (Kütahya), gideceKsin (XXVI/138) (< gideceksin) (Aksaray)

-eceksiŋ

gideceKsiŋ (I/27) (< gideceksin) (Kütahya)

-ecēn

ölecēn (IX/76) (< öleceksin) (Kars)

-iceKsin

evlendiriceKsin (VIII/80) (< evlendireceksin) (Bolu)

-ucaĶsın

ķurucaĶsın (VIII/80) (< kuracaksın) (Bolu)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

Gelecek zaman çokluk 2. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Bazı kaynak kişilerin telaffuzunda kip ekinin hece kaynaşmasına uğradığı görülmüştür. Şahıs eki genel olarak -sınız, -siŋiz şeklinde kullanılırken bir kaynak kişide kip ekinin son ünsüzünün eriyerek düşmesi ve gelecek zaman ekiyle şahıs ekinin hece kaynaşması oluşturması neticesinde şahıs ekinin -ŋiz olduğu görülmüştür.

-acaĶsınız

yapacaĶsınız (XXXIII/12) (< yapacaksınız) (Manisa)

-ceŋiz

olceŋiz (I/20) (< olacaksınız) (Kütahya)

-ceKsiŋiz

gelceKsiŋiz (I/31) (< geleceksiniz) (Kütahya)

-eceKsiŋiz

geleceKsiŋiz (I/7) (< geleceksiniz) (Kütahya), gireceKsiŋiz (XIX/12) (Nevşehir)

-ucaĶsınız

olucaĶsınız (XXVI/163) (Aksaray)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

Gelecek zaman teklik 3. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Bazı kaynak kişilerde kip ekinin sonundaki ünsüzün -ḫ'ya dönüştüğü veya hece kaynaşmasına uğradığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Almancanın etkisiyle -c ünsüzünün -c̄ şeklinde telaffuz edildiği örnekler de vardır.

-AcAk

olacaḳ (IX/39, XXIX/26) (Kars, Afyonkarahisar), dinnenecek (IX/59) (< dinlenecek) (Kars), elecek (XII/100) (Gaziantep), verecek (XIII/50) (Ankara), üzülecek (XV/59) (Çorum), gönderecek (XVIII/21) (Sivas), yıḳılacaḳ (XXVI/178) (Aksaray), bulacaḳ (XXVII/4) (Bilecik), annatacaḳ (XXVIII/2) (< anlatacak) (Ankara)

-acaḫ

yapacaḫ (XVIII/21) (< yapacak) (Sivas)

-(y)cAk

vecek (II/22) (< verecek) (Kütahya), giTcek (VI/72) (< gidecek) (Aydın), yapamıycaḳ (VIII/43) (< yapamayacak) (Bolu), çalışcaḳ (IX/58) (< çalışacak) (Kars), ḳalcaḳ (XII/77) (< kalacak) (Gaziantep), çıḴcek (XIV/34) (< çıkacak) (Burdur), olcaḴ (XVI/54) (< olacak) (Ordu), gelcek (XXII/8) (< gelecek) (Kütahya), ḳonuşcak (XXVI/5) (< konuşacak) (Aksaray), dīcek (XXVII/6) (< diyecek) (Bilecik), ġuycek (XXXIII/24) (< koyacak) (Manisa), ödīcek (XXXII/101) (< ödeyecek) (Afyonkarahisar)

-c̄aḳ

yaPc̄aḳ (XXXVII/11) (< yapacak) (Samsun), olc̄aḳ (XXVIII/53) (< olacak) (Aksaray)

-ıcaḳ

annatıcaḳ (XXVIII/22) (< anlatacak) (Ankara),

-ucaḳ

olucaḳ (XXVIII/60) (< olacak) (İstanbul)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

Gelecek zaman çokluk 3. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Her üç kuşaktan derlenen metinlerde sınırlı sayıda örneğine rastlanmıştır.

-ecekler

gönderecekler (V/22) (Çankırı), geleceKler (IX/77) (< gelecekler) (Kars)

2.2.2.5.1.2.1.4. Görülen Geçmiş Zaman

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde görülen geçmiş zaman eki Türkiye Türkçesi ağızlarıyla paralellik göstermektedir. Görülen geçmiş zaman eki Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -DI, -DU şeklindedir.

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Görülen geçmiş zaman teklik 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu yaygın olarak Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Şahıs eki de -mdir. Bununla birlikte III. kuşakta Almancanın etkisiyle şahıs ekinin yerine ben zamiri kullanıldığı örneklere rastlanmıştır. III. kuşaktan bir kaynak kişide 1. şahıs eki -m yerine çokluk 1. şahıs eki -k kullanıldığı görülmüştür.

-dIm

dedim (III/52) (Sivas), başladım (IV/5, XLV/2) (Kars, Kayseri), girdim (IV/37, XXIII/6) (Kars, Yozgat), bitirdim (V/10) (Çankırı), yıḳıldım (VI/3) (Aydın), geldim (VI/17) (Aydın), indim (VII/22) (Makedonya), yaşadım (VIII/6, X/13) (Bolu, Bingöl), yaḫaladım (XIX/4) (< yakaladım) (Nevşehir), çalışdım (IX/6) (< çalıştım) (Kars), nışanlandım (XI/3) (< nişanlandım) (Erzincan), özledim (XII/104) (Gaziantep), acıḲdım (XIII/83) (< acıktım) (Ankara), evlendim (XVI/20) (Ordu), annadım (XXXVI/65) (< anladım) (Kütahya), yaPdım (XLII/4, XXXVI/9) (< yaptım) (İstanbul, Aydın), giTdim (XLI/1) (< gittim) (Aksaray), oḳudum (XXXVI/9) (Aydın), bitiṚdim (XXVI/118) (< bitirdim) (Manisa)

-DUm

üzüldüm (V/14) (Çankırı), oldum (VII/9, IV/6) (Makedonya, Kars), uçtum (VIII/76) (Bolu), düşündüm (XIX/26) (Nevşehir), oḫuTdum (XI/4) (< okuttum) (Erzincan), gördüm (XXVI/56) (Aksaray)

-di bän

giTdi bän (XXIX/8) (gittim) (Ankara)

-du bän

nass oldu bän (XXIX/10) (nass “ıslanmak”) (ıslandım) (Ankara)

-dik

bän uT̄çaḲda bindik (XLIII/2) (ben uçağa bindim) (Niğde)

bā̄n.....-du

bā̄n de ikisi duydu (XXX/8) (ben de ikisini duydum) (Aydın)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Görülen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu yaygın olarak Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Şahıs eki ise genellikle -k, -ḫ şeklinde olup I. kuşaktan bir kaynak kişide -ḥ olarak telaffuz edildiği de görülmüştür. Genel kullanıma aykırı olarak II. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle şahıs eki yerine biz zamirinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

-dIḫ

bindiḫ (IV/14) (< bindik) (Kars), nişanlandıḫ (XIX/32) (< nışanlandık) (Nevşehir), alışdıḫ (IV/56) (< alıştık) (Kars), çalışdıḫ (IX/43) (< çalıştık) (Kars), giTdiḫ (X/29) (< gittik) (Bingöl), ġaldıḫ (XI/11) (< kaldık) (Erzincan), anlaşdıḫ (XIII/35) (< anlaştık) (Ankara), aldıḫ (XIV/19) (< aldık) (Burdur), ġaḫdıḫ (XVII/42) (< kalktık) (Kayseri), verdiḫ (XXIII-b/53) (< verdik) (Sivas), yaPdıḫ (XXIX/7) (< yaptık) (Ankara)

-DUḫ

soyunduḫ (IV/24) (< soyunduk) (Kars), evledúḫ (XV/18) (< evlendik) (Çorum), büyüdüḫ (XIX/74) (< büyüdük) (Nevşehir), olduḫ (XI/25) (< olduk) (Erzincan), aluşduḫ (XV/30) (< alıştık) (Çorum), ālaştuḫ (XVIII/39) (< ağlaştık) (Sivas), uşduḫ (XL/1) (< uçtuk) (Nevşehir)

-DIk

ō̄rendik (I/30) (< öğrendik) (Kütahya), çıḴtıḳ (III/39) (< çıktık) (Sivas), çıḴdıḳ (VIII/29) (< çıktık) (Bolu), giydiK (IV/24) (< giydik) (Kars), giTdik (V/12) (< gittik) (Çankırı), bindik (VI/18) (Aydın), yazıldıḳ (VII/7) (Makedonya), çalıştıḳ (VII/49) (Makedonya), çalışdıḳ (XI/11) (Erzincan), verdik (XIX/11) (Nevşehir), geldıḳ (IX/90) (< geldik) (Kars), geçirdik (X/2) (Bingöl), geldik (XII/13) (Gaziantep), toPlandıḳ (XXII/4) (< toplandık) (Kütahya), bıraḴdıḳ (XXIII/14) (< bıraktık) (Yozgat), tanıdıḳ (XXVI/15) (Aksaray), oynadıḳ (XXXI/50) (Kütahya), ġaĺdıḳ (XL/2) (< kaldık) (Nevşehir), yaPdıḳ (XXXI/95) (< yaptık) (Uşak)

-dUk

gülüşdük (III/52) (< gülüştük) (Sivas), olduḳ (V/16) (Çankırı), sorduḳ (VII/27) (Makedonya), güldük (VIII/54) (Bolu), döndük (XIX/6) (Nevşehir), büyüdük (XVI/7)

(Ordu), götürdük (XXIII/9) (Yozgat), büyüdük (XXVI/84) (Aksaray), ġonuşduḳ (XXXIII/56) (< konuştuk) (Manisa), unuTduḳ (XLIII/5) (< unuttuk) (Niğde), yüsdúk̂ (XXIX/8) (< yüzdük) (Ankara), ḳoş̄duḳ (XXXI/74) (Bayburt)

-tüḫ

görüştüḫ (IV/17) (< görüştük) (Kars)

-(y)du biz

alḿanc̄ayı da duydu biz (XXX/7) (< Almancayı da duyduk biz) (Aydın)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

Görülen geçmiş zaman teklik 2. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Şahıs eki de -n, -ŋ'dir.

-dın

aldın (VIII/103) (Bolu), ġaldın (XXXII/43) (< kaldın) (Afyonkarahisar)

-dıŋ

çalışdıŋ (I/15) (< çalıştın) (Kütahya), yaḫdıŋ (XV/13) (< yaktın) (Çorum)

-dUŋ

dōduŋ (II/5) (< doğdun) (Kütahya), götürdüŋ (XIX/38) (< götürdün) (Nevşehir), oturduŋ (XIII/86) (< oturdun) (Ankara), olduŋ (XV/67) (< oldun) (Çorum), oyduŋ (XVII/36) (< oydun) (Kayseri)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

Görülen geçmiş zaman çokluk 2. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Şahıs eki de -nus, -ŋız, -ŋUzdur.

-dıŋız

ġazandıŋız (I/20) (< kazandınız) (Kütahya), aşdınız (XI/83) (< açtınız) (Erzincan), aldıŋız (XXII/17) (< aldınız) (Kütahya), eTdiŋiz (XXIII/19) (< ettiniz) (Sivas)

-dunus

dōdunus (XXVI/102) (< doğdunuz) (Aksaray)

-dUŋUz

oḳuduŋuz (II/21) (< okudunuz) (Kütahya), gördüŋüz (XIX/39) (< gördünüz) (Nevşehir),

Teklik 3. Şahıs Çekimi

Görülen geçmiş zaman teklik 3. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşunun yaygın kullanımı Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki genellikle kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Fakat I. kuşaktan iki kaynak kişide kip ekinin kendinden önceki hece ünlüsüne uymadığı çıḴdi (X/18) (< çıktı) (Bingöl), geldı (IX/30) (< geldi) (Kars) görülmüştür.

-dI

baḫdı (IV/22) (< baktı) (Kars), geşdi (VI/7) (< geçti) (Aydın), aTdı (VII/18) (< attı) (Aydın), söyledi (VII/33) (< Makedonya), ōreTdi (VIII/1) (< öğretti) (Bolu), geldi (XIX/11, XLII/6) (Nevşehir, İstanbul), zorlandı (IX/15) (Kars), çıḫdı (XI/22) (< çıktı) (Erzincan), geTdi (XIII/23) (< gitti) (Ankara), danışdı (XXII/14) (Kütahya), dedi (XXIII/7, XXIV/29) (Yozgat, Eskişehir), biTdi (XXVII/4) (< bitti) (Bilecik), yaPdı (XXIX/25) (< yaptı) (Afyonkarahisar), giTdi (XXXI/47) (< gitti) (Bayburt), dolaşdı (XLIV/15) (< dolaştı) (Niğde), yaPdı (XXIX/7) (< yaptı) (Ankara)

-dů

oldů (VI/1) (< oldu) (Aydın)

-tü

çöKtü (VII/22) (< çöktü) (Makedonya)

-dU

öldü (VIII/14, XXIX/2) (Bolu, Afyonkarahisar), vurdu (X/62) (Bingöl), oḳudu (XXII/3) (Kütahya), duydu (XXX/6) (Aydın), yoḴdu (XXXI/50) (< yoktu) (Kütahya), oĺdu (XL/4) (< oldu) (Nevşehir), c̄öKdü (XXXI/74) (< çöktü) (Aksaray), yoruldu (XXXI/86) (Bayburt), bozuĺdu (XXXI/75) (< bozuldu) (Bayburt)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

Görülen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki genellikle kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Çokluk eki -lAr'dır. Ancak çokluk ekinin son ünsüzünün düştüğü ve kendinden önceki ünlüyü uzattığı örneklere de rastlanmıştır. Genel kullanımın aksine I. kuşaktan bir kaynak kişide kip ekinin kendinden önceki hece ünlüsüne uymadığı görülmüştür: verdılar (IX/23) (< verdiler) (Kars)

-dIlAr

aldılar (III/44) (Sivas), verdiler (IV/14) (Kars), aşdılar (V/21) (< açtılar) (Çankırı), yediler (III/1) (Kütahya), taşındılar (VI/10) (Aydın), yolladılar (VII/7) (Aydın), inandılar (VII/11) (Makedonya), gösderdiler (VII/26) (< gösterdiler) (Makedonya), geceleTdiler (VIII/37) (< gecelettiler) (Bolu), dediler (XIX/14) (Nevşehir), geldiler (X/6) (Bingöl), ğızdılar (XI/55) (< kızdılar) (Erzincan), ķarşıladılar (XII/13) (Gaziantep), beyendiler (XIV/27) (< beğendiler) (Burdur), dediler (XVII/8) (Kayseri), ķaldırdılar (XXIII/11) (Yozgat), bıraĶdiĺar (XXXVII/3) (< bıraktılar) (Samsun), ȫrendiler (XXXVI/40) (< öğrendiler) (Aydın)

-dile

eTdile (VI/15) (< ettiler) (Aydın),

-dIlĀ

dedilē (I/20) (< dediler) (Kütahya), başladılā (VII/8, XXII/32) (< başladılar) (Makedonya, Kütahya), ġaldırdılā (XXIII/10) (< kaldırdılar) (Sivas)

-dUlAr

döndüler (V/40, X/2) (Çankırı, Bingöl), buldular (VI/42) (Aydın), götürdüler (X/20) (Bingöl), indürdüler (XVIII/34) (< indirdiler) (Sivas)

-dUlĀ

tuTdulā (VII/30) (< tuttular) (Makedonya), götürdülē (XV/28) (< götürdüler) (Çorum), buldula (XXXI/79) (< buldular) (Aksaray)

-tiler

seştiler (XI/4) (< seçtiler) (Erzincan)

2.2.2.5.1.2.1.5. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Her üç kuşaktan Derlenen metinlerde öğrenilen geçmiş zaman eki Türkiye Türkçesi ağızlarıyla paralellik göstermektedir. Öğrenilen geçmiş zaman eki yaygın olarakTürkiye Türkçesinde olduğu gibi -mIş, -mUş şeklindedir. I. kuşaktan bir kaynak kişide ekin son ünsüzünün -S, II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerde ise kip ekinin son ünsüzünün -s̄ olarak telaffuz edildiği kullanımlara rastlanmıştır.

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Öğrenilen geçmiş zaman teklik 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Şahıs eki de -Im, -um dur.

-mIşIm

gelmişim (IV/5) (Kars), yaTmışım (IX/27) (< yatmışım) (Kars), demişim (X/51) (Bingöl), almışım (XVIII/27) (Sivas), alışmışım (XXXVI/66) (Kütahya)

-muşum

unuTmuşum (VIII/46) (< unutmuşum) (Bolu), gorḫmuşum (X/41) (< korkmuşum) (Bingöl)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Öğrenilen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Tek örneğine rastlanmıştır. Şahıs ekinin ise -ıḫ şeklindedir.

mışıḫ

yaŋılmışıḫ (XIX/43) (yanılmışız) (Nevşehir)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

Öğrenilen geçmiş zaman teklik 2. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Fakat öğrenilen geçmiş zaman teklik 2. şahıs çekiminde kullanılan şahıs ekinin daha çok -ın, -ün, -uŋ olduğu görülmüştür. Tek bir örnekte -miş ekine rastlanmıştır. Ayrıca I. kuşaktan bir kaynak kişide şahıs ekinin ünlüsünün kip ekinin ünlüsüne uymadığı görülmüştür: gelmişın (IX/4) (< gelmişsin) (Kars)

-mişsin

maḫveTmişsin (XXVI/266) (< mahvetmişsin) (Aksaray)

-muşuŋ

olmuşuŋ (XIII/87) (< olmuşsun) (Ankara)

-müşün

düşmüşün (IX/1) (< düşmüşsün) (Kars)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

Tek örneğine rastladığımız çokluk 2. şahıs çekimi Türkiye Türkçesi ağızlarında karşılaştığımız kullanımlardan farklı değildir.

-miş̧siŋiz

göndermiş̧siŋiz (XXXIII/36) (< göndermişsiniz) (Manisa)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

Öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşunun yaygın kullanımı Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. III. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle ek sonundaki ünsüzün -s̄̄ olarak telaffuz edildiği görülmüştür.

-mIş

almış (IV/17) (Kars), gelmiş (V/1, VII/7) (Çankırı, Makedonya), yazılmış (VIII/3) (Bolu), yaŋalamış (XIX/4) (< yakalamış) (Nevşehir), sakinleşmiş (X/45) (Bingöl), yaPmış (XII/8) (< yapmış) (Gaziantep), yaŋışmış (XIII/82) (< yakışmış) (Ankara), sallamış (XIV/57) (Burdur), gelmiş (XVII/18) (Kayseri), vermiş (XVIII/4) (Sivas), biTmiş (XXIII/9) (Yozgat), isdemiş (XXIV/31) (< istemiş) (Eskişehir), verilmiş (XXVI/42) (Aksaray)

-mıs̄̄

yaPmıs̄̄ (XXVIII/84) (< yapmış) (Erzincan)

-miŞ

isdemiŞ (VII/61) (< istemiş) (Makedonya)

-muş

olmuş (VIII/95, IX/48) (Bolu, Kars), dolmuş (X/35) (Bingöl), duymuş (XV/14) (Çorum)

ölmúş (XLI/4) (< ölmüş) (Aksaray)

Almanca Kelimelerde Öğrenile Geçmiş Zamanın Teklik 3. Şahıs Çekimi

stillgelet+miş (XXXVIII/30) (durdurul-, kapatıl-)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

Öğrenilen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşunun yaygın kullanımı Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece

ünlüsüne uyar. III. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle ek sonundaki ünsüzün -s̄ olarak telaffuz edildiği görülmüştür.

-mişle

beyenmişle (VII/53) (< beğenmişler) (Makedonya)

-mişler

ḳaybeTmişler (V/38) (< kaybetmişler) (Çankırı), vermişler (VII/54) (Makedonya), giTmişler (X/6, XXVIII/11) (< gitmişler) (Bingöl, Ankara), gelmişler (XVII/10) (Kayseri)

-miş̄ler

gelmiş̄ler (XXVIII/28) (< gelmişler) (Afyonkarahisar)

-muşla

ḳoymuşla (XXIII-b/58) (< koymuşlar) (Yozgat)

-müşle

görmüşle (VII/52) (< görmüşler) (Makedonya)

2.2.2.5.1.2.2. Tasarlama Kipi Çekimleri

2.2.2.5.1.2.2.1. Emir Çekimi

Yapılması istenen, tasarlanan bir işi emir şeklinde ifade eden kiptir. Türkiye Türkçesinde emir 1. ve 3. şahıs çekimleri istek kipi ile karışmış ve istek kipi yerine kullanılmaktadır[222].

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-eyim

göndereyim (VIII/17) (Bolu), gideyim (XI/14) (Erzincan), vereyim (XV/48) (Çorum)

-ıym

alīym (V/86) (< alayım) (Çankırı), baḫıym (XIII/26) (< bakayım) (Ankara)

-ıyım

ḳarışdırıyım (XXII-b/32) (< karıştırayım) (Kütahya)

-im

unuTdurim (VIII/73) (< unutturayım) (Bolu)

[222] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 665-676.

-ī̇m

olī̇m (III/23) (< olayım) (Sivas), gidī̇m (IX/74) (< gideyim) (Kars), alī̇m (X/47) (< alayım) (Bingöl), dī̇m (XIII/58) (< diyeyim) (Ankara), ġalī̇m (XV/36) (< kalayım) (Çorum), varī̇m (XVII/33) (< varayım) (Kayseri), yaşī̇m (XVIII/58) (< yaşayayım) (Sivas), edī̇m (XXII-b/44) (< edeyim) (Kütahya), satī̇m (XXIII/6) (< satayım) (Yozgat), söylī̇m (XXVI/172) (< söyleyeyim) (Kırşehir), bakī̇m (XXVI/74) (< bakayım) (Aksaray), anlatī̇m (XXVIII/57) (< anlatayım) (İstanbul), bilī̇m (XXVI/31) (< bileyim) (Kırşehir)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-(y)AlIm

ḳalalım (V/100) (Çankırı), tanışalım (VI/40) (Aydın), gidelim (VII/12) (Makedonya), ḳazanalım (VIII/22) (Bolu), gidelim (XIX/16, V/22) (Nevşehir, Çankırı), alalım (XI/40) (Erzincan), çalışalım (XV/20, IV/31) (Çorum, Kars), ġazanalım (XVII/1) (< kazanalım) (Kayseri), yiyelim (III/64) (Sivas), yapalım (III/69, XXVI/94) (Sivas, Kırşehir), görüşelim (XVI/55) (Ordu), düşünelim (XXVI/226) (Aksaray), baḳalım (XXII/11, XXIV/52) (Kütahya, Eskişehir), olalım (XXVI/29) (Aksaray), yoralım (XXXI/72) (Uşak), ġonuşalım (XXXIII/36) (< konuşalım) (Manisa)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-ø

al (VIII/105) (Bolu), gel (III/30) (Sivas), kesme (V/33) (Çankırı), devām ‿ et (V/34) (Çankırı), getir (VI/40) (Aydın), getú (XV/48) (< getir) (Çorum), bin (VII/34) (Makedonya), oḳu (VII/68, XXIV/52) (Makedonya, Eskişehir), yaşa (VII/68) (Makedonya), söz ver (VIII/79) (Bolu), bıraḳ (XIX/5) (Nevşehir), yap (IX/37) (Kars), ol (XII/40) (Gaziantep), beKle (XIII/32) (< bekle) (Ankara), ĝónder (XVII/40) (< gönder) (Kayseri), ġonuş (XXII/27) (< konuş) (Kütahya), çalışdır (XXIII/8) (< çalıştır) (Yozgat), sōle (XXV/61) (< söyle) (Uşak), çıḳ (XXVI/95) (Kırşehir), başla (XXVI/2, XXXI/38) (Aksaray, Uşak), otur (XXVIII/39) (Ankara), git (XXXVI/13) (Aydın), aT̄c̄ıl (XXXVI/33) (< açıl) (Aydın)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

-(y)In

gelin (III/45, VIII/16) (Kütahya, Bolu), baĶmayın (III/62) (< bakmayın) (Sivas), verin (VIII/56) (Bolu), yollayın (X/74) (Bingöl), dinleyin (XXIV/35, XXVIII/1) (Eskişehir, Ankara), saĶlayın (XXVII/14) (< saklayın) (Bilecik), imzalayın (XXXIII/21) (Manisa)

-Iŋ

ediŋ (I/34) (< edin) (Kütahya), çalışıŋ (XV/48) (< çalışın) (Çorum)

-ŋ

ġaydeTmeŋ (I-b/6) (< kaydetmeyin) (Kütahya)

-Un

ġótürün (IX/15) (< götürün) (Kars), öldürün (XXIV/29) (Eskişehir), oḳuyun (XXVI/185) (Kırşehir), ḳonuşun (XXVI/72) (Aksaray), durun (XXVII/35) (Bilecik), ḳoyun (XXXIII/9) (Manisa)

-uŋ

oturuŋ (XXIII-b/30) (< oturun) (Sivas)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-sı

ġazansı (XVIII/65) (< kazansın) (Sivas)

-sIn

eylesin (III/20) (Sivas), gelsin baĶsın (V/60) (< gelsin baksın) (Çankırı), inansın (VII/62) (Makedonya), çızsın (VII/67) (Makedonya), çınnasın (VIII/16) (< çınlasın) (Bolu), çeKsin (XIV/37) (< çeksin) (Burdur), gitsin (XVI/2) (< gitsin) (Ordu), aTsın (XXXVII/2) (< atsın) (Samsun), çevirsin (XXVIII/58) (İstanbul)

-sIŋ

giTsiŋ (XIX/5) (< gitsin) (Nevşehir), yaḫsıŋ (XV/14) (< yaksın) (Çorum), gessiŋ (XVII/41) (< gelsin) (Kayseri)

gelişsiŋ (XXII/39) (< gelişsin) (Kütahya)

-sun

ōsun (III/19, VI/41) (< olsun) (Sivas, Aydın), olsun (VII/36, XI/40) (Makedonya, Erzincan), ḳorusun (VIII/86) (Bolu), dursun (IX/39) (Kars), oḳusun (XIV/6) (Burdur), oḫusun (XVIII/98) (< okusun) (Sivas)

-sUŋ

gessüŋ (XVII/9) (< gelsin) (Kayseri), olsuŋ (XXII/9) (< olsun) (Kütahya), görsüŋ (XXIII/32) (< görsün) (Sivas), çözsüŋ (XXII/41) (< çözsün) (Kütahya)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-sInlAr

düşmesinler (XI/78) (Erzincan), bıraḫsınlar (XVIII/99) (< bıraksınlar) (Sivas)

-sıŋna

ġalmasıŋna (II/18) (< kalmasınlar) (Kütahya)

-siŋner

gèTsiŋner (XVII/15) (< gitsinler) (Kayseri)

-sunlar

ġaldırsunlar (XVIII/98) (< kaldırsınlar) (Sivas), ġonuşsunlar (XXXIII/34) (< konuşsunlar) (Manisa)

-suŋnā

olsuŋnā (II/19) (< olsunlar) (Kütahya)

2.2.2.5.1.2.2.2. İstek Çekimi

Bir işi veya hareketi zamana bağlı olmadan istek veya dilek şeklinde ifade eden bir tasarlama kipidir.

Türkiye Türkçesinde 1. ve 3. şahıslar emir kipi çekimi ile karışmış olarak kullanılmaktadır[223].

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-ø-m

söylem mi (XVII/83) (< söyleyem mi) (Kayseri)

[223] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 648-665.

-em

annatem (II/1) (< anlatam) (Kütahya), yazılem (XIV/12) (< yazılam) (Burdur), olem (XXII/51) (< olam) (Kütahya)

-ēm

bilēm (X/51) (< bilem) (Bingöl)

-(y)en

çıḳen (I/24) (< çıkayın) (Kütahya), vemeyen (XXVII/53) (< vermeyeyin) (Bilecik)

Emir eklerinin istek, dilek fonksiyonunda kullanıldığı örnekler:

-eyim

göndereyim (VIII/17) (Bolu), gideyim (XI/14) (Erzincan), vereyim (XV/48) (Çorum)

-ıym

alīym (V/86) (< alayım) (Çankırı), baḫıym (XIII/26) (< bakayım) (Ankara)

-ıyım

ḳarışdırıyım (XXII-b/32) (< karıştırayım) (Kütahya)

-im

unuTdurim (VIII/73) (< unutturayım) (Bolu)

-ǐm

ġalǐm (XV/36) (< kalayım) (Çorum), varǐm (XVII/33) (< varayım) (Kayseri), yaşǐm (XVIII/58) (< yaşayayım) (Sivas), edǐm (XXII-b/44) (< edeyim) (Kütahya), satǐm (XXIII/6) (< satayım) (Yozgat), söylǐm (XXVI/172) (< söyleyeyim) (Kırşehir), bakǐm (XXVI/74) (< bakayım) (Aksaray), sölǐm (XXVII/4, XXIX/5) (< söyleyeyim) (Bilecik, Afyon), anlatǐm (XXVIII/57) (< anlatayım) (İstanbul), bilǐm (XXVI/31) (< bileyim) (Kırşehir), olǐm (III/23) (< olayım) (Sivas), gidǐm (IX/74) (< gideyim) (Kars), alǐm (X/47) (< alayım) (Bingöl), dǐm (XIII/58) (< diyeyim) (Ankara)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-aḫ

tanışaḫ (XX/37) (tanışak) (Sivas), yapaḫ (XXIII-b/64) (yapak) (Sivas)

-Am

edem (V/52) (< edelim) (Çankırı), çāṚam (XXIX/8) (< çağıralım) (Afyonkarahisar), ġonuşam (XXXIII/37) (< konuşalım) (Manisa)

-ek

ĝórúşek (XVII/26) (görüşek) (Kayseri), böyüdek (XVII/70) (büyütek) (Kayseri)

Emir eklerinin istek, dilek fonksiyonunda kullanıldığı örnekler:

-(y)AlIm

ķalalım (V/100) (Çankırı), tanışalım (VI/40) (Aydın), gidelim (VII/12, XIX/16) (Makedonya, Nevşehir), ķazanalım (VIII/22) (Bolu), ġazanalım (XVII/1) (< kazanalım) (Kayseri), dönemli (XVII/1) (Kayseri), alalım (XI/40) (Erzincan), çalışalım (XV/20, IV/31) (Çorum, Kars), yiyelim (III/64) (Sivas), yapalım (III/69) (Sivas), görüşelim (XVI/55) (Ordu), düşünelim (XXVI/226) (Aksaray), baķalım (XXII/11) (Kütahya), yapalım (XXIII-b/46) (Yozgat), olalım (XXVI/29) (Aksaray), yoralım (XXXI/72) (Uşak), ġonuşalım (XXXIII/36) (< konuşalım) (Manisa)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-asın

sunasın (III/20) (Sivas)

2.2.2.5.1.2.2.3. Şart Çekimi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Şart kipi teklik 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu tespit edilen örneklerde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. III. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle ek ünlüsünün -ä olarak telaffuz edildiği görülmüştür.

-sAm

yaşasam (VI/76) (Aydın), desem (IX/7) (Kars), olsam (XII/37) (Gaziantep), gitsem (XIII/43, XIV/10) (Ankara, Burdur), görsem (XV/17) (Çorum)

-säm

desäm (XXIX/49) (< desem) (Afyonkarahisar)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Şart kipi çokluk 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu tespit edilen örneklerde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir. Kip eki kendinden önceki hece ünlüsüne uyar. Şahıs ekinde ise -k ve -ḫ'li kullanımlara rastlanmıştır.

-saḫ

olsaḫ (IX/88) (< olsak) (Kars)

-sAk

olsaḳ (VI/9) (Aydın), dönsek (XII/4) (Gaziantep), gelsek (XIII/91) (Ankara), eTsek (XXXIII/11) (< etsek) (Manisa), ḳonuşuR̥saḳ (XXVI/285) (< konuşursak) (Niğde)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

Şart kipi teklik 2. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu tespit edilen örneklerde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir.

-san

olsan (IX/18) (Kars), ossan (XII/39) (< olsan) (Gaziantep)

-saŋ

yassaŋ (XIV/13) (< yazsan) (Burdur), olsaŋ (XXII-b/59) (< olsan) (Kütahya)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

Şart kipi çokluk 1. şahıs çekiminde kip+şahıs eki kuruluşu tespit edilen örneklerde Türkiye Türkçesi ağızlarındaki gibidir.

-sA

çıḫsa (XIII/50) (< çıksa) (Ankara), çıḲsa (XXVI/177) (< çıksa) (Aksaray), olsa (XIII/44, XXII-b/14) (Ankara, Kütahya), geşse (XV/17) (< geçse) (Çorum), yoḲsa (XXVII/60) (< yoksa) (Bilecik), anĺaTsa (XXVIII/29) (< anlatsa) (Aksaray)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-seler

demeseler (IX/72) (Kars), deseler (XVII/15) (Kayseri)

2.2.2.5.1.2.2.4. Gereklilik Çekimi

Zamana bağlı olmayan ve bir hareketle işi gereklilik şeklinde ifade eden kiptir. Gereklilik kipinin eki -mAlI şeklindedir. Derlenen metinlerde az sayıda örneğine rastladığımız gereklilik kipinin kullanımı Türkiye Türkçesinde olduğu gibidir. Bir kullanımda ise gereklilik anlamı "isim+ yapmam lâzım" şeklinde görülmüştür: asgerlik yaPmam lāzım (XXII/55)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-malısın

nāPmalısın (XXVI/204) (< ne yapmalısın) (Aksaray)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-malı

oynanmalı (XXVI/249) (Kırşehir), olmamalı (XXVI/127) (Aksaray)

2.2.2.5.1.2.3. Ek-Fiil

Eski Türkçede er- şeklinde olan yardımcı fiil zaman içinde fonetik değişikliğe uğrayarak i- şeklini almıştır. İsim ve isim soylu sözcüklere gelerek onlara yargı anlamı kazandırır.

Almanya'da yaşayan I. II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde ek-fiil Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

2.2.2.5.1.2.3.1. Ek-Fiilin Şimdiki ve Geniş Zaman Çekimi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Metinlerde ek-fiilin şimdiki ve geniş zaman teklik 1. şahıs çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Kaynak kişilerden birinde genel kullanımın aksine teklik 1. şahıs çekiminde +dır eki kullanıldığı tespit edilmiştir.

-(y)Im

çerkezim (XX/9) (< Çerkezim) (Sivas), almanyadayım (IV/59, VI/1) (< Almanya'dayım) (Kars, Aydın), yabancıyım (IV/2) (Kars), yalnızım (VII/22) (Makedonya), birisiyim (XIX/57) (Nevşehir), iyiyim (IX/34) (Kars), insanım (X/1) (Bingöl), antepliyim (XII/104) (< Antepliyim) (Gaziantep), aşıyıyım (XIV/51) (< aşığıyım) (Burdur), yaşındayım (XXVI/1) (Aksaray), müslümanım (XXVII/7) (Bilecik), sınıfdayım (XXVI/76) (< sınıftayım) (Kırşehir)

-(y)Um

sürücüyüm (VIII/97) (Bolu), do͡umluyum (III/3, IX/6) (< doğumluyum) (Sivas, Kars), mēzunuyum (III/27) (Sivas), boşum (VI/82) (Aydın), boluluyum (VIII/4) (< Boluluyum) (Bolu), memnūnum (XI/72, XVII/114) (< memnunum) (Erzincan, Kayseri), bayburTluyum (XXVI/66) (< Bayburtluyum) (Aksaray), döR̥tüm (XXVI/125) (< dörtüm) (Manisa)

-(y)ın

āşığın (XIV/49) (< aşığım) (Burdur), anasıyın (XVII/98) (< anasıyım) (Kayseri)

-mdır

anımdır (VIII/54) (Bolu)

Almanca Kelimelerde Teklik 1. Şahıs Ek-Fiilin Şimdiki ve Geniş Zaman Çekimi

lokfüRer+yım (XVI/2) (lokführer "makinist")

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

Ek-fiilin şimdiki ve geniş zaman çokluk 1. şahıs çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

-Ik

ġardeşík (XVII/6) (kardeşik) (Kayseri)

-uḳ

memnūnuḳ (XVII/123) (memnunuk) (Kayseri)

-(y)ıs

rāzıyıs (III/90) (< razıyız) (Sivas), zorundayıs (VI/61) (< zorundayız) (Aydın)

-(y)ız

arḳadaşız (X/2) (Bingöl), ğardaşız (XI/1) (< kardeşiz) (Erzincan), sınırdayız (XXII/7) (Kütahya)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

Ek-fiilin şimdiki ve geniş zaman teklik 2. şahıs çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

-sIn

evli misin (VI/35) (Aydın), nerelisin (VI/38) (Aydın), zorundasın (IX/2) (Kars), deyilsin (IX/18) (< değilsin) (Kars), eyı mısın (IX/75) (< iyi misin) (Kars), sınıfdasın (XXVI/13) (XXVI/13) (< sınıftasın) (Aksaray), vekīlimsin (XXVIII/13) (< vekilimsin) (Ankara)

-sIŋ

evlisiŋ (XIV/50) (< evlisin) (Burdur), yaşıŋdasıŋ (XXV/3) (< yaşındasın) (Uşak), nerelīsiŋ (XXV/13) (< nerelisin) (Uşak)

-sun

mećbursun (X/53) (< mecubursun) (Bingöl), cocūmsun (XXIX/51) (< çocuğumsun) (Afyonkarahisar), suşlusun (XXVI/273) (< suçlusun) (Tokat)

-sUŋ

sorumlusuŋ (VII/45) (< sorumlusun) (Makedonya), ġadınsuŋ (XV/37) (< kadınsın) (Çorum), küçüKsüŋ (II/14) (< küçüksün) (Kütahya)

Almanca Kelimelerde Teklik 2. Şahıs Ek-Fiilin Şimdiki ve Geniş Zaman Çekimi

arbeitslos+sun (XXXII/132) (işsiz)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

Ek-fiilin şimdiki ve geniş zaman çokluk 2. şahıs çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir.

-sınız

insannarsınız (VIII/17) (< insanlarsınız) (Bolu), zorundasınız (XXXIII/20) (Manisa)

-siŋiz

göçmensiŋiz (VII/3) (< göçmensiniz) (Makedonya)

-sünüz

küçüKsünüz (XXVI/190) (< küçüksünüz) (Aksaray)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

Ek-fiilin şimdiki ve geniş zaman teklik 3. şahıs çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Derlenen metinlerde teklik 3. şahısta +dır ekinin kullanılmadığı örneklere rastlanılmıştır. Bununla birlikte ekin ilk ünsüzü daima d- olarak tespit edilmiştir.

-ø

vatanım türkiye (VI/99) (vatanım Türkiye'dir) (Aydın), burası (VII/31) (< burasıdır) (Makedonya)

-dIr

vergisidir (III/22) (Sivas), ōreTmenidir (III/73) (< öğretmenidir) (Sivas), fabríḳasıdır (IV/29) (< fabrikasıdır) (Kars), oḳumaḴdır (V/84) (< okumaktır) (Çankırı), başġadır (VII/82) (< başkadır) (Makedonya), hasdadır (IX/32) (< hastadır) (Kars), ėyidir (XI/24) (Erzincan), burasıdır (XII/26) (Gaziantep), yaşamdır (XIV/61) (Burdur), iyidir (XVI/56)

(Ordu), parḳıdur (XVIII/53) (< parkıdır) (Sivas), vardır (XXVI/37) (Aksaray), iḥtimaldir (XXVI/164) (Aksaray)

-dUr

türkiyedür (XV/69) (< Türkiye'dir) (Çorum), ġözeldúr (XV/42) (< güzeldir) (Çorum), odur (XXVI/43) (Aksaray)

2.2.2.5.1.2.3.2. Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman 1. teklik şahıs çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Ancak II. kuşaktan bir kaynak kişide Almancanın etkisiyle şahıs eki yerine ben zamirinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

ıdım

āşıḳ ‿ıdım (VII/56) (< âşık idim) (Makedonya)

-dIm

meraḳlıdım (VII/57) (< meraklıydım) (Makedonya), aḴdifdim (XIII/54) (< aktiftim) (Ankara), şanslılardandım (XIV/46) (Burdur)

-(y)dIm

yaşlāmdaydım (I/7) (< yaşlarındaydım) (Kütahya), ustaydım (VII/42) (Makedonya), aḫurdaydım (XVIII/17) (< ahırdaydım), ayleyleydim (XIII/6) (Ankara), yabancıydım (XVIII/47) (Sivas), yaşındaydım (XVII/17, XVIII/8) (Kayseri, Sivas), ġarşıydım (XXII/50) (< karşıydım) (Kütahya), gibiydim (XXVI/194) (Kırşehir), boşdaydım (XXXI/112) (< boştaydım) (Afyonkarahisar)

-dü-ø

bän küşüKdü (XXIX/12) (< küçüktüm) (Ankara)

-düm

üzgündüm (VI/16) (Aydın)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-(y)DIk

huduTdaydıḳ (I/2) (< huduttaydık) (Kütahya), fakirdik (III/9) (Sivas), zorundaydıḳ (VI/9) (Aydın), ḳardeşdik (VI/10) (< kardeştik) (Aydın), ḳardeştik (VIII/7) (Bolu), hazırlıḴsızdıḳ (VII/39) (< hazırlıksızdık) (Makedonya), deyildik (VII/46) (< değildik)

(Makedonya), sevdaydıḳ (VIII/10) (Bolu), içindedik (X/9) (< içindeydik) (Bingöl), ayleydik (XI/2) (Erzincan), ḳızdıḳ (XIV/4) (Burdur), gençdik (XVI/45) (< gençtik) (Ordu)

-(y)DUk

varduḳ (XVIII/17) (< vardık) (Sivas), türktük (XXI/45) (< Türk'tük) (Sivas), kötüydúk̂ (XXXI/50) (< kötüydük) (Kütahya)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-(y)dın

hocaydın (V/72) (Çankırı)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

IdI

var ‿ıdı (< var idi) (III/5) (Sivas), var ‿ídí (IV/8) (< var idi) (Kars), iş ‿ıdı (IX/24) (< iş idi) (Kars), sobalıydı zengin ‿idi (XV/18) (Çorum), araḳadaş idí (IV/32) (< arkadaş idi) (Kars)

ídu

zor ‿ídu (IV/26) (< zor idi) (Kars)

udı

zor ‿udı (XI/39) (< zor idi) (Erzincan)

udu

yoğ ‿udu (XVII/44) (< yok idi) (Kayseri)

-dI

vardı (I/25, III/33) (Kütahya, Sivas), vardi (IV/49) (< vardı) (Kars), aşġımdı (XII/23) (< aşkımdı) (Gaziantep), vahimdi (XVI/35) (Ordu), şeydi (XIX/37) (Nevşehir), güzeldi (X/82) (Bingöl), nasıdı (XXIII-b/1) (< nasıldı) (Sivas), yerdi (XXIII-b/17) (Yozgat), toḥumlardı (XXVIII/19) (Ankara), eKsiKdi (XXXI/42) (< eksikti) (Uşak), faḱirdi (XXXVI/27) (< fakirdi) (Aydın), vādı (XXXVI/27) (< vardı) (Aydın)

-du

zordu (I/16) (Kütahya), yoḴdu (V/24) (< yoktu) (Çankırı), tekdi (VI/27) (Aydın), ḳavundu (XXIII/28) (Yozgat)

-(y)dI

aylādaydı (I/32) (< aylardaydı) (Kütahya), edilmesiydi (V/25) (Çankırı), gecesiydi (VIII/76) (Bolu), binaydı (VI/22) (Aydın), ayleydi (VIII/6) (Bolu), teKnisyeniydi (VIII/11) (Bolu), köydeydi (IX/11) (Kars), yaşantıydı (XII/38) (Gaziantep), (XIII/50) (Ankara), gelenlerindendi (XIV/5) (Burdur), isdanbuldaydı (XVI/8) (Ordu), zevKliydi (XXXII/158) (< zevkliydi) (Afyonkarahisar), sidedeydi (XLI/9) (< Side'deydi) (Aksaray)

-(y)dU

günüydü (XVIII/39) (Sivas), kültürlüydü (XII/23) (Gaziantep), kötüydü (XXIII-b/2) (Yozgat)

Almanca Kelimelerde Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Teklik 3. Şahıs Çekimi

arbaysamT+da+ydı (XXII-b/41) (Arbeitsamt "İş ve İşçi Bulma Kurumu"), *arm*+dı (XXXVII/1) (fakir), *kostenlos*+du (XXXIX/11) (ücretsiz)

2.2.2.5.1.2.3.3. Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

Ek-fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Sadece teklik ve çokluk 1. şahıs çekimiyle teklik 3. şahıs çekimine rastlanmıştır. Ayrıca Almancanın etkisiyle III. kuşaktan bir kaynak kişide ekin son ünsüzünün -s̄ olarak telaffuz edildiği görülmüştür.

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-mişis

değilmişis (VII/43) (< değilmişiz) (Makedonya)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

imiş

buradan ‿ımış (XV/23) (< buradan imiş) (Çorum)

-(y)mIş

varmış (I/21, V/9) (Kütahya, Çankırı), emeTlīmiş (I/29) (< Emetliymiş) (Kütahya), böyleymiş (V/74) (Çankırı), yatırımmış (XI/56) (Erzincan), buradaymış (XIII/74) (Ankara), paraymış (XXIII/13) (Sivas), ḳolaymış (XXVI/187) (Aksaray), varmış (XXVIII/4) (Ankara), güzelmiş (XXVIII/34) (Afyonkarahisar),

-mı̲ş̲

vaR̥mı̲ş̲ (XXVIII/83) (< varmış) (Erzincan),

-muş

yoḴmuş (XXVIII/35) (< yokmuş) (Afyonkarahisar)

Almanca Kelimelerde Teklik 3. Şahıs Ek-Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

banane+y+miş (III/60) (muz), *stillgelegt*+miş (XXXVIII/30) (kapalı)

2.2.2.5.1.2.3.4. Ek-Fiilin Şart Çekimi

Ek-fiilin şart çekimi Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki gibidir. Sadece teklik 3. şahıs çekimine rastlanmıştır.

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-ø

Almancanın etkisiyle bazı kaynak kişilerde ekin kullanılmadığı örnekler de görülmüştür.

bi şä İazım aR̥asın bäni (XXIX/66) (bir şey lazımsa arasın beni) (Afyonkarahisar)

-(y)sA

yorġunsa (II/13) (Kütahya), buysa (X/30) (Bingöl), meyerse (XIII/14) (< meğerse) (Ankara), varsa (XVI/1) (Ordu), yoğsa (XVII/126) (< yoksa) (Kayseri)

ısa

var ‿ısa (XIX/48, XVI/1) (< var ise) (Nevşehir, Ordu)

2.2.2.5.1.2.3.5. Ek-Fiilin Olumsuz Çekimi

Almanyada yaşayan Türklerde ek-fiilin olumsuz çekiminin Türkiye Türkçesinde olduğu gibi isimden sonra i- ek-fiilinin olumsuz biçimi olan değil edatıyla yapıldığı görülmüştür.

dedim dı̈ldir (III/49) (< dedim değildir) (Sivas), muhtaç deyilis (V/83) (< muhtaç değiliz) (Çankırı), memleket deyil (VI/100) (< memleket değil) (Aydın), deyennerden deyilim (XIV/63) (< diyenlerden değilim) (Burdur), deı̈lmişsin (XXVII/56) (< değilmişsin) (Bilecik)

2.2.2.5.1.2.4. Fiillerin Birleşik Zamanlı Çekimler

Fiillerin birleşik zamanlı çekimleri, tasarlama veya haber kiplerinden birinde gösterilen hareketin görülen geçmiş zamanda, öğrenilen geçmiş zamanda veya şart kipi şeklinde

ortaya çıkışını bildirir. Birleşik çekimler, fiillerin haber ve tasarlama kiplerindeki normal çekimleri üzerine i- ek-fiilinin çekimlenmiş halinin gelmesidir. Normal fiil çekimi üzerine i- ek-fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi gelirse hikâye birleşik çekimi, öğrenilen geçmiş zaman çekimi gelirse rivayet birleşik çekimi ve şart kipi gelirse şart birleşik çekimi yapılmış olur[224].

2.2.2.5.1.2.4.1. Hikâye Birleşik Çekimi

Metinlerde her üç kuşakta da birleşik zamanlı çekimlerde en çok rastladığımız kullanım hikâye birleşik çekim olmuştur. Tespit edilen örnekler genel olarak Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen kullanımlardan farklı değildir. Yalnız II. ve III. kuşaktan bir iki kişide Almancanın etkisiyle farklı kullanımlara rastlanmıştır. O kullanımlar da aşağıda verilmiştir.

Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-dıdım

çalışdīdım (I/12) (< çalıştıydım) (Kütahya)

-dıydım

aldıydım (I/13) (Kütahya), tanışdıydım (XXVI/84) (< tanıştıydım) (Aksaray)

Teklik 3. Şahıs.

-dĭdi

verdĭdi (XXVI/56) (< verdiydi) (Aksaray)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-dıydıḳ

yaPdıydıḳ (XXIII/26) (< yaptıydık) (Yozgat)

-duyduḳ

vurulduyduḳ (XV/11) (Çorum)

[224] Ergin, *Türk Dil.....*, s. 319-321; Banguoğlu, *Türkçenin .....*, s. 448-450; Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.*, s. 730-780

Gelecek Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-acaḫdım

bıraḫacaḫdım (XXI/49) (< bırakacaktım) (Sivas)

-cekdim

eTceKdim (XIV/64) (< edecektim) (Burdur)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-eceKdik

döneceKdik (VIII/4) (< dönecektik) (Bolu)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-ceKdiŋ

olceKdiŋ (XIV/61) (< olacaktın) (Burdur)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-acaḫdı

tanıyacaḫdı (XIII/96) (< tanıyacaktı) (Ankara)

-acaydi

yapacaydi (IV/49) (< yapacaktı) (Kars)

-caḫdı

olcaḫdı (XXIII-b/9) (< olacaktı) (Sivas)

-caḴdı

ġoycaḴdı (XXXVII/12) (< koyacaktı) (Samsun)

-c̄̄aḴdı

c̓arPc̄̄aḴdı (XLI/8) (< çarpacaktı) (Aksaray)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-acaḴlardı

tanıyacaḴlardı (XIII96) (< tanıyacaklardı) (Ankara)

-eceklerdi

almeceKlerdi (XXII/5) (< almayacaklardı) (Kütahya)

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-yodu

bän ona binmäk̂ isdemiyodu (XXIX/8) (ben ona binmek istemiyordum) (Ankara)

-yodum

gidiyodum (III/4) (< gidiyordum) (Sivas)**,** düşünmüyodum (VI/26) (< düşünmüyordum) (Aydın), bilmiyodum (VII/40) (< bilmiyordum) (Makedonya), düşünüyodum (IX/25) (< düşünüyordum) (Kars), oynuyodum (X/11) (< oynuyordum) (Bingöl), diyodum (XII/34) (< diyordum) (Gaziantep), veriyodum (XV/42) (< veriyordum) (Çorum), ġoyyodum (XVI/29) (< koyuyordum) (Ordu), alıyodum (XXVI/173) (< alıyordum) (Kırşehir)

-yordum

isdiyordum (IV/13) (< istiyordum) (Kars), yapıyordum (V/43) (Çankırı), oḳuyordum (VIII/10) (Bolu), seviyordum (XVI/7) (Ordu), satıyordum (XVIII/15) (Sivas)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-yoduḳ

dikiyoduḳ (VI/8) (< dikiyorduk) (Aydın), annamıyoduḳ (VII/30) (< anlamıyorduk) (Makedonya), bilmiyoduḳ (X/33) (< bilmiyorduk) (Bingöl), çalışıyoduḳ (XI/8) (< çalışıyorduk) (Erzincan), çıḫıyoduḳ (XV/35) (< çıkıyorduk) (Çorum), yatıyoduḳ (XXIII-b/11) (< yatıyorduk) (Yozgat), buluyoduḳ (XXVI/189) (< buluyorduk) (Aksaray), ḳoğḳuyoduḳ (XXXI/88) (< korkuyorduk) (Aksaray)

-yorduḫ

çekiyorduḫ (IV/26) (< çekiyorduk) (Kars), geçiriyorduḫ (XIX/9) (< geçiriyorduk) (Nevşehir)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-yoduŋ

yatırıyoduŋ (XXII/52) (< yatırıyordun) (Kütahya)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

-yodunuz

görüyodunuz (XXII/25) (< görüyordunuz) (Kütahya)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-midi

görmi̇̄di (X/21) (< görmi-y idi) (Bingöl)

-yodu

sıḳılmıyodu (II/16) (< sıkılmıyordu) (Kütahya), şaşmıyodu (< şaşmıyordu) (Sivas), gidiyodu (V/63) (< gidiyordu) (Çankırı), görüyodu (VI/28) (< görüyordu) (Aydın), ayrılıyodu (VII/19) (< ayrılıyordu) (Makedonya), geliyodu (VIII/26) (< geliyordu) (Bolu), oturuyodu (IX/36) (< oturuyordu) (Kars), isdiyodu (XII/33) (< istiyordu) (Gaziantep), getiriyodu (XIII/52) (< getiriyordu) (Ankara), getúrúyodu (XV/30) (< getiriyordu) (Çorum), eTmiyodu (XVIII/19) (< etmiyordu) (Sivas), görünüyodu (XXIII-b/57) (< görünüyordu) (Sivas), yiyodu (XXVI/56) (< yiyordu) (Aksaray), biliyodu (XXXII/17) (< biliyordu) (Afyonkarahisar), isdiyodū (XXXVII/2) (< istiyordu) (Samsun), ḳowuyodu (XXVI/15) (< kovuyordu) (Eskişehir)

-yordu

alıyordu (IV/19) (Kars), çalışıyordu (V/11) (Çankırı), oluyordu (XIX/41) (Nevşehir)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-yodiler

diyodiler (X/16) (< diyor idiler) (Bingöl)

-yodular

diyodúlár (X/72) (< diyor idiler) (Bingöl)

-yolādı

ḳandırıyolādı (VI/47) (< kandırıyorlardı) (Aydın), vermiyolādı (XXII/2) (< vermiyorlardı) (Kütahya), geliyolādı (XXIX/6) (< geliyorlardı) (Afyonkarahisar)

-yollardı

ediyollardı (XIX/48) (< ediyorlardı) (Nevşehir)

-yolardI

çalıyolardı (III/40) (< çalıyorlardı) (Sivas), dinliyolardı (V/32) (< dinliyorlardı) (Çankırı), etmiyolardı (XIX/46) (< etmiyorlardı) (Nevşehir), yürüyolardi (XXXVII/6) (< yürüyorlardı) (Samsun)

-yordular

geliyordular (IV/10) (Kars), görünmüyodular (IX/14) (< görünmüyordular) (Kars)

-yorlardı

baḳıyorlardı (IV/62) (Kars), ediyorlardı (VIII/27) (Bolu)

Geniş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-ArdIm

yapardım (XII/50, XIII/73) (Gaziantep, Ankara), silerdim (XVI/34) (Ordu)

-IrdIm

çalışirdim (IV/26) (< çalışırdım) (Kars), gönderırdım (IX/12) (< gönderirdim) (Kars), bıraḫırdım (XIII/45) (< bırakırdım) (Ankara), dönderirdim (XVII/7) (Kayseri)

-UrdUm

ġururdum (IX/81) (< kurardım) (Kars), üzülürdüm (X/90) (Bingöl), olurdu (XIII/31) (Ankara)

-udum

vurudum (XVII/8) (< vururdum) (Kayseri)

-rdim

yağlardım (XVII/8) (Kayseri)

-rdüm

derdüm (XV/64) (< derdim) (Çorum)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-AdIk

yapādıḳ (II/9) (< yapardık) (Kütahya), gidēdik (II/15) (< giderdik) (Kütahya)

-ArdIḫ

giyerdiḫ (IV/27) (< giyerdik) (Kars), satardıḫ (XIX/10) (Nevşehir), ġoşardıḫ (XVII/29) (< koşardık) (Kayseri)

-ardıḳ

sorardıḳ (VII/44) (Makedonya), yaḳardıḳ (X/36) (Bingöl)

-erdük

giderdük (XV/37) (< giderdik) (Çorum)

-ırdıḳ

sarılırdıḳ (XIX/68) (Nevşehir), batırırdıḳ (X/36) (Bingöl)

-irdiḫ

çalışirdiḫ (IV/27) (< çalışırdık) (Kars)

-rdik

dinnerdik (X/92) (< dinlerdik) (Bingöl)

-rduḫ

ġorduḫ (X/91) (< korduk) (Bingöl)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-ArdI

severdi (XV/42) (Çorum), sürerdi (XVII/59) (Kayseri), öperdi (XV/50) (Çorum), tutardı (XXXI/112) (Afyonkarahisar)

-IrdI

gelirdi (II/12) (Kütahya), ayrılınırdı (XIX/69) (Nevşehir), yapılırdı (XXIII-b/45) (Sivas), varılırdı (XXXII/166) (Afyonkarahisar)

-UrdU

olurdu (XI/10, III/75) (Erzincan, Sivas), götürürdü (XVI/6) (Ordu)

-üdü

götürüdü (II/14) (< götürürdü) (Kütahya)

-udu

ġaludu (XV/46) (< kalırdı) (Çorum)

-rdi

yollardi (X/90) (< yollardı) (Bingöl)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-erlēdi

girerlēdi (XXVII/29) (< girerlerdi) (Bilecik)

-urlardı

olurlardı (XIV/35) (Burdur)

-rlardı

hoşlarlardı (XVI/32) (Ordu)

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-mIşDIm

çalışmışdım (I/16) (< çalışmıştım) (Kütahya), eTmemişdim (III/77) (< etmemiştim) (Sivas), duyġulanmıştım (VII/20) (< duygulanmıştım) (Makedonya), gelmişdim (VII/23) (< gelmiştim) (Makedonya), uyuyamamışdım (VII/37) (< uyuyamamıştım) (Makedonya), bıraĶmışdım (VIII/31) (< bırakmıştım) (Bolu), tanışmışdım (XVI/48) (< tanışmıştım) (Ordu), almamışdım (XXI/55) (< almamıştım) (Sivas)

-mUşdUm

ķoymuşdum (XII/10) (< koymuştum) (Gaziantep), duymuşdum (XIII/73) (Ankara), bölmüşdüm (XVIII/17) (< bölmüştüm) (Sivas), düşünmüşdüm (XVIII/72) (< düşünmüştüm) (Sivas)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-mIşdIk

gitmişdik (X/20) (Bingöl), bunalmışdıķ (XIII/40) (< bunalmıştık) (Ankara)

-mUşdUk

ġonuşmuşduķ (XVI/49) (< konuşmuştuk) (Ordu), bölmüşdük (XVIII/2) (< bölmüştük) (Sivas)

-muşduḫ

oḫumuşduḫ (XIX/10) (< okumuştuk) (Nevşehir)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-mişdin

demişdin (XXXI/77) (< demiştin) (Aksaray)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-mIşdI

gelmişdi (III/22, IV/48) (< gelmişti) (Sivas, Kars), geçirmişdi (VIII/77) (Bolu), getırmışdı (IX/20) (< getirmişti) (Kars), getirmişdi (XVI/34) (< getirmişti) (Ordu), rāTsızlanmışdı (X/13) (< rahatsızlanmıştı) (Bingöl), kesilmişdi (XI/19) (Erzincan), görmemişdi (XII/42) (< görmemişti) (Gaziantep), ḳalmışdı (XIII/39) (< kalmıştı) (Ankara), yaPmışdı (XXIII-b/13) (< yapmıştı) (Sivas), söylemişdi (XXVI/57) (< söylemişti) (Aksaray), ölmüşdū (XXXVII/1) (< ölmüştü) (Samsun), demişdi (XXVI/149) (< demişti) (Manisa)

Şart Kipinin Hikâyesi

Metinlerde şart kipinin hikâye birleşik çekiminin örneğine az rastlanmıştır.

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-sadım

osadım (X/98) (< olsaydım) (Bingöl)

-sAydIm

gelmeseydim (VI/93) (Aydın), çeKseydim (III/74) (< çekseydim) (Sivas), olsaydım (XIV/63) (Burdur), dağıTsaydım (XVIII/73) (< dağıtsaydım) (Sivas), gelmeseydim (V/73) (Çankırı), oḫusaydım (XI/9) (< okusaydım) (Erzincan), olsaydım (XIII/72) (Ankara), çalışsaydım (XXI/69) (< çalışsaydım) (Sivas)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-seydiḫ

giTseydiḫ (XXIII-b/26) (< gitseydik) (Sivas)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-saydın

oḳuTsaydın (V/14) (< okutsaydın) (Çankırı)

Çokluk 2 Şahıs Çekimi

Derlenen metinlerde örneklerine rastlanmamıştır.

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-sAydI

olsaydı (VI/80) (Aydın), sevmeseydi (IX/4) (Kars), yaTsaydı (IX/62) (< yatsaydı) (Kars),

çaPsaydı (XXIII-b/9) (< çarpsaydı) (Sivas)

2.2.2.5.1.2.4.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Metinlerde rivayet birleşik çekiminin örneğine az rastlanmıştır.

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-mışmış

yazılmışmış (II/3) (Kütahya)

Şimdiki Zamanın Rivayeti

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-yomuş

alınıyomuş (VI/13) (< alınıyormuş) (Aydın), beKliyomuş (XV/10) (< bekliyormuş) (Çorum), isdiyomuş (XXVIII/5) (< istiyormuş) (Ankara), geliyomuş (< geliyormuş) (Kütahya), esdiriyomuş (XXVI/279) (< estiriyormuş) (Kırşehir), ḳowaĺiyomuş (XXVI/16) (< kovalıyormuş) (Eskişehir)

-yormuş

çekiyormuş (XXXIII/7) (Manisa)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-yolamış

giriyolāmış (XXVI/188) (< giriyorlarmış) (Aksaray)

-yolarmış

yolluyolarmış (XIII/15) (< yolluyorlarmış) (Ankara)

Gelecek Zamanın Rivayeti

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-ecekmişim

göremiyeceKmişim (XIII/16) (< göremeyecekmişim) (Ankara)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-cekmişis

gelcekmişis (VII/28) (< gelecekmişiz) (Makedonya)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-caĶmış

olcaĶmış (XXVIII/70) (< olacakmış) (Adana)

2.2.2.5.1.2.4.3. Şart Birleşik Çekimi

Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-dıh̲sa

ķazandıh̲sa (IV/45) (< kazandıksa) (Kars)

-dĭsek

isdedĭsek (XV/8) (< istediysek) (Çorum)

-dıysaķ

yaPdıysaķ (XXVI/307) (< yaptıysak) (Nevşehir)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-diyseŋ

sevdiyseŋ (XVII/20) (< sevdiysen) (Kayseri)

-duysan

duyduysan (XXVIII/56) (Ankara)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-dIysA

yazdıysa (VIII/2) (Bolu), dediyse (VII/69) (Makedonya)

-duysa

oĺduysa (XXVI/307) (< olduysa) (Nevşehir)

Duyulan Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-mişse

yerleşmişse (IV/65) (Kars), vermişse (IX/55) (Kars)

Şimdiki Zamanın Şartı

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-yosam

alıyosam (XII60) (< alıyorsam) (Gaziantep)

-yo isem

çalışıyo isem (XII/60) (< çalışıyor isem) (Gaziantep)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

yorsaḳ

inanıyorsaḳ (VII/60) (Makedonya)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-yosan

çalışıyosan (XXXVI/16) (< çalışıyorsan) (Kütahya), isdiyosan (XXVI/85) (< istiyorsan) (Aksaray), yapıyosan (XXIX/4) (< yapıyorsan) (Afyonkarahisar)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-yosa

gelmiyosa (XIX/5) (< gelmiyorsa) (Nevşehir), kesiyosa (X/76) (< kesiyorsa) (Bingöl)

gönderiyosa (XXII-b/3) (< gönderiyorsa) (Kütahya)

Gelecek Zamanın Şartı

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-eceKsen

gideceKsen (XVII/26) (< gideceksen) (Kayseri), annatabileceKsen (XXVIII/19) (< anlatabileceksen) (Ankara)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-ecese

gidecēse (XI/32) (< gidecekse) (Erzincan)

Geniş Zamanın Şartı

Teklik 1. Şahıs Çekimi

-arsam

çıḳarsam (XXXII/100) (Afyonkarahisar)

-esem

gidesem (XVII/3) (< gidersem) (Kayseri)

-isem

bitirisem (XXVI/215) (< bitirirsem) (Kırşehir)

-ürsem

ölürsem (XI/91) (Erzincan)

Çokluk 1. Şahıs Çekimi

-esek

gidēsek (V/64) (< gidersek) (Çankırı)

-ursaḳ

olursaḳ (VIII/43) (Bolu)

Teklik 2. Şahıs Çekimi

-āsaŋ

baḳāsaŋ (XXVII/59) (< bakarsan) (Bilecik)

-eseŋ

kesesеŋ (XXVI/218) (< kesersen) (Kırşehir)

-ersen

arzu edersen (III/30) (Sivas)

-erseŋ

ederseŋ (VI/70) (< edersen) (Aydın)

-ırsan

uzatırsan (XLV/21) (Kayseri)

-ısaŋ

ġalısaŋ (XVIII/2) (< kalırsan) (Sivas)

-rsen

isdersen (XXVI/9, XXVIII/3) (< istersen) (Aksaray, Ankara)

-rseŋ

yirseŋ (I-b/5) (< yersen) (Kütahya)

-UrsAn

olursan (XII/40) (Gaziantep), götürürsen (XIII/9) (Ankara)

Çokluk 2. Şahıs Çekimi

-rseniz

derseniz (XII/47) (Gaziantep)

-arsanıs

baḳarsanıs (XXVI/291) (< bakarsanız) (Aksaray)

Teklik 3. Şahıs Çekimi

-erse

düşerse (XI/78) (Erzincan)

-IrsA

çalışırsa (II/32) (< çalışırsa) (Kütahya), verirse (VIII/81) (Bolu), yetişirse (XI/58) (Erzincan), getirirse (XXVIII/9) (Ankara)

-rse

isderse (XXVI/132) (< isterse) (Aksaray)

-ursa

olursa (XIV/67, XVIII/1) (Burdur, Sivas)

-ise

gelise (XVII/9, XVIII/1) (< gelirse) (Kayseri, Sivas)

Çokluk 3. Şahıs Çekimi

-rlerse

dinnerlerse (X/83) (< dinlerlerse) (Bingöl)

2.2.2.5.1.2.4.4. -DUr Ek-Fiili

Eski Türkçede yardımcı fiil olarak kullanılan tur- fiilinin geniş zaman çekiminin zaman içinde dur- şeklinde ekleşmesiyle ortaya çıkan bu kullanım, önce sıfat-fiillerle dolayısıyla isimlerle kullanılmış, daha sonra fiillere geçmiştir[225]

olmuşdur (V/92, XXVI/38) (< olmuştur) (Çankırı, Aksaray), eTmişimdir (XIV/1) (Burdur) geşmişdir (XIX/47) (< geçmiştir) (Nevşehir), ōreTmişdir (XI/85) (<

[225] Ergin, *Türk Dil.....,*, s. 330-331; Özkan, *Gagavuz....*, s. 168.

öğretmiştir) (Erzincan), çalışmışındır (XIV/2) (< çalışmışımdır) (Burdur), yanılıyorumdur (XXVI/192) (Kırşehir), ḳalḴmışdır (XXVI/404) (< kalkmıştır) (Aksaray), ḳalmışdır (XXVI/23) (Kütahya)

Fiilde Soru

İsimlerde olduğu gibi fiillerde de soru, soru edatı mI-, mU- ile yapılır. Kendinden önceki kelimenin ünlüsüne uyar. Derlenen metinlerde soru ekinin kullanımında Türkiye Türkçesi ağızlarından farklı bir durum tespit edilmemiştir.

dönebileceK miyis (III/42) (< dönebilecek miyiz) (Sivas), giTdik mi (VI/97) (< gittik mi) (Aydın), ḳatılabilir miyim (XIII/57) (Ankara), bulamadılar mı (XVII/52) (Kayseri), tanıdıḫ mı (< tanıdık mı) (Kars), yapabilú müsüŋ (XV/44) (< yapabilir misin) (Çorum), verebilir miyim (XXXIII/33) (Manisa), säviyo muydun (XXVI/171) (< seviyor muydun) (Bayburt)

Derlenen metinlerde geçen çekim ekleri incelendiğinde büyük oranda Türkiye Türkçesi yazı dili ve ağızlarındaki kullanıma paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesinden farklı olarak tespit edilen kullanımlar Almancanın etkisiyle görülen fonetik hususlardır. Fonetik hususların yanında özellikle III. kuşakta yine Almancanın etkisiyle fiile şahıs ekinin getirilmediği onun yerine fiilden önce veya sonra kişi zamirinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür.

2.2.2.5.2. Birleşik Fiiller

Bir isimle bir yardımcı fiilin birleşmesi veya iki ayrı fiil şeklinin kaynaşmasından meydana gelen fiillerdir[226].

2.2.2.5.2.1. İsim + Yardımcı Fiil

Birleşik fiillerin bir kısmı birleştikleri ismi fiil durumuna getirirken önemli bir kışmı da deyimleştirir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde yardımcı fiillerin Almanca isimlere de getirildiği tespit edilmiştir:

2.2.2.5.2.1.1. İsim + et-

I. kuşakta örneklerine çokça rastladığımız İsim+ et- birleşik fiiller II. kuşakta azalmıştır. III. kuşakta ise tek örneğine rastlanmıştır.

[226] Özkan, *Gagavuz...*, s. 168.

māyene eTces (I/1) (< muʿayene edeceğiz) (Kütahya), idāre eTcek (II/31) (< idare edecek) (Kütahya), múcādele eTmesi (III/12) (< mücadele etmesi) (Sivas), dua‿ eTdim (III/42) (Sivas), tāyin eTdiler (< tayin ettiler) (V/17) (Çankırı), göç ‿eTdik (VII/3) (< göç ettik) (Makedonya), hevas eTdik (IX/14) (< heves ettik) (Kars), ra‿at eTdik (XI/43) (< rahat ettik) (Erzincan), vasiyet eTdim (XII/91) (< vasiyet ettim) (Gaziantep), tembih eTdi (XIII/24) (< tembih etti) (Ankara), mefāt eTdi (XVI/7) (< vefat etti) (Ordu), şiḳāt eTdiler (XIX/32) (< şikâyet ettiler) (Nevşehir)

tāmir‿ eTdi (XXIII/24) (< tamir etti) (Yozgat), ġontırol eTdiŋiz mi (XXIII/25) (< kontrol ettiniz mi) (Kayseri), diKġat eTdīm (XXVI/159) (< dikkat ettiğim) (Aksaray), ateş eTmeyi (XXVI/238) (Aksaray), devām et (XXVIII/31) (Ankara), tercüme et (XXVIII/69) (Ankara), tavsiye eTmiyom (XXIX/52) (< tavsiye etmiyorum) (Afyonkarahisar), ḥeĺāl‿ et (XXXII/130) (< helal et) (Afyonkarahisar), iflās eTdi (XXXIV/91) (< iflas etti) (Kütahya)

Almanca Kelimelerde et- yardımcı fiilinin kullanımı

I. kuşak kaynak kişilerden derlenen metinlerde örneklerine rastlanmamış olup II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerden derlenen metinlerde az sayıda örneklerine rastlanmıştır.

beştellin eTsek (XXXIII/11) (< bestellen "ısmarlamak, sipariş etmek") , *teilen* eTmişdi (XXVI/330) (paylaşmak, taksim etmek), *posten* edebiliyon (XXVI/331) (göndermek yollamak)

2.2.2.5.2.1.2. İsim + eyle-

I. kuşaktan derlenen metinlerde tek örneğine rastlanmış olup II. ve III. kuşakta örneklerine rastlanmamıştır.

raḥmet‿eylesin (III/20) (< rahmet eylesin) (Sivas)

2.2.2.5.2.1.3. İsim + ol-

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde örneklerine çokça rastlanmıştır. Özellikle II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde Almanca kelimelerle birlikte kullanımı yaygındır.

hasda oluP (I/29) (< hasta olup) (Kütahya), tēris oldum (IV/8) (< terhis oldum) (Kars), dePrem oldu (II/2) (< deprem oldu) (Kütahya), nasib‿olmaz (III/22) (< nasip olmaz) (Sivas), asger oldum (IV/6) (< asker oldum) (Kars), mēzun olduḳ (V/16) (< mezon olduk) (Çankırı), perişan oldu (VI/91) (Afyonkarahisar), zengin olalım (VII/13) (Makedonya), muTlu oldu (VIII/63) (< mutlu oldu) (Bolu), bembeyaz olmuş (VIII/95) (Bolu), yazıḳ oldu (IX/52) (Kars), ameliyet‿ oldu (IX/61) (Kars), tuaf oldu (X/24) (<

tuhaf oldu) (Bingöl), muayene olduḫ (XI/25) (< muʿayene olduk) (Erzurum), gönüllü olaraḫ (XIII/58) (< gönüllü olarak) (Ankara), zor oldu (XV/23) (Çorum), rāzı olsun (XVII/67) (< razı olsun) (Kayseri), adam oldu (XVIII/32) (Sivas), şoḳ ‿oldum (XXI/27) (Sivas), yüzde yüz olsuŋ (XX/40) (< yüzde yüz olsun) (Kütahya), hazır olur (XXIII-b/61) (Sivas), makinist olarak (XVI/2) (Aksaray), diKġaTlı ol (XXVI/28) (< dikkatli ol) (Aksaray), iyi oluyo (XXIX/8) (< iyi oluyor) (Afyonkarahisar), faydalı olamıyo (XXXII/19) (< faydalı olamıyor) (Afyonkarahisar), toP̄c̄u olmaḳ (XXVI/212) (< topçu olmak) (Zonguldak), baŋḳacı olmaḳ (XXVI/251) (< bankacı) (Kırşehir), ḳıral olmak (XXVIII/57) (< kral olmak) (İstanbul), imperator olmuş (XXVIII/37) (< imparator olmuş) (Afyonkarahisar), sāyib ‿olamadıḳ (XXVI/88) (< sahip olamadık) (Kırşehir), aḴ̄ş̄am olunc̄a (XXXVII/41) (< akşam olunca) (Aydın), gerşek olmuş (XLIV/16) (< gerçek olmuş) (Niğde)

Almanca Kelimelerde ol- yardımcı fiilinin kullanımı

I. kuşaktan derlenen mertinlerde az sayıda örneğine rastlanılmış olup yaygın olarak II. ve III. kuşakta görülmüştür.

*termin*ni olaraḳ (III/67) (randevu), *montı̄rerin* olaraḳ (VIII/68) (< montiererin “montaj elemanı”), *sū̄s* olmuşuŋ (XIII/87) (< süβ “hoş”), *pirivat* olaraḳ (IV/38) (< privat “hususi, kişisel”), *überholung* olcaḫdı (XXIII-b/9) (sollama), *mekānike*r olarak (XXVII/18) (< mechaniker “teknisyen”), *otomātiş* olarak (XXVII/22) (< automatisch “otomatik”), *vergleichen* olmaz (XXIX/42) (kıyaslamak), *gesetzlich* olarak (XXXIII/58) (kanunî), *sportlich* olup (XXXIV/119) (sportif), *toleRant* oĺmasi (XXIX/4) (< tolerant “hoşgörü”), *fRisör* olmaḳ (< XXVI/216) (kuaför), *ausdauer* olmayınca (XXVI/70) (dayanıklılık), *lohn* olarak (XXXII/3) (maaş) *arbeitslos* oldū zaman (işsiz) (XXXII/27), *schwindlig* oldu (XXXVI/45) (başı dönmek), *Reich* oldu (XXXVII/46) (zengin), *dick* oĺmuyo (XXXVII/11) (şişman), *nass* oĺdu bän (XXXIX/10) (ıslak), *kRank* oldūn zaman (XXXIV/113) (hasta)

2.2.2.5.2.1.4. İsim + yap-

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde örneklerine çokça rastlanmıştır. Özellikle II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde Almanca kelimelerle birlikte kullanımı yaygındır.

tas yapıyolā (I/14) (< test yapıyorlar) (Kütahya), çobannıḳ yaPdım (III/3) (< çobanlık yaptım) (Sivas), asgerliḫ yaPdım (IV/6) (< askerlik yaptım) (Kars), hāfız yaPdım (V/13) (< hafız yaptım) (Çankırı), ġonuşma yaPdım (V/31) (< konuşma yaptım) (Çankırı),

leşberlik yapıyodu (VI/9) (< rençperlik yapıyordu) (Aydın), yemek yaPdım (VI/50) (< yemek yaptım) (Aydın), sipor yaPdım (VII/57) (< spor yaptım) (Makedonya), evlilik yaPmaḳ (VIII/8) (evlilik yapmak) (Bolu), ōreTmennik yaPdım (XI/3) (< öğretmenlik yaptım) (Erzincan), nakil yapıldı (XII/6) (Gaziantep), ütü yapıp (XII/51) (Gaziantep), meslek yaPdılar[227] (< meslek yaptılar) (Ankara), çobannıḫ yaPdım (IX/6) (Kars), resim yapıyodum (X/73) (< resim yapıyordum) (Bingöl), meslek yapardım (XIII/73) (Ankara), işbaşı yaPdım (XIV/26) (< işbaşı yaptım) (Burdur), düyün yaPdıḳ (XVI/19) (< düğün yaptık) (Ordu), avutlar yaPdım (XVII/34) (< ağıtlar yaptım) (Kayseri), isdek yapdı (XX/21) (< istek yaptı) (Sivas), asgerlik yaPmam lāzım (XXII/55) (< askerlik yapmam lâzım) (Kütahya), keyif yapılırdı (XXIII/45) (Sivas), annaşma yapalım (XXVI/94) (< anlaşma yapalım) (Kırşehir), ḳaynaḳ yapıyolādı (XXVII/34) (< kaynak yapıyorlardı) (Bilecik), analiz yaPceKsiniz (XXXI/10) (< analiz yapacaksınız) (Uşak), ēliyet yaPmaḲdan (XLV/31) (< ehliyet yapmaktan) (Kayseri), antıreman yaPdıḳ (XXXI/ 12) (< antrenman yaptık) (Konya), sēr yaPdı (XXXVI/45) (< zehir yaptı) (Aydın)

Almanca Kelimelerde yap- yardımcı fiilinin kullanımı

I. kuşaktan derlenen mertinlerde az sayıda örneğine rastlanılmış olup yaygın olarak II. ve III. kuşakta görülmüştür.

arbayt yaPdım (I/48) (< arbeit "iş"), *pawze* yaPmış (X/66) (< pause "teneffüs, mola"), *anmelden* yaPcaḲsın (XXII-b/24) (müracaat et-, başvurmak), *fertı̣rāḳ* yapıyom (XXII-b/52) (< vertrag "sözleşme"), *unfall* yapıyoduḫ (XXIII/6) (kaza), *emfēlen* yaPmışdı (XXIII/12) (< empfehlen "önermek"), *Rauchen* yapalım (XXIII/46) (sigara içmek), *buchen* yapalım (XXIII/13) (rezesvasyon), *leuchten* yapıyoĺar (XXIV/11) (aydınlatmak), *verlieRen* yaPdīm (XXIV/27) (< verlieren "kaybetmek"), *töten* yaPdī (XXIV/30) (öldürmek), *abitur* yapabileceKsin (XXVI/143) (mezuniyet sınavı), *pRaktikum* yapan (XXVI/190) (staj), *ġıril* yapıyolā (XXVII/59) (< grill "ızgara"), *akzeptieRen* yaPmaḳ (XXIX/4) (onaylamak), *scheiden* yaPmaḳ (XXIX/74) (boşanmak), *studieRen* yaPmıyo (XXXII/2) (üniversitede öğrenim görmek), *ausbildung* yapıyo (XXXII/3) (staj), *folgen* yapıp (XXXII/170) (takip etmek), *zahlen* yapıyorum (XXXII/33) (ödeme yapmak), *beştellin* yaPcez (XXXIII/29) (< bestellen

[227] Saha araştırmalarımız esnasında Almanya'da yaşayan Türklerin çoğu tarafından Almancada, meslekî eğitim için kullanılan ausbildung machen ve ehliyet almak için kullanılan führerschein machen kalıbındaki machen = yap- fiilinin Almanca mantığı ile Türkçe meslek ve ehliyet sözcükleriyle birlikte meslek yapmak, ehliyet yapmak şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

“ısmarlamak”), *kündiġun* yaPdıydıḳ (XXXIII/40) (< kündigung “fesih, işten atmak, bildirme”), *verstecken* yapıyo (XXIV/84) (saklanmak), *nachlaufen* yaPdıḳ (XXXI/52) (arkasından koşmak, kovalamak), *pRüfung* schreiben yaPmaĺiyim (XXVI/150) (< prüfung schreiben “sınav vermek”), *töten* yapıyon (XXVI/247) (öldürmek), *pause* yapıyom (XXVI/339) (teneffüs, mola), *lesen* yaPdım (XXXVI/9) (okumak), *verstecken* yaPdı (XXXVI/37) (saklanmak), *einkaufen* yaPmaya (XXXVI/38) (alışveriş), *heiRaten* yaPdı (XXXVI/47) (< heiraten “evlilik”), *ausleihen* yaPdım (XLII/4) (ödünç almak), *nachhole*n yaba c̄am (XXVI/111) (tekrar)

Bunlar dışında aş-, çal-, çek-, gel-, gör-, kıl-, say-, ver-, vur- gibi fiillerin yardımcı fiill olarak kullanılmasıyla oluşmuş ve çoğu deyimleşmiş fiillerin örnekleri I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerde yaygın olarak görülürken III. kuşakta örnekleri çok azdır:

hâkir görüyolardı (III/79) (< hakir görüyorlardı) (Sivas), rüyāsında görse (VIII/60) (Bolu), gözümü aşdım (XII/24) (< gözümü açtım) (Gaziantep), namazlarımı ḳılabiliyom (XIII/81) (< namazlarımı kılabiliyorum) (Ankara), seçmiş bulundum (III/72) (Sivas), cenāzasında bulunmamaḳ (IV/60) (< cenazesinde bulunmamak) (Kars), vasiyeTde bulundu (VIII/78) (< vasiyette bulundu) (Bolu), ḳatḳıda bulunuyorus (XIII/89) (Ankara), terz gitmeye başladı (VII/2) (< ters gitmeye başladı) (Makedonya), hoşuma giTdi (XXI/54) (< hoşuma gitti) (Sivas), zorluḳ çeKdim (II/7) (< zorluk çektim) (Kütahya), ronTgen çeKdiler (VI/60) (< röntgen çektiler) (Aydın), eziyet çeKmemize rāmen (III/14) (< eziyet çekmemize rağmen) (Sivas), özlem çekiyoduḳ (XI/42) (< özlem çekiyorduk) (Erzincan), sıḳıntı çeKdim (XXXII/155) (< sıkıntı çektim) (Afyonkarahisar), aḲlıma geldi (XXVI/194) (< aklıma geldi) (Kırşehir), taTlı gelir (XXXII/28) (< tatlı gelir) (Afyonkarahisar), yolda ḳaldıḳ (VII/20) (< yolda kaldık) (Makedonya), gözüm arḳada ḳaldı (XXI/65) (Sivas), tatı tuzu ḳalmadı (XXXIV/3) (Kütahya), memnūn ḳaldı ‿ ım (VI/1) (< memnun kaldığım) (Aydın), elimi vurmaḳ isdemiyodum (XII/36) (< elimi vurmak istemiyordum) (Gaziantep), ci‿erime vurdu (XVII/52) (< ciğerime vurdu) (Sivas), faydasını gördüm (XIII/42) (Ankara), el ocaḫ veriyorum (III/18) (< el ocak veriyorum) (Sivas), önem veriyorum (XI/90) (Erzincan),

III. kuşaktan bir kaynak kişide aḲlına geldi (XXXVI/34) (< aklına geldi) (Aydın) örneğine rastlanmıştır.

Almanca kelimelerde al-, ver-, say- yardımcı fiillerin kullanımı:

alkohol aĺiyodu (XXIX/19) (alkol), *kRank* aldīŋ zaman (XXXIV/113) (< krank aldığın zaman hasta[228]), *dRogen* aĺiyodu (XXIX/19) (uyuşturucu), *zigna*l veriyom (XXVII/35) (sinyal, işaret), *neu* sayılır (XXIII/26) (yeni)

2.2.2.5.2.2. Tasvirî Fiiller

Fiillere gelerek birleşik fiil yapan yardımcı fiillerdir. Bir eylemden sonra bil-, ver-, gel-, gör-, dur-, kal-, yaz- ve koy- yardımcı eylemlerini getirerek oluşturulan söz öbeğidir. Asıl eylem ögesi ile yardımcı eylem ögesi birleşirken, asıl eyleme -(y)-A, -(y)-I, -(y)-U, -(y)-Ip, -(y)-Up zarf-fiil eklerinden biri getirilir[229].

2.2.2.5.2.2.1. Yeterlilik

Yeterlilik fiilleri bir esas fiilin -(y)-A zarf-fiil biçimi üzerine bil- yardımcı fiilinin getirilmesi ile kurulur[230]. Yetersizlik için ise bilme- Eski Türkçeden gelen -A+u-ma- > -AmA- şekli kullanılır. Yeterlilik fiilinin örnekleri I. kuşaktan III. kuşağa doğru gidildikçe azalmaktadır.

-(y)-A-bil-

ķılabiliyorum (XIII/81) (Ankara), annatabildim (XIV/29) (< anlatabildim) (Burdur), gidebilirsiŋ (I/28) (< gidebilirsin) (Kütahya), olabildik (XXIX/4) (Nevşehir), diyebilirim (III/13) (Sivas), oķuyabilince (II/20) (Kütahya), geçinebilecek ķadar (V/56) (Çankırı), alabileyim (VIII/35) (Bolu), gidebilirsiniz (VI/16) (Aydın), anlatabilecek (VIII/54) (Bolu), gelebilirsiniz (VI/70) (Aydın), diyebilirim (VIII/80) (Bolu), edebiliyorum (XII/48) (Gaziantep), gidebilen (XVI/1) (Ordu), öğünebildik (XXIX/3) (< övünebildik) (Nevşehir), çalışabiliyo (XXII-b/24) (< çalışabiliyor) (Kütahya), oķuyabiliyo (XXIV/50) (< okuyabiliyor) (Eskişehir), girebiliyolā (XXVIII/33) (< girebiliyorlar) (Bilecik), verebilir (XXXIII/33) (Manisa), getirebilirim (XXXIV/55) (Kütahya), batabiliyor (XXXIV/93) (Kütahya), olabiliyorum (XLV/3) (Kayseri), gelebilyodū (XXXVII/3) (< gelebiliyordu) (Samsun), aTc'abildik (XLI/13) (< açabildik) (Aksaray)

-AmA-

ısınamadım (II/17) (Kütahya), unutamam (III/13) (Sivas), ķazanamamış (V/55) (Çankırı), oķuyamas (V/65) (< okuyamaz) (Çankırı), duramam (VI/81) (Aydın),

---

[228] Almancada tek başına krank hasta anlamındadır. Raporlu ol- veya rapor al- ise krankfeiern, krankmelden şeklindedir. Fakat Türkler tarafından rapor al- için "krankfeiern, krankmelden" yerine "krank" hasta ve al- yardımcı fiili kullanılmaktadır.

[229] Günay Karaağa, *Türkçenin Dil Bilgisi,* Akçağ yayınları, Ankara 2012, s. 473.

[230] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 811.

uyuyamamışdım (VII/37) (< uyuyamamıştım) (Makedonya), yapamayız (VIII/40) (Bolu), oḳuyamadım (IX/6) (Kars), gidemedik (XI/53) (Erzincan), ödeyemez (XIII/40) (Ankara), bilemedim (XIV/24) (Burdur), gelemem (XX/38) (Sivas), gidemez (XXII-b/27) (Kütahya), diyemezsin (XXVI/166) (Aksaray), uyamayız (XXII/17) (Kütahya), göremezdin (XXVII/9) (Bilecik), diyemem (XXVII/15) (Bilecik), oturamaz (XXII-b/25) (Kütahya), soramazsın (XXVIII/21) (Ankara), alamadın (XXVI/112) (Kırşehir), çeviRemedik (XXXI/88) (Aksaray), annıyamayıs (XXVI/313) (< anlayamayız) (Kırşehir), yapamam (XXVI/325) (Zonguldak)

2.2.2.5.2.2.2. Tezlik

Tezlik fiilleri, -(y)-I, -(y)-U zarf-fiil eki almış bir esas fiilin ver- yardımcı fiiliyle birleşmesinden oluşur[231]. Tezlik fiilinin olumsuzu esas fiile veya ver- yardımcı fiiline olumsuzluk eki getirilerek yapılmaktadır.

Delediğimiz metinlerde I. ve II. kuşaktan kaynak kişilerde az sayıda örneğine rastlanmış olup III. kuşaktan kaynak kişilerde örneği görülmemiştir.

-(y)-I-ver-

yazıve (I/3) (< yazıver) (Kütahya), deişdiriverdik (XXXII/163) (< değiştiriverdik) (Afyonkarahisar), getirivedim (XXXII/145) (< getiriverdim) (Afyonkarahisar)

2.2.2.5.2.2.3. Süreklilik

Esas fiilin -(y)-A, -(y)-I, -(y)-Ip, -(y)-Up zarf-fiil biçimleri üzerine dur-, gel-, kal-, gör-, (ko-) koy- yardımcı fiillerinin getirilmesiyle oluşturulur[232].

I. kuşaktan derlenen metinlerde iki örneği görülmüş olup diğer iki kuşakta örneklerine rastlanmamıştır.

-ip dur-/-üp dur-

sevinip duruyoḫ (XVII/71) (Kayseri), üzülüp dururs̱un (X/88) (Bingöl)

2.2.2.5.2.2.4. Yaklaşma

Esas fiilin -(y)-A zarf-fiil biçimleri üzerine yaz- yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşturulur[233].

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde örneklerine rastlanmamıştır.

---

[231] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 818.
[232] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 820.
[233] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi*....., s. 831.

2.2.2.5.3. Fiilimsiler (Çekimsiz Fiiller)

Çekimli fiiller fiil kök ve gövdelerine kip, zaman, şahıs ve sayı ekleri getirilerek oluşturulurlar ve çekime girerek yargı bildirirler. Çekimsiz fiiller ise fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilirler, şahıs ekleri almazlar ve yargı bildirmezler[234]. I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerdeki Türkçe kelimelerde isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiillere rastlanmıştır. Fakat I. kuşaktan II. kuşağa doğru gidildikçe kullanım sıklığı ve alofon yönünden fiilimsilerin azaldığı görülmüştür.

2.2.2.5.3.1. İsim-Fiil

Çekimsiz fiillerin birinci şeklini oluşturan isim-fiiller fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil isimlerdir[235].

-Iş/-Uş

sevişümüz (XVII/31) (< sevişimiz) (Kayseri), edişinden (XIII/33) (Ankara), alışverişe (VI/29) (Aydın), uçuş (VIII/35) (Bolu), görünüşüne (IX/90) (Kars), dönüş (XI/41) (Erzincan), geliş (XII/17) (Gaziantep), ayrılışıŋ (XIII/17) (< ayrılışın) (Ankara), gediş (XVII/28) (< gidiş) (Kayseri), gelişde (XIX/18) (< gelişte) (Nevşehir), çıḫış (XVIII/37) (< çıkış) (Sivas), görüş (XXXIV/3) (Kütahya), baḳış (XXXIV/4) (Kütahya)

-mA, -mı

ġórmeye (XVII/65) (< görmeye) (Kayseri), çalışmayı (VII/40) (Makedonya), ġazmayı (I/17) (< kazmayı) (Kütahya), ōrenmeye (II/17) (< öğrenmeye) (Kütahya), eziyet çeKmemize (III/14) (< eziyet çekmemize) (Sivas), bayramlaşma (IV/53) (Kars), atmasını (V/12) (Çankırı), ḳalḳınma (VII/4) (Makedonya), dōma büyüme (VIII/4) (< doğma büyüme) (Bolu), gelmeye (VIII/11) (Bolu), ḳanaması (VIII/77) (Bolu), çalışmaya (IX/8) (Kars), açmaya (XII/2) (Gaziantep), oynaTmasını (XII/62) (< oynatmayı) (Gaziantep), ödüllendirmesi (XIII/89) (Ankara), çalışma azimli (XIV/45) (Burdur), su içme ġadar (XV/44) (< su içme kadar) (Çorum), aTmaya (XVI/62) (Ordu), durmaya (XVII/63) (Kayseri), olması (XXVI/57) (Aksaray), oḳumayı (XXVI/160) (Kırşehir), annatmıya (XXVIII/3) (< anlatmaya) (Ankara), oḳuTmaya (XXXII/3) (< okutmaya) (Afyonkarahisar), doyurmaya (XXXIV/8) (Kütahya), tobĺamaya (XXIV/7)

[234] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 863.
[235] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 864-901.

(< toplamaya) (Eskişehir), vurmayla (XXVI/270) (Aksaray), oynamaya (XXXI/45) (Bayburt), yaPmaya (XXXI/78) (< yapmaya) (Aksaray)

-mAk, -maḫ, -meḵ

çalışdırmaḫ (IX/37) (< çalıştırmak) (Kars), geçmek (VIII/36) (Bolu), ḳuTlamaḫ (IV/53) (< kutlamak) (Kars), yazılmaḳ (I/111) (Kütahya), giTmek (II/24) (< gitmek) (Kütahya), birleştirmek (III/71) (Sivas), yaPmaḫ (IV/11) (< yapmak) (Kars), çıḳarmaḳ (V/11) (Çankırı), görmek (VI/17) (Aydın), çalışmaḳ (VII/39) (Makedonya), para ḳazanmaḳ (VIII/21) (Bolu), uymaḴ (IX/2) (< uymak) (Kars), görmek (XII/18) (Gaziantep), götürmek (XIII/44) (Ankara), almaḳ (XIV/57) (Burdur), giTmek (XVI/1) (< gitmek) (Ordu), büyüTmek (XXII/10) (< büyütmek) (Kütahya), yemek (XXIII/18) (Sivas), demek (XXIV/1) (Eskişehir), ōrenmek (XXVI/85) (< öğrenmek) (Aksaray), gebermek (XXVI/383) (Aksaray), ölçmek (XXVIII/7) (Ankara), yaş̄maḳ (XXIX/3) (< yaşamak) (Afyonkarahisar), ġonuşmaḳ (XXX/6) (< konuşmak) (Aydın), söylemek (XXXI/26) (Uşak), çalışmaḳ (XXXIV/127) (Kütahya), öldürmek (XXIV/30, XXVI/260) (Eskişehir, Kırşehir), oynamaḳ (XXVI/31) (Kırşehir), sēmeḵnen (XXVI/174) (< sevmekle) (Niğde), yüzmeḵ (XXVI/227) (< yüzmek) (Niğde), ĝórmek (XXXVII/10) (< görmek) (Samsun), annaTmaḳ (XXXIX/1) (< anlatmak) (Ankara)

III. kuşaktan bir kaynak kişide -ma fiilimsi eki yerine -mak ekinin kullanıldığı görülmüştür:

istanpuĺda bi yatmaḳ zamanı ḳaĺdıḳ (XLIII/2) (İstanbul'da bir yatma zamanı kaldık) (Niğde)

2.2.2.5.3.2. Sıfat-Fiil

Çekimsiz fiillerin ikinci kısmını oluşturan sıfat-fiiller, sıfat gibi kullanılan fiil şekilleridir. Bu türdeki kelimelerin bir yanları ile sıfat, bir yanları ile fiildirler. Fiil özellikleri dolayısıyla, kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını, ad oldukları sıfata aktararak varlıkları ve nesneleri hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak vasıflandırırlar. Sıfatlar isim soylu sözcükler olduklarından, sıfat-fiiller aynı zamanda isimler ile de ortaklaşırlar ve isimler gibi iyelik, çokluk ve isim çekim ekleri alabilirler, edatlarla birleşebilirler[236].

[236] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 909-910.

-AcAk, -acaḫ, -AcĀ, -İcek, -(y)cAk, -ecá, -cá, -ce, cĀ

yapacaḳ hiç bi şeyizmiz (III/11) (Sivas), alacaĶları kişileri (VIII/27) (Bolu), bıraḳacaĶların (VIII/107) (Bolu), alacaḫ parmız (XIII/41) (< alacak paramız) (Ankara), ḳalacāmı (III/77) (< kalacağımı) (Kars), varacām adamı (XV/17) (< varacağım adamı) (Çorum), giTceKlere (II/3) (< gideceklere) (Kütahya), annatabilecek cümleleri (VIII/54) (< anlatabilecek cümleleri) (Bolu), yėyecek eKmēŋ (XIV/42) (< yiyecek ekmeğin) (Burdur), geçinebilecēŋ ġadā para (II/25) (< geçinebileceğin kadar para) (Kütahya), gidecēm memleket (XIX/34) (< gideceğim memleket) (Nevşehir), götürecek kadar para (V/60) (Çankırı), ısınılcek bi memleket (VI/100) (< ısınılacak bir memleket) (Aydın), binecēmizi (VII/26) (< bineceğimizi) (Makedonya), alcá ġadā parayı (VI/31) (< alacağı kadar parayı) (Aydın), yiyecá içecá (XVII/66) (< yiyeceği içeceği) (Kayseri), ayrılcẹm gün (XIV/20) (< ayrılacağım) (Burdur), özlİcek bi şēmiz (X/103) (< özleyecek bir şeyimiz) (Bingöl), unutulmıycaḳ bi anımdır (VIII/58) (< unutulmayacak bir anımdır) (Bolu), bıraḳacaĶların (VIII/107) (< bırakacakların) (Bolu), yatırcāma (XXII/51) (< yatıracağıma) (Kütahya), getirecē (XXXIII/38) (< getireceği) (Manisa), gidecēme (XXIII/49) (< gideceğime) (Sivas), ḳalacāmı (XXVI/179) (< kalacağımı) (Aksaray), bulabilcēn (XXVI/187) (< bulabileceğin) (Aksaray), gelecek nesil (XXVI/5) (Bilecik), annatacaḳ (XXXII/16) (< anlatacak) (Afyonkarahisar), ödenecek (XXXIII/4) (Manisa), yaşanılacaḳ (XXXIV/111) (Kütahya)

-(y)An, -án

çalışmayan bi iki ġadın (II/32) (Kütahya), saldıran ḳurTlar (III/11) (Sivas), bulamıyan arḳadaşlarım (VI/98) (< bulamayan arkadaşlarım) (Aydın), anlayan bi eş (VII/56) (< anlayan bir eş) (Makedonya), bālayan bi şeyler (XII/3) (< bağlayan bir şeyler) (Gaziantep), ālayan bi insan (XII/85) (< ağlayan bir insan) (Gaziantep), gelen iki kişi (XIII/66) (Ankara), gelebilen (XVI/1) (Ordu), büyüten annem (XVI/8) (Ordu), çalan türkü (XVII/37) (Kayseri), ḳoyanlar (V/53) (Çankırı), edennerdenim (XIV/62) (< edenlerdenim) (Burdur), ḳarşılayanlara (XII/14) (Gaziantep), sevilen bir insanım (X/1) (Bingöl), olan (VIII/32) (Bolu), gelán (IV/8) (< gelen) (Kars), ḳonuşan (XXVI/5) (Aksaray), tanıyan (XXVI/314) (Aksaray), girenner (XXVII/24) (< girenler) (Bilecik), gelene (XXVIII/39) (Ankara), çıĶmayanı (XXVIII/105) (< çıkmayanı) (Ankara), ġonuşan (XXXIII/33) (< konuşan) (Manisa), gelen (XXXIV/39) (Kütahya), anlayan (XXXVIII/8) (Denizli), ālıyana (XXVI/272) (< ağlayana) (Tokat), getiren (XXVIII/52, XXVIII/60) (Aksaray, İstanbul)

-AsI

Her üç kuşakta da örneğine rastlanmamıştır.

-ar

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir örneğine rastlanmıştır.

vatansever bi aylenin (XII/94) (< vatansever bir ailenin) (Gaziantep)

-dĪ, -dı, -du, -dü, -dŪ, -dIk, -dıĶ, -diK, -dIŋ, -dUk

oldū için (XXI/4) (< olduğu için) (Sivas), göremedĭmiz (XIX/30) (< göremediğimiz) (Nevşehir), damladū zaman (XVIII/19) (< damladığı zaman) (Sivas), oldunu (XVIII/44) (< olduğunu) (Sivas), geşdığını (XVII/6) (< geçtiğini) (Kayseri), geTdóm zaman (XV/52) (< gittiğim zaman) (Çorum), umdu ‿umu (XIII/3) (< umduğumu) (Ankara), oldūmu (XIII/64) (< olduğumu) (Ankara), geldĭ (XIII/81) (< geldiği) (Ankara), oķuduğum oķul (XII/7) (Gaziantep), geldĭmiz uçā (XII/13) (< geldiğimiz uçağa) (Gaziantep), gelmedikleri (XII/72) (Gaziantep), tanıdıŋlar (XI/54) (< tanıdıklar) (Erzincan), oķuyamadığım (IX/7) (Kars), ķazandı ‿ım (IX/11) (< kazandığım) (Kars), geldiKleri (IX/13) (< geldikleri) (Kars), yaşadıĶlarım (IX/31) (< yaşadıklarım) (Kars), düşdü ‿ü (IX/38) (< düştüğü) (Kars), görüşdūmüz (VIII/15) (< görüştüğümüz) (Bolu), geldĭm gece (VIII/38) (< geldiğim gece) (Bolu), giTdĭŋis (VII/5) (< gittiğiniz) (Makedonya), oldū için (VII/6) (< olduğu için) (Makedonya), oldu ‿u (XXII/9) (< olduğu) (Kütahya), yaPdīmız (XXXIII/42) (< yaptığımız) (Manisa), oldūnu (XXVI/7) (Aksaray), verdiŋleri (XXIII/18) (< verdikleri) (Sivas), dedĭm gibi (XXII/23) (< dediğim gibi) (Kütahya), yedini (XXVI/57) (< yediğini) (Aksaray), olmadī (XXIII/40) (< olmadığı) (Sivas), çalışdīm ķazandīm parayla (XXII-b/9) (< çalıştığım kazandığım parayla) (Kütahya), sevdĭni (XXVI/161) (< sevdiğini) (Kırşehir), isdedĭn (XXVI/186) (< istediğin) (Aksaray), ġonuşamadīnı (XXVI/427) (< konuşamadığını) (Bayburt), baĶdīŋ (XXVII/12) (< baktığın) (Bilecik), çaıdīmız (XXVIII/2) (< çağırdığımız) (Ankara), yaşadīnı (XXIX/3) (< yaşadığını) (Afyonkarahisar), oynadīmız (XXXI/10) (< oynadığımız) (Uşak), yaPdıŋ (XXXIII/1) (< yaptığın) (Manisa), oldūn (XXXIII/2) (< olduğun) (Manisa), giTdiŋ (XXXIV/7) (< gittiğin) (Kütahya),oldu (XXVI/26) (< olduğu) (Kırşehir), dedĭm (XXXVIII/5) (< dediğim) (Denizli)

-IcI, -ücü

görücüler (X/6) (Bingöl), elem verici (VIII/91) (Bolu), üzücü (IV/59) (Kars), ḳalıcı (IV/65) (Kars), düşündürücü (XXII-b/60) (Kütahya), küçük düşürücü (XXII-b/51) (Kütahya)

-mez:

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir örneğine rastlanmıştır.

ödeyemez duruma (XIII/40) (Ankara)

-mış, -muş

ḳoPmuş olduḫ (XI/64) (Erzincan), yaşamış olduḳ (XI/64) (Erzincan), verilmiş (XXVI/42) (Aksaray), geçmişe (XXVII12) (Bilecik)

2.2.2.5.3.3. Zarf-Fiil

Çekimsiz fiillerin üçüncü grubunu oluşturan zarf-fiiller, zarf işleyişine girmiş bulunan, zarf olarak kullanılan fiil şekilleridir. Bir yanıyla fiil, bir yanıyla zarf özelliği taşıyan zarf-fiiller, fiil yönleriyle yalnızca hareket ve zaman kavramını karşılarken zarf yönleriyle de oluş ve kılışın durum ve tarzını bildirme niteliğine sahiptir. Bu nedenle cümlede şahsa ve zamana bağlı yargı bildirmeyen; ancak yargı bildiren fiiller yanında onlardaki oluş ve kılışın durum ve tarzını belirleyen zarf görevi yüklenirler[237]. Zarf-fiiller üç kategoride değerlendirilmektedir: 1. Gerçek zarf-fiiller, 2. sıfat-fiillere bazı çekim eklerinin getirilmesiyle oluşan zarf-fiiller ve 3. olarak da bunların dışında kalan ve zarf-fiil olarak kullanılan şekillerdir.

-(y)A

çala çala (XX/11) (Sivas), gele gele (XX/22) (Sivas), göze gelebilirsiniz (VIII/85) (Bolu), yürüye yürüye (II/15) (Kütahya), olabildik (XXIX/4) (Nevşehir), gömün diye (XII/91) (Gaziantep), ḳapaTdıŋ diye (XIII/86) (< kapattın diye) (Ankara), uyamayız (XXII/17) (Kütahya), yüzebilirsin (XXIII/44) (Sivas), oturamaz (XXII-b/25) (Kütahya), sorabilirsin (XXVI/85) (Aksaray), soramazsın (XXVIII/21) (Ankara), buluşabilirsin (XXVI/312) (Aksaray), ḳoS̄amadıḳ (XXXI/13) (< koşamadık) (Konya), yapamadıḳ (XXXI/71) (Van)

[237] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 983.

-ArAk, araḫ, araʾ

eylenerek (XXI/22) (Sivas), diyerek (XX/25) (Sivas), olaraḫ (XIX/32) (< olarak) (Nevşehir), diyerek (XVIII/27) (Sivas), dutaraḫ (XVII/22) (< dutarak) (Kayseri), ālıyaraḫ (XV/27) (< ağlayarak) (Çorum), olaraḴ (XIV/7) (< olarak) (Burdur), olaraḳ (XIII/64) (Ankara), bilerek (XXIII/35) (< Yozgat)

-eli

öleli (XV/60) (Çorum), olalı (XXII-b/30) (Kütahya)

-ı

getirivedim (XXXII/145) (< getiriverdim) (Afyonkarahisar)

-IncA, -UncA, -inc̄A, -unc̄a, uncu, ence

olunca (X/10) (Bingöl), görünce (XIII/16) (Ankara), getirince (IV/40) (Kars), başlayınca (V/39) (Çankırı), zorlanınca (IX/15) (Kars), olunca (X/10) (Bingöl), ġazanınca (XI/37) (< kazanınca) (Erzincan), varıncaya (XIV/24) (Burdur), bıraḫınca (XV/25) (< bırakınca) (Çorum), uyuyunca (XX/78) (Sivas), geçince (XXII/58) (Kütahya), ḳuṟunc̄a (XXXI/89) (< kurunca) (Aksaray), oḫununcu (XVII/31) (< okununca) (Kayseri), varıncaya ġadar (XIV/24) (< varıncaya kadar) (Burdur), deyince (XIII/1) (Ankara), bitince (XII/45) (Gaziantep), yaşamıyınca (X/10) (< yaşamayınca) (Bingöl), zorlanınca (IX/15) (Kars), gidence (IX/85) (< gidince) (Kars), görünce (VIII/63) (Bolu), görünce (XXVI/194) (Aksaray), yaşlanınca (XXVIII/100) (Ankara), başlayınca (XXXIV/67) (Kütahya), aĺinc̄A (XXVI/144) (< alınca) (Manisa), olmayınca (XXXI/70) (Van), yiyince (XXXI/75) (Bayburt), ḳuṟunc̄a (XXXI/89) (< kurunca) (Aksaray), yiyinc̄e (XXXI/89) (< yiyince) (Aksaray), olunc̄a (XXXVI/41) (< olunca) (Aydın)

-(y)IncA, -(y)UncA

gelince (XXI/22) (Sivas), görünce (XXI/27) (Sivas), uyuyunca (XX/78) (Sivas), ġaḫınca (XX/82) (< kalkınca) (Sivas), demeyince (XIX/23) (Nevşehir), olmayınca (XVII/72) (Kayseri), vurunca (XV/39) (Çorum), getirince (XIV/43) (Burdur), çıḫınca (XI/21) (< çıkınca) (Erzincan), tutunca (XI/50) (Erzincan), baḳınca (XXXII/7) (Afyonkarahisar), düşünce (XXXIV/10) (Kütahya), ḳaybedince (XXIV/27) (Eskişehir), geçince (XXXVIII/54) (Denizli)

-IşIn

II. kuşaktan derlenen metinlerde iki örneğine rastlanmıştır.

EAT ve Karamanlı sahasında görülen bir ektir. -IncA görevindedir[238]. II. kuşaktan bir kaynak kişide örneği görülmüştür.

ḳaydırışın (XXXIII/17) (< kaydırınca) (Manisa), çıḳarışın (XXXIII/47) (< çıkarınca) (Manisa)

-Up, -Ip

durup (XII/29) (Gaziantep), göçüp (III/2) (Sivas), üzülüp (X/88) (Bingöl), serip (XVIII/19) (Sivas), gelip (XV/36) (Çorum), çalışıp (XXI/70) (Sivas), alıp (XX/47) (Sivas), dönüp (XIX/2) (Nevşehir), getürüp (XVIII/15) (< getirip) (Sivas), sevinip (XVII/71) (Kayseri), hazırlanıp (XVI/63) (Ordu), bıraḫıp (XV/70) (< bırakıp) (Çorum), ḳapadıp (XIII/49) (< kapatıp) (Ankara), alıp (XII/19) (Gazinatep), dönüp (XI/15) (Erzincan), gidip (XXII-b/40) (Kütahya), alıp (XXIII/10) (Sivas), sallayıp (XXXIV/87) (Kütahya), atıp (XXIV/16) (Eskişehir)

-ir....-mez, -ø....maz

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir örneğine rastlanmıştır.

gelir gelmez (XX/60) (Sivas), var vamaz (XVII/4) (< varır varmaz) (Kayseri)

-kAn(A)

gelirken (XXI/21) (Sivas), endirirken (XX/12) (< indirirken) (Sivas), gelirkene (XX/19) (Sivas), ararken (XIX/66) (Nevşehir), gelikene (XVII/45) (Kayseri), uyurkene (XVII/52) (Kayseri), yaparken (XVI/16) (Ordu), yaparken (XI/41) (Erzincan), gelirken (VIII/18) (Bolu), derken (I/24) (Kütahya), aTlāken (XXIII/34) (< atlarken) (Sivas), derken (XXXII/4) (Afyonkarahisar), çalışırkene (XXXIV/126) (< çalışırken) (Kütahya), c̄alışıR̊ḳana (XXXI/78) (< çalışırken) (Aksaray), yaparḳan (XXXI/111) (< yaparken) (Afyonkarahisar), ḳonuşurken (XXXVIII/19) (Denizli), alırken (XLV/24) (Kayseri)

-mAdAn

olmadan (XIX/20) (Nevşehir), almadan (XII/54) (Gaziantep), doğmadan (VIII/3) (Bolu), söylemeden (VI/52) (Aydın), durmadan (XXXIV/9) (Kütahya)

[238] Gülensoy, *Kütahya ve.....*, TDK. Yayınları, Ankara 1988, s.114.

İsim-fiil ve sıfat-fiillerle kurulan zarf-fiiller

-mekle (< -mek+ ile)

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir örneğine rastlanmıştır.

sabreTmeKle (VIII/110) (Bolu)

-asıya

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir örneğine rastlanmıştır.

ḳalḫasıya (XV/22) (< kalkasıya) (Çorum)

-dIkçA, -dIkcA, -diK̄če, -dúḫce, duḴça

ĝórdúḫce (XVII/49) (< gördükçe) (Kayseri), geldiKce (XV/7) (< geldikçe) (Çorum), gördüKce (XIII/95) (< gördükçe) (Ankara), ġazandıḫca (XI/37) (< kazandıkça) (Erzincan), olduḴca (X/100) (< oldukça) (Bingöl), vurduḴça (III/9) (< vurdukça) (Sivas), yaşlandıḴca, çalışdıḴca, didindiKce (XXII-b/4) (Kütahya), giTdiK̄če (XXVI/219) (< gittikçe) (Kırşehir)

-DIkdAn sonra, -dIkdAn sōna, -dIkdAn sōra, -dıḫdan sōna, -düKden sōra, -diʾden sōra

çalışdıḴdan sōra (XXI/69) (< çalıştıktan sonra) (Sivas), geldiKden sōra (XX/64) (< geldikten sonra) (Sivas), eTmediKden sona (XIX/21) (< etmedikten sonra) (Nevşehir), ġazandıḫdan sōna (XIX/29) (< kazandıktan sonra) (Nevşehir), gördüKden sōra (XIX/43) (< gördükten sonra) (Nevşehir), ḳapaTdıḫdan sōra (XIII/85) (< kapattıktan sonra) (Ankara), geldiʾden sōra (XI/51) (Erzincan), vermediKden sōra (IX/56) (Kars), alındıḴdan sōna (VI/74) (< alındıktan sonra) (Aydın), imzalaTdıḴdan sōra (XXII/19) (< imzalattıktan sonra) (Kütahya), bitirdiKden sōna (XXII/6) (< bitirdikten sonra) (Kütahya), yaPdıḴdan sōna (XLV/3) (< yaptıktan sonra) (Kayseri), geşdiKden sōna (XLV/3) (< geçtikten sonra) (Kayseri)

Bulunma hâli ekiyle kurulanlar

-DıkIndA

Sıfat-fiile zamir n'si eki getirildikten sonra dulunma hâli ekinin getirilmesiyle oluşmuştur. -diği zamanifadesi içerir. Karşılaştığımız örnekler sınırlı sayıda olup örneklerin tamamında sıfat-fiilin sonundaki ünsüz erimiş ve ek hece kaynaşması uğramıştır -DIk+I+n+dA > -dIğIndA > -dĪndA.

geldi̇mde (XXI/46, XVI/46) (< geldiğimde) (Sivas, Ordu), indi̇mizde (XII/13) (< indiğimizde) (Gaziantep)

Diğer yapıdaki zarf-fiiller

-du mu

Soru edatı mi soru işlevi dışında görülen geçmiş zamanla birlikte kullanılarak -ınca ekiyle yapılan zarf-fiilleri karşılar[239].

hafda sonları oldu muydu (XVI/61) (Ordu), ġurbeTde olduŋ muydu (XV/67) (< gurbette oldun muydu) (Çorum)

2.2.2.6. Edatlar

Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içinde yan yana geldiği kelimeyle anlam ilgisi kuran sözcüklere edat denir. Arapça bir kelime olan edat alet ve vasıta demektir[240]. Edatları, yani kendi başına bir anlamı olmayan bu kelimeleri Ergin'in tasnifine göre ünlem edatları, bağlama edatları ve son çekim edatları olarak üç ana başlıkta inceleyeceğiz[241].

2.2.2.6.1. Ünlem Edatları

Bunlar her türlü duygu ve heyecanı belirmek için kullanılan edatlardır. Kaynak ve yapı bakımından genellikle doğadaki seslerin taklidi ya da duyguların yorumlanmasıyla ortaya çıkan sözcüklerdir[242] .

Taşıdıkları ses unsurları ve birlikte kullanıldıkları kelime, kelime grubu veya cümlelere göre çok değişik, bazen çok geniş bir anlatım yeteneği kazanabilirler. Bu şekilde herhangi bir ruh hâlinin veya kavramın temsilcisi hâline gelen ünlem edatları tek başlarına da kullanabilirler, bazı hâllerde bir cümlenin yerini bile tutabilirler[243]. Ünlem edatları duygu, seslenme, sorma, gösterme ve cevap ifade ederler.

Derlenen metinlerden tespit edilen ünlemler Türkiye Türkçesi yazı dilinde ve ağızlarda görülen ünlemlerle aynıdır.

2.2.2.6.1.1. Duygu Edatları

İçten koparak gelen heyecanları bildiren edatlardır. Aynı zamanda tabiattaki sesleri taklide dayanan edatlar da bu gruba girerler.

---

[239] Korkmaz, *Türkiye Türkçesi.....*, s. 1037.
[240] Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992, s.5.
[241] Ergin, *Türk Dil.....*, s.348-373.
[242] Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Yapı Bakımından .....*, s .293.
[243] Ergin, *Türk Dil.....*, s.349; Özkan, *Gagavuz...*, s.178.

eyvaḫ bu sobayı (X/35) (< eyvah bu sobayı) (Bingöl), ah biraz (XII/71) (Gaziantep), yā keşke oḫusaydım (XI/9) (< ya keşke okusaydım) (Erzincan), yav sen deli misin (XI/54) (Erzincan), yav dedim (XII/24) (Makedonya), yav ben bu milleti (XXII-b/31) (Kütahya), ā hemen (III/48) (Sivas), ē ne iş edecēm (IX/1) (< e ne iş edeceğim) (Kars), ē dedim (XXXVIII/18) (Denizli), hā dedim (XXXIII/47) (< ha dedim) (Manisa), allā biz parayı (XXXIII/49) (Allah biz parayı) (Manisa), dōru vallā (XXII/2) (< doğru vallahi) (Kütahya)

2.2.2.6.1.2. Seslenme Edatları

Bunlar seslenme edatlarıdır. His, heyecan ve yansıma bildirmezler. a, ay, ey, hey, ulan (< oğlan)... gibi pek çok seslenme edatı vardır.

ē lisan yoḳ (III/46) (Sivas), sana ne lan (XXXVIII/39) (Denizli), ula (XXXVIII/9) (Denizli), bāḳ arḳadaş (III/2) (< bak arkadaş) (Sivas), ne annatem ōlum (II/1) (< ne anlatayım oğlum), hayīr, yaPmāyın! (XXIV/50) (< hayır, yapmayın!) (Uşak)

2.2.2.6.1.3. Sorma Edatları

Soru sormak amacıyla kullanılan edatlardır. Türkçenin başlıca sorma edatı hanidir.

acaba nası bi yere (XIII/23) (< acaba nasıl bir yere) (Ankara), hani ōle insannar (VIII/21) (< hani öyle insanlar) (Bolu), neçe geliyoŋ (XVII/89) (Kayseri), niye geldim (XVII/57) (Kayseri)

2.2.2.6.1.4. Gösterme Edatları

İşaret yoluyla bir nesneyi, insanı göstermek için kullanılan ünlemlerdir. Türkiye Türkçesinin başlıca gösterme edatları işte, ora, bura aha vb.dir.

işde on sekiz yaşında (XIII/8) (< işte on sekiz yaşında) (Ankara), ben buradaydım (X/95) (Bingöl)

2.2.2.6.1.5. Cevap Edatları

Cevap ünlemleri onay ve reddetme ifadesi taşıyan ünlemlerdir. Cevap ünlemleri başlı başına kullanabilen edatlardandır.

evet (VI/37) (Aydın), hāyır (VIII/48) (Bolu), yoḫ (XIII/13) (< yok) (Ankara)

Karışık yapılı cümlelerde cevap edatlarının kullanımı

ja genau, sonuna dōru yaPmaya başladılā! (XXII/32) (Evet, aynen öyle), hayīr! *nicht tReten* (XXV/50) (tekme atmayın)

2.2.2.6.2. Bağlama Edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan kelimeler olup büyük bir kısmı yabancı dillerden alınmadır. Türkçede bağlama edatları olmadığından Türkçe olanları da sonradan ve yabancı dillerin etkisiyle ortaya çıkmıştır[244].

Derlenen metinlerden tespit edilen edatlar Türkiye Türkçesi yazı dilinde ve ağızlarında görülen edatlarla aynıdır.

2.2.2.6.2.1. Sıralama Edatları

Birbirini takip eden ve anlamca birbirini tamamlayan kelime, kelime grupları ve cümleleri virgül işleviyle bağlayan ve, ile (+lA(n) < ile+n) edatlarıdır.

senin ve benim (III/5) (Sivas), aydınnan izmir (VI/94) (< Aydınla İzmir) (Aydın), ġururlu ve onurlu (XXII-b/64) (Kütahya), vurmayla ḳırmayla (XXVI/270) (Aksaray), gebermek ile ölmek (XVI/383) (< Aksaray)

Karışık Yapılı Cümlelerde Sıralama Edatılarının Kullanımı

Sıralama Edatı Türkçe Olan Karışık Yapılı Cümleler

in ein firma arbeite ve *kRank*a çıḳarsam (XXXII/100) (bir firmada çalışır ve rapor alırsam), götürdü ve *Reich* oĺduĺa ve *stiefmutter*sı da ölmüşdü (XXXVII/15) (götürdü ve zengin oldular ve üveyannesi de ölmüştü), *sonnenbank* ve *see* vardı (XLI/10) (güneşlenme bankı ve deniz vardı), *ab fünfte klasse* ve büyüKde (XXIV/35) (beşinci sınıftan itibaren ve büyükte)

Sıralama Edatı Almanca Olan Karışık Yapılı Cümleler

bänim ḳaR̨deşlē *und zwei* abĺa vaR̨ (XXX/5) (benim kardeşimle iki ablam var), aĺmanc̄a *und* tüR̨Kç̄e (XXX/7) (Almanca ve Türkçe), ḥacī baba *und unser omas name* (XXV/57) (hacı baba ve bizim ninemizin ismi)

2.2.2.6.2.2. Denkleştirme Edatları

Birbirine denk olan, birbirinin yerini tutabilecek iki unsuru bağlayan, bazen birbiriyle karşılaştırma ifade eden edatlardır. Yaygın olarak kullanılan denkleştirme edatları şunlardır: ya, veya, yahut, veyahut.

yıḳıyolar ya da tādilaTdan geçirip (XXXIV/98) (Kütahya), alırdı ya da (II/14) (Kütahya), yoralım ya da kalemizde (XXXI/72) (Uşak)

---

[244]Ergin, *Türk Dil*....., s. 352.

canlı veya cansız (XII/101) (Gaziantep), öyle veya böyle (XIV/19) (Burdur), telezon veya şe (XXVI/354) (< televizyon veya şey) (Zonguldak), dört veya beş liTre (XXXII/140) (< dört veya beş litre) (Afyonkarahisar), veya iki (II/12) (Kütahya)

gèderim veyāhut yürüş yaparım (XI/89) (< giderim veyahut yürüyüş yaparım) (Erzincan), arabayla veyaT da şeyle (IV/9) (< arabayla veyahut da şeyle) (Kars)

Karışık Yapılı Cümlelerde Denkleştirme Edatlarını Kullanımı

Denkleştirme Edatı Türkçe Olan Karışık Yapılı Cümleler

jugend belästigung veya *vergewaltigung* (XXIX/21) (çocuk tacizi veya tecavüz), şimdi çalışıyosun *arbeitgeber* maşını vermiyor veya düşük veriyo (XXXII/30), *kRank*a çıḳarsam veya *wenn ich kRank bin* (XXXII/99) (rapor alırsam veya hastaysam)

Denkleştirme Edatı Almanca Olan Karışık Yapılı Cümleler

fotoR̥af ḳoyaR̥ım *oder* yazaR̥ım (XXVI/307) (fotoğraf koyarım veya yazarım), para almaḳ için mi yapıyo *oder* gerçeKden iş olaraḳ mı yapıyo (XXXII/68) (para almak için mi yapıyor veya gerçekten iş olarak mi yapıyor), sēĺāmāĺeyk̂úm *oder* meR̥aba (XXXV/18) (selamünaleyküm veya merhaba)

2.2.2.6.2.3. Karşılaştırma Edatları

Karşılaştırma sağladıkları unsurların başına veya sonuna gelerek karşılaştırdığı kelime, kelime grubu veya cümleleri biri, hepsi veya hiçbiri anlamlarını katarak birbirine bağlayan edatlardır. Yaygın olarak kullanılan karşılaştırma edatları şunlardır: ya....ya, hem....hem, ne....ne, da (de).....da (de).

ya omuzlāna alırdı ya da ben (II/14) (< ya omuzlarına alırdı ya da ben) (Kütahya), ya tabuTla gidecēs ya tabuTsuz (V/102) (< ya tabutla gideceğiz ya tabutsuz) (Çankırı), ya firmadasındır ya da deg̃ilsindir (XXXII/57) (< ya firmadasındır ya da değilsindir) (Afyonkarahisar)

ne var ne yoḫ (XIII/26) (< ne var ne yok) (Ankara), ne sevdim ne sevmedim (XV/1) (Çorum), ne olur ne olmaz (XXII/14) (Kütahya)

hem sürücüsüyüm hem sayibiyim (VIII/97) (Bolu)

giTmek de zor ġalmaḳ da zor (V/96) (< gitmek de zor kalmak da zor) (Çankırı)

Karışık Yapılı Cümlelerde Karşılaştırma Edatlarının Kullanımı

Karşılaştırma Edatı Türkçe Olan Cümleler

ḥäm *händy*le giriyom ḥäm *computer*yla (XXVI/349) (hem cep telefonuyla giriyorum hem bilgisayarla), äwĺenmeḳ dä *scheiden* yaPmaḳ da (XXIX/74) (evlenmek de boşanmak da), bi *schRiftliche* bi de *mündliche pRüfung* (XLV/4) (bir yazılı bir de sözlü sınav)

2.2.2.6.2.4. Cümle Başı Edatlar

İçinde bulundukları cümleyi kendisinden önceki veya sonraki cümle veya cümlelere bağlayan edatlardır.

"fakat" ifadesi taşıyanlar

Başında bulundukları cümleyi kendinden önceki cümleye bağlarlar. Cümle başı edatlardan yaygın olarak kullanılan ve fakat anlamı taşıyan edatlar şunlardır: fakat, ancak, yalnız, ama....

ġoşdular ama ġorḫmuşum (X/41) (< koştular ama korkmuşum) (Bingöl), geşmedim dā ama geşmeyi XXII/49) (< geçmedim daha ama geçmeyi) (Kütahya)

faḫat bizim (XI/39) (< fakat bizim) (Erzincan), isdemiyom faḳat (I-b/6) (< istemiyorum fakat) (Kütahya), annatıcaḴsın faḳat (XXVIII/81) (< anlatacaksın fakat) (Ankara), isdedilē faḳat bunu (I/9) (< istediler fakat bunu) (Kütahya)

üzülüyodum emme (XV/63) (< üzülüyordum ama) (Çorum), giyinmiş ama (XXVII/45) (Bilecik)

ancaḴ türkiyedeki (IV/53) (< ancak Türkiye'deki) (Kars), gidemezsin anca esgiden (X/88) (< gidemezsin ancak eskiden) (Bingöl), ancak uçāŋ ḳuyrūnda gideris (X/103) (< ancak uçağın kuyruğunda gideriz) (Bingöl)

Karışık yapılı cümlelerde "fakat" ifadesi taşıyan edatların kullanımı

"fakat" ifadesi taşıyan edatları Türkçe olan karışık yapılı cümleler

ama *gepäck* (XXIII/68) (ama eşya), amā *akzeptieRen* yaPmaḳ (XXIX/4) (ama kabul etmek), ama *Religasyon*da (XXXI/40) (ama baraj maçında), *viel pommes* ama paraĺa dīl (XXXIX/10) (çok patates kızartması ama parayla değil)

"fakat" ifadesi taşıyan edatları Almanca olan karışık yapılı cümleler

aber bu sefer (XXXIV/137) (fakat bu sefer), *aber ich kann nicht* tüḶKc̄äḥ (XXXIX/5) (fakat ben Türkçe bilmiyorum)

“eğer” ifadesi taşıyanlar

Başına geldikleri cümleyi daha sonraki cümle veya cümlelere bağlayarak şart ifade eden veya şartı kuvvetlendiren edatlardır.

ēr atalarımız (VII/69) (< eğer atalarımız) (Makedonya), eğár gidesem (XVII/3) (< eğer gidersem) (Kyaseri), eyer biz onları (IX/92) (< eğer biz onları) (Kars), eyer allah (VIII/1) (< eğer Allah) (Bolu), gelip de eğer yetişirse (XI/58) (Erzincan), eğer ki gerçekden inanıyorsaḳ (VII/60) (< eğer ki gerçekten inanıyorsak) (Makedonya)

“çünkü” ifadesi taşıyanlar

Başına geldikleri cümleyi önceki cümle veya cümlelere bağlar.

cünkü birbirimize (XXXI/52) (< çünkü birbirimize) (Kütahya), çünkü burda bizi (XVI/2) (Ordu), cünk beyim getircem (VI/42) (< çünkü beyimi getireceğim) (Aydın), çünki yaḳınınız (VII/5) (Makedonya), çünk benim (XXIV/17) (< çünkü benim) (?), vekīlimsin çünkü (XXVIII/13) (< vekilimsin çünkü) (Ankara), çünkü bizim ülkemiz (XVI/73) (Ordu), cünkü alman oḳulu (XXII/23) (< çünkü Alman okulu)

Karışık yapılı cümlelerde çünkü ifadesi taşıyan edatların kullanımı

“çünkü” ifadesi taşıyan edatları Türkçe olan karışık yapılı cümleler

kötü oynadıḳ cünkü *ausdauer*mıs (XXXI/70) (kötü oynadık çünkü kondisyonumuz)

“çünkü” ifadesi taşıyan edatları Almanca olan karışık yapılı cümleler

weil normalda çiçek olmazdı (XXVIII/36) (çünkü normalde çiçek olmazdı)

“mademki” ifadesi taşıyanlar

Başına geldikleri cümleyi sonraki cümle veya cümlelere bağlar.

mādem mus yoḲmuş (III/56) (< mâdem muz yokmuş) (Sivas), mādemki bu niyeti (VIII/29) (Bolu), mādem (XXXIII/56) (< madem) (Manisa), mādemki bir şey (VIII/41) (< mademki bir şey) (Bolu)

Netice ve izah ifade edenler

Başına geldikleri cümleyi önceki cümle veya cümlelere bağlayan edatlardır. Yaygın olarak kullanılan netice ve izah ifade eden edatlar şunlardır: meğer, halbuki, belki, zâten, demek ki.

halbuki usda (VII/43) (< halbuki usta) (Makedonya)

meyerse bir sürü kişiyi (XIII/14) (< meğerse bir sürü kişiyi) (Ankara)

alışdırmışım demek ki (XX/44) (< alıştırmışım demek ki) (Sivas), demek ki almanca bilmiyom (XX/59) (< demek ki Almanca bilmiyorum) (Sivas), demek ki oḳuycāz (VII/69) (< demek ki okuyacağız) (Makedonya)

üsdü başı belki (VI/17) (< üstü başı belki) (Kars), yaşasam belki (VI/76) (Aydın), belki burda (VI/80) (Aydın), dedim ki (V/29) (Çankırı)

benim sāten türkiyede (XII/16) (Gaziantep), ben sāten onnarnan (XVII/10) (< Kayseri)

Halbuki edatının I. kuşaktan derlenen metinlerde bir kaynak kişi tarafından halbusa şeklinde kullanıldığı görülmüştür:

halbusa ġapımıŋ o͡ündeyim (XVII/101) (halbuki kapımın önündeyim) (Kayseri)

Benzerlik ifade edenler

Başına geldikleri cümleyi önceki cümle veya cümlelere bağlayan edatlardır.

sanki türkiyenin ḳoḳusu (XII/103) (Gaziantep), sanki gendi gelmiş ġadar (XVII/31) (< sanki kendi gelmiş kadar) (Kayseri)

Şarta ve dereceye bağlama edatları

illā almanyaya gideyim (XI/13) (Erzincan)

“hele” edatı

hele bu sene de (XI/60) (Erzincan)

Tekrar edatları

Tekrar ifade etme amacıyla kullanılan bir edattır. Ağızlarda gene, gine şeklinde kullanımı yaygındır. Türkiye Türkçesindeki yine şeklinde kullanımı da görülmüştür.

gene geri dönebilceK (III/42) (yine geri dönebilecek) (Sivas), gene üç arkedeş (VI/32) (yine üç arkadaş) (Aydın), gine büyüKlū̱nü gösterdin (VIII/87) (yine büyüklüğünü gösterdin) (Bolu), gine onnara baḫdım (XV/53) (yine onlara baktım) (Çorum), yine düyün yaPdılar (XX/14) (yine düğün yaptılar) (Sivas), yine esgi usullere (XXI/42) (yine eski usullere) (Sivas), yine türkiye gidiyorus (IV/67) (yine Türkiye’ye gidiyoruz), yine gülde ḳaldıḳ (XXVIII/99) (Ankara), gine aynısı oldu (XXXII/53) (yine aynısı oldu) (Afyonkarahisar)

2.2.2.6.2.5. Sona Gelen Edatlar

da (de), ki, ise, bile, değil, ya edatlarıdır. Bunlar dil birliklerinin, kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara, kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlardır[245].

almannar da ġızardı (XV/50) (< Almanlar da kızardı) (Çorum), dün de ḳonusu geşdi (XXXII/13) (< dün de konusu geçti) (Afyonkarahisar), abimgil de iki araḳadaş (IV/31) (Kars), türKceyi de (V/13) (< Türkçeyi de) (Çankırı), almanyaya da (V/22) (Çankırı), vatanımı da seviyorum (VII/77) (Makedonya),

oḳuyun ki (XXVI/185) (Kırşehir), dedim ki giTmeyim (VIII/28) (< dedim ki gitmeyeyim) (Bolu), sevdi ki ḳırḫ yılı (IX/4) (< sevdi ki kırk yılı) (Kars), demiş ki (I/34) (Kütahya),

yedi *oyRo* ise (XXXII/108) (Afyonkarahisar),

kendim bile bilmiyorum (IV/3) (Kars), adımımı bile aTmam (VI/6) (< adımımı bile atmam) (Aydın), taḲvimde bile (XXXIV/105) (< takvimde bile) (Kütahya), babamdan bile (XXXVIII/38) (Denizli),

vatanım deyil olamaz da (VI/99) (< vatanım değil olamaz da) (Aydın), zor deyil (V/53) (< zor değil) (Çankırı), satılıḳ dīlmiş (III/62) (Sivas), genşlerden deyilim (XXXIV/67) (< gençlerden değilim) (Kütahya),

diyorum ya (XIII/41) (Ankara), yassaŋ ya dedim (XIV/13) (< yazsan ya dedim) (Burdur)

Karışık Yapılı Cümlelerde Sona Gelen Edatların Kullanımı

*job*a bile (XXII-b/19) (işe bile), o da *der wollte nicht mehr könig sein* (XXVIII/26) (o da artık kral olmak istemiyordu), diyo ki *ich mach nicht weiter* (XXXII/8) (diyor ki ben devam etmiyorum), *deutsch* da ōrenmiyodu (XXXII/18) (Almanca da öğrenmiyor), bana diyo ki *so ist das Regel* (XXXII/38) (bana diyor ki kurallar böyle), kitap da *lesen* yaPdım (XXXVI/9) (kitap da okudum), *dick* oĺmasa da *essen* yaP̄caḳ (XXXVII/11) (şişman olmasa da yiyecek)

2.2.2.6.3. Son Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek onların başka kelimelerle ilişkilerini kurarlar. Bu edatlar şekilce kelime olsalar da işleyiş bakımından isim çekim ekleri gibi kullanılırlar. Birlikte

[245] Ergin, *Türk Dil*....,s. 357

kullanıldıkları isimlerin hâl, zaman, yön adı olmasını sağlayarak onları zarflaştırırlar. Bu bakımdan bir bakıma hâl eklerine benzerler. İsimlerle kullanılırken çoğu zaman araya hâl eki istemezler. Ancak zamirlerle kullanılırken genellikle araya bir hâl eki isterler[246]. Metinlerden tespit edilen son çekim edatları Türkiye Türkçesi yazı dilinde görülen edatlarla onların alafonlarından ibarettir.

2.2.2.6.3.1. Vasıta ve Beraberlik Edatları

Vasıta ve beraberlik bildiren edatlar ile, +(y)lA ve ağızlarda yaygın olarak görülen şekillerinden ibarettir.

şaḳayla bir teKlif (VIII/19) (şakayla bir teklif) (Bolu), çocuḲlarıyla ilgilenmeyenler (V/89) (Çankırı), böyle arḫabayna (XVIII/54) (< böyle akrabayla) (Sivas), onnarla yola (XXXII/165) (< onlarla yola) (Afyonkarahisar), telefonnan bayramlaşma (IV/53) (< telefonla bayramlaşma) (Kars), düzelir umuTlarıyla (VII/6) (< düzelir umutlarıyla) (Makedonya), din ile ē ş̄ey (XXIX/20) (< din ile e şey) (Afyonkarahisar)

Karışık Yapılı Cümlelerde Vasıta Ve Beraberlik Edatlarının Kullanımı

*kaRRe*ynan yoĺún ortasında (XLI/7) (el arabasıyla yolun ortasında), isder *navi*yle sür (XLV/25) (ister navigasyonla sür)

2.2.2.6.3.2. Sebep Edatları

Sebep bildiren edatlar için, üzere, dolayı, ötürü, diye olup metinlerde en çok tespit edilen için edatı ve onun ağızlarda görülen değişik şekilleridir.

onun için ġızmış bana (X/53) (< onun için kızmış bana) (Bingöl), anaŋdan ötürü (I-b/7) (< annenden ötürü) (Kütahya), yaḳın olduu̯ için (XXII/9) (< yakın olduğu için) (Kütahya), göndermek üzere (I/6) (Kütahya), yidīmizden dolayı (XXXI/91) (< yediğimizden dolayı) (Uşak), yeTmedī için (XXXI/68) (< yetmediği için) (Uşak), gidemedīmden dolayı (XXI/12) (< gidemediğimden dolayı) (Sivas), iTc̄in (XXVI/290) (Aksaray), k̂endisi ic̄in (XXXI/14) (< kendisi için) (Konya), almanya yazalım diye (I/1) (Kütahya), pat diye ölmüş (V/3) (Çankırı), ayrıldīm ‿ için (VI/16) (< ayrıldığım için) (Aydın), benim için çoḳ zor oldu (XXI/23) (Sivas)

Karışık Yapılı Cümlelerde Sebep Edatının Kullanımı

Sebep Edatları Türkçe Olan Karışık Yapılı Cümleler

Regal ‿ için (XXIII/3) (raf için)

---

[246] Ergin, *Türk Dil*.....s. 366-369.

Sebep Edatları Almanca Olan Karışık Yapılı Cümleler

onnar eKmek *verstReuen* yaPdıĺar, *damit sie zu hause zuRück kommen können* (XXXVII/4) (onlar eve dönebilmek için ekmek kırıntısı serpiştirdiler)

2.2.2.6.3.3. Benzerlik Edatları

Benzerlik edatı gibi edatı olup metinlerde yaygın bir şekilde görülmektedir.

esgisi gibi (XXVII/20) (< eskisi gibi) (Bilecik), izmir gibi (VI/94) (Aydın), benim gibi (VII/19) (Makedonya), ḳaymaḳam gibi vāli gibi (IX/92) (< kaymakam gibi vali gibi) (Kars), bilet firması gibi (XXXII/70) (Afyonkarahisar), sen ben gibi (XXXIV/13) (Kütahya), seniŋ gibi (XXII-b/1) (< senin gibi) (Kütahya)

2.2.2.6.3.4. Başkalık Edatları

Metinlerde başkalık edatı olarak başka ve onun ağızlarda görülen şekilleri tespit edilmiştir.

çalışmaḫdan başġa nem var (XVII/94) (< çalışmaktan başka neyim var) (Kayseri), benden başġa (I/28) (< benden başka) (Kütahya), acıdan başġa (VIII/99) (< acıdan başka) (Bolu)

2.2.2.6.3.5. Kuvvetlendirme Edatları[247]

+k (< ok, ök)

şimdik (XVIII/4) (< şimdi+ok) (Sivas)

2.2.2.6.4. Diğer Hâl Edatları

2.2.2.6.4.1. Göre Edatı

bana göre bir iş deyildı (IX/25) (< bana göre bir iş değildi) (Kars), duruma göre (XXVI/370) (Kırşehir), yerlere göre (III/45) (< Sivas), kendimize göre yetişdi (IX/44) (Kars), ona göre (XI/20) (Erzincan), düşünceme göre (XIII/80) (Ankara)

Karışık Yapılı Cümlelerde Göre Edatının Kullanımı

*geneRasyon*a göre (XXXII/21) (jenerasyona göre)

2.2.2.6.4.2. Rağmen Edatı

eziyet çeKmemize rāmen (III/14) (< eziyet çekmemize rağmen) (Sivas)

[247] Ayrıntılı bilgi için bkz.: A. von Gabain (Çev. Mehmet Akalın), *Eski Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara 1995, s. 105.

2.2.2.6.4.3. Miktar Edatı

Metinlerde miktar edatı olarak kadar ve onun ağızlarda görülen şekilleri tespit edilmiştir.

isdanbula varıncaya ġadar (XIV/24) (< İstanbul'a varıncaya kadar) (Burdur), geçinebilecēŋ ġadā (II/25) (< geçinebileceğin kadar) (Kütahya), varana ġadar (XIX/54) (< varana kadar) (Nevşehir), ālıyana ḳadar (XXVI/272) (< anlayana kadar) (Tokat), ḳaleciye ġadar (XXXI/50) (< kaleciye kadar) (Kütahya), sınıfa ġadā (XXII/3) (< sınıfa kadar) (Kütahya), bu ġadar ödenecek (XXXIII/4) (< bu kadar ödenecek) (Manisa), dağlar ġadar (XXXIV/7) (< dağlar kadar) (Kütahya), bu ġadar (XL/4) (< bu kadar) (Nevşehir)

Karışık Yapılı Cümlelerde Kadar Edatının Kullanımı

rātaws ġadā (XXXVIII/33) (belediyeye kadar), *bis ein und dReiβig* ġadar (XXIV/8) (otuz birine kadar)

III. kuşaktan bir kaynak kişide kadar edatının aynı kelime grubu içinde hem Almancasının hem de Türkçesinin birlikte kullanıldığı görülmüştür:

bis ein und dReiβig ġadar (XXIV/8) (bis ein und dreiβig + ġadar otuz birine kadar+ ġadar)

2.2.2.6.4.4. Zaman Edatları

Zaman bildiren edatlar beri, önce, evvel, böyle, sonra, geri, öñdin[248] olup metinlerde tespit edilen zaman bildiren edatlar sonra, evvel, beri, önce ve bunların ağızlardaki şekillerinden ibarettir.

varıncaya ġadar (XIV/24) (< varıncaya kadar) (Burdur), beşe ḳadar (XIII/71) (Ankara), om ‿ beş gün sōna (I/19) (< on beş gün sonra) (Kütahya), doḳuz yıl sōna (VIII/3) (< dokuz yıl sonra) (Bolu), ondan sonra geldim (IV/38) (Kars), yedi sene sonra (V/16) (Çankırı), geldiKden sonra (VIII/41) (< geldikten sonra) (Bolu), geşdiKden sōna (XI/19) (< geçtikten sonra) (Erzincan), ondan sōna (XVI/42) (< ondan sonra) (Ordu), gelmezden önce (V/94) (Çankırı), mefāt ‿ eTmeden evel (XIX/51) (< vefat etmeden evvel) (Nevşehir), sālıḳ māyenesinden evelā (I/8) (< sağlık muʿayenesinden evvela) (Kütahya), zamandan beri (XXVI/236) (Aksaray)

[248] Ergin, *Türk Dil...*, s. 372.

Karışık Yapılı Cümlelerde Zaman Edatlarının Kullanımı

Zaman Edatı Türkçe Olan Karışık Yapılı Cümleler

*ausbildung*dan sōna (XXVII/22) (stajdan sonra), *fahrstunde*den sōna *pRüfung* (XLV/35) (direksiyon dersinden sonra sınav)

Zaman Edatı Almanca Olan Karışık Yapılı Cümleler

danach gülşe‿ir giTdik (XL/3) (sonra Gülşehir'e gittik), öldürōn *danach* (XXVI/247) (sonra öldürüyorsun), *ab* on ‿aĺti (XXVI/251) (on altıdan itibaren)

2.2.2.6.4.5. Yer ve Yön Edatları

Metinlerde tespit edilen yer ve yön bildiren edatlar kadar, karşı, taraf ve bunların ağızlardaki şekillerinden ibarettir.

kemiKlerime ķadar vururdu (III/9) (< kemiklerime kadar vururdu) (Sivas), babama ķarşı (V/14) (Çankırı), ķapısına ķadar (VII/34) (Makedonya), o tarafda hayvanlā (XVIII/18) (< o tarafta hayvanlar) (Sivas), sen geş bu tarafa (I/19) (< sen geç bu tarafa) (Kütahya), her biri bi tarafa (XVIII/85) (< her biri bir tarafa) (Sivas), ķaleciye ġadar (XXXI/50) (< kaleciye kadar) (Kütahya)

Karışık Yapılı Cümlelerde Yer ve Yön Edatlarının Kullanımı

evsine ġadar *folgen* yaPdıla (XXXVI/39) (evine kadar takip ettiler)

2.3. SÖZ DİZİMİ

2.3.1. Kelime Grupları

Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamdaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğuna[249] kelime grubu denir.

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde her üç kuşakta da Türkçe ve karışık yapılı kelime gruplarına rastlanmıştır. Karışık yapılı kelime gruplarının II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde çeşitliliği ve kullanım sıklığı I. kuşağa göre fazla olduğu görülmüştür.

[249] Korkmaz, *Gramer*..., s.144.

2.3.1.1. Tekrar Grubu (İkilemeler)

Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynen tekrar edilen veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran birden fazla kelimeye tekrar grubu denir[250].

Tanımda da denildiği üzere tekrar grupları aynı, eş anlamlı, zıt anlamlı, eklemeli ve ses yakınlığına dayanan kelimelerden oluşturulurlar.

2.3.1.1.1. Aynen Tekrarlar

seve seve (XVII/92) (Kayseri), yaveş yaveş ō̄renmeye başlamışdım (II/17) (< yavaş yavaş öğrenmeye başladım) (Kütahya), çoḳ çoḳ duyġusal (III/12) (< çok çok duygusal) (Sivas), bō̄le bō̄le (VI/64) (< böyle böyle) (Aydın), başġa başġa yerlere (VII/27) (< başka başka yerlere) (Makedonya), oḫundu tek tek (XI/31) (< okundu tek tek) (Erzincan), sevine sevine (XV/45) (Çorum), şılap şılap (XVII/8) (Kayseri), sıḳ sıḳ (XXXIV/114) (Kütahya)

2.3.1.1.2. Eş Anlamlı Tekrarlar

çolū çocu͡u (XIII/43) (< çoluğu çocuğu) (Ankara), çeliK çocūmuz (IX/44) (< çoluk çocuk) (Kars), çolūŋ çocūŋ bezini beláni (XVII/86) (< çoluğun çocuğun bezini beleğini) (Kayseri), dōru dürüs (XXVI/176) (< doğru dürüst) (Kırşehir)

2.3.1.1.3. Zıt Anlamlı Tekrarlar

aşā yuḳarı iki sene (XI/48) (< aşağı yukarı iki sene) (Erzincan), aşa yoḳarı (XXVI/348) (< aşağı yukarı) (Niğde)

2.3.1.1.4. Eklemeli Tekrarlar

boncuḫ moncuḫ, cıncıḫ mıncıḫ (XVIII/14) (< boncuk moncuk, cıncık mıncık) (< Sivas), gecelik mecelik (VI/58) (Aydın), buraḫır muraḫır (XVII/79) (< bırakır mırakır) (Kayseri), bulaşıḫ muşalıḫ (XVII/84) (bulaşık mulaşık) (Kayseri), şaḫa maḫa (XXIII-b/16) (< şaka maka) (Sivas), sıpıreyle mıpıreyle (XXXVIII/28) (< spreyle mıpreyle) (Denizli), yazısından mazısından (XXXVIII/39) (Denizli), telefon melefon (XVIII/24) (Kayseri)

2.3.1.2. İyelik Grubu ve İsim Tamlaması

İyelik ekli unsuru kendisinden önceki ilgi hâlinde bir şahıs zamirine sahiplik, bağlılık ve aitlik ilgisiyle bağlanan kelime grubuna denir[251].

---

[250] Bilal Aktan, *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2009, s. 28.

Benim

benim canım sıḳılmıyodu (II/16) (< benim canım sıkılmıyordu) (Kütahya), benim caTdeme yaḳındır (IV/41) (< benim caddeme yakındır) (Kars), benim dedem (V/7) (Çankırı), ben siziŋ paraŋızı (I-b/6) (ben sizin paranızı) (Kütahya), benim i̱resimim (XVII/102) (< benim resmim) (Kayseri)

Senin

senin yanında (V/54) (Çankırı), senin çocu‿un mu var (VI/37) (< senin çocuğun mu var) (Aydın), seniŋ yanıŋda ġalīm (XV/36) (< senin yanında kalayım) (Çorum)

Onun

onun cenāzasında (IV/60) (< onun cenazesinde) (Kars), onun ōlunu getiriyom (VI/65) (< onun oğlunu getiriyorum) (Aydın), onun ġapısını (X/43) (< onun kapısını) (Bingöl)

Bizim

bizim ülkemiz bizim memleketimiz (XVI/73) (Ordu), biraz bizim de hatālarımız oldu (XVI/45) (biraz bizim de hatalarımız oldu) (Ordu), bizim de evimiz (XX/33) (Sivas), bizim hepimizi (I/35) (Kütahya)

Sizin

siziŋ paraŋızı (I-b/6) (< sizin paranızı) (Kütahya)

Onların

onların kendilerini (III/34) (Sivas), onların kuçāndan (V/88) (< onların kucağından) (Çankırı)

İyelik grubunda kaynak kişiler tarafından şahıs zamirinin sonra iyelik ekli unsurun önce geldiği kullanımlar da görülmüştür:

çocuḲlarım benim (XXI/3) (< çocuklarım benim) (Sivas), arḳamı sıvejledi benim (VI/33) (< arkamı sıvazladı benim) (Aydın), çocuḲlūmuz bizim (XVI/5) (< çocukluğumuz bizim) (Ordu)

Derlenen metinlerde iyelik gruplarında tamlayan kısmının kullanılmadığı örneklere de rastlanmıştır:

---

[251] Aktan, *Türkiye Türkçesinin...*, s. 9.

Teklik ve çokluk I. kişi

elimize (I/30) (bizim elimize (Kütahya), hayātım (VI/73) (benim hayatım (Aydın), beyim (XIII/39) (benim beyim (Ankara)

Teklik ve çokluk II. kişi

amcaŋ (XVII/54) (senin amcan (Kayseri), eliŋize (I/31) (sizin elinize (Kütahya), emiriŋize (XXII/16) (sizin emrinize (Kütahya)

Teklik ve çokluk III. kişi

parası (VI/100) (onun parası) (Aydın), annesi (XVII/19) (onun annesi) (Kayseri), anne babası (XXXVII/1) (onun annesi babası) (Samsun), dedeleri (XV/12) (onların dedeleri (Çorum))

Derlenen metinlerde iyelik gruplarında şahıs zamirinin kullanılmadığı, iyelik ekli unsurun da Almanca kelimeden oluştuğu tespit edilmiştir:

(benim) *müll*üm (XXXIII/24) (benim çöpüm)

Derlenen metinlerde II. kuşaktan bir kaynak kişinin iyelik grubunda Almancanın etkisiyle tamlayan kısmı kullanılmadığı, tamlanan kısma da iyelik eki getirmediği görülmüştür: annä öbüğ alʹmannā gibi (XXIX/2) (< benim annem öbür Almanlar gibi) (Afyonkarahisar), teyze geldĭ (XXIX/8) (< teyzem geldi) (Afyonkarahisar)

2.3.1.2.1. İsim Tamlaması

İyelik ekli bir isim unsurunun, iyeliğin işaret ettiği bir başka isim unsuruyla kurduğu kelime grubuna isim tamlaması denir[252].

İsim tamlamaları tamlayan unsurun ismin ilgi hâli eki alıp almamasına göre belirtili veya belirtisiz isim tamlamaları şeklinde ikiye ayrılırlar.

2.3.1.2.1.1. Belirtili isim tamlaması

Tamlayan unsurun ismin ilgi hâli ekini almış türüdür.

Tamlayanı ve Tamlananı Türkçe Olan Belirtili İsim Tamlaması

cāminiŋ ortasında (XIX/6) (< caminin ortasında) (Nevşehir), merdivenin başında (X/44) (Bingöl), uçān altında (XII/84) (< uçağın altında) (Gaziantep), adamıŋ bi tānesi (XIX/4) (< adamın bir tanesi) (Nevşehir), barmaḫların ucu (XVIII/57) (< parmakların ucu) (Sivas), bunların hePsi (XXVIII/14) (< bunların hepsi) (Ankara), dünyanın parasını (XXXII/124) (Afyonkarahisar), kitabın adısı (XXXVI/2) (< kitabın adı) (Aydın),

[252] Aktan, *Türkiye Türkçesinin*..., s. 9.

milletin yazısından mazısından (XXXVIII/39) (Denizli), adamın ġarısı (XXXVIII/58) (< adamın karısı) (Denizli)

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerde tamlayan ekinin düşürüldüğü örneklere de rastlanmıştır:

ḳızım bi tānesi (III/72) (< kızımın bir tanesi) (Sivas), arḳadaşlarım birazlári (X/2) (< arkadaşlarımın birazları) (Bingöl), hayvanlar resmini (X/55) (< hayvanların resmini) (Bingöl), çiçeKler hePsi (XXVII/14) (< çiçeklerin hepsi) (Ankara)

II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde Almancanın etkisiyle isim tamlamalarının eksiz yapıldığı görülmüştür:

annem arḳadaş̄nın ḳızı (XLI/11) (< annemin arkadaşının ḳızı) (Aksaray), anne *und* baba diĺi duydu (XXX/2) (annemin ve babamın dilini duydu) (Aydın), dou‿ḳan ḳurandan (XXIV/18) (Doğukan'ın Kur'an'ından) (?), alınannar māşları (XXVII/22) (< alınanların maaşları) (Bilecik), aĺmannā cō (XXIX/14) (< Almanların çoğu) (Afyonkarahisar)

Metinlerde tamlayanla tamlananı yer değiştirmiş isim tamlamalarına da rastlanmıştır: gönlünü aldıḫ hanımıŋ (XIV/19) (< gönlünü aldık hanımı) (Burdur), babası ġarsının (XXXVI/38) (< karısının babası) (Aydın)

II. kuşaktan derlenen metinlerde bir kaynak kişide ünlüyle biten tamlanan kelimeye teklik 3. iyelik eki getirilirken kaynaştırma ünsüzü s yerine y'nin kullanıldığı görülmüştür:

anämın babayı (XXIX/1) (annemin babası) (Afyonkarahisar)

Tamlayanı Türkçe, Tamlananı Almanca Olan Belirtili İsim Tamlaması

oranın *direktör*+ü (XXVI/52) (müdür), almannarın *soße*ları (XXIX/44) (sos), babamızıŋ *anmelduğ*+u (XXXIII/18) (anmeldung "başvuru, kayıt")

Tamlayanı Almanca, Tamlananı Türkçe Olan Belirtili İsim Tamlaması

heim+in yolunu (VI/32) (yurt), *u-ban*+ın altına (X/62) (u-bahn "metro, yeraltı treni"), *heim*+ıŋ her odası (XV/40) (yurt), *hebebühne*+nin üsdüne (XXIII/10) (kriko, kaldırma tezgâhı), *halle*+nin üsdüne (XXXIV/55) (hangar), *tante*+nin evin (XLI/1) (teyze), *badewanne*+nin kenarları (XXIII-b/56) (küvet), *schlüssel*+in içinde (XXXII/142) (anahtar)

2.3.1.2.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayan unsurun ismin ilgi hâli ekini almamış türüdür.

Tamlayanı ve Tamlananı Türkçe Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

yaPraḫ dökümü (XXI/75) (< yaprak dökümü) (Sivas), māden bonservisi (I/9) (< maʿden bonservisi) (Kütahya), evlenme parası (XIX/29) (Nevşehir), müzik āletine (III/8) (< müzik aletine) (Sivas), ġariPler mezarına (XVII/73) (< garipler mezarına) (Kayseri), yer ‿ altı mādeni (I/12) (< yer altı maʿdeni) (Kütahya), mürācāt ḳanunu (I-b/1) (< müracaat kanunu) (Kütahya), izin parasını (II/25) (Kütahya), yol parası (VI/98) (Aydın), türKce dersi (XXII/17) (< Türkçe dersi) (Kütahya), c̄azıĺar bayramı (XXIV/2) (< cadılar bayramı) (Eskişehir), dünya savaş̄ını (XXIV/27) (< dünya savaşını) (Eskişehir), taḳım ruḥu (XXXI/109) (< takım ruhu) (Uşak)

Tamlayanı Türkçe, Tamlananı Almanca Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

gece *far*+ı (XLV/37) (fahrt "direksiyon eğitimi"), ōlen *pause*+si (XXXIV/62) (teneffüs)

Tamlayanı Almanca, Tamlananı Türkçe Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

oktober sonu (XXIV/12) (ekim), *müll* parası (XXXIII/3) (çöp), *affal* yerini (abfall "çöp yerini")

2.3.1.3. Sıfat Tamlaması

Tamlayan unsuru sıfat, tamlanan unsuru isim olan kelime gruplarına sıfat tamlaması denir. Derlenen metinlerde her üç kuşakta örnekleri çokça görülmüştür.

Tamlayanı ve Tamlananı Türkçe Olan Sıfat Tamlaması

ḳolay şeyler (III/10) (Sivas), üzücü olaylar (IV/59) (Kars), ḳuru eKmekler (III/63) (< kuru ekmekler) (Sivas), güzel bi meslek (VI/4) (< güzel bir meslek) (Aydın), esgi binaydı (VI/22) (Aydın), souḫ yüzünü (XIX/54) (< soğuk yüzünü) (Nevşehir), güzel şeirleri (XXII-b/29) (< güzel şehirleri) (Kütahya), büyük abĺa (XXX/5) (< büyük abla) (Aydın), ḳısa yoldan (XLV/19) (Kayseri), ilk uçaa bindīm anda (VIII/30) (< ilk uçağa bindiğim anda) (Bolu), son nefesinde (VIII/77) (Bolu), iki parmāmı (IX/57) (< iki parmağımı) (Kars), yol parası bulamıyan arḳadaşlarım (VI/98) (< yol parası bulamayan arkadaşlarım) (Aydın)

II. kuşaktan derlenen metinlerde bir kaynak kişide tamlayanı sonra, tamlananı önce kullanılmış sıfat tamlamasına rastlanmıştır:

bān evde kitaPĺā aĺmanc̄a oḳuyom (XXX/9) (ben evde Almanca kitaplar okuyorum) (Aydın)

Tamlayanı Türkçe, Tamlananı Almanca Olan Sıfat Tamlamaları

iyi *waffe* (XXVI/248) (silah), güzel *blume*yi (XXVII/52) (çiçek), cirkin *blume*yi (XXVII/53) (çiçek), gúzel *Roze* (XXVII/83) (gül), k̂ótü *Roze* (XXVII/83) (gül), süreli *vertRag*la (XXXII/14) (sözleşme), küçük *geneRasyon* (XXXIV/40) (jenerasyon), büyük *halle*nin (XXXIV/55) (hangar), küşük *kaRussel* (XXXIX/13) (atlıkarınca), aynı *sport mannschaft*a (XXXI/14) (spor takımı), bu *leih*firma (XXXII/58) (< leiharbeitsfirma "işçi kiralayan firma"), bu *asylant*lara (XXXIV/99) (mülteci, sığınmacı), o *kRankenhaus* (XXXIV/101) (hastane), o *stiefmutter* (XXXVII/2) (üveyanne), aĺti *stunde* (XXVI/342) (saat), iki yüz *kilometer* (XXIX/26) (kilometre), iki *pRüfüng* (XLV/4) (sınav), ikinci *geneRasyon*da (XXXII/20) (jenerasyon), küçücük *fernseher* (XXXI-b/58) (televizyon) (Yozgat), aĺti *stunde* (XXVI/342) (saat), edirneli *dolmeçer* (VI/34) (tercüman), hangi *zeichentRickfilm*lerī (XXV/38) (çizgi film) bāzı *medien* (XXIX/18) (medya), bi *aRabe* (XXIX/20) (Arap), bi l*eih*firma (XXXII/58) (leiharbeitsfirma "işçi kiralayan firma")

Tamlayanı Almanca, Tamlananı Türkçe Olan Sıfat Tamlaması

pirivat evde (IV/39) (privat "hususi, kişisel, müstakil"), *neu* filim (XXVI/379) (yeni), *komisch* bi şe (XXVI/307) (komik), *normal* aĺmannā (XXIX/2) (normal), *gRoße* firma (XXXII/96) (büyük), *dobul* sāt (XII/69) (doppel "çift"), *zwei* abĺa (XXX/5) (iki)

2.3.1.4. Birleşik İsim Grubu

Birden fazla ismin bir nesnenin veya varlığın ismi olmak üzere yan yana gelmesiyle oluşan isimlerdir. Bazı yer adlarıyla ikili veya üçlü kişi isimleri Türkçenin birleşik isimleridir.

sinanpaşa ġazāsı (I/10) (< Sinanpaşa kazası) (Kütahya), ḳaraḳara köyünde (IV/4) (< Karakara köyünde) (Kars), ġaracą̄örende (I/12) (< Karacaören) (Kütahya), memet ‿akif ‿ersoya (IV/61) (< Mehmet Akif Ersoy'a) (Kars), şāban ḳandemir (V/4) (Çankırı), mecidiyeköyüne (VIII/58) (< Mecidiyeköy'üne) (Bolu), şereflik̦oçhisarlıyım (XIII/11) (< Şereflikoçhisarlıyım) (Ankara)

2.3.1.5. Birleşik Kelime Grubu

İsim tamlaması, sıfat tamlaması, ünvan grubu veya birleşik isim gibi herhangi bir kelime grubunun tek bir kelime halinde birleşmesiyle oluşan kelime grubudur.

cumartesi (VIII/65) (Bolu), ilk͡oḫula (XV/9) (< ilkokula) (Çorum), pazaretesi (XVIII/39) (Sivas), ortaoḫuldayken (XIX/10) (< ortaokuldayken) (Nevşehir)

I. ve II. kuşaktan derlenen metinlerde karışık yapılı birleşik kelime grupları da tespit edilmiştir:

Türkçe ve Almancadan oluşan karışık yapılı kelime grupları

*kümül*türk (III/80) (Kümmeltürke "kabadayı") (Sivas), *leih*firma (XXXII/56) (leiharbeitsfirma "işçi kiralayan firma"), *lohn*biro (XXXIV/60) (maaş) (Kütahya)

Türkçe ve Farsçadan oluşan karışık yapılı kelime grupları

+ḫōş

Frasça iyi, hoş anlamındadır ve birleşik isim yapar.

şēroş (X/42) (< ser+ḫōş) (Bingöl)

2.3.1.6. Unvan Grubu

Kişi adıyla buna bağlı ünvan veya akrabalık isimlerinin oluşturduğu kelime gruplarıdır.

şüKri efendi (XVIII/11) (< Şükrü Efendi) (Sivas), āşıḳ veyselin yanna (III/16) (< Âşık Veysel'in yanına) (Sivas), hacı amca (V/8) (< Hacı Amca) (Çankırı), cāfer ͡ābey (IX/20) (< Cafer Ağabey) (Kars), ömer ā (XV/18) (< Ömer Ağa) (Çorum)

Karışık Yapılı Unvan Grubu

fıraw yeşil (VI/61) (frau "bayan"), *fıraw* sayın (XII/64) (frau "bayan")

2.3.1.7. Aitlik Grubu

Bir kelime grubu ile o kelime grubunun sonuna eklenen aitlik eki +ki'nin oluşturduğu gruba denir[253].

bizimkiler gibi olmuyor (XVII/59) (Kayseri), yanındaki beyendiKlerini (III/24) (< yanındaki beğendiklerini) (Sivas), türkiyedeki aḲrabalara (IV/53) (< Türkiyedeki akrabalara) (Kars), zeḱāret anındaki hasdalara (XIII/60) (< zekâret anındaki hastalara) (Ankara), valiziŋ içindeki pastalar (XIV/27) (< valizin içindeki pastalar) (Burdur), bizimkiler gibi (XVIII/59) (Sivas), sonraki birine (XXVII/20) (< sonraki birine) (Ankara)

[253] Aktan, *Türkiye Türkçesinin*..., s.33.

Karışık Yapılı Aitlik Grubu

banyodaki *wasserhahn* (XXXIII-b/59) (musluk), burdaki *anmeldun*ları (XXXIII/16) (anmeldung "kayıt, başvuru"), elindeki *antırak*larla (XXXIII/38) (antrag "dilekçe"), *dorf*dakinnerin (XXXVI/30) (köy)

2.3.1.8. Bağlama Grubu

Sıralama veya denkleştirme ve, veya, ile, hem....hem, ne....ne, de.....de, vb. bildiren bağlaçlarla yapılan kelime gruplarıdır.

de.....de

iyi günüm de oldı̊ kötü günüm de oldı̊ (VI/1) (< iyi günüm de oldu kötü günüm de oldu) (Aydın), giTmek de zor ġalmaḳ da zor (V/96) (< gitmek de zor kalmak da zor) (Çankırı)

hem....hem

hem sürücüsüyüm hem sayibiyim (VIII/97) (Bolu), hem yaḳın hem de sıḳıntı (XXII/8) (Kütahya)

ile

radyōlarla teyPlerle geliyordular (IV/9) (< radyolarla teyplerle geliyordular) (Kars), ġuru eKmēne bi çay (XVIII/3) (< kuru ekmekle bir çay) (Sivas)

ne....ne

ne dolarlān ne marḲlān ne de dünyanın altından geçen paralarıyla (III/83) (< ne dolarla ne markla ne de dünyanın altından geçen paralarıyla) (Sivas), ne olur ne olmaz (XXII/14) (Kütahya)

ve

senin ve benim gibiydiler (III/1) (Sivas), müslümannarı ve türKleri (XIII/78) (< Müslümalrı ve Türkleri) (Ankara)

veya

allāhın verdī veyā vermedī nīmetlere (VIII/108) (< Allah'ın verdiği veya vermediği nimetlere) (Bolu), dört veya beş liTre (XXXII/140) (< dört veya beş litre) (Afyonkarahisar), telezon veya şe (XXVI/354) (< televizyon veya şey) (Zonguldak), canlı veya cansız (XII/101) (Gaziantep)

ya....ya

ya annem olur ya ḳomşum olurdu (XIII/49) (Ankara), ya firmadasındır ya da deı̆lsindir (XXXII/57) (< ya firmadasındır ya da değilsindir) (Afyonkarahisar)

Karışık Yapılı Bağlama Grubu

ab fünfte klasse ve büyüKde (XXIV/35) (beşinci sınıftan itibaren ve büyükte), münübüsle ve *võnvāğın*la (VIII/83) (Bolu) (minibüs ve karavanla), bänim ḳaR̥deşlē *und zwei* abĺa vaR̥ (XXX/5) (benim kardeşimle iki ablam var), aĺmanc̄a *und* tüR̥Kç̄e (XXX/7) (Almanca ve Türkçe), *in ein firma arbeite* ve *kRank*a çıḳarsam (XXXII/100) (bir firmada çalışır ve hasta çıkarsam rapor alırsam), götürdü ve *Reich* oĺduĺa ve *stiefmutter*sı da ölmüşdü (XXXVII/15) (götürdü ve zengin oldular ve üvey annesi de ölmüştü), *sonnenbank* ve *see* vardı (XLI/10) (güneşlenme bankı ve deniz vardı), fotoR̥af ḳoyaR̥ım *oder* yazaR̥ım (XXVI/307) (fotoğraf koyarım veya yazarım), *jugend belästigung* veya *vergewaltigung* (XXIX/21) (çocuk tacizi veya tecavüz), para almaḳ için mi yapıyo *oder* gerçeKden iş olaraḳ mı yapıyo (XXXII/68) (para almak için mi yapıyor veya gerçekten iş olarak mi yapıyor), sē[ĺ]āmāĺeyk̂úm *oder* meR̥aba (XXXV/18) (selamünaleyküm veya merhaba), ḥäm *händy*le giriyom ḥäm *computer*yla (XXVI/349) (hem cep telefonuyla giriyorum hem bilgisayarla), äwĺenmeḳ dä *scheiden* yaPmaḳ da (XXIX/74) (evlenmek de boşanmak da), bi *schRiftliche* bi de *mündliche pRüfung* (XLV/4) (bir yazılı bir de sözlü sınav), äwĺenmeḳ dä *scheiden* yaPmaḳ da (XXIX/74) (evlenmek de boşanmak da), *wir sind in Reliġasyon eingegangen* ama *durch unseRen einsatz jungs* (XXXI/104) (üst lige çıktık ama gayretimizden dolayı gençler)

2.3.1.9. Edat Grubu

Bir isim unsuruyla bir son çekim edatının meydana getirdiği kelime grubudur.

göre

kendi geleneKlerimize göre (XXI/41) (< kendi geleneklerimize göre) (Sivas), bana göre bir iş deyildı (IX/25) (< bana göre bir iş değildi) (Kars), duruma göre (XXVI/370) (Kırşehir), yerlere göre (III/45) (< Sivas), kendimize göre yetişdi (IX/44) (Kars), ona göre (XI/20) (Erzincan), düşünceme göre (XIII/80) (Ankara)

için

sobada yaḴmaḳ ‿için (XVI/6) (< sobada yakmak için) (Ordu), onun için ġızmış bana (X/53) (< onun için kızmış bana) (Bingöl), yaḳın olduu‿ için (XXII/9) (< yakın olduğu için) (Kütahya), onun için ġızmış bana (X/53) (< onun için kızmış bana) (Bingöl)

ötürü

annemden ötürü (XXII-b/37) (Kütahya), anaŋdan ötürü (I-b/7) (< annenden ötürü) (Kütahya)

üzere

göndermek üzere (I/6) (Kütahya), düyününü yaPmaḳ üzere (VIII/83) (Bolu)

Karışık Yapılı Edat Grubu

ab on ◡ aĺti (XXVI/251) (on altıdan itibaren), *ausbildung*dan sōna (XXVII/22) (stajdan sonra), *fahrstunde*den sōna *pRüfung* (XLV/35) (direksiyon dersinden sonra sınav), *rātaws* ġadā (XXXVIII/33) (belediyeye kadar), *bis ein und dReißig* ġadar (XXIV/8) (otuz birine kadar), *geneRasyon*a göre (XXXII/21) (jenerasyona göre), *Regal* ◡ için (XXIII/3) (raf için)

2.3.1.10. Ünlem Grubu

Bir isim unsuruyla bir ünlemin meydana getirdiği kelime grubudur.

vay be, gidiyoruz! (VII/16) (Makedonya), yā rabbi, annemi aldın, babamı aldın (VIII/103) (Bolu), eyvaḫ bu sobayı (X/35) (< eyvah bu sobayı) (Bingöl), ah biraz (XII/71) (Gaziantep), yā keşke oḫusaydım (XI/9) (< ya keşke okusaydım) (Erzincan), yav sen deli misin (XI/54) (Erzincan), yav dedim (XII/24) (Makedonya), vaḫ yavrularım! (XVII/51) (Kayseri)

2.3.1.11. Sayı Grubu

Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğuna sayı grubu denir. Türkçede sayılar üç şekilde karşılanır; ya tek kelime olarak: bir, iki, on, kırk, yüz, bin vb. 2. sıfat tamlaması kuruluşunda: üç yüz, beş bin, yetmiş milyon vb. ya da kelime grubu şeklinde: kırk dokuz, yetmiş bir, yüz elli beş, bin dokuz yüz elli altı vb.[254]

ben yirmi bir, yirmi iki yaşlāmdaydım (I/7) (< ben yirmi bir, yirmi iki yaşlarındayım) (Kütahya), otuz yedi (XXI/38) (Sivas), ḳırḳ beş yıldır (IV/1) (Kars), bin doḳuz yüz ḳırḳ bir (III/3) (< bin dokuz yüz kırk bir) (Sivas), bin doḳuz yüz elli beş yılında (V/6) (Çankırı), bin doḳuz yüz doĶsan doḳuz yılınıŋ (XIV/56) (< bin dokuz yüz doksan dokuz yılının) (Burdur),

2.3.1.12. Fiil Grupları

İsim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiilin kendine bağlı unsurlarla birlikte meydana getirdiği kelime gruplarıdır.

[254] Aktan, *Türkiye Türkçesinin...*, s. 55.

2.3.1.12.1. İsim-fiil Grubu

Fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları, şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil isimlerine isim-fiil, isim-fiil ile birlikte kurulan gruba da isim-fiil grubu denir[255].

sizi almanya göndermek (I/6) (< sizi Almanya'ya göndermek üzere) (Kütahya), tātil yaPmaḳ (VIII/89) (< tatil yapmak amacıyla) (Bolu), almanyanın dışdan görünüşüne (IX/90) (Kars), hani dünyāyı görmek (XXI/18) (< hani dünyayı görmek) (Gaziantep), topu almaḳ (XIV/57) (Burdur), sobada yaĶmaḳ (XVI/6) (< sobada yakmak) (Ordu)

2.3.1.12.2. Sıfat-fiil Grubu

Bir sıfat-fiilin kendine bağlı unsurlarla meydana getirdiği kelime gruplarıdır.

ünüversdede oḳuyan (XIII/93) (< üniversitede okuyan) (Ankara), yol parası bulamıyan (VI/98) (< yol parası bulamayan) (Aydın), orda çalışan (XIII/11) (Ankara), bir eKmek alacaḫ paramız (XIII/41) (< bir ekmek alacak paramız) (Ankara), meKdup getirene (XVIII/29) (< mektup getirene) (Kayseri), kendi geleneKlerini ḳonuşacā (XIX/63) (< kendi geleneklerini konuşacağı) (Nevşehir), yabancı az ◡ olan (XXII/23) (Kütahya), büyüKde oḳuyanlar (XXIV/35) (< büyükte okuyanlar), gençlere bunu annatacaḳ (XXXII/16) (< gençlere bunu anlatacak) (Afyonkarahisar)

2.3.1.12.3. Zarf-fiil Grubu

Bir zarf-fiilin kendine bağlı unsurlarla meydana getirdiği kelime gruplarıdır.

asgerden gelince (I/10) (< askerden gelince) (Kütahya), doĶdur hişbi şey söylemeden (VI/51) (< doktor hiçbir şey söylemeden) (Aydın), tirene binmeden (XIII/16) (Ankara), almanıŋ ġafaya vurunca (XV/39) (< Alman'ın kafaya vurunca) (Çorum), üsdüne alıp (XXIII/10) (< üstüne alıp) (Sivas), dünya savaş̄ını ḳaybedince (XXIV/27) (< dünya savaşını kaybedince) (Eskişehir)

2.3.1.13. Kısaltma Grupları

Kelime gruplarının ve cümlelerin kısalması veya yıpranması sonucu ortaya çıkmıştır[256]. Birinci unsurun aldığı eke göre isnat grubu, ilgi grubu, yönelme grubu, bulunma grubu ve ayrılma grubu isimlerini alırlar.

---

[255] Aktan, *Türkiye Türkçesinin...*, s. 64.
[256] Aktan, *Türkiye Türkçesinin...*, s. 73.

2.3.1.13.1. İsnat Grubu

Biri diğerine isnat edilen iki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur.

para güzel (XXXII/49) (Afyonkarahisar), yuvası yıḳılanlar (IV/46) (Kars), parası güzel (VI/100) (Aydın), arḫası ġara (XVIII/16) (Kayseri), yabancı az‿ olan (XXII/23) (Kütahya), aḲlı başında (XXII-b/14) (< aklı başında) (Kütahya)

2.3.1.13.2. İlgi Grubu

İyelik gruplarının ikinci unsurundaki iyelik ekinin yıpranmaya uğramasıyla oluşan kısaltma grubudur.

almanıŋ ġafaya (XV/39) (< Alman'ın kafaya) (Çorum), bizim eve (XVII/17) (Kayseri), bizim ḳompartumanı (XIX/24) (< bizim kompartımanı) (Nevşehir), onun yānda (XXI/28) (< onun yanda) (Sivas), bizim evi (IV/19) (Kars), bizim büyük‿ōlan (V/99) (< bizim büyük oğlan) (Çankırı), benim‿evde (VII/23) (Makedonya), bizim ōlannar (XIII/9) (< bizim oğlanlar) (Ankara), benim adam (XV/18) (Çorum), bizim eve (XVIII/17) (Kayseri), annemiŋ yanda (XV/34) (< annemin yanda) (Çorum), bizim oḳuĺda (XXII/20) (< bizzim okulda) (Kütahya), bizim köyde (XXIII-b/25) (Yozgat), senin ḳısı (XXVI/27) (< senin kızı) (Zonguldak), benim almanca (XXVI/428) (Bayburt), bänim anä (XXIX/1) (< benim annem) (Afyonkarahisar), benim tüḰKc̊e (XXX/4) (< benim Türkçe) (Aydın), yenkemin evde (XLI/2) (< yengemin evde) (Aksaray)

Karışık Yapılı İlgi Grubu

bizim *nachbar*lar (XXXII/123) (< bizim akrabalar), benim *fōābayter* (XXXVIII/30) (< benim ustabaşı), alinin *ṯ̇irinḳalle* (XXXVIII/53) (< Ali'nin büfe)

I. kuşaktan derlenen metinlerde bir kaynak kişide ilgi grubunun I. ve II. unsurundaki eklerin kullanılmadığı görülmüştür:

ben böyüḳ ğızın (XI/70) (< benim büyük kızımın) (Erzincan)

2.3.1.13.3. Yönelme Grubu

Birinci unsuru yönelme eki almış isimle, yalın hâlde olan başka bir ismin oluşturduğu kelime grubudur[257].

dile ḳolay (XXI/64) (Sivas), köyüme yaḫın (XIV/8) (< köyüme yakın) (Burdur), şirketin adına ikinci bi şirket (XXVII/30) (< şirketin adına ikinci bir şirket) (Bilecik)

[257] Aktan, *Türkiye Türkçesinin...*, s. 75.

2.3.1.13.4. Bulunma Grubu

Birinci unsuru bulunma eki almış isimle, yalın hâlde olan başka bir ismin oluşturduğu kelime grubudur[258].

evde yatalaḳ (XXII-b/36) (Kütahya), yüzde yüz (XXII/40) (Kütahya), iki senede bi (XVIII/33) (< iki senede bir) (Kayseri), haftada iki gün (XII/68) (Gaziantep), yüzde alTmış yüzde yeTmiş (IV/54) (< yüzde altmış yüzde yetmiş) (Kars), tanıdīmızıŋ yüzde doḴsan doḳuzu (IV/58) (< tanıdığımızın yüzde doksan dokuzu) (Kars), almanyada göçmen işçiler (IV/64) (< Almanya'da göçmen işçiler) (Kars), mülKde ġözüm olmayan birísıyım (IX/53) (< mülkte gözü olmayan birisiyim) (Kars), türkiyede ḳalmış gibi (XIII/18) (< Türkiye'de kalmış gibi) (Ankara), elinde pakeTlerle (XIII/37) (Ankara), evde mecbūrī (XXII-b/38) (< evde mecburî) (Kütahya), günde dört beş sāt (XXVI/346) (< günde dört beş saat) (Kırşehir), iki üç senede bi (XXXII/86) (< iki üç senede bir) (Afyonkarahisar), üç ayda atmış beş oyro (XXXIII/41) (Manisa)

2.3.1.13.5. Uzaklaşma Grubu

Birinci unsuru uzaklaşma eki almış isimle, yalın hâlde olan başka bir ismin oluşturduğu kelime grubudur[259].

sıradan bi vatandaş (XXXIV/75) (< sıradan bir vatandaş) (Kütahya), yaḫın bi köyden hanımla (XIV/8) (< yakın bir köyden hanımla) (Burdur), aTmış beşden bugüne (XIX/1) (< altmış beşten bugüne) (Nevşehir), vatanıŋdan ilk ‿ayrılışıŋ (XIII/17) (< vatanından ilk ayrılışın) (Ankara), aradan üş beş ‿ay (I/5) (< aradan üç beş ay) (Kütahya), dışarıdan imtihanla (V/15) (Çankırı), sekis ḳardeşden beşincisi (IV/4) (< sekiz kardeşten beşincisi) (Kars), birden beşe (XIII/70) (Ankara), birbirimizden memnūn (XVII/112) (Kayseri), sabaḥtan aḴşama (XXXII/17) (< sabahtan akşama) (Afyonkarahisar), babasından mīras (XXXIV/23) (Kütahya)

2.3.1.13.6. Vasıta Grubu

Birinci unsuru vasıta hâli eki almış isimle, yalın hâlde olan başka bir ismin oluşturduğu kelime grubudur[260].

dünyayla bi bālantınız (XXII-b/55) (< dünyayla bir bağlantınız) (Kütahya)

---

[258] Aktan, *Türkiye Türkçesinin*... s. 75.
[259] Aktan, *Türkiye Türkçesinin*..., s. 75.
[260] Aktan, *Türkiye Türkçesinin*..., s. 75.

2.3.2. Cümle

Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizesine cümle denir[261].

Derlenen metinlerde sadece Türkçe, Türkçe-Almanca karışık ve sadece Almancadan oluşan cümlelere rastlanmıştır. Sadece Türkçe unsurlardan oluşan cümlelerin I. kuşaktan III. kuşağa doğru gidildikçe yerini Türkçe-Almanca karışık veya sadece Almanca unsurlardan oluşan cümlelere bıraktığı görülmüş, ayrıca sadece Türkçe unsurlardan oluşan fakat Almanca mantığı ile kurulmuş -basit veya birleşik- yapılı cümlelere de rastlanmıştır.

Bu bölümde karşılaştırma yapabilmek amacıyla önce Almancanın cümle yapısı hakkında kısa bilgi verilmiş, devamında ise cümleler yalnız Türkçe unsurlardan ve Türkçe-Almanca unsurlardan oluşanlar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Almancanın Cümle Yapısı

Almanca cümle yapıları hakkında yapılmış ayrıntılı çalışmalar mevcuttur[262]. Tez konumuz Almanya'daki Türklerin Almanca dil kullanımları olmadığı için ayrıntıya girilmemiştir. Almancada cümleleri; yapılarına göre, yüklemine göre ve anlamlarına göre olmak üzere üç ana başlıkta incelemek mümkündür.

Yapılarına Göre Cümle Çeşitleri

Basit Cümle (Der Einfache Satz)

İçinde bir çekimli eylem bulunduran ve bir yargı bildiren cümlelere denir. Almancada cümle dizilişi özne (subjekt) + yüklem (prädikat) + nesne (objekt) + zarf (adverbial) şeklindedir.

Der Schüler öğrenci (özne) + *schreibt* yazıyor (yüklem) + *die Hausaufgabe* ödevi (nesne) + während des Unterrichts ders esnasında (zarf)

Bir cümlede yardımcı fiil (hilfswerb) haben/sein/werden varsa ikinci sırayı yardımcı fiil alır, asıl fiil ise cümlenin sonuna gider.

Ich (özne) + *werde* (yardımcı fiil) + *Türkisch* (nesne) *lernen* (yüklem) Ben Türkçe öğreneceğim.

---

[261] Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, 4. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s.44.

[262] Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Inea Balcik, Klaus Röhe ve Verena Wróbel, *Dir Große Grammatik Deutsch*, 2. Band, Pons GmbH, Sturttgart/Deutschland 2009, s. 404-471; Dursun Zengin, *Her Yönüyle Modern Almanca*, 5. Baskı, Kurmay Kitabevi, Ankara 2010, s. 125-131.

Birleşik Cümle (Zusammengesetzter Satz)

Birden çok çekimli fiille kurulan ve birden çok yargı bildiren cümlelerdir. Birleşik bir cümle iki şekilde kurulabilir: 1. Birden fazla temel cümleden[263] oluşan birleşik cümleler 2. Bir temel cümle ve onu tamamlayan bir veya birden fazla yan cümleden oluşan birleşik cümlelerdir.

Temel cümle + temel cümle:

Ich lerne Türkisch aber er lehrnt Deutsch. Ben Türkçe öğreniyorum fakat o Almanca öğreniyor.

Temel cümle + yan cümle:

Ich werde kommen wenn er heute nicht kommt. O bugün gelmezse ben geleceğim

Almanca birleşik cümle yapılarından özellikle relativsätza denilen bağlaçlı cümle yapılarını II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkçeye kod kopyalama şeklinde aktardıkları görülmüştür. Bu tür cümleler Almancada bağlaçlarla yapılırken Türkçede fiilimsilerle kurulmaktadır.

Er ist sehr glücklich weil er die prüfung bestehen hat. Sınavdan geçtiği için çok mutlu

Bazı kaynak kişilerin yükarıdaki cümlenin mantığı ile Türkçede "O çok mutlu çünkü sınavı geçti." şeklinde cümleler kurdukları görülmüştür. Bununla ilgili örnekler Türkçe bağlı cümleler kısmında bağlaçlı yan cümleler başlığı altında detaylı olarak verilmiştir.

Yüklemine Göre Cümle Çeşitleri

Almancada cümleler isim ve fiil cümlesi olmak üzere iki başlıkta incelenebilir.

İsim Cümlesi

Yüklemi isim olan cümlelerdir.

Das Auto ist neu. Araba yenidir.

Fiil Cümlesi

Yüklemi fiil olan cümlelerdir.

Der Opa schreibt den Brief. Dede mektup yazıyor

Anlamlarına Göre Cümle Çeşitleri

Anlamlarına göre Almanca cümleler ifade cümlesi, soru cümlesi, emir cümlesi, istek cümlesi, ünlem cümlesi, olumlu ya da olumsuz cümle olmak üzere yedi başlığa ayrılır.

[263] Çekimli eylemi ikinci sırada olan cümlelerdir: Ich (özne)+gehe (yüklem)+nach hause (nesne) ben eve gidiyorum.

İfade Cümlesi

Tek yargı bildiren cümlelerdir.

Wir lesen das Buch. Biz kitabı okuyoruz.

Soru Cümlesi

Almancada soru cümlesi iki şekilde yapılır: 1. Soru sözcükleri ile (warum, was, wann, wer...) yapılan soru cümleleri. 2. Soru sözcüğü olmadan yapılan soru cümleleri. Bu tür soru cümlelerinde çekimli fiil cümle başına getirilir, onu özne ve nesne takip eder.

Soru Sözcükleriyle Yapılan Soru Cümlesi

Warum kommst du nicht? Neden gelmiyorsun?

Soru Sözcüğü Olmadan Yapılan Soru Cümleleri

Kommst du heute nicht? Bugün gelmiyor musun?

Emir Cümlesi

Almancada emir cümlesi fiil çekiminden ve fiilin cümle içinde kullanımından anlaşılır. Almancada üç kişiye emredilebilir: du (sen), ihr (siz), Sie (nezaket bildiren siz).

ör.: *Ich lerne Türkisch* Ben Türkçe öğreniyorum.

Lerne Türkisch! Türkçe öğren.

Kommt morgen! Yarın gelin.

Kommen Sie morgen! Yarın geliniz.

İstek Cümlesi

Yüklemi istek bildiren cümledir. Almancada istek kipi *Konjunktiv II* ile fiil çekiminin II. haliyle yapılır.

Wenn ich doch reich wäre! Keşke zengin olsam

Ünlem Cümlesi

İçinde ünlem bulunan cümlelerdir.

Ah so! Öyle mi!

Olumlu ya da Olumsuz Cümle

Olumlu Cümle

Yüklemi olumlu yargı bildiren cümlelerdir.

Er hilft mir gern. O bana seve seve yardım eder.

Olumsuz Cümle

Yüklemi olumsuz yargı bildiren cümlelerdir. Olumsuz cümleler genellikle nicht, nein, kein, niemand... gibi olumsuzluk bildiren sözcüklerle yapılır:

Niemand ist zu Hause. Evde kimse yok.

Er kommt nicht. O gelmiyor.

Keiner versteht uns. Kimse bizi anlamıyor.

2.3.2.1. Yapılarına Göre Cümle Çeşitleri

2.3.2.1.1. Basit Cümleler

İçinde bir çekimli eylem bulunduran ve bir yargı bildiren cümlelere denir. Türkçede cümle dizilişi özne+nesne+zarf+yüklem şeklindedir. Derlenen metinlerde her üç kuşakta örnekleri çokça görülmüştür. Bununla birlikte Almanca mantığı ile Türkçe unsurlardan oluşmuş cümleler de tespit edilmiştir. Bu tür cümleler öge dizilişi Almancadan etkilenen basit cümleler başlığı altında verilmiştir.

buvanıŋ ќadı hemen çıĶdı (II/4) (babanın kağıdı hemen çıktı) (Kütahya), iki üç ay onu ōreTdiler (VII/40) (iki üç ay ona öğrettiler) (Makedonya), almanyada çalışdıḫları gibi görünmüyodular (IX/14) (Almanya'da çalıştıkları gibi görünmüyordular) (Kars), bin doḳuz yüz aTmış ◡ altı senesinde erzincan iş bulma ḳurumuna yazıldım (XI/11) (bin dokuz yüz altmış altı senesinde Erzincan İş Bulma Kurumuna yazıldım) (Erzincan), türKler dā çounluĶla yapıyor taĶsi ēliyetini (XLV/29) (Daha çoğunlukla Türkler alıyor taksi ehliyetini) (Kayseri), neyse bizim şefi aradım (XXIII/6) (Yozgat), yemek yiyodu (XXVI/56) (< yemek yiyordu) (Aksaray), şehiTdedeli köyden geliyom (XXVI/75) (Şehitdedeli köyünden geliyorum) (Kırşehir), dedenler bizim ḳomşumuzdu (XXVI/84) (Aksaray), seni görünce küçüKlūm aĶlıma geldi (XXVI/194) (seni görünce küçüklüğüm aklıma geldi) (Kırşehir), oḳuĺdan sona toP̄c̄u olmaḳ isdiyom (XXVI/212) (okuldan sonra topçu olmak istiyorum) (Zonguldak), sen oynuya oynuya benim gibi gözleri de maḫveTmişsin (XXVI/265) (< sen oynaya oynaya benim gibi gözleri de mahvetmişsin) (Aksaray), en büyük şirkeT de hollandanın (XXVII/28) (Bilecik), alman ḳanı yavaş yavaş yoḳ ◡ olmaya başladı (XXVII/39) (Alman kanı yavaş yavaş yok olmaya başladı) (Bilecik), orda c̓oḳ yüsdúk̂ (XXXIX/8) (orada çok yüzdük) (Ankara), türkiye uşdūḫ (XL/1) (Türkiye'ye uçtuk) (Nevşehir), yenkemin evde baĺḳonu var (XLI/2) (< yengemin evde balkonu var) (Aksaray)

2.3.2.1.2. Birleşik Cümleler

Bir temel cümle ve bu temel cümlenin anlamını tamamlayan bir veya birden fazla yardımcı cümlelerle kurulan cümlelere denir. Birleşik cümleler birden fazla yargı bildirirler. Türkçede birleşik cümlelerin şartlı birleşik, iç içe birleşik ve ki'li birleşik olmak üzere üç türü mevcuttur.

2.3.2.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler

Yüklemi şart kipiyle çekimlenmiş bir yan cümle ile bu yan cümle tarafından tamamlanan bir temel cümleden oluşan cümlelerdir.

yāni sen siġara içiyosan yārın birgün o çocu͡un siġara işmesi muḥtemeldir, haTdā büyük iḥtimaldir (XXVI/163) (yani sen sigara içiyorsan yarın birgün o çocuğun sigara içmesi muhtemeldır, hatta büyük ihtimaldir) (Aksaray), benim yerimde başġası olsa evlenür (XVIII/71) (benim yerimde başkası olsa evlenir) (Sivas), yāni eşim rüyāsında görse inanamıycaḳ (VIII/60) (yani eşim rüyasında görse inanmayacak) (Bolu), yāni u baŋa kürek getir derse ben ġazma getiriyom (I/46) (yani o bana kürek getir derse ben ona kazma getiriyorum) (Kütahya), hangi firmaya kim gidecēse isimleri oḫudu tek tek (XI/31) (hangi firmaya kim gidecekse isimleri okundu tek tek) (Erzincan), babanın bütün haylazlıḲlarını ōrenmek isdiyosan bana sorabilirsin (XXVI/84) (babanın bütün haylazlıklarını öğrenmek istiyorsan bana sorabilirsin) (Aksaray), ben oḳulu başarılı bitirisem baŋḳacı olmaḳ isdiyom (XXVI/215) (ben okulu başarılı bitirirsem bankacı olmak istiyorum) (Kırşehir), paraŋ varsa iyisiŋ yoḲsa kötüsüŋ (XXVII/59) (paran varsa iyisin, yoksa kötüsün) (Bilecik)

2.3.2.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümleler

Bir cümle ile o cümle içinde yer alan başka bir cümlenin oluşturduğu cümlelere denir.

ben de dedim, benim sāten türkiyede yabancı dilim almancaydı (XII/16) (ben de dedim, benim zaten Türkiye'de yabancı dilim Almancaydı) (Gaziantep), çocuḲlarınıŋ al götür, dedi (V/65) (çocuklarını al götür, dedi) (Çankırı), çocuḫlarımı getirdi͡im için ḳızıyo, dedim (XIII/48) (çocuklarımı getirdiğim için kızıyor, dedim) (Ankara), seni ḳaydedelim, dedi (XIV/15) (Burdur), bi deneyelim, dedi (XXII/13) (Kütahya), dedim, şef araba çeKmiyo (XXIII/7) (dedim, şef araba çekmiyor), uzaḳ bi yer olmasın çoḳ, diyo (XXVI/93) (uzak bir yerde olmasın çok, diyor) (Bayburt), ben, benim çocuḲları ḳurtardım, diyemem (XXVII/15) (ben, benim çocukları kurtardım, diyemem) (Bilecik), bu nereye ġadā gidecek, bilmiyom. (XXVII/37) (bu nereye kadar gidecek, bilmiyorum)

(Bilecik), imperator demiş seni imperator yapıyom, demiş (XXVIII/35) (Afyonkarahisar)

2.3.2.1.2.3. Ki'li Birleşik Cümleler

Bağlaç olan ki ile kurulan birleşik cümleye ki'li birleşik cümle denir.

bir gün olmadı ki türkiye hayaliyle yaşamayayım (XIV/1) (Burdur), bi de ġar var ki bu boy (XVII/23) (bir de kar var ki bu boy) (Kayseri), fırın yaPdım ki eKmek parası çıḫsın diyerek (XVIII/27) (fırın yaptım ki ekmek parası çıksın diyerek) (Sivas), alman demiş ki belki bunnā, aradan bi iki ay geşdi, hasdalanmışlādır (I/33) (Alman demiş ki belki bunlar, aradan bir iki ay geçti, hastalanmışlardır) (Kütahya), ben de dedim ki çocuĶlā buraya gelsiŋ (XXII/7) (ben de dedim ki çocuklar buraya gelsin) (Kütahya), utanmasa deceK ki ġucaḫlara oturuŋ (XXIII-b/30) (utanmasa diyecek ki kucaklara oturun) (Sivas), on bir tāne çocuḳ, hiçbirinin āzından duymadım ki ben oḳumayı seviyom diyen (XXVI/159) (on bir tane çocuk, hiçbirinin ağzından duymadım ki ben okumayı seviyorum diyen) (Kırşehir), ben de bunu tākibe aldım ki baḳıyorum yāni her gün neyi annatıyo (XXVI/319) (ben de bunu takibe aldım ki bakıyorum her gün neyi anlatıyor) (Aksaray)

2.3.2.1.3. Sıralı Cümleler

Tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur. Cümleler, birbirinden virgül veya noktalı virgülle ayrılır[264]. Sıralı cümleler ortak öge bulundurması veya bulundurmaması bakımından bağımlı sıralı ve bağımsız sıralı cümle olmak üzere ikiye ayrılırlar.

2.3.2.1.3.1. Bağımlı Sıralı Cümleler

Sıralı cümlelerden ortak öğesi bulunan cümlelerdir.

hePsının beş ḳat apartomanı var, ḳapıda sıfır arabaları var. (IX/83) (< hepsinin beş kat apartmanı var, kapıda sıfır arabaları var) (Kars), ōlum gelmezdi, gelinim gelmezdi (XVIII/74) (oğlum gelmezdi, gelinim gelmezdi) (Sivas), ben sāten onnarnan oturuyom, bilmiyom bile geldiKlerini (XVII/10) (ben saten onlarla oturuyorum, bilmiyorum bile geldiklerini) (Kayseri), normal vatandaş nası yaşıyo, ne iş yapıyo, nası ġazanıyo (XXII-b/14) (< normal vatandaş nasıl yaşıyor, ne iş yapıyor, nasıl kazanıyor) (Kütahya), sän türḳíye giTdiŋ mī, nä zāman giTdiŋ türḳíye (XXV/15) (sen Türkiye gittin mi, ne zaman gittin Türkiye?) (Uşak), batuan sen bunnarı tanıyo musun, ḳonuşuyo musunuz, arḳadaş

[264] Karahan, *Türkçede Söz ...*, s.66.

oldunuz mu? (XXVI/69) (Batuhan sen bunları tanıyor musun, konuşuyor musun, arkadaş oldunuz mu?) (Aksaray), yedinci sınıfdayım, rāmisle aynı sınıfdayım (XXVI/86) (Bayburt), hangi noTlardan ḳaybeTdin, hangi derslerden ḳaybeTdin? (XXVI/114) (hangi notlardan kaybettin, hangi derslerden kaybettin?) (Kırşehir), o seni itiyo, vuruyo (XXVI/271) (o seni itiyor, vuruyor) (Tokat), bän ç̄oḳ tüR̥Kce aĺmanc̄a filimleR̥ä baḳıyom, dizileR̥ä baḳıyom (XXVI/375) (ben çok Türkçe Almanca filimlere bakıyorum, dizilere bakıyorum) (Niğde), adam, türKçe ḳonuşuyosun annamıyo, almanca ḳonuşuyosun annamıyo (XXVII/35) (adam, Türkçe konuşuyorsun anlamıyor, Almanca konuşuyorsun anlamıyor) (Bilecik)

2.3.2.1.3.2. Bağımsız Sıralı Cümleler

Sıralı cümlelerden ortak öğesi bulunmayan cümlelerdir.

ben çoḳ iyiyim, söylenen sözlere aldırmayın (IX/34) (Kars), elimi götürüyorum, elimi ıssırıyór (X/32) (elimi götürdüm, elimi ısırıyor) (Elazığ), camdan baḫıyorum, camdan bi taraf gözüKmüyo (XIII/24) (camdan bakıyorum, camdan bir taraf gözükmüyor) (Ankara), ḳozaḴlı iyi dīldi, ben beyenmedim (XXIII-b/2) (Kozaklı iyi değildi, ben beğenmedim) (Yozgat), ne zaman dōdunus siz, hangi ayda (XXVI/102) (ne zaman doğdunuz siz, hangi ayda?) (Aksaray), git nargile al, işmeḥ yasaḫ (XXIII-b/47) (git nargile al, içmek yasak) (Yozgat), bänim aR̥ḳadaş vaR̥, savaşda gözün önünde annesini ve babasını öldüR̥müşlē (XXVI/297) (benim arkadaş var, savaşta gözün önünde annesini ve babasını öldürmüşler) (Niğde), bugün git, kimnē var (XXVII/9) (bugün git, kimler var) (Bilecik), bunnā yuḳarda ḳaynaḳ yapıyolādı, ben aşşāda ḳoruma yapıyom (XXVII/34) (bunlar yukarıda kaynak yapıyorlardı, ben aşağıda koruma yapıyorum) (Bilecik), hiḱāye anlatıyom, siz de dinleyin (XXVIII/2) (hikâye anlatıyorum siz dinleyin) (Ankara)

Almancanın Etkisiyle Kurulan Sıralı Cümleler

II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde fiilimsilerle veya edatlarla kurulabilecek bazı cümlelerin Almancanın etkisiyle sıralı cümleler şeklinde kuruldukları görülmüştür:

bi ḳıral varmış, kendisi ḳıral olmaḳ isdemedi (XXVIII/57) (< kendisi kral olmak istemeyen bir kral varmış)

bän binemiyodu, bän küşüKdü (XXXIX/12) (Küçük olduğum için ben binemiyordum)

2.3.2.1.4. Bağlı Cümleler

Cümle başı bağlaçları ile birbirine bağlanan cümlelere bağlı cümle denir[265].

buvaŋ seni ya omuzlāna alırdı ya da ben sırtıma sarādım (II/14) (baban seni ya omuzlarına alırdı ya da ben sırtıma sarardım) (Kütahya), bin doḳuz yüz ḳırḳ ◡ altı tārīḫinde ḳarsıŋ merkes ḳaraḳara köyünde doğummum olmuş ve orada sekis ḳardeşden beşincisi olaraḴ dünyáyá gelmişim (IV/3) (bin dokuz yüz kırk altı tarihinde Kars'ın merkez Karara köyünde doğumum olmuş ve orada sekiz kardeşten beşincisi olarak dünyaya gelmişim) (Kars), işime gèderim veyāhut yürüş yaparım (XI/89) (işime giderim veyahut yürüyüş yaparım) (Erzincan), ben kendi kendine bilsiŋ çözsüŋ cünkü ben sölēsem ġıymeti ġalmaz (XXII/41) (ben kendi kendine bilsin çözsün çünkü ben söylersem kıymeti kalmaz) (Kütahya), bi abimin ismi fāyik bi de dedemin (XXVI/82) (bir abimin ismi Faik bir de dedemin) (Kırşehir), oḳulu sevmiyodum ama şu an bulundūm durum hiç iyi dėyil (XXVI/175) (okulu sevmiyordum ama şu an bulunduğum durum hiç iyi değil) (Kırşehir), bunu annatıyo çocuḴlara ve ben de bunu tākibe aldım (XXVI/319) (bunu anlatıyor çocuklara ve ben de bunu takibe aldım) (Aksaray), çin imparatoru çoḳ yaşlandī için artıḳ ḥükümdarlīna son vermek isdiyomuş ama güvendī bi aḴrabāsı da yoḴmuş (XXVIII/4) (Çin imparatoru çok yaşlandığı için artık hükümdarlığına son vermek istiyormuş ama güvendiği bir akrabası yokmuş) (Ankara),

Almancanın Etkisiyle Kurulan Bağlaçlı Cümleler

II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde fiilimsilerle veya edatlarla kurulabilecek bazı cümlelerin Almancanın etkisiyle birbirine bağlaçlarla bağlanan iki ayrı cümle şeklinde kuruldukları görülmüştür. Almancada relativsatz denilen bağlaçlı yan cümleler; zaman, neden, koşul, sonuç, zıtlık, amaç... vb. anlamlar taşırlar ve bir bağlaçla temel cümleye bağlanırlar. Fakat bu cümleler Türkçeye aktarılırken bağlaçların yerini fiilimsiler veya edatlar alır.

Eren lernt Deutsch, weil er in Deutschland studieren will.

Verilen cümlenin birebir Türkçeye aktarımı "Eren Almanca öğreniyor çünkü o Almanya'da öğrenim görmek istiyor." şeklindedir. Türkçe cümle kurallarına göre ise "Eren Almanya'da öğrenim görmek istediğinden/istediği için Almanca öğreniyor." şeklinde olmalıdır. Dikkat edilirse Almanca birleşik cümle dizilişinde ikinci cümle olan

[265] Aktan, *Türkiye Türkçesinin* ..., s. 137.

"Almanya'da öğrenim görmek istiyor." cümlesi Türkçede birinci cümle olmuştur. *weil* bağlacı ise yerini Türkçe bir fiilimsiye/edata bırakmıştır.

II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde bu tür kullanımların örneklerine rastlanmıştır.

bulamıyom ben çünk benim ḳuran başġa (XXIV/7) (benim Kur'an başka olduğundan/olduğu için ben bulamıyorum)

almannarın gençleri şey yaPmıyo isdemiyo. çünkü almanya *hartz vier* veriyo (XLV/28) (Almanya *hartz vier* verdiği için Almanların gençleri şey yapmak istemiyor)

onnā kücüken bänim elim tuTdulā. cünkü bän näḥ yórebiliğdim ḥişbi şā̄ yaPmıyodum (XXIX/63) (onlar ben yürüyemediğim ve hiçbir şey yapamadığımdan benim elimi tuttular)

bän performasi ḥiş ī beyenmẹ̄dīm ç̄ünkü zor antıreman yaPdıḳ (XXXI/12) (zor antrenman yaptığımız için ben performansı hiç beğenmedim)

o zaman bi kere yapamadíĺar *weil* ḳuşĺar yemek yedī (XXXVII/3) (Kuşlar yemleri yediği için o zaman bir kere yapamadılar)

ardıḳ *dick* oĺmasa da *essen* yaP̄caḳ *weil sehr hungRig*di (XXXVII/11) (Çok aç olduğu için şişman olmasa da artık yiyecekti)

onnar c̄azıĺar ḳowuyodu cünḵü onnar öyle zamanda ḵi *die leute haben immer gedacht das geißten da sind*. (XXIV/5) (insanlar öyle zamanda yaşıyordular ki cadıların onlarla aynı ortamda yaşadıklarını düşündüklerinden onları kovdular)

2.3.2.1.5. Eksiltili Cümleler

Genellikle günlük konuşmalarda yer alan ve bazı ögeleri kesilerek söylenen veya fiili kullanılmadan söylenen cümleye eksiltili cümle denir[266].

yedi sekis sāt yolda... (VII/8) (yedi sekiz saat yolda...) (Makedonya), geride bıraḳacaĶların... (VIII/107) (geride bırakacakların) (Bolu), benim buraya geliş amacım daha bambaşġa şeyler...(XII/17) (benim buraya geliş amacım daha bambaşka şeyler...) (Gaziantep), on sene...(XXII-b/6) (Kütahya), ḥotel benim çoḫ... (XXIII-b/13) (hotel benim çok...) (Sivas), günlük ne ġada kesesẹ̄ o ġada para... (XXVI/218) (günlük ne kadar kesersen o kadar para...) (Kırşehir), ç̄oḫ ḥobilēm vaR̤: yüzmeḵ, fuTboĺ... (XXVI/227) (Niğde)

[266] Aktan, *Türkiye Türkçesinin...*, s. 139.

2.3.2.2. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

Yükleminin türüne göre cümleler isim ve fiil cümlesi olmak üzere iki türdür.

2.3.2.2.1. İsim Cümlesi

Yüklemi isim olan cümlelere denir.

onlar da senin ve benim gibiydiler (III/1) (Sivas), ben burda sevilen bir insanım (X/1) (Bingöl), işde burası benim çalışmış oldūm oḳul (XIII/70) (işte burası benim çalışmış olduğum okul) (Ankara), benim ilk aşġımdı (XII/23) (benim ilk aşkımdı) (Gaziantep), baḳ, benim şurda bi ḳomşum vardı, alman (XXII-b/40) (bak, benim şurda komşum vardı, Alman) (Küyahya), ondan öncekiler ḳavundu (XXIII/28) (Yozgat), ben de ordaydım (XXVI/54) (Aksaray), bi abimin ismi fāyik bi de dedemin (XXVI/82) (bir abimin ismi Faik bir de dedemin) (Kırşehir), dedenler bizim ḳomşumuzdu (XXVI/84) (Aksaray), türKlüKle hiçbi alāḳası yoḴdu (XXVII/41) (Türklükle hiçbir alakası yoktu) (Bilecik), yenkemin evde baĺḳonu var (XLI/2) (yengemin evde balkonu var) (Aksaray)

2.3.2.2.2. Fiil Cümlesi

Yüklemi fiil olan cümlelere denir.

ḳurşun dumanından zehirlendim (IX/26) (Kars), onnarnan ġāyet iyi bi şekilde annaşıyodum (III/5) (onlarla gayet iyi bir şekilde anlaşıyordum) (Sivas), elazīŋ da o gece lambalar söndü (X/17) (Elazığ'ın da o gece lambaları söndü) (Bingöl), bir sene de nışannılı beKledim (XVII/17) (bir sene de nişanlı bekledim) (Kayseri), ben geldiim zaman çocuḫlara hemen oyuncaḳ getiriyodu (XIII/52) (ben geldiğim zaman çocuklara hemen oyuncak getiriyordu) (Ankara), türKler dā çounluḴla yapıyor taḴsi ēliyetini (XLV/29) (Daha çoğunlukla Türkler alıyor taksi ehliyetini) (Kayseri), utanmasa deceK ki ġucaḫlara oturuŋ (XXIII-b/30) (utanmasa diyecek ki kucaklara oturun) (Sivas), onnar da bomba atıp onnarı ḳowaĺiyomuş (XXIV/16) (onlar da bomba atıp onları kovalıyormuş) (Eskişehir), uzaḳ bi yer olmasın çoḳ, (XXVI/93) (uzak bir yerde olmasın çok) (Bayburt), aĺmadım (XXVI/113) (< alamadım) (Manisa)

2.3.2.3. Anlamına Göre Cümleler

Anlamına göre cümleler olumlu, olumsuz, soru ve emir cümlesi olmak üzere dört başlıkta incelenebilir.

2.3.2.3.1. Olumlu Cümleler

Bir yargının gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini bildiren cümlelere denir.

başarılı oldum bāzı görevlerde (III/28) (başarılı oldum bazı görevlerde) (Sivas), elimi götürüyorum, elimi ıssırıyór (X/32) (elimi götürüyorum, elimi ısırıyor) (Elazığ), ġaynımıŋ yanında çalışdı (XVII/24) (kaynımın yanında çalıştı) (Kayseri), ben bunu idrāḳ edennerdenim (XIV/62) (ben bunu idrak edenlerdenim) (Burdur), o ḳadının sōra çoḫ yardımını gördüm (XIII/38) (o kadının sonra çok yardımını gördüm) (Ankara), türKler dā çounluḴla yapıyor taḴsi ēliyetini (XLV/29) (Daha çoğunlukla Türkler alıyor taksi ehliyetini) (Kayseri), baḳ, benim şurda bi ḳomşum vardı, alman (XXII-b/40) (< bak, benim şurda bir Alman komşum vardı) (Küyahya), pis görünüyodu (XXIII-b/56) (Sivas), bugün seni ben oḳutacām (XXIV/38) (bugün seni ben okutacağım) (Eskişehir), o zaman diKġaTlı ol (XXVI/28) (o zaman dikkatli ol) (Aksaray), sekizinc ‿ ayın on ikisinde bizim antıramannar başlıyo (XXVI/94) (sekizinci ayın on ikisinde bizim antrenmanlar başlıyor) (Kırşehir), yenkemin evde baĺḳonu var (XLI/2) (yengemin evde balkonu var) (Aksaray)

2.3.2.3.2. Olumsuz Cümleler

Yargıyı olumsuz olarak bildiren cümlelerdir. Olumsuzluk fiilde -mA ekiyle isimde ise değil edatıyla yapılır.

ben ġurbeTde bu ḳadar zaman ḳalacāmı hiç tāmin eTmemişdim (III/76) (Ben gurbette bu kadar zaman kalacağımı hiç tahmin etmemiştim) (Sivas), ev sayibine izin vermemişiz (X/80) (ev sahibine izin vermemişiz) (Bingöl), ordan tūris gedilmes (XVII/27) (oradan turist gidilmez) (Kayseri), onuŋ üçün isdemiyom gėTmek yavrularımı bıraḫıp da (XV/70) (onun için istemiyorum gitmek yavrularımı bırakıp da) (Çorum), saḳın, dışarıya çıḫma (XIII/24) (sakın, dışarı çıkma) (Ankara), türKce dersi vermiyolādı (XXII/1) (Türkçe dersi vermiyorlardı) (Kütahya), kendin geçinemiyosuŋ, kirānı ödeyemiyosuŋ, ġarnını doyuramıyosuŋ (XXII-b/22) (kendin geçinemiyorsun, karnını doyuramıyorsun, kiranı ödeyemiyorsun) (Kütahya), dedenin adı rāmiz deyildi, senin (XXVI/79) (dedenin adı Ramiz değildi, senin) (Aksaray), uzaḳ bi yer olmasın çoḳ, (XXVI/93) (uzak bir yerde olmasın çok) (Bayburt), aĺmadım (XXVI/113) (alamadım) (Manisa), ana derslerde şey olmamalı, muzaffer (XXVI/127) (Aksaray), şu an bulundūm durum hiç iyi dėyil (XXVI/175) (şu an bulunduğum durum hiç iyi değil) (Kırşehir), türKlüKle hiçbi alāḳası yoḴdu (XXVII/41) (Türklükle hiçbir alakası yoktu) (Bilecik), beni oḳuTmuyo hoca (XXVII/53) (beni okutmuyor hoca) (Bilecik), ikinciyi soramazsın (XXVIII/21) (Ankara), bi kişi çiçē güzel deilmiş (XXVIII/34) (bir kişinin çiçeği güzel değilmiş) (Afyonkarahisar)

2.3.2.3.3. Soru Cümlesi

Soru bildiren cümlelere soru cümlesi denir.

annem geldi, ġızım niye ālıyoŋ? (XVII/14) (annem geldi, kızı niye ağlıyorsun?) (Kayseri), soruyola, yer ‿ altında n‿aPdıŋ, nasıdı, ne ġadā çalışdıŋ, yer ‿ altında hangi işi yaPdıŋ? (I/14) (soruyorlar, yer altında ne yaptın, nasıldı, ne kadar çalıştın, yer altında hangi işi yaptın?) (Kütahya), adam dedi, senin çocu‿un mu var, evli misin? (VI/36) (adam dedi, senin çocuğun mu var, evli misin?) (Aydın), türKce dersine ne zaman başladıŋız? (XXII/30) (Türkçe dersine ne zaman başladınız?) (Kütahya), ne anlama geliyo, cadılar bayramı? (XXIV/6) (ne anlama geliyor, cadılar bayramı) (Eskişehir), evde oḳudun mu? (XXIV/46) (Eskişehir), ḳaç yaşıŋdasıŋ? (XXV/3) (kaç yaşındasın) (Uşak), top oynuyo musun sen (XXVI/90) (top oynuyor musun sen) (Kırşehir), namaz ġı̱labiliyoŋ mu? (XXVII/50) (namaz kılabiliyor musun?) (Bilecik)

2.3.2.3.4. Emir Cümlesi

Yüklemi emir kipinde olan cümleye denir.

olmasın bunlar (XVI/3) (Ordu), nufús cüzdanıŋı getir, gel (XIV/14) (nüfus cüzdanını getir, gel) (Burdur), allah rahmet eTsin (XV/8) (Allah rahmet etsin) (Çorum), çocuḴlarıŋı al götür (V/65) (çocuklarını al götür) (Çankırı), gel, beni geri ġótúr (XVII/47) (gel, beni de götür) (Kayseri), türKce ġonuş (XXII/27) (Kütahya), bāri ḥafdada iki üş sāt dört sāt almanca ḳursuna giTsiŋ (XXII-b/25) (bari haftada iki üç saat, dört saat Almanca kursuna gitsin) (Kütahya), beni bi dinleyin (XXIV/35) (Afyonkarahisar), türkçe ḳonuşmaya çalış (XXVI/58) (Aksaray), bugün git (XXVII/9) (Bilecik), gençler, beni dinleyin (XXVIII/1) (Ankara)

2.3.2.4. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

Yükleminin yerine göre cümleler kurallı ve devrik olmak üzere iki başlıkta toplanır.

2.3.2.4.1. Kurallı Cümleler

Yüklemi sonda bulunan cümleye denir.

burdurda iki ay eyitim gördüm (XVI/12) (Burdur'da iki ay eğitim gördüm) (Ordu), elazīŋ da o gece lambalar söndü (X/17) (Elazığ'ın da o gece lambaları söndü) (Bingöl), kötü yola düşmesinler (XI/77) (Erzincan), uçaḳ bürōsuna götürdü (XVIII/37) (uçak bürosuna götürdü) (Sivas), bi bodrum ḳaTda bi yere gelmişdik (XIII/24) (bir bodrum katta bir yere gelmiştik) (Ankara), ondan öncekiler ḳavundu (XXIII/28) (Yozgat), onnar da bomba atıp onnarı ḳowaĺiyomuş (XXIV/16) (onlar da bomba atıp onları

kovalıyormuş) (Eskişehir), ben de ordaydım (XXVI/54) (Aksaray), bu nereye ġadā gidecek, bilmiyom? (XXVII/37) (bu nereye kadar gidecek, bilmiyorum?) (Bilecik), yenkemin evde baĺķonu var (XLI/2) (yengemin evde balkonu var) (Aksaray)

2.3.2.4.2. Devrik Cümleler

Yüklemi sonda bulunmayan cümleye denir.

çou izine bile gidemiyo almanyadan yardım aldıı için (II/24) (çoğu izine bile gidemiyor Almanya'dan yardım aldığı için) (Kütahya), yengem de vardi yanımızda (X/18) (yengem de vardı yanımızda) (Bingöl), adanadan sōna istanbula nakil yapıldı oķulum (XII/6) (Adanadan sonra İstanbul'a nakil yapıldı okulum) (Gaziantep), ḫoşuma geTdi almanya (XVIII/59) (hoşuma gitti Almanya), çoķ ķar yaardı bizim oralarda (XVI/5) (çok kar yağardı bizim oralara) (Ordu), türKler dā çounluĶla yapıyor taĶsi ēliyetini (XLV/29) (Daha çoğunlukla Türkler alıyor taksi ehliyetini) (Kayseri), tā önceden alman vatandaşlīna ġarşıydım ben (XXII/49) (Daha önceden Alman vatandaşlığına karşıydım ben), baķ, benim şurda bi ķomşum vardı, alman (XXII-b/40) (bak, benim şurda komşum vardı, Alman) (Küyahya), pegasus da milleti soyyolar bi yandan (XXIII-b/67) (Sivas), top oynuyo musun sen (XXVI/90) (top oynuyor musun sen) (Kırşehir), beni oķuTmuyo hoca (XXVII/53) (beni okutmuyor hoca) (Bilecik)

Türkçe cümleler özne+nesne+yüklem şeklinde kurulurken Almancada ise özne+fiil+nesne şeklinde kurulur. II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerden derlenen metinlerde Türkçe cümlelerin öge dizilişinin Almancanın etkilendiği görülmüştür:

ḫäb isdiyodū adamı aTsın evden böle (XXXVII/2) (eşinin (onları) evden atmasını hep istiyordu)

onnar bilmiyodu o ġadın *hexe* (XXXVII/7) (onlar, o kadının cadı olduğunu bilmiyordu)

2.3.2.5. Karışık Yapılı Cümleler

Bir cümle içinde Türkçe ve Almanca unsurlar birlikte bulunuyorsa bu tür cümlelere karışık yapılı cümleler denir. Karışık yapılı cümleler, I. kuşaktan derlenen metinlerde öge düzeyinde görülmüşken II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde hem öge hem de cümle düzeyinde tespit edilmiştir.

2.3.2.5.1. Karışık Yapılı Cümlelerin Yapı Bakımından İncelenmesi

2.3.2.5.1.1. Karışık Yapılı Basit Cümleler

Karışık yapılı basit cümleler her üç kuşaktan derlenen metinlerde çokça görülmüştür. Karışık yapılara; özne, yüklem, nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümleci düzeyinde rastlanmıştır.

Öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

heim çoḫ ġözeldúr (XIV/41) (yurt), bizim *generasyon* yavaş yavaş gidiyor (XXI/74) (jenerasyon), berāber çalışıŋ diy yalvadı *maystar* (XV/48) (şef, usta), *arbaysamt*a mürācāt ḳanunu iki biŋ yılında çıḴdı (I-b/1) (İş ve İşçi Bulma Kurumu), iki *pRüfung* var (XLV/3) (sınav), sana o *fertu̱rāḳ* geliyo, eviŋe (XXII-b/53) (sözleşme), *staatenlos* yazıyo (XXII-b/57) (vatansız), onda *termin*im var (XXII-b/75) (randevu), bi iki ay önce bize yeni *Reifen* geldi (XXIII/28) (araba teker lastiği), bi de şey yemeKlerin *geschmack*ı yoḴdu (XXIII-b/21) (tat), bi kere ḳozaḴlıda *see* yoḳ (XXIII-b/42) (deniz), bi de banyodaki *wasserhahn* var ya, su ġaçırıyodu süreKli (XXIII-b/59) (musluk), *englisch note* yeTmiyodu (XXVI/115) (İngilizce notu), bizim zamanımızda *ausbildung* çoḳ ḳolaydı (XXVI/186) (staj), *nachteile und vorteile* vaR̥ (XXVI/286) (avantaj ve dezavantaj), en güzel *blume*yi getiren ḳıraĺ oĺc̄aḳ (XXVIII/52) (çiçek), käTşen bizim būrda bi *familien mord* oĺdū (XXIX/17) (aile cinayeti), almanların *soße*ları çoḳ güzel (XXIX/44) (sos), normaĺ işde çalışannā, *arbeiter*lar kendisinden fazla para alıyo (XXXII/5) (işçi), *staat* bunnardan vergisini alamıyo (XXXII/116) (devlet), o *kRankenhaus* çoḳ uzun süreden beri orda (XXXIV/101) (hastahane)

Yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

ben u zaman *arbaysam*daydım (I-b/1) (İş ve İşçi Bulma Kurumu), ō çoḫ *sūs* olmuşuŋ (XIII/87) (hoş, güzel), *siben yare untertage arbayt* yaPdım (I/48) (yedi yıl maʿdende çalışma), normal ēliyet yaPmaḴdan *ist viel schwieRiger* (XLV/31) (çok daha zor), ēliyet alırken *alles mus du auswendig wissen* (XLV/24) (her şeyi ezbere bilmelisin), nerdeyse *unfall* yapıyoduḫ (XXIII-b/6) (kaza), o oteli kim saŋa *emf̄elen* yaPmışdı? (XXIII-b/12) (tavsiye etmek), *eisenbahn*da *lokfühRer*yım (XXVI/2) (demiryollarında makinistim), *danach kriegst du* dā iyi *waffe* (XXVI/248) (sonra daha iyi silah elde ediyorsun), bāzı *pause* yapıyōm (XXVI/339) (teneffüs), *beştellin* yaPcez (XXXIII/29) (sipariş vermek), *da gab es zwei steine* yuvarlaḳ böle (XXXVI/30) (orada iki tane taş vardı), *aber ich kann nicht* tüR̥Kc̄äḥ (XXXIX/5) (ben Türkçe bilmiyorum)

Nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

ben ona *hake* getiriyom (I/46), *banane* dedi (III/56), *ġasthauz* derler, ollar (IX/29), dā *u-banı* görüyorum (X/66), hani bis almanyada *ērenamTliş* diyorus (XII/53), bu *rōte ḳuroy*sun, işde alman ḳızılhaçınıŋ, reKlamını gördüm orda (XIII/55), burda geldığımde o *şıtabla* sürerdi (XVII/59), ēliyet alırken *alles mus du auswendig wissen* (XLV/24), *bRemse*leri geçen yaPdıydıḳ (XXIII/26), *diktiergeRäti* şu tarafa uzatın (XXVI/96), o bi tāne *weltkRieg auslösen* yaPmaḳ isdiyo (XXVI/303), kimler *türkisch unterRicht oder ReligionsunterRicht* görüyo oḳulda? (XXVI/415), ama adam oraya bi tāne *platte* yaPmış (XXIX/29), *wörterbuch* aĺdím (XXX/12), bunnara *hilfskRaft* diyolar (XXXII/12), *arbeitslos* ġalınca *arbeitslosen geld eins* alıyo ilk etaPda (XXXII/23), *schlecht wetter geld* veriyodu (XXXIV/126), annesi *ein meter lang schal machen* yaPdı (XLIV/10)

Dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

ondan sōna götürürlerdi *heim*a (XVI/36), *siben yare untertage arbayt* yaPdım (I/48), *montīrerin* olaraḳ aynı *abtayluŋḳ*a işe başladı (VII/68), iki sene *heim*da ġaldım (I/47), *hōfın*larda çalışirdim (IV/26), orada *pirivat* evde ḳaldım (IV/39), buraya geldīmiz zaman gelenlerin çoḳları kendilerini bu almanların *ġasthawuz*larında ḳaybeTmişler (V/38), burda çocuḳlarımızı kimisini *kinderġartın*a, kimisini ilḳoḳula, kimisini ortaoḳullara ḳaydeTdirdik (V/66), büyük bi esgi binaydı zāten *banof*un orda (VI/22), *ḫaym*a getırdı benı (IX/23), yindik *banof*da (X/29), *kindeġarte*ye gönderdim (XXI/65), hasdānelerde, *fileygehaym*larda, evdeki yalıŋıs yaşlı müslüman bayannara gidiyorus (XIII/60), türKce dersi aldıŋız mı orda, *ġu̱runTşūle*de (XXII/17), oḳulu bitirdiKden sōna ben *ausbildung*a başladım (XXII-b/6), isdedīn zaman *schRiftliche pRüfung*a gidiyon (XLV/33), *autobahn*a çıĶcaz (XXIII/5), *standspuR*a zor girdim (XXIII/6), giTdīmiz dolmuşcu adam *kurve*ye yüz yirmiyle girdi (XXIII-b/2), *kunterbund* gidiyom (XXV/18), *danach kriegst du* dā iyi *waffe* (XXVI/248), bānc̄e var *süriyen*de (XXVI/299), *meistens komedie* baḳıyom (XXVI/390), *kauflan*da alışverişe, sen de vardıŋ, gidiyosun (XXVII/43), ama *Reliġasyon*da da ḳarşımıza büyük boylular çıĶdı (XXXI/40), biz kendi *miete* olan evde duruyoruz (XXXIII/10), yarın sāt om ‿birde *personaPtayluŋ*a gidecem (XXXVIII/2), *schloßbeRg*a *gehen* yaPdıḫ (XXXIX/7)

Zarf tümleci veya zarf tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

orada *pirivat* olaraḳ ḳaldım (IV/38) (müstakil), *siben yare untertage arbayt* yaPdım (I/48) (yedi yıl maʿdende çalışma), *kümül*türk diye hitāb ‿ediyolardı (III/80) (kabadayı),

montı̄rerin olaraḳ aynı *abtayluŋḳa* işe başladı (VII/68) (montiererin "montaj elemanı"), seKsen ikinin a͡ustos ayında ḳardeşimin düyününü yaPmaḳ üzere türkiyeye giTdim, münübüsle ve *vōnvāġın*la, ōlumla birliKde (VII/82) (karavan), *şıtabla*ynan oradan geliken ġórúdum onu (XVII/60) (forklift), *schRiftliche pRüfung* ġazandıḲdan sōna ..... başlıyon (XLV/34) (yazılı sınav), ēliyet alırken *alles mus du auswendig wissen* (XLV/24) (her şeyi ezbere bilmelisin), tabī canım, *hebebühne*yle ḳaldırdılar (XXIII/11) (kaldıraç), işde *apRil*de äwlendī̄m (XXIX/6) (nisan), *langsam langsam* başĺādím (XXX/12) (yavaş yavaş), ... gelirler *zwei dRei mal* (XXXII/68) (iki üç defa)

2.3.2.5.1.2. Karışık Yapılı Birleşik Cümleler

Karışık yapılı birleşik cümleler her üç kuşaktan derlenen metinlerde görülmüştür. Karışık yapılı birleşik cümleler; şartlı birleşik, iç içe birleşik cümle ve ki'li birleşik olmak üzere üç başlıkta incelenecektir.

2.3.2.5.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümleler

Temel cümlesi Almanca olanlar

deniz filan olsa *du kannst schwimmen gehen* (XXIII-b/43) (yüzmeye gidebilirsin), ḥoT͞cam aĺman͞ca anĺaTsa *ich habe gar nichts verstanden* (XXVIII/29) (hiçbir şey anlamadım)

Temel cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

araba bize bi önden çarPsaydı iyi bi *falsche überholung* olcaḫdı virajda (XXIII-b/9) (hatalı sollama)

Temel cümlensiin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

tiren gelcek olursa onnara *zignal* veriyom, durun veya çalışın diye (XXVII/34) (sinyal)

Temel cümlesinin nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

baŋḳacı da olmassa ē *fRisör* olmaḳ isdiyom (XXVI/215) (berber)

Yan cümlesi Almanca olanlar

wenn eine türke etwas macht onu müslümannar yaPdı (XXIX/24) (eğer bir Türk bir şey yaparsa)

Yan cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

wer von ihnen en güzel çiçē getirise onu imperator yaP͞cam (XXVIII/32) (sizden kim)

Yan cümlesinin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

onuŋ için de biz şimdi size çöp ġovası *beştellin* eTsek o çöp ġovalānı sāten şey yaPacaĶsınıs (XXXIII/11) (sipariş vermek, ısmarlamak)

Yan cümlesinin dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

bu *hilfsbedürftig*lere *arbeitslos*lara para vermese bu devlet, burda kimse ġalmaz (XXXII/89) (bakıma muhtaç, işsiz)

Yan cümlesinin zarf tümleci veya zarf tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

*zweite frage*da da iyi güzel en ķısa yoldan gidersen üçüncü soru da sorabiliyo (XLV/20) (ikinci soru)

2.3.2.5.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümleler

Yan cümlesi Almanca olanlar

dedi, *schalte mal die motor aus* (XXIII/7) (motoru kapat), bunnara baķınca çocuķ diyo ki: *ich mach nicht weiter, ich will geld verdienen*, diyo (XXXII/7) (devam etmiyorum, ben para kzanmak istiyorum), *tut uns leit wir können nicht weiter machen,* diyo (XXXII/14) (üzgünüz, devam edemeyiz), *was soll ich machen*, dedim (XXXII/35) (ne yapmalıyım), bana diyo ki *so ist das Regel*, diyo (XXXII/38) (kanun böyle), bu yüzden kendime dedim, *ich muß aRbeiten* (XXXIV/77) (çalışmalıyım)

Yan cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

bu *tāşe* seniŋ, dịdi (XVII/103) (çanta), bizim oķuĺda ķaş dāne, *insgezamt* ķaş dāne türk vardí, biliyon mu? (XXII/20) (toplamda), zāten älinde *pRaktikum* vaĶ̣, dedi (XXVI/150) (staj belgesi)

Yan cümlesinin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

mus *gibs niks*, dedi (III/55) (yok, bulunmaz), mecubur diyo, bize *anmelden* yaPcaĶsın, diyo (XXII-b/23) (müracaat), *unterlāġı*ları *ķontịrollı̄ren* yaPdım, dedim (XXII-b/61) (kontrollieren "kontrol"), benim çocua demişlē, senin baban buraya *mitglied* deil (XXVII/55) (üye)

Yan cümlesinin nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

alman baŋa *şüpe* getir, diyo (I/45), *unterlāġı*ları *ḳontṛollīren* yaPdım, dedim (XXII-b/61), o da demiş, bana on ġuvendi arḳadaş getirin, on ġuvendī *bekannte ne* (XXVIII/27), siz yüz ḳırḳ *liter*lıḳ *müll* almalısınız, diyo (XXXIII/44)

Yan cümlesinin dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

*erlangen*e giTceKsin, dedi (VI/53) (Erlangen "yer adı")

Yan cümlenin zarf tümleci veya zarf tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

*sufort erlangen*e giTceKsin, dedi (VI/53) (sofort "derhal, hemen")

2.3.2.5.1.2.3. Ki'li Birleşik Cümleler

Yan cümlesi veya yan cümleyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

dediler ki *ġut morġın* (III/44) (günaydın), ilk ikisinde uzatırsan, uzun yol ġullanırsan diyo ki *komm nach vier wochen wieder* (XLV/21) (dört hafta sonra tekrar gel), *arbeitsamt*a giTdim, dedim ki: *ich kRige mein geld nicht*, dedim (XXXII/34) (paramı alamıyorum), ben diyorum ki *ich habe das für hundert zwanzig oyRo* (XXXII/46) (bende bu yüz yirmi avro), o da demiş ki *ich habe ein sohn der ist dReizehn jahRe alt* (XXXIV/54) (benim on üç yaşında bir oğlum var)

2.3.2.5.1.3. Karışık Yapılı Sıralı Cümleler

Sıralı cümleler ortak ögesinin bulunup bulunmamasına göre iki başlıkta incelenir. Ortak ögesi bulunan cümleler bağımlı sıralı, ortak ögesi bulunmayan sıralı cümleler ise bağımsız sıralı cümleler olarak tanımlanır.

Karışık yapılı sıralı cümleler her üç kuşakta da görülmüştür. I. kuşakta daha çok öge düzeyinde; II. ve III. kuşakta ise hem öge hem de sıralı cümleyi oluşturan cümle düzeyinde kullanıldığı tespit etmiştir.

2.3.2.5.1.3.1. Bağımlı Sıralı Cümleler

I. cümlesi Almanca olanlar

zahl ich dReihundert mehr, giderim antalyaya (XXIII-b/50) (üç yüz lira fazla öderim)

I. cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

dolmeçer geldi, bizi ḳarşıladı (VI/20) (tercüman), *mayister* geldi, bir arḳamı sıvejledi benim (VI/33) (ustabaşı, şef), *könig* vaR̥mı̄ş̄, güzel *Roze* isdiyomuş (XXVIII/83) (könig

“kral”), *leih*firma sekiz *oyRo*sunu kendine alır, yedi *oyRo*sunu sana veri (XXXII/96) (*leih*firma “işçi kiralayan şirket”)

I. cümlesinin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

geldimiz zamanları bizim buluşma yerlerimiz, randewü yerlerimiz, *banof*lā, isdasyonnar ve belirli yerler (XIX/60) (tren garı)

I. cümlesinin nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

paşaportumu *iştempil* vurdu, bizi bıraḫdı (XVIII/37) (mühür), *fertıra*ğı aldım, oḳuyom (XXII-b/54) (sözleşme), aşādan alıyoḫ *getRänk,* üç lira, *für zimmer* dört lira (XXIII-b/22) (*getränk* “içecek”), *abschleppdienst* ça͡ırırdı, *werkstatt*a çekerdi (XXXII/162) (*abschleppdienst* “çekici”), amā o adam *alkohol* aĺiyodu *dRogen* aĺiyodu, ḳumar oynuyo, ḫāākes biliyo (XXIX/18) (*alkohol* “alkol”, *dRogen* “uyuşturucu”)

I. cümlesinin dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

biri *nach unten* baḳıyordu, birisi de *oben nach Rechts* (XXXII/169) (*nach unten* “aşağıya”, *oben nach Rechts* “yukarı sağa”)

I. cümlesinin zarf tümleci veya zarf tümlecini oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

ōlen *pawze*sinde getirdi, geldi (VI/40) (teneffüs), *mama* diye ālıyor, bana sarılıyor (XXI/51) (anne), ḫäm *händy*le giriyom ḫäm *computer*yla (XXVI/349) (*händy* “cep telefonu”), *manchmal* dizi baḳıyom, *manchmal* ı̄ş̄ yapıyom (XXVI/336) (bazen)

II. cümlesi Almanca olanlar

bän ämiṚan ḳíĺişoĺu, *bin dReizehn jahRe alt* (XXVI/97) (on üç yaşımdayım), ne yaPcāmı bilmiyodum, *ich hatte kein ziel vor mir* (XXVI/194) (önümde bir hedef yoktu), giTmi͡ı̄şle, *nach zwei woche, ich weiß nicht genau die zeit, sind sie wieder zuRück* (XXVIII/33) (zamanı tam bilmiyorum, sanırım iki hafta sonra geri geldiler), top ayāmızda c̓oḳ tuTmadıḳ, *wir haben uns nicht unterstüzt* (XXXI/74) (birbirimize destek olmadık)

II. cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

könig vaṚmı̄ş̄, gúzel *Roze* isdiyomuş (XXVIII/83) (könig “kral”), *dolmeçer* geldi, bizi ḳarşıladı (VI/20) (tercüman)

II. cümlesinin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

anasını satī̇m, *der dRück nicht, zieht nicht* (XXIII/6) (çekmiyo, gazı almıyor), ondan sona yeniden başĺiyo, *weiter machen* yaPmıyo (XXIV/9) (devam etmek), saba bi şirkete giriyolāmış, aĶşam başġa bi şirkeTde *feierabend* yapıyolāmış (XXVI/188) (paydos), ama hangi ayleye baķāsaŋ baķ bāçede toPlanıyolā, *ġıril* yapıyolā (XXVII/59) (mangal)

II. cümlesinin nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

könig vaŖmı̄ş̄, gúzel *Roze* isdiyomuş (XXVIII/83) (roze "gül"), dört yüz *oyR*oluķ işci çalışdīn zaman *teilzeit*da senin siġortanı ödemiyo, *Rentenversicherung*unu ödemiyo (XXXII/115) (rentenversicherung "emeklilik sigortası"), ordan ġaste aldım, *bı̣röçin* mi ne aldım (XXXVIII/34) (bröçin)

II. cümlesinin dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

iş yerine geldim, *maysder*ime söyledim (VI/53) (ustabaşı, şef), aşādan alıyoḫ *getRänk* üç lira, *für zimmer* dört lira (XXIII-b/22) (für zimmer "odaya"), gel, bizde bi *pRobe tı̣Rēni*ye çıķ (XXVI/95) (alıştırma antrenmanı), bundan on sene eveline git, almannarı *tı̣ródelmarķ*a göremezdin (XXVI/8) (bit pazarı), bi sayfa oķuyom, *zehn mal wörterbuch*a baķíyom (XXX/12) (*wörterbuch* "sözlük"), *abschleppdienst* ça‿ırırdı, *werkstatt*a çekerdi (XXXII/162) (*werkstatt* "tamirhane")

II. cümlesinin zarf tümleci veya zarf tümlecini oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

ḫäm *händy*le giriyom ḫäm *computer*yla (XXVI/349) (*computer* "bigisayar"), *manchmal* dizi baķıyom, *manchmal* i‿ş̄ yapıyom (XXVI/336) (bazen), bi sayfa oķuyom, *zehn mal wörterbuch*a baķíyom (XXX/12) (*zehn mal* "on defa"), adam altı ay, bi sene çalışıyo, süreli *vertRag*la çalışıyo (XXXII/13) (sözleşme), bi firmada çalışırsın; *kRankenschein, ein woche zwei woche dRei woche kRank* alırsın (XXXIV/136) (*ein woche zwei woche dRei woche* "bir hafta, iki hafta, üç hafta")

2.3.2.5.1.3.2. Bağımsız Sıralı Cümleler

I. cümlesi Almanca olanlar

*du weisst ja, badewanne*nin kenarları hiç yapılmamış dōru dürüs (XXIII-b/56) (*du weisst ja* "sen biliyorsun"), *ich arbeite,* benden para kesiliyo *arbeitsamt*a, *arbeitslos*lara para kesiliyo (XXXII/131) (*ich arbeite* "ben çalışıyorum")

I. cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

schiff var, onnardan öldürüyon (XXVI/267) (gemi)

I. cümlesinin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

bi iki kere *ġıranḳ* çıḫdım, ġızdılā (XV/46) (hasta), onnarın yüsünden *verlieRen* yaPdīm, *die müssen getötet werden* (XXIV/27)

I. cümlesinin dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

kauflanda alışverişe, sen de vardıŋ, gidiyosun; alman çocuḴlāŋ türk çocuḴlāndan farḳı var mı? (Kaufland "market adı")

II. cümlesi Almanca olanlar

yā antalya git, *ist überall touRist* (XXIII-b/42) (her taraf turist), onnarın yüsünden *verlieRen* yaPdīm, *die müssen getötet werden* (XXIV/27) (onlar öldürülmeli), öbürü suşlu dīl ve nası söylim, *gewalt führt dich auf die falsche seite* (XXVI/273) (şiddet seni yanlış tarafa sürüklüyor)

II. cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

*du weisst ja, badewanne*nin kenarları hiç yapılmamış dōru dürüs (XXIII-b/56) (*badewanne* "küvet"), bōle, gemiden gidiyon, *gegner* var (XXVI/268) (rakip, düşman)

II. cümlesinin dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

başörtümü düzeltince yüzġar vurdu, biletim düşdü *u-ban*ın altına (X/61) (*u-bahn* "metro"), *banof*dan, gelirdi bir gişi alırdı onları (XVI/36) (tren garı), bänim aR̰ḳadaş vaR̰, savaşda gözün önünde annesini ve babasını öldüR̰müşlē, *in isRael* (XXVI/297) (İsrail'de)

II. cümlesinin zarf tümleci veya zarf tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

bi firma aç, *sechs monate lang* senin aylīnı öder (XXXII/64) (altı ay boyunca)

2.3.2.5.1.4. Karışık Yapılı Bağlı Cümleler

I. cümlesi Almanca olanlar

man muss zwei jahRe fühRerschein besitzt haben ve bi de poa͡n sistemi var, ēliyet poa͡nı (XLV/6) (kişinin en az iki yıllık ehliyetinin olması lazım), *wenn ich zum beispiel in ein firma arbeite* ve *kRank*a çıḳarsam (XXXII/99) (mesela ben bir firmada çalışsam)

I. cümlesinin öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

kRieg bäním iTc̓in ḳótü *weil die menschen werden getötet* (XXVI/290) (*krieg* "savaş"), äŋ ĝúzel *blume*yi ĝetiren ḳıraĺ oĺcaĶmış ve *das ist alles* (XXVIII/70) (çiçek), şimdi çalışıyosun *arbeitgeber* maşını vermiyor veya düşük veriyo (XXXII/30) (iş veren), benim çalışdīm firmaya, *gRoße* firma, sāt ücretini *vierzehn, fünfzehn oyRo* ödüyo ama *leih*firma sekiz *oyRo*sunu kendine alır, yedi *oyRo*sunu sana veri (XXXII/96) (*große* "büyük")

I. cümlesinin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

onuŋ için de çöp ġovasını *beştellin* edin ya da *antıra͡ı* imzalayın gönderiŋ bize (XXXIII/20) (sipariş)

I. cümlesinin nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

billig diyoruz ama *gepäck ist mehr du mus musst bezahlen* (XXIII-b/68) (*billig* "ucuz")

I. cümlesinin dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

baḳ muTlaḳa *stammbaum*da bi ton ramazan vardır ama ilk başda ramazan neden olmuşdur sence? (XXVI/37) (soyağacı)

I. cümlesinin zarf tümleci veya zarf tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

benim çalışdīm firmaya, *gRoße* firma, sāt ücretini *vierzehn, fünfzehn oyRo* ödüyo ama *leih*firma sekiz *oyRo*sunu kendine alır, yedi *oyRo*sunu sana veri (XXXII/96) (*vierzehn, fünfzehn oyro* "on dört, on beş avro")

I. ve II. cümleyi oluşturan unsurların tamamı Türkçe olup bağlacı Almanca olanlar

...yetī̆, säkī̆s, dōḳus, on *und* on biR̨, on ‿iykī̆, on ‿ üc̄... (XXV/55) (ve), gerçeKden bunu benden para almaḳ için mi yapıyo *oder* gerçeKden iş olaraḳ mı yapıyo diye (XXXII/67) (veya), o zaman bi kere yapamadíĺar *weil* ḳuşĺar yemek yedī̆ (XXXVII/3) (çünkü)

I. ve II. cümlesi Almanca olup bağlacı Türkçe olanlar

wir sind in Reliġasyon eingegangen ama *durch unseRen einsatz jungs* (XXXI/104) (üst lige çıktık ama gayretimizden dolayı gençler)

II. cümlesi Almanca olanlar

her isdeyen yapabilir de ama *viele deutschen machen das nicht* (XLV/27) (Almanların çoğu bunu yapmıyor), tamam yemek bedāva ama *getRänke mit geld* (XXIII-b/19) (içecek parayla), bi de arḳada baġaj var ama *jeder nimmt sein gepäck zu sich nach dRinnen* (XXIII-b/31) (herkez valizini arabanın içine alıyor), *billig* diyoruz ama *gepäck ist mehr du mus musst bezahlen* (XXIII-b/68) (eşya çok, ödemen lazım), *Realschule hamborn zwei*a gidiyom *und wohne auf goethestRaße nummer vier* (XXVI/4) (ve *GoethestRaße* numara dörtte oturuyorum), *kRieg* bäním iTc̈in ḳótü *weil die menschen werden getötet* (XXVI/290) (çünkü insanlar öldürülüyor), *kRank*a çıḳarsam veya *wenn ich kRank bin* (XXXII/99), biras aradı *und hat bisschen geblutet* (XLII/5) (ve biraz kanadı)

II. cümlesinin yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

git de *arbayt* yap da biras ölümüŋü diŋneme didi (XVII/91) (çalışma), mısıR̥da vaR̥ *aber da ist nicht* tam *kRieg* (XXVI/296) (fakat oradaki tam savaş değil)

II. cümlesinin nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

arḳada baġaj var ama herkes *gepā̄*ni yanna alıyo (XXIII-b/32) (valiz), onuŋ için de çöp ġovasını *beştellin* edin ya da *antıra*ı̯ imzalayın gönderiŋ bize (XXXIII/20) (*antrag* "sözleşme")

II. cümlesinin zarf tümleci veya zarf tümlecini oluşturan unsurlardan biri Almanca olanlar

eşimi havalimanından ḳarşıladım ve ertesi günü fabriḳama, *mayister*ime, *objeKlayter*ime tanıştırdım (VIII/67) (ustabaşıyla, kısım amiriyle)

2.3.2.5.1.5. Karışık Yapılı Eksiltili Cümleler

bilmiyom, *schon mal...*(XXV/16) (önceden....)

2.3.2.5.2. Karışık Yapılı Cümlelerin Yükleminin Türüne Göre İncelenmesi

Yükleminin türüne göre cümleler isim ve fiil cümlesi olarak ikiye ayrılır.

2.3.2.5.2.1. Karışık Yapılı İsim Cümlesi

Yüklemi isim olan cümleler.

Yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Türkçe olan cümleler

heim çoḫ ġözeldür (XIV/41) (yurt), iki *pRüfung* var (XLV/3) (sınav), onda *termin*im var (XXII-b/75) (randevu), *nachteile und vorteile* vaR̥ (XXVI/286) (avantaj ve

dezavantaj), bänc̄e var *süriyen*de (XXVI/299) (Suriye'de), e, bi tane *könig* varmış (XXVIII/70) (kral), bänim ḳaṟdeşlē *und zwei* abĺa vaṟ (XXX/5) (ve iki), şō̄le ki *fRüher* şeyler vardı, bileTci (XXXII/39) (önceden), benim kendi *bawşitelli*m var (XXXIII/22) (inşaat alanı), o *kRankenhaus* çoḳ uzun süreden beri orda (XXXIV/101) (hastahane), burdan *rātaws* ġadā ev benim (XXXVIII/33) (belediye)

Yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olan cümleler

ben u zaman *arbaysam*daydım (I-b/1) (İş ve İşçi Bulma Kurumu), normal ēliyet yaPmaḴdan *ist viel schwieRiger* (XLV/31) (çok daha zor), baḥseTdīm cep telefonu *fertı̱rāḴ*lı, iki sene üç sene (XXII-b/52) (sözleşme), *eisenbahn*da *lokfühRer*ım (XXVI/2) (*lokführer* "makinist"), būnda da *ursache medien* (XXIX/16) (asıl sebep medya), ama türḳ yämeḵ̂ kültüRü *ist sehr gRoß* (XXIX/43) (çok büyük), ama şimdi her taraf *autobahn* (XXXII/166) (otoyol), benim yaPdīm bu iş *Risiko* (XXXIV/133) (riskli)

2.3.2.5.2.2. Karışık Yapılı Fiil Cümleleri

Yüklemi fiil olan cümleler.

Yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Türkçe olan cümleler

*ḫaym*a getırdı benı (IX/23) (yurt), yindik *banof*da (X/29) (tren garı), *kindeġarte*ye gönderdim (XXI/65) (kreş), *ġasthauz* derler, ollar (IX/29) (otel), dā *u-ban*ı görüyorum (X/66) (metro), *autobahn*a çıḴcaz (XXIII/5) (otoyol), oḳulu bitirdiKden sōna ben *ausbildung*a başladım (XXII-b/6) (staj), baḳ, *arbaysamt*a girdīŋ anda saŋa isdedīni yapıyo (XXII-b/18) (İş ve İşçi Bulma Kurumu), *schRiftliche pRüfung* ġazandıḴdan sōna *farstunde*lere başlıyon (XLV/34) (*schriftliche prüfung* "yazılı sınav", *farstunde* "direksiyon eğitimi"), sana o *fertı̱rāḳ* geliyo, eviŋe (XXII-b/53) (sözleşme), *staatenlos* yazıyo (XXII-b/57) (milliyetsiz), tabī̄ canım, *hebebühne*yle ḳaldırdılar (XXIII/11) (kaldıraç), bi iki ay önce bize yeni *Reifen* geldi (XXIII/28) (araba teker lastiği), nerdeyse *unfall* yapıyoduḫ (XXIII-b/6) (kaza), şu anda belki *kRankenhaus*da yatıyoduḳ (XXIII-b/11) (hastahane), bizim zamanımızda *ausbildung* çoḳ ḳolaydı (XXVI/186) (staj), bāzı *pause* yapıyōm (XXVI/339) (teneffüs, mola), evet, ben çalışmadan *tausend dReihundert oyRo* alıyodum (XXXII/94) (bin üç yüz avro), biz kendi *miete* olan evde duruyoruz (XXXIII/10) (kira)

Yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olan cümleler

geçen var ya, *wir hatten tour gemacht* (XXIII/1) (tura çıkmıştık)

2.3.2.5.3. Karışık Yapılı Cümlelerin Anlamına Göre İncelenmesi

Anlamına göre cümleler olumlu, olumsuz, soru ve emir cümlesi olmak üzere beş başlık altında incelenebilir.

2.3.2.5.3.1. Karışık Yapılı Olumlu Cümleler

geldimiz zamanları bizim buluşma yerlerimiz, randewü yerlerimiz, *banof*lā, isdasyonnar ve belirli yerler (XIX/60) (tren garı), eşimi havalimanından ḳarşıladım ve ertesi günü fabriḳama, *mayister*ime, *objeKlayter*ime tanıştırdım (VIII/67) (*mayister* "ustabaşı, şef", *objektleiter* "kısım amiri"), *banof*dan, gelirdi bir gişi alırdı onları (XVI/36) (tren garı), *staatenlos* yazıyo (XXII-b/57) (milliyetsiz), oḳulu bitirdiKden sōna ben *ausbildung*a başladım (XXII-b/6) (staj), o da *arbaysamT*daydı (XXII-b/41) (İş ve İşçi Bulma Kurumu), baḥseTdīm cep telefonu *fertṛāḲ*lı, iki sene üç sene (XXII-b/52) (sözleşme), sana o *fertṛāḳ* geliyo, eviŋe (XXII-b/53) (sözleşme), *autobahn*a çıḲcaz (XXIII/5) (otoyol), *standspuR*a zor girdim (XXIII/6) (emniyet şeridi), giTdīmiz dolmuşcu adam *kurve*ye yüz yirmiyle girdi (XXIII-b/2) (viraj), nerdeyse *unfall* yapıyoduḫ (XXIII-b/6) (kaza)

2.3.2.5.3.2. Karışık Yapılı Olumsuz Cümleler

Olumsuzluk bildiren unsuru Türkçe olan cümleler

arabada *bRemse* yoḫdu heralde (XXIII-b/4) (fren), şaḫa maḫa o otel bence *fünf sterne* deil, yāni (XXIII-b/16) (beş yıldız), bi kere ḳozaḲlıda *see* yoḳ (XXIII-b/42) (deniz), *du weisst ja, badewanne*nin kenarları hiç yapılmamış dōru dürüs (XXIII-b/56) (sen biliyorsun, küvet), *englisch note* yeTmiyodu (XXVI/115) (İngilizce notu), bundan on sene eveline git, almannarı *tṛödelmarḳ*a göremezdin (XXVII/8) (bir pazarı), süresiz *vertRag* vermiyolar (XXXII/14) (sözleşme), fazla *müll*üm çıḲmıyo sāten (XXXIII/23) (çöp), *mitglied* deil (XXVII/55) (üye)

Olumsuzluk bildiren unsuru Almanca olan cümleler

mus *gibs niks*, dedi (III/55) (yok, bulunmaz), anasını satīm, *der dRück nicht zieht nicht* (XXIII/6) (çekmiyor, gazı almıyor), hayīr! *nicht tReten* (XXV/50) (tepmeyin)

2.3.2.5.3.3. Karışık Yapılı Soru Cümleleri

Soru bildiren unsuru Türkçe olan cümleler

bizim oḳuĺda ḳaş dāne, *insgezamt* ḳaş dāne türk vardí, biliyon mu? (XXII/20) (toplam), o oteli kim saŋa *emfēlen* yaPmışdı? (XXIII-b/12) (önermek), hocam *hundert ein und*

neunzig nerde? (XXIV/17) (yüz doksan), sen hangi sayfadasın, *welche seite*desin buraḳ? (XXIV/44) (hangi sayfada), ḥālā *t.* mı oranın *direktör*ü? (XXVI/52) (müdür), peki, *altersfRage* ḳaç orda? (XXVI/263) (yaş sınırı), ömer gebermek ile ölmek arasında *unterschied* var mı? (XXVI/383) (fark), *steuer* ḳartın var mı, senin? (XXXIV/57) (vergi)

Soru bildiren unsuru Almanca olan Cümleler

türKce dersini *in ein woche wieviel şu̯tunde* görüyodunuz? (XXII/25) (bir hafta içinde kaç saat), *wie war* ḳozaḫlı, nasıdı? (XXIII/b/1) (nasıldı), *was hat das mit* cadılar *zu tun*? (XXIV/14) (bunun cadılarla ne ilgisi var)

2.3.2.5.3.4. Karışık Yapılı Emir Cümleleri

git de *arbayt* yap da biras ölümünü diŋneme didi (XVII/91) (çalışmak), alman baŋa *şüpe* getir, diyo (I/45) (kürek), dedi, *schalte mal die motor aus* (XXIII/7) (motoru kapat), hayīr! *nicht tReten* (XXV/50) (tepmeyin), gel, bizde bi *pRobe tu̯Rēni*ye çıḳ (XXVI/95) (alıştırma antrenmanı), *diktiergeRäti* şu tarafa uzatın (XXVI/96) (ses kayıt cihazı), bundan on sene eveline git, almannarı *tu̯rödelmarḳa* göremezdin (XXVII/8) (bit pazarı), o da demiş, bana on ġuvendi arḳadaş getirin, on ġuvendī *bekannte* (XXVIII/27) (tanıdık), çöp ḳovasını ḳoyun ve *antıra͡ı* veriŋ (XXXIII/9) (sözleşme)

2.3.2.5.4. Karışık Yapılı Cümlelerin Yükleminin Yerine Göre İncelenmesi

Yüklemin yerine göre cümleler kurallı ve devrik olmak üzere ikiye ayrılır. Yüklemi sonda bulunan cümleler kurallı, sonda bulunmayan cümleler devrik cümledir.

2.3.2.5.4.1. Karışık Yapılı Kurallı Cümleler

ōlen *pawze*sinde getirdi, geldi (VI/40) (teneffüs, mola), paşaportumu *iştempil* vurdu, bizi bıraḫdı (XVIII/37) (mühür), burda geldığımde o *şıtabla* sürerdi (XVII/59) (forklift), normal ēliyet yaPmaḴdan *ist viel schwieRiger* (XLV/31) (çok daha zor), oḳulu bitirdiKden sōna ben *ausbildung*a başladım (XXII-b/6) (staj), baḳ, *arbaysamt*a girdīŋ anda saŋa isdedīni yapıyo (XXII-b/18) (İş ve İşçi Bulma Kurumu), *autobahn*a çıḴcaz (XXIII/5) (otoyol), *standspuR*a zor girdim (XXIII/6) (emniyet şeridi), tabī canım, *hebebühne*yle ḳaldırdılar (XXIII/11) (kaldıraç), şu anda belki *kRankenhaus*da yatıyoduḳ (XXIII-b/11) (hastahane), ama önceden *buchen* yapalım (XXIII-b/63) (rezervasyon yapmak), *juden*ları öldürüyodu (XXIV/26) (Yahudi), araba süper *aussehen* yapıyo (XXIX/27) (görünmek), biz kendi *miete* olan evde duruyoruz (XXXIII/10) (kira)

2.3.2.5.4.2. Karışık Yapılı Devrik Cümleler

*banof*dan, gelirdi bir gişi alırdı onları (XVI/36) (tren garı), berāber çalışıŋ diy yalvadı *maystar* (XV/48) (ustabaşı, şef), seKsen ikinin a͡ustos ayında ḳardeşimin düyününü yaPmaḳ üzere türkiyeye giTdim, münübüsle ve *vōnvāġın*la, ōlumla birliKde (VII/82) (karavan), türKce dersi aldıŋız mı orda, *ġu̯runTşūle*de, (XXII/17) (ilkokul), baḥseTdi̇̄m cep telefonu *fertı̯rāḴ*lı, iki sene üç sene (XXII-b/52) (sözleşme), arabayı bıraḴdıḳ *werkstatt*a (XXIII/14) (tamirhane), arabada *bRemse* yoḫdu heralde (XXIII-b/4) (fren), *zahl ich dReihundert mehr*, giderim antalyaya (XXIII-b/50) (üç yüz fazla öderim), bi de banyodaki *wasserhahn* var ya, su ġaçırıyodu süreKli (XXIII-b/59) (musluk), ḥālā *t.* mı oranın *direktör*ü? (XXVI/52) (müdür), ġalınca *arbeitslosen geld eins* alıyo ilk etaPda (XXXII/23) (*arbeitslos* "işsiz", *arbeitslosen geld eins* "işsizlik parası bir"), burdan *rātaws* ġadā ev benim (XXXVIII/33) (belediye), *aber ich kann nicht* tüḶKc̄äḥ (XXXIX/5) (ben bilmiyorum), o saman *groβmutter*da ġaĺdıḳ, nevşe͡irde (XXXIX/1) (büyük anne)

2.3.2.5.5. Cümle Dışı Unsurlar

II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde cümle dışı unsurların Almanca olduğu kullanımlar da görülmüştür:

ja genau, sonuna dōru yaPmaya başladılā! (XXII/32) (evet, aynen öyle,), nerelīsiŋ sän, *von türkei*? (XXIV/13) (Türkiye'den), *ja,* käĺo͡ĺan (XXV/79) (evet), *eigentlich* deḶs deyil de not yeTmiyodu (XXVI/115) (aslında), beş ḥiç̄ olmic̄aḳ, *natürlich* (XXVI/121) (tabi), *nein*, yapıc̄am *noch aldi*da (XXVI/192) (hayır)

2.3.2.5.6. İçinde Türkçe ve Almanca Tekrar Bulunduran Karışık Yapılı Cümleler

Derlenen metinlerde bu tür tekrarlara daha çok II. ve III. kuşakta rastlanmıştır. III. kuşağın Türkçe bilgisinin zayıf olması II. kuşaktan kaynak kişilerin yer yer Türkçe kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri Almanca tekrar etmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte derlemelerimiz esnasında bazı kaynak kişilerin Almanca kullandıkları kelimeleri bize açıklamak amacıyla Türkçe tekrar ettikleri görülmüştür.

2.3.2.5.6.1. Öge Düzeyindeki Tekrarlar

Öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan bazıları tekrar edilen cümleler

toPlam sence ne ḳadardır, *insgesamt*? (XXVI/341) (toplam), esgiden bi imperator varmış adam *könig ne* (XXVIII/26) (kral), tuTdu bana şef, *fōābayter* meKdup verdile (XXXVIII/1) (şef, ustabaşı)

Yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan bazıları tekrar edilen cümleler

halloween ne demek, *was heißt das* (XXIV/1) (ne demek), beni bi dinleyin, *hört mal* (XXIV/35) (beni dinleyin), sen hangi sayfadasın, *welche seite*desin buraḳ? (XXIV/44) (hangi sayfada), bän bäşdī, *in der fünf* (XXV/16) (beşte), böle sän *töten* yapıyon, öldürōn (XXVI/247) (öldürmek), bi de *viel pommes* ama paraĺa dīl, *kostenlos*du (XXXIX/10) (parayla değil, bedava), *wie war* ḳozaḫlı, nasıdı? (XXIII-b/1) (Sivas) (nasıldı)

Nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan bazıları tekrar edilen cümleler

türḳ̄çe dersi görüyon mu, *türkisch unterRicht* (XXV/27) (Türkçe dersi), ḥaftanıŋ ġünlēni türḳ̄çe sōle, *die wochen tage* (XXV/61) (haftanın günlerini), ḥangi takímí tutuyo sen, *welche mannschaft* (XXV/68) (hangi takım), o da demiş, bana on ġuvendi arḳadaş getirin, on ġuvendī *bekannte ne* (XXVIII/27) (tanıdık, arkadaş), bulduḳ, çöp yerini, *affal* yerini (XXXIII/35) (çöp)

Dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan bazıları tekrar edilen cümleler

şimdi birinci ḳuşaḳ buraya gelince hep *dorf*dan geldiler ya köyden... (XXXII1) (köy)

Zarf tümleci veya zarf tümlecini oluşturan unsurlardan bazıları tekrar edilen cümleler

onnar da *haben die geister* c̄azıĺar giTsin diye *leuchten* yapıyoĺar (XXIV/10) (*die geister* "cadılar"), *tı̄sen*de *meḳāniker* olaraḳ çalışıyom, makinistim (XXVII/18) (*mekaniker* "makinist")

2.3.2.5.6.2. Cümle Düzeyindeki Tekrarlar

Türkçe cümlenin Almanca tekrarı ile oluşan sıralı cümleler

oḳuĺa gidiyon mu, *gehst du zur schule* (XXV/17), kim o buĺdū o sayyo, *wer gefunden ist muß zählen* (XXV/84), peki bu oyunlar ḳaç yaşından itibāren oynanmalı, *ab wieviel jahRe* (XXVI/249), bän tüR̤K̄cāḥ bilmiyom, *ich kann nicht türkisch* (XXXIX/1)

Almanca cümlenin Türkçe tekrarı ile oluşan sıralı cümleler

ich bin sechzehn, ē on ◡ aĺti yaş̄dayim (XXVI/109), *habe ich nicht*, yoḳ (XXXIV/58), *....hat er haftschtRafe*, ḥapis ḳararı var (XXVI/327), *unsere koffer war verloren*, ç̄anta ḳayıPdı (XLIII/5)

2.3.2.5.7. Bağımsız Cümle Düzeyinde Almancanın Kullanımı

Derlenen metinlerde karışık yapıların yanı sıra bağımsız cümle düzeyinde Almanca kullanımlara da rastlanmıştır. Bağımsız cümle düzeyinde Almancanın kullanımı I. kuşaktan bir iki cümleyle sınırlıyken, II. ve III. kuşaklarda yaygınlaştığı görülmüştür. Bu kullanımların sebeplerini dört başlıkta toplamak mümkündür:

1. Kaynak kişilerin Türkçe ve Almanca cümleler arası geçişler yapması,

2. Soru cevap şeklinde gelişen cümlelerde Türkçe sorulara Almanca cevapların verilmesi,

3. Türkçe cümlenin anlaşılmaması nedeniyle cümlenin Almanca tekrar edilmesi,

4. Kaynak kişilerin Türkçe konuşmak istememesi şeklindedir.

2.3.2.5.7.1. Cümleler Arası Geçiş Şeklinde Kullanımı

Türkçeden Almancaya Geçiş Şeklinde Kullanımı

sona giTdiK͡ce dā bālı yaparım. *sechs, sieben, acht, neun immer so weiter* (XXVI/218), *der hat keine pRobleme.* o otomatik (XXIII/22), işiŋizi görsüŋ de. *hauptsache ihr könnt arbeiten* (XXIII/32-33), *hauptsache ist kein motorschaden*. motor pahalı yāni (XXIII/34), izliyosunuz deyil mi? *wußtet ihr das bei in diesen filmen oder seRien auch poRnogRafien da sind* (XXVI/411-412), ben ḳatıĺiyom. *wir haben ein heft zum beispiel wir haben die thema fasten, er sagt wer muß fasten oder wer muß nicht fasten wann must du nachholen* (XXVI/431-432), ä, bi tane ḳıraĺ varmış o da ḳıraĺ oĺmaḳ isdemiyomuş. *danach also der wollte nicht könig werden und gab zehn leute blumen staub und sagte wer gute blumen bRingt kann könig sein und alle kamen mit blumen und eine kam nicht mit blumen und er ist könig geworden* (XXVIII/47-50), kötü oynadıḳ işde. *wir könnten uns nicht einigen* (XXX/48), otuz tāne soru geliyo. *dReißig minuten zeit dRei fehler* (XLV/15-16)

Almancadan Türkçeye Geçiş Şeklinde Kullanımı

für mich ist facebook tagebuch. şindi *internet*te şu van n͡āPdıysan onu yazabiliyon, *posten* edebiliyon (XXVI/310-311), giTmi͡şle, *nach zwei woche, ich weiß nicht genau die zeit, sind sie wieder zuRück.* ḥäbsinin çiçeKleri güzelmiş (XXVIII/33-34)

2.3.2.5.7.2. Türkçe Soru Cümlesine Almanca Yanıt Şeklinde Kullanımı

de mi ḳādiR?

ja mit dir deutsch mit mama türkisch. papa ich mache zu (XXII/44-46)

üçüncü, dördüncü sınıfda de mi?

ja dRitte (XXII/30-31)

neden siz ḳonuşmuyosunuz hiç oḳulda?

wir sehen uns nicht viel. beim nur pause, mittakspause (XXVI/70-71)

dedenin adı fāik deyil miydi?

ja (XXVI/79-80)

ne zaman dōdunus siz, hangi ayda?

am dReißigste juli samstag (XXVI/102-103)

ḳaç sene gideceKsin, iki sene deyil mi?

nein ein jahr (XXVI/138-139)

hangi adam bunu diyo?

schulleiter (XXVI/152-153)

sen n͡āPmayı düşünüyosun furḳan ilerde?

weiß ich nicht (XXVI/207-208)

iyi oḳuyabiliyo musun?

bisschen (XXIV/50-51)

oḳuldan sōna yapacānız bi şey var mı?

ich hoffe wenn ich gute noten habe dann möchte ich mclaRen besitzer werden mit vielen firma und so (XXVI/198-200)

peki sence yi͡it?

nein weil gewalt ist keine lösung (XXVI/274-275)

ömer gebermek ile ölmek arasında *unterschied* var mı?

weiß ich nicht, glaube ist gleich (XXVI/383-384)

ReligionsunterRicht türKce mi almanca mı görüyorsunuz?

nur deutsch aber sein deutsch ist sehr schlecht (XXVI/423-424)

Kendini tanıtır mısın?

ich heiße isa bin ein und zwanzig jahRe alt aRbeite bei amazon (XXX/1-2)

üçüncü ḳaPdan sen ne söylemek isdiyosun?

also wir waRen nicht gut. wir waRen unkonzentRiert (XXX/26-27)

Türkiye'de ne kadar kaldınız?

sechs woche (XL/5-6)

2.3.2.5.7.3. Türkçe Cümlenin Anlaşılmamasından Kaynaklanan Almanca Cümle Kullanımı

-burç neydi?

-o näḥ?

-*sternzeichen. kRebs.* (XXVI/104-107)

-evde oḳudun mu?

-*was*?

-*hast du diese seite zu hause gelesen*? (XXIV/46-48)

-näḥ ōreniyon sän oḳulda?

-……..

-*was lernst du*? (XXV/23-25)

-bunnarın ana ḳonusu ne?

-ana ḳonu näḥ dämeḵ ?

-*woRum handelt sich in diesen seRien meistens*? (XXVI/393-396)

-kim oḳulda din dersi görüyo?

-*was ist das*?

-çocuḲlar, *ReligionsunterRicht* demek (XXVI/418-420)

2.3.2.5.7.4. Türkçe Konuşmak İstenmemesi Nedeniyle Almanca Cümle Kullanımı

III. kuşaktan bazı kaynak kişilerin Türkçe konuşmak istemedikleri, kendilerini Türkçe ifade edemedikleri görülmüştür. II. kuşaktan kaynak kişinin ısrarına rağmen III. kuşaktan Türkçe konuşmak istemeyen kaynak kişiler görülmüştür.

-türKce ġonuş!

-*eine stunde in der woche* (XXII/27-28)

-ē aĺmanc̄a ḳonuş̄im. *heutzutage auch in deutschen gesellschaft und in deutschen kindern gibt es Respekt* (XXIX/52-54)

-toyġun *zweite kepten.*

-*kann ich deutsch erzählen*?

-*versuch mal zuerst türkisch*.

-*das kann ich nicht*. (XXX/16-19)

-bän annaTmaḳ isdemiyom, bän tüR̥K̄c̄aḥ bilmiyom, *ich kann nicht türkisch. soll ich türkisch sagen* (XXXIX/1-3)

2.3.2.5.8. Cümle Üstü Almanca Kullanımlar

II. ve III. kuşaktan bazı kaynak kişilerin konuşmalarında kelime, kelime grubu ve cümle düzeyindeki Türkçe ve Almanca geçişlerden daha ileri derecede Almanca konuştukları görülmüştür. Cümle üstü Almanca kullanımlar bir kaynak kişinin bir cümleden daha çok peş peşe Almanca konuşması şeklinde olabileceği gibi iki kaynak kişinin karşılıklı Almanca konuşmaları şeklinde de olabilmektedir. Metinlerden tespit edilen bazı cümle üstü Almanca kullanımlar:

als ich klein war war ich mit maRokkanen und türken. ich hab gesehen die haben immer geteilt. da holte eine wassereis wir alle beisten und manchmal mit deutschen fReunden habe ich auch gespielt. der holte fünf wassereis der gibt keine. die lehRen egoismus. die teilen nicht deswegen. die eltern die lehRen denke nur an dich. in den schulen sagte mein lehReRin in biologie: überlegt euch gut zu heiRaten. hat immer zahlen gesagt. von dan bis dan kostet ein kind so und so. äwĺenmeḳ dä *scheiden* yaPmaḳ da *kostet so viel. immer hat mann uns gelehRt habt spaß heiRatet nicht, genieß dein leben. deswegen hörst du in fernsehen immer genieß dein leben. in deutschen lehrt mann von kind an denk an dich. deswegen sind die familien kaputt. über fünfzig pRozent ist geschiden und das geht immer weiter und dan Regen sie sich warum die müslime so viele kinder haben. wenn ihr keine macht ist für sie normal das die müslime viele kinder haben. ihr macht ja keine.*

<u>En son ne zaman Türkiye'ye gittiniz?</u>

Yılmaz: *zuletzt vor fünf jahre. eigentlich haben wir mit familie gegangen immer in ein jahr oder zwei jahre immer und dann hat mein ältere schwester geheiRatet und seit fünf jahre gehen wir nicht.* inşaĺa, *nächstes jahr schon*! (XXIX/68-84)

<u>Sen Türkiyeyi nasıl görüyorsun, yani sana göre Türkiye nasıl bir ülke?</u>

also von außen was die staat anbetRifft ist positiv aber wenn ich von islam denke ist negativ. ja ich lese, das staat mit ausländische firmen vertRäge schließt und in dem vertRägen schReibt es, es dürfen nur türken arbeiten er denkt an seine volk. wenn die firma weggeht ist kein pRoblem. die leute haben das arbeit gelernt. sie können das

selber machen. das fReut uns sich eigenständig zu machen und sich nicht abhängig zu machen will und das ist positiv. das kann man nicht klagen und wenn mann mit aRaben Redet über türken und türkei die sagen auch gleiches. aber wenn ich aus islam denke dann kRitisire ich sie. aus politischen sicht sehe ich das sie sehr ameRikanisch sind. das ist negativ. ich finde das so. (XXX/17-25)

Mustafa: ou͡sḫan ne söylemek isdiyon?

Oğuzhan: *vielleicht bewährt aber wir haben vergessen unseRe mannschaft. jeder spielt nicht für die mannschaf sondern für sich selbst. so mann muß sagen wenn die mannschaf verliert dann verlieRen wir alle. dann können wir nicht weiter machen. so muß mann denken immer.*

Mustafa: *solche sachen in ein vorbeReitungs phase sehe ich als tRainer manchmal normal. darf nicht normalerweise. kuckt mal letztes jahr sind wir meister geworden durch nur unseRen einsatz. wir sind in Reliġasyon eingegangen* ama *durch unseRen einsatz jungs. jeder will sich beweisen aber ich sage euch eins: das bRaucht ihr nicht. ihr bRaucht euch nicht zu beweisen. von jeden weiß ich bescheid, wie sie spielen. wir dRei tRainer sitzen und spRechen oder analyzsieRen jeder einzelne spieler. deswegen für nächste spiel gemeinsam für die mannschaft spielen nicht für sich selbs.* onuŋ ͡için ḳafanıza ġoymanız gereken şey taḳım ruḥu. *mit herz für die mannschaf spielen.* (XXXI/97-110)

Cümle üstü Almanca kullanımlarıyla ilgili dafa fazla örnekler için şu metinlere bakılabilir: XXV/5-12, XXVI/431-433, XXIX/35-37, XXIX/54-60, XXXI/1-7, XXXI/29-35, XXXV/4-31, XXXVI/16-25

2.4. YAZILI METİNLER

Yazı dili yazıda kullanılan dildir. Yazı dili bir toplumun kültür dili, edebiyat dili olduğu için ona edebî dil de denir[267]. Yazıda okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak için birtakım kurallar bulunmaktadır. Bu kurallardan en önemlisi yazı dilinin ortak olmasıdır. Ortak yazı dili bilinci de eğitimle öğrenilebilecek bir husustur. Almanya'da yaşayan III. kuşaktan kaynak kişilerin bu eğitimi alabildikleri veya alabilecekleri tek yer ise okullardaki Türkçe dersleridir. Okullardaki Türkçe dersleri ise sistemli bir şekilde kapatılmaktadır[268].

[267] Ergin, *Türk Dil...*, s. 10.
[268] Ayrıntılı bilgi için bkz.: Giriş bölümü "Okullarda Türkçenin Öğretimi"

Bu bölümde III. kuşaktan kaynak kişilerin Türkçeyi yazı dili olarak kullanımları, Türkçenin imlâsında Türkiye Türkçesi ağızlarının ve Almancanın etkisi harf, hece, kelime ve mantık düzeyinde ele alındı.

2.4.1. İmlâ

Yazıda Türkçenin kullanımını tespit etmek amacıyla toplanılan metinlerde Türkiye Türkçesi yazı dilinden farklı olarak görülen hususlar imlâ bölümünde incelenmiştir.

Metinlerde kaynak kişilerin harf, kelime, cümle ve gramer mantığı düzeyinde Almancadan Türkçeye kod kopyalama yaptıkları veya kendilerine özgü Türkiye Türkçesi yazı dilinden farklı bir imlâ kullandıkları görülmüştür.

2.4.1.1. Kod Kopyalamalar

Derlenen metinlerde kod kopyalamaların çoklukla Almancadan Türkçeye doğru gerçekleştiği görülmüştür. Fakat bazı kaynak kişilerde ise genellikle ek düzeyinde Türkçeden Almancaya aktarımlara da rastlanmıştır.

2.4.1.1.1. Almancadan Türkçeye Kod Kopyalamalar

2.4.1.1.1.1. Harf Düzeyinde Kod Kopyalamalar

Türkçe ile Almancanın alfabeleri büyük oranda aynı olmakla birlikte bazı farklar da bulunmaktadır. Almancada ç, ı harflerinin bulunmaması; ş'nin sch ile gösterilmesi gibi. Kaynak kişilerden bazılarının Türkçe ile Almanca arasında farklılıklar gösteren harfleri yazarken Almanca harfleri tercih ettikleri görülmüştür.

Ünlü

ı'nın yazımı:

Almancada ı harfi bulunmadığından kaynak kişilerin çoğunun Türkçe kelimelerdeki ı'ları i olarak yazdıkları görülmüştür: kirmizi (1/7) (kırmızı), yillarca (45/1) (yıllarca) çuvallari (46/1) (çuvalları), vardi (53/2) (vardı), Yildirim (126/1) (Yıldırım)

i'nin yazımı:

1.Türkçede büyük i Almancada I şeklinde yazılmaktadır. Bazı kaynak kişilerin İ'nin yazımını Almancadan kopyaladıkları görülmüştür: Ileri (1/1) (İleri), Iyi (8/3, 25/3, 64/1) (İyi), Inşahatte (29/1) (İnşaatta)

2. Türkiye Türkçesi ağızlarında bulunan ve uzun telaffuz edilen i harfinin yerine kaynak kişilerden bazılarının Almancada uzun i olarak telaffuz edilen ie harflerini kullandıkları görülmüştür: i > ie: şimdie (170/2) (şimdi)

ü'nün yazımı:

Almancada y harfi bulunduğu yere göre ü olarak telaffuz edilmektedir. Almancadaki Physik kelimesindeki y harfi ü olarak telaffuz edilmektedir. Bir kaynak kişinin Almancadaki y'nin ü olarak telaffuzundan etkilenerek fizik kelimesini y ile yazdığı görülmüştür. fyzik (72/2) (Physik) fizik

Ünsüz

ç'nin yazımı:

Metinlerde ç harfinin yerine iki farklı imlanın kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan biri c diğeri sch yazımıdır. Almancada ç harfi bulunmadığından kaynak şahısların çoğunun ç'nin yerine Almancada da bulunan c harfini veya sch harflerini kullandıkları görülmüştür:

ç > sch: schok (191/3) (çok)

ç > c: cok (1/1; 49/3) (çok), cuvalları (69/3) (çuvalları), icin (1/1) (için), hic (74/1) (hiç), kac (106/3) (kaç)

f'nin yazımı:

Almancada [f] sesi f, ff, v, pf ve bazı w'lerin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple kaynak şahısların bazılarında [f] sesi için Almancadaki v harfini kullandıkları görülmüştür: f > v: vazlası (161/3) (fazlası), vark itmiş (45/3) (fark etmiş), sinivda (12/1) (sınıfta)

ğ'nin yazımı:

Almancada bulunmayan ğ harfinin yerine kaynak şahısların çoğunun Almancada da bulunan g harfini kullandıkları görülmüştür: ğ > g: ögrenip (5/1) (öğrenip), Esegi (56/3) (Eşeği)

h ve ẖ'nin yazımı:

1. Türkiye Türkçesi ağızlarında bulunan ẖ sesi Almancadaki ch harflerinin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple bazı kaynak kişiler, ağızlarda bulunan ẖ sesi için Almancadaki ch harflerini kullandıkları görülmüştür: h > ch: schindich (136/2) (şimdi), Dacha (149/1) (daha), sabach (151/4) (sabah)

2. Almancada h harfi kullanıldığı bazı yerlerde ses olarak telaffuz edilmez ve kendinden önceki ünlünün uzatılması görevini üstlenir: bān (< bahn) gibi. Bu sebeple kaynak kişilerden bazıları telaffuzda uzattıkları ünlüleri yazıda da göstermek için ünlüden sonra

h harfini getirdikleri görülmüştür: ø > h: Kimyah (34/2) (Kimya), oh (104/3) (o), Türkiyeh (160/1) (Türkiye)

k'nin yazımı:

Almancada [k] sesi k, ck, kk, qu, ch ve son seste bulunan bazı g harflerinin telaffuzuyla İngilizcede c harfinin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Bazı kaynak kişilerin k harfi yerine İngilizcedeki c harfiyle ck ve g harflerini kullandıkları görülmüştür:

k > c: conuşmak (138/1) (konuşmak), komic (138/4) (komik), conuşmuşlar (128/1) (konuşmuşlar)

k > ck, g: büyück (95/1) (büyük), Picknick (160/5) (piknik), hopladig (158/5) (hopladık), yedig (158/5) (< yedik)

l'nin yazımı:

Almancada [l] sesi l ve ll harflerinin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Kaynak kişilerin bazıları Türkçedeki l harfi için Almancadaki ll harflerini kullandıkları görülmüştür: -l > -ll, : Futboll (58/1) (Futbol), soll (136/3) (sol)

p'nin yazımı:

Almancada [p] sesi pf harflerinin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Kaynak kişilerin bazılarının Türkçedeki p sesi için pf harflerini kullandıkları görülmüştür: p > pf: Krampfi (123/6) (krampı)

s'nin yazımı:

Bazı kaynak kişilerin s sesini ş olarak telaffuz ettikleri ve şnin için de Almancada kullanılan sch harflerini yazdıkları görülmüştür: s > sch: namuschlu (82/1) (namuslu), Schabinin (90/4) (sahibinin)

ş'nin yazımı:

Almancada ş harfi bulunmadığından kaynak kişilerin çoğunun ş yerine Almancada da bulunan s harfini veya sch harflerini kullandıkları görülmüştür:

ş > s: ayırmıslar (1/3) (ayırmışlar), konusdular (22/2, 48/1) (konuşdular)

ş > sch: schindich (136/2) (şimdi), arkadaschlarni (16/2) (arkadaşlarını), ischi (82/4) (işi), demisch (136/1) (demiş)

v'nin yazımı:

Almancada v harfi [f] olarak telaffuz edilmektedir. [v] sesi ise w harfinin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Kaynak kişilerin çoğunda [v] sesi için Almancadaki w harfinin

kullanıldığı görülmüştür: v > w: warmiş (85/1) (varmış), we (166/5) (ve), döwüyor (16/2) (dövüyor), tawanda (170/2) (tavanda)

y'nin yazımı:

Almanca kelimelerin çoğunda [y] sesi j harfinin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple kaynak kişilerin çoğunda [y] sesi için Almancadaki j harfinin kullanıldığı görülmüştür: y > j: jokmus (92/3) (yokmuş), gidmeje (92/4) (gidmeye), Dünja (112/3) (Dünya)

Çift Harfler

ay'ın yazımı:

Türkçedeki ay sesi Almancada ei, ai, ey ve ay harflerinin telaffuzunda ortaya çıkmaktadır. Bunların içinde en yaygın olarak kullanılan ei harfleridir. Bu sebeple kaynak kişilerin bazılarında Türkçedeki ay sesi için Almancadaki ei harflerinin kullanıldığı görülmüştür:

ay > ei: eiri (136/2, 139/1, 173/3) (ayrı), Heivanlar (4/1) (Hayvanlar), deteilanmis (133/3) (detaylanmış)

2.4.1.1.1.2. Ek Düzeyinde Kod Kopyalamalar

Almancada tamlama, tamlayan kelimeye +s ilgi ekinin getirilmesiyle yapılır. *Das Auto des Mannes* Adamın arabası örneğinde olduğu gibi. Bir kaynak kişide Türkçedeki ilgi ekinin yerine Almancadaki tamlayan eki +s nin getirildiği görülmüştür:

+nın > s: Dünyas reşim (129/2) (Dünyanın resmi)

2.4.1.1.1.3. Kelime Grupları Düzeyinde Kod Kopyalamalar

İsim Tamlaması

Aile Kilimamız (110/3)

Sıfat tamlaması

bir Ausländer (9/2)

2.4.1.1.1.4. Öge Düzeyinde Kod Kopyalamalar

Öznesi veya özneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olan cümleler

Bizde chemie dersi aynı (33/1), Büğük Welle geldi (155/4)

Yüklemi veya yüklemi oluşturan unsurlardan biri Almanca olan cümleler

Sinan bir Ausländer (9/2), Sinan Ausländer (59/1), Grill ederim (84/2), Onu kesmiş ve puzzel yapmiş (114/3), Thomas Grimassen ziehen yapıyordu (125/6-7), Ben Bağçeye gitim ve gril etig (152/1), Ve hic derse Konzatieren olmamislar (167/4), Bu yüzden telefonla kominikasyon kuruyorlar (178/6)

Nesnesi veya nesneyi oluşturan unsurlardan biri Almanca olan cümleler

yada pirivat çalışmak istiyorun (29/1), Ben ilerde chemieker olmak istiyorum (33/1), çünku experimentlen sevinçle yapiyorum (33/3), Architekt olmak istiom (51/1), Picknick yapşez (87/2), Abiturumu bitirdikden sonra Üniversitede Informatik okumak istiyorum (108/1), Resimi Gazeteden yırtıp küçük bir Puzula kesmişti (110/7), Thomas Grimassen ziehen yapıyordu (125/6), Puzzle çocuğa verir (147/4)

Dolaylı tümleci veya dolaylı tümleci oluşturan unsurlardan biri Almanca olan cümleler

Çok iyi futbol oynadığı için, hemen Klassengemeinschaft'a alınır (9/2-3), biz ordan zoo gittik (150/4), 1 sağt sonra Drachenfelse üstüne çigtik (152/4)

Zarf tümleci veya zarf tümlecini oluşturan unsurlardan biri Almanca olan cümleler

Çok iyi fusbal oynadığından dolayı Sınıftakilerle hemen Kaynaşıyor (15/1-2), Bizim Chemie Derste normalde her saate deneme yapiyoruz (32/1)

2.4.1.1.1.5. Cümle Düzeyinde Kod Kopyalamalar

Kaynak kişilerden bazıları serbest metin yazma kısmında kendilerini Almanca daha rahat ifade ettikleri için Türkçe yerine Almanca yazmayı tercih etmişlerdir:

1. Mein bester Freund ist (Tarkan) Ramiz. Er ist 13 Jahre alt. Geht in die Gesammt schule. Wohnt in hamborn. (96/1)

2. Emirkan ist mein bester freund der ist ein Junge mit einer Brille. Ich kenn Emirkan seit 11 Jahre, ich bin mit ihm zusammen aufgewachsen. Emirkan hat teine kleine und eine groβe schwester und einen Bruder. (83/1)

3. ich kann nicht mehr weiter (58/6)

4. Ich heiβe Furkan ich habe ein zwilling bruda eine Groβen Schwester und ein Kleine schwester. Mein Vater heiβt Hakan. Meine Mutter heiβt Gülşen wir wohnen in Duisburg (92/1)

2.4.1.1.1.6. Gramer Düzeyinde Kod Kopyalamalar

Yazılı olarak derlenen metinlerde kaynak kişilerin okudukları Almanca metinlerden anladıklarını Türkçe olarak yazmaları istenmiş olmasına rağmen bazı kaynak kişilerin Almanca metinleri olduğu gibi Türkçeye çevirmeye çalıştıkları, bu sebeple de cümle kuruluşlarında Almancanın bazı gramer yapılarına bağlı kaldıkları görülmüştür.

Öge dizilişi Almancaya göre olan Türkçe cümleler

Ama onun zamanı yoktu oğlanla oynamaya (3/6), Gazetete karısık bir ayrıntı buldu dünya üzerine (3/8), Ve bu sor Puzzle oğluna vererek düşündu bunla baya bir meşgul olur diye (3/9), Sinan bitane yabanci o Alman okulda 7. Sinifa gidiyor (16/1), Kimya dersinde normaldir hep bir şey yapmamız (36/3), Adam düşünmüş eşeyı bırakmaya (98/4), Sahibide düşünmüş bu eşeyi vermeye (104/5), Ama Eşek bunun farkına vardı, sahibini kötü bişey düşündüğünü (106/5), Babasi düsündü ve nasil cocuğunu meşkul eder diye (116/2), Ama onun zamanı yoktu cocuk için (121/1-2), Babanin zamanı ve hali ama yokdu oynamaya (131/1), Ozaman başka bisey düşünmüşdü onu meşguletmek için (132/3)

Almanca mantığı ile kurulmuş bağlaçlı cümleler

Sözlü dil kullanımında bağlaçlı cümleler başlığı altında bu konuyla ilgili detaylı olarak açıklama yapıldığı için burada tekrar açıklama yapılmayacaktır. Sözlü dil kullanımında görülen husus yazılı dil kullanımında da tespit edilmiştir:

Ileride cerrah olmayı cok istiyorum çünkü insanlara değer veriyorum. onları cok ama cok sağlıklı görmek istediğim icin (1/1), Sinan 7. Sınıf alman okuluna gidiyor ve bir gurbetçi (2/2), Sinan'dan dalga geçtiler, çünkü almancasın'da problem var (2/3), Sınıfı onunla alay etmiştir cünkü Almancasıyla büyük Problemleri var (5/5), Herkez onunla dalga geçti daha Almancayı tam olarak bilmediği için (8/5), çünkü iyi bir futbolcu, Sinifina hemen alındı (10/3), Cünkü iyi bir topçu olduğu icin, bunun icin direkmen grupa alınıyor (11/3), Hepsi onunla dalga gecti, çünkü onun almaca dilinde büyük bir problemi olduğu için (11/5), Sinan göçmen ve bir alman okulun 7. sınıfına gidecek (26/1), Bizim kimya dersimizde çok öğretici çünkü her derste bir şey yapıyoruz (30/3), O zaman Bay düşünmüş ki onu satim (42/5), Küçüklüğüm'den Beli Polis olmak istiyorum çünkü Polis'lik güzel bir meslek (53/1), Onlar ona kommig yaptilar çünkü almança konuşamiyor diye (60/2), Eşek ama anlamıştı ki, sahibinin niyeti kötü (108/4),

O puzzle'ı coçuğa veriyor ve düşünüyor ki o coçuk şimdi bir zaman meşgul olduğunu (121/4)

2.4.1.1.2. Türkçeden Almancaya Kod Kopyalamalar

Metinlerde Türkçeden Almancaya kod kopyalamaların Almanca kelimelerin yazımında Türkçe ekler gertirmek suretiyle gerçekleştiği görülmüştür:

*Abitur*umu (108/1), *Bremen musika*ları (54/7), *Cozin*imle (151/5), *energi*si (105/7), *Klassengemeinschaft*'a (9/3), *Kilima*mız (110/3)

2.4.1.2. Diğer Yazım Özellikleri

Yazılı metinlerde Türkçeden Almancaya ve Almancadan Türkçeye kod kopyalamalar görülmekle birlikte bunların dışında kalan değişik imlâ özellikleri de tespit edilmiştir.

2.4.1.2.1. Harf, Hece ve Eklerin Yazımı

2.4.1.2.1. 1. Harf ve Hecelerin Yazımı

2.4.1.2.1.1.1. Harf Türetme

Kelime Başında

ø > i

işesine (84/4) (şeyine)

Kelime Ortasında

ø > e

keadın (35/4) (kağıdın)

ø > ğ

çoğcuk (129/3) (çocuk)

ø > h

Inşahatte (29/1) (inşaatta)

ø > k

Meslekğin (20/1) (mesleğin)

ø > m

kommig (60/2) (komik)

ø > n

ilgilennir (55/2) (ilgilenir)

ø > o

cook (58/1) (çok)

ø > r

Arkrabalarımla (52/1) (akrabalarımla)

ø > ş

eşşek (77/7) (eşek)

ø > u

gurubunua (16/2) (grubuna)

ø > y

dükkyani (190/2) (< dükkan), eşyehi (54/3) (< eşeği)

2.4.1.2.1.1.2. Harf Düşürme

Kelime Başında

h > ø

ep (138/1) (hep)

Kelime Ortasında

a > ø

Çıkarcaklar (4/1) (çıkaracaklar)

e > ø

gitcek (63/3) (gidecek)

ğ > ø

öretmen (98/1) (öğretmen), olan (115/3) (oğlan), çoal (96/3) (çuval)

k > ø

daka (146/5) (dakika), dikat (138/2) (dikkat)

l > ø

anaştiğim (3/3) (anlaştığım), genelikle (7/1) (genellikle), yılardır (41/4) (yıllardır)

n > ø

sora (130/3) (sonra)

r > ø

düşünüyodular (4/1) (düşünüyorlar), oturiyolar (6/1) (oturuyorlar)

t > ø

gitik (149/3) (gittik), fark eti (90/4) (fark etti)

v > ø

Evel (73/1) (evvel), duarin (126/4) (duvarın)

y > ø

gidior (7/3) (gidiyor), gelio (40/1) (geliyor), istiom (51/1) (istiyorum), Ordua (151/3) (Ordu'ya)

Kelime Sonunda

ğ > ø

sa (47/3, 49/2) (sağ)

k > ø

ço (125/2) (çok)

r > ø

bi (18/3) (bir), gelio (40/1) (geliyor)

2.4.1.2.1.1.3. Harf Değiştirme

Ünlüler arası değişimler

a > i

saticak (42/6) (satacak)

a> ı

yaşıyarak (77/3) (yaşayacak)

e > a

anna (34/1) (anne)

e > i

götüriyim (44/5) (götüreyim), vark itmişdi (45/3) (fark etmiş)

ı > a

kagadı (33/4) (kağıdı)

i > e

şeher (45/4) (şehir), gediyordu (96/4) (gidiyor), Yane (110/2, 146/2) (yani)

i > ü

ünüversite (93/2) (üniversite)

o > a

Pedagaji (25/4) (pedagoji)

o > u

Undan (73/3) (ondan)

ö > ü:

Übür (151/4) (< öbür)

u > e

meşgel (110/6) (meşgul)

u > ı

olduğumı (72/3) (olduğumu)

u > i

hopliyor (4/2) (hopluyor), oturiyolar (6/1) (oturuyorlar)

u > o

Avokat (185/1) (avukat), covallar (70/4, 77/7) (çuvallar), ozaklara (84/6) (uzaklara)

ü > i

güliyor (48/4) (gülüyor), cünki (17/6) (çünkü)

Ünlü ünsüz değişmeleri

i > y

aylemin (41/3) (ailemin)

Ünsüzler arası değişimler

c > ç

gideçek (11/3) (gidecek)

c > ş

öyrenşiyiz (91/2) (öğrenciyiz), yapşez (87/2) (yapacağız),

ç > c

cünki (17/6) (çünkü), cuval (69/3) (çuval), gurbetci (10/3)

ç > ş

küşük (148/1) (<küçük), bikaş (148/5) (birkaç)

d > t

gitiyorum (42/2) (gidiyorum), atamin (53/4) (adamın)

f > v

vark itmişdi (45/3) (fark etmişti)

g > k

küsel (191/1) (güzel), kulmek (188/4) (gülmek), meskul (40/2) (meşgul)

ğ > g

kagadı (33/4) (kağıdı)

ğ > h

eşyehi (54/3) (eşeği)

ğ > k

Eşeki (73/1) (eşeği)

ğ > y

mesleyini (11/1) (mesleğini), istediyim (18/1) (isdediğim), diyeri (24/4) (diğeri), eşeyi (45/1) (eşeği)

h > ğ

dağa (63/5) (daha), Bağçeye (152/1) (bahçeye)

h > y

seyir (43/2) (şehir), şeyir (47/4) (şehir), sayibi (73/3) (sahibi)

k > c

cücük (113/1) (küçük)

k > g

gafasi (19/5) (kafası), guşlar (87/2) (kuşlar), bitmeg (90/2) (bitmek)

k > ğ

bulduğ (130/3) (bulduk), çoğ (188/1) (çok)

k > h

rahatlamah (71/5) (rahatlamak)

l > n

onnan (113/1) (onunla), arkadaşlarımnan (47/1) (arkadaşlarımla), ailemnen (47/1) (ailemle)

m > n

sindik (135/2) (şimdik), istiyorun (29/1) (istiyorum)

p > b

gelib (131/1) (gelip)

r > ll, l

belli (10/1) (beri), Beli (53/1) (beri)

r > ğ

taşiğmiş (97/3) (taşırmış)

ş > ç

çımdıg (188/2) (şimdik)

s > z

Herkez (8/4) (< herkes)

t > d

sınıfdan (8/2) (sınıftan), gidmek (17/1) (gitmek), oynadıkdan (174) (oynadıktan) bidmiş (43/4) (bitmiş), isdiyom (34/1) (istiyorum), kardı (146/3) (kartı), biddi (156/1) (bitti)

v > f

cufallar (42/5) (çuvallar)

v > ğ

coğalları (90/1) (çuvalları)

y > ğ

Deneği (36/3) (deneyi), ermeğe (73/2) (ermeye)

z > s

sorluk (28/4) (zorluk), saten (42/1) (zaten), saman (43/4) (zaman), gesmek (19/1) (gezmek)

2.4.1.2.1.1.4. Ünsüz İkizleşmesi

b > p

yappozla (143/4) (yapbozlar)

l > ll

illaç (4/1) (ilaç)

ş > şş

eşşek (77/7) (eşek)

2.4.1.2.1.1.5. Göçüşme

baksa yerler (125/5, 135/2) (başka yerler)

2.4.1.2.1.1.6. Hece Değiştirme

-ağı > aa

kaatlari (112/3) (kağıtları)

2.4.1.2.1.1.7. Hece Düşmesi

a > ø

ozman (54/5) (< o zaman)

ay > ø

satim (42/6) (satayım), olim (46/4) (olayım)

e > ø

gaste (113/1) (gazete), verçekmiş (43/5) (verecekmiş)

eğ > ø

eşi (42/4) (eşeği)

ğı > ø

aldım (11/2) (aldığım), katı (32/4) (kağıdı), ayamı (104/2) (ayağımı)

ği > ø

bitirdini (3/10) (bitirdiğini)

ğu > ø

oldu (11/2) (olduğu), cocuna (38/3) (çocuğuna)

iy > ø

eni (173/1) (en iyi)

li > ø

dikkatce (28/5) (dikkatlice)

nci > ø

okulda yedi sınıfa gidiyor (17/4)

ru > ø

isdiyom (34/1) (istiyorum), yapiyoz (34/3) (yapıyoruz)

un > ø

onla (2/4) (onunla), anla (15/3) (onunla)

ya > ø

boyabiliom (51/1) (boyayabiliyorum)

2.4.1.2.1.2. Eklerin Yazımı

2.4.1.2.1.2.1. Haber Kiplerinin Yazımı

-acak-ız > ce-s, şe-z

alces (87/1) (alacağız), yapşez (87/2) (yapacağız)

-ecek-iz > ce-s

gidces (87/1) (gideceğiz)

-yor > i

yirti (130/4) (yırtıyor), giti (130/5) (gidiyor)

-yorlar > illar

yabaillar (12/2)

2.4.1.2.1.2.2. İyelik Eklerinin Yazımı

Teklik 1. şahıs iyelik eki

+ø

ben ve Baba Ava gidces (87/1) (babam)

Teklik 3. şahıs iyelik eki

+ø

Babas bakmis (129/2) (babasına bakmış), Araba satıcı olmak istiyom (198/1) (Araba satıcısı olmak istiyorum)

+(s)I > +n

Küçük bir Cocuk Babana gelib oynamak istiyordu (131/1) (Küçük bir çocuk babasına gelip (onunla) oynamak istiyor)

İyelik eki Yığılması

+sı

aklısında (56/5) (< aklında)

+su

oğlusu (129/2) (< oğlu)

Edatın Yazımı

+le > nen

ailemnen (47/1)

2.4.1.2.1. 2.3. Hâl Eklerinin Yazımı

İlgi hâli eki

+ø

Bey kötü olduğunu anlar (44/6) (Beyin), Çocuklarla ilgisi olması isterim (20/1) (ilgisinin), Babasını zaman yoktu (129/1) (babasının), babasin zamani (130/2) (babasının)

Yükleme hâli eki

+ø

Türkiye gesmek isterim (19/1) (Türkiye'yi), Gecenlerde Ahmet ve Thomas ayri ayri oturtdular (19/2) (Ahmet ve Thomas'ı), daha sonra akrabalar ziyaret etmek (7/1-2) (akrabaları), Ben deneyi yapmak seviyorum (35/3) (yapmayı), cufallar diğerme tasılarmiş (42/5) (çuvalları), Çuvallar Değirmene taşırmiş (45/1-2) (çuvalları) , zaman sonra babasına gitdi ve resim gösterdi (129/4) (resmi), O küçük yirtigi kartlar çoçuga verdi puzzel yapsin (130/5) (kartları)

Yönelme hâli eki

+ø

hemen Sinif gurubu alindi (16/1-2) (grubuna), Eşek çok zamandır çuval taşıyormuş değirmen (53/2-3) (değirmene), torbayı deyirmen götürüyor (55/3-4) (değirmene)

Vasıta hâli eki

+ø

Bir kere keadın üzerine limon anlatmalıydık (35/4) (limonla)

Hâl ekleri arası görev değişimi

Ayrılma hâli ekinin bulunma hâli yerine kullanılması

Ateşli Katı korkarak ellinden tutdu (32/4) (elinde)

Ayrılma hâli ekinin ilgi hâli yerine kullanılması

Ondan için ep telefonlarnan konuşiyorlar (138/5) (onun), Ben 6 Hafta dan 3 Haftasını Almanyada geçirdim (151/1) (haftanın)

Ayrılma hâli ekinin vasıta hâli yerine kullanılması

Sinan'dan dalga geçtiler (2/3) (Sinan'la), gitdi ve ondan oynamak istiyordu (112/1) (onunla), babasindan oynamak istiordu (130/2) (babasıyla)

Bulunma hâli ekinin vasıta hâli yerine kullanılması

genellikte derslerini ödevlerini unutdular (48/2) (genellikle)

Bulunma hâli ekinin yönelme hâli yerine kullanılması

Onda Ahmet gülüyor (141/3) (ona)

Vasıta hâli ekinin yönelme hâli eki yerine kullanılması

Çocuk bir köşeye çekilir ve yap-bozla başlamıştı (133/4) (yap-boza)

Vasıta hâli ekinin yükleme hâli eki yerine kullanılması

experimentlen sevinçle yapiyorum (33/3) (experimentleri)

Yönelme hâli ekinin bulunma hâli yerine kullanılması

hem annemle pazara gezeriz (44/2) (pazarda), malzemelerin oldu yere gezindik (161/2) (yerde)

Yönelme hâli ekinin vasıta hâli yerine kullanılması

Ona alay ettiler (26/2-3) (onunla)

Yönelme hâli ekinin yükleme hâli yerine kullanılması

Ödevlerinede cok unuttular (47/2) (ödevlerini de), sahibi vermeye düşünmüş (71/8) (vermeyi), Orada Asolist olmaya düşündügünü söyledi (90/4) (olmayı), cocuklara bakmaya severim (125/1) (bakmayı), ödevleri yapmaya unudular (164/6) (yapmayı)

Yükleme hâli ekinin bulunma hâli yerine kullanılması

Okulumu ve iş hayatımı ilerlemek isterim (104/1) (Okulumda ve iş hayatımda)

Yükleme hâli ekinin vasıta hâli yerine kullanılması

kağıda limon suyunu yazacaktık (36/4) (suyuyla)

Yükleme hâli ekinin yönelme hâli yerine kullanılması

Bu resimi derginin içinden kopartıp, ufak ufak parçaları ayırır (143/4) (parçalara)

2.4.1.2.2. Ayrı ve Bitişik Yazımlar

Metinlerde, ayrı ve bitişik yazımların imlâsında kaynak kişilerin farklılı imlâ özellikleri gösterdikleri tespit edilmiştir.

2.4.1.2.2.1. Eklerin Yazımı

Ayrı Yazımlar

Bitişik yazılması gerekirken kesme işaretiyle ayrılanlar veya ayrı bir sözcük gibi yazılanlar olmak üzere iki başlıkta tespit edilmiştir.

İyelik eklerinin yazımı

Bremenmuzikatıcı'sı (57/7)

Hâl eklerinin yazımı

İlgi hâli eki

dünya'nın (121/3)

Yükleme hâli eki

ülke'yi (23/1)

Yönelme hâli eki

puzzel'a (37/8), değirmen'e (43/4)

Bulunma hâli eki

almancasın'da (2/4), Gazete'de (37/7), bahçe'de (154/6), baba'da (110/1), sol'da (137/2)

Ayrılma hâli eki

küçüklüğüm'den (10/1), Küçüklüğüm'den (53/1), Eski'den (58/3)

Vasıta hâli eki

Arkrabalarim'la (52/1)

Çokluk eklerinin yazımı

çuval'ları (43/4)

Kiplerin yazımı

yapamaz'dı (55/4), oturt'du (178/3)

Şahıs eklerinin yazımı

konuşuyor'lar (178/3)

Bitişik yazılması gerekirken ayrı yazılan ekler

İyelik eklerinin yazımı

ailem miz (192/1)

Hâl eklerinin yazımı

İlgi hâli eki

Babam in mesleyi (179/1)

Yönelme hâli eki

universite ye (50/1)

Bulunma hâli eki

Ben Tatil de Türkiye'ye (155/1)

Ayrılma hâli eki

Enişte m den (39/1), Hafta dan (151/1), gitmek den (117/4)

Vasıta hâli eki

puzzel len (113/3)

Ek-fiilin yazımı

var mış (43/3), var miş (46/1), var di (58/3), hizli dir (164/3), ibaret dir (105/1),

Olumsuzluk ekinin yazımı

yara miyordu (46/2)

Kiplerin yazımı

sevin miştim (154/2), düşün müş (81/5), git dik (155/1)

Âitlik ekinin yazımı

Sinifda kileri (2/3)

Bitişik Yazımlar

Ayrı yazılması gereken bazı eklerin kesme işaretiyle kelimeye bitişik yazıldıkları görülmüştür.

İlgi hâli

Ahmetin (24/6)

Yönelme hâli

Istanbula ve Bingöle (42/1), Antalyaya (56/1)

Bulunma hâli

Almanyada (119/1)

Ayrılma hâli

Türkiyeden (7/3)

2.4.1.2.2.2. Kelimelerin Yazımı

Ayrı Yazımlar

Bitişik yazılması gereken birleşik kelimelerin bazı kaynak kişiler tarafından ayrı yazıldıkları tespit edilmiştir.

Birleşik kelimelerin ayrı yazımı

konuşa biliyorum (8/1), Anlaşı bilecek (28/5), birden bire (26/2), getire bilemeyeceğ (90/2-3), geşire bilir (148/3)

Bitişik Yazımlar

Ayrı yazılması gereken bazı kelimelerin bazı kaynak kişiler tarafından bitişik veya kesme işaretiyle bitişik yazıldıkları tespit edilmiştir.

Bağlaçların bitişik yazımı

dA

Bitişik yazılanlar

yada (5/1), Simdide (1/4), öbürüde (1/5), oluyorda (8/4), olurda (13/2), oluyoda (18/3), ateşte söndü (32/5), Abimde okula gidiyor (41/2), İkiside (71/2), Eşekde (98/5), onuda (112/4), Yüzüde (167/8), vede (167/5)

Kesme işaretiyle bitişik yazılanlar

kuzenimlen'de (17/3), orada'da (17/2), Şimdi'de (55/4), Eşek'de (55/5), Sonradan'da (17/1), Ahmet'de gülmekten öluyordu (167/7)

ki

olduki (11/4), derki (44/6), zannettiki (79/6), saniyoorduki (132/5)

Edatların bitişik yazımı

Onuniçin (141/3)

Sıfat tamlamalarının bitişik yazımı

ozaman (148/5), ikitane (37/1), buyüzden (25/8), şuan (27/1), Herzaman (24/3),

İsim tamlamalarını bitişik yazımı

cansikintisi (33/1)

Sayıların bitişik yazımı

onyedi (62/1)

2.4.1.2.3. Büyük ve Küçük Harflerin Yazımı

Bazı kaynak kişilerin metinlerde küçük harfle başlaması gereken kelimeleri büyük harfle veya büyük harfle başlaması gereken kelimeleri de küçük harfle yazdıkları görülmüştür.

İsimlerin ve Fiillerin Yazımı

İsimlerin Yazımı

Özel ve cins isimlerin yazımı

Özel isimler daima büyük harfle başlarken cins isimler cümle başında olmadıklarında küçük harfle başlarlar. Fakat kaynak kişilerden bazılarının cümle içinde cins isimleri büyük harfle, özel isimleri de küçük harfle başlattıkları görülmüştür.

Özel isimlerin küçük harfle başlaması

çünkü almancasın'da problem var (2/4), Sinan bir Yabancıdır ve alman bir okulunun 7. Sınıfına gelmiştir (5/3), Tatilde türkiye'ye ve italya'ya gitmek isterim (37/4)

Cins isimlerin büyük harfle başlaması

Almancada isimler cümle içersinde büyük harfle başladıkları için kaynak kişilerden bazıları da bu kuralı Türkçe cins isimlerin yazımına uygulayarak onları cümle içinde büyük harfle yazmışlardır.

Büyük bir Aileyiz. (2/1), Eşek iki ayağının üzerinde durup Pencereyi tutuyor (4/2), ileride nasipse Doktor yada Din Görevlisi olmak istiyorum (5/1), En samimi Arkadasim

çok sevimli ve çok iyi birisi (8/1), Ileride yapmak istediğim meslek Polis olmak. (10/1), Benim Ailem baya büyük ve biraz karişik (24/1)

Fiillerin Yazımı

Fiiller, cümle başında olmadıkları sürece hiçbir zaman büyük harfle başlamazlar. Fakat derlenen yazılı metinlerde bazı kaynak kişilerin çümle içinde fiilleri büyük harfle başlattıkları tespit edilmiştir

Fiillerin büyük harfle başlaması

Heivanlar düşünüyodular nasıl hırsızları Çıkarcaklar diye (4/1), Sınıfı onu hemen Kabul etmiştir (5/4), Sınıftakilerle hemen Kaynaşıyor (15/2)

Cümlelerin Yazımı

Cümlenin küçük harfle başlaması

Türkçede ve Almancada cümle daima büyük harfle başlarken bazı kaynak kişilerin noktadan sonra cümleye küçük harfle başladıkları tespit edilmiştir:

insanlara değer veriyorum. onları cok ama cok sağlıklı görmek istediğim icin (1/1), Biz kücük bir aileyiz. babam, annem ve iki ablam var. (3/1), ileride nasipse Doktor yada Din Görevlisi olmak istiyorum (5/1), Baba hemen arkasından gidip niye ağladını sormuştu. coçuk niye ağladını soylemişti. (38/2), Tatilde Türkiye gitmek isterim hep saten gidiyorum. orda Istanbula ve Bingöle gitiyorum orda cok geziyorum cok güzel bir yer (42/1), annem Kapali ve çalişmiyor babam calişiyor en sevdigim kişi Rabia ve zennube (54/1)

2.5. ANLAMA VE DİLLER ARASI ÇEVİRİLER

Kaynak kişilere farklı seviyelerde Almanca metinler verilmiş verilen Almanca metinleri okumaları ve anladıklarını Türkçeye çevirmeleri istenmiştir. Fakat bazı kaynak kişilerin okudukları Almanca metni Türkçeye aktarırken metne birebir bağlı kalmaya çalışmadan anladıklarını kısa, basit ve anlamlı cümleler halinde aktardıkları görülmüştür. Bazı kaynak kişilerin ise okudukları Almanca metni Türkçeye birebir çevirmeye çalıştıkları bu sebeple de anladıklarını aktaramadıkları ve kurdukları cümlelerin de anlam ve yapı bakımından bozuk olduğu tespit edilmiştir.

2.5.1. Anlamlı Çeviriler

Bir küçük çocuk babasının yanına geldi ve onunla oynamak istedi (3/6), Ama nasıl olurda Sinan bütün sınıfı döver (9/3), Almancası zayıf olduğu için sınıf arkadaşları

onunla alay etmiş (20/4), Ahmet ile Thomas ayrı yerlere oturtuldu (23/1), Küçük bir çocuk babasının yanına oyun oynamaya gidiyor (37/5), Ama bunu eşek anladi (46/3), Fakat eşeğin gücü kuvveti kalmadığından dolayı bu işi sürdüremez hale gelmiş (67/8), Bir varmış bir yokmuş, bir adam varmış, o adamın bir eşeği varmış (71/6), Bundan dolayı artık telefonla konuşuyorlar (177/6)

2.5.2. Bozuk Çeviriler

Gecen Ahmet ile Thomas ayrı ayrı yerlere oturuldular (125/4), Gecen Ahmet ile Thomas ayri ayri otuturdular (126/3), Thomas ve Ahmet gecenlerde başka biyere oturuldular (134/1), Thomasi ve Ahmeti başka biyere oturdu (138/2), köpek eşeğin sırtına hopliyor kedi onların üzerine tırmanır ve köpeğin üzerinde durdu (4/1), Bir varmış bir yokmuş bir adam varmış, adamın bir eşeği vardi (53/2), Yürüyordu Bremene gitmek için, stadtmüzikanten olurdu (53/5), Eseğin kuveti tukeniyormuş, oda demektirki adama yardim edemez hala gelmiştir (99/5), Eşek bu sahibinin kötü hissini anlamış ve Bremene gitmiş. Bremende calgıcı olmak ister (109/3), Simdi çoğcuk parcalar almiş ve başladi (129/3), Din Görevlisi, dinimi ögrenip başkalarina iletmek istiyorum, Doktor ise insanlara faydali olmak istememdir (5/1), Thomas Ahmet beraber otururyormuşlar (128/1), Thomas ve Ahmet eiri oturdurudurlar (139/1), konuşdiyorlar'di (163/1), oturdurtlar (188/1), hiç dinlemezlerdi ve derslerini hep unutturdilar (135/1)

2.5.3. Anlamsız Çeviriler

Tam yardımızı tutuyodu Kartı elinde (34/4), Onun düşünüp nasıl sıpayı meşgul edebilir diye (39/4), Orasi cok zira ama güzel (42/2), Adam onu düşünebiliyordu geri vermek için (53/4), Eşek anlamıştı atamin biras sinirli oldugunu aklında (53/4), Adamın aklında kötü şeyler geçiyordu, kaçıyordu ile Bremen yolu yaptı (55/5), Adam düşünüyormuş, onu bir yolu getirmek için (57/5), Öyle artık gücünü yetemedig (58/4), Ama birden Sinan bütün sınıfdan dövülüyor (63/4), En iyi arkadaşlarim ikiz onları Duisburg a geldiğim sonra taniştim (71/3), Eşek anlamış ki, sahibi kötu bir şey aklında bulunduğunu anladı (71/8), Bir zaman o kadar yorulmuştu ki, çalışacak gücü kalmamıştı (78/2), sayibi onu vere duşundu (80/4), ama eşek anamischti biliordu kötü duşüniordu artik gidip kacti Bremene gidiordu (82/4-5), Adamın aklasında eşeği rahat bırakmak (84/4) , Bu düşünceyle ilerleye bakarak ayamı denk almalıyım (104/1), Eşeyin düşünceği Şarkıcı olmaya bakmış (104/6), Öylece çocunu nasıl başka bir şey ile meşgel edebilceyle kafasını bozuyordu (110/5), Bir Gazetenin içinde Dünya'da detayli bir

resim Dünyadan görmüştü (110/6), Ama Babasinin zamani ve cocuk dan oynamak istemiyordu (112/1), O dergide bi zor Dünja resimiden (112/3), Cocuğu nasil meskul etmek yapacanı (113/2), Resmi koparıp ve küçük resme kesti (120/3), Sinan Yurtdişindan geliyor ve alman okulundan gelip 7 sınıfda (124/1), Ordan Ahmet hep gülmesi basini ve yüzü kırmızı oluyor (127/2), O puzzle'ı coçuğa veriyor ve düşünüyor ki o coçuk şimdi bir zaman meşgul olduğunu (121/4), Hemde bir masa sağa ve öbürki de sol tarafta dir (142/2), onları kücük olana verip onun uzun zamanla o puzzele meskul oldunu düsünmüsdü (146/3), O zaman oğluna verdi ve babası zanetiki bu oğlunu zaman geşirir ozaman oğluna verdi bu ayırı puzzeli (148/4), Hep konusdular, hic dersi dinlemediler ve cok derslerini unuttular (22/3-4), ve hiç dersleri unuttular (49/2), Niye onu okulda, Sinivin icerisinde dövüldü (12/1-2)

3. BÖLÜM

3.1. SÖZ VARLIĞI

Bu bölümde, derlenen metinlerdeki Türkçe ve Almanca söz varlığı verilmiştir. Türkçe söz varlığında kelimelerin fonetik hususları da madde başı olarak verilmiştir. Kelimelerin yanında kelimelerin metinlerde kullanıldığı anlamlar metin ve satır numarasıyla birlikte gösterilmiştir. Almanca söz varlığı verilirken ise kelimelerin Türkçe anlamları, metin ve satır numaralarıyla birlikte verilmiş, ayrıca isimlerin yanlarında artikelleri de gösterilmiştir. f,m,n olarak verilen artikellerin açıklaması şu şekildedir: der = m, die = f, das = n.

3.1.1. Türkçe Söz Varlığı

A

ā	: Ağa (XV/18)
a͡aç, a͡aş, āç, ağaş	: Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya yarayan uzun yıllar yaşayabilen bitki (VII/73)
a͡ar, a͡ır	: 1. Zor, çetin (III/8), 2. Şiddetli (XVII/87)
abdeslu	: Abdesti olan (XV/37).
ābi,ābe, ābė, ābey	: Büyük erkek kardeş, ağa. (XXVI/81)
abla, abĺa	: Bir kimsenin kendisinden büyük olan kız kardeşi (XXX/7).
abuḳaTlıḫ	: Bir kimsenin hakkını savunma işi (XVIII/31)
acaba, ecep	: Merak, şüphe ve tereddüt bildiren söz (XVIII/55)
acayiP, accāyip, acayip	: Garip, tuhaf yadırganan (X/22), Şaşma anlatan bir söz (XXIII/28)
accı ceKdir-	: Istırap, eziyet etmek (XXVI/291)
acemiliKle	: Toyluk (XIII/21)
acı-	: Merhamet etmek (XXVI/183)
acı, ají	: 1. Üzücü, incitici olan (III/38), 2.Keder, elem (VIII/18)

acıḴ- : Yemek yeme gereksinimi duymak (X/28)

ācil, āçil : Hemen yapılması gereken, ivedi, ivedili (VIII/77)

āciz : Güçsüzlük, beceriksizlik (VIII/2)

acucuḳ, ecıḳ : Kısa bir süre, çok az (XV/61)

aç-, aş- : Bir aygıtı, bir düzeneği çalıştırmak, bir yeri aramak (IX/30)

aç, aş : Yemek yemesi gereken (III/51)

aç-, aş-, aTc- : 1. Yapmak, düzenlemek (V/21), 2. Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek (XXXIV/23), 3. İş yerini işler duruma getirmek (XXXII/49), 4. Yola koyulmak (VIII/42), 5. İmkân sunmak (VIII/105), 6. Görünür duruma getirmek (XVII/64), 7. Aramak (IX/30), 8. Bir nesnenin üstündeki örtüyü kaldırmak (XXIX/12)

açı : Yön, anlayış, görüş, durum (III/81)

açıḳ söle- : Anlaşılmayan yön bırakmadan anlatmak (XXVII/5)

açıḳ, açıḫ : 1. Her türlü düşünceyi hoşgörüyle karşılayabilen (XIII/75), 2. Ferah (XVII/58), 3. Çalışır durumda olmak (XXIII-b/59)

açıl- : 1. Açma işine konu olmak (XXXVI/33), 2. İmkan sunmak (VII/5), 3. Seyahat etmek, değişik kültürleri tanımak (XII/18), 4. Kuruluşların ilk kez veya yeniden işe başlaması (XXI/8)

açtır-, aşdır- : Hizmete sokmak, açma işini yapmak (V/26)

ad : İsim (III/3)

adam tut- : Oyunda rakibin hareket alanını kısıtlamak (XXXI/112)

adam : Erkek kişi, insan, birey (XIV/17)

adamcāz : Kendisine sevgi veya acıma duyulan erkek (III/22)

adamnıḳ : İnsanlık (XXXIV/78).

adet : Tane (XVIII/98)

ādet, ādeT : Görenek (V/88)

adım : Yürümek için yapılan ayak atışlarının her biri (VI/6)

adres : Bir kimsenin oturduğu yer (X/29)

afet- : Bağışlamak (IX/71)

ağıl	: Evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer, arkaç (III/11)
ahbap ol-	: Arkadaş olmak, dostluk kurmak (VII/26)
aḫla gel-, aḥla gel-	: Hatırlamak (II/8)
aḫla yaT-	: Kabul etmek, mantıklı gelmek (V/48)
aḫĺaḳ	: Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağ töre (XXIX/56)
aḫort ver-	: Düzene sokmak (XV/42)
aḫsi	: Uygun olmayan (XX/33)
aḫur	: Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer, hayvan damı (XVIII/2)
a͡ır sanayi	: Üretim araçları yapan işletmelerin toplu halde bulundukları yer (IV/29)
a͡ırlıḳ bas-	: Üzerine sıkıntı çökmek (III/42)
a͡ıT, avıT	:Arkada bıraktıklarının, büyük felaketlerin acılı etkilerini, gurbete giden kişilere duyulan hasretliği dile getiren söz veya okunan ezgi (XVII/51)
aile, ayle	: Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik (IV/46)
āit	: İlgilendiren, ilişkili, ilgili (VIII/39)
aḳademik	: Bilimsel niteliği olan (XII/43)
aḴdif	: Etkin çalışan, çalışmasını sürdüren (XIII/54)
aḳıl	: Düşünme, anlama ve kavrama gücü (XXII-b/31)
aḳıllı ol-	: Gerçeklere uygun davranmak (XIV/6)
aḴlı başına gel-	:Davranışlarının yanlışlığını sezerek doğru yolu bulmak. (XXXIII/51)
aḴlı başında	: Doğru dürüst, kusursuz, akıllı başlı (XXII-b/14)
aḴlıma taḳıl-	: Kafasını kurcalamak (XXVI/172)
aḳorT, aḫort	: Ayar, düzen, akort (XI/35)
aḳraba, aḴrabā, aḫrabā, aḴrabā, aḴrebe	: Kan bağı ile birbirine bağlı olan kimseler (III/17)

aḴsama : Bir işin gereği gibi yürümemesi (VIII/11)

aḴşam radyosu : Radyoda sunulan, haber yayınının adı (XIV/33)

aḴşam, aḫşam, aḴ̄şam, ağşam, āşam : Güneşin batmasından gecenin başlamasına kadar olan vakit (I/37)

al-, aĺ- : 1. Görmek (XXII/17), 2. Kabul etmek (V/71), 3. Yerleştirmek (XXIII/10), 4. Yola devam etmek (XXIII/19), 5. İçine sığdırmak (XXIII-b/27), 6. Birlikte götürmek (XXIII-b/32), Satın almak (XXIX/26), 7. Başarılı olmak, tamamlamak (XXVI/113), 8. Bir nesneyi belli bir süreliğine kullanmak (XXVI/173), 9. Kazanmak, elde etmek (XXVII/31), 10. Tahsil etmek (XXXII/117), 11. Kendine ödenmek (XXXIV/88), 12. Sağmak (XXXVI/13), 13. Kasetleri ileriye veya geriye sarmak (X/91), 14. Göreve başlamak (VI/13), 15. Bir şeyi bulunduğu yerden kaldırmak (XV/39), 16. Temin etmek (I/13), 17. Bir kişi veya nesneyi bir yere oturtmak veya yerleştirmek (II/14), 18. Zarara uğratmak, olumsuz sonuçlar doğurmak (III/73).

āla- : Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb. nin etkisiyle gözyaşı dökmek (XV/26)

alabil- : 1. Başarılı olmak (XXVI/147), 2. Kendisine ödenmek (XXXII/35).

alacuḳ : Üzeri dal veya hasırla örtülen çoban evi, çardak, bostan (XV/14)

alāḳa : İlgi (XXVII/41)

alarm : Bir uyarıyı, bir tehlikeyi bildirmek için verilen işaret (XIII/65)

ālaş- : Birlikte ağlamak (XVIII/39)

alay : Topluluk (XVII/98)

aldır- : 1. Önem vermek, değer vermek (IX/34), 2. Getirtmek (XV/20)

āleT : Bir el işini gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne (XIII/64)

ālet : Bir sanatı yapmaya, uygulamaya yarayan özel araç (III/8)

alın yazısı : Yazgı (III/85)

alın- : İşe başlamak (XXVII/22)

alış-, aluş- : 1. İntibak etmek, ehlîleşmek (IV/57), 2. Sürekli ister olmak, bağımlılık kazanmak (XXXIV/66)

alışdır- : Alışmasına yol açmak (XX/44)

alışġanlıḳ : Bir şeye alışmış olma durumu, alışkı, itiyat, ünsiyet (XIV/50)

alışġın ol- : İyice alışılmış olmak, yabancılamamak (VIII/37)

alışveriş : Satın alma ve satma işi, alım satım, iş, muamele (III/53)

aĺḳolik : Alkollü içeceklere hastalık derecesinde düşkün olan (VI/89)

allaḥ gösdermesin : "Tanrı kötü bir durumla karşı karşıya bırakmasın" anlamında kullanılan bir söz (XXVI/147)

allah, allaḥ, alla, allaʾ : Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Tanrı (II/17)

alman ḳanı : Cermen soyu (XXVII/39)

alman : Cermen soyundan olan halk (XXII/3)

aĺmanc̄a : Hint- Avrupa dillerinin kolundan kullanılan dil (XXVI/130)

almancı : Avrupa'da genellikle de Almanya'da çalışan Türk vatandaşı (XVI/12).

almanlaş- : Alman yaşayış tarzını benimsemek (XXVII/7)

alt : Bir şeyin yere bakan yanı (V/65)

altında ḳal- : Ezilmek (XXVI/179)

aĺtī : 6 (XXXVII/13)

alTlı üsTlü : Alt ve üst katta olmak üzere (VI/26)

amaç : Ulaşılmak istene sonuç, maksat (IV/12)

amäRiḳa : Ülke (XXIV/8)

ambulans : Cankurtaran (XIII/66)

amca : 1. Babanın erkek kardeşi, baba yarısı, emmi (XXIII-b/14), 2. Yaşlı erkeklere saygı için kullanılan bir seslenme sözü (XVII/105)

ameliyat ol- : Hastaya ameliyat işlemleri yapılmak (V/78)

ameliyat : Cerrahi müdahale (VI/79)

amerịkan : Amerikalı olan (XXVI/392)

amov : Şaşırma ünlemi (XVII/64)

ampül : Aydınlatma aracı (XXXII/161)

an : Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza, dakika (XXII-b/18)

ana ders : Öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği temel bilgi (XXVI/127)

ana ḳonu : Tema (XXVI/393)

anäanä : Annenin annesi (XXIX/1)

anaḥtar : Kilidi açıp kapamak için kullanılan araç, açar (XXXII/141)

analiz : Çözümleme (XXXI/10)

anasını sat- : Kızma, sinirlenme halinde söylenen argo söz (XXXVIII/19)

andayış : Hoş görme, hâlden anlama, anlayış (XIII/82)

anı : Geçmişte yaşanmış çeşitli olaylarla ilgili belleğin sakladığı her türlü iz, hatıra (IV/42)

āni : Ansızın, birdenbire (V/77)

anla- : Birinin duygularını, istek ve düşüncelerini sezebilmek (VI/33)

anla-, anna-, āna- : Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak (XXVII/36)

anlam, ānam : Bir kelimeden, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, mana (XXIV/6)

anlaş-, annaş- : Düşünce, duygu, amaç bakımından birleşmek (XXVI/29)

anĺaT-, annaT-, annat- : Bilgi vermek, izah etmek (XXII-b/5)

annaşmazlıḳ : Uyuşmazlık, ihtilaf (XVI/44)

annatabil- : Anlatma ihtimali veya imkânı bulunmak (VIII/45)

anne, ana, anä, ane, annä : Çocuğu olan kadın, ana (XXVI/93)

anneli : Annesi sağ olan (VIII/86)

annelik yaP- : Anne gibi muamele etmek (XVII/109)

annelik : Anneye yakışan davranış (XVII/110)

anons : Sesli duyuru (VIII/59)

antıraman, antıreman : Alıştırma (XXVI/95)

apartuman, apartoman : Birkaç katlı ve her katında bir veya birkaç daire bulunan yapı (V/11)

ara- : 1. Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak (I-b/8), 2. Görüşmek üzere telefon etmek (XVI/55), 3. Araştırmak, yoklamak (XXXVIII/40)

ara, aR̥a : 1. Uzaklık, mesafe, zaman (I/5), 2. İç (VIII/94), 3. İki şeyi bir birinden ayıran zaman, mesafe, boşluk (XI/32)

araba ġullan- : Arabayı sürmek (XVI/9)

araba : Tekerlekli, motorlu veya motorsuz her türlü kara taşıtı (XXIII/5)

arada bir : Ara sıra (IV/41)

arala- : İki şey arasında açıklık oluşturmak (VIII/105)

araşdır- :Bir gerçeği ortaya çıkarmak için aramalarda bulunmak, sormak, soruşturmak (XXXVIII/53)

araşdırma : Araştırmak işi, araştırı (VIII/44)

araya gir- : İki kişinin arasındaki bir işe karışmak (XII/64)

arḫası ġara : Yardımcısı, akrabası, kollayanı çok olan, çevresi geniş (XVII/16)

ārına git- : Ağrına git (XXXIII/72)

aR̥ḳa aR̥ḳaya : Birbirinin arkasından, peş peşe, art arda (XXXI/89)

arḳa, aR̥ḳa, arḫa : 1. Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam tersi (III/49), 2. Arkada olan (I/24), 3. Boşaltım organının dışı (III/49), 4. Bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi (VI/33), 5. Kayıran, destekleyen (VII/3), 6. Biriken, toplanan (VII/70), 7. Geride kalan bölüm (XLIV/15)

arḳadaş ol- : Eş, dost, yâren, yoldaş olmak (XXVI/70)

arḳadaş, aR̥ḳadaş, arḫadaş, arḳadaj, arḳadeş, arkedeş : Birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, bacanak, eş, yâren, yoldaş (XXVI/31)

arḳadaşlıḳ : Arkadaş olma durumu (X/2)

arsa : Üzerine yapı yapılmak için ayrılmış yer (V/86)

art- : Çoğalmak (XXVII/24)

artıḫ : Başka, bundan sonra (XXII/15)

arzu et- : Yürekten istemek (VI/69)

asger ocaı̯ : Askerlik görevinin yapıldığı yer (I/1)

asger : Askerlik görevi veya ödevi (II/2)

asgerlik, asgerliḥ : Asker olma durumu, askerlik hizmeti (XXII/50)

asıl : Bir şeyin kendisi, örnek, kopya karşıtı (XXII/5)

asimilasyon : Farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etme (IV/55)

asistan : Yardımcı (VI/60)

aslā : Hiçbir zaman, hiçbir şekilde, katiyen (XXVIII/14)

aslan : Gürbüz, cesur ve yiğit adam (III/75)

aslen : Kök veya soy bakımından (VIII/4)

aş ġal- : Karnını doyuramamak (III/65)

aş, ʿaş : Yemek (IX/2)

aşağı yuḳarı, aşā yöḳarı : Tama yakın, yaklaşık olarak (XXVI/348)

aşağı, aşā, aşşā : 1. Bir şeyin alt bölümü (IX/28), 2. Eğimli bir yerin daha alçak bölümü (XIV/58), 3. Bir yere göre daha alçak yerde olan (XI/49)

aşama : Dönem, evre, basamak (VII/51)

āşıḳ : Bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık (VII/56)

aşırı :Alışılan veya dayanılabilen dereceden çok daha fazla, (XXXIV/42)

aşla- : Bazı duygu ve düşünceleri başkasına benimsetmek (XX/42)

at : Atgillerden binme vb. hizmetlerde kullanılan hayvan (X/8)

at-, aT- : 1. Bir cismi bir yöne fırlatmak veya işe yaramayan bir nesneyi imha için belirlenmiş yerlere bırakmak (XXIV/16), 2. Çıkarmak, kovmak (XV/46), 3. İleriye doğru hareket ettirmek (VI/6) , 4. Örtmek (XVII/21), 5. Uzanmak (X/18), 6. Varsayımlı örnek vermek (XXXVIII/11)

ata : Kişinin geçmişte yaşamış büyükleri (VII/69)

aTc̓abil- : Açma ihtimali veya imkânı bulunmak (XXXVIII/45)

ateş eT- : Ateşli silahlarla mermi atmak (XXVI/238)

ateş : Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, nâr (X/18)

atıl- : Atma işlemine konu olan (VIII/96)

aTla- : Yüksek bir yerden alçak bir yere, ayaküstü gelecek bir biçimde kendini bırakmak (XXIII-b/34)

aTlat- : Kötü bir durumu geçiştirmek (X/67).

aTlet : Kolsuz, askılı fanila (XXVII/46)

a͡ustos : Yılın sekizinci ayı (VIII/82)

avantajlı : Yararlı,kârlı (XIV/41)

avrupa birlī, a͡wrupa birlī : Avrupa Birliği (XXXIV/12)

avuç : Azlığı belirtmek için kullanılan bir söz (XII/97)

avuḳat, a͡uḳaT, a͡uḳat :Hak ve yasa işlerinde isteyenlere yol göstermeyi, mahkemelerde, devlet dairelerinde başkalarının hakkını aramayı, korumayı meslek edinen ve bunun için yasanın gerektirdiği şartları taşıyan kimse (XXXIII/1)

ay : Yılın on iki bölümünden her biri (I/32)

ayaḫ aT- : Girmek, il kez gitmek (XVII/50)

ayaḫda dur- : Saygı ve hürmet göstermek (XVII/116)

ayaḳ bas- : Bir yere varmak, ulaşmak (V/95)

ayaḳ, ayaḫ : Organ adı (IV/27)

ayaḴḳabı : Ayağa giyilen, kösele, lastik, deri vb. dayanıklı malzemelerden yapılan giyecek (IV/27)

ayarla- : 1. Usulsüz yollardan temin etmek, düzenlemek (I/38), 2. İhtiyaç duyulan bir şeyi temin etmek, hazır hale getirmek (IV/18), 3. Bir ölçüye göre düzenlemek (X/45)

ayaz : Kuru soğuk, çok soğuk hava (III/8)

ayıp : Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış (XXIV/25)

ayır- : 1. Nitelik değişikliğini anlamak, fark etmek (XXI/78), 2. Bir şey veya yeri, bir şey veya kimse için kullanmayı belirlemek, tahsis etmek (XXXIV/64)

aylece : Bütün aile ile, ailecek (VIII/84)

aylıḳ : 1. Birine görevi karşılığı ödenen para (I-b/4), 2. Bir ay için, bir ay süren (V/94)

ayna : Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam (XXXII/158)

aynı, ayni : Benzer, aralarında ayrım olmayan (XIV/32)

ayrı : 1. Farklı yerlerde kalan, yalnız tek (XI/39) , 2. Farklı durumlar (XII/34)

ayrıl- : Birinden uzak düşmek (XVII/119)

ayrılıḳ : Ayrı olma durumu (III/35)

ayrım : Ayırma işi (XIX/49)

az buçuḳ : Bir parça, biraz (XXII-b/50)

az 1. Nicelik bakımından eksik olan (XXII/23), 2. Süre bakımından kısa, sayı bakımından eksik (XXII-b/5)

āz : Ağız, organ adı (XXVI/159)

azarla- : Kırıcı sert söz söylemek, paylamak (XIV/14)

azıḳ : Gereken yiyecek ve içecek şeyler, nevale (XVIII/46)

azimli : Azmi olan, kararlı (XIV/45)

B

baba, buva : Çocuğu olan erkek (XV/12)

bäbäk̂ : Meme veya kucak çocuğu (XLIII/4)

babalı : Babası olan (VIII/86)

babanne, babāne : Babanın annesi (XIII/6)

bacı, baci : Kız kardeş (IX/84)

bāçeli : Bahçesi olan (XI/47)

baġaj : Yolcu yükü (XXIII-b/31)

bağ : İlgi, ilişki, rabıta (XIX/40)

bağır- : 1. Yüksek ve gür ses çıkarmak (XX/37), 2. Ağlamak (VII/20)

bağır, bār : Göğüs (IX/5)

bağla-, bāla- : 1. Örtmek (XVII/108), 2. Aradaki bağın devam etmesine neden olmak (XII/3)

bahāne bul- : Bir işi yapmak veya yapmamak için sözde sebep göstermek (VI/77)

bahçe, baḫçe, bahce, baḫça, bāçe, bāça : Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer (XXVII/59)

baḥseT-, baḥset- : Bir konu üzerinde söz söylemek, konuşmak (XXXII/133)

baı̯şla- : Karşılık beklemeden vermek (XII/44)

baḳ-, baḲ-, baḫ-, baʾ- : 1. Denemek, incelemek (XXII/11), 2. İlgilenmek, iyileşmesi için emek vermek (XXII-b/37), 3. Bakışı bir şey üzerine çevirmek (XXIII/10), 4. İlgilenmek, korumak, gözetmek (XXIX/63), 5. İzlemek, seyretmek (XXV/77), 6. Düşünce tarzına sahip olmak (XXXII/127), 7. Geçindirmek (XXXIV/76), 8. Tecrübe etmek (IV/35), 9. Bir işi birinden beklemek (II/23), 10. Dinlemek (III/2), 11. Beslemek, geçindirmek (XIII/52).

baḲġal : 1. Yiyecek, içecek vb. maddeleri perakende olarak satan kimse, 2. bu maddelerin satıldığı dükkan (XVII/99)

baḳımevi : Bakıma gereksinimleri olan kimselerin bakıldıkları, barındıkları kuruluş (X/59)

baḳış açısı : Bir olay, konu veya düşünce incelenirken izlenen belirli yön, görüş açısı, açılım, perspektif (XXVI/281)

baḳış : Görünüş, olaylara yorumlama biçimi (IX/91)

bālantı : İki şey arasında ilişki sağlayan bağ (XXII-b/65)

bālı ol- : Tabi olmak (IX/78)

bālı : Bir düşünceye, millete aşk saygı gibi duygularla tutkun (IX/45)

balina ḳasa :Bir araba modelinin benzerlik yoluyla adlandırılması (XXXII/4)

balḳon, baĺḳon, balḫon : Bir yapının genellikle dışarıya doğru çıkmış, çevresi duvar veya parmaklıkla çevrili bölümü (XLI/2)

bambaşḳa, bambaş̄ġa : Büsbütün başka, apayrı, değişik, farklı (XXIX/5)

bando : Çalgılardan oluşan ve genellikle geçit törenlerinde kullanılan mızıkacılar topluluğu veya takımı, mızıka (III/40)

banḳa : Bankacılık işlemlerinin yapıldığı yapı (XIII/62)

bant, banT : 1. İş yerlerinde, havalimanlarında vb. yerlerde kullanılan ve çarklılar sayesinde sarmal hareketle üzerindeki nesneleri ileriye taşıyan alet (VI/38), 2. Ses alma aygıtlarında ses kaydı için kullanılan manyetik oksitli plastik veya selüloz şerit (XVII/35)

banyo : Yapılarda, içinde yıkanılan bölüm (XXIII-b/59)

baŋḳacı : Bankacılık işlemleri ile uğraşan veya bankada görevli kimse(XXVI/215)

barındır- : Barınmasını sağlamak (XXI/15)

bas- :1. Çökmek, hissetmek (III/42), 2. Bir şey üzerinde kalıp mühür vb.yle iz yapmak (X/61)

basamaḳ : Birbirine belirli aralıkları olan düz yüzeylerden her biri (XI/49)

basġı ḳuR̰- : Köşeye sıkıştırmak, oyunda rakibi etkisisleştirmek (XXXI/89)

basıp giT- : birdenbire gitmek, aklına koyduğu şeyi yapmak üzere bulunduğu yerden uzaklaşmak, çekip gitmek (XXIX/27)

basit : Olağan olan, her zaman rastlanan (XII/33)

bastır-, basdır- : Basma işlemini yaptırmak (III/37)

baş : 1. Kafa, vücudun üst bölümü (V/65), 2. Bir şeyin uçlarından biri (X/44), 3. Başlangıç (X/91), 4. Bir şeyin yakını (XXVI/331)

başar-	: Bir işi istenilen biçimde bitirmek, muvaffak olmak (XIV/6)
başarılı	: Başarı gösteren (V/89)
başında ḳal-	: Bir şeyden ayrılmamak, bir şeyle uğraşmak (XXVI/331)
başından geç-	: Daha önce aynı duruma uğramış olmak (XXII-b/51)
başḳa, başġa	:1. Kendinden hariçteki insanlar (VII/67), 2. Bilinenden ayrı, değişik, farklı (I/28), 4. ‘Ayrıca, üstelik’ anlamlarında -den başka biçiminde kullanılan söz (XVII/18)
başḳonsolos	: En yüksek dereceli konsolos (V/46)
başla-, başĺā-	: Bir işe girişmek (XXVI/2)
başörTgülü	: Başı örtülü olan (XIII/67)
başörtü, başörTgü	: Kadınların başlarını örtmek için kullandıkları örtü, eşarp (X/20)
baT-	: İflas etmek (XXXIV/92)
batabil-	: Batma ihtimali veya imkânı bulunmak (XXXIV/93)
batır-	: Bir şeyi sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmesini sağlama (X/36)
bavul	: İçine eşya konulan ve genellikle yolculukta kullanılan büyük çanta (XVII/78)
baya	: Gerçekten, ciddî olarak, bir hayli (X/10)
bayan	: 1. Kadın, 2. kadınlara seslenme sözü (VI/39)
bayġınnıḳ	: Baygın olma, kendinden geçme durumu (VIII/61)
bayıl-	: 1. Baygın duruma gelmek (VIII/62), 2. Çok sevmek (XX/23)
bayraḳ	Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş kumaş, sancak (VII/77).
bayram namazı	: Dinî bayramların ilk gününde sabah namazından sonra kılınan namaz (XXI/37)
bayram	: Millî ve dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler (XV/3).
bazı, bāzı	: Birtakım, kimi (XIV/11)

bedava, bedāva : Karşılıksız, parasız (XXIII-b/19)

bedel : Karşılık, değer, fiyat, kıymet (XIV/44)

beğen-, beyen- : İyi veya güzel bulmak, onaylamak, kabul etmek. (XIV/27)

beḱar : Evlenmemiş kimse (I/27)

beḱarlıḫ : Bekâr olma durumu (IV/35)

beKle- : 1. Bir şeyi kimseyi gözetmek, korumak (V/98), 2. Bir iş oluncaya kadar durmak (X/43), 3. Bulunduğu yerden ayrılmamak (XIII/32), 5. Biri gelinceye kadar kalmak (XIII/36), 6. Belirlenen zamanın gelmesini arzulamak (XIV/40).

beklet- : Oyalamak (XIX/54)

belā : Büyük zarar ve sıkıntılara yol açan olay veya kimse (XIX/5)

belediye : İl, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti (XXXIII/3)

belge : Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. vesika, doküman (XXXIII/39)

belirli, belli : Gizli olmayan, ortada olan (II/13)

belki : Olabilir ki, muhtemel olarak (XXVII/41)

belle- : Öğrenip akılda tutmak (XVII/50)

bembeyaz : Çok beyaz, apak, pırıl pırıl (VIII/95)

ben, bän, bem : Teklik 1. kişi zamiri (I/3)

bence, benc̄e, bäncā̄, bänc̄e, bänc̄ā̄ : Bana göre, benim düşüncemce (XXVIII/3)

benimse- : Bir şeye bağlanmak, ısınmak, kabullenmek (XIX/3)

benlik : Bir kimsenin öz varlığı, kişilik, kendilik, şahsiyet (IV/54)

benze- : Gibi görünmek, sanısını uyandırmak (III/23)

benzet- : Benzer duruma getirmek (IV/61)

benzin : Petrolün damıtılması ile elde edilen, özgül ağırlığı yaklaşık 0,65 olan, renksiz, uçucu, kendine özgü kokusu bulunan bir sıvı (XXXII/75)

beraber,berāber, bereber : Birlikte, bir arada (III/18)

berbaT : Kötü, bozuk (XVI/24)

berber : Saç ve sakalın kesilmesi, taranması ve yapılması işiyle uğraşan veya bunu meslek edinen kimse (XXVI/220)

berberlik : Berberin yaptığı iş (XI/70)

beşiK : Bebekleri yatırmaya ve sallayarak uyutmaya yarayan sallanır bir tür karyola (II/19)

beton 1. Çimentonun su yardımıyla kum, çakıl vb. maddelerle karışması sonucu oluşan yapı malzemesi, 2. Bu malzemeden yapılmış olan (IX/64)

bey : Eş, koca (VI/18)

beyān et- : Bildirmek, söylemek, anlatmak (III/54)

beyin : Kafatasının içinde bulunan, duyu ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ (VIII/77)

beynamaz : Namaz kılmayan kimse (XIX/7)

bez belák : Çocuk bezi (XVII/86)

bez : Pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, çaput (X/36)

bıçağ altına yaT- : Ameliyat olmak (IX/75)

bıĶġınnıḳ : Çok bıkmış olma durumu (XXXIII/2)

bıraḳ-, bıraĶ-, bıraḫ-, buraḫ-, buraĶ- : 1. Ayrılmak, terk etmek (V/102), 2. Gideceği yere götürmek (VIII/93), 3. Kalanlar (VIII/107), 4. Uğraşmaz olmak (XIV/49), 5. Emanet etmak (XIII/45), 6. Unutmak (XVII/100), 7. İzin vermek (XVIII/33) , 9. Ara vermek (XVIII/52)

bıraḳıl- :Bırakma işine konu olmak (VIII/98)

bi araya topla- : Bir yerde buluşmak (III/44)

bi hoş : Tuhaf bir biçimde (XV/55)

bi iki : Çok az sayıda, birkaç (II/32)

biç- : Ekin, ot vb.ni tırpanla veya makine ile kesmek (VII/72)

bil- : 1. Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak(XXII/2), 2. Farkında olmak (XXIII-b/35), 3. Karar vermek, tercih etmek (XXIX/3), 4. Haberi olmak (I-b/3), 5. Aynı görüşte olmak

bilet, bilat : Para ile alınan, ulaşım araçlarına binme veya konser, sinema vb. etkinliklere katılma imkânını veren belge (I/31)

bileTci : Bilet satan görevli (XXXII/40)

biletciliK : Bilet satan kişinin mesleği (XXXII/63)

bilgi : İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat (XXXII/19)

bilgisayar : Matematiksel veya mantıksal işlemlerden oluşan bir işi önceden verilen bir programa göre yapıp sonuçlandıran veya bilgi depolamaya yarayan elektronik araç, elektronik beyin (X/71)

bilinşli : Kendi etkinliğinin farkında olan, şuurlu (VII/41)

bin- : Bir şeyin üstüne çıkıp oturmak (XXXIX/9)

bin- : Bir yere gitmek için tren, vapur, uçak vb. taşıtta yer almak (I/41)

bina, binā : Yapı (XXXVIII/54)

binde bir : Nadir, az bulunan (XXVII/13)

bindir- : Bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, içine yerleştirmek (I/41)

binlerce : Pek çok, çok sayıda (XIX/71)

bir arada : Toplu bir durumda (IX/87)

bir sürü : Pek çok (XIII/13)

bir ton : Çokluğu ifade etmek için kullanılan sıfat grubu (XXVI/37)

bir, bi, biR̥ :1. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı (I/1), 2. Bir sayısı kadar olan (III/22), 3. Sadece, tek (IV/12), 4. Bir kez (IV/22), 5. rakam

bira : Arpadan yapılan bir içki, arpa suyu (V/30)

biraz, biras, bires, biRas : 1. Bir parça, azıcık (X/43), 2. Kısa bir süre daha (XII/61).

birikdir- : Toplayıp yığmak, bir şeyi ölçülü kullanarak artırmak (V/61)

birḳaç, biḳaş̄, biğaç, bikaş, birġaç : Çok olmayan, az sayıda (XX/53)

birleştir- : Bir araya gelmek, evlilik yoluyla birlikte yaşamak (III/71)

birlik ol- : Bir işi yapmak için anlaşmak, birlikte hareket etmek (X/83)

bisküvit : Bir tür kuru pasta (XIII/37)

biş- : Bir besin maddesini ısıda bekleterek yenebilecek duruma gelmesi (XX/11)

bit : Böcek (XVIII/14)

bit-, biT- : 1. İşlevini yapamaz hale gelmek, güçsüz kalmak, çok zayıflamak (XXIII/9), 2. Sona ermek, tükenmek (XXVII/4), 3. Son söz olarak ifade etmek (XXVII/7)

bitir-, bitiR̥- : 1. Sona erdirmek (XXII-b/6), 2. Tamamlamak, mezun olmak (XXVI/111), 3. Mahvetmek (XIV/63)

biz, biS, bis : Çokluk birinci kişiyi gösteren söz (XXII/10)

b͡oaz : Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, kursak (XLIV/15)

bodrum : Bir yapının yol düzeyinden aşağıda kalan kısmı (XI/30).

bol : Alışılandan çok, kıt karşıtı (X/9)

bomba :Canlı veya cansız hedeflere atılan, içi yakıcı ve yıkıcı maddelerle doldurulmuş, türlü büyüklükte patlayıcı, ateşli silah (XXIV/16)

bomboş : Büsbütün, tamamen boş (XXXIII/12)

boncuḫ : Cam, taş, sedef vb. maddelerden yapılan, ortası delik, çoğu yuvarlar ve renkli süs tanesi (XVIII/14)

bonservis : Çalıştığı yerden ayrılırken verilen belge (I/9)

borç : Birinin hayatının yoluna girmesi için bir başkasının desteği (III/13)

borçlu, borşlu : Borcu olan (III/82)

boru : Bir yerden başka bir yere sıvı, gaz vb. aktarmaya yarayan, içi boş, uçları açık, uzun ve dar silindir (XXXVIII/50)

boş dur- : İşsiz kalmak, çalışmamak (IX/65)

boş ver- : Aldırmamak (XVI/12)

boş : 1. İşi gücü olmamak (VI/82), 2. Hareket kabiliyeti kısıtlanmamış olan (XXXI/112)

boşan- : Karı ve koca mahkeme kararı ile birbirinden ayrılmak (IX/41)

boy : Bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası arasındaki uzaklık (XXXI/40)

boya- : Boyaya sürerek veya boyaya batırarak renk vermek (XIV/12)

boyacı : Boyama işini, boyacılığı meslek edinen kimse (XIV/7)

boyut : Yön, nitelik (XXXII/127)

boz- : Yalpalamak, dengesini yitirmek (XIV/58)

bozuḳ : 1. Sıkıntılı (IX/42), 2 Bozulmuş olan (XXXII/166), 3. Madeni para (X/60)

bozul-, bozuĺ- : 1. Akıl veya beden sağlığını yitirmek (IX/43), 2. Dağılmak (VI/89), 3. Edep ve ahlak üzerine yetişmemek (IX/43), 4. Bozma işine konu olmak (IX/62), 5. Ümidini yitirmek, moral olarak çökmek (XXXI/75)

böl- : Bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak (XVIII/2)

bölge : Sınırları belli kıstaslara göre çizilmiş toprak parçası (XIV/52)

bölüm : 1.Bir bütünü oluşturan parçaların her biri (III/27), 2. Bir okul veya üniversitenin herhangi bir bilim ve uzmanlık dalında eğitim sağlayan birimlerinden her biri (IV/44), Departman (VIII/77)

bölümleşdir- : Parçalara ayırmak, kısımlaştırmak (XXII-b/31)

bölün- : Ufak gruplara ayrılmak (XXVII/58)

bölüş- : Paylaşmak (XXXIV/63)

böyle, bȍle, bölä, bēle, bóyle : Bunun gibi, buna benzer (XXII/5)

bu : En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz (XXII/3)

buçuḳ : Yarım (VI/83)

buda- : Ağaç, asma vb.nin dallarını kesmek (XVIII/80)

bugün, buġún : 1.İçinde bulunulan zaman (V/35), 2. İçinde bulunulan gün (XVIII/5), 3. İçinde bulunulan gün içinde (XX/38)

bul-, buĺ- : 1. Arayarak veya aramadan bir şeyle veya kimseyle karşılaşmak (XXIV/17), Bir şeyi elde etmek (XXVI/189).

bulabil- : Bulma ihtimali veya imkânı bulunmak (XXVI/187)

bulaşıḫ muşalıḫ : Yiyecek veya içeceklerle kirletilmiş mutfak eşyası (XVII/84)

bulġur pilavı :Bulgurla pişirilen pilav (XV/31)

buluş- : Bir araya gelmek, toplanmak (XIII/66)

bum bum : Yansıma sözcük (X/37)

buŋal- : Sıkıntı çekmek (XIII/40)

buraḫdur- :Bırakmasını sağlamak, bırakmasına yol açmak (XV/39)

burç : Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldıza verilen ortak ad (XXVI/104)

burnunu soḳ- : Gerekmeden her işe karışmak (XXXII/55)

burs : Öğrencinin öğrenimini sürdürebilmesi için belli süreliğine aylık ödenen para (XII/7)

buruḳ : Duygusal yönden tam sevinememek. Sevinçle hüznün bir arada olması (XVI/37)

buruḲluḳ yaşa- : Buruk olma durumu (V/79)

burun : Organ adı (XII/103)

buyol : Sıra, sefer (XV/22)

buzāne : Soğuk hava deposu (XIX/54)

büber : Bir sebze (VII/71)

bülbül : Ötüşü güzel olan kuş türü (XVIII/72)

büro : Çalışma odası, yazıhane (XVII/54)

bütün : 1. Çok sayıda varlık ve nesnelerin hepsi, tamamı (III/9), 2. Her (IV/8), 3. Eksiksiz, tam (XXII-b/9)

büyü-, böyút-, böyü- : 1. Yetişmek, gelişmek (II/16), 2. İrileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek (XXVI/84)

büyük, büyüK, böyük, büyük̂, bóyúḳ, böyüğ : 1. Yüksek, niceliği çok olan (III/32), 2. Aşırı derecede (IV/1), 3. Gelişmiş (IV/28), 4. Önemli (V/69), 5. Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş (V/98), 6. Boyutları benzerlerinden daha fazla olan (VI/22), 7. Ortalamayı aşan (VIII/101)

büyüKlük göster- : Gönül ululuğu göstermek (VIII/87)

büyüT-, böyüt- : Yetiştirmek, bakmak (X/86)

C

cadılar bayramı, c̄azıĺar bayramı : Geceleri dolaşarak insanlara kötülük ettiğine inanılan hortlakların bayramı. (XXIV/2)

cam : Pencere (XLI/3)

cāmi : Müslümanların ibadet için toplandıkları yer (IX/43)

can : 1. Yaşama, hayat (IX/63), 2. Gönül (IX/86)

canı isde- : Heves duymak (XXVI/370)

canı sıḳıl- : İçi sıkılmak, yapacak bir işi olmamaktan tedirgin olmak (II/16)

canlı : Canlı olarak, diri (XII/101)

cansız : Canını yitirmiş, ölmüş (XII/101)

cant : Taşıtlarda lastiklerin takıldığı tekerleğin çember (XVIII/47)

c̆arpiş- : Birbirine çarpmak (XXXIX/11)

caTde : Ana yol (IV/41)

c̄azı	:Kötülük yaparak başkalarına zarar veren kadın, cadı (XXIV/11)
cefā	: Zulüm (III/74)
cemāt, comāT	: İnsan kalabalığı, topluluk (III/19)
cemiyeTciliḫ	: Dernekçilikle uğraşmak (XIX/60)
cenābi ḥaḳ	: Allah, tanrı (V/74)
cenāze, cenāza, cenaza	: Kefenlenip tabuta konmuş, gömülmeye hazır ölü (IV/60)
cep telefonu	: Kişinin yanında taşıyabildiği, kablosuz telefon, mobil telefon (XXII-b/52)
cep	: Genellikle bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça (XXXIII/24)
ceryan, ceyran	: Elektrik akımı (X/17)
cevaP ver-	: Karşılık olarak bildirmek, söylemek (IX/33)
cevap, cewap	: Bir soruya, bir isteğe vb.ne verilen karşılık, yanıt (XIX/11)
ceviz	: Cevizgillerin örnek bitkisi olan, uzun ömürlü, gövdesi kalın ve yurdumuzda çok yetişen bir ağaç türü (VII/74).
ceyranni	: Elektrik akımıyla çalışan (X/31)
cez‿āevi	: Hükümlülerin içinde tutuldukları yapı, hapishane, mahpushane, dam (XXII-b/11)
cıblaḫ	: Üstünde bulunması gereken giysi, örtü bulunmayan (XVII/64)
cıncıḫ mıncıḫ	: Yalancı taşlardan yapılmış kolye, küpe vb. (XVII9I/15)
cıvata	: Birbirine bağlanmak istenen ağaç veya demir parçalarının üzerinde hazırlanmış olan deliklerden geçirilerek ucuna somun takılıp sıkıştırılan iri başlı vida (XXIX/29)
cici bäbäk̂	: Bebekler için özel üretilmiş, besin değeri farklı olan bir çeşit bisküvi (XLIII/4)
ciddiyet	: Ağırbaşlılık (XXXI/117)
ci‿erine vur-	: Çok dokunma, yüreği sızlamak (XVIII/52)
cins	: 1. Garip, tuhaf (XXXVIII/8), 2. Tür, çeşit. (VII/75)

cumā namazı : Cuma günü öğle vaktinde cemaatle kılınan namaz, cuma. (XXXVIII/42)

cumā : Haftanın altıncı günü (XIV/26)

cumartesi : Haftanın yedinci günü (VIII/65)

cümle : Bir yargı bildiren ve kelimeler dizisi (VIII/54)

cüzdan : Para, kâğıt vb. koymaya yarayan küçük çanta (XXXVIII/4)

Ç

çabuḳ, şabuḳ, çabik : Alışılandan daha kısa sürede (X/43)

çağ, çā : 1. Zaman dilimi, vakit (XVI/11), 2. Nesil (XXXIV/41)

çaı̯r-, çāR̥- : Bir yere davet etmek, birinin gelmesini yüksek sesle söylemek (I/14)

çal- :1. Ses çıkarmak, ses vermek (III/8), 2. Vurarak veya sürterek ses çıkarmak (III/25).

çalın- : Kapıya vurarak ses çıkarmak (XIII/37)

çalış-, c̄alış-, çaluş- : 1. İşi veya görevi bulunmak (I-b/10), 2. Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için gayret göstermek, çaba harcamak (III/68), 3. Herhangi bir iş üzerinde olmak (I/9), 4. İş yapmak (XXVII/20).

çalışabil- : Çalışma ihtimali veya imkânı bulunmak (XXII-b/24)

çalışdır- : 1. Çalışmasını sağlamak (XVIII/29), 2. Ticari amaçlı faaliyette bulunmak (XI/8)

çalışma müsādesi : Çalışma izni (XIX/26)

çamaşır makinesi : Çamaşır yıkamaya yarayan araç (XVII/85)

çanaḫcılıḫ : Çanak yapma mesleği (XIX/9)

çanaḳ : Toprak metal vb. bir maddeden yapılmış yayvan, çukurca kap (XIX/9)

çanta, c̄anta : Kösele, meşin, kumaş vb. hafif malzemeden yapılıp büyüklüğüne göre para, evrak, yiyecek vb. koyup taşımaya yarayan kap (XXXVIII/51)

çaPraz : Eğik olarak birbiriyle kesişen (XXXII/169)

çar : Gelinin üstüne örtülen bir çeşit çarşaf (XVII/21)

çarp-, çarP- carP- : 1. Hızla değmek, vurmak (XXIII-b/9), 2. Dolandırmak (XXXII/128).

çarpıl- : Hızla değmek, vurmak (XXIII-b/34)

çarşı, çarşi : Dükkanların bulunduğu alışveriş yeri (X/22)

çatıcı : Çatma işini yapan kimse (XXII-b/7)

çavuş : Onbaşıdan sonra gelen ve görevi manga komutanlığı olan erbaş (IV/7)

çay : 1. Çaygillerden, nemli iklimlerde yetişen ağaççık (VII/38), 2. Dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu (XVI/37)

çayır : Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer (XVII/65)

çek-, çeK- : 1. Güç durumlara dayanmak, katlanmak (III/14), 2. Yaşamak, geride bırakmak, durum içinde olmak (III/74), 3. Yollamak, göndermek (IX/33), 4. Bir şeyi bir yerden ayırmak (IX/56), 5. İçine almak, emmek, sormak (V/12), 6. Yudumlamak (V/30), 7. Taşımak (V/72), 8. Katlanmak (V/88), 9. Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru asılmak (X/61), 10. Yaşamak (XIII/45), 11. Görüntüyü bir aletle özel bir nesne üzerine kaydetmek (XIII/70), 12. Dikkatleri üzerine toplamak (XIII/85), 13. Vericiden gelen dalgaları algılayarak televizyon, televizyon, telefon, radyo vb. aygıtlarla bağlantı kurmak (XIV/37), 14. Birinin sorumluluğu ve geçimini temin etmek (XV/2), 15. Motorun yakıtı bujiler vasıtasıyla ateşleyerek hareketi tekerlere iletmesi (XXIII/5), 16. Özel amaçlı makinelerden para, kart vb almak (XXXIII/7)

çekim yap- : Alıcının sürekli olarak çalışmasıyla konuşmaları kayıt altına almak (XII/102)

çekin- : Saygı, korku, unutma vb. duygularla bir şeyi yapmak istememek (X/28)

çelik : Birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alışımı metal (IV/27)

çeşit : Çeşitli olan, türlü türlü (XVIII/3)

çeşme : Yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan su yapısı, pınar (XIX/22)

çıḫarT- : Çıkarma işini yaptırmak (XVII/103)

çıḫış al- : İşten ayrılmak (IX/35)

çıḫış ver- : Belge düzenleyip işine son vermek (X/80)

çık-, çıḴ-, çıḫ-, çıˀ- : 1. İçeriden dışarıya varmak (XXII-b/78), 2. Meydana gelmek (XIII/50), 3. Piyasaya sürülmek (XXVI/256), 4. Filizlenmek, uzamak (XXVIII/12), 5. Ayrılmak, harekete geçmek, bir yöne doğru gitmek (XV/47), 6. Kullanmak (XXXVIII/13), 7. Bulunduğu yeri bırakıp başka yere geçmek, taşınmak (I/48), 8. Bir araştırmada sonuca ulaşmak (VI/15), 11. Yürürlüğe girmek (I-b/1), 12. Sonradan anlaşılmak (I/29)

çıḳar : Menfaat (XXXVIII/25)

çıḳar-, çıḫar- : 1. Temin etmek, belge düzenlemek (V/11), 2. Ortaya koymak, meydana getirmek (VII/45), 3. Hazırlamak (X/57), 4. İşine son vermek, ayırmak (X/59), 5. Kişi veya kişileri sahneye veya meydana almak (XXVIII/98), 6. Göstermek (XXXIII/47)

çıḳarıl- : İşine son verilmek (XXXIV/137)

çınar : Ağaç türü (XIX/74)

çınna- : Çın diye ses çıkarmak (VIII/16)

çıra : Çam vb. reçineli ağaçların çabuk yanmaya elverişli bölümü (X/36)

çıraḫ : Zanaat öğrenmek için bir ustanın yanında çalışan kimse (XIX/11)

çırp-, çırP- : Halı, kilim vb. şeyleri hızla ve kesik kesik hareket ettirmek (XIII/27)

çırpın- : Aşırı derecede çaba harcamak (XI/76)

çi͡az : Aygıt, alet, takım (VIII/19)

çiçek so͡anı : Bitki kökü (XXVIII/107)

çiçek, çiçeK, çiçeʿ : Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü (XXVIII/8)

çifci, çifTci : Geçimini toprağı ekerek sağlayan kimse (XIV/4)

çifcilik : Tarım yapılan, hayvan yetiştirilen, çalışanlarının da oturması için evler bulunan geniş toprak parçası (XXXVI/12)

çift, şift : Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan (XI/50)

çimen : Kendiliğinden yetişmiş çim (VII/72)

çip : Bilgisayar, tablet, akıllı cep telefonu vb. aletlerin bir parçası (XXXII/142)

çirkin, cirkin : Göze veya kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı (XXVIII/53)

çisgi filim, çizgi filim, cisgi filim : Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi (XXV/74)

çiz-, çız- : 1. Resmetmek (III/38), 2. Kendine bir hayat tarzı belirlemek (VII/63)

çobannık, çobannıḫ : Çoban olma durumu, çobanın yaptığı iş (IX/6)

çocuḳ parası : Küçük yaştaki evlatlar için devlet tarafından ödenen yardım ücreti (XXXIV/88)

çocuḳ, çocuK̟, c̄ocuK̟, c̄oşuḳ, çoşuK̟, çocuʾ, çocuḫ : Küçük yaştaki erkek veya kız (XXII/3)

çocuK̟luḳ, çocuḫluḫ : Bebeklikle ergenlik arasındaki dönem (XIII/5)

çoḳ, c̓oḳ, c̄oḳ, coḳ, ç̄oḫ, çoḥ, çoʾ, çō, şoḳ : Sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı (XXVII/15)

çoluḳ çocuḳ, çelik çocuḳ, çolḫ çocuḫ Çocuklarla birlikte aile topluluğu (XIII/43)

ço͡u : Yarıdan fazlası (XIV/45)

çöK-, c̄öK- : Yoğun bir biçimde durmak, morali bozulmak (VII/22)

çökerT- : Çöktürüp oturtmak (XXXII/45)

çöp : Yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsi, gübür (XXXIII/20)

çöz- : Sonuca bağlamak (XXII/41)

çu͡al : Pamuk, kenevir veya sentetik iplikten dokunmuş büyük torba (II/9)

çuḳolata : Kakaodan yapılan bir tür tatlı yiyecek (XIII/38)

çürü- : Yıpranmak, çökmek (VI/88)

D

dağ, dā : 1. Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümleri (XVII/113), 2. Benzetme amacıyla bir şeyin çokluğunu belirtmek için kullanılan söz (XXXIV/7).

dağıl-, da͡ıl- : 1. Parçalanarak etrafa yayılmak (XXIII/11), 2. İletmek, ulaştırmak (XXXIV/29), 3. Birliği beraberliği bozulmak, parçalanmak (VI/90)

dağıT-, da͡ıt- : 1. Bir merkezden çeşitli yerlere gönderme işi (XVI/13), 2. Herhangi bir şeyi ayrı ayrı kimselere vermek (XXXIV/29)

daha, dā, da͡a : 1. Bundan başka, bunun dışında (I/34), Var olanla elde bulunana ek olarak (IV/49), Kendisinden sonra üçüncü kişi iyelik eki alan bir sıfatla birlikte sözü edilen konuda en önemli durumu belirtmek için kullanılan söz (IX/37), Henüz, şimdiye kadar (XI/62)

dakik : Düzenli işleyen, aksamayan (III/76)

dakiḳa, daḴġa : Bir saatlik zaman diliminin altmışta biri (V/30)

dal at- : Çoğalmak, yayılmak (XVIII/84)

dal : Branş (XXVII/27)

dam : Üzeri toprakla kaplı küçük ev (VI/97)

damaḳ : Ağız boşluğunun tavanı (XXXIV/64)

dāmaT : Evlenmekte olan erkeğe evlenme töreni sırasında verilen ad, güvey (X/85)

damla- : 1. Damla durumunda tane tane düşmek (XVIII/19), 2. Hissetmek (XVIII/77)

damla : Çok az miktarda sıvı kütlesi.

dana : İneğin sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar yavrusu (VIII/51)

dandülük : Kirman, fırıldak, topaç, dandilik (XVII/7)

danış- : Bir iş için bilgi veya yol sormak, görüş almak, istişare etmek, müracaat etmek (XXII/14)

dans : Müzik temposuna uyarak yapılan vücut hareketleri (XV/38).

darbe ye- : Kötü, olumsuz bir duruma maruz kalmak (XXI/73)

daş çaTla- : En fazla, olabilecek maksimum ihtimal (XXII-b/48)

dāvā aç- : Korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı organlarına başvurma (XXVI/321)

dāvā : Sorun (XXII/8)

davul : Büyük ve enlice bir kasnağa deri geçirilerek yapılan bir vurmalı çalgı (X/8).

dayan- : Güç bir duruma katlanmak, tahammül etmek (IX/26)

dayanama- : 1. Karşı durmak, mukavemet etmek (IX/26), 2.Sabretmek, tahammül etmek (XVII/46).

dayı : 1. Annenin erkek kardeşi (II/5), 2. Bir kimsenin kayırıcısı (VII/3)

dāyir, dāil : Bir konu üzerine, konusunda ... ile ilgili, konuya dair (I/9)

dayre : Bir yapının konut olarak kullanılan bölümlerinden her biri (V/22)

de mi : Onaylatmak, tasdik ettirmek amacıyla sorulan soru (XXII/19)

de-, dė-, dä-, di- : 1.Söylemek, dile getirmek, tarif etmek (I/3), 2. Kanıya ulaşmak (VII/24)

dede : Torunu olan erkek, büyükbaba (V/7)

dedete medete : DDT bit ilacı (XVIII/14)

dediġodu : Başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma (XVIII/58)

defā : Kere, kez (II/12)

defder : Kapak içersinde yazı yazmak, resim yapmak için araya tutulmuş kağıt yaprakları (X/73)

defnet- : Ölüyü gömmek, toprağa vermek (V/62)

değer : Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, kıymet (XVIII/61)

değil, de‿il, dēl, dïl, de‿ül, deyil, dėyil, deyel, deyl : Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklemin olumsuz çekimini sağlayan kelime (XXIII-b/2)

değiş-, de‿iş-, deyiş- : 1. Başka bir biçim veya duruma girmek (XXVI/337), 2. Mübadele etmek (XII/95)

değişdir-, deyişdir- : 1. Bir şey veya kimseyi bulunduğu yerden başka yere almak (XIX/46), 2. Değişikliğe uğratmak (XXII-b/35), 3. Bir konudan başka bir konuya geçmek (XXVI/415)

de‿işdiriver- : Çabucak veya ansızın değiştirmek (XXXII/163)

de‿işiKlik : Değişik olma durumu (VIII/20)

delik̦anlı : Gençlere bir seslenme sözü (XXVIII/77)

delir- : Aklını yitirmek (XX/27)

demin oldu : Herhalde (I-b/3)

demir : Element türü (IV/28)

demle- : Çayın kaynar suda renk ve koku vermesini beklemek (XII/30)

dene- : Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için bir insanı, bir nesneyi veya bir düşünceyi sınamak, tecrübe etmek (XXII/12)

deniz, deŋiz, denis : Yer kabuğunun çukur bölümlerini kaplayan, birbiriyle bağlantılı, tuzlu su kütlesi (XXIII-b/43)

deŋgeyi boz- : Dik durumdan düşecek duruma gelmek (XIV/58)

deprem, dePrem : Yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi veya yanardağların püskürme durumuna geçmesi yüzünden oluşan sarsıntı, yer sarsıntısı, hareket, zelzele (XXVI/177)

dePresyon : Bunalım (VI/62)

dēr ver- : Değerli saymak, önem vermek (XVIII/61)

dere : Küçük akarsu (VI/102)

derin : Detaylı, ayrıntılı (VI/59)

dernek : Belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan yasal topluluk, cemiyet (XXXVIII/42)

dernek : Belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan yasal topluluk (XIX/64)

ders al- : Bir konu hakkında öğrencinin yetkili birinden bilgi edinmesi (V/40)

ders, deR̨s, dēs : Öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği bilgi (XXII/2)

dert, derT : Üzüntü, keder, kaygı, sorun (VIII/72)

derTli : Üzüntülü ve kederli olan (X/93)

desdeĶle - : Bir kimse veya kuruluşa yardım sağlamak (XX/29)

destek ol- : Güç sağlamak, yardımcı olmak (V/100)

destek : Maddi ve manevi yönden yardımcı olmak, teşvik etmek (VIII/41)

devām et- : Başlanmış bir işi sürdürmek (V/21)

devām : Sürme, sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme (XXII-b/7)

devir : Ertesi (X/8)

devlet baba : "Koruyucu, kollayıcı" anlamında devleti anlatan bir söz (XXXIV/70)

devlet işi : Garanti olan iş (XXXII/30)

devlet :1. Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık (XXXII/79), 2. Devletin yönetim organları (II/22)

devre mülk : Tatil beldelerinde belli dönemlerde kullanılmak üzere satın alınan müstakil ev veya daire (XX/75)

deyerlendir- : 1. Bir şeyi yerinde ve yararlı bir yolda kullanmak, 2. Değer kazandırmak, kıymetlendirmek (XXXI/8)

deyişik : Çeşitli, farklı (XIII/75)

deynek : Elde taşınacak incelikte düzgün sopa (XIV/57)

dış ülke : Yabancı devlet (XXII/16)

dış : 1. Bir kişinin veya ülkenin gerçeklerinin haricindeki gösterişi görüntüsü (IX/90), 2.Yabancı ülke (XIV/14).

dışarı : 1. Kişinin konutundan ayrı olan yer (XIII/24), 2. Bir kurumda eğitim-öğretime katılmadan sınavlara girmek (V/15), 3. Dış çevre, dış yer, hariç, içeri karşıtı (XXVIII/17)

dışla- : Bir düşünce, durum ya da kişiyi yok saymak (XVI/72)

didin- : Çok güçlük çekerek sürekli çalışmak (XVIII/20)

di‿er, diyer : Başka, özge, öteki, öbür (XXIII/19)

dik- : Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek (VI/8)

diKġat çeK- : İlgi toplamak (XIII/67)

diKġat eT- : İlgisini çekmek, farkına varmak (XXVI/159)

diKġaTlı ol- : Uyarı sözü (XXVI/28)

dikil- : Ayakta durma (XV/53)

dil : Lisan (I/47)

dileKçe, dileKce : Bir dileği bildirmek için resmî makamlara sunulan imzalı, adresli yazı, arzuhâl (I/3)

din : Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal kurum, diyanet (V/24)

dīnī, dìnì : Dinle ilgili olan (V/24)

dinle-, dinne-, diŋne- :1. İşitmek için kulak vermek (V/33), 2. Birinin sözünü öğüdünü dinleyip gereğini yapmak (XX/45).

dinlen- : İstirahat etmek (IX/59)

diŋel- : Ayakta durmak, ayağa kalkmak (XVII/105)

dip : Dikili duran bir şeyin yerle birleştiği nokta (XV/11)

direKsiyon : Taşıta istenen yönü vermeye ve taşıtı belli bir doğrultuda götürmeye yarayan düzenek (VIII/97)

dirilT- : Dirilmesini sağlamak (VIII/62)

diş hekimi : Diş doktoru (VII/8)

diş : Isırıp koparmaya ve parçalamaya yarayan sert beyaz organların her biri (XXXVIII/38)

dişli : Dişleri olan çark (VII/44)

diz- : Yan yana veya üst üste sıralamak (XXXVIII/23)

diz : Organ adı (XVIII/81)

dizayn edil- : Hazır hale getirilmek (VIII/25)

dizi tut- : İş görmek (XXII-b/35)

dizi : Tv'de belirli aralıklarla ve belirli süre bölümler halinde devam eden film (XXVI/375)

doğ-, dō-, : Dünyaya gelmek (XXIV/3)

doğum : Doğma işi (IV/4)

doḳdor, doḫdor, doḫdur, doĶdor, doĶdur, doĶtor : 1. Hekim (V/69), 2. Akademik unvan (XII/21)

doĶdora : Akademik alanda sınav ve bir bilimsel eserle erişilen derce, basamak (V/42)

doĶsannıḳ : Doksan yaşında olan (X/38)

dol- : 1. Bir yere çok insan veya eşya toplamak (XXIII-b/30), 2. Etrafını çevrelemek (XXXVIII/37), 3. Dolu duruma gelmek (XIX/14)

dolar : Para birimi (III/84)

dolaş- : Gezmek, gezinmek (XLIV/15)

doldur- : 1. Manyetik şerit üzerine ses veya görüntü kaydetmek (X/90), 2. Dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek (XVI/63), 3. Formlarda istenen bilgileri tamamlamak (XXXIII/52)

dolmuşcu : Dolmuş işleten kimse (XXIII-b/2).

dolmuşculuḳ : Dolmuşçunun yaptığı iş (XVI/9)

dōma büyüme : Doğduğundan beri (VIII/4)

domates : Bir sebze (I-b/5)

domuz, doŋuz : Çift parmaklılardan, eti, yağı, derisi veya kılı için beslenen hayvan (XXXVI/13)

dōru düRüs, dōru dürüs : Kusursuz, yanlışsız (XIII-b/56)

dōru sözlü : Emin konuşan, sözüne güvenilen (XXVIII/106)

dōru yaz- : Hatasız yazmak (XLV/15)

dōru : 1 Gerçek, hakikat (IX/7), 2. Hiçbir yöne sapmadan (I/41)

dost : Sevilen, güvenilen yakın arkadaş, gönüldaş (IX/85)

do͡umlu : Belirli bir yılda doğmuş, tevellütlü (XXVI/88)

do͡ur- : Yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak (XXVII/12)

doyur- : Açlığını gidermek (X/30)

dökül- : 1. Yerinden çıkmak (XXXVIII/38), 2. Çok eskimiş veya dökme işine konu olmuş (IX/67)

döküm : Kalıba dökme işi ve bunun yapılış yöntemi (IX/24)

dön- : 1. Aynı yere geri gelmek (XXXIV/33), 2. Yönünü çevirmek (XXXVIII/35)

dönder- : Dönmesini sağlamak (XVII/7)

dönerci : Döner satan kişi (XXXII/135)

dönercilik : Dönercinin yaptığı iş (XXXII/49).

dört elnen yapış- : Bir işe özen ve önem vermek (XII/25)

dö͡üş : Karşılıklı olarak tokat yumruk vurmak (XX/19)

döv-, dō̲-, dö- : Tokat yumruk vurarak canını acıtmak (XXVI/271)

du͡a, duā : Tanrıya yalvarmak (II/17)

du͡āḵ : Gelinin başını, bazen de yüzünü örten dantel, duvak (XVII/21)

duman : Maddenin yanması sonucu çıkan somut gaz (IX/26)

dur- : 1. Kalmak, yaşamak (XIII/8), 2. Beklemek (II/4), 3. Zaman ayırmak (VIII/19), 4. Varlığını sürdürmek (IX/39), 5. İşsiz güçsüz olmak (IX/65), 6. Bulunmak (XV/57), 7. Mola vermek (XXVII/35), 8. Bir şeyle uzun süre meşgul olmak (XXVI/339),

durġun : Alışveriş olmaması, piyasanın hareketsiz olması (XXXIII/2)

durmadan : Sürekli (XXII-b/46)

durum : Bir şeyin içinde bulunduğu koşulların hepsi, vaziyet, hâl (II/27)

duvar : Bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden ayıran, taş, tuğla vb. malzemelerle yapılan veya örülen dikey düzlemsel yapı (IX/64)

duy- :1. Hissetmek (X/101), 2. Bilgi almak, öğrenmek (XVII/36), 3. İşitmek (XXXVIII/52)

duyġu : His, düşünce (V/95)

duyġulan- : Bir olay, bir görünüm karşısında güçlü duyguların etkisinde kalmak (VIII/33)

duyġusal : Duygularla ilgili, duygulara dayanan, hissî (III/12)

duymazlıḲdan gel- : İlgilenmek istemediği için duymamış gibi davranmak (XXXVIII/40)

duyum : Doğruluğu kesin olarak bilinmeyen haber (XIV/11)

düdük :Ses çıkaran ve işaret vermek için kullanılan araç (VII/17)

düḲġan, dúḲġan, düḳan, tükḱan, tüḳan : Esnafın perakende satış yaptığı, küçük zanaat sahiplerinin çalıştıkları yer (XXXII/50)

dün : Bugünden bir önceki gün (XXXII/13)

dünür gel- : Kız istemek (XX/10)

dünür, düŋür : Eşlerin, baba ve anaların birbirine göre durumu (XVII/13)

dünya savaş̄ı : Çeşitli dünya ülkelerinin karşılıklı savaşı, silahlı mücadelesi (XXIV/27)

dünya, dúnyā, dünyá : 1. Yeryüzü (IX/69), 2. Gezegen (XXXII/124), 3. Nicelik bakımından fazla miktarda olduğunu belirtmek (XXXII/147)

dünyāya gel- : Doğmak (IV/5).

düş- : 1. Kötü bir sebepten dolayı istenmeyen bir yerde bulunmak (II/21), 2. Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak (IX/21), 3. Bir yere yerleşmek, bir yerde yaşamak (V/75), 4. Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek (X/62), 5. Hissetmek, kapılmak (XIII/21), 6. Müptela olmak (XI/75), 6. Azalmak (XXVII/21)

düşman : Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden kimse, hısım (IV/2)

düşmanlıḳ : Düşmanca duygu ve davranış (IV/2)

düşün- : 1. Aklından geçirmek (III/47), 2. Tasalanmak, kaygılanmak (IX/25), 3. Bir sonuca varmak amacıyla bilgileri incelemek, karşılaştırmak ve aradaki ilgilerden yararlanarak düşünce üretmek, zihinsel yetiler oluşturmak, muhakeme etmek (XXII/41), 4. Kabul etmek (XIII/78)

düşünce, düşünge : Niyet, tasarı (V/61)

düşüp ḳalḲ- : Yasa ve töre dışı ilişki kurmak (XXVI/404).

düşür- : Azaltmak (XXII/52).

düyün, dü͡ün, dún : Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören (X/7).

düz ḳontaḳ : Motorlu araçları çalıştırmaya yarayan düzenek (XXXII/143).

düzel- : Kötü, bozulmuş durumdan istenilen duruma gelmek (VII/6)

düzelt- : Düzgün duruma getirmek (X/61)

düzen : Belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum, uyum (IX/38)

düzgün : Doğru, iyi, terbiyeli (IX/43)

E

ebe : Doğum işini yaptıran kadın (XXI/9)

ecdat, ejdāt : Geçmişteki büyükler, atalar (VII/85)

edin- : Kendini bir şeye sahip kılmak, kendine sağlamak, elde etmek, iktisap etmek (XXXIV/20).

efendim : Ünlem (XIV/5)

ehliyet,ēliyet : Sürücü belgesi (XX/61)

ek : Bir şeyin eksiğini tamamlamak amacıyla katılan veya yapılan şey (XXXIV/27)

ek- : Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek (VI/8)

eklen- : İlave olmak (XXXIV/86)

eKmek ḳavġası : Geçim sağlamak için çalışıp uğraşmak (XIII/98)

eKmek parası : Geçim sağlayan para, kazanç (III/84)

ekmek, eKmek, ekmák, eKmáḳ : 1. Tahıl unundan yapılmış hamurun pişirilmesiyle yapılan yiyecek (XXXIV/78), 2. İnsanı geçindirecek iş, kazanç (XXXIV/65)

eḳonomi : İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimleri ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin tümü (XII/96)

ekseri : Genellikle (XI/64)

eKsik eTme- : Unutmamak, hatırlamak (XXI/36)

eKsiK : Bir bölümü olmayan, noksan, natamam (XXXI/42).

eksiklik, eKsiklik : 1. İstenmeyen davranış, hâl, uygulama (III/81), 2. Noksanlık (XXXI/53).

el aT- : Bir işe girişmek, teşebbüs etmek (XXXII/59).

el ḳaldır- : Birine, bir şeye vurmaya kalkışmak (XXVI/272).

el ocaḫ ver- : Tarikatlarda mürşide başkalarına yol gösterme izni vermek (III/18)

el sür- : Dokunmak (XXXIV/77)

el üsdünde tut- : Bir kimseye çok saygı ve sevgi göstermek (XXXVIII/7)

el vur- : Dokunmak, işle uğraşmak (XII/36)

el, äl : Organ adı (XXVIII/104)

el, ḥel : Yabancı (IX/46)

elā : Tuvalet (X/25)

elbise : Giysi (IV/21)

elem : Acı, üzüntü dert (VIII/91)

eleman : Bir toplulukta çalışan insanların her biri (XXXIII/38)

elḫamdülilla, elḥamdülillaḳ : Allah'a şükür anlamında kullanılan söz (V/27)
elinden al- : Bir şeyden mahrum bırakmak (IX/63)
elinden gel- : Yapabilmek (IX/67)
elinden ḳurtul- : Üstesinden gelmek (IX/62)
elinden tut- : Yardım etmek, ilgilenmek (XXIX/63)
eline geç- : Ulaşmak, edinmek. (XVII/31)
elini ḳolunu salla-: : Çok kolay bir şekilde (XXXIV/86)
ēliyet yaP- : Sürücü belgesi almak (XLV/6)
elti : Kadına göre kocasının erkek kardeşlerinin eşleri (X/9).
emanet, amānet : Geçici olarak verilen (VII/36)
emek : Uzun ve yorucu, özenli çalışma (XIV/53)
emekli : Belirli bir süre çalıştıktan sonra kanunlar gereği işi ile ilgisi kesilerek kendisine aylık bağlanmış olan kimse (XXII-b/19)
emeKlilik : Emekli olma durumu, tekaütlük (XXXIV/32)
emin : Şüphesi olmayan (XXVII/21)
emir : Buyruk, komut. talimat (XVIII/50)
emmi : Amca (II/6)
en, eŋ, äŋ : Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime (XXVI/388)
endüsrĪ : Sanayi (V/68)
eniKdir- : Alıştırmak, kabul ettirmek, sakinleştirmek (XVII/62)
enişde : Bir kimsenin kız kardeşinin ya da kadın hısımlarından birinin kocası (III/29)
enteresan : İlgi çekici,ilginç (III/54)
epeyce : Epey (XX/25)
eriT- : Yok etmek, asimile etmek (IV/55)
erkek : Yetişkin adam, bay, er kişi (XXVI/220)
erken : Vaktinden önce, alışılan zamandan önce, er, geç karşıtı (XXXVIII/14)
ertesi : Bir günün, haftanın, yılın, mevsimin ardından gelen (VIII/67).
erzaḳ : Uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adı (VIII/37)

eser : Emek sonucu ortaya konan ürün, yapıt (III/21)

esgi : 1. Önceki, geçmişteki zaman dilimine ait olan (II/27), 2. Çoktan beri var olan (XXXIV/125)

esiyet et- : Zahmet ve sıkıntı vermek, canını yakmak (XXXVI/29)

esnaf : Küçük sermaye ve zanaat sahibi (XXXIV/92)

espiri : İnce söz, nükte (XIII/15)

esrarkeş : Esrar kullanmayı alışkanlık hâline getiren kimse (VI/89)

ʾeş dost : Tanıdıklar (VII/59)

eş, äş : Karı kocadan her biri, hayat arkadaşı (VIII/8)

eşarb : Başörtüsü (XVII/108)

eşil- : Eşme işine konu olmak (XVIII/94)

eşşeK, eşşek : Atgillerden, uzun kulaklı binek ve hizmet hayvanı, merkep, karakaçan, uzun kulaklı (XXXVI/28)

eşyā : Türlü amaçlarla kullanılan, insan yapısı, taşınabilir cansız nesneler (XXVI/358)

et- : Bir işi yapmak (VI/64)

et : Kasaplık hayvanlardan sağlanan kaslardan oluşmuş besin maddesi (I-b/5)

etaP : Aşama (XXXII/24)

etikeTli : Etiketi olan, unvanı olan (XII/23)

eTkile- : Tesir etmek (V/73)

eTkilen- : Etkiye uğramak, müteessir olmak (XIV/30)

eTraf : Çevre (X/25)

ev barḳ : 1. Ev, mülk (XVIII/28), 2. Aile, çoluk çocuk (XVII/67)

ev hanımı : Ev kadını (I-b/7)

ev hayatı : Konut ya da hanenin içinde yaşanan olaylar, yaşamlar (XXII-b/51)

ev, ew, äw, ʾev : Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane (XXII/7)

evden at- : Kovmak (XXXVII/2)

ever- : Evlendirmek (X/99)

evet, äwet : "Öyledir" anlamında kullanılan bir doğrulama veya onaylama sözü, olur (XXIII/2)

evlat edin- : Bir kimseyi evlat olarak nüfusuna geçirmek (XVIII/12)

evlat : Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk (XXVII/1)

evlen- : Erkekle kadın, aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmek, izdivaç etmek (XXIX/6)

evlen-, evle-, äwlen, äwĺen : Erkekle kadın, aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmek, izdivaç etmek (I/27)

evlendir- : Evlenmesini sağlamak (VIII/80)

evli : Evlenmiş olan (VI/37)

evlilik : Evli olma durumu (XII/50)

evliya : Ermiş (XVIII/95)

evvela, evel : İlk önce, ilkin (I/8)

eyālet : Yönetim bakımından bağımsızlığı olan büyük il (XXXIV/79)

eyer, e͡er, eğár : Şayet (XXII-b/3)

eyiT- : Fiziki ve ruhi yönden istenilen düzeyde olmasını sağlamak (XI/79)

eyitim ver- : Bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirmek (V/70)

eyitim : Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için bilgi, beceri ve anlayışları elde etmeleri (V/85)

eyitimli : Eğitim görmüş olmak, eğitilmiş olmak (XXII/9)

eylen- : Oyalanmak, vakit geçirmek (XX/32)

eylence : Neşeli hoşça vakit geçirten şey ya da kimse (X/8)

eylet- : Oyalamak (IX/5)

eylet- : Yanında barındırmak (IX/9)

eyvah, eyvāḫ : Beklenmedik, kötü, hoşa gitmeyen bir haber ya da olay karşısında duyulan acınma, üzülme sözü (X/30).

ezberle- : Bir şeyi olduğu gibi akılda tutmak, ezber etmek, hıfzetmek (XLV/10).

ezerbeycannı : Azarbaycandan olan kişi (III/22)

ezintili :Üzüntülü olan, üzücü (III/79)

eziyet : Zulüm, sıkıntı, güçlük (III/14)

F

fabriḳa, fabrıḳa, fabriḫa : İşlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelerin makine, araç vb. ile işlenerek tüketime hazır duruma getirildiği sanayi kuruluşu (VI/11)

fakat, faḫat : Ancak, ama, lakin (I/9)

fakir, faḵir, fāḳir : Geçimini güçlükle sağlayan, yoksul, fukara, zengin karşıtı (XXXIV/14)

fāḳirliḫ, faḫirlıḫ : Fakir olma hâli, yoksulluk (IX/6)

fakülde : Bir üniversitenin öğrenim alanı veya uzmanlık konusu bakımından ayrılmış kollarından her biri (V/19)

fāĺ : Aktif, çalışkan (VIII/17)

falan : 1. Bir cümlede nesne veya nesnelerden sonra gelerek ‘ve benzerleri’ anlamında kullanılan söz (XIII/70), 2. Yaklaşık (XIV/25), 3. Söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir söz yerini tutan kelime (XIV/50)

falan filan : Söylenmesi istenmeyen veya gerekli görülmeyen bir söz yerini tutan kelime (XIV/50)

fāliyeT : Çalışma (XIII/63)

familya : Aile (IX/79)

fantezi : Sonsuz, sınırsız hayal, fantazya (XXVI/179).

fark eT- : Görmek, seçmek, ayırt etmek (XII/48).

farḲlı : Farklı olma durumu, ayrımlılık (XLV/10)

faydalı ol- : Yararlı olmak (XXXII/19)

faydalı : Yararlı (II/18)

fazla :1. Aşırı olan, ziyade (XXXII/6), 2. Gereksiz, yersiz (XXII/16).

fenālıḳ : Kötülük (X/49)

feneğ : Futbol takımı (XXV/69)

fēsbuḳ, feysbuḳ : Sanal ortamda paylaşım sitesi (XXVI/328)

fırın : Ekmek üretimi ve pazarlaması yapılan dükkan (XVIII/27)

fırsat : Herhangi bir şey için uygun zaman, uygun durum veya şartlar (XXI/12)

fıstıḳ : Antep fıstığı, çam fıstığı veya yer fıstığı denilen yemişlerin genel adı (XII/104)

fikir : Düşünce (XI/13)

filim : TV kanallarında veya sinemalarda gösterilen eser (XXVI/366).

firma : Tüzel kişiliği olsun olmasın bir ekonomik etkinlik birimi (XXXII/57)

fisdan : Tek parça kadın giysisi (XVII/36)

fiT : Dayanıklı, sportif (XXXI/47)

fites : Otomobillerin çekiş ve hızını ayarlamaya yarayan dişliler düzeni (XIII/16)

fiyat : Alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri, eder, paha (XXXII/75)

foter : Bir çeşit şapka (XXI/16)

fotoR̥af : Görüntü (XXVI/307)

fotorafcı : Fotoğraf çeken veya basan kimse (XIII/20)

fuar : Belli zamanlarda belli yerlerde ticari mal sergilemek amacıyla açılan büyük sergi (IV/62)

fuTbol, fuTboĺ : Topu, kafa veya ayak vuruşları ile karşı kaleye sokma kuralına dayanan ve on birer kişilik iki takım arasında oynanan top oyunu, ayak topu (XXVI/210)

fülüzof : Felsefeyle uğraşan kimse (IV/44)

füzyoterapist : Fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamalarını yapan kimse (XII/45)

G

G 20 Zirvesi : Yirmi ülkenin devlet başkanlarının bir araya geldikleri ve önemli kararlar aldıkları toplantı (XXXIV/93)

ġabul : Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak (XVIII/13)

ġaḫıç yaP- : Ayıp, kusur, pürüz (XVIII/31)

ġaḴ-, ġalḫ- : 1. Uyanmak (XL/2), 2. Varlığı son bulmak (XXII/58), 3. Gitmek üzere bulunduğu yerden ayrılmak (XXII-b/2), 4. Müdahale olmak (XXVI/165). 5. Toplu olarak hareket etmek (IX/88).

ġalın : Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan (cisim), ince karşıtı (XXXVIII/50).

ġapaḳ : Her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne (X/43)

ġar : Demiryolu ile seyahat edenlerin gereksinimlerinin karşılandığı büyük tren istasyonu (IV/14)

ġara : Güçlü, kuvvetli (XVII/16)

ġaraj : Toplu taşıma ve nakliye araçlarına hareket ve varış noktası olarak belirlenen yer (XIV/21)

ġararlaşdır : Bir konuyla ilgili keşin düşünce belirlemek (XI/25)

ġarı ġoca : Birbiriyle evlenmiş kadın ve erkek (II/32)

ġarip, ġarib : Acayip, tuhaf (V/1).

ġariPlik : Garip olma durumu, kimsesizlik (XIII/1)

ġariyban : Kimsesiz, zavallı, garip (V/49)

ġarşi ġoy- : Boyun eğmemek (X/14)

ġavuş- : Bir araya gelmek(XI/51)

ġāye : Elde edilmesi gereken, ulaşılmak istenen şey, amaç (IX/17)

ġayın, ğayın : Kadın veya kocaya göre birbirlerinin erkek kardeşi (XVII/16)

ğayinbaba : Kaynata (X/9)

ġaymaḳ : Bir şeyin en iyi ve seçkin bölümü (XXXII/57).

ġaynat- : Kaynamasını sağlamak (XVII/86)

ġayrı, ġāli : Bundan böyle, artık (I/38)

ġayri ihtiyāri : İstemeksizin, düşünmeden, elinde olmadan (III/35)

ġaz sobası : İçine konan gaz sobasının yanmasıyla ısınan soba (X/31)

ġaz- : Herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak (I/18)

ġaz, ġas : Akışkan madde (X/34)

ġaza bas- : Harekete geçirmek için motorlu taşıtın gaz pedalına basmak. (XXIII/5)

ġazanç : Elde edilen gelir (V/69)

ġazete, ġaste : Politika, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz belli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın (VI/50).

ġazma : Toprağı kazıp kaldırma, düzeltme vb. işlerde kullanılan araç (I/17)

geber- : Ölmek (XXVI/382)

gece : Genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarıncaya kadar geçen süre (VII/35)

gececi : Çalışma sırası geceye rastlayan görevli (XXXVIII/32)

gecele- : Geceyi bir yerde geçirmek (VIII/37)

gecelik : Yatakta giyilen giysi, gömlek (VI/58)

geç-, ġäç-, ge͡c̄-, geş-, geTc̓- : 1. Bulunduğu yeri veya konumu değiştirmek (XXII/33), 2. Kaydını bir yerden başka bir yere aldırmak (XXVI/135), 3. Zamanı aşmak, geride bırakmak, yaşamak (XXVII/26), 4. Bir yerin yakınından veya içinden geçmek (XXXVIII/46)

geç, geş : Vaktinden sonra (XXII/8)

geçen, ḳäTçen, käTşen : Yakın zamanda (XXVI/56)

geçim : Geçinme işi, geçinme araçları, maişet (XVIII/28)

geçin- : Yaşamak için gerekeni sağlamak (XXXIV/33)

geçindir- : Geçinmesini sağlamak (II/33)

geçinebil- : Geçinme imkânı bulunmak (II/25)

geçir- : 1. Bir işi birden fazla kişi üzerinde uygulamak (I/35), 2. Herhangi bir durumu yaşamış olmak (VIII/14)

geçmek : Bir yerden başka bir yere gitmek (XLIV/4)

geçmiş olsun : İyi dilek sözü (V/79)

geçmişe baḲ- : Geçmiş zamanları düşünmek (XXVII/12)

gel- geş- : Yaşanmak, geride bırakılmak (I/49)

gel-, gäl-, ge- : 1. Varmak (XXII/10), 2. Belli bir zamana ulaşmak (XXII/50), 3. Katılmak, dahil olmak (XXII/7), 4. Vaziyette olmak (XXXIV/3). 5. Doğmak (III/78)

gelebil- : Gelme ihtimali veya imkânı bulunmak (XXXVII/3)

gelecek : İstikbal, ati (XII/75)

geleneK, geleneḥ : Töre, davranış, anane (XIX/63)

gelin : Evlenmek için hazırlanmış kız veya yeni evlenmiş kadın (VIII/84)

gelinnük : Gelinin giysisi (XVII/21)

gelir : Kazanç (XXXII/4)

geliş- : İlerlemek (XXII/39)

geliştir- : Gelişmesini sağlamak, gelişmesine yol açmak (V/19)

gemi : Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt (XXVI/268)

genç, genş : Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı (II/27)

geniş : Çok, kapsamı büyük olan (III/64)

genşlik : Genç olma durumu (III/73)

gerçek, geR̥̄çeK, gerşek : Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat (XXVI/278)

gerçeKleştir- : Geçek duruma getirmek, yapmak, ortaya koymak (VIII/29)

gerçi : Her ne kadar ... ise de, vakıa (XXII/51)

gerek : İcap (I/18)

gerekli : Yapılması, olması veya bulunması uygun olan (VIII/43)

geri çeK- : Vazgeçmek, geri almak (XXXII/91)

geri dön- : Geldiği yere gitmek (III/41)

geri, gäR̥̄ ḳāĺ - : 1. Az gelişmiş (XXIX/13), 2. Geriye doğru (VIII/31)

gerkek ol- : Yalan olmayan, doğru olan şeylerin, hakikatin ortaya çıkması veya gerçekleşmesi (XLIV/16)

getir-, getır-, ĝetir-, getúr-, getür- : 1. Hazır bulundurmak (I-b/4), 2. Gelmesini sağlamak (III/78)

gevşeT- : Sertlik ve gerginliğini bozmak (X/43)

gez- : Hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek, seyran etmek (XXII-b/29)

gezdir- : Tanıtmak amacıyla dolaştırmak (XIII/77)

gezi : Gezmek, görmek, eğlenmek amacıyla yapılan yolculuk (VII/64)

ġıdā : Besin (XXXII/69)

ġıPġırmızı : Her yanı kırmızı (XXXVIII/28)

ġırmızı ışıḳ : Trafikte durma anlamına gelen renk (XXXVIII/43)

ġırmızı ışıḳ : Trafikte dur anlamına gelen renk (XXXVIII/43)

ġış : Soğuk mevsim (VI/101)

ġıt ġıt ġıdāḳ : Yansıma sözcük (VIII/49)

ğıyma : Çekilmiş et (X/54)

gibi : Benzer biçimde (III/2)

gidebil- : Gitme ihtimali veya imkânı bulunmak (XXII-b/27)

gider- : Ortadan kaldırmak, yok etmek (XXXI/115)

gidişat : Tutum, davranış (XIV/50)

gir-, ĝír- : 1. Kayıt olmak, 2. Yazılmak, başlamak (XXVI/188), 3. Dahil olmak (XXVII/29), 4. Bir yere doğru yönelmek, ulaşmak (XXII/11), 5. İşe başlamak (III/28), 6. İkamet etmek (IV/37), 7. Bir duruma düşmek (VIII/13)

git-, giT- ĝít-, geT-, get-, ġet-, ġeT- : 1. Bir yere doğru yönelmek (II/14), 2. Devam etmek (III/4), 3. Tüketilmek, elden kaybolmak. (III/73)

giy-, gey-, ġey- : Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek (III/4)

giyim ḳuşam : Üst baş (XXI/19)

giyim : Giyme biçimi (XI/15)

giyin- : Giymek (XXVII/45)

giyinebil- : Giyinmeye gücü yetmek (III/9)

ġo- : Gömmek (XVII/73)

ġoca- : Yaşı ilerlemek, yaşlanmak (XX/77)

ġoḫ- : Kokusu gelmek (XVIII/60)

ġol aT- : Gelişmek, yayılmak (XVIII/79)

ġoĺ bul- : Futbol oyununda topun kale çizgisini geçmesi (XXXI/79)

ġol yi- : Futbol oyununda topun kendi kale çizgisini geçmesi (XXXI/75).

ġorŋuT- : Korkmasına yol açmak (X/12)

ĝóz at- : Gözüyle işaret etmek (XVII/12)

göbeŋ aT- : Karnını hareket ettirerek oynamak (XV/26)

göç :Belli şartlar nedeniyle toplulukların başka yerlere taşınması (VII/3)

göçmen, göşmen : Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir (XXXIV/85)

göçüp git- :Ölmek (III/2)

gök : Yeryüzünün üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk (XVIII/95)

göl : Su birikintisi (XV/10)

göm- : Yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek (XII/91)

gömlek : Vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi (VII/38)

gönder- : Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek (XXII-b/3).

gönlü ol- : Sevip istemek (XVIII/22)

gönül al- : Hoşnut etmek, affettirmek (XIV/19)

gönül bağı : Sevgi bağı, duygusal ilişki (IV/67)

gönül ver- : Sevmek, âşık olmak (V/75)

gönül, gönŋül : Sevgi, istek, düşünüş vb. kalple oluşan duyguların kaynağı (XIV/19)

gönüllü : Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen (XIII/58)

gör-, ĝór-, ĝór-, göR̥- : 1. Karşılaşmak, rastlaşmak (X/95), 2. Gezmek, tanımak. (XII/18), 3. Ders almak (XVI/12), 4. Kabul etmek (III/54), 5. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek (IV/24), 6. Elde etmek (IV/56), 7. Karşılamak (VI/28), 8. Tanımak (VII/52), 9. İzlemek (XXVI/303)

görev : Bir nesne veya bir kimsenin yaptığı iş (XXVI/260)

görevlendiril- : Görev verilmek (XIII/78)

görevli : Görevi olan vazifeli (XII/52)

görgü : Toplum içinde uyulması gereken saygı ve incelik. davranışları (V/18)

görücü : Evlenmek isteyen erkek için kız görmeye giden kimse (X/6)

görün- : 1. İzlenim uyandırmak, gözükmek (IX/14) 2. Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek (XXIII-b/57)

görünüş : Gerçeğe uymayan dış görüntü (IX/90)

görüş : Fikir (XXXIV/3)

görüş-, ĝórúş-, gölT̄ş̄- : 1. Haberleşmek (XXXIV/114), 2. Buluşup konuşmak (XXXV/19).

göster-, ĝóster-, gösder- : 1. Tabi tutmak (I/43), 2. Öğretmek (I/45), 3. İşaret etmek (III/48), 4. Görünür hale getirmek (XXIX/12)

götür-, ġótur-, ĝótúr-, ġótür- : 1. Bir kimseyle birlikte bir yere gitmek (II/11), 2. Yanına almak, beraberinde götürmek (XVIII/46), 3. Taşımak, ulaştırmak veya koymak (XXIII/9)

göu̯s ger- : Bir güçlüğe karşı koymak, dayanmak (III/84)

göz önü : Görülebilen yakın yer (XXVI/297)

göz, gös, ĝóz : Organ adı (XXVI/265)

gözaltına al- : Güvenlik kuvvetleri tarafından kısa bir süre için bir yerde tutulmak (XIX/33)

göze bat- : 1. Aşırı derecede görünür olmak, 2. Tedirgin etmek, uygunsuz veya yakışıksız görünmek (XXII-b/62)

göze gel- : Nazar değmek (VIII/85)

gözle- : Bir şeyin olmasını veya bir kimsenin gelmesini beklemek (XV/17)

gözleme : Yufkayla yapılan, içi peynirli, patatesli vb. bir çeşit yiyecek (XVII/96)

gözlüKlü : Gözlük takmış olan, gözlük kullanan (XXXVIII/8)

gözü arḳada ḳal- : Tedirginliğin devam etmesi (XXI/65)

gözü ḳal- : Bakışların bir şey üzerinde uzun süre sabit kalması (XXI/32)

gözü kes- : İşi yapabilme konusunda kendisine güvenmek (X/46)

gözü ol- : Bir şeyi ele geçirme isteği beslemek (IX/53)

gözük- : Görünmek (XIII/25)

gözünü aç- : Görüşünü değiştiren bilgi vermek, uyarmak (XII/19)

gözünün içine baḳ- : Sevindirici bir işaret veya haber almayı ummak (II/12)

gözyaşı döK- : Ağlamak (III/34)

gözyaşı : Gözyaşı bezlerinin salgıladığı sıvı damlacıklar (XIV/18)

gȫs : Vücudun boyunla karın arasında bulunan ön kısmı (III/37)

ġucaḫ : Açık kollarla göğüs arasındaki bölüm (XLI/12)

ġucaḫla- : Kollarla sarıp göğüs üzerine bastırmak (XV/49)

ĝúnā : Dini bakımdan suç sayılan iş veya davranış (XVIII/89)

ġurban ol- : Aşırı sevgi ve hayranlık anlatan söz (XVII94)

ġurbeT, ḳurbet, ḳırbet : Doğup yaşanılmış yerden uzak yer, gurbetlik (III/82)

ġurup, ġuruP : Küme (IX/19)

ġurur duy- : Gururlanmak (XIII/95)

ġurūr : Benlik, onur (XIX/3)

ġururlu : Kendi kişiliğine önem veren, onurlu, mağrur (XXII-b/64).

ĝút- : Hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek (XVII/19).

gȳyā : Sözde, sanki (VIII/72)

ğuzu ğuzu : Hiç ses çıkarmadan, karşı gelmeden (XI/29)

ġuzu : Koyun yavrusu (XI/2)

gücü yet- : Eldeki imkânlarla ancak altından kalkabilmek, üstesinden gelebilmek (XXXI/68)

güç : Fiziki, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme, bir etkiye sahip olma, direnme yeteneği (VIII/2)

gül-, ġúl- : İnsanın hoşuna veya tuhafına giden olaylar karşısında sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak (VIII/50)

gül, ĝül : Gülgillerin örnek bitkisi (XXVIII/92)

gülşē paR̯ķ : Park adı (XLIV/5)

gülüş- : Karşılıklı veya birlikte gülmek (III/52)

gümrük :Sınır kapılarında denetim ve gözetim işlerinin yapıldığı yer (XXII-b/79)

gümüle- : Yansıma sözcük (X/39)

gün, ġún, ĝún : 1. 24 saatlik zaman dilimi (I/19), 2. Gündüz (I/36), 3. Zaman, sıra (III/66).

güneşlen- : Güneş altında yatmak (XXIII-b/44)

günlük : O günkü, o günle ilgili (XXVI/218)

güşlük çeK- : Zorlanmak, sıkıntı yaşamak (III/43)

güven-, ġuven- : Güven duymak, güveni olmak, itimat etmek (XXVIII/5)

güvenilirlik : Güvenilir olma durumu (XXVIII/7)

güzel, gúzel, ġúzel, ġuzel, ĝúzel, güsel, ġózel : 1. İyi, hoş (VII/49), 2. Hoşa giden, beğenilen (VIII/7), 3. Ahlaklı, terbiyeli (IX/43), 4. Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran (X/74), 5. Görgü kurallarına uygun olan (X/98), 6. Kârlı (XI/56), 7. İyi derecede (XII/15)

H

haber, ḫaber : Bir olay üzerine edinilen bilgi (XVII/10)

habersiz : Haberi olmayan, haber almamış, hiçbir bilgisi olmayan, bihaber (XXXII/20)

habire, habir : Durmadan, mütemadiyen (XVII/18)

hacı, ḫaci : 1. Konuşma esnasında din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman kişiye söylenen hitap şekli (XXV/67), 2. Lakap (XXIII-b/39)

hademe : Odacı (VI/12)

hāfız : Kur'an'ı bütünüyle ezbere bilen kimse (V/7)

hāfızlıķ : Hafız olma durumu (V/10)

ḫafta, ḫafda, havta, hawta : Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem (II/11)

haḳ eT - : Bir emek karşılığı hakkı olan şeyi elde etmek, hak kazanmak (XXVIII/16).

ḫaḳ ver- : Birinin düşüncesini, iddiasını, davasını doğru bulmak (V/33)

hak, haḲ, ḥaḳ : Hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç (XVIII/91).

haḲġatan : Gerçekten (XXXII/54)

hakĪġat : Gerçeklik (VIII/25)

hakĪki : Gerçek (I/20)

hakir gör- : Önemsememek, değer vermemek (XII/43)

haḲlı ol : Davası, iddiası, davranışı, düşüncesi adalete uygun olan (VIII/99)

ḥāl : Durum, vaziyet (II/13)

hala : Babanın kız kardeşi (X/92)

hālā, hāla, hāĺā, ḥālán, hēlān : Şimdiye kadar, o zamana kadar, hâlen, henüz (II/8)

halı : Yere veya mobilya üstüne serilmek veya duvara gerilmek için genellikle yünden dokunan, kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı (XIII/27)

ḫalḳ : Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan insan topluluğu (XIX/50)

hallet- : Güç görünen bir olay veya duruma çözüm yolu bulmak (XXXVIII/6)

hamile : Gebe (X/38)

ḥāne : Kişi sayısı (XXXIII/20)

hangi, ḥangi, hangĪ, aŋḳı : İki veya daha çok şeyden bir tanesini belirtecek bir cevap istemek için kullanılan soru sıfatı (XXVI/366)

hanım, ḫanım, ḫanum : Kadın, eş (IV/35)

hap : Toparlak duruma getirilmiş ilaç (VI/73)

ḥapis : Yasalara göre suçu belirlenen bir kimseyi cezaevine koyma cezası (XXVI/327)

hapisāne : Cezaevi (IV/47)

haram : Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı (XXXII/136)

harca- : 1. Bir iş görmek veya bir şey satın almak için parayı elden çıkarmak, sarf etmek (XXXIV/90), 2. Manevi yönden kötü duruma düşmek (IX/58), 3. Yıpranmasına sebep olmak (IX/60)

hareket ͡eT- : Yola gitmek (XIX/21)

hareket : 1. Yola çıkmak (VII/17), 2. Davranış, maçta rakibi geçmek için oyun yapmak (XXVII/43)

harf : Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri, kod (XLV/15)

ḫarşlıḳ : Ufak tefek gereksinimler için harcanacak para (V/56)

hasar, ḫasar : Herhangi bir olayın yol açtığı kırılma, dökülme, yıkılma gibi zarar (XIII/15)

hasdalan- : Sağlığı bozulmak, esenliği yerinde olmamak (XVII/87)

hasdalıḳ : Sağlığın bozulması durumu (VI/79)

hasdāne : Hastaların hekim, hemşire ve diğer çalışanlar tarafından tedavi hizmetlerinin verildiği kuruluş (VI/13)

hasret çek- : Özlem duymak (XVII/124)

hasret gider- : Özleme son vermek, kavuşmak (III/67)

hasret : Özlem (VII/84)

hasreTlik : Sevilen bir şey veya kimseden ayrı kalma durumu (X/101)

hasta, hasda : Hastalık, kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimse, rahatsız (XXII-b/36)

haT : Ulaşım sağlayan bir taşıtın uğradığı yerlerin bütünü (XVI/68)

hata : Yanlış (XLV/13)

hatırı sayıl- : Oldukça çok (VIII/24)

hatırla-, ḫadırla- : Anımsamak (IV/42)

hava : 1. Canlıların solunumuna yarayan renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı (XXXIV/119), 2. Meteoroloji ile ilgili olayların bütünü (XXXIV/127), 3. Mevsim (VI/101),4. Gökyüzü (VI/19)

havālanı : Uçakların iniş, kalkış ve yer hareketlerini yaparken kullanabilmeleri amacıyla yapılmış saha (X/22)

havalara uş- : Çok mutlu olmak (XI/22)

havalı : Ferah (XVII/58)

havalimanı : Uçakların iniş, kalkış ve yer hareketlerini yaparken kullanabilmeleri amacıyla yapılmış saha (VIII/67)

havla- : Köpeğin bağırması (III/6)

havuz : Su biriktirme, yüzme, çevreyi güzelleştirme vb. amaçlarla altı ve yanları mermer, beton benzeri şeylerden yapılarak içine su doldurulan, genellikle üstü açık yer (XXIII-b/51)

hayāl eT- : Bir şeyi zihninde canlandırıp tasarlamak (XIV/1)

hayal ḳırıĶlığına ūra- : Çok istenilen veya umulan bir şeyin gerçekleşmeyişinden duyulan üzüntü (XIII/3)

hayal : Zihinde canlandırılan, tasarlana ve gerçekleşmesi, ulaşılması özlenen şey (XIV/1)

hayat arḳadaşı : Eş (III/71)

hayat : Yaşam (III/13)

hayata atıl- : Geçim sağlamak üzere çalışmaya başlamak (XXXII/4)

hayır, ḫāyır : Olumsuzluk bildiren söz (VIII/48)

haylazlıĶ : Haylaz olma durumu (XXVI/85)

ḥayvan baccesi : Genellikle her tür hayvanın doğal şartlarda beslendiği, korunduğu, sergilendiği büyük bahçe (XLI/2)

hayvan : Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı (IV/12)

hazır : Bir işi yapmak için gereken her şeyi yapmış olan (XVIII/98)

hazırla-, ḥazīla- : Bir şeyi kullanılacak, yararlanılacak duruma getirmek (IV/20).

hazırlan- : Hazır duruma getirilmek (XVI/63)

hazırlıḳ : Hazırlanmak için gereken şey (V/42)

hedef ḳoy- : Yapılması tasarlanan işi, amacı gerçekleştirmeyi istemek (XXVI/195)

hedef : Yapılması tasarlanan iş, amaç (XXVI/195)

hediye, hedeye : Armağan (XIV/18)

hekim : Doktor (VIII/12)

ḥeĺaĺ et- : Üzerinde hiçbir hak iddia etmeksizin bağışlamak (XXXII/130)

ḥeĺalleş : Karşılıklı olarak haklarını bağışlamak (XXXII/130)

ḥelallik dile- : Bağışlanmayı istemek (XXXII/129)

hemen, hämen, ḥämen : Çabucak (VIII/40)

hemşeri : Aynı memleketten olan (I/29)

hemşire : Hastanın bakımını düzenlemek, denetlemek ve değerlendirmekle görevli ve yetkili sağlık çalışanı (XXI/10)

hep, ḥäb, ḥäp : 1. Hiçbiri dışta tutulmamak (I/35), 2. Daima, sürekli (II/2)

hepsi, hePsi ḥäbsi, ḥäPsi, : Bütünü, tamamı, tümü, cümlesi (XXVIII/34)

her hâlde : Kesinlikle (XXVI/342)

her işte boyası ol- : Her işten az da olsa anlamak (IX/69).

her, ḥer, ʾer : Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz (XXII-b/73)

heralde, ḥäṚaĺde, : Galiba, ihtimal dahilinde (XXXIII/6)

herkez, ḥärkez , herkes, ḥäk̂es, ḥāk̄es, herkeş : Orada bulunanların bütünü (XXVI/283)

hesap, ʾesab : Matematiksel işlem (VII/44)

hesaPla- : Hesap işlemi yapmak, hesap etmek (VI/31)

hevas eT- : Bir şeye karşı istek duymak (IX/14)

heyecan, heycan : Sevinç korku, üzüntü vb. sebeplerle ortaya çıkan güçlü duygu (III/36)

heyet : Kurul (XI/4)

hıŋ mıŋ yaP- : Gönülsüz, nazlanarak bir işi yerine getirmek (XI/24)

hırisdiyanlaş- : Din değiştirip, Hz. İsa'nın dininden olmak veya onlar gibi yaşamak (XXVII/7)

hırsız : Başkasının malını çalan kimse (XIX/4)

hırsızlıḳ : Çalma, arakçılık (XXVI/319)

hız : Çabukluk, sürat (XXIII-b/3)

hiç,hıç, hış, ḥiƈ, ḥíc, ḥiç̄, ḥiş, hiş, heg̲, heç, heş, hij : 1. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz (II/1), 2. Boş, değersiz, önemsiz olan şey veya kimse (XXII/12)

hiçbir, hiçbi, hıçbi, ḥişbi,hişbi,hişbir, hiçbi, hijbi : Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan söz (VII/3)

hijyenik : Sağlıklı (XXXII/63)

hiḱaye : Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması (XXVIII/1)

his : Duygu, sezgi (XIV/60)

hisset-, hisseT- : 1.Saymak, addetmek (X/23), 2. Etkilenmek, duymak (VI/19)

hitāb ⁀et- : Seslenmek, söz yöneltmek, -e karşı konuşmak (III/80)

hizmet eT- : İş görmek, çalışmak (XIX/60)

hizmet : Görev, iş (XIII/59)

hobi : Uğraşı (XXVI/8)

hoca, ḥoca, ḥoc̄a, ḥoTcā, ḥoT̄a, ḫoca : Müslümanlıkta din görevlisi (XX/5)

hocalıḳ : Hoca olma durumu (V/94)

ḫor gör- : Bir kimseye değersiz gözle bakmak (XIX/45)

hoş, ḫoş : Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren (III/14)

hoşgörü : Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans (XXXIV/38)

hoşgörü :Her şeyi anlayışla karşılamak, müsamaha (XIII/88)

hoşla- : Hal hatır sormak (XVI/32)

ḥotel, ḥoteĺ : Konaklama yeri (XXIII-b/13)

hörmet : Saygı (XVII/110)

huduT : Sınır (I/2)

huḳuḲcu : Hukuku meslek edinen, hukukla uğraşan kimse (XII/93)
husus : Konu, yön (XII/33)
huy : Mizaç, karakter, alışkanlık (XII/41)
ḥükümdar : Ülkeyi yöneten kişi (XXVIII/5)
hürmeTli : Saygılı (III/69)
hüsüsü : Özel, özel olarak (XVII/97)
hüzür : Gönül rahatlığı, baş dinçliği (V/22)

I

ıṛāzı :Uygun olan, benimseyen, kabul eden (III/90)
ısın- : Alışmak, yabancılamamak (II/1)
ısıt- : Sıcak duruma getirmek (III/10)
ıslıḳ : Dudaklardan çıkarılan ince, tiz ses (III/8)
ıssır- : Zarar vermeyecek derecede elektrik çarpması sonucu hissedilen duygu (X/32)

İ

ibādet : Bir dinin buyruklarını yerine getirmek (XIX/65)
iç, i͡ç, : 1. Dışarıdan görünmeyen gerçek yüzü (XXII/13), 2 Herhangi bir durumu yaşamak (XXVII/15), 3 .Toplu bir durumda bulunan kimse (XXVII/28), 4. Bir grup, zümre, milletin yanında yetişmek (XXVII/41), 5. Ten ile iç giysiler arası (III/8), 6. Bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan (IX/28), 7. Oyuk şeylerin boşluğu (X/36)
iç-, iş- : 1. Sıvı bir şeyi yudumlamak, sormak (III/1), 2. Sigara dumanını içine çekmek (XXVII/48)
i͡çābında : Gerekince, gerekirse (XXIII-b/43)
içerle- : Kırılmak, alınmak, öfkelenmek (VII/33)
içi içine sīma- : Telaş, sabırsızlık, coşkunluk göstermekten kendini alamamak (XX/66)
içi yan- : Büyük acı sıkıntı vb. nedenlerle çok üzülmek (XII/28)
için, i͡cin, iTc͡in : 1. Amacıyla (VIII/62), 2. -den dolayı (VIII/98), 3. Özgü (XI/6), 4. Düşüncesince, kendince (XI/38)
idāme eT- : Sürdürmek, devam ettirmek (VII/58)
idāre eT- : 1. Tutumlu kullanmak, yetirmek (I-b/5), 2. Yönetmek, çekip çevirmek (XXXIV/96)

ideal : Ülkü (VIII/22)

idrāḳ et- : Algılamak, anlamak (XIV/62)

ifāde et- : Anlatmak (III/24)

iflās eT- : Bir kimse veya kuruluş için mahkeme kararıyla anaparasını yitirdiği açıklanmak, batmak (XXXIV/91)

iḥlāl et - : Bozmak, zarara uğratmak (XXVI/168)

iḥtimal : Bir şeyin olabilmesi durumu, belki (III/32)

ihtiyaç : Gereksinim, istek (VIII/24)

ikāmeTgāh, ikāmeTgāḥ : Konut (XIX/47)

ikilik : Arada kalmak (XIII/84)

ikindin : Öğle ile akşam arasındaki zaman dilimi (XIV/34)

ikiz : İkisi bir arada doğan (X/38)

iKrām eT- : Bir şey sunmak (III/25)

il : Ülkenin vali yönetimindeki bölümü (XIV/3)

ilaç : Hastalığı iyi etmek için kullanılan madde (XVIII/14)

ilāhiyat : Tanrı bilimi (V/16)

ilan : Duyurun (XIX/10)

ilerde : Gelecek zamanda (XXVI/207)

ileri gelen : Bir topluluğun önemli, sözü dinlenir, saygın kişisi (XIV/5)

ileri : Gelecek (III/25)

ilgi : Dikkati bir şey üzerinde toplama bilimi (XIII/85)

ilgilen- : İlgi göstermek, alakalanmak (XXXIII/7)

ilk : Zaman, sıra, yer ve önem bakımından ötekilerden önce gelen, son karşıtı (XXXVIII/54)

ilkin : Başta, başlangıçta, önce (XVIII/30)

ilkokul : Zorunlu öğrenim çağındaki kız ve erkek çocuklarının temel eğitim ve öğretimini sağlamak için devletçe açılan okul (IV/5)

illā : Hangi şartta olursa olsun (XI/14)

ilmal : İslam dininin kurallarını öğretmek için yazılmış kitap (XXVII/14)

imam hatip oḳulu : İmam ve hatip yetiştiren ortaöğretim düzeyindeki eğitim kurumu (V/15)

imam : Cemaate namaz kıldıran kimse (V/17)

imamlıḳ : İmamın görevi (V/18)

īman : İnanç (XXI/78)

imḳan, imḱan, imḱān : Yararlanılan uygun şart ve durum (XVI/1)

imḱansız : Olma ihtimali bulunmayan, olanaksız (XXVII/12)

imparator, imperator : Bir imparatorluğu yöneten kimse, ilhan (XXVIII/13)

imren- : Beğenilen bir kişi veya şeye benzemeyi istemek (XI/16)

imtihan, imtān : Sınav (V/21)

imza, imzā : Bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için kullandığı işaret (III/2)

imzala- : Bir yazı veya belgeye imzasını atmak (VI/66)

in-, yin-, yėn- : 1. Bir taşıt veya binek hayvandan yere basmak (X/24), 2. Yüksekten veya yukarıdan aşağı doğru gelmek (XI/49)

inan- : Bir şeyin varlığını doğruluğunu kabullenmek (VII/60)

inanç, inanş : Bir düşünceye bağlı olma (XXIX/10)

ince : Kendi cinsinden olanlara göre dar ve kalınlığı az olan, kalın karşıtı (XXIII/28)

indir-, endir-, indür- : 1. Bir taşıt veya binek hayvanından aşağı almak(XX/12), 2. Küçültmek (XXIII-b/6)

īneden iPlie : Ne kadar eşya varsa (VIII/27)

inek, ineK, ineḵ : Dişi sığır (XXXVI/12)

insan : Toplum hâlinde bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan, evreni bütün olarak kavrayabilen, bulguları sonucunda değiştirebilen ve biçimlendirebilen canlı (XXVI/42)

insanlıḳ, insanĺiK, insannıḳ, insanlıḫ : İnsan olma durumu, insaniyet (XI/82)

inşalla, inşaĺa, işallaḫ : "Tanrı dilerse, Tanrı nasip ettiyse" anlamlarında dilek anlatan bir söz (XXVI/196)

inşāt,inşaT,īşat : Yapma işi, yapım (XXXIII/22)

internet, inteR̥net : Bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı (XXXII/24)

ip : İplik (XVII/8)

iplik :Pamuk, keten, yün vb. dokuma maddelerinin uzun, ince liflerinden her biri (IX/10)

iplikçi : İplik yapan veya satan kimse (VII/38)

irsāliye : Bir yere gönderilen eşyanın listesi (XIX/34)

irtibat ḳur- : Bağlantı sağlamak, haberleşmek (III/66)

irtibat : Bağlantı, haberleşme (XXI/31)

isbāt ⁻eT- : Kanıtlamak (VIII/99)

isbaTla- : Kanıtlamak (XIII/91)

isdasyon : Tren, metro durağı (VII/28)

isde- : 1. Bir şeyin yapılmasını veya verilemesini arzulamak (I/11), 2. İstek duymak, arzulamak (XVI/3), 3. Evlenmek dileğinde bulunmak (XVI/20)

isdeK gel- : Fabrikalarda ihtiyacı karşılamak amacıyla belli vasıftaki kişileri işe almak amacıyla davet etmek (VII/7)

isdeK yap- : Dış ülkede yaşayan birinin Türkiye'deki birini yanına alabilmek amacıyla müracaatta bulunması (IV/11)

isdiḫbāl : Gelecek (IX/77)

isdirāt eT- : Dinlenmek (XXXIV/135)

isdisnā ol- : Bir kimse veya bir şeyi benzerlerinden ayıran tutum, kural dışılık (XIV/45)

isim ver- : Ad koymak (XXII-b/70)

isim : Ad (I/44)

istifāde eT- : Yararlanmak (V/84)

isyan : Başkaldırı (XXII-b/16)

iş adamı : Kazanç sağlamak amacıyla ticaret veya sanayiye yatırım yapan kişi (XXXIV/118)

iş buraḲ- : İşten ayrılmak (IV/29)

iş gör- : İhtiyacı karşılamak, işe yaramak (XXIII/32)

iş güç : Uğraş (XXXIV/76)

iş tuT- : İş yapmak, çalışmak (XI/20)

iş yeri : İşçinin iş sözleşmesine göre çalıştığı yer (XXII-b/7)

iş, i͡ş, íş : 1. Geçimini sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma (I-b/6), 2. Meslek (VI/4), 3. Yapılan şey (VI/34), 4. Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma (IX/62).

işāret e͡T- : Bir şeyi, bir durumu, yüz hareketleriyle göstermek (VIII/53)

işāret : El, yüz hareketleriyle göstermek (X/40)

işbaşı yaP- : İş yerinde işe başlamak (VII/48)

işçi, işci : Başkasının yararına kafa gücünü, bedenini veya el becerisini kullanarak çalışan kimse (VI/13)

işçilik : İşçinin yaptığı iş (VII/41)

işden çıḲ- : Çalıştığı yerden ayrılmak, işi bırakmak (XXXII/43)

işden çıḳar- : Kovulmak, ilişiği kesilmek (XXII-b/8)

işıḳ : Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji. (X/21)

işi ol- : İstediği sonuca ulaşmak (I/39)

işini bil- : Nereden, nasıl yararlanacağını bilmek, çıkarını bilmek (XXXII/17)

işini yoluna ḳoy- : İşi veya görevi olumlu olarak yürütmek, sıkıntı çekmeden gerçekleştirmek (V/53)

işlē acısı : Çok acıklı, üzüntü veren (II/27)

işlem : Bir amaca ulaşmak için tutulan yol, bir işi sonuçlandırmak için yapılan iş veya uygulamaların hepsi (XIII/11)

işler acısı : Çok acıklı, üzüntü veren (II/27)

işsiz ġal- : İşten çıkarılmak, işi olmamak (XXII-b/22)

işsiz : İşi olmayan (I-b/9)

işsizlik maaşı : Devletin iş bulamayan, işsiz bireylere ödediği ücret (XIV/28)

işsizlik : İşsiz kalma, iş bulamama durumu (XXXII/20)

işte : Anlatılan söze dikkat çekmek için kullanılan söz (II/1)

it- : Bir şeyi güç uygulayarak ileri götürmek (XXVI/272)

it : Köpek (XXXVIII/45)

itibāren : - den beri (XXVI/249)

ĭtirāz eT- : Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkmak (XI/17)

ĭtisas : Uzmanlık (V/18)

iyi, eyi, eyı, ėyi, eyí : 1. Çok, bol, istenilen nicelikten fazla olan (II/28), 2. İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan (XV/37), Onaylamak anlamında kullanılan söz (XVI/57), 3. Çok (XIII/13), 4. Yararlı (XXII-b/72).

iyice, eyce, iycem : 1. Tamamen (X/24), 2. İyiye yakın (XXVIII/62)

iyilik, ĭlik̂ : Karşılık beklenilmeden yapılan yardım, kayra, lütuf, kerem, ihsan, inayet (XXXVII/7)

izin ver- : Birini bir şey yapmada serbest bırakmak (VI/54)

izin : 1. Bir kimseye çalıştığı yerce verilen tatil, Türkiye'de tatil amaçlı geçirilen zaman (II/23), 2. Yıllık iznin Türkiye'de geçirilmesi (XXXII/86)

izle- : 1.Birini veya bir şeyi takip etmek (XXV/38), 2. seyretmek (XIV/40)

K

ķabĭne : Küçük özel bölme (III/47)

ķabul et-, ġabul et-, ġabul eT- : Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak (XXXIII/40)

ķabullen- : Kabul etmek, benimsemek (VII/81)

kaç : Herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan sözcük (IV/12)

ķaç, ķaş : Soru sıfatı (XXII/20)

ķaç-, ķaş-, ġaç-, ġaş- : 1. Uzaklaşmak (VIII/72), 2. Görünmeden gitmek, sıvışmak (XXXVIII/14)

ķaçaķ, ġaçaķ : 1. Yasalara kurallara uymayarak, gizlice (XIX/25), 2. Firar etmiş kimse (XIX/32)

ķaçıncı : Kaç soru sıfatının sıra biçimi (XXVI/8)

ķaçır-, ġaçır- : 1. Sıvı, gaz vb. sızdırmak (X/33), 2. Belirlenen zamanda ulaşamamak (XXIII-b/25)

ķadar, ġadā, geder : Ölçüsünde, derecesinde (XXII/3)

ķader : Yazgı (VII/60)

ķadın : Erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen (XXXVII/6)

ķadın, ġadın, ġadn̊, ğadın : Bayan (II/31).

ķadir gecesi : Kur'an indirilmeye başlandığı için kutsal sayılan gece (VIII/75)

ķadrō : Bir işte görev alan kişi veya kişiler (XIX/13)

ķafa aT- : Kavga sırasında karşıdakinin yüzüne, sert ve şiddetli bir biçimde kafayla vurmak (XXXVIII/56)

ķafa dinne- : Zihni yoran unsurlardan uzak kalmak (VI/69)

ķafa ġarışdır- : Birden çok düşünce arasında kalmak (XLV/17)

ķafa : 1. Vücudun baş kısmı (XLIV/15), 2. Akıl, düşünce (XXXI/92).

kafa, ġafa, ğafa : İnsan başı (IX/61)

ķafaya ķoy- : Sürekli o işi düşünmek, kafaya takmak (X/89)

ķafayı çalışdır- : Bir durum için çözüm yolu aramak, düşünmek (V/93)

ķafayı yi- : Yorgunluktan bunalıma düşmek (VI/63)

ķağıt, ḱehat, ķāt, ḰaT, ḱat : 1. Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya vb. yarayan ince yaprak (XI/22), 2. İskambil kâğıdı (V/30), 3. Belge (XVII/25)

ķahve, ķāve, ġāve, ġayfe : 1. Kahve çekirdeklerinin işlemden geçmesiyle hazırlanan bir çeşit içecek (IX/28), 2. Kahvehane (XVI/41)

ķalabalıḫ, ġalabalıķ, ġalabalıḫ : Çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu (V/26)

ķaldır-, ķ̌aldır-, ġaldır- : Yukarı doğru hareket ettirmek (X/41)

ķale : Bazı top oyunlarında puan almak için topun girmesi gereken yer(XXXI/72)

ķaleci : Bazı top oyunlarda kalenin önünde durarak topun kaleye girmesini önlemekle görevli oyuncu, file bekçisi (XXXI/50)

ķalıcı : Sürekli, geçici karşıtı (IV/65)

ķalite : Nitelik (VII/45)

ķaliteli : Nitelikli (XXIII-b/40)

ķalķ-, ķaḫ- ķaĶ-, ġaḫ-, ķal-, ġal-, ğal- : 1. Konaklamak, yaşamak (XXII/6), 2. Belli bir noktaya kadar gelebilmek (XXVIII/30), 3. Belli bir konuyu bir noktada bitirmek (XXVIII/99), 4. Bir durumdan başka bir duruma geçmek (XXXII/43), 5. Devam edememek, sekteye uğramak (VII/20),6. Herhangi bir durumda olmak (XVIII/45)

ķalķınma : Durumunu düzeltmek (VII/4).

ķallofer : Merkez ve depo durumunda olan bir kazandan çıkan sıcak havayı, su veya buharı, borularla dolaştırmak yoluyla bir yapının her yanını ısıtan araç veya tesisat (XXXIV/89)

käĺ͡öĺān : Masal kahramanı (XXV/78)

ķalp, ġalp : 1. Organ adı (XVII/89), 2. Duygu, his. (XVIII/77)

ķamyon : Motorlu büyük yük taşıtı (XI/6)

ķamyonculuĶ : Kamyoncunun yaptığı iş (XI/6)

ķan : Vücuttaki plazma ve yuvarlardan oluşmuş, damarların içinde dolaşan sıvı (IX/73)

ķanal, ķanaĺ : Tv., radyo vb. araçlarla iletişimi sağlayan hat (XIV/38)

ķanama : Vücudundan kan akması (VIII/77)

ķandır- : Aldatmak, inandırmak (VI/44)

ķanġal köpeği : Sivas ve çevresinde yetiştirilen bir tür köpek (III/5)

ķanlar içinde ķal- : Kanaması çok olmak (IX/28)

ķanser : Bir tür hastalık (VI/79)

ķanun, ķānun : Yasa, hukuk (I-b/1)

ķap- : Bellemek, öğrenmek (XXII/43)

ķapa-, ķaba-, ġapa- : 1. Geçişi engellemek, içeride alıkoymak, hapsetmek (I/25), 2. Bir açıklığı örtmek için bir şeyi açık yerin üzerine getirmek (XXXV/19)

ķapaķ aT- : Arzu edilen bir yere ulaşmak (V/90)

ķapalı : Kapanmış olan, örtülü, açılmamış, açık karşıtı (XXIII-b/45).

ķapan- : 1. Başını örtmek (XIII/28), 2. Yüzü, gövdesi bir yere gelecek biçimde kapanmak (XV/26), 3. Kapalı duruma gelmek (XXXVI/35)

ķapaT- : 1. Faaliyetini geçici süreyle durdurmak, işlerliğine son vermek

ķaPdan : Takım oyunlarında takımı temsil eden kimse (XXXI/26)

ķaPdır- : Vücudun herhangi bir organının bir kaza sonucu makine tarafından ezilmesi veya koparılması (IX/57)

ķapı, ķapī, ġapı : Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı (XXXV/19)

kaPlunbā : Kaplumbağalardan, çok sert ve kemiksi bir kabuk içinde yaşayan, ağır ağır yürüyen, dört ayaklı, sürüngen hayvan (XXV/45).

ḱār eT- : Kazanç elde etmek (XVI/42)

ķar, ġar : Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan beyaz ve billur biçimindeki su buharı (XVI/5)

ķara sevda : Umutsuz ve güçlü aşk (VIII/9)

ķaraķol : Güvenliği sağlamakla görevli kimselerin bulunduğu yapı (XIX/33)

ķaraĶter : Rol (XXVI/403)

ķaraōĺan, ķaĶaōĺan : Karakter adı (XXV/78)

ķarar ver- : Bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak (VII/53)

ķarar : Hüküm, yargı (XXII-b/38)

ķardeş, ķaĶdeş, ğardaş,

ġardeş ğardeş : 1. Yaşça küçük olan çocuk (II/20), 2. Aynı anne ve babadan doğmuş veya anne babalarından biri bir olan çocukların birbirine göre adı (IV/4)

ķarı, ķaRı ġarı : Kadın, eş, hanım (XXII/44)

ķarın doyur- : Geçinmek (XXII-b/23)

ķarın, ġarın : İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi (XIV/28)

ķarış-, ġarış- : 1. Müdahale etmek (II/23), 2. İki veya ikiden çok şeyin bir araya gelip birbirinin içinde dağılması (XIV/55), 3. Birbirine benzemek, ayırt edici özelliği (XXVII/46)

ķarışdır-, ġarışdır- : 1. Değişik milletten insanların iç içe yaşaması (XXII-b/32), 2. Birden fazla konunun bir biri içine girmesi (XXXVIII/30)

ķarışıķ : Ayrı nitelikteki şeylerden oluşmuş (XXXIV/106).

kariyer : Bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık (XXVI/156)

ķarma : Karışıklık (XXVII/14)

karpus : Meyve adı (VI/8)

ķarşı, ġarşı : 1. Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin esas tutulan yüzünün ilerisi (XIII/22), 2. Karşıt, zıt, muhalif (XIII/9), 3. Rakip taraf (XXXI/40)

ķarşıla- : 1. Dışarıdan gelen bir kimseyi karşılayıcı olarak çıkmak (IX/23), 2. Söylenen, yapılan bir şeyi olumlu veya olumsuz bulmak (XIII/82).

ķarşılan- : Karşılama işi yapılmak (XIX/69)

ķarşılaş- : Karşı karşıya gelmek, rastlaşmak (XXI/31)

ķarşılıķ : Emeklerinin neticesinde elde edilmiş kazanç (XIV/53)

ķart : 1.İş yerlerinde işçinin kimliğini ve görevini belirten belge (I/16), 2. Kimlik (XXII-b/77)

ķasa : Ticarethanelerde para alınıp verilen yer (VI/30)

ķasaba : Şehirden küçük, köyden büyük yerleşim yeri (V/25)

ķasaPlıḫ : Kasabın yaptığı iş (IX/68)

ḳaset : İçine görüntü ve seslerin kaydedildiği manyetik şerit (X/90)

ḳasım : Yılın on birinci ayı (XXI/9)

ḳat, ḳaT, ġat, ğat, ğaT : 1. Giysilerde takım (IV/17), 2. Apartman dairesi (IX/83), 3. Bir şeyin içine, üstüne veya yanına bir şey eklemek, karıştırmak (VI/31), 4. Üst üste konulmuş şeylerden her biri (XVIII/16), 5. Misli, defa (XXXIV/9)

ḳatıl- : İştirak etmek (XXVI/429)

ḳatiyen : Hiçbir zaman, asla (XIII/34)

ḳaTḳıda bulun- : Bir şeyin oluşmasına, gelişmesine emek, bilgi vb. ile yardım etmek. (XIII/90)

ḳaTla- : Kâğıt, kumaş vb. nesneleri üst üste kat oluşturacak biçimde bükmek (XIII/32)

ḳāvaltı : Genellikle sabahları yenilen hafif yemek (VIII/37)

ḳavġa : Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüş, mücadele (XII/64)

ḳavun : Araç lastiklerinde yolla temasın sağlandığı üst yüzeydeki diş derinliğinin aşınarak kaybolması (XXIII/28)

ḳaybet-, ḳaybeT- : 1. Başarısız olmak (XXVI/114), 2. Yitirmek, kaptırmak (XXXI/78).

ḳaybol-, ġaybol- : Yitmek, dağılmak (IX/39)

ḳaydet-, ġaydeT- : Bir yere dahil etmek (I-b/6)

ḳaydır- : Bir yerden başka bir yere nakil yapmak (XXXIII/17)

ḳaydol- : Yazılmak (V/19)

ḳayınbirāder : Kayın (VII/52)

ḳayınpeder : Kaynata (VIII/88)

ḳayıp : Kaybolma, yitme, yitim (VIII/13)

ḳayıt : Bir yere mal ederek deftere geçirmek (V/15)

ḳayıTla-, ġayıTla- : Birtakım şartlara bağlanmak, sınırlandırmak (I-b/9).

ḳaymaḳam : İlçede devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisi (IX/92)

ḳaynaḳ :İki metal veya yapay parçayı ısıl yolla birleştirme yöntemi (XXVII/34)

ḳaynaḴlan- : Sebebi olmak (XXVI/162)

ḳaynana : Kocaya veya kadına göre birbirlerinin annesi (XXI/55)

kaynaş- : Uyuşmak, yakın ilişki kurmak (IX/87)

ḳaynata, ġaynata : Kocaya veya kadına göre birbirlerinin babası (XVII/8)

ḳaza, ġazā, ğazā : İstem dışı veya umulmayan bir olay dolayısıyla bir kimsenin, bir nesnenin veya bir aracın zarara uğraması (VIII/91)

kaza, ḳazā : İlçe (X/4)

ḳazan-, ġazan-, ğazan- : 1. Başarılı olmak (VIII/27), 2. Kazanç sağlamak (XXVII/52)

kedi : Kedigillerden bir tür hayvan (X/12)

kefin, kef : Ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez, kefen (XVIII/94)

kelime : Anlamlı ses veya ses birliği, sözcük (VIII/45)

kemik, kemiK : İnsan ve omurgalı hayvanların çatısını oluşturan türlü biçimdeki sert organlar (XII/81)

kenar : Bir yerin veya şeyin bitiş kısmı, yakını, kıyısı (XX/30)

kendi, kändi, k̂endi, gendi : İyelik ekleri alaral kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan zamir (I/17)

kent : Şehir (V/51)

kepenek : Çobanların omuzlarına aldıkları dikişsiz, kolsuz, keçeden üstlük (III/4)

kere : Defa, sefer (XXII/12)

kes- : 1. Kısaltmak, ucunu almak (XXVI/218), 2. Bir paradan herhangi bir sebeple bir miktar paranın çıkarılması (XXXII/131), 3. Sonlandırmak (V/33),

kesik : Kesilmiş olan (XXXVIII/58)

kesil- : Pes etmek, dağılmak (XXXI/80)

kesin : 1. Şüphe veya duraksamaya yer bırakmayan, değişmez, mutlak (X/75), 2. Geri dönülmeyen (XXXIV/33)

kesinliKle : Kesin bir biçimde, kesin, kesin olarak, kesinkes, yüzde yüz, her hâlde, her hâlükârda, mutlak, mutlaka, katiyen, banko (XXVI/43)

kesinti : Bir paradan herhangi bir sebeple kesilen bölüm (XXXII/109)

keşke : Dilek anlatan cümlelerin başına gelerek “ne olurdu” anlamında özlem veya pişmanlık bildiren söz (V/73)

keyif : Rahat, huzur, afiyet (XXIII-b/45)

ḳıl- : Etmek, yapmak (XXXVIII/42)

ḳılima : Soğuk veya sıcak hava vererek kapalı bir yerin havasını değiştiren elektrikli araç, iklimleme cihazı (XXXII/165)

kılinik : Hastanın bakıldığı, muʿayene edildiği yer (VI/53)

ḳına : Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz (X/7)

ḳır- : Parçalamak (XXVI/270)

ḳıral, ḳıraĺ : En yüksek devlet otoritesini, bütün devlet başkanlığı yetkilerini kalıtım veya soylularca seçilme yoluyla elinde bulunduran kimse (XXVIII/15)

ḳıravat : Giysi aksesuarı, boyun bağı (IV/21)

ḳıreter : Ölçüt (XII/41)

ḳıritik : Ciddi, hassas (XIV/22)

ḳıriz : Ekonomik çöküntü (XIII/39)

ḳırḳ ḥīsız, ḳīḳ ḥīsız : Masal adı “Kırk Haramiler” (XXXVI/27)

ḳısa dalġa : Radyo yayını için dalga boyu 10-100 metre arasında değişen dalga (XIV/34)

ḳısa : Az süren, uzun olmayan (III/88)

ḳısaçıḳ : Çok kısa (XXVII/46)

ḳısım : Parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü, bölük, kısım (IV/65)

ḳısır : Üreme imkânı olmayan, döl vermeyen (insan ve hayvan) (XXVIII/14)

ḳısmet ol- : Nasip olmak (XIV/67)

ḳısmet, ġısmet : Tanrı’nın her kişi uygun gördüğü yaşama durumu (III/89)

ḳıta : Yeryüzündeki altı büyük kara parçasından her biri, ana kara (XXXIV/80).

kıy- : Acımayarak büyük kötülük etmek (XII/75)

ḳıyasla- : Karşılaştırmak, oranlamak, örneksemek, mukayese etmek (XXVI/193).

ḳıyı :Kara ile suyun birleştiği yer (XIII/96)

ḳıymet, ġıymet : Değer (XXXIV/65)

ḳız isde- : Bir kızı evlenmek için ana babasından veya yakınlarından istemek (XVI/20)

ḳız-, ġız-, ğız- : Öfkelenmek, sinirlenmek (III/59)

ḳız, ḳıs ġız, ġıs, gíz : Dişi çocuk (XXVI/27).

kibirli : Kendini büyük gören, büyüklenen, gururlu (XXXIV/118)

kilise : Hıristiyanların ibadet etmek için toplandıkları yer (V/87)

kilit : Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışan kapatma aleti (XXIII-b/33)

kilo : Kilogram (X/35)

kilomeTre, kilometire : Uzunluk ölçü birimi (XVII/96)

kilot : Kısa, beli lastikli iç çamaşırı, don (XXVII/46)

kim, ḳím : Hangi kişi anlamındaki söz (III/1).

kimlik : İnsanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü (XIV/13)

kimse : Herhangi bir kişi (XII/42)

kimsesizlik : Yalnızlık (XIII/1)

kira, kirā : Bir konutun, bir mülkün veya taşıt gibi herhangi bir şeyin belli bir bedel karşılığında, bir süre için sahibi tarafından başkasına verilmesi (XXII-b/23)

kiraz : Meyve adı (VII/74)

kirli, kiğĺi : Leke, toz vb. ile pis olan (IV/25).

kişi, gişi : Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat (XXXIV/94)

kişilik : 1. Herhangi bir sayıda kişiden oluşan (XV/41), 2. Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet (XXVIII/98)

kitap, k̂itap : Ciltli ve ciltsiz olarak bir araya getirilmiş basılı veya yazılı yaprakların tümü (VII/56)

kivra : Sünnet olan çocuğun bütün masraflarını üstlenen, üzerine düşen tüm görevleri yerine getiren ve hayatı boyunca çocuk üzerinde babasına yakın hak taşıyan kimse, kirve (III/15)

ḳoca, ḳoc̄a, ġoca : Bir kadının evlenmiş olduğu erkek (VI/44)

ḳoḳu : Nesnelerden yayılan küçücük zerrelerin burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygu (XII/104)

ḳol, ḳ̬ol, ġol : Organ adı (VII/33)

ḳola : Gazlı içecek türü (XIII/37)

ḳolay, ġolay : Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen (III/10).

ḳolaya kaç- : Emeksiz, zahmetsiz halletmek (XXXIV/46)

ḳomik, ḳomík̂ : Gülme duygusu uyandıran, güldürücü, gülünç (XXVI/338)

ḳominis : Komünizm yanlısı olan kimse (XXXVIII/37)

ḳompartuman : Yolcu trenlerinde vagonların bölmelerle ayrılmış bölümlerinden her biri (XIX/24)

komPle : Eksiksiz, gerekli her şeyi tamam olan, tamamen (XXXII/143)

ḳomşu, ğomşu, ġonşu ġoŋşu : Konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad (XXVI/84)

ḳondisyon : Fiziksel ve ruhsal bakımdan bir sporcunun durumu (XXXI/50)

ḳonsolosluḳ, ḳonsolosluḴ : Konsolosluk işinin görüldüğü daire, makam (V/29)

ḳonteyner : Atık maddeleri koymayan yarayan kovadan daha bütük bidon (XXXIII/45)

ḳontırat : Sözleşme (IV/30)

ḳontırol, ḳonturol, ġontırol : Denetleme (XXXI/72)

ḳonturol eT-, ġontırol eT- : Denetlemek, gözden geçirmek (VI/15)

ḳonu : Husus, bahis, nokta (XXVI/159)

ḳonum : Bir kimsenin veya bir şeyin bir yerdeki durumu, olayların gidişatı (XII/22)

ḳonusu geş- : Bahis olmak (XXXII/13)

ḳonuş-, ġonuş- : Düşüncesini sözlü olarak anlatmak (XXVI/69) .

konuşdur- : Düşüncesini sözlü olarak anlattırmak (XXII/40).

ķop-, ķoP- : 1. Duygusal yönden perişan olmak, çok üzülmek (VII/82), 2. Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak (XLIV15)

ķorķ-, ķorĶ-, ķorḫ-, ķoğķ-, ġorḫ- : Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak (XXXI/39)

ķorķu sar- : Dehşete kapılmak (XXXVIII/49)

ķorķu : Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü (XIII/17)

ķoru- : Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkenlerden, tehlikelerden esirgemek, muhafaza etmek (VIII/86)

ķosķocaman : Çok büyük, çok iri (IX/88)

ķoş-, ķoş̄-, ġoş- : Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek (XV/53).

ķov-, ķow- : Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek, savmak, defetmek (XXIV/15)

ķova, ġova :Kulplu kap (XXXIII/9)

ķovala-, ķowaĺa-, ġovala- : Kaçanın arkasından koşmak, yakalamaya çalışmak (XXIV/16)

ķoy-, ķo̬y-, ġuy-, ġoy-, ğoy-, ġuy- : 1. Bir şeyi bir yere bırakmak (XIII/28), 2. Dahil etmek (I/23), 3. yerleştir (X/91), 4. Herhangi bir nesneyi benzerlerinden ayırıcı bir işaret vb. yapmak. (XVI/29)5. Paylaşmak (XXVI/307).

ķoymaķ : Bir şeyi bir yere bırakmak (XXXIII/59)

kök, k̂óḫ, k̂óĶ : Bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besi maddelerini emmesine yarayan bölüm (XIX/75)

köKlü : Soylu (VIII/6)

kölün radyosu : Radyo istasyonunun adı (XIV/33)

kömür : Yerkabuğunun bazı bölgelerinde bulunan ekonomik değeri olan mineral (I/12)

köpek, ķópek, ķópáḫ : Hayvan türü (XIX/47)

köPrü : İki şey arasında bağ ve ilişkiyi sağlayan şey (XIII/77)

köşe : İki duvarın birleştiği girintili veya çıkıntılı yer (XVI/28).

kötü ol- : Olumsuz bir durum almak (XX/17)

kötü yola düş- : Kötü kadın olmak (XI/75)

kötü, k̂ótū̃, k̂ótü, ḳótü, k̂ötü : 1. İstenilen, beğenilen nitelikte olmayan, hoşa gitmeyen, fena, iyi karşıtı (VI/1) 2. Zararlı, tehlikeli (XXIII-b/2)

köy odası : Köylülerin çeşitli toplantılar yaptıkları veya konukların ağırlandığı yer (XI/4)

köy, kö, ḳóy : Toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfusu yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışan insanlarda oluşan yerleşim yeri (XVIII/8)

köylü : Köyde yaşayan veya köyde doğmuş kimse (IX/8)

ḳuaför : Kadın veya erkek berberi (XI/70)

ḳul, ġul : Tanrıya göre insan (XVIII/53)

ḳulaḳ, ġulaḳ : Organ adı (VIII/16)

ḳullan-, ġullan- : 1. Belli bir amaçla yararlanmak (XXII-b/31), 2. Araç veya aleti yönetmek (XXVI/2).

ḳulübe : Belli bir amaç için ayarlanmış kabin (XXI/66)

ḳumanya : Yolculuk için hazırlanan yiyecek (VIII/37)

ḳumar oyna- : Ortaya para koyarak talih oyunu oynamak (XXIX/19)

ḳumar : Ortaya para konarak oynanan talih oyunu (XI/75)

ḳumarcı : Kumarbaz (VI/89)

ḳumaş : Pamuk, yün, ipek vb.nden makinede dokunmuş her türlü dokuma (VI/11)

ḳumdaḴ : Yeni doğmuş çocuğu ilk aylarda sıkıca sarıp sarmalamaya yarayan geniş bez (XIV/21)

ḳur-, ġur- : Ortaklık sağlamak, yapmak, inşa etmek (IV/66).

ḳural : Bir sanata, bir bilime, bir düşünce ve davranış sistemine temel olan, yön veren ilke, nizam (XXVI/168)

ḳuran, ġuran : İslam dininin temel ilkelerini içeren Müslümanlığın temel kitabı (XVIII/98)

ḳurban bayramı : Dini bayram (XXI/39)

ķurs, ġurs : Resmî ve özel kuruluşlarca ilgililere belirli bir konuda bilgi, beceri ve davranış kazandırmak amacıyla düzenlenen derslere dayanan ve belli bir süresi olan eğitim etkinliği (XXII-b/18)

ķurşun : Kimyasal bir madde (IX/26)

ķurT : Hayvan türü (III/11)

ķurtar- : Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden uzaklaştırmak (IX/77).

ķurtul-, ġurtul- : İstenilmeyen, sıkıntı veren bir kimseden veya bir yerden uzaklaşmak, geleceği garanti altına alınmak (VI/4).

ķuru : 1.Bayat (III/63), 2. Üzerinde bitki olmayan (XXVIII/12)

ķuru-, ġuru : 1. Canlılığını yitirmiş (XIX/75), 2. Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek (XXVI/184)

ķurul- : Devamının başka bir şeye bağlı olması (IX/38)

ķurulu düzen : Yerleşmiş, içinde bulunulan toplumsal düzen (XVI/67)

ķurum : Evlilik, aile, ortaklık, mülkiyet gibi köklü bir yapıyı içeren, genellikle devletle ilişkisi olan yapı veya birlik, müessese (XXII-b/74)

ķuruş, ġuruş : Para birimi (V/2)

ķuş, ġuş : Hayvan türü (XVI/60)

ķuşaķ, ġuşaķ : Nesil (XXXII/1)

ķuTla- : Tören yapmak (IV/53)

ķuTlan- : Tebrik edilmek (XXXIV/104)

ķuTret : Tanrının ezeli gücü (III/89)

ķuvvet : Güç (III/88)

kuvveTli : Güçlü, gelişmiş, üstün donanımlı, sağlam (V/36)

ķuyruķ : Bir nesnenin arka kısmı, bagaj bölümü (X/103)

küçücük, kücücük : Çok küçük (XXIII-b/58)

küçük düşür- : Aşağılamak (XXII-b/51)

küçük, küçüK, küşük, kúçúK, güçük : 1. Yaşı daha az olan (II/14), 2. Boyutları benzerlerinden daha ufak olan (XIII/4), 3. Az

küçüKlük : Küçük olma durumu (III/4)

küf : Ekmek, peynir vb. maddelerin üzerinde oluşan mantar (III/63)

kültür, kúltüR : Bir topluma özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü (V/39).

kültürlü : Kültürü gelişmiş olan (XII/23)

kürek : Toprak, kömür vb.ni yerden alıp atmaya yarayan araç türü (I/46)

kürk, kürK : Bazı hayvanların giyecek yapmak için işlenmiş postu (XII/19)

küs- : Darılmak (XIX/39)

L

laf dinne- :Söz dinlemek (X/83)

lamba : Petrol gibi yanıcı bir madde yakarak veya elektrik akımıyla içindeki teller akkor durumuna geçerek ışık veren alet (XXXII/159).

lanġırt : Bir tür oyun (XII/63)

Íāzım, ilāzım, iÍāzım : Gerekli, gerek (XIII/79).

leke : Vücudun herhangi bir yerinde oluşan değişik renk (VI/51)

lira, lėra : Para birimi (XIV/29)

lisan,lĭsan : Dil (III/46)

lise, lisse : Sekiz yıllık ilköğretim döneminden sonra en az dört yıllık bir eğitimle hayata ve yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumu (III/27)

liste : Alt alta yazılmış şeylerin bütünü, dizelge (XXXIII/47)

litre, liTre : Sıvıları ölçmede kullanılan, bir desimetreküp hacminde ölçü birimi (XXXIII/56)

loḫma : Ağza bir defa alınıp götürülen yiyecek parçası (XVIII/50)

lojman : Bir kuruluş veya iş yerindeki çalışanlara tahsil edilmiş konut (VII/36)

loḳaÍ : Müzikli eğlencelerin yapıldığı yer, dernek evi (XVI/41)

lüTfen : Birinden bir şey isterken "dilerim, rica ederim" anlamında kullanılan bir söz (XXVIII/55)

M

maç, mac̄ : Karşılaşma (XXXI/8)

madden : Maddi yönden (IV/45)

maddī : Para, mal, varlık (IX/82)

māden : Yer altında bulunan ve ekonomik yönden değer taşıyan mineral (I/8)

mahcup ol- : Utanmak (III/20)

maḥfol- : Perişan olmak, kötü duruma düşmek (XXXII/84)

mahkeme, maḥkeme : Yargı görevinin yerine getirildiği yer (VIII/99).

maḥkemelik ol- : Davalık olmak (XXII-b/37)

maḥkemeye ver- : Dava etmek (XXVI/321)

maḥsus : Özgü (XXII/12)

maḥveT- : Perişan etmek, kötü duruma düşürmek (XXVI/266)

maḳam : Mevki, kat, yer (V/70)

maḳam sāyibi ol- : Önemli bir makama gelmek (XXVI/185)

makanizma : Belli bir sonuca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar birleşimi (XIV/66)

maḳara : Hamurdan yapılan bir çeşit yiyecek (XIV/64)

maḳas : Arasına yerleştirilen herhangi bir şeyi kesmeye yarayan araç (XI/59)

makine : Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye dönüştüren, çarklar, dişler ve çeşitli parçalardan oluşan düzenek (IX/57)

maḳinist : Lokomotif, vapur, fabrika vb.nin makinesini işleten kimse (XXVI/2)

maKsimum : Azami (XXVII/25).

mal mülK : Her türlü taşınır veya taşınmaz maddi varlık (IX/53)

mal : Eşya, ürün vb (XXXII/52)

mālesef : Ne yazı ki (III/82)

mālle : Bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri (XXVI/83)

mālum : Belli, bilinen (XXXVIII/16)
malzeme : Gereç (I/44)
mānā : Anlam (III/33)
manavlıḫcılıḫ : Manavın iş veya mesleği (IX/68)
mānen : Kişinin iç dünyası yönünden (IV/45)
mānevī : Görülmeyen, duyularla sezilebilen, soyut, ruhani (XIII/90)
māní ol- : Engel olmak (XVIII/90)
manto : Kadın paltosu (X/20)
manyaḳ : "Aptal, çılgın, dengesiz, deli" anlamlarında bir seslenme sözü (XXXVIII/8)
manzara : Durum (III/38)
mark, marḫ : Para birimi (III/84)
market : Yiyecek maddesinin, ev, büro vb. gereçlerinin satıldığı yer (XI/82)
marş : Bir topluluğu simgelemek için düzenlenmiş müzik parçası (III/40)
mart : Yılın üçüncü ayı (XIV/56)
masa : Ayaklar veya bir destek üzerine oturtulmuş tabladan oluşan mobilya (X/71)
masıraf : Harcanan para, gider (VI/28)
maş, māş, mayış : Aylık gelir (XXII-b/47)
matematik : Aritmetik, cebir, geometri gibi sayı ve ölçü temeline dayanarak niceliklerin özelliklerini inceleyen bilimlerin ortak adı, riyaziye (XXVI/130)
māyenāne : Muʿayene yapılan yer (VIII/18)
māyene eT-, māyne et- : Bir kimsenin hasta olup olmadığını veya hastalığının ne olduğunu araştırmak (VII/10)
mayıs : Yılın beşinci ayı (IV/13)
māzi :Geçmiş (XIV/55)
mecbur ḳoş- : Zorunlu tutmak (XXII-b/21)
mecbur, mecubur, meċbur : Zorunlu olan (I-b/9)
mecbūriyet : Zorunluluk (V/98)

mecubur ġal- : Zorunda ḳalmak (XI/11)

mecubur tuT- : Zorunlu kılmak (XXII/58)

medya : İletişim ortamı (XIII/19)

meer, meyer : Bilinmeyen, farkında olunmayan bir durum için söylenen söz (III/45)

meKdep, meKtep : Okul (III/27)

meKdup, meKduP meKdúp : Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duygularını bildirmek için posta yoluyla gönderilen yazılı kâğıt (I/6)

melek : Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına inanılan manevi varlık (XII/66)

memleket, melmeket, melmeḳat : 1. Ülke (IX/3), 2. Şehir (IX/34).

memnūn ḳal- : Herhangi bir olaydan veya durumdan dolayı duyulan sevinç, mutluluk (VI/1)

mēmur : Devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse, görevli (XIX/20)

menşur : Tanınmış, herkesçe bilinen (XXI/16)

meraḴ : Bir şeye duyulan heves istek düşkünlük (XVI/23)

meraḴlı : Her şeyi anlamak bilmek isteyen araştırıcı, bir şeye çık düşkün kişi (VII/57)

merdiven, merduvan : Çıkmaya veya inmeye yarayan basamaklar dizisi (X/44)

merhaba, meraba, meṚaba : Selam (XXXV/18)

merkez, merkes : Bir bölgenin veya kuruluşun yönetim yeri, bölgenin en büyüğü olan (XIII/65)

mesaj ver- : Duygu ve düşünceleri karşı tarafa dolaylı bir biçimde anlatmak (XXVI/315)

mesāyi : Çalışma, emek (XXII-b/48)

mesela, meselā : Söz gelişi (XXII/3).

meslek : Belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan iş (XI/7)

meşcit : Genellikle minaresiz küçük cami (XXI/37)

meşġul : Bir işle uğraşan (XII/62)
meşġūliyet : Meşgul olma, uğraşma durumu (XIV/53)
metro : Yerin altından ulaşım sağlayan tren (X/61)
mevla : Tanrı (III/89)
meydana gel- : Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak (VIII/11)
meyve, meyva : Bitkilerde çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişmesiyle oluşan tohumları taşıyan, genellikle yenilebilen organ, yemiş (IV/14)
mezar, mezer : Ölünün gömülü olduğu yer (XVIII/59)
mezarlıḲ : Mezarların bulunduğu yer (V/51)
mēzun : Bir okulu bitirerek diploma almış (III/27)
mızıḳa, mızıġa : Bando, armonika (III/24)
mīde : Omurgalılarda, sindirim sisteminin besinleri sindirime hazır duruma getirdiği parça, karın (IX/61)
millet : Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus (XXII-b/31)
milliyeTci : Milliyetsever, ulusçu (XII/92)
milyarlarca : Pek çok, çok sayıda (XXII-b/44)
minnet : Kendini borçlu saymak, gönül borcu (VII/38)
mintan : Yakasız, uzun kollu erkek gömleği (III/8)
mīras ḳal- : Birine, ölen bir yakınından mal mülk, para veya servet kalmak (XXXIV/21)
mis : Güzel (XVIII/60)
misāfir : Bir yerde konuk olarak karşılanıp gerekli ilgiyi, izzet ve ikramı görmek (IX/13)
mīsal, müsāl : Örnek (XLV/13)
miyavla- : Kedi sesi çıkarmak (X/12)
mobilya (III/30) : Oturulan, yemek yenilen, yatılan, çalışılan yerlerin döşemesine yarayan taşınabilir eşyaya verilen ad.
moderin, moderen : Çağdaş (XXII-b/11)

mola ver- : Uzun süren yolculuğa, yürüyüşe veya çalışmaya, dinlenmek amacıyla bir süre ara vermek, oturup dinlenmek (XXVI/56)

moral : Bir insanın ruhsal gücü, manevi güç, maneviyat (XXXI/75)

morali çöK- : Bir insanın ruhsal gücünün, manevi gücünün kaybolması (XXXI/90)

motive yap- : İsteklendirmek, güdülemek (XII/72)

motor : Herhangi bir enerjiyi mekanik enerjiye dönüştüren düzenek (XXIII/34)

mu : Yansıma sözcük (X/57)

muaḴġaḳ, muhaḴḳaḳ : Kesinlikle (VII/68)

muayene, mayne, māne : Bir kimsenin hasta olup olmadığını veya hastalığının ne olduğunu araştırmak (I/7)

múcādele eT- : Uğraşmak, savaşmak (III/12)

mūcip : Gerektiren, gerektirici (V/24)

mudānele, müdālele : Dalkavukluk, iki yüzlülük, müdâhene (XVIII/13)

muhabbet, moḥabbet : Karşılıklı dostça konuşmak (VI/84)

muḫāt ol- : Korumak, gözetmek (XV/51)

muhtāç ol- : Gereksinim duymak (VIII/45)

muḥtemel : Gerçekleşmesi de gerçekleşmemesi de ihtimal dâhilinde olan, beklenen, beklenir, umulur, olası, olasılı, mümkün (XXVI/164).

muḳāyese eT- : Karşılaştırmak (XII/49)

musallat ol- : Bir kimse veya şeyin üzerine bıktıracak kadar düşmek (XXXVIII/59)

musluḳ : El yıkamaya yarayan yer (XVII/84)

muşamba : Bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilen kalın bez (VI/50)

mutfaḳ, muTfaḳ : Yemek pişirilen yer (VI/27)

muTlaḳa : Kesinlikle (XXVI/37).

muTlu ol- : Mutluluk duymak (III/18)

mutlu, muTlu : Bahtiyar, mesut (VIII/10)

muvaffaḳ ol- : Başarmak (V/27)

muz : Meyve türü (III/54)

mübārek : Kutlu, kutsal (XXVI/42)

mücādele : Herhangi bir amaca erişmek için gösterilen çaba veya verilen savaş (XIII/99)

müdür : İdare eden, yöneten (VIII/15).

müendisi, mőhendis, mēndis : Teknik ve sosyal alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimse. (V/68)

müjde : Muştu (XI/22)

müḱafāt : Ödül (VIII/110)

mülkiyet : Sahiplik (XVIII/84)

mümkün : Olabilir, muhtemel (XIV/51)

münübüs : 10-12 kişilik oturma kapasitesi olan küçük otobüs (VIII/83)

münübüscülük : Minibüs işleten kişi (XVI/16)

mürācāt : Başvuru (I-b/1)

müsāde : İzin, ruhsat (V/29)

müslüman : İslam dininden olan kimse (XIII/61).

müşderi : Hizmet, mal vb. alan karşılığında ücret ödeyen kimse (XIV/11)

müşderi : Hizmet, mal vb. alan ve karşılığında ücret ödeyen kimse (XXIII-b/27)

mütāyit : Yüklenici (XVII/24)

müTdet : Süre (III/27).

müyim : Önemli (VII/12)

müzik : Birtakım duygu ve düşünceleri belli kurallar çerçevesinde uyumlu seslerle anlatma sanatı (III/8)

müzüKlü : İçinde müzik bulunduran veya mekanlarda canlı müzik icra edilen yer (XVI/41)

N

nadir : Seyrek, az bulunur (XXXIV/82)

nakil : Bir yerden başka bir yere taşınmak (III/26)

namaz ġılabil- : İslamın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadeti gerçekleştirme ihtimâli (XXVII/50)

namaz : İslam'ın beş şartlarından biri olan ve Müslümanların günde beş defa yapmaları gereken ibadet (XIII/81)

namazlı : Namazlarını kılan kimse (XV/36)

nāra : Haykırmak, bağırmak (VII/18)

nargile : Tömbeki denilen bir cins tütünün dumanının sudan geçirilerek içilmesini sağlayan araç (XXIII-b/47).

narḳoza : Ameliyat yapmak için duyu, hareket ve bilincin ekseriya solunum yoluyla anestezik madde (IX/76)

nasıl, nası : Bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz (XXIX/3)

nasib ⌣eT- : Fırsat vermek (V/103)

nasib ⌣ol- : Fırsat düşmek, elvermek (III/22)

nasíhat : Öğüt (VII/62)

nāsip, nasıp : Birinin payına düşen şey (VII/53)

nazar : Belli kimselerde bulunduğuna inanılan, eve, mala mülke hatta cansız nesnelere zarar verdiği düşünülen uğursuzluk, göz (VIII/85)

ne olur ne olmaz : "Her ihtimali düşünmek gerekir" anlamında kullanılan bir söz. (XXII/14)

ne zaman : Hangi vakit (XXII/30)

ne, nä, näḥ : Hangi şey (III/1)

nebāl : Günah, vebal (XVIII/89)

neden : Bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılan bir söz; niçin (XXII/6)

nedensiz : Sebepsiz, sebebi olmayan (XXII-b/8).

nefes al- : Havayı ciğerlerine çekmek (III/43)

nefes : Soluk (VIII/77)

nefret et- : Birine veya bir şeye karşı nefret duygusuyla dolu olmak (XI/70)

nehir : Irmak (XIV/55)

nesil : Kuşak (X/3)

net : Kesintilerden sonra geri kalan miktar (XXXII/109).

netīce : Sonuç (XXXII/20)

neyse : "Önemi yok, olan oldu" anlamında kullanılan bir söz (XXII/11).

niçin, nīçin : Hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye (XXXI/10)

nīmet : Yaşamak iyin gerekli her şey, imkân, yiyecek, içecek (V/84)

ninca ḳaPlunbālar : Tv. program adı (XXV/47)

ninca : Dövüş sanatında usta olmuş, dövüşçü (XXV/41).

nişanlan-, nişannan- : Evlenmek için söz verip yüzük takma işi (XI/3)

nişanlı, nişannı : Evlenmek için söz verip yüzük takmış olan kimse (XIII/8)

niye : Niçin, neden (XXVI/35)

niyeT, neyet : Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat (VIII/29)

noḲda : Konu, bir konu ile ilgili önemli bölüm (XXXIV/124)

noḲsan : Eksik (V/86)

normal, normaĺ : Kurala uygun, alışılagelen, olağan, düzgülü, aşırılığı olmayan, uygun (XXII-b/14) .

not, noT : Okullarda öğrencilerin derslerle ilgili bilgi ve beceri düzeyini göstermek için öğretmenlerce verilen sayı, derece (XII/71)

nufús cüzdanı, nüfúş cüzdanı : Bir ülkenin vatandaşlarına devletçe verilen, kimlikleriyle kişisel durumlarını gösteren resmi belge (XIV/14)

nüfús : Nüfus işleriyle uğraşan resmi daire (IV/11)

O

o, u : 1. Teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz (I/3), 2. Uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi gösteren bir söz (I/26).

o͡ala- : Ellerini bir şeye veya birbirine sürtmek, ovalamak (XIV/28)

ocaḳ, ocaḫ : 1. Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet (VI/48), 2. elektrik veya gazla çalışan ve ısı vererek bulunduğu ortamı ısıtmaya yarayan alet (X/31), 3. ev, aile, soy (XXI/2)

oda : Evin veya herhangi bir yapının oturma, çalışma, yatma gibi işlere yarayan, banyo, salon, giriş vb. dışında kalan, bir veya birden fazla çıkışı olan bölmesi (XXIII-b/53).

odun : Yakılmak için kesilmiş, parçalanmış ağaç (XVI/6)

oğul, o͡ul, ōl : Erkek evlat (II/1).

oḫun- : Okuma işine konu olmak (XVII/31)

oḳu-, oḫu- : 1. Öğrenim görmek (XXII/3), 2. Yazıya geçirilmiş bir metni sessizce çözümleyip anlamak veya seslendirmek (XXII-b/54), 3. Yazılmış bir metnin ilettiği şeyleri öğrenmek (XXVI/160), 4. Öğrenim sürecini başarıyla tamamlamak (II/21),5. Sesli olarak söylemek (XVIII/98).

oḳul, oḳuĺ, oḫul : Her türlü eğitim ve öğretimin toplu olarak yapıldığı yer (XII/56)

oḳur yazar : Okumayı bilen (X/69)

oḳuT-, oḫuT- : Okuma işini yaptırmak, eğitim-öğretim almasını ağlamak (XXIV/38)

ol-, ō- :1. Meydana gelmek, varlık kazanmak (I/3), 2. Yitirmek, kaybetmek (IX/47), 3. Bir durumdan başka bir duruma geçmek (I/39), 4. Bir ad veya sıfatın belirttiği durumu almak (III/7), 5. Bulunmak (IV/1), 6. Bir görev, makam veya nitelik kazanmak, 7. Bir millete, kuruluşa mensup olmak (XII/22), 8. Gerçekleşmek veya yapılmak (XVII/13), 9. Yapılmak (XXII/15)

ōlan : Erkek çocuk (V/67)

olanaḳ : İmkân (XIV/59)

olay : Ortaya çıkan, oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka (IV/59)

omuz : Boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm (II/14)

onbaşı : On ere kumanda eden asker (IX/20)

onurlu : Onuru olan veya onurunu üstün tutan, şerefli, gururlu (XXII-b/64) (XXII-b/64)

oran : Büyüklük, nicelik, derece bakımından iki şey arasında veya parça ile bütün arasında bulunan bağıntı (XXXIV/79)

orġanize et- : Düzenlemek, örgütlemek (V/48)

orman : Ağaçlarla örtülü geniş alan (XVIII/76)

orta : İyi ile kötü arasında bir durum (XXVI/428)

ortada ḳal- : Güç bir durumda veya iki şey arasında kalmak (XIX/7)

ortaoḳul : Öğrencileri gene eğitim yoluyla bir yandan hayata, bir yandan da liseye hazırlayan ortaöğretim okulu (IV/5)

otamatiKmen : Otomatik olarak (I-b/10)

otar- : Otlatmak (XI/2)

otel : Yolcu ve turistlere geceleme imkânı sağlamak, bunun yanında yemek, eğlence vb. hizmetleri sunmak amacıyla kurulmuş işletme (XLI/8)

oto : Otomobil (XIV/7)

otobüs, otöbüs, otübis, otobüS, otübüs, otübis : Yolcu taşıyan motorlu taşıt (XI/8)

otomatik : Mekanik yollarla hareket ettirilen veya kendi kendini yöneten (alet) (XXXIII/17)

otu- Bir yere vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek yerleşmek (VI/50)

otur- : Bir yere vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek yerleşmek (XVIII/3)

oturaḲ : Oturulacak yer veya şey (VII/50)

oturaḲlı : Saygı uyandıran, ağırbaşlı (XIV/17)

oturum müsādesi : Bir ülkede ikamet edebilmek için o ülkenin yetkili mercilerinden izin almak (XIX/26)

oy- : Kumaş vb.ni girintili bir biçimde kesmek (XVII/36)

oyna- : Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak (XXVI/230)

oyro : Para birimi (VI/47)

oyun : Yetenek ve zeka geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence (XVII/18)

oyuncaḳ : Oyun aracı (XIII/52)

Ö

ō̈ne geş- : Yolunu kesmek (XV/38)

öbür, öbüğ : Diğer (XXIX/2)

öde- : 1. Bir alışverişte alınan şeyin karşılığını vermek (V/56), 2. Borcu alacaklıya verme işi (XXXIII/4)

ödü koP- : Çok korkmak (X/37)

ödüllendir- : Bir başarıyı veya iyiliği ödülle değerlendirmek (XIII/89)

öğle, ō̈le : Gün ortası, öğle vakti (VI/40)

öl- : Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek (XI/92).

ölç- : Kontrol etmek (XXVIII/7)

öldür-, öldüR̰, öĺdür : Hayatı sona erdirmek, can verdirmek (XXIV/26).

ölşdür- : Ölçme işini yaptırmak (XVII/89)

ölü : Ölmüş olan (XVII/71)

ölüm : Bir canlının hayatının kesin olarak sonlanması (XVII/91)

ömür : Yaşam (I/49)

ön, öŋ : Bir şeyin esas tutulan yüzü, birinin ilerisi (XIII/27)

önce, önc̄̄e : İlk olarak, başlangıçta, sonra karşıtı (XXVIII/82)

öncelik tanı- : İlk olarak ele almak (XXII-b/74)

öncelik : Bir şeyin diğerinden önce olması durumu (II/3)

önde : İleride (XXXI/73)

önem ver- : Önemli saymak (V/85)

önüne düş- :Birine kılavuzluk etmek, önünden yürümek (XV/29)

öp- : Sevgi, saygı, bağlılık vb. bildirmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek (XV/50)

ördeḵ̂ : Perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu, badi (XXXVI/12)

öreTmen, ōreTmen, ōräTmẹn, ōR̥eTmen : Mesleği bilgi öğretmek olan kimse (III/73)

örf : Yasalarla belirlenmeyen, halkın kendiliğinden uyduğu gelenek (V/88)

örnek, ōnēḳ : Misal (XXII-b/67)

örT- : Açık durumdan kapalı duruma getirmek (I/25)

öt- : Kuş veya böceklerin değişik tonda ses çıkarması (XVIII/72)

öteyki : Diğeri, öbürü (XV/50)

övün-, öğün-, o͡ün- : Bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartmalı bir biçimde söz etmek (VII/42)

öyle, óyle, ōle : Onun gibi, ona benzer (I/16)

öylelüğne : Bu biçimde, en sonunda (XVII/21)

özen- : Beğendiği şeye benzemeye çalışmak (XXI/20)

özle- : Bir kimseyi veya bir şeyi görmeyi, kavuşmayı istemek (II/2)

özlem : Bir kimseyi veya şeyi görme, kavuşma isteği (XI/42)

özür dile- : Yaptığı bir işten ötürü bağışlanmasını istemek (XIX/43)

P

pace : Dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol (XVII/63)

pahalı, bālı, pālı : Fiyatı yüksek olan, ucuz karşıtı (XXIII/34)

pakeT : İçinde bir veya birçok şey bulunan, kâğıda sarılarak veya kutuya konularak bağlanmış, elde taşınacak büyüklükte nesne (XIII/37).

pamuḳ : Bir tür bitki (VI/8)

pansiyon : Bütünü veya bir bölümü sürekli veya belli bir zaman için kiraya verilen ev, yurt (III/47)

pantolon : Bir tür giyecek (VII/38)

pantolonnu çorap : Pantolonun içine giyilen ve çorabıyla birlikte bir bütün halinde olan içlik (XV/20)

para kes- : Ücretten düşürmek (XXII-b/27).

para pul : Para, para niteliğinde olan şey (XVIII/26)

para : Devletçe bastırılan üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metal ödeme aracı (II/23)

parasız : 1. Karşılıksız (XII/53), 2. Parası olamamak (XX/54)

parasızlıḳ : Parasız olma durumu (V/50)

parça : Tane (XX/53)

pardesü : Bir tür giyecek (XXI/17)

park, pāḳ : Oyun ve gezi amaçlı düzenlenmiş geniş alan (XLI/4).

parlaḳ : Göze çarpacak kadar başarılı, iyi şartlar altında (XVI/65)

parmaḳ bas- : İmza yerine parmağını mürekkebe batırarak bir yere bastırmak (V/12)

parmaḳ, barmaḫ : Organ adı (IX/57)

pasaport, pasaporT, paşaport : Yabancı ülkelere gidecek olanlara yetkili ülkelerce verilen, yabancı ülke yetkililerinin kimlik incelemesinde geçerli olan belge (VIII/25)

pasta, pasda : Bir tür hamur tatlısı (XII/70)

paşa : Lakap (XXVIII/40)

pat : Yansıma ses (V/3)

pate : Yer altında oluşan bir tür yiyecek, patates (II/8)

paTla- : 1. Ampullerin ısı ve ışık veremez duruma gelmesi (XXXII/160), 2. Sıkılmak, bunalmak (X/37)

patron, paTron : Lakap (XXIII/19)

pay et- : Bölüşmek, üleşmek (III/46)

paylaşım : Paylaşma işi (XXVI/329)

pazar : Haftanın son günü (XVIII/39)

pazarla- : Pazarlamak işi (XIX/9)

pazartesi : Haftanın ilk günü (VIII/66)

pençere : Yapıları veya ulaşım araçlarını aydınlatmak, havalandırmak amacıyla yapılan çerçeve, cam, panjur gibi eklentilerle daha kullanışı bir duruma getirilen açıklık (XV/11)

perde : Doğruyu görmeye engel olan şey (VIII/105)

performans : Başarım (XXXI/12)

perin : Terminallerde aracın yanaştığı, yolcuların inip binmesini sağlayan bölüm (XVII/54)

perişan ol-, perı̣şan ol- : Acınacak duruma gelmek (IV/47)

perişān : Acınacak durumda olan, zavallı (V/57)

personel : Bir hizmet veya kuruluşun görevlileri, bir iş yerinde çalışanların tümü (XXXIII/34)

perşembe : Haftanın dördüncü günü (XIV/26)

peş peşe : Arka arkaya (VIII/13)

peşine düş- : Ardına düşmek, kovalamak (XXXII/117)

pıres : Baskı (XXXI/73)

pırofösör : En üst kademede olan öğretim üyesi (VI/61)

pilan : Bir işin gerçekleştirilmesi için uyulması tasarlanan zaman (VII/64)

pilav : Pirinçten, bulgurdan veya kuskustan yapılan yiyecek (XV/31)

pis : Leke, toz veya kirle kaplı olan (XV/50).

pisḳoloji, pisiḳoloji : Ruh bilimi (IV/44)

pişir-, bişir- : Bir besin maddesini ısıda bekleterek yenebilecek duruma getirmek (IX/36)

pişmān : Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen (III/82)

pişmanlıḳ : Pişman olma durumu (X/24)

polis : Şehirde kamu düzenini, huzur ve güvenliği sağlayan kuruluş, veya bu kuruluşta yer alan görevli (XVIII/35)

politika : 1. Siyaset (XXII-b/3), 2. Bir hedefe varmak için takip edilen yol, davranış biçimi, düşünce yapısı (XXXII/80).

posdacı : Mektup, gazete, havale vb.ni gönderilen yere ulaştıran posta idaresi görevlisi (XVII/30)

posta ḳutusu : Mektup, kart vb. haberleşme evrakının konulduğu özel kutu (XXI/32)

postāne : Posta ile gönderilen maddelerin kabul edildiği bina (III/66)

poşu : Kenarları saçaklı ipek, pamuk, yün vb.nden yapılmış bir başörtüsü türü, dolama (XXXVIII/32)

pota : İçinde maʿden eritilen kap (IV/55)

problem : Sorun (XXII-b/30)

prōram : Radyo ve televizyonlarda sunulan haber, müzik, eğlence vb. yayınların her biri (XIV/33)

puan, poa͡n : Çeşitli sporlarda kullanılan ölçüsü ve değeri değişken birim (XLV/6).

R

raa͡Tla- : Üzüntü, sıkıntı ve tedirginlik veren bir durumun ortadan kalkması (I/28)

raa͡Tla-, ɪ̱rāTla- Üzüntü, sıkıntı ve tedirginlik veren bir durumun ortadan kalkması (I/28)

rab : Tanrı (III/41)

radyo : Elektrik dalgalarının özelliğinden yararlanarak iletilen sesleri alan araç (XIV/34)

raḥat bıraḴ- : Serbest bırakmak (XXII-b/39)

rahat, raḥat, rāt, raa͡t : İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur (XXXIV/119)

rahaTlıḳ, raa͡tsızlıḳ : Hastalık (VI/76)

raḫaTsız eT- : Huzursuz etmek (XXIII-b/62)

raḥmet : Birinin suçunu bağışlama, merhamet etme (III/21)

rahmeTli, raḥmeTli : Tanrının rahmetine kavuşmuş, bağışlanmış anlamında ölmüş Müslümanları saygıyla anmak için ad veya unvanlarının başına getirilen söz (VIII/80)

raḫ̮meTlik, rāmeTlik : Tanrının rahmetine kavuşmuş kimse (XIX/9)

raket : Oval tahta bir kasnağa geçirilmiş, bir ağla veya lastikle kaplanmış saplı araç (XIII/31)

rākip, rākiP, rāk̂ip, Ṟakip : Herhangi bir işte, bir yarışta, birbirini geçmeye çalışan, aynı şeyi elde etmeye uğraşan kimse (XXXI/39)

ramazan bayramı : Dini bayram (XXI/39)

ramazan : Ay, oruç tutulan ay (V/35)

rāmeTli ol- : Vefat etmek (XXII-b/41).

randewü (XIX/61) : Belli bir saatte, belli bir yerde iki veya daha çok kişi arasında kararlaştırılan buluşma.

rapor, lapor : Herhangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme, araştırma sonucu düşünceleri veya tespit edilenleri bildiren yazı (I/39)

ras gel- : Karşılaşmak (XVI/30)

rāt ol- : Üzüntülü, sıkıntılı veya tedirgin durumda olmamak (II/6)

rāt rāt : Kolaylıkla (XXIII-b/50)

raTl͡ıa ġavuş- : Rahatlamak (XI/51)

rāTsız : Huzursuz (XXVI/316).

rāTsızlan- : Sağlığı bozulmak, hastalanmak (X/13)

razi gel- : Uygun olan, benimseyen, kabul eden (III/90)

reḳābet soḲ- : Yarıştımak (XXXII/47)

reKlam : Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek için denen her türlü yol (XIII/55).

ōren- : Bilgi edinmek (XIII/75)

ōrenci : Öğrenim görmek amacıyla ders alan kimse (VIII/69)

rencide et- : İncitmek, kalbini kırmak (III/80)

rençperlik, leşberlik : Rençper olma durumu (VI/9)

renġārenk : Çeşitli renkleri olan, renk renk (XXVIII/11).

resim çeK- : Fotoğraf çekmek, görüntülemek (XXXVIII/21).

resim, i̱resim : Varlıkların doğadaki görünüşlerini kalem, fırça gibi araşlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri (X/73)

resmen : Açıkça (XXXII/35)

resmī dayre : Kamu kurum ve kuruluşlarına verilen genel ad (XXII-b/74)

ressam : Resim yapan sanatçı (III/38)

resul : Kendisine kitap indirilmiş peygamber (XVII/65)

ōreT- : Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak (VII/68)

ōretici : Öğretme, yetiştirme ve açıklama niteliğinde olan, didaktik (XXVI/414)

õretil- : Öğretme işini yapabilmek (V/88)

rezillik : Rezil olma durumu, rezalet (XXII-b/11)

ronTgen : Herhangi bir organın durumunu tespit etmek için çekilen film (VI/60)

rotar : Gecikme (VII/21)

rüşwet : Yaptırılmak istenen bir işte yasa dışı kolaylık ve çabukluk sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar (I/21)

S

sā salim : Hiçbir zarar görmeden (XIX/35)

sā sol : Etraf, çevre (XXXII/53)

sabaḥ, saba, sabaḫ, zabaḫ, zabā : Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman (IV/20)

sabaḥçı : Sabah işe giden (XXXVIII/54)

sabır : Üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi (VIII/110)

sabreT- : Sabırlı davranmak (VIII/42)

sac : Yassı demir çelik ürünü (IV/28)

saç, sac, saTş, saş : Baş derisini kaplayan kıllar (VIII/95)

saçma : Akla uygun olmayan (XXIII-b/24)

sādece : Yalnız (XXII/10)

saḫın : Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak (XIII/24)

sahip çıḳ- : Korumak, ilgilenip gözetmek (XII/39)

sahip, sāyip, sayip, sāyıp : Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan kimse (XXXIV/20).

saḥte : Bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece (XXVII/59)

saḥteḱar : Sahte işler yapan, düzmeci, sahteci (XXVIII/15)

saḥteḱarlıḳ : Düzmecilik, sahtecilik (XXVIII/15).

saḳat : Vücudunda hasta veya eksik bir yanı olan (XV/65)

sākinleş- : Yatışmak, durgun duruma gelmek (X/45)

saḴla- : Gizli tutmak, duyurmamak (V/8)

saḴsı : Pişmiş toprak, plastik vb.nden yapılan, çiçek yetiştirmekte kullanılan kap (XXVIII/105)

sal- : Yollamak, göndermek (XV/33)

sālam : Dayanıklı, kolay bozulmaz, yıkılmaz, stabil (XXIII/23)

salatalıḳ : Sebze türü (VII/72)

saldır- : Bir kimse veya bir şeye karşı saldırı yöneltmek, zarar verici bir davranışta bulunmak (III/11)

sālıḳ : Bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, sağlık (I/8)

sālıḴlı : Sağlığı yerinde olmak (I/39)

salla- : 1. Hareket ettirmek (XIV/57), 2. Oyalamak, savsaklamak (XVI/4)

salon : Bir evde konukları ağırlamakta kullanılan en geniş oda (XXVIII/98)

saman : Ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayrıldıktan sonra kalan sapları (XVIII/18)

samīmi : İçten, candan davranan (VIII/15)

samimiyet : İçtenlik (XXVII/59).

san- : Zannetmek (XXXVIII/39)

sanat : Bir şey yapmada gösterilen ustalık (V/85)

sanāyi : Ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü (XIV/52)

sānı solunu gözeTle- : Etrafını gözetlemek (XXXVIII/51)

santim : Uzunluk birimi (XVIII/49)

sapıt- : Şaşırmak, ruhsal bir dengesizlik içine düşmek (XI/74)

sar- : Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak (III/37)

sarıḳ : Sarılarak meydana getirilen başlık (XXXVIII/32)

sarıl- : Kollarını dolamak, kucaklaşmak (III/36)

sarılış- : Birbirlerine sarılmak (XVI/30)

sarmaşıḫ : Bitki türü (XI/56)

sat- : Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek (XX/27)

sāt, sāT : Vakit, zaman dilimi (II/11)

satılıḳ : Satma işine konu olan (III/62)

savaş : Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk (XXXIV/12)

savaş- : Mücadele ermek, çalışmak (XXXI/14)

say- : 1. Bir kimseye değer vermek, hürmet göstermek (XVII/117), 2. Tek tek söylemek (XXV/84)

sayfa : 1. Üzerine yazı yazılan veya basılan bir kâğıt yaprağının iki yüzünden her biri (VIII/39), 2. Gazete, dergi, internet vb. yayınlarda özel bir alan için ayrılmış bölüm (XXVI/368)

saygı : Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram (XXVII/43)

saygılı : Saygısı olan, saygı gösteren (III/69)

sayılı : Sayısı belli olan (XI/42)

saymaḳ : Ödemek (XXXIV/61)

seç-, seş- : Benzerleri arasında hoşa gideni almak, tercih etmek (III/72)

sefā : Gönül rahatlığı, kaygısız ve sakin olma (IX/75)

sefer : Kez, defa (I/39)

seKtör, seKdör : Bölüm, kol, dal, kesim (XXXII/45)

selam ver- : Selamlamak (XXVI/427)

sēĺāmāĺeyk̂úm : Selam vermek (XXXV/18)

selāmet : Esen olma durumu (III/86)

semT : Şehirde yerleşim bölgesi, yaka (XLV/11)

sen, sän : Teklik ikinci kişi (I/19)

sene : Yıl (V/1)

senelerce : Yıllarca (IX/73)

senelik : Yıllık (VIII/73)

sentetik : Bileşimli (IX/10)

ser- : 1. Düz bir yere yaymak (VI/50), 2. Kurutmak için asmak (XVII/86)

Sēr : Organizmaya girdiğinde kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağı, zehir (XXXVI/45)

serbest : Tutuklu olmayan, özgür (VIII/98)

sergile- : İcra etmek (III/21)

sersem : Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıflamış olan (XXXVIII/36)

servis : Sofrada hizmet etmekle görevli kimsenin yaptığı iş ve bu işin yapılma biçimi, sofra hizmeti (XXIII-b/53)

ses : Kulağın duyabildiği titreşim (VIII/53)

sesli : Sesi olan, ses çıkaran (XXVI/5)

sev-, säv-, sē- : Sevgi ve bağlılık duymak (III/14)

sevda : 1. Sevgi, aşk (IV/8), 2. Aşırı istek, tutku (V/91)

sevgi : İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu (XX/77)

sevil- : Sevgi duyulmak, sevgi beslenilmek (X/1)

sevin-, sevün- : Sevinç duymak (XVII/61)

seviye : Düzey (XIII/93)

seyāt : Yolculuk, gezi (III/71)

sezon : Belirli bir süre (XXIII-b/39)

sıcaḳ, şışaḳ, sıcah : 1. Yakmayacak derecede ısısı olan, yakmayacak kadar ısı veren, soğuk karşıtı (XXXVII/12), 2. Havadaki yüksek ısı (XVI/14)

sıfır : 1. Yeni, kullanılmamış (IX/83), 2. Tükenmek, bitmek (IX/38), 3. Kötü, değeri olmayan (XXIII-b/55)

sıḫıntı ver- : Tedirgin etmek, bunaltmak (XVIII/82)

sı͡ır : Boynuzlu büyükbaş hayvanların genel adı (XVIII/44)

sık sık : Arası çok geçmeden, az aralıkla, sık olarak, sıkça (XXXI/42)

sıḳı tut- : Önem vermek (XXXII/69)

sıḳı, sıḫı : İyice, sağlam (XIX/40)

sıḳıl-, sıḫıl- : Can sıkıntısı duymak (XIII/25)

sıḳıntı çek- : Eziyet çekmek (XXXII/155)

sıḳıntı çıḳar- : Zorluk yaşatmak (II/26)

sıḳıntı ol- : Eziyet olmak (XXII/8)

sıḳıntı, sıḫıntı :İşsizlik, tekdüzelik, bezginlik vb. sebeplerden doğan ruhsal yorgunluk, cefa, eziyet (XXXII/69)

sıḳıntılı : Sıkıntısı olan (XXXIV/123)

sıḳış- : Maddi yönden sıkıntıda olmak (XXXIV/30)

sıḳışdır- : Zorlamak (XXXII/27)

sınıf, sıníf :1.Öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümler (XXII/3), 2. Zümre (XXXIV/15).

sınır : Hudut (XXII/6)

sıpırey : Bir püskürtücü yardımıyla çok ince damlacıklar durumunda püskürtülen sıvı (XXXVIII/28)

sıra : Yan yana, art arda veya listede alt alta dizilme durumu (XVII/38)

sıradaki : Bir sonraki (XXVIII/41)

sıradan : Bayağı (XXXIV/12)

sırf : Yalnızca (XXIII-b/45)

sırt : İnsanlarda boyundan bele kadar olan üst bölüm (XIII/32)

sıva-, suva- : Sıva ile kaplamak, harcı bir yere vurmak (XX/30).

sıvejle- : Bir şeyin üstünde yavaş yavaş el gezdirmek (VI/33)

sızla- : Hafifçe ağrımak (XIII/16)

sīdır- : Bir şeyi bir kabın, yerin veya yaşantının içine aldırmak (VII/58)

sigara iç- : Tütün içmek, duman çekmek (XXVI/163)

sigara, zıġara : İnce kâğıda, kıyılmış tütün sarılarak hazırlanan, silindir biçiminde, ağızdan dumanı çekilen nesne (XXII-b/46).

siġorta :1. İleride karşılaşılabilecek zararları gidermek için pirim ödenen kuruluş (XXXIV/135), 2. Sigorta şirketine ödenen pirim (XXXII/115)

sihat : Sağlık (III/87)

sil- : Temizlemek, yok etmek (III/63)

silkele- : Üstündeki şeyleri düşürmek, kaydırmak için bir şeyi üst üste birden silkmek (XVIII/18)

simiT : Halka biçiminde genellikle susamlı olan çörek (XIV/27)

sipāriş ver- : Bir şeyin yapılmasını, getirilmesini veya gönderilmesini birine ısmarlamak (XXIII-b/53)

sistem : Düzen (XLV/6)

siz, sis : Çokluk üçüncü şahıs (III/13)

so͡an, sovan : Bitki türü (II/8)

soba : İçinde kömür, odun veya gaz yakılan, elektrikle de çalışabilen ısınma aracı (X/31)

sobalı : Soba ile ısınan (XIII/50)

soḫbet, soḫbet : Dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirmek (XXVI/72).

soḳ-, soḴ- : Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak (XII/34).

soḳaḳ : Yerleşim bölgelerinde iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol (XVI/26)

solcu sācı : Sol ve sağ görüşlü partilerin yandaşı olan (XX/18)

son nefes : Hayatın sonu (XIX/52)

son ver- : Bitirmek, tamamlamak (XXVIII/5)

son, soŋ :1. En arkada bulunan (I/24), 2. Artık, ondan ötesi (X/81), 3. Bir şeyin en arkadan gelen bölümü (XIII/19), 4. Şimdiki zamana en yakın zamandan beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş olan, ilk karşıtı (XXVI/256)

sonra, sōna, sōra, sonna : Daha ileri zamanda, müteakiben (I/19).

sonraki : Sonra olan (XXVIII/20)

sonuncu : Zaman, yer, sıra bakımından başkalarına göre sonda olan kimse, şey (XXVIII/98)

sopa : Kalın değnek (XIII/31)

sor- : Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek (I/14).

sorumlu : Üstüne aldığı veya yaptığı işlerden dolayı hesap vermek zorunda olan (VII/45)

sorumluluḳ : Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet (XXXIV/75)

sorun : Sıkıntı veren durum, dert (XIII/62)

sosyal devlet : Ekonomik ve sosyal alanlarda bireylere sosyal güvenlik ve adalet sağlayıcı politikalar üreten devlet (XIX/36)

sosyal ḥayat : İnsanın toplum içindeki yaşama biçimi, sosyal yaşam (XXXIV/34)

sosyal : Toplumsal (XII/8)

sosyoloji : Toplum bilimi (IV/44)

so͡uk, so͡uḳ : Üşütecek derecede sıcak olan (III/7)

so͡uḲluk : Kırgınlığa, dargınlığa yol açabilen sevgi azalması (IX/86)

soy- : Maddi yönden zarara uğratmak (XXIII-b/67)

soyad : Kişinin soyadı (I/29)

soyun- : Üstündeki giysilerin bir bölümünü veya tamamını çıkarmak (IV/24).

sömür- : Üretim araçları sahipleri, başkalarının emeğine ve onların yarattıkları değerlere el koymak (XXII-b/45)

sön- : Yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak (X/17)

söyle-, sȭle-, söle-, sóyle- : Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak (XXV/61).

söylen- : Söyleme işi yapılmak (IX/34)

söz tut- : Söz dinlemek (III/25)

söz ver- : Bir işi yapacağını kesinlikle bildirmek (VIII/80)

söz : Bir düşünceyi eksiksiz anlatan kelime dizisi (III/19)

sözlük : Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan lügat (VIII/44)

spor, sıpor, sipor : Bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü (XXVI/368).

su içme kadar gel- : Bir işin çok kolay olduğunu belirtmek için kullanılan kalıp söz (XV/45)

su ḳaçır- : Su sızdırmak (XXIII-b/59)

su : Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde (VI/101).

sucuḳ : Şişirilip kurutulmuş bağırsak içine baharlı et kıyması doldurularak yapılan bir yiyecek türü (XXVII/51)

suç : Törelere, ahlak kurallarına, yasalara aykırı davranış (VIII/98)

suçlu, suşlu : Suç işlemiş, suçu olan (kimse), kabahatli, mücrim (XXVI/273).

sun- : Tanıtmak, takdim etmek (III/20)

susuz : Suyu olmayan, su bulamayan (XVIII/70)

süper : Nitelik, nicelik ve derece bakımından üstün olan (XXIX/28)

süpür- : Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek (XXXIV/29).

sür- :1. Bir maddeyi bir yüzey üzerime ince bir tabaka olarak yaymak (XVI/38), 2. Zaman geçmek, devam etmek (XXXII/37), 3. Araba kullanmak (XLV/25)

süraTli : Çabuk hareketlenen, çabuk giden, çabuk işleyen, hızlı (XXXII/168)

süre : Zaman (X/59)

süreKli : Kesintisiz olarak süren, kalıcı, devamlı, baki, daimî (XXIII/b/59)

sürü : Evcil hayvanlar topluluğu (III/6)

sürücü : Karada kullanılan motorlu araçları sürüp yöneten kimse (VIII/97)

sürül- : Uzaklaştırılmak (VI/90)

süt : Kadınların ve memeli dişi hayvanların yavrularını besledikleri, memelerinden gelen besin değeri yüksek beyaz sıvı (XX/6)

Ş

şaban, şāban : Kemal Sunal'ın canlandırdığı karakterin adı (V/9).

şaḫa maḫa : Şaka bir tarafa bırakılırsa, işin aslı (XXIII-b/16) .

şahāne : Çok güzeli mükemmel (XX/18)

şa‿ıs : Kişi (IV/63)

şaḳa : Güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmadan yapılan hareket veya söz (VIII/16)

şamar çaḴ- : Tokat atmak (XXXVIII/37)

şamar yi- : Tokat yemek (XXXVIII/38)

şans : Mantıkla açıklanamayan birtakım rastlantısal olayların nedeni olan güç, talih (III/59)

şanslı : Talihli (XXXIV/124)

şanzuman : Motorlu taşıtlarda motorun yükünü azaltarak güç aktarma organlarına veren, arabanın istenen hızda hareket etmesini sağlayan dişliler topluluğu (XXIII/9)

şark köşesi : Minder ve yastıklardan oluşan oturma yeri (XXIII-b/46)

şart :1.Olması başka durumların gerçekleşmesini gerektiren şey, koşul (XIII/83) 2. İmkan, koşul (XXXIV/24)

şaş-, ş̄aş- : 1. Gidişatını değiştirmek, yolundan sapmak (III/76), 2. Hayrete düşmek (XXXVI/42)

şaşır- : Ne yapmak gerektiğini, nasıl davranacağını bilmemek (XI/74).

şatafaTlı : Gösterişli (IX/13)

şef : Yetki ve sorumluluğu olan, yöneten kimse (XXIII/6)

şefḳat tepe : Program adı (XXVI/367)

şehir, şe‿ir, şēr : Nüfusun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetim ile ilgili işlerle uğraşan yerleşim alanı (I/42)

şehirleş- : Kentleşmek (XXI/13)

şeker pancarı : Tarım ürünü (XXI/7)

şeker, şäk̂eğ : Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı (XXIV/7)

şenlen- : Neşelenmek, gönlü açılmak (XI/82)

şeref : Başkasının birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur (XVIII/25)

şerit : Kara yolunda trafik çizgileri ile ayrılmış bölümler (XXXII/167)

şēroş : Alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilemeyecek durumda olan kimse (X/42)

şey, ş̄ey, şā̄, şe, şē, ş̄e, i̱şey : Madde, eşya, söz, olay, iş vb. durum yerine kullanılan belirsiz anlamda bir söz (IX/53)

şılap şılap : Yansıma ses (XVII/8)

şımartıl- : Kendisine gösterilen sevgi ve saygıdan veya verilen değerden yüreklendirilerek yersiz ve aşırı davranışlarda bulundurulmak (XXXIV/42)

şiddet : Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik (XXVI/318)

şiddeTli, şıl̲eTli : Etkisi çok olan, aşırı (XVII/23)

şik̤āt eT- : Birinin yaptığı yanlış bir iş veya davranışı ilgili makama veya daha üst makamdakine bildirmek (XIX/32)

şiḱayet : Hoşnutsuz olmak, sızlanmak (XXXVIII/48)

şimdi,şinci, şindi, şin : 1. Artık, bundan böyle (I/4), 2. İçinde bulunduğumuz zamanda veya az sonra (I/43)

şirin : Hoş, güzel (XVII/58)

şirket : Ortaklık (XXVI/188)

şişe : 1. İçine sıvı konulan, cam veya plastikten yapılmış, dar ağızlı uzun kap (XIII/37), 2. Nargile (XXIII-b/46)

şoför, şöför, şofor, şúfor : Sürücü (VIII/14)

şoḴ : Ani bir değişiklik sonucu ortaya çıkan şaşkınlık (XXI/31)

şort : Paçaları dizlerin yukarısında olan kısa pantolon (XXVII/46)

şöyle, sō̄le : Şunun gibi, şuna benzer biçimde (XXII/39)

şu van : Söylenilen anda olduğunu belirten söz (XXVI/310)

şu : 1. Biraz uzakta olan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan söz, şurası (XXII-b/10), 2. Bir ismin yerine kullanılan söz (XVII/78)

şūr : Bilinç (XIX/3)

şüKret- : Tanrıya minnet duygusunu sunmak (VIII/108)

şükür : Tanrıya duyulan minneti dile getirme (II/20)

şülüs : Erata yolculuklarda indirim sağlayan belge (XVI/11)

T

tabaḳ : Yiyecek koymaya yarayan az derin ve yayvan kap (VI/48)

tabut, tabuT : Ölünün içine konulduğu sandık biçiminde araç (XII/84)

tācizlik : Tedirginlik vermek, rahatsız etmek (XVIII/92)

tadı tuzu ḳalma- : Huzuru kaçmak, huzuru bozulmak (XXXIV/3)

tadilat geçir- : Tamir edilmek (XXXIV/99)

taḫda : Düz, enlice, uzun ve az kalın bir biçimde işlenmiş ağaç parçası (IX/91)

taḳ-, taĶ-, daĶ- : 1. Monte etmek (XXIII/16), 2. Örtmek (XIII/88)

takdīm et- : Tanıtmak (XII/15)

taḳım ruhu : Ekip dayanışması içerisinde olma (XXXI/109).

taḳım tut- : Bir topluluğun taraftarı olmak (XXV/68)

taḳım : Meslek, davranış, durum vb. yönlerden birbirine uyan kimselerin oluşturduğu topluluk (XXXI/80)

taḳıntı : Bir şeye düşkünlük (V/97)

tākip eT- : Birini veya bir şeyi izlemek (XXVI/315)

taĶlit : Bir şeye benzemeye çalışmak için yapılan davranışların tümü (VIII/52)

taĶsi : Belirli bir ücret karşılığında yolcu taşıyan otomobil (X/29)

taĶsicilik : Taksicinin işi (XXXII/56)

taĶvim : Bir yılın aylarını ve günlerini gösteren çizelge, defter (XXXIII/105)

talebe : Öğrenci (XI/4)

tālil eT- : Çözümlemek (IX/30)

tālip ol- : İstemek (VII/55)

tamam : Evet (XV/21)

tāmin eT- : Kestirmek, yaklaşık olarak değerlendirmek (VI/92)

tāmir eT- : Onarmak (XXIII/24)

tāmir : Onarım, bakım (XXXII/146)

tāmirāne : Genellikle teknik araçların onarıldığı yer (XVI/39)

tane, tāne, dāne, dene, táná, tene : Adet (XXII/20)

tanı- : 1. Kişinin lehine olan bazı haklara sahip olması (II/3), 2. Bilip ayırmak, seçmek, hatırlamak (VI/25)

tanı : Hastalığın ne olduğunu araştırıp ortaya koyma (XIII/96)

tanıdıḫ : Tanışılıp konuşulan kimse, bildik (IV/58)

tanış- : Daha önce birbirini tanımayan kimselerin birbirini tanır duruma gelmesi (XVI/54)

tanıştır- : Birbirini tanımayanların tanışmasını sağlamak (VI/39)

tanıt- : Bir kimsenin veya bir şeyin tanınmasını sağlamak (XIII/77)

tansiyon : Kan basıncı (XVII/89)

taraf : 1. Ön, arka, sağ, sol vb. yönlerin her biri (I/19), 2. Yöre, yer (I/36)

tārif et- : Tanımlamak (VII/86)

tārih : 1. Bir olayın gününü, ayını ve yılını bildiren söz (I/33), 2. Geçmiş (IV/63)

tarla taban, tarla daban : Ekilip dikilen arazi (XXI/7)

tarla : Tarıma elverişli toprak parçası (XII/2)

tarT- : Hesap etmek (XXII/39)

tarz : Özel duruş ve davranış biçimi (III/78)

taş, daş : Sert ve katı madde (VII/71)

taşı-, daşı- :1. Üstlenmek, yüklenmek (XIII/79), 2. Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek (XX/8),

taşın-, daşın- : Başka bir yere gitmek, göçmek (XXVI/84)

tātil : 1. Kanun gereği çalışmaya ara verilecek süre, dinlenme (XXXIV/26), 2. Okul, meclis vb. yerlerin kapalı olduğu dönem (XXXIV/56)

taTlı gel- : Hoş karşılamak, hoşuna gitmek (XXXII/28)

taTlı, daTlı : Hoş, lezzetli (III/37)

tava : Yağ kızdırmaya, yiyecek kızartmaya vb, işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap (XII/34)

tavan : Bir yapının, kapalı bir yerin üst bölümünü oluşturan düz ve yatay yüzey, taban karşıtı (XXVI/178)

tavanca : Kısa, hafif, cepte veya belde taşınan ateşli silah (XXVI/277)

tavır : Davranış, durum, vaziyet (XV/2)

tavsiye eT- : Önermek (XXIII-b/15)

tāyin eT- : Atamak (V/17)

tebeşür : Toz zerreciklerinden oluşan, çizdiği yerde iz bırakan, kireçli kaya (XVI/28)

tecrübeli ol- : Deneyimli olmak (XXXII/155).

tehdit et- : Gözdağı vermek (XXXVIII/59)

tēhis ol- : Askerlik görevini bitirmek (IV/8)

tek : Eşi olmayan, biricik, yegâne (XXII-b/30)

tekerlekli sandalye : Sakatların bir yere gidebilmek için kullandıkları tekerlekleri olan oturma aracı, tekerlekli koltuk (XXII-b/40)

teklif : Yapması için birinden bir iş istemek (VIII/19).

teKnisyen : Bir işin bilim yönünden çok uygulama yönüyle uğraşan kimse (VIII/11)

teknoloji : İnsanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü (XIV/38)

tekstil : Dokuma (VI/10)

telaş : Kaygı, tasa, sıkıntı (III/36)

telefon aş- : Telefon aracılığıyla aramak (XXXIII/32)

telefon : Bir çeşit iletişim aracı (III/66)

televizyon, telezon, telēzon : Vericiden iletilen dalgaların görüntü ve ses olarak görünmesini ve duyulmasını sağlayan aygıt, televizyon alıcısı (XXVI/302)

telġıraf : İki merkez arasında kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla iletişimin sağlanması ve bu düzenle gönderilen haberin yazılı olduğu kâğıt (IX/33)

tēlike : Büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum, muhatara (XXXI/73)

tembelliK : Tembel olma durumu, atalet (XXXIV/73)

tembih eT- : Bir şeyin belli biçimde ve yolla yapılmasını söylemek (XIII/24)

tembilāt : Resmî olarak yapılan yazılı bildirim (XVII/41)

temelli : Sürekli, kalıcı (XII/76)

temiz : 1. Sağlıklı (VI/15), 2. Kirli, lekeli ve pis olmayan (XI/15)

temizle- : Arıtmak, kirlerden arındırmak (XX/30)

temizleyici : Temizlik işini yapan (IV/19)

temizlik : Temiz olma durumu (XII/51)

temsilci : Hak ve görev bakımından birinin veya bir topluluğun adına davranan kimse (XIII/90)

tencere, tencire : İçinde yemek pişirilen, kapalı, genellikle metal kap (XII/34)

tenefüs : Temiz hava almak, dinlenmek için verilen ara (XII/63)

tenis : Özel gereçleri olan bir tür oyun (XIII/30)

tenkit eT- : Eleştirmek (XIV/42)

tePki : Herhangi bir etkiye cevap olarak doğan, genellikle olumsuz söz veya davranış (XIII/86)

ter : Derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü bir kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı (XXVI/184)

terbiye : Eğitim, görgü (XX/42)

tercih : Yeğlemek (XIV/14)

tercüman : Çevirmen (I/47)

tercümannıḳ : Tercüme yapan kişinin mesleği (VI/43)

tercüme eT- : Çeviri yapmak (XXVIII/3)

terḳ ـeT- : Bırakmak, bakmamak, ihmal etmek (IX/49)

terör esdir- : Yıldırmak (XXVI/279)

ters : Bir şeyin karşıtı (XI/59)

tersine çevir- : İçini dışına çevirmek (XXXIV/95)

tertemiz : Çok temiz, her yanı temiz (XXXIV/83)

terz git- : Bir işi doğru, düzgün yürümemek (VII/2)

terzilik : Terzinin yaptığı iş (IX/68)

tesbih çeK- : Tespihin tanelerini birer birer iki parmak arasından geçirmek (XXXVIII/42).

tēsir eT- : Etki etmek (XVIII/19)

test, tes : Bir kimsenin doğal veya sonradan kazandığı yetenek, bilgi ve becerilerini ölçmeye ve anlamaya yarayan sınama (I/14)

teşebbüse : Bir işi yapmak için davranmak (V/26)

teşekkür et- : Hoşnutluğunu anlatmak (XXVIII/97)

teşeKkür : Yapılan bir iyiliğe karşı duyulan kıvanç ve gönül borcunu anlatma (XXVIII/89)

teşkilāt : Örgüt (XII/62)

teşkīlaTlı : Örgütlü olma durumu (V/39)

teşvik et- : İsteklendirmek, özendirmek (XXXII/63)

teyip : Manyetik bir bant üzerine sesleri kaydeden ve okuyan aygıt (IV/10)

teyze, deyze : Annenin kız kardeşi (XV/36)

tezāuraT : Bağırıp çağırarak, alkışlayıp tempo tutarak yapılan gösteri (III/33)

tezek : Yakıt olarak kullanılan kurutulmuş hayvan dışkısı (XVIII/2)

tezǵah, dezġah : Üzerinde genellikle el veya küçük makinelerle iş görülen yapım aracı (IV/49)

tıḲ - : Bir yere teper gibi yerleştirmek (XXII-b/33)

tıp : Hastalıkları iyileştirmek, hafifletmek veya önlemek amacıyla yapılan çalışmaların tümü (V/69)

tırafik : Ulaşım yollarının yayalar ve her türlü taşıt tarafından kullanılması (VIII/14)

tıraḴtör, direKdör : Arkasına römork takılabilen, çift sürmek, yük taşımak vb. işlerde kullanılan motorlu iş makinesi (IV/12)

tıransit geç- : Doğrudan geçmek (XXII-b/80)

tıransporTculuḳ : Taşımacılık, nakliyat (XXXII/52)

tī mısır ġal- : Her şeyini kaybetmek anlamında kullanılan kalıp söz (XV/19)

ticāretāne : Ticaret işlerinin yürütüldüğü yer (XXVII/51)

tiren : Demir yolunda yolcu ve yük taşımaya yarayan ulaşım aracı (I/42).

tirenvay : Şehirlerde yol üzerinde döşenmiş özel raylarda hareket eden yolcu taşıtı (XXII-b/29)

tiryāki : Bir şeye çok alışmış, kendine huy edinmiş (XIV/51)

tişört : Genellikle kısa kollu, pamuklu spor giysi (XXVI/184)

toḥum, to‿um : Bitkilerde döllenme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane (XXVIII/8)

toḳat yi- : Şamar yemek (XXXVIII/38)

top ceviR̥- :Takım oyuncularıyla karşılaşma esnasında paslaşabilmek (XXXI/88).

top oyna- : Maç yapmak (XXVI/31)

top sür- : Karşılaşma esnasında topu istediği yere kadar ağağıyla götürebilmek (XXXI/13)

top tuT- : Karşılaşma esnasında topa sahip olmak (XXXI/74)

top : 1. Spor oyunlarında kullanılan, genellikle kauçuktan yapılmış yuvarlak nesne (XII/62), 2. Maç (XXVI/368)

toparla- : Bir araya getirmek, toplu bir duruma sokmak (VI/59)

toP̄c̄u : Futbolcu (XXVI/212)

topla-, toPla-, toPĺa- : 1. Bir araya getirmek (XXIV/7), 2. Devşirip kaldırmak, mülkiyetine almak (X/66).

toplan- : Bir araya gelmek (XXII/4)

toPlantı : Birden çok kimsenin belirli amaçlarla bir araya gelmesi (XIII/76)

toPlum : Aynı toprak parçası üstünde yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü (III/33).

toPraḴ : 1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü (XXVIII/12), 2. Arazi, tarla (XI/91)

torba : Genellikle plastikten veya kâğıttan yapılmış, içine öteberi koymaya yarayan, çeşitli büyükte olabilen taşıma gereci (IV/14)

torpil : Bir kimseyi kayırma işi (I/38)

tu‿af ol- : Acayip, şaşılacak, gülünç durum (X/24)

tu‿alet : İnsanın dışkısıyla idrarını boşalttığı yer (VI/46)

tur : Dolaşma (XXIII/20)

turis, tūris : Dinlenmek, eğlenmek, görmek vb. amaçlarla geziye çıkan kimse, gezgin (XVII/25)

tut-, duT- : 1. Kiralamak (I/47), 2. Biriktirmek (XVII/21), 3. Elde bulundurmak, ele almak (VII/30) 4. Ulaşmak, varmak (VI/32)

tuTtur-, tuTdur- : 1. Bir nesneyi bir yere monte etmek (XXIX/30), 2. Başarı için gerekli olan şartları sağlamak (XXVI/126), 3. İstenen seviyeye getirmek (XXXII/139)

tuz, duz : Bir tür kimyasal madde (IX/57)

tüket- : Kullanarak, harcayarak veya yaşayarak bitirmek (VII/75)

tünel : Çevresi kapalı yol (XVIII/89)

türk, tūk, tūk̂, : Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse (I-b/3)

türKçe, türKçe, tūK̄e, tüḶK̄e, tüḶK̄äḥ, tüK̄e, tüḶKc̓e : Türklerin dili (XLIV/9)

türkleş- : Türk olmak, Türk dilini ve Türklüğü benimsemek (XXVII/8)

türKlüK : Türk olma durumu (XXVII/6)

türkü : Hece ölçüsüyle yazılmış, halk ezgileriyle bestelenmiş manzume (III/17)

tüt- : Hissetmek, iyi veya kötü kokmak (XV/68)

tütün : Bir tür bitki (VI/8)

U

uç : Uzun bir nesnenin incelerek biten son noktası, başı veya sonu (X/36)

uç-, uş- : 1. Uçak vb. araçlarla özel mekanizma ile yerden yükselmek, havada yol almak (VIII/76), 2. Çok sevinmek (XI/22), 3. Yüksek bir yerden düşmek veya yuvarlanmak (XIV/58).

uçaḳ, uçaḲ, uçaḫ, uT͡çaḲ, uT͡çaḳ : Motorlu hava taşıtı (I/41)

ufaḳ : Boyutları normalden küçük olan (VI/55).

um- : Bir şeyin olmasını istemek, beklemek (XIII/3)

umum : Genel (I/35)

umut : Ummaktan doğan duygu (XI/19)

unuT- : Aklında kalmamak, hatırlamamak (II/8)

unuTdur- : Unutmasına yol açmak veya unutmasını sağlamak (VIII/73)

unutul- : Unutma işine konu olmak (VIII/58)

ūraş- : Zamanını bir işe vermek durumunda kalmak, bir şey üzerinde çalışmak (I-b/11)

ūraşdır- : Bir iş üzerinde sürekli çalıştırmak (XXII-b/39).

usdabaşı : Bir iş yerinde çalışan ustaların başı olan ve onları denetleyen kimse (IV/22)

usta, usda : Bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve diğer işçilere akıl veren, öğreten (VII/42)

usūl : İzlenen yol, yöntem, tarz (XXI/20)

usullu : Yol, yöntem bilen, ağırbaşlı efendi kimse, usullü (XX/45)

utan- : Çekinmek, mahcup olmak (XV/16)

u͡urlan- : Uğurlama işi yapılmak (III/33)

uy- : Uygun düşmek, münasip olmak, ayak uydurmak (IX/1)

uyan- : Gerçekleri anlar duruma gelmek, farkına varmak (XXXIII/47)

uyḳu : Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği dinlenme durumu (VI/73)

uyu- : Uyku durumunda olmak (XL/2)

uyuş- : Her konuda birbirine uymak (XVI/45)

uzaḫ tut- : Uzakta kalmasını sağlamak (XXI/15)

uzaḳ ḳal- : Uzağında bulunmak, fazla yaklaşmamak (XXVI/28)

uzaḳ, uzaḴ, uzaḫ : Gidilmesi çok süzen, arada çok zaman ve mesafe bulunan (II/11)

uzaT- : Başı, kolları veya bacakları bir yöne yöneltmek (XIII/26).

uzun : 1. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan (VIII/36), 2. İki ucu arasında fazla uzaklık olan, kısa karşıtı (XXVI/301)

Ü

ücret : İş gücünün karşılığı olan para veya mal (XVIII/91)

ücret : İş gücünün karşılığı olan para, mal (XXVII/23)

üç beş, üş beş : Nicelik yönünden az (V/2)

üfle- : Dudakları büzerek soluğu bir şey üzerine hızla vermek, üfürmek (XXVII/48)

üḱeĺālıḫ yap- : Kendini akıllı ve bilgili sanan (XVIII/32)

ülke, üĺk̂e : Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümü, diyar, memleket (XLI/10)

ünüversde, ünüverste : Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu (XLV/11)

üret- : Ekonomik bir etkinlik sonucu ürün elde etmek (IV/28)

ürk- : Bir şeyden korkmak (XVIII/74)

üst baş : Giyecekler, giysiler (IV/17)

üst : 1. Bir sayıdan sonra gelen basamaklar (II/32), 2. Bir şeyin yukarı, görülen yanı (III/63)

üstüne düş- : Bir kimse veya bir şeyle çok ilgilenmek (XVI/59)

ütü : Giysilerin buruşukluklarını gidermek için bunların üzerlerinden geçirilen demir araç (XII/51)

üzücü : Üzüntü veren (IV/59)

üzül- : Üzme işine konu olmak (VI/2)

üzüntü : Olması istenmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliği (X/87)

üzüntülü : Üzüntü veren (III/34)

V

vaġon : Yük ve yolcu taşımakta kullanılan, lokomotifin çektiği yolcu aracı (IV/23)

vaḫıt : Zaman (XIII/81)

vahim : Ağır, tehlikeli, vahametli (XVI/35)

vāiz : İbadet yerlerinde öğüt niteliğinde dini konuşmalar yapan kimse (V/20)

vāli : Bir şehirde devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisi (IX/92)

valiz : Küçük el bavulu (IX/91)

vallāhi, vallā, vallāyi : Yemin sözü (XXII/2)

var-, va- : Erişmek (XV/17)

var, vā, vağ, vaR̰, va, vạ : 1. Mevcut olan, elde bulunan, sahip olunana (I/2)

vardiya : Çalışma saatinde her bir bölüm, posta (XXXVIII/18)

varlıḫ : Para, mal, mülk, zenginlik, sıhhat vb. (III/65)

vasiyeT, vesiyet : Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey (XII/91)

vatan : Yurt (III/14)

vatandaş : Yurttaş (XIX/4)

vatandaşlıḳ : Yurttaşlık (XXII/50)

vatannı : Yurdu olan (VII/76)

vatansever : Yurtsever (XII/94)

vazgeş- : Niyetten veya karardan dönmek (III/59)

vaziyet : Durum, tavır (XXXIII/18)

vazo : Çiçek koymaya yarayan bir tür kap (XI/57)

ve- : Teslim etmek (I/31), Ödemek (I-b/4)

vefat et-, vefāt eT-, mafād ‿eT-, mefāt ‿eT- : Ölmek (V/58)

vekil, vekīl : 1. Milletvekili (XXII-b/11), 2. Yetki verilen, kendi yerine getirilen kişi (XXVIII/13)

velāsıl : Kısacası (I/17)

ver- : 1. Ödemek (I-b/4), 2. Tahsis etmek (III/47), 3. Bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek (IV/15), 4. Maddi ve manevi değerleri kaybetmek (IV/95), 5. Takdir etmek (III/90), 6. Yüklemek (XXVI/182).

vergi : Kamu hizmetlerine harcanmak için hükûmetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan herkesten topladığı para (XXXIV/89)

veril- : Adlandırılmak (XXVI/42)

vesile : Sebep, bahane (III/72)

vırrāḳ : Yansıma ses (III/49)

vız vız : Yansıma ses. (XXXIII/49)

video, vidiyo : Manyetik bantlar üzerinde yer alan veya sayısal olarak derlenmiş hareketli resimler dizisi (XXVI/306)

vinç, vinş : Ağır yük kaldırmaya ve bir yere taşımaya yarayan araç (XXXVIII/13)

viraj : Dönemeç (XXIII-b/10)

vize : Bir ülkeye girmek veya bir ülkeden çıkmak için yetkili makamlardan alınması gerekli izin (XVII/43)

vúcụt : İnsan veya hayvan gövdesi, beden (IX/28)

vur- : 1. Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak (XX/19), 2. Olumsuz yönde etkilemek (III/19)

vurmak ḳırmak : Etrafa zarar vermek, şiddet uygulamak (XXVI/270)

vurul- (XV/11) : Âşık olmak, gönül kaptırmak.

Y

ya bugün ya yarın : Kısa süre içinde (IX/32)

yā : Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan bitkisel veya hayvansal madde (XVI/38)

yabancı : Başka milletten olan (XII/16)

yadırġa- : Kendine yabancı gelen bir şeye, duruma veya şeye alışamamak, ısınamamak (XI/84)

yağ-, yā- : Yağmur, kar, dolu, gökten düşmek (XVI/5)

yağla- : Yağ sürmek (XVII/8)

yaḫa : Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü, yaka (XVII/36)

yaḫala- : Bir kimseyi veya bir şeyi elle tutmak (XIX/4)

yaḫış- : Güzel durmak, iyi gitmek, yaraşmak (XIII/87)

yaḳ-, yaḫ- : 1. Tutuşturma (X/33), 2. Güçlü sevgi uyandırmak (XV/13), 3. Tüketmek, harcamak (XXXII/140)

yaḳalan- : Yakalama işi yapılmak, ele geçirilmek (X/64)

yaḳın, yaḫın : 1. Akraba (VII/78), 2. Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer), uzak karşıtı (XXII/8)

yaḳıt : Doğal gaz, mazot gibi ısı sağlamak amacıyla yakılan madde (XXXII/138)

yaḴlaş- : Aradaki zamanın azalması (V/35)

yaḴlaştır- : Bir şeyi kendine yakın duruma getirmek (VIII/103)

yalan : Doğru olmayan, gerçeğe uymayan (IX/34).

yalancı : Yalan söylemeyi huy edinmiş olan kimse (XXVIII/106)

yalıŋızlıḳ : Yalnız olma durumu (XIII/45)

yalnız, yalnıS, yalıŋıs :Tek başına (XVI/26)

yalvar- : Birinden ısrarlı bir biçimde, kendini acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek (VIII/103)

yāmur : Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı (XVIII/20)

yan- : Tutuşmak, ateş durumuna geçmek (XXXII/143)

yan : 1. Birlikte, beraber (XV/34), 2. Bir yerin yakını (XXIV/36)

yan- : Tutuşmak (X/31)

yanġın, yaŋġın : Zarara yol açan büyük ateş (XIII/50)

yanıl- : Tanımayarak, niteliğini iyi anlamayarak aldanmak (XIX/43).

yanına al- : Beraberinde götürmek (IX/4)

yāni : "Demek oluyor ki" anlamlarında bir söz (XXIII/3)

yanlış : Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, yanılgı, hata (XXII-b/79)

yanlışlık : Yanlış davranış, yanlış iş, yanlış sanı, hata (XXXVIII/46)

yap-, yaP- : 1. Bir işle uğraşmak (III/3), 2. Ortaya koymak, gerçekleştirmek, meydana getirmek (III/3), 3. Bir duruma sokmak (VI/89), 4. Söylemek (XVII/34).

yaPdır- : Yapmasını sağlamak, imkân vermek (VIII/59)

yapı : Canlı bir varlığın ruh ve beden özelliklerinin tümü (XXVII/42)

yapıl- : Yapma işine konu olmak (XXIII-b/56)

yaPraḫ dökümü : Birbirini tanıyan insanların art arda ölümü (XXI/75)

yapraḳ : Bitkilerde solunum, karbon özümlemesi vb. olayların oluştuğu yeşil ve türlü biçimlerdeki bölümler (V/75)

yaPyalnız : Yanında kimse veya hiçbir ley bulunmayan (XX/34)

yarat- : Tanrı'nın olmayan bir şeyi var etmesi (VIII/101)

yaratıl- : Oluşturulmak (III/38)

yardım et- : Kendi gücünü, imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanmak (XIII/29)

yardım : Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma (XXXII/91)

yardımcı ol- : Yardımda bulunmak (XIII/63)

yardımcı : Yardım eden kimse (XIII/46)

yarı : Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri (XXXIV/10)

yarım, yaR̦im : Bütünün iki eşit parçasından her biri (II/10)

yarın, yārın : Bugünden sonra gelecek ilk gün (IX/54)

yasa : 1. Olayların gidişinde olağan dışına yer vermeyen, değişmezlik ve mecburiyet gösteren kural, 2. Devletin yasama organları tarafından konulan ve uyulması gereken kurallar bütünü, kanun (XXXIV/125)

yasaķ, yasaḫ : Bir işin yapılmasına karşı olan yasal veya yasa dışı engel, memnuiyet (XXII/12)

yasaĶla- : Bir şeyin yapılmamasını buyurmak veya istemek (XXVI/326)

yasdıķ, yastıķ : Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan, içi yün, pamuk vb. maddelerle doldurulmuş minder (V/65)

yaş, yaş̄ :1. Doğuştan beri geçen ömür (I/7), 2. Hayatın çeşitli evrelerinden her bir çağ (III/8)

yaşa-, yaşe-, yaş̄- : 1. Geçinmek (II/33), 2. Görüp geçirmek, başından geçmek (III/39), 3. Canlılığını, hayatını sürdürmek (XXIX/3)

yaşam : Doğumla ölüm arasında yaşanan süre (III/8)

yaşamaķ : Sağ olmak (XXIX/3)

yaşat- : Daha iyi ve zengin bir hayat sürmesini sağlamak (VII/68)

yaşı dol- : Belli bir yaşa gelmek (XXII-b/20)

yaşlan- : Yaşı ilerlemek, ihtiyarlamak (XXVIII/4)

yaşlı, yaşĺí : Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar (XIII/27)

yaT- ķalķ- : Sürekli birileriyle birlikte olmak, onlar gibi yetişmek (XXVII/42).

yat-, yaT- : 1. Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak, uyumak (XVII/65), 2. Hastanede tedavi amaçlı kalmak (XXIII-b/11), 3. Çalışmamak (XXVII/20), 4. Geceyi geçirmek (XLIII/2)

yataķ, yatah, yataḫ, yataʾ : Uyuma, dinlenme amacıyla üzerine veya içine yatılan eşya (IX/1)

yatalaķ : Felç, sakatlık vb. bir sebeple yataktan kalkamayan (kimse) (XXII-b/36)

yatır- : Parayı ödemek amacıyla bir kuruluşa teslim etmek (XXII/51)

yatırım : Parayı gelir getirici, taşınır veya taşınmaz bir mala yatırmak (V/98).

yavaş, yaveş : Hızlı olmayan, ağır (II/17)

yavru : Evlat, çocuk (V/65)

yay- : Otlatmak (XX/7)

yaya : Yürüyerek giden kimse (XXXVIII/48)

yayan : Yürüyerek giden kimse (III/87)

yaz-, yas- : 1. Müracaat etmek (I/1), 2. Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek (I/3), 3. Söz veya düşünceyi özel işaret veya harflerle anlatmak (X/55), 4. Herhangi bir şey üzerine yazılmış anlamlı veya anlamsız harfler (XXII-b/54), 5. İletişime geçmek (XXVI/308)

yazdır- : Kaydettirmek (XXII/15)

yazı : Yazma eyleminin gerçekleşmiş hali (XXXVIII/15)

yazıḫ ol- : Boş yere zarar verilmek (XVII/120)

yazıḳ, yazuḳ : Acıma, üzüntü anlatan söz (XV/65)

yazıl- : 1. İş için kaydolmak, müracaat etmek (VI/13), 2. Yazma işi yapılmak (XXII-b/21)

yazın : Yaz mevsiminde, yaz aylarında (XXIII-b/43)

yazıve- : Çabucak veya kısa sürede yazmak (I/3)

yazlıḳ : Yazın oturulan yer (VIII/88)

ye-, yė-, yi- : Yemek yeme, karnını doyurma işi (XXXVII/8)

yedir-, yidir- : Yemesini sağlamak (XV/19)

yem : Hayvan yiyeceği (XVIII/18)

yemek işmek :Sürekli birileriyle birlikte olmak, onlar gibi yetişmek (XXVII/42).

yemek kültürü : Bölgeye has olan yemekler (XXIX/43)

yemek, yämeḵ, yemeḵ, yemá : 1. Yenmek için pişirilip hazırlanmış yiyecek. (VI/28)

yemin et- : Ant içmek (XVII/97)

yenge, yeŋge yenke : Bir kimsenin kardeşinin, amcasının veya dayısının karısı (XVI/25)

yeni : 1.Değişik (XXIII/3), 2. Çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan (XXXII/41)

yer altı : Yerin yüzeyinin altındaki bölümü, maʿden (I/12)

yer yerinden oyna- : Bir işin çok gürültülü, gösterişli ve heyecan içinde yapılması (VIII/85)

yer : 1. Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal (XVIII/89), 2. Ortam, memleket, şehir (XXII-b/2), 3. Gezilen, ayak basılan taban (XXXVIII/56), 4. Otelde kalınacak oda (XXIII-b/64)

yerleş - : Bir yerde sabit olmak (X/103)

yerleşdir- : Yerleşmesini sağlamak (XXXIV/100)

yeryüzü : Dünya (XXVI/293)

yeşil : Trafikte hareket izni anlamına gelen renk (XXXVIII/48)

yeşillİk : Yeşil olma durumu (XX/23)

yet-, yeT- : 1. Geçindirmek (II/28), 2. Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak (XVI/52), 3. Başarı için gerekli nicelikte olmak (XXVI/115)

yetim : Babası ölmüş olan çocuk (XVI/7)

yetir- : Başarı için gerekli nicelikte oldurmak. (XXXIV/28)

yetiş- : 1. Bir örf adet üzerine büyütülmek öğrenmek (III/78), 2. Ulaşmak, varmak (V/80), 3. Uzamak (XI/58). 4. Büyümek (XXXII/20), 5. Bir zamanda yaşamış olmak (XXXIV/1)

yetişdir- : Yetişmesini sağlamak (IX/43)

yetişdirme parası : Büyütmek için alınan para. (XXXIV/129)

yevmiye : Gündelik (XXXII/112)

yıḫan- : Kendi vücudunu yıkamak, banyo yapmak, yıḳanmak (XV/10)

yıḳ- : Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek (XXXIV/98)

yıḳa-, yíḳa- : Su veya başka bir sıvı kullanarak bir şeyi temizlemek (XXXVI/13)

yıḳıl-, yıḫıl- : 1. Birinin sorumluluğu altına girmek (XV/36), 2. Dağılmak, parçalanmak (IV/46), 3. Yıkma işine konu olmak (VI/3)

yıl, yıĺ, yíl : Sene (XXIV/9)

yılbaşı, yiĺbaşı : Ocak ayının birinci günü (XXIV/12)

yıldız : Otel vb. yerlerin kalitelerini gösteren işaret (XXIII-b/17)

yırt- : Kâğıt kumaş gibi bükülüp parçalanan şeyleri parçalamak (XVII/4)

yigen, yēn : Birine göre kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu, yeğen (III/18)

yitir- : Psikolojik yönden ve/veya bedenen hasara uğramak (XIV/62)

yiycek : Yenmeye elverişli olan her şey (XVI/37)

yoğun : Hacmine oranla ağırlığı çok olan, kesif (XXXIV/85)

yoḫ et- : Varlığına son vermek (XVIII/5)

yoḳ ol- : Ortadan kalkmak, kaybolmak (XXVII/39)

yoḳ, yoḴ, yo, yō, yoğ, yoḫ : Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı (XXII/4)

yoḳluḳ, yoḫluḫ : Fakirlik, yoksulluk (XVIII/22)

yoḴsulluḳ : Yoksul olma durumu, sefalet (V/6)

yol al- : İlerlemek (XXVI/270)

yol çız- : Bir konuda plan yapmak (VII/63)

yol gösder- : Ne yapacağını, nasıl davranacağını öğretmek (XVIII/32)

yol : 1. İşleyiş, yöntem (I-b/8), 2. Yerleşim alanlarını birbirine bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi (X/21), 3. Güzergah (XLV/19), 4. Düşünce yapısının veya inanç sisteminin gerektirdiği yaşam tarzı (XXIX/9)

yola devām et- : İlerlemeye devam etmek (XXIII/12)

yolculuḴ : Bir yere gidiş gelişte geçen süre (XXXII/168)

yolla- : Göndermek (XXVI/189)

yor- : Yorgun duruma getirmek (XXXI/72)

yorġan : Yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş örtü (XIII/42)

yorġun : Beden veya zihin etkinliği yavaşlayan, yorulmuş (II/12)

yorul- : Yorgun duruma gelmek (III/87)

yo͡urt : Maya katılarak koyulaştırılmış beyaz, kıvamlı bir süt (XX/6)

yönlendir- : Bir kimsenin davranış, tutum, yapacağı iş vb. alanlarda izleyeceği yolu göstermek (XXXII/23).

yövmiye : Günlük kazanç (XXXII/112)

yuḳarı, yoḫarı : 1. Üst kat, yüksekteki yer (X/30), 2. Bir şeyin üst bölümü (XXII/13)

yumurta, yımırta : Kanatlı hayvanların çoğalmasını sağlayan kabuklu besin maddesi (III/48)

yurĪdune, yūridūne : Kur'an'da geçen Arapça bir kelime (XXIV/18)

yuro : Para birimi (II/30)

yurt dışı : Yurt sınırlarının dışında olan (XIV/14)

yurt içi : Yurt sınırlarının içinde olan (XIV/14)

yurt : Yetişkinlerin veya öğrencilerin kaldığı, barındığı yer (III/78)

yuva ḳur- : Evlenmek (VIII/78)

yuva : Ailenin bir arada oturduğu ev

yüce : Yüksek, ulu (VIII/102)

yücelT- : Yükseltmek, yüce bir duruma getirmek (V/92)

yük, yúḳ : 1. Birinin sorumluluğu ve geçimi (XV/2), 2. Birinin üzerine almak zorunda olduğu ağır görev (XVIII/96).

yüKle- : Bir yere taşınması için belli ağırlıkta eşya veya araç koymak (XIII/32)

yüksek tahsil : Yükseköğrenim (V/69)

yüKsekoḳul : Üst düzeyde uygulayıcı meslek elemanı yetiştiren yükseköğretim kurumu (III/29)

yüKselT- : Geliştirmek, aşama ve mevki bakımından daha yüksek duruma getirmek (V/92)

yürek : Kalp (VIII/31)

yürü-, yörü-, yóR̥ü- : 1. Adım atarak ilerlemek (II/10), 2. İşlemek, iş yerini devam ettirmek (XVI/39)

yürüyüş : Spor amacıyla yapılan yürüme (XI/89)

yüz ḳarası : Rezil, utanç verici (XXXVIII/37)

yüz : Surat, çehre (IV/41)

yüz-, yüs- : Su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek (XXXIX/8)

yüzey : Üst kısım (IX/39)
yüzġar : Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, rüzgar (X/62)
yüzme ḥawzu : Spor, sağlık ve eğlence amacıyla yapılmış, belirli derinlikleri bulunan, suyla dolu olan yer (XL/2)
yüzünden, yüsünden : -den ötürü (XXIV/27)
yüzünġoylu : Yüzüstü (XV/26)
yüzünü gör- : Simasını görmek (XXXVIII/17)

Z

zaḫmet çeK- : Güçlükle karşılaşmak, sıkıntıya katlanmak (XX/30)
zam : Bir şeyin fiyatını artırma, bindirim (XXII-b/46)
zaman, saman : Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre (I/2)
zannet-, zanneT-, zaneT- : Sanmak (XIII/3)
zarar eT- : Maddi ve manevi bakımdan kayba uğramak (XVI/41)
zavallı : Acınacak durumda olan (III/61)
zayıf : Yeterli bilgisi olmamak (XXVIII/45)
zehirlen- : Zehre maruz kalmak (IX/26)
zeḱāret : İnsanın ölümünde delalet eden ölüm baygınlığı (XIII/60)
zengin : Parası, malı çok olan (XV/18)
zevk : Tat, lezzet (XVIII/72)
zevKli : Beğenilen, hoşa giden (XXXII/158)
zeytin : Bir tür bitki (XVI/38)
zı zı zı zı : Yansıma ses (XXVI/425)
zırt pırt : Uygunsuzca, ikide birde (XXXVIII/23)
ziyāret et-, ziyāred ⌣et- : Birini görmeye gitmek (VII/65)
zor : Çetin, güçlükle, sıkıntı (XXIII/6)
zorlan- : Zorlama işi yapılmak (IX/15)
zorluḫ çek- : Sıkıntı veya güçlük yaşamak (IV/26)
zorluḳ, zorluḫ : Sıkıntı ve güçlükle yapılma durumu (III/7)
zurna : Nefesli çalgı aleti (X/8)

3.1.2. Almanca Söz Varlığı

A

ab : -dan/-den itibaren (XXIV/35)
abend (m) : Akşam (XL/1)
aber : Fakat, ama (XXIII/21)
abfall (m) : Atık (XXXIII/35)
abgeben : Vermek, başarmak (XLV/38)
abhängig : Bağlı, bağımlı (XXX/21)
abitur (n) : Lise bitirme sınavı (XXVI/143)
ablösen : Nöbet değiştirmek (XXXVIII/17)
ablösender : Nöbet değiştirilen kişi (XXXVIII/17)
abschalten : Dinlememek, kafa dinlemek (XXII-b/62)
abschleppdienst (m) : Araba çekme/kurtarma servisi (XXXII/162)
abschluβ (m) : Bitirme (XXVI/118)
abteilung (f)[269] : Kısım, şube, bölüm (VIII/69)
abwehr (f) : Savunma (XXXI/83)
ach so : Demek öyle (XXIV/35)
acht (f) : Sekiz (XXVI/219)
achterbahn (f) : Lunapark treni (XXXIX/8)
achtzehn : On sekiz (XXV/57)
achtzig : Seksen (XXXII/75)
adresse (f) : Adres (XLV/11)
ahnung (f) : Bilgi, haber(XXVI/295)
akzeptieren : Kabullenmek, imza atmak (XXIX/4)
alkohol (m) : Alkol (XXIX/19)
alle : Hepsi, her, bütün (XXIX/19)
alles : Bütün, hepsi, her şey (XXIX/22)
allgemein : Genel, umumi (XXVI/348)
als : ... olarak (XXIX/68)
also : Yani (XXVI/356)

[269] Almancada der (m), die (f), das (n) olmak üzere üç artikel bulunmaktadır. Özel isimler hariç her isimin bir artikeli vardır. Parantez içinde ismin artikeli verilmiştir.

alt : Yaş, yaşında, ihtiyar (XXXIV/54)
altenheim (n) : Yaşlılar yurdu (XXXIV/98)
älter (n) : Büyük, yaşça ileri (XXIX/57)
altersfrage (m) : Yaş sınırı (XXVI/263)
altersheim (n) : Huzurevi (XXIX/68)
alwetter :Dört mevsim (XXIII/31)
analysiren : Analiz etmek, çözümlemek (XXXI/2)
anbetreffen : İlgilendirmek (XXX/17)
andere : Diğer, öteki (XXXV/16)
anders : Başka, değişik, farklı (XXXIV/81)
anfangen : Baş, başlangıç (XXXI/95)
anführer (m) : Lider (XXXVI/16)
angst haben : Korkmak, endişe etmek (XXXIX/13)
anmelden : Başvurmak, kaydolmak, bildirmek (XXII-b/24)
anmeldung (f) : Müracaat, kayıt (XXXIII/16)
anpassen : Uymak, yakışmak (XXIX/14)
antrag (m) : Dilekçe, başvuru (XXXIII/9)
anwachsen : Büyümek, kök salmak (XXIX/55)
april (m) : Nisan (XXIX/6)
arbeit : İş, hizmet(XXX/20)
arbeiten : Çalışmak (I/48)
arbeitgeber (m) : İşveren (XXXII/11)
Arbeitsamt(n) : İş ve İşçi Bulma Kurumu (II/1)
arbeitslos : İşsiz (XXXII/37)
Arbeitslosengeld I : 1. derece işsizlik maaşı (XXXII/23)
Arbeitslosengeld II : 2. derece işsizlik maaşı (XXXII/23)
arbeitsplatz (m) : Çalışma yeri, iş yeri (XXIX/15)
arm : Fakir (XXXVI/19)
asylant (m) : Sığınmacı (XXXIV/99)
atombombe (f) : Atom bombası (XXVI/304)
auch : Bile, dahi, de (XXVI/407)
aufmachen : Açmak (XXXV/19)
aufregen : Telaşlanmak (XXIX/79)

aufstehen (n) : Ayağa kalkmak (XXXI/81)
ausbildung (f) : Staj (XXVI/150)
auserdauer (f) : Dayanıklılık (XXXI/70)
aushilfe (f) : Yardım(XXXII/110)
ausleihe (f) : Ödünç, borç (XLII/4)
auslösen : Neden olmak (XXVI/303)
ausrauben : Soymak (XXIX/50)
ausschalten : Akımı kesmek, kapatmak (XXIII/7)
aussehen : Benzemek, görünmek (XXIX/28)
austauschen : Değiş tokuş etmek, değiştirmek (XXIX/35)
auswendig : Ezbere (XLV/24)
autobahn (f) : Otoyol (XLV/37)
automatisch : Otomatikmen (XXVII/22)
autoskooter (m) : Çarpışan araba (XXXIX/11)

B

badewanne (f) : Küvet (XXIII-b/56)
bahnhof (m) : Gar, istasyon (VI/22)
bald : Birazdan (XXXVI/24)
banane (f) : Muz (III/56)
bank (m) : Banka (XXIX/50)
bauch (m) : Karın (XXIII-b/34)
baustelle (f) : Şantiye (XXXIII/23)
bazar (m) : Pazar (XXXVI/38)
bei : -da/-de (XXVI/287)
beibringen : Göstermek, öğretmek (XXIX/16)
beisen : Isırmak (XXIX/70)
bekannt : Bilinen, tanınan (XXVI/323)
belästigung (f) : Taciz, sarkıntılık, rahatsız etme (XXIX/21)
bereit sein : Hazır olmak (XLV/18)
bescheid wissen : Bilgi sahibi olmak (XXXI/106)
besitzen : Elde tutmak, sahip olmak (XXVI/200)
besser : İyi (XXIX/60)

bestellen : Sipariş vermek(XXXIII/11)
bestimmt : Belirli (XXVI/245)
betemax (Beta) : Sony tarafından üretilen ev video kaseti (X/93)
betreuer (m) : Gözetici, görevli, sorumlu (XLII/6)
bewähren sich : Kendini kabul ettirmek, liyakat göstermek (XXXI/68)
beweisen : İspat etmek, göstermek, kanıtlamak (XXXI/25)
bewerbung (f) : İş başvuru formu (XXVI/189)
bezahlen : Ödemek (XXXII/95)
billig : Ucuz, boş, değersiz (XXIII-b/68)
bin : sein fiilinin şimdiki zaman teklik 1.şahıs çekimi (XX/58)
biologie (f) : Biyoloji (XXIX/73)
bis : -a/-e kadar (XXIX/73)
bisschen : Biraz, bir parça (XXXI/83)
blau machen : Asmak, kaytarmak, kırmak (XXIX/37)
bleiben : Durmak, kalmak, gecikmek (XXXI/1)
blume (f) : Çiçek (XXVIII/25)
blumenkohl (m) : Karnıbahar (XLIII/3)
bluten : Kanamak (XLII/5)
bombe (f) : Bomba (XXVI/304)
brauchen : Gerekli görmek, ihtiyaç duymak (XXXI/106)
bremse (f) : Fren (XXIII/25)
brötchen (n) : Bröçin (XXXVIII/34)
buchen : Rezerve ettirmek, ayırmak (XXIII-b/63)
buchstabe (m) : Harf (XLV/14)
bumerang (n) : Bumerang (XLII/4)
bundesland (n) : Eyalet, federal devlet (XXXIV/81)
bus (m) : Otobüs (VII/32)
bücherei (f) : Kütüphane (XXVI/172)
bürger (m) : Halk, millet (XXVI/245)

C

chef (m) : Amir (XXIX/38)

chicken : Tavuk (XXVII/51)

computer (m) : Bilgisayar (XXVI/231)

container (m) : Konteyner (XXXIII/29)

D

da : Orada (XXVI/296)

dabei : Bununla beraber, ayrıca (XXVI/324)

dadurch : Bu sayede, böylelikle (XXXI/116)

dafür : Bunun için (XXXII/86)

damit : ... için, amacıyla (XXXII/123)

danke schön : Teşekkür ederim (III/50)

dann : Ondan sonra (XXXII/37)

darf : -a/-e bilmek (XXX/19)

demokratisch : Demokratik (XXVI/296)

denken : Düşünmek (XXXI/101)

deswegen : Bu sebepten, bunun için (XXVI/309)

dick : İri, şişman (XXXVII/8)

dienstag (m) : Salı (XXV/36)

diese : Şu (XXXVI/23)

diktiergerät (n) : Ses kayıt cihazı (XXVI/96)

direkt : Doğrudan, direkt (XLI/1)

direktor (m) : Müdür (XXVI/52)

diskutieren : Tartışmak, müzakere etmek (XXIX/35)

disziplin (f) : Disiplin (XXIX/37)

dolmetscher (m) : Tercüman (VI/21)

doppel : İki, çift (XII/69)

dorf (n) : Köy (XXXII/1)

drausen : Dışarıda (XXV/80)

dreckig : Kirli (XXIII-b/55)

drei (f) : Üç (XXVI/129)

dreihundert : Üç yüz (XXXII/78)

dreizehn : On üç (XXXII/138)
dreiβig : Otuz (XLV/12)
drinnen : İçerde (XXIII-b/31)
dritte : Üçüncü (XXIV/41)
drogen (f) : Uyuşturucu (XXIX/19)
drücken : Sıkmak, başmak, itmek (XXIII/6)
du : Sen (XXIII-b/32)
dumm : Aptal, akılsız, ahmak (XXIII-b/32)
durchschnitt (m) : Ortalama(XXVI/129)

E

egal : Aynı, benim için farketmez, önemsiz (XXXI/2)
egoismus (m) : Bencillik, egoistlik (XXIX/71)
ehrenamtlich : Fahri olarak (XII/53)
ei : Yumurta (III/50)
eigenständig : Bağımsız, özgür (XXX/21)
eigentlich : Aslında, asıl, doğrusu (XXVI/115)
Ein brief aus Türkei : "Türkiyeden Bir Mektup" Program adı (XIV/39)
ein moment : Bir dakika (XXIV/35)
ein : Bir, herhangi bir (XXIV/34)
einfach : Sadece, yalnız, yeter ki (XXIII-b/29)
einigen : Uzlaşmak (XXXI/48)
einkaufen : Alışveriş etmek (XXXIV/7)
einkaufstüte (f) : Alışveriş poşeti (XXXIII/54)
einmarschiren : Girmek, işgal etmek (XXVI/246)
einrichtung (f) : Kuruluş (XXXIV/97)
einsatz : Gayret, faaliyet (XXXI/104)
einunddReiβig : Otuz bir (XXIV/4)
einundzwanzig : Yirmi bir (XXV/29)
einzeln : Teker teker, ayrı ayrı (XXXI/5)
eis (n) : Dondurma, buz (XXXIX/10)
eisenbahn (f) : Demiryolu (XXVI/2)
elektrisch : Elektrikle ilgili (XXXII/160)

elektromechaniker (m) : Elektrik teknisyeni (VIII/70)
elf : On bir (XXXI/62)
elterngeld (n) : Ebeveyn parası (XXXIV/130)
empfehlen : Önermek, tavsiye etmek (XXIII-b/12)
ende (n) : Son (XXXVI/47)
entschuldigung : Özür dilerim, affedersiniz (XXXII/76)
entsorgen : Arıtmak, temizlemek (XXXIII/25)
er : o (XXVI/16)
erklären : açıklamak, belirtmek (XXXI/5)
erleben : Yaşamak, geçirmek (XLI/13)
erste : Birinci (XXV/22)
erzählen : Aktarmak, anlatmak, söylemek (XXVI/324)
es tut mir leid : Üzgünüm (VI/61)
essen : Yemek (XXXIV/113)
etwas : Herhangi bir şey (XXV/52)
Evangelisch : Protestan (XXVI/433)
exportieren : İhraç etmek, göndermek (XXVI/304)

F

fachoberschulreife (f) : Teknik yüksekokul yeterlilik seviyesi (XXVI/140)
fahne (f) : Bayrak (XXV/69)
fahren : Sürmek (XXXVI/7)
fahrrad (n) : Bisiklet (XXXVI/7)
fahrstunde (f) : Direksiyon dersi (XLV/35)
fahrt (f) : Direksiyon eğitimi (XLV/37)
falsch : Yanlış, hatalı (XXIII-b/9)
familie (f) : Aile (XXVI/398)
fangen : Yakalamak (XXXI/6)
fast : Neredeyse (XXXI/34)
fasten (n) : Oruç (XXVI/432)
faul : Tembel (XXX/15)
faulheit (f) : Tembellik (XXXIV/73)
fehlen : Bulunmamak, eksik olmak (XXXI/28)

fehler (m) : Hata (XLV/14)
feierabend (m) : Paydos (XXVI/188)
feiern : Kutlamak (XXIX/2)
ferien (f) : Tatil (XXIV/52)
fernseher (m) : Televizyon (XXIX/76)
fest : Kuvvetli, sağlam, sert(XXV/49)
feuer (n) : Alev, ateş(XXV/71)
finden : Bulmak, buluşmak (XXIX/48)
firma (f) : Firma, işletme(XXX/20)
flugticket (n) : Uçak bileti(XXXII/42)
flüchten : Kaçmak, firar etmek(XXIX/36)
folgen : İzlemek, takip etmek(XXXII/170)
frage stellen : Soru sormak(XLV/20)
fragebogen (m) : Anket, çoktan seçmeli soru kağıdı(XLV/33)
fragen : Sormak(XLV/20)
frau (f) : Bayan, kadın, hanım (XXVI/13)
freibad (n) : Açık yüzme havuzu(XXIII-b/44)
freuen : Mutlu etmek, sevindirmek(XXX/21)
freund (m) : Arkadaş(XXXV/17)
freundschaft (n) : Arkadaşlık(XXVI/6)
freundschaftsgeschichten (n): Arkadaşlık hikâyeleri(XXVI/4)
freundschaftssachen (n) : Arkadaşlıkla ilgli işler(XXVI/6)
frisör (m) : Berber(XXVI/216)
früher : Önceden, evvelce, geçmiş (XXXII/39)
fummeln : Oynamak, çalım atmak, kurcalamak (XXXI/77)
fuβball (m) : Futbol (XXV/81)
fuβballplatz (m) : Futbol sahası (XLII/3)
führen : Sürmek, götürmek (XXVI/273)
führerschein (m) : Ehliyet (XLV/6)
fünf (f) : Beş (XLV/7)
fünfundsiebzig : Yetmiş beş (XXXII/137)
fünfundvierzig : Kırk beş (XXXII/140)
fünfzehn : On beş (XXXII/97)

fünfzehntausend : Bin beş yüz (XXXII/125)
fünfzig : Elli (XXVI/240)
für : için (XXVI/310)

G

gang (m) : Vites (XXIII-b/4)
gans (f) : Kaz (XXXVII/15)
ganz : Tamamen, büsbütün (XXVI/398)
gar nicht : Asla, hiç (XXVIII/29)
gasthaus (n) : Lokanta, otel (V/38)
geben : Vermek (XXVIII/32)
geboren : Doğmak (XXIV/5)
geburtstag (m) : Doğum günü (XXV/10)
gefahrenzulage (f) : İş riski tazminatı (XXXIV/126)
gefallen (n) : Beğenmek, hoşuna gitmek (XXXI/21)
gegen : Karşı (XXIX/56)
gegner (m) : Düşman, rakip (XXVI/268)
gehen : Gitmek, katılmak (XXVI/433)
geist (m) : Hayalet (XXIV/11)
geld (n) : Para (XXVI/216)
gemeinsam : Beraber, birlikte (XXXI/108)
gemischt : Karışık, karma (XXVI/399)
genau : Tam olarak, doğru (XXVIII/34)
generation (f) : Kuşak, nesil (XXI/75)
genieβen : Tadını çıkarmak (XXIX/75)
gepäck (n) : Eşya, valiz, yük (XXIII-b/31)
gerade : Şu anda (XXVI/294)
gesamtschule (f) : Genel okul, çok ama okul (XXVI/12)
geschichte (f) : Hikâye, olay (XXVI/324)
geschlechtsverkehr (m) : Cinsel ilişki (XXVI/400)
geschmack (m) : Lezzet (XXIII-b/21)
geschwister (f) : Kardeş (XXXVII/1)
gesellschaft (f) : Topluluk, birlik (XXIX/54)

gesetzlich : Yasal olarak (XXXIII/58)
getränk (n) : İçecek (XXXIV/52)
getriebe (n) : Şanzıman (XXIII/17)
gewalt (f) : Şiddet (XXVI/273)
gewerkschaft (f) : Sendika (XXXVIII/13)
glauben : İnanmak (XXVI/36)
gleich : Aynı, benzer (XXVI/384)
gleichseitig : Aynı zamanda (XXVI/407)
grill (m) : Izgara (XXVII/59)
groβ : Büyük, cüsseli, iri (XXIX/43)
groβmutter (f) : Anneanne, nine (XL/1)
groβvater (m) : Büyükbaba, dede (XXV/65)
grund (m) : Gerekçe, neden (XXXI/61)
grundschule : İlkokul (XXII/17)
gut : İyi (XXIX/73)
guten morgen : İyi günler (III/44)

H

haben : Malik olmak, sahip olmak, olmak (XXIX/26)
hacke (f) : Kazma (I/46)
haftschtrafe (m) : Hapis cezası, tutuklama cezası (XXVI/327)
halb : Yarım, buçuk (XXVI/354)
halbzeit (f) : Yarı, devre (XXXI/34)
halle (f) : Hangar (XXXIV/55)
hallo : Merhaba (XXXV/18)
hand (f) : El, avuç (XXXII/122)
handeln : İlgili olmak (XXVI/395)
handelschule (m) : Ticaret okulu (XXVI/135)
handy (n) : Cep telefonu (XXVI/334)
hart : Sıkı, çetin (XXXI/56)
Harz IV (Arbeitslosengeld II): İkinci basamak işsizlik parası (XLV/28)
hässlich : Çirkin, kötü (XXVIII/65)
hauptbahnhof (m) : Merkez tren garı (XVII/53)

hauptfach (n) : Ana branş (XXVI/127)
hauptsache (f) : Önemli şey, esas, esas mesele (XXIII/34)
haus (n) : Ev (XXXII/85)
hausaufgabe (f) : Ev ödevi (XXV/26)
hebebühne (f) : Kriko, kaldırma tezgâhı (XXIII/10)
heft (n) : Defter (XXVI/431)
heim (n) : Pansiyon, yurt (I/46)
heiraten : Evlenmek (XXIX/73)
helm (m) : Başlık (XLIV/11)
herr (m) : Bay (XXVI/425)
herz (n) : Kalp (XXXI/109)
heute : Bugün (XXIV/42)
heutzutage : Günümüzde, bugün, bu zamanlarda (XXIX/54)
hexe (f) : Cadı (XXVII/10)
hier : Burada (XXIV/36)
hilfsbedürftig : Yardıma muhtaç(XXXII/25)
hilfskraft (f) : Vasıfsız işçi, yardımcı işçi (XXXII/12)
hinten : Arkada, geri, geride (XXV/10)
hintergrund (m) : Arka plan (XXVI/413)
hoch : Yüksek (XXXIX/13)
hoffen : Ummak (XXVI/199)
holen : Alıp getirmek (XXIX/69)
hospiz[270] (n) : Konak, ölümcül ve yaşlı kimseler için hastane (XIII/60)
hotel (n) : Hotel (XLV/11)
hören : Dinlemek, duymak (XXIX/49)
hundert : Yüz (XXXII/47)
hunderteinundneunzig : Yüz doksan bir (XXIV/17)
hundertfünfzig : Yüz elli (XXXII/46)
hundertzwanzig : Yüz yirmi (XXXII/47)
hungrig : Karnı aç, acıkmış (XXXVII/12)

[270] Kelimenin cümle içinde kullanımına baktığımızda kelime Hospizarbeit- ölümcül hastaların bakımı olmalıdır. Kaynak kişi tarafından kelime kısaltılarak kullanılmıştır.

I

ich : Ben (XX/58)
idee (f) : Düşünce, fikir (XXIX/39)
ihr : Sizin, sizlerin (XXIX/79)
immer : Daima, her zaman (XXXV/21)
in : -da/-de (XXXV/25)
information (f) : Danışma, enformasyon (VIII/58)
ingenieur (m) : Mühendis (XXXVIII/10)
inklusive : Dahil, içinde (XXIII-b/51)
innen : İç, içinde (XXVI/297)
insgesamt : Toplamı, tamamı (XXVI/342)
integrieren : Adapte etmek, bütünleşmek (XXIX/28)
international : Enternasyonal, uluslararası (XII/69)
intolerant : Hoşgörüsüz, anlayışsız (XXIX/13)
irgendwas : Herhangi bir şey (XXXII/11)

J

ja : Evet (XXXII/44)
jahr (n) : Sene, yıl (I/48)
jeder : Her, hepsi, herkes (XXIII-b/31)
jetzt : Şimdi (XXVI/133)
job (m) : İş, geçici iş (XXXIV/52)
jugend (f) : Genç, delikanlı (XXIX/21)
juli (m) : Temmuz (XXVI/103)

K

kacke (f) : Boktan, kaka (XXXI/58)
kaffee (n) : Kafeterya (XVI/49)
käfig (m) : Kafes (XXXVII/9)
kämpfen : Dövüşmek, mücadele etmek, savaşmak (XXV/49)
kaptän (m) : Kaptan (XXXI/6)
kaputt : Bozuk, kırık (XXIII-b/23)
kaputtgehen : Kırılmak, bozulmak, mahvolmak (XXIX/57)

karre (f) : El arabası (XLI/7)
kartoffel (f) : Patates (XXIX/45)
kartoffelauflauf (m) : Fırında patates grateni (XLIII/4)
karussel (n) : Atlıkarınca (XXXIX/12)
kassieren : Gol yemek (XXXI/62)
Katolisch : Katolik (XXVI/433)
kauf[271] (m) : Alım satım (XVIII/43)
kaum : Neredeyse..... değil, güç bela (XXIX/57)
kein : Hiç, hiçbir, kimse (XXX/20)
keinfalls : Katiyen, asla (XXV/49)
kennen : Bilmek, tanımak (XXV/31)
kilo : Kilogram (III/58)
kilometer (m) : Kilometre (XXIX/26)
kind (n) : Çocuk (XXIX/58)
kindergarten (m) : Kreş, anaokulu (XXV/53)
kinderleicht : Çok basit (XLV/33)
kino (n) : Sinema (XXVI/360)
kinokiste (n) : Sinema sepeti (XXVI/378)
kirche (f) : Kilise (XXIX/22)
klagen : Şikâyet etmek, sızlanmak, yakınmak (XXX/22)
klar : Duru, berrak, net (XXXI/115)
klasse (f) : Sınıf, zümre (XXXIV/13)
klatschen : Şaklamak(XXXIII-b/37)
klein : Küçük (XXIX/68)
klimaanlage (f) : Klima(XXXII/168)
knochen (m) : Kemik (XXXVII/9)
koffer (m) : Valiz, bavul(XLIII/5)
kollege (m) : İş arkadaşı, meslektaş (XXXII/103)
komisch : Komik (XXVI/307)
kommen : Gelmek (XXXVI/25)
kommunikation (f) : İletişim, komünikasyon (XXXI/113)

[271] Kelimenin cümle içinde kullanımına baktığımızda kelime Kaufladen- dükkan ve mağaza olmalıdır. Kaynak kişi tarafından kelime kısaltılarak kullanılmıştır.

komplett : Komple (XXIII/17)
kondition (f) : Kondisyon (XXXI/21)
kontakt (m) : İlişki, irtibat (XIII/7)
konto (n) : Banka hesabı (XXXII/112)
kontrollieren : Denetlemek, kontrol etmek (XXII-b/61)
konzentrieren : Yoğunlaştırmak, bir yerde toplamak, değiştirmek(XXXI/25)
kopf (m) : Kafa (XXXI/115)
kopfschmerz (m) : Başağrısı (XXIII-b/69)
kopfstütze (f) : Koltuk başı, baş desteği (XXIX/29)
Koreaner (m) : Koreli (XXVI/304)
korn (n) : Tohum (XXVIII/32)
korrekt : Doğru, dürüst (XXIX/48)
kosten : Değerinde olmak, harcamada bulunmak (XXIX/74)
kostenlos : Bedava (XXXIX/11)
könig (m) : Kral (XXVIII/26)
können : -e bilmek, başarmak (XXX/20)
krank : Hasta (XV/46)
krankenhaus (n) : Hastane (XXXIV/98)
krankenschein (m) : Sağlık karnesi, vizite kağıdı, rapor (XXXIV/136)
kraut (n) : Baharat (XXIX/45)
krebs (m) : Yengeç (XXVI/107)
kreuz (n) : Çarmıh, haç (XXXVI/40)
krieg (m) : Savaş (XXVI/290)
kriegen : Almak, elde etmek, ele geçirmek (XXVI/248)
kriminell : Suçlu (XXIX/34)
kritisiren : Eleştirmek, kusur bulmak (XXX/24)
kucken : Bakmak, seyretmek, izlemek (XXV/83)
kurve (f) : Viraj (XXIII-b/23)
kühlschrank (m) : Buzdolabı (XXXVI/45)
kümmeltürke (m) : Kabadayı, palavracı, dar görüşlü kimse (III/80)
kündigung (f) : Fesih ihbarı (XXXIII/14)

L

land (n) : Bölge, ülke, memleket (XXXIV/112)
lang : Süresince, uzun süre (XLIV/10)
langsam : Ağır, yavaş (XXIII-b/53)
leben : Yaşamak, hayatta olmak (XXXII/123)
lecker : Nefis, leziz (XXXIV/113)
lehren : Öğretmek (XXIX/71)
lehrer (m) : Öğretmen (XXVI/475)
lehrerin (f) : Bayan öğretmen (XXIX/72)
leid tun : Üzgün olmak (XXXII/14)
leider : Maalesef (XXIX/15)
leiharbeitsfirma (f) : İşçi kiralayan firma (XXXII/56)
lernen : Öğrenmek (XXV/26)
lesen : Okumak (XXV/26)
leuchten : Aydınlatmak (XXIV/11)
leute (f) : İnsanlar, adamlar, halk (XXIV/15)
liter (m) : Litre (XXXII/138)
locker : Gevşek, gerilmemiş, rahat, akıcı (XXIX/26)
lohn (m) : Maaş (XXXII/5)
lohnbüro (n) : Maaş ödenen yer, muhasebe (XXXIV/60)
lohntüte (f) : Maaş zarfı (XXXVIII/6)
lokführer (m) : Makinist (XXVI/2)
lösung (f) : Çözüm (XXVI/275)
löwe (m) : Aslan (XLI/2)
lustig : Güldürücü, komik (XXVI/409)
lüge (f) : Yalan, iftira (XXXII/127)

M

machen : Yapmak, düzeltmek, üretmek (X/70)
mal : Defa, kere, kez (XXV/10)
malen : Boyamak (XXV/73)
mama (f) : Anne (XXI/51)
manchmal : Bazen, ara sıra (XXV/48)

mann (m) : Kişi, adam (XXIX/22)
mannschaft (f) : Takım (XXV/68)
mannschaftsrat (f) : Takım koçu (XXXI/30)
mathematik : Matematik (XXV/26)
maus (f) : Fare (bilgisayar parçası) (X/72)
McLaren : Araba modeli (XXVI/199)
mechaniker (m) : Makinist, teknisyen (XXVII/18)
medien (n) : Medya (XXIX/11)
meer (n) : Deniz (XXXIV/113)
mehr : Daha fazla, çok (XXIII-b/41)
mein : Benim (XXVI/361)
meinen : Düşünmek, fikrinde olmak, kastetmek (XXVI/408)
meistens : Çoğunlukla, çoğu zaman (XXVI/334)
meister (m) : Şef, usta (VI/54)
meister (m) : Birinci, lider (XXXI/103)
mensch (m) : İnsan, adam, kişi (XXVI/243)
menschenrecht (n) : İnsan Hakları (XXXIV/112)
mich : Beni (XLII/6)
miete (f) : Kira (XXXII/33)
minute (f) : Dakika (XLV/12)
mir : Bana, benim (XXIV/42)
mit : Birlikte, beraber, ile (XXIV/42)
mitglied (n) : Üye (XXVII/56)
mittagspause (f) : Öğle arası (XXVI/71)
mittwoch (m) : Çarşamba (XXV/62)
monat (m) : Ay (XXXII/32)
montag (m) : Pazartesi (XXV/36)
montiererin (f) : Montaj elemanı (VIII/68)
mord (m) : Cinayet (XXIX/17)
morgen (m) : Sabah, yarın (III/44)
motivation (f) : Motivasyon (XXXI/79)
motor (m) : Motor (XXIII/7)
möglichkeit (f) : İmkân, olasılık (XXX/15)

mutig : Cesur, korkusuz (XXXI/82)
mutter (f) : Anne (XXIX/56)
müde : Yorun, bitkin, cansız (XXV/49)
müll (m) : Çöp (XXXIII/3)
mündlich : Sözlü (XLV/4)
müssen : Mecbur olmak (X/52)

N

na klar : Elbette, tabii (XXII/18)
nach : -e doğru, peşinden, sonra, akabinde (XXXIV/109)
nachbar (m) : Komşu (XXXII/123)
nachholen : Tekrarlamak, telafi etmek (XXVI/111)
nachlaufen : Arkasından koşmak, takip etmek (XXXI/52)
nächste (m) : Sonraki (XXXI/108)
nachteil (m) : Dezavantaj (XXVI/286)
name (m) : Ad, isim (XXV/67)
nass (n) : Islak, nemli (XXXIX/10)
natürlich : Elbette (XXVI/121)
ne : Değil mi, tamam mı (XXVIII/26)
neben : Yan tarafına (XXXVI/23)
nebenbei : Ek iş, yanı sıra (XXXIV/5)
negativ : Olumsuz (XXX/18)
nehmen : Almak (XXXVI/37)
nein : Hayır, yok (XXVI/23)
neu : Yeni (XXIII/17)
neun (f) : Dokuz (XXIX/59)
neunzehn : On dokuz (XXV/60)
neunzehnhundertsibenundneunzig : Bin dokuz yüz doksan yedi (XXVI/110)
neunzig : Doksan (XXIX/59)
nicht : Değil, yok, bulunmamak (III/55)
nie : Asla (XXXIV/109)
noch : Daha, henüz (XXVI/192)
normalerweise : Normal olarak (XXXI/103)

note (f) : Not (XXVI/115)
nummer (f) : Numara (XXVI/4)
nur : Sadece, ancak, yalnız (XXVI/71)

O

oben : Yukarı, yukarıya (XXXII/169)
objektleiter (m) : Kısım amiri (VIII/68)
oder : veya, ya da (XXIII/30)
ofen (m) : Fırın, ocak (XXVII/12)
ohne : ...olmadan, -sız(XXXII/38)
oktober (m) : Ekim (XXIV/10)
oma (f) : Nine (XXV/67)
onkel (m) : Amca (XXIII-b/14)
opa (m) : Dede (XLI/6)
Ordnungsamt : Güvenlik ve asayişten sorumlu resmi daire (XXXII/62)
ort (m) : Çevre, yer, mekan (XXXIV/113)

Ö

öffnen : Açmak (XXXVI/20)
öfter : Genellikle, çok kez (XXV/48)
öl (n) : Yağ (XXVI/45)

P

papa (m) : Baba (XXXV/10)
parkplatz (m) : Otopark, park yeri (XXXVIII/47)
pause (f) : Mola, ara, teneffüs (VI/40)
pc (m) : Masaüstü bilgisayar (XXVI/334)
perfekt : Mükemmel (XXI/44)
personalabteilung (f) : Personel servisi (XXXVIII/2)
persönlich : Bizzat, şahsen (XXXI/48)
pervers : Sapık (XXVI/402)
pfannkuchen (m) : Gözleme, krep (XLIII/4)
pfennig : Eski Alman para birimi (XXXII/76)

pflegeheim (n) : Bakım yurdu (XIII/61)
platte (f) : Levha, plaka (XXIX/29)
politisch : Politik, siyasi (XXX/24)
pommes (f) : Patates kızartması (XXXIX/10)
pool : Havuz (XLI/10)
pornografie (f) : Pornografi (XXVI/412)
positiv : Olumlu (XXX/17)
posten (m) : Posta (XXVI/311)
praktikum (n) : Çıraklık belgesi (XXVI/150)
präsident (m) : Başkan (XXIV/34)
presse (f) : Pres, baskı (XXXI/34)
privat : Hususi, kişisel, müstakil (IV/37)
probe (f) : Alıştırma, deneme (XXVI/95)
problem (n) : Problem (XXX/20)
prozent (n) : Yüzde (XXXII/78)
prüfung (f) : Sınav, imtihan(XLV/4)
punkt (m) : Puan, nokta (XLV/7)

Q

qualifikation (f) : Yeterlilik (XXVI/112)
qualität (f) : Kalite (XXIII-b/41)

R

rathaus (n) : Belediye(XXXVIII/33)
rauchen : Sigara içmek (XXIII-b/46)
raumschiff (n) : Uzay gemisi (XXVI/269)
realschule (f) : Orta dereceli okul (XXVI/30)
rechts : Sağ (XXXII/169)
rechtsanwalt (m) : Avukat (XXXIII/1)
reden : Konuşmak (XXIX/32)
regal (n) : Raf (XXIII/3)
regel (f) : Kural (XXXII/39)
reich : Zengin (XXXII/40)

reichen : Yeterli olmak (XXIII-b/18)
reifen (m) : Araba teker lastiği (XXIII/28)
rein : İç, içeri (XXVI/433)
reisebüro (n) : Seyahat acentası (XXXII/42)
reisen : Gezmek, geziye çıkmak (XXIII-b/66)
relegation (f) : Baraj maçı (XXXI/40)
religionsunterricht (m) : Din dersi (XXVI/420)
rentenversicherung (f) : Emeklilik sigortası (XXXII/116)
respekt (m) : Hürmet, saygı (XXIX/55)
richter (m) : Hakim, yargıç (XXXII/125)
richtig : Gerçek, gerçekten, çok, asıl (XXIII-b/32)
risiko (n) : Risk (XXXIV/133)
rollen : Dönmek, yuvarlanmak (XXXVI/22)
rose (f) : Gül (XXVIII/79)
ruhig bleiben : Sakin kalmak, sessiz olmak (XXXI/1)
rutschen : Kaymak (XXXIX/7)

S/Sch

sache (f) : Durum, konu, nesne (XXVI/413)
sack (m) : Çuval (XXXVI/24)
sagen : Söylemek, açıklamak (XXXIX/3)
samstag (m) : Cumartesi (XXVI/103)
sauber : Temiz (XLI/9)
s-bahn (f) : Hızlı tren, metro (XVIII/49)
schal (m) : Atkı (XLIV/10)
scharfschütze (m) : Keskin nişancı (XXVI/242)
schatz (m) : Hazine, servet (XXXVI/16)
scheiden : Ayırmak, ayrılmak, boşanmak (XXIX/74)
scheiβe (f) : Kötü, nahoş (XXXI/61)
schieβen : Ateş etmek (XXXI/82)
schiff (n) : Gemi (XXVI/267)
schildkröte (f) : Kaplumbağa (XXV/40)
schippe (f) : Kürek (I/45)

schlafen : Uyumak (XXV/48)
schlappmachen : Bitmek, tükenmek, bitap düşmek (XXXI/34)
schlecht : Kötü, bozuk (XXXIV/126)
schlieβen : Bitirmek, kapatmak, neticeye bağlamak (XXX/18)
schlümpfe : Şirinler (XXXVI/9)
schlüssel (m) : Anahtar (XXXII/142)
schmuck (m) : Mücevher (XXXVI/30)
schon : Mutlaka, artık, önceden, bir zamanlar (XXIX/84)
schön : Güzel (XXV/64)
schreiben : Yazmak (XXVI/205)
schriftlich : Yazılı (XLV/4)
schule (f) : Okul (XXV/17)
schulleiter (m) : Okul müdürü (XXVI/153)
schweinefleisch (n) : Domuz eti (XXXIV/107)
schwester (f) : Kız kardeş (XXIX/83)
schwierig : Zor (XLV/31)
schwimmen : Yüzmek (XXIII-b/43)
schwindlig : Başı dönen, gözleri kararan (XXXVI/45)
sechs (f) : Altı (XL/6)
sechsundneunzig : Doksan sekiz (XXXI/41)
see (f) : Deniz (XLI/10)
sehr : Gayet, daha, pek (XLII/3)
sein (n) : Varlık, mevcudiyet, olmak (XXXVIII/27)
seite (f) : Sayfa, taraf, yön (XXIV/44)
selbst : Kendisi, kendi, bizzat (XXX/21)
serie (f) : Dizi (XXVI/395)
sesam (m) : Susam (XXXVI/20)
sich öffnen : Açılmak (XXXVI/20)
sicherheitposten (f) : İş güvenliği görevi (XXVII/33)
sieben (f) : Yedi (I/48)
siebenundvierzig : Kırk yedi (XXVI/239)
siebzig : Yetmiş (XXXII/75)
signal (n) : Sinyal, işaret (XXVII/35)

silber (n) : Gümüş (XXIII/12)
sitzen : Oturmak, bir araya gelmek (XXXI/107)
sitzplatz (m) : Koltuk, oturacak yer (XXIII-b/28)
so : Böyle, bu şekilde (XXVI/287)
sofort : Çabuk, derhal (VI/53)
sollen : (yardımcı fiil) (XXXVI/18)
sommer (m) : Yaz mevsimi (XXIII/30)
sondern : Aksine, ama, ayrıca (XXIX/22)
sonne (f) : Güneş (XXXIV/113)
sonnenbank (f) : Güneşlenme bankı (XLI/10)
sonntag (m) : Pazar (XXXII/106)
sozial : Sosyal (XXXIV/112)
Sozialamt (n) : Sosyal Yardım Dairesi (V/55)
soβe (f) : Sos (XXIX/44)
sparen : Biriktirmek, tasarruf etmek (XXXII/86)
spazieren : Gezmek, dolaşmak (XXXVI/7)
spaβ (m) : Eğlence (XXIX/75)
spiel (n) : Oyun (XXXI/2)
spielen : Oynamak (XXXI/107)
sportlich : Sportif (XXXIV/119)
sportwagen (m) : Spor araba (XXVI/203)
sprechen : Konuşmak (XXXI/9)
Sprinter : Araba modeli (XXIII/12)
staat (m) : Devlet, hükümet, resmi makam (V/47)
staat (m) : Devlet (XXX/17)
staatenlos : Vatansız, milliyetsiz (XXII-b/57)
staatsangehörigkeit (f) : Uyruk, vatandaşlık (XXII-b/55)
stadtranderholung (m) : Kenar mahalle eğlencesi (XLII/2)
stammbaum (m) : Soy ağacı (XXVI/37)
standspur (f) : Emniyet şeridi (XXIII/6)
stapler (m) : Forklift (XVII/59)
staub (m) : Toz, toprak (XXVIII/48)
stein (m) : Taş (XXXVI/20)

stelle (f) : Yer, konum (XXXII/25)
stempel (m) : Damga, mühür (XVIII/37)
stern (m) : Yıldız (XXIII-b/16)
sternzeichen : Burç (XXVI/106)
steuer (f) : Vergi (XXXII/64)
stiefmutter (f) : Üvet anne (XXXVII/1)
still legen : Kapalı durmak, paydos etmek (XXXVIII/30)
still sein : Sessiz durmak (XXIV/35)
stimmen : Uymak, onaylamak (XXVI/322)
streichen : Boyamak, sürmek, sıvazlamak (XXXVI/40)
stress (m) : Stres, sıkıntı (XVII/90)
studieren : Üniversitede öğrenim görmek (XXXII/2)
stunde (f) : Saat, ders saati (XL/2)
stück (n) : Adet (XXVIII/32)
süd : Güney (XX/56)
süβ : Güzel, hoş (XIII/87)
süβigkeit (f) : Şekerleme (XXXVII/7)

T

tag : Gün (XXXVI/21)
tagebuch (n) : Günlük (XXVI/310)
tante (f) : Teyze, hala (XLI/1)
tasche (f) : Çanta (XVII/103)
tausenddreihundert : Bin üç yüz (XXXII/94)
taxischein (n) : Taksi belgesi (XLV/8)
teilen : Bölüşmek, paylaşmak (XXVI/330)
teilzeit (f) : Yarım gün (XXXII/115)
temrin (m) : Randevu (III/67)
termin (m) : Randevu, belirlenmiş süre (XXII-b/75)
thema (n) : Konu, bahis (XXVI/431)
tolerant : Hoşgörülü, toleranslı (XXIX/4)
topf (m) : Tencere (XXXVII/12)
tor (n) : Ana kapı (XXXVIII/33)

total : Büsbütün, bütün, tüm (XXIX/57)
tour (f) : Tur, gezinti (XXIII/1)
tourist (m) : Turist (XXIII-b/38)
törtles (İng.) : Kaplumbağa (XXV/39)
töten : Öldürmek (XXVI/247)
trainer (m) : Anternör (XXXI/102)
trainieren : Antrenman yapmak (XXXI/56)
training (f) : Antrenman (XXVI/95)
trampolin (n) : Trampolin (XLII/3)
treten : Tekme atmak (XXV/49)
trinkhalle (m) : Büfe (XXXVIII/53)
trödelmarkt (m) : Bitpazarı (XXVII/9)
tschüss : Güle güle (XXXV/18)
tünel (n) : Tünel (XXXVI/19)
tür (f) : Kapı (XXXVII/14)
typisch : Tipik (XXXVIII/8)

U

u-bahn (f) : Metro, yeraltı treni (X/62)
uhr (f) : Saat (XXIV/4)
umgehen : Dolaşmak, ayağında tutmak, oynamak (XXXI/85)
und : ve (XXXI/22)
unfall (m) : Kaza (XXIII-b/6)
ungefähr : Yaklaşık, tahminen (XXXII/7)
unruhe (f) : Huzursuzluk, çatışma, anarşi (XXVI/297)
unser : Bize ait olan (XXXI/6)
unter : Altında, arasında, içinde (XXIX/55)
unterlage (f) : Belge (XXII-b/61)
unterricht (m) : Ders, ders saati (XXV/27)
unterstützen : Destek olmak, arka çıkmak (XXXI/74)
untertage : Maʿden, yeraltı (I/44)
urlaub (m) : Tatil (XXXII/87)
urlaubsort (m) : Tatil yeri (XXXIV/113)

ursache (f) : Gerekçe, sebep (XXIX/16)
usb stick : Harici bellek (XLV/33)

Ü

überall : Her tarafta (XXIII-b/42)
überhaubt : Aslında, esasen, nerticede (XXIX/55)
überholen : Sollamak, geçmek (XXXII/156)
überland (m) : Şehirlerarası (XLV/37)
überlegen : Düşünmek (XXIX/73)
überwiegend : Umumiyetle, genellikle (XXXI/41)

V

vater (m) : Baba (XXV/47)
verdienen : Kazanmak, hak etmek (XXXII/8)
vergewaltigung (f) : Irza geçmek, tecavüz etmek (XXIX/21)
vergleichen : Karşılaştırmak, uzlaşmak (XXIX/42)
verkaufen : Satmak (XXXII/45)
verkäufer (m) : Satıcı (XXVI/155)
verlieren : Kaybetmek, yitirmek (XXXI/100)
vermittlung (f) : Aracılık, arabuluculuk (XXXII/119)
verständnis (n) : Anlayış (XXXI/114)
verstecken : Saklanmak (XXXVI/37)
verstehen : Anlamak (XXXI/4)
verstreuen : Serpmek (XXXVII/7)
versuchen : Denemek. (XXXI/9)
vertrag (m) : Sözleşme (XXXII/14)
viel : Çok, fazla (XXXII/28)
vier (f) : Dört (XLIII/10)
vierhundert : Dört yüz (XXXII/118)
viertausend : Dört bin (XXXII/80)
Vierzig Räuber : Kırk Haramiler (XXXVI/13)
volk (n) : Halk (XXX/19)
vollzeit (f) : Tam gün (XXXII/11)

von auβen : Dışarıdan (XXX/17)
von ihnen : Onlardan (XXVIII/32)
vor : -dan önce (XXIX/82)
vor : Önünde, önce (XXIX/59)
vorarbeiter (m) : Ustabaşı (XXXVIII/1)
vorbereitungs phase (f) : Hazırlık safhası. (XXXI/102)
vorteil (m) : Avantaj (XXVI/286)

W

wackeln : Sallanmak (XXXI/83)
waffe (f) : Silah (XXVI/248)
wahrscheinlichkeit (f) : İhtimal, olasılık (XXVI/165)
wald (m) : Orman (XXXVI/16)
walkie talkie (İng.) : Telsiz. (XXXII/152)
warten : Beklemek (XXVI/361)
warum : Neden, niçin (XXIX/32)
was : Ne (X/40)
wasser (n) : Su (XXXIV/113)
wassereis : Meybuz (XXIX/70)
wasserhahn (m) : Musluk (XXIII-b/59)
wasserrutsche (f) : Su kaydırağı (XXXIX/7)
wasserwunderland (f) : Su dünyası, harikalar diyarı (XXXIX/8)
wegfahrsperre (n) : İmmobilizer sistem (XXXII/142)
weggehen : Gitmek, ayrılmak, terketmek (XXX/20)
wegnehmen : Elinden almak, gasp etmek (XXXVI/18)
weh tun : Acımak (XXV/51)
Weihnachten (n) : Noel (XXIX/2)
weil : Çünkü (XXXI/21)
weiter machen : Devam etmek (XXXI/100)
weiterkommen : İlerlemek (XXXI/8)
welche : Hangi, nasıl (XXXII/25)
weltkrieg (m) : Dünya savaşı (XXVI/303)
wenig : Az (XXXV/17)

wer : Kim (XXVI/432)
werkstatt (f) : Tamirhane (XXXII/162)
wert legen auf... : Değer vermek, önem vermek (XXIII-b/41)
wetter (n) : Hava (XXXIV/126)
wie : Kaç, nasıl. (XXV/17)
wieder : Bir daha, tekrar (XLV/22)
wieviel : Ne kadar, kaç saat (XXII/25)
winter (m) : Kış (XXIII/30)
wir : Biz (XXV/49)
wirklichkeit (f) : Gerçekte (XXVI/292)
wissen : Bilmek (XLV/10)
woche (f) : Hafta (XLV/22)
wochenende (n) : Hafta sonu (XXXII/106)
wohnen : İkâmet etmek (XXXV/4)
wohnwagen (m) : Karavan (VIII/83)
wollen : Arzu etmek, istemek (XXVI/303)
woran ligt es : Bu neden ileri geliyor; bunun nedeni ne (XXXI/24)
wörterbuch (n) : Sözlük (XXX/12)
wunderschön : Harika, çok güzel (XXXIV/112)

Z

zahl (f) : Rakam, sayı (XXIX/73)
zahlen : Ödeme yapmak, para vermek, saymak (XXV/83)
zauberspruch (m) : Sihirli söz. (XXXVI/22)
zehn : On (XXV/54)
zeichentrickfilm (m) : Çizgi film (XXV/38)
zeit (f) : Zaman, süre (XXVIII/34)
zeitarbeitfirma (f) : Taşeron şirket (XXVII/31)
zeitung (f) : Gazete (XXIX/16)
zelt (n) : Çadır (XLII/3)
ziehen : Çekmek (XXIII/6)
ziel (n) : Hedef, amaç, gaye (XXVI/195)
zimmer (n) : Oda (XLI/9)

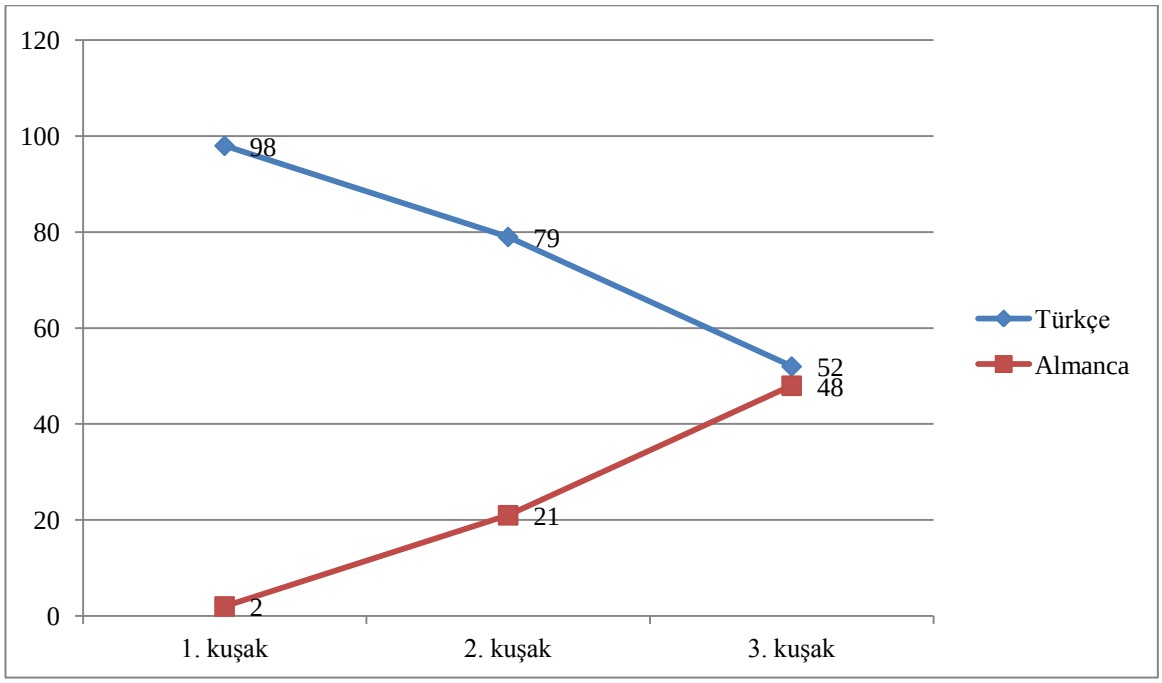
zirkus (n) : Sirk çadırı (XLII/3)
zu : -da/-de (XXIV/48)
zu machen : Kapatmak (XXII/46)
zu seit : Bu zamanda. (XXIX/15)
zu sich nehmen : Bir şeyi yanına almak (XXIII-b/131)
zu tun haben : ... ile ilişkili olmak (XXIV/14)
zuerst : İlkin, önce (XXVI/218)
zuletzt : En son, nihayet, sonunda (XXIX/82)
zum beispeil : Mesela, örneğin (XXIX/35)
zurück : Geri (XXXII/126)
zusammen : Birlikte (XXXVI/7)
zwanzig (f) : Yirmi (XXIII-b/28)
zweck (m) : Amaç, hedef, gaye (XXXI/5)
zwei : İki (XXXI/16)
zweitausend : İki bin (XXXII/74)
zweite : İkinci (XLV/20)
zwilling (m) : İkiz (XXVI/99)

I., II. ve III. kuşaktan derlenen metinlerde geçen Türkçe ve Almanca kelimelerin oran olarak değerlendirilmesi:

Metinlerde tespit edilen Türkçe söz varlığının I. kuşaktan III. kuşağa doğru gidildikçe Almancaya yerini bıraktığı, I. kuşak için birinci dilin Türkçe olduğu hatta yöresel kelimeleri kullanmaya devam ettikleri tespit edilmiştir. Birinci dilin II. kuşakta Türkçe veya Almanca, III. kuşakta ise yaygın olarak Almanca olduğu görülmüştür. Bu sebeple Türkçe söz varlığının I. kuşaktan III. kuşağa doğru gidildikçe azaldığı tespit edilmiştir.

Almancanın kullanımı ise I. kuşakta yalnız kelime düzeyinde görülmüşken II. ve III. kuşakta kelime düzeyinden ileriye giderek kelime grupları ve cümle düzeyine çıkmıştır. Bu sebeple I. kuşakta az sayıda görülen Almanca kelimeler II. ve III. kuşakta artmıştır.

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde yaklaşık 38.500 kelime bulunmaktadır[272]. I. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı yaklaşık 22.000'dir (% 57). 22.000 kelimenin 21.700'ü (% 98) Türkçe, 300'ü (% 2) Almancadır. II. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı yaklaşık 12.300'dür (% 32). 12.300 kelimenin 9.800'ü (% 79) Türkçe, 2500'ü (% 21) ise Almancadır. III. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı yaklaşık 4.200'dür (% 11). 4.200 kelimenin 2.200'ü (% 52) Türkçe, 2.000'i (% 48) ise Almancadır.

Grafik 38. I., II. ve III. Kuşaktan Derlenen Metinlerdeki Türkçe ve Almanca Kelimelerin Oranlarının Grafik Gösterimi (%)

I. kuşaktan III. kuşağa doğru gidildikçe Türkçe kullanımının azaldığı, Almanca kullanımının arttığı görülmektedir. III. kuşaktan derlenen metinlerde geçen Türkçe ve Almanca kelimelerin oranları birbirine çok yakın çıkmıştır.

[272] Word programında sözcük sayımı yaptırılarak ulaşılmış rakamdır.

SONUÇ

Almanya'da I., II. ve III. kuşak kaynak kişilerden derlenen metinlerle Türkçenin kullanımı ve öğretimiyle ilgili verilerin incelenmesi neticesinde varılan sonuçlar aşağıda Türkçenin kullanımı, Türkçenin öğretimi; ses bilgisi, şekil bilgisi, söz dizimi, yazılı metinler ve söz varlığı olmak üzere yedi başlık altında maddeler halinde verilmiştir.

1. Türkçenin Kullanımı

1. Sosyal hayatta dil kullanımında, I. kuşakta baskın dil Türkçe iken III. kuşakta hakim dil Almanca olmuştur. I. kuşaktan kaynak kişilerinin çoğu Türkiye Türkçesi ağızlarını korurken Almanca bilgilerinin orta seviyenin altında olduğu görülmüştür. Buna karşın III. kuşaktan kaynak kişilerin çoğunun Alman makamlarınca uygulanan politikalar neticesinde Türkçeyi anlamlandırabildikleri fakat kullanım pratikliğinden uzaklaştıkları tespit edilmiştir.

2. Edebiyatta Türkçenin kullanımı I. kuşaktan II. kuşağa doğru gittikçe azalmıştır. II. kuşak tarafından eserlerin daha çok Almanca verildiği görülmüştür. I. kuşaktan 61 Türk yazar tarafından 505 eser kaleme alınmış, bu eserlerin 284'ü (% 56,4) Türkçe, 178'i (% 35,2) Almanca ve 17'si (% 3,2) Türkçe ve Almanca olarak yayımlanmıştır. II. kuşaktan 21 Türk yazar tarafından ise 178 eser kaleme alınmış, bu eserlerin 25'i (% 14) Türkçe, 133'ü (% 75) Almanca ve 1'i (% 0,6) de Türkçe ve Almanca olarak yayımlanmıştır.

3. Almanya'da yayımlanan Türkçe gazeteler de ilgisizlikten yayın hayatlarını sonlandırmak zorunda kalmışlardır. 1997 yılında yedi Türkçe gazetenin satış rakamı 200 binin üzerindeyken 2007 yılında satış rakamları 120 bine kadar gerilemiştir.

4. Televizyon kanallarının tercihinde ise her üç kuşak, birinci sırada Türkçe ve Almanca kanalları birlikte seyrettiğini belirtmişlerdir. İkinci sırada I. ve II. kuşak tarafından

genellikle Türkçe kanallar tercih edilirken, III. kuşak tarafından ise genellikle Almanca kanalların tercih edildiği görülmüştür.

2. Türkçenin Öğretimi

1. Almanya, I. ve II. kuşağı kayıp kuşak olarak adlandırmış ve entegrasyon/asimilasyon çalışmalarını III. kuşak üstünde yoğunlaştırmıştır. Bu amaçla III. kuşağın ana dil edinimi ve öğrenimi önüne engeller konulmuştur. Çeşitli uygulamalarla okullardaki Türkçe derslerine katılımın engellenmesi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin Almanca işlenmesi yoluna gidilmiştir.

2. Almanya'da yaşayan Türk öğrencilerin sistemli olarak Türkçe öğrenebilecekleri tek yer okullardır. Fakat çoğu ailenin bilinçsizliği ve öğrencilerin Türkçe derslerini seçmemeleri nedeniyle Türkçe derslerine talebin azaldığı görülmüştür. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Türk öğrencilerin % 51'i Türkçe dersini seçerken, bu oran 2011-2012 eğitim-öğretim yılında % 36'ya gerilemiştir.

3. 2000 yılında yürürlüğe giren iş yasasıyla beraber ev kadınlarının da çalışmak zorunda kalması, çocukların küçük yaşlardan itibaren kreşlere gönderilmelerine neden olmuştur. Bu durum III. kuşakta ana dili edinimini ve aile içinde Türkçe öğrenimini olumsuz yönde etkilemiştir.

3. Ses Bilgisi

1. Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin tamamında standart Türkçedeki ünlüler tespit edilmiştir. Bununla birlikte Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen ünlülerden 21'i I. kuşaktan derlenen metinlerde, 15'i II. kuşaktan derlenen metinlerde ve 12'si de III. kuşaktan derlenen metinlerde görülmüştür. I. kuşaktan III. kuşağa doğru gittikçe Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünlülerin alafonları azalmıştır.

I. kuşak kaynak kişilerin çoğunun ve II. kuşaktan da bazı kaynak kişilerin, ünlülerin telaffuzunda Türkçeden Almancaya kod kopyalamaları yaptıkları tespit edilmiştir. Bu kod kopyalamaları sebebiyle Almancada yazıda ayırt edici bir işareti bulunmayan uzun ünlüleri normal süreli ünlüler şeklinde telaffuz ettikleri, Almanca kelimelerde ünlü değişimleri yaptıkları görülmüştür. Bakınız 2.1.1.1.1 ve 2.1.5.1.

Ünlülerle ilgili kod kopyalamaları I. kuşakta baskın dilin hâlâ Türkçe olması nedeniyle Türkçeden Almancaya doğru gerçekleşirken, III. kuşakta baskın dilin Almanca olması nedeniyle Almancadan Türkçeye doğru gerçekleşmiştir. Standart Almancada uzun ünlülerin yaygın olması ve açık ä ünlüsünün normal e ünlüsüne göre daha yaygın kullanılması nedeniyle kaynak kişilerin Türkçedeki normal süreli ünlüleri gereksiz yere uzatmalarına ve e ünlüsünü açık ä ünlüsü olarak telaffuzlarına sebep olmuştur. Bakınız 2.1.5.1.2.

2. Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşak kaynak kişilerin tamamında standart Türkçedeki ünsüzler tespit edilmiştir. Bununla birlikte Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen ünsüzlerden 20'si I. kuşaktan derlenen metinlerde, 11'i II. kuşaktan derlenen metinlerde ve 9'u da III. kuşaktan derlenen metinlerde görülmüştür. I. kuşaktan III. kuşağa doğru Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünsüzlerin alafonları azalmıştır. Bununla birlikte Türkçede ve Almancada bulunmayan fakat II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin her iki dildeki ünsüzleri karıştırarak elde ettikleri ara seslere rastlanmıştır. I. kuşakta ara ses tespit edilmemişken II. kuşakta dokuz (c̄, ç̄, c̛, R̰, ş̄, Tç, Ts, Tş, Tş̄), III. kuşakta ise on (c̄, ç̄, c̛, R̰, ş̄, Tc, Tc̄, Tç̄, Tc̛, Tş̄) ara sese rastlanmıştır.

I. kuşak kaynak kişilerin çoğunun ve II. kuşaktan bazı kaynak kişilerin ünsüzlerin telaffuzlarında Türkçeden Almancaya kod kopyalamaları yaptıkları tespit edilmiştir. I. kuşakta baskın dilin Türkçe olmasından dolayı Türkçeden Almancaya doğru gerçekleşen kod kopyalamaları III. kuşakta baskın dilin Almanca olması nedeniyle, Almancadan Türkçeye doğru gerçekleşmiştir. Türkçeden Almanca'ya kod kopyalamaları Almanca kelimelerde yazılan fakat söylenmeyen seslerin yazıldığı gibi okunması şeklinde olduğu görülmüştür. Bakınız 2.1.5.4.10.

Almancadan Türkçeye kod kopyalamaları, Almancada bulunan fakat Türkçede bulunmayan (c̄, Í, R, ş̄, t͡s) ünsüzlerin Türkçe kelimelerde kullanımları şeklinde görülmüştür. Bakınız 2.1.5.4.9.

3. Kaynak kişilerin tamamında değişik etkenlere bağlı ünlü olayları tespit edilmiştir. Fakat Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünlü olaylarının I. kuşaktan III. kuşağa doğru standartlaşmayla azaldığı görülmüştür.

I. kuşakta Türkçenin etkisiyle Almanca kelimelerde ünlü değişmeleri görülürken, II. kuşaktaki bu değişmeler I. kuşağa göre azalmıştır. III. kuşakta Almancanın baskın dil olmasıyla Türkçenin Almanca üzerinde hiç bir etkisi kalmamıştır. Bakınız 2.1.5.1.

Kaynak kişilerin tamamında değişik etkenlere bağlı ünsüz olayları tespit edilmiştir. Fakat Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ünsüz olaylarının I. kuşaktan III. kuşağa doğru standartlaşma nedeniyle azaldığı görülmüştür.

Türkçe kelimelerde Almancanın etkisiyle görülen ünsüz değişmeleri I. kuşaktan derlenen metinlerde görülmemiş, II. kuşaktan derlenen metinlerde görülmeye başlanmış, III. kuşakta ise örnekler artmıştır.

I. kuşakta Almanca kelimelerde Türkçenin etkisiyle ünsüz değişmeleri görülürken, II. kuşakta bu değişmeler azalmıştır. III. kuşakta ise Almancanın baskın dil olması nedeniyle Türkçenin Almanca üzerinde etkisi kalmamıştır.

4. Şekil Bilgisi

1. Almanya'da yaşayan I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin tamamında Türkçe yapım ve çekim eklerinin Almanca kelimelere getirilerek Türkçeden Almancaya kod kopyalamalarının gerçekleştiği görülmüştür. Fakat bu tür kullanımlara I. kuşaktan kaynak kişilerin Almancayı az kullanmaları sebebiyle örnekler fazla değilken, II. ve III. kuşakta Almanca kullanımının artmasıyla örnekler çoğalmıştır. Yapım ve çekim ekleri için bakınız 2.2.1. ve 2.2.2.1.1.

2. Derlenen metinlerde I., II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin değişik seviyelerde Türkiye Türkçesi ağız özelliklerini muhafaza ettikleri görülmüştür. I. kuşaktan kaynak kişilerde Türkiye Türkçesi ağızları çok yaygınken, II. ve III. kuşakta ağız özellikleri standartlaşma nedeniyle azalmıştır.

3. Birleşik kelime yapımında da özellikle II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerde Almanca isimlere Türkçe yardımcı fiillerin getirildiği kullanımlar tespit edilmiştir. Bakınız 2.2.2.5.2

4. Her üç kuşaktan kaynak kişilerde Almanca mantığıyla kurulmuş Türkçe yardımcı fiillere rastlanmıştır. Almanca mantığı ile kurulmuş Türkçe yardımcı fiillerin özellikle yapmak fiili ile yaygın olarak kurulduğu görülmüştür.

5. Söz Dizimi

1. II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerde sözcük düzeyinde Almancadan kod kopyalaması yapılmış, Türkçe ve Almanca kelimelerden kelime grupları oluşturulmuştur. Bakınız 2.3.1.

2. Almanya'da yaşayan I. kuşaktan kaynak kişilerde cümle kuruluşları Türkiye Türkçesindeki gibidir. Az sayıda kaynak kişide Türkçe ile Almanca unsurlardan oluşan karışık yapılı cümlelere rastlanmıştır. II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerin cümle kuruluşlarında ise Türkçe ile Almanca unsurların çokça karıştırıldığı, Almanca cümle yapısı ve mantığıyla Türkçe cümlelerin kurulduğu kullanımlarla karşılaşılmıştır. Karışık yapılı cümleler için bakınız 2.3.2.5. ve Almanca mantığı ile kurulmuş cümleler için bakınız 2.3.2.1.4.

3. Cümlelerin; I. kuşakta daha çok Türkçe unsurlardan, II. kuşakta Türkçe-Almanca unsurlardan, III. kuşakta ise Türkçe-Almanca unsurların yanı sıra sadece Almanca unsurlardan oluştuğu görülmüştür.

6. Yazı Dili Olarak Türkçe

Almancadan Türkçeye kod kopyalamalarının yalnız konuşmada gerçekleşmediği, III. kuşaktan derlenen yazılı metinlerde de değişik seviyelerde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bakınız 2.4.1.1.

7. Söz Varlığı

I. kuşaktan derlenen metinlerdeki söz varlığı daha çok göç, hasret, vatan özlemi ve Almanya'da yaşanan sıkıntılarla ilgili kelimelerden oluşmuştur. II. ve III. kuşaktan kaynak kişilerde ise söz varlığının değiştiği, I. kuşaktaki göç, vatan hasreti, yaşanılan sıkıntılarla ilgili sözlerin azaldığı; yerini iş, geçim kaygısı, gelecek endişesi, eğlence, eğitim vb. ifadelerin aldığı görülmüştür. Bunula birlikte II. ve III. kuşakta rastlamadığımız yöresel kelimelere I. kuşaktan derlenen metinlerde rastlanmıştır:

Her üç kuşaktan derlenen metinlerde toplam kelime sayısı yaklaşık 38.500'dür. I. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı ise yaklaşık 22.000'dir. 22.000 kelimenin 21.700'ü (% 98) Türkçe, 300'ü (% 2) Almancadır. II. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı yaklaşık 12.300'dür. 12.300 kelimenin 9.800'ü (% 79) Türkçe, 2500'ü (% 21) ise Almancadır. III. kuşaktan derlenen metinlerde geçen toplam kelime sayısı ise yaklaşık 4.200'dür. 4.200 kelimenin 2.200'ü (% 52) Türkçe, 2.000'i (% 48) ise Almancadır.

1960 yılında Almanya'ya geçici olarak giden ve biraz birikim yapıp kısa sürede Türkiye'ye dönmeyi hayal eden Türklerin torunları için günümüzde Almanya birinci vatan olmuştur. Fakat bundan daha vahim olan husus ise III. kuşakta Almanya Türkçesinin veya Almancanın baskın dil olmasıdır. Almanlar tarafından Türklerin Almanya'da kalıcı olduklarının kabul edilmesiyle birlikte 2000'li yılların başlarından itibaren göçmenlere karşı uygulanan politiklaralar değişmiş ve on beş yıl kadar kısa sürede III. kuşakta Almanya Türkçesi olarak adlandırdığımız içinde Almancadan değişik oranlarda ses, yapı, söz dizimi ve gramer özellikleri bulunduran bir dil kullanır olmuştur. Bununla birlikte III. kuşaktan bazı kaynak kişilerde Türkçenin anlamlandırılabildiği fakat kullanım pratikliğini yitirdiği, bazı kaynak kişilerde ise baskın dilin Almanca, ikinci dilin ise Almanya Türkçesi olduğu tespit edilmiştir. On beş yıl kadar kısa sürede uyum/asimilasyon çalışmalarının sonuçlarını almaya başlayan Alman devleti V. ve VI. kuşak Türkleri tamamen Almanca konuşan ve kendini Alman gibi hisseden Türkle yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Önlem alınmaması durumunda, kendilerini Türk kabul eden fakat Türkçe bilmeyen, Türk kültüründen uzaklaşmış kuşakların yetişmesi kaçınılmazdır.

METİNLER

İbrahim Bekar (Kütahya)
Yaş: 64
Almanya'da bulunduğu şehir: Duisburg
Almanya'ya geliş tarihi: 1974

I

asger ocāndeyken bi arḳadaşınan aḲlımıza geldi, almanya yazalım diye. balıkesirli bi ceĺaĺ başçavuş vardı. huduTdaydıḳ biz ‿o zaman. görevde, ceĺaĺ başçavuşa giTdik. biS dedik almanyaya yazılmaḳ isdiyoS, bize dileKce yazıve. o da yazarım olur dedi ve ben gönderrim dedi. asgerdeyken şindi ceĺaĺ başçavuş bizim için bi dileKce yazmış, iş ve işçi bulma ḳurumuna göndermiş. ē ben köe geldīmde aradan üş beş ‿ ay geşmeden meKduP geldi. sizi almanya göndermek üzere kütāyaya iş ve işçi bulma ḳurumuna geleceKsiŋiz, māyene eTces diye. u zamannā ben yirmi bir, yirmi iki yaşlāmdaydım. kütāyaya iş ve işçi bulma ḳurumuna geldim. orda sālıḳ māyenesinden evelā mādende çalışdīmıza dāyir māden bonservisi isdedilē faḳat bunu isdeceKlēni biliyodum ben. asgerden gelince afyonuŋ sinanpaşa ġazāsı vạdır, sinanpaşa ġazāsına giTdim. duyyodum māden bonservisi isdiyolā diye. sinanpaşanıŋ ġarạcaören diye köü va. ġaracạörende māden va. yer ‿ altı mādeni, kömür mādeni. orda iki üç ‿ay çalışdīdım. māden bonservisi aldıydım çalışdīma dāil. ben unnan kütāyaya iş ve işçi bulma ḳurumu çaırınca geldim. orda çalışıP çalışmadīmızı tes yapıyolā. soruyola, yer ‿ altında naPdıŋ, nasıdı, ne ġadā çalışdıŋ, yer ‿ altında hangi işi yaPdıŋ? faḳat asgere giTmeden de izmir tirede çalışmışdım mādende. faḳat urdan bonservis almam zordu. youdu ōle bi ḳart vemeleri. velāsıl annaTdım ben. sabāleyn biz ġazmayı kendimis yapādıḳ mādende, kömür ġazcēmis ġazmayı. ben bunu annadınca zāten beni tes yaPmaya da gerek ġalmadı. sen geş bu tarafa dedilē. o gün bize om ‿beş gün sōna ísdanbula gidip sālıḳ māyenesi olceŋiz dedilē. siz ġazandıŋız dedilē. ama çoḳ da ġazanamıyannā oldu. hakīki mādende çalışıP da ġazanamıyannā va, bi de rüşvetinen bonservis alannā varmış. unnarı

da ayırdılā çounu, paraynan alannarı. velāsıl ísdanbula giTdik, om ‿ beş gün ġaldıḳ ‿ ísdanbulda. sālıḳ māyenesi om ‿ beş gün sōna. eŋ soŋ bi odaya ġuyyolā. u odaya girdim. eŋ öŋden ben girdim, eŋ soŋ ben çıḳıyom. tā arḳadan ben çıken derken orda bi ġız vardı. işde yirmi, yirmi beş yaşlānda. hemen ḳapıyı örTdü, beni içerde ḳapadı odıya. baḴ dedi, ben seni almanyaya göndercem, birilēne rüşwet vemeŋe gerek yoḳ. faḳat sen oraya gideceKsiŋ. faḳat beḱar olaraḳ gidiyoŋ evlenip geri gelceKsiŋ dedi. tamam dedi, gidebilirsiŋ. ben ıŗāTladım. tabī̇, seni göndercem dedi, giTceKsiŋ dedi. benden başġa orda beḱar soyadı olan yōmuş faḳat o ġız da emeTlī̇miş. bi de hemşeri çıḴdı. unu sōna ōrendik emeTlı̇ ‿oldūnu. velāsıl undan sōna tamam dedilē gidebilirsiŋiz. elimize pasaporTları da vedı̇lē. felan tārihde gelceKsiŋiz, biletlēŋizi alces, eliŋize bileTleri veces, almanyaya gönderces sizi dedilē. şimdi om ‿birincı̇ aylādaydı. bu birinci ayda gelceŋiz dedilē veya ikinci ayda. bis unnāŋ dedī̇ tarihde geri ísdanbula giTdik. alman demiş ki belki bunnā,aradan bi iki ay geşdi,hasdalanmışlādır. bi daa māyene ediŋ demiş. teKrā bizim hepimizi ilkinki olduu gibi teKrā māyeneden geçirdilē, umum māyeneden geçirdile. om ‿ beş gün dā ġaldım urda. para da yoḳ her gün deŋiziŋ avrupa tarafına geçiyos. āşamneyn de asya tarafına geçiyos, yatıp ḳalḴmaḳ için. om ‿beş gün arasında ilkinde gidip de orda torpilinen paraynan ayarlayannā sōnadan bis temelli giTces ġāli, işimiz oldu diye hasda oluP da torpilinen sālıḴlı lapor alannā ikinci sefer bis ordą ‿elli kişi varsas en azından om ‿beş yirmi kişi hasda çıḴdı. unnara dedilē, siz geri gidiŋ almanyaya gidemessiŋiz. bize undan sōna bileTleri vedilē. uçaa bindirdilē dōru müniye [Münih]. müniye vadıḳ. ordan tirene bindik *reKliḳauzen* [Recklinghausen] diye bi şēre giTdik. şimdi *reKliḳauzen*e vadıḳ om ‿ beş gün ġurs gösderdilē. yer ‿ altındaki malzemelēŋ isimlēni almanca *untertage*de [untertage] ne varsa bize hep urda gösderdilē. undan sōna biz işe başladıḳ. alman baŋa *şüpe* [schippe] getir, diyo. ben ona *hake* [hacke] getiriyom. yāni u baŋa kürek getir derse ben ġazma getiriyom. *heim*a

47 geliyos. dil bilen yoḳ, tercüman yoḳ. iki sene *heim*da ġaldım. sōna orda ev duTdum eve
48 çıḲdım. *siben yare untertage arbayt* [sieben jahre untertage arbeit] yaPdım. velāsıl
49 ömür bo̅le geldi geşdi.

I-b

1 *arbaysamt*a [Arbeitsamt] mürācāt ḳanunu iki biŋ yılında çıḲdı. ben u zaman
2 *arbaysam*daydım. babasıyla berāber *arbaysam*daydım. anneŋi ça͡ırdılā *disburḳ*a
3 [Duisburg]. urda bi de türk ġızı va, almanıŋ yanında. demin oldu almancayı iyi bilmiyo
4 dedilē tercüman da geTmişlē. şindi ben urda una dedim ki baŋa ved̄inis ‿ aylīnan ben
5 idāre ederin. sen et yirseŋ ben gidē domates alır yirin dedim cünkü tercüman da va.
6 baḳıŋ ben siziŋ paraŋızı isdemiyom faḳat bunu bu işe ġaydeTmeŋ dedim. sis para
7 vemeŋ, anaŋdan ötürü faḳat bunu da ġayıTlamaŋ dedim. bu ev hanımıydı bugüne ġadā
8 bugünden sōna da dil bilmes yol bilmes. dedilē ki olmas. yeni çıḲdı ḳānun bis
9 yaPmıyos mecubur. bis unu ġayıTlıces bugünden sōna işsizdir, iş arecek, iş bulcek,
10 çalışcek. yāni saŋa sormuyolā, ded̄iŋ gibi otamatiKmen yapıyolā. velāsıl undan sōna
11 seneledir çoḳ ūraşdım ben.

Umahan Bekar (Kütahya)
Yaş: 63
Almanya'da bulunduğu şehir: Duisburg
Almanya'ya geliş tarihi:1976

II

ben ne annatem ōlum saŋa! işde geldik burlara. ama hiç içim ısınmadı benim burlara. hep türkiyeyi özledim. buvaŋ asgerdēken bizim urda deprem oldu. bizim urlāda olannara öncelik tanıdılā almanyaya giTceKlere. buvaŋ da asgerde yazılmışmış sāten. buvanıŋ ḱadı hemen çıĶdı. evlendik, fazla durmadı almanya giTdi. ardından iki yıl sōna beni aldı. ilk buraya dēl *hamm* diye bi yer va uraya geldik. urda dōduŋ sen. sōna dayılāŋ emmilēŋ burlāda oldū için buvaŋa burdan iş buldula. buraya daşındıĶ. benim için de rāt oldu. ama çoĶ zorluĶ çeKdim. dil bilmiyon bi şē diyemiyon. almanyaya geldik buvaŋ bi ev duTmuş, evde bi şē yoĶ. hiç unuTmam hāĺā aĶlıma gelir de gülerin. pate, soa‿n ça‿llānı aTmazdıĶ da unnarı yasdıĶ yapādıĶ. māllemizde alman çoĶdu türk çoĶ azdı. *hamm*da ben çoĶ buŋalırdım. buvaŋ işe gidē ben evde yalıŋız ġalırdım. yürüyerek yarım sāt uzaĶda genişlerlilē vardı. buvaŋ bizi unnara gezmē götürüdü. u da iki hawtada bi veya iki defā. işden gelirdi ben gözünüŋ içine baĶādım bugün yorġun mu deyil mi diye. hālinden belli oluyodu. yorġunsa bi şē demezdim sāten. ama fazla yorġun deyilse gidēdik. sen küçüKsüŋ, arabamız yoĶ. buvaŋ seni ya omuzlāna alırdı ya da ben sırtıma sarādım. yarım sāt yürüye yürüye gidēdik. buraya gelince dayılāŋ yanından ev duTduĶ. buvaŋ işe giTse de benim canım sıĶılmıyodu. siz de büyümē başladıŋız. bi de artıĶ yaveş yaveş ōrenmeye başlamışdım. ama hiç ısınamadım. allāma hep du‿a edēdim: güzel allām çocuĶlām burlāda ġalmasıŋna diye. gitsiŋnē türkiyede vatanlāna faydalı insanna olsuŋnā diye du‿a edēdim sizi beşiKde sallāken. önce seni oĶumā gönderdik. om ‿bir yaşındaydıŋ türkiye okumā gidince. sen oĶuyabilince ġardeşlēŋi gönderdik. şükür sizlē de oĶuduŋuz. ço‿unuŋ aylesi almanyada da‿ldı. çocū hapislere düşdü. siziŋle şindi

almanyada aynı māllede olannāŋ ço͡u işsiz. alman devleti para vecek de bis geçinces diye baḳıyolā. alman devleti para veriyo ama her şeyine ġarışıyo. ço͡u izine bile gidemiyo almanyadan yardım aldıı için. izine giTmek ‿isdese alman devleti diyo ki ben saŋa anca geçinebilecēŋ ġadā para veriyom. sen bu izin parasını nerden buluyoŋ diyo, demek diyo benim vedīm para saŋa fazla geliyo diyo, sıḳıntı çıḳarıyo, bu yüzden. *arbaysam*dan [Arbeitsamt] para alan ço͡u genşlēŋ durumu işlē acısı. burlāŋ esgi durumu ġalmadı. esgiden iyi ġazanıyoduḳ. bi buvaŋ çalışıyodu hepimize yetiyodu ġazancımız iyidi. herkeziŋ iyidi. adamlā çalışırdı yetedi. ama şindi adamla çalışıyo az ġazanıyo. adama biŋ yüz yuro veriyolā. sāten adamıŋ ev kirāsı altı yüz yuro. geri ne ġalıyo. unna bi ay idāre eTcek. bu sebePden baḳ burda ġadınnāŋ hePsi de çalışıyo. māllemizde çalışmayan bi iki ġadın va unnā da benim gibi aTmışıŋ üsdünde. ġarı ġoca ikisi çalışırsa anca evi geçindirebiliyolā. yoḲsa burada yaşamaḳ zor.

Ertuğrul Acarlı (Sivas)
Yaş: 72
Almanya'da bulunduğu şehir: Coburg
Almanya'ya geliş yılı: 1966
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/12-bolum-3830.html (erişim tarihi 12.02.2014)

III

bu yeryüzüne kimler geldi, neler yediler, neler iştiler. onlar da senin ve benim gibiydiler.bāḳ arḳadaş!şu ‿anda bunnar hePsi göçüp giTdiler. imza ertūrul acarlı. benim adım ertūrul acarlı. bin doḳuz yüz ḳırḳ bir sivas şarḳışla doumluyum. çobannıḳ yaPdım kepenek gėyerek. küçüKlūmde beşinci sınıfa gidiyodum o zamannar. bu çobannıḳ esnāsında ḳanġal köpeKlerimiz var ‿ıdı. onnarnan ġāyet iyi bi şekilde annaşıyodum. havlamaları oluyodu. onnarın isdeKlerini annıyodum. onar da bütün sürüyü kendileri götürüp getirdī için bana heç zorluḳ ḳalmıyodu. faḳat souḳ oldū zaman bilirsinis ki ayazın çaldī ıslıḳ hiçbi müzik āletine benzemiyo. ġāyet aardı yaşam. içimizde mintan da yoḴdu. giyinemiyoduḳ fakirdik çoḳ. ayaz vurduḴça bütün kemiKlerime ḳadar vururdu. ḳolay şeyler dīldi ve souḳ oldūnda ḳanġal köpeKleri gelip beni ısıtıyodu. onnara sarılıyodum. başġa türlü yapacaḳ hiçbi şeymiz yoḴdu zāten. ağıllara saldıran ḳurTlarlan mücādele eTmesi, bizim ḳanġal köpeKlerimiz, çoḳ çoḳ duyġusal bi şeydi. onnarı hiçbi zaman unutamam. onnara hayātımı da borçluyum diyebilirim sizlere. faḳat bu ḳadar eziyet çeKmemize rāmen çoḳ hoşdu. çünkü vatanımızı seviyorus yurdumuza ḳarşı sayġımız çoḳ derken bana kivram dedi, evlat sen gel dedi, fazla duyġulanıyosun. ben seni dedi āşıḳ veyselin yanna götüreim orda baḳ bizim aḴrabāmız. orda da bi taḳım şeyler oldu tabiyatıyla müzik hayatında ve ince uzun bi yoldayım türküsünü söylerken başladım onnan berāber. yigenim dedi, el ocaḫ veriyorum sana, al bunu muTlu ōsun, uğurlu ōsun, toPlum cemāt içersinde sözün herkeze tēsiri gerçeKleriyle birliKde sunasın. hiçbi yerde mahcup olmayasın, dedi. raḥmeTlinin ġani ġani raḥmet ‿eylesin. bütün hePsini eserlerini sergilerim. onlar da duyġulu anlar tabiyetiyle. bu da bi allah

vergisidir. herkeze nasib ‿olmaz. bir ezerbeycannı adam gelmişdi, çoḳ iyi bir adamcāz. gel yēnim sen çoḳ hisli duyġulu bi insana benziyosun, sana yardımcı olīm. al şu mızıḳayı āşıḳ veyseli, yanındaki beyendiKlerini, sen beyendiğin gibi ifāde et. her zaman çalıyomuş gibi bizlere de iKrām edersin ilerde, dedi. ve ben de sözünü tuTdum tabi ki. bilāre babamın devlet demir yollarında çalışma nedeniyle izmire nakil ‿olduḳ ve orda uzun müddet… sanat meKdebi mēzunuyum ve lise bölümünü bitirdim. ben bu esnāda maḳarna fabrıḳasına girdim, çalışmaya başladım. başarılı oldum bāzı görevlerde. almanyaya gelirken ḳonu şōle oldu. enişdem burda oḳuyodu. yüKsek oḳulda *göPpüngen*de [Göppingen]. kendisi dedi ki arzu edersen gel, burda bi taḳım mobilya fabrıḳası, orda dedi çalışırsın dedi. sirkeciden tirene bindik. bin doḳuz yüz aTmış ‿altı, on ikinci ayın on doḳuzu, olabilir büyük bi ihtimal. şu anda pek hatırlamıyorum tam mānāsıyla. tirende çoḳ büyük bi tezāuraTdan ‿uurlanan toplum vardı, vatandaşlarımıs. onların kendilerini üzüntülü kimisinin sevinerek gözyaşı döKdünü hatırladım. ben de duyġulandım o zaman. çünkü ġayri ihtiyāri ayrılıḳ ḳolay bi şey dīl. o baḳımdan şu anda o anda yaşıyorum sizlerle berāber. sıḳı sıḳı birbirlerine sarınan, bi heyecan ve telaş içerinde insannar birbirlerini öpüyor sarıyor gōsüne basdıraraḳ. o ḳadar bir taTlı o ḳadar bir acı bi manzaralar yaratıldı ki yazıp çızmaḲdan bi ressam çızıp yazamas, kesinliKle. o manzaraları da yaşadık ki bu şekilde yola çıḲtıḳ. bu esnāda biz almanyaya tirennen girdīmizde bando mızıḳaları vardı, çalıyolardı. kendi marşlarını ve bizim kendi marşımızı. baya duyġulandım. acabā dedim yā rabbī biz bu memlekeTden gene geri dönebilceK miyis ve dua eTdim, yā rabbi! dedim. herkeze öyle bir ‿aırlıḳ basdı ki ālamamak dīl de nefes almaḳ güşlūnü çeKdini farḳ eTdim kendi kendime ve sordular dediler ki *ġut morġın* [guten morgen]. bi ḳaş dāne adam bizleri aldılar, topladılar bi araya. siz böyle gelin, siz böyle gidin diye. meersem gideceKleri yerlere göre listeden adamnarı birbirine pay ‿ eTdiler. ē lisan yoḳ, bi şey yoḳ ē náPcaḲsın. mecbūren

düşündük bize bi ḳabīne gibi yerler verdiler, pansiyon şeKlinde. giTdik almağa şē alcaz, yumurta alcaz. ben biras espiriler yapıyodum. ā hemen gösderiyolar et falan. dedim dīldir. gösderiyom türKçe nedir bu? diyorum vırrāḳ falan tārif ediyorum, arḳa tarafdan. ā *aye* [eier] ā *aye, dankeşön* [dankeschön]. zāten biraz da ingilizcem oldū için tenk yu veri maç [thank you very much] dedim. ondan sōna arḳadaş ne diyosun dedi. ḳarnım aç dedim dedim ona da gülüşdük haTdā. her gün günümüz üzüntūlen geçiyodu. espiriler yaparaḳ alışveriş yaPdıḳ. bir gün alışverişe giTdim. başıma şōle bi durum oldu enteresan görüyorum. sizlere de beyān edīm. muz almağa giTdim. gösteriyorum muz var mı falan şeKlinde türKçe. mus *gibs niks* [gibt's nicht] dedi. ben de dedim o zaman mādem mus yoḲmuş dā nolcaḳ dedim. bu ne dedim? *banane* [banane] dedi. o zaman dedim saTmıyo adam demek ki muzları, bizim de burda işimiz olmaz. ondan sōna adam dedi. söyleyince *bifil* [wieviel] dedi sordu *bifil kilo* [wieviel kilo] diyince ben dedim, ben de vazgeşdim dedim, sana neyse bana ne dedim ḳızıp çıḲdım. başġa şansım ḳalmadı. meersem almancada muzun ismi *banane*ymiş. ben de bana ne diyince adamcāz zavallım o da baḲdı bana ben de baḲdım. ben de çekildim giTdim almadan. arḳadaşlara dedim ḳusura baḲmayın muz satılıḳ dīlmiş. *banane* diyo adam. gidin kendiniz alın gelin adam saTmıyo bana muzu. ḳuru eKmekler vardı. üstünün küflerini sildik güzel güzel yiyelim diye. āladıḳ ve güldük aynı zamanda ki çünkü ḳolay bi şey deil bōle geniş bi ülkeye, geniş bi varlıa sahip bi ülkede aç ḳalmanın ne oldūnu sizler kendiniz taḲdir ediniz ki biz bu günneri de burda yaşadıḳ. o zaman postāneden telefonnan irtibat ḳurup *terminni* [termin] olaraḳ irtibātımızı ḳurup derTlerimizi annatıp hasreTlik gidermē çalışıyoduḳ. dedi ki evlādım artıḳ senin işeyin geldi. annem, rāmeTli oldu şimdi, sizlere ömür, hepinize. gel sana evlilīni yapalım, baḳ bi ḳız var burda çoḳ sayġılı ve hürmeTli diye. bi evlilik şeysi için ben türkiyeye giTdim. bi araba aldım, alman arabası. o arabaylan seyātimi giTdim ve hayatımı birleştirmek için hayat arḳadaşımı annemin

vesilesiyle seçmiş bulundum. çoḳ sayġılıydı. iki evlat oldu. onnar da eyi. ḳızım bi tānesi ingilizce ōreTmenidir. almanya benden aldıĶları genşlik giTdi tabiyatıyla. genşlĪmi aldı. çünkü ben bu ḳadar emek bu ḳadar cefā çeKdiKden sōra yurdumda çeKseydim bugün yurdumda ben aslanlar gibi bi tāne yurdumuz dā olurdu, benim gibi arḳadaşlar vatandaşlarla çalışdıĶdan sōra. hiç dakik şaşmıyodu çalışma durumlarımız. ben ġurbeTde bu ḳadar zaman ḳalacāmı hiç tāmin eTmemişdim. burda iki tāne yavru dünyāya gelince, bunnarın yetişme tarzıyla hāli ġayri ihtiyāri çocuḳ yurTlarına verdik. çalışmalarımız başladı. çoḳ ezintiliydi. yabancı oldūmuz için bizleri hakir görüyolardı. *kümül*türk [Kümmeltürke] diye hitāb ‿ediyolardı. bunnar tabĪ bizi rencide eden şeylerdi. bir eKsiklik oldūnu farḳ ‿ediyoduḳ, yaşıyoduḳ. yāni her açıdan ġurbeTde ḳaldīm için mālesef pişmānım, mālesef. ġurbet bunarı, hePsini benden aldı. çoḳ borşlu bana ġurbet. o ḳadar borşlu ki, ne dolarlān ne marĶlān ne de dünyanın altından geçen paralarıyla kesinliKle alamas. bizler eKmek paramıs için buralara geldik. güçlüKlere gö‿üs germek biz işçi insannarın alın yazısıdır. allahımıza çoḳ şükürler olsun diyorum, binnerce. allaḥ herkeze selāmet versin. buradan ḳısmet olursa, allaḥ nasĪb ‿ederse allaḥın izniyle, uçaḳ falan dĪl, sıhatim yerinde olursa yayan giTmeyi düşünüyorum ve hiç yorulmadan gücümün ḳuvvetimin yeTdĪ ḳadar ḳısa bir zamanda vatanıma dönme‿i düşünüyom. gidip gelmemek vār dönüp de bulmamak vār. ḳısmet yā nasip. o ḳuTreti büyük mevlāmızın, onun verdĪ alın yazımıs neyse ona da rāzıyıs

Turgut Arslanbenzer (Kars)
Yaş: 67
Almanya'da bulunduğu şehir: Duisburg
Almanya'ya geliş yılı: 1969
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/10-bolum-3603.html (erişim tarihi 14.02.2014)

IV

ḳırḳ beş yıldır almanyadạyım, almanyạda olduma pişmạnım. çüŋkü burda büyük bir yabancı düşmanlığı var. almanyạda yabancıyım türkiyede de almancıyım. ne oldumu kendim bile bilmiyorum. ismim turġut arslanbenzer. bin doḳuz yüz ḳırḳ ‿altı tārị̄hinde ḳarsıŋ merkes ḳaraḳara köyünde doğummum olmuş ve orada sekis ḳardeşden beşincisi olaraḰ dünyáyá gelmişim. ilḳoḳulu köyümüzde bitirdim. ortaoḳulu ḳarsda başladım. lisse birden sōra da asger oldum. iki sene denizlide asgerliḥ yaPdım. on yeddi ay çavuşluḥ görevi olaraḥ görev yaPdım. bin doḳuz yüz ‿alTmış seKkiziŋ üçüncü ayın yirmi sekizinde tēris oldum. bende almanya sevdāsı var ‿ídí. bütün gelán insanlar almanyaya gelán insanlar türkiye döndüKleri zaman arabayla veyaTda şeyle radyōlarla teyPlerle geliyordular. bende öyle bir isdeK var ‿ídí. bin doḳuz yüz ‿alTmış doḰġuzda ābim almanyaya gelmişdi. o beni meKdúp yazaraḥ isdeK yaPmaḥ isdedi. ben de ḳabul ‿eTdim. amacım bir beş sene çalışıP bir direKdör alıp bir ġaş dene de yine hayvan alıP türkiye dönmek isdiyordum ve bin doḳuz yüz alTmış doḰġuzuŋ mayısın yirmi beşinde sirkeciden tirene bindiḥ. münüK‿ ġarna indiḥ bize orada bir torba meyva verdiler muz verdiler ondan sora bizim ḳalḳacaḥ tireni o arḳadaşla geldiḥ. iki sāda münüḥ ġarından *şutuTġarT*a [Stuttgart] geldik. baḥdım ābim elinde bir torba beni beKliyor. geldī görüştüḥ bana bir ḳat elbise almış eyer türkiyeden geliyor üsdü başı belki şey ‿olabilir. şefle görüşdük. ilḳ ‿olaraḥ o geldik bize bir ev ayarlamış bizden o zaman yirmi beş marḳ kirạ alıyordu. yirmi beş marḳı da bir táná temizleyiciye veriyordu. o bizim evi temizliyordu. sabaḥ, inşaTda çalışıyorum işe gidecēm abim bana her şeyi hazırlamış ama elbise almamış. ben ḳıravaTla işe giTdim, işde çalışacām. benim bereber

çalışdıımız usdabaşı geldi bir bana baḫdı bir elbiseme baḫdı ondan sōra giTdiler bana iş elbisesi getirdiler. ondan sōra teKrar vaġon var ‿ ídí içerde, o vaġonun içinde bis soyunduḫ elbisemizi giydiK orada işe başladım. bu arḳamda görmüş oldūnuz fabriḳada ġırḴ beş yil önce on dört ay çalışmışım. burá ilk geldīmde buralar çoḴ kirliydi. hōfinlarda [ofen] çalışirdim. baya işim zor ‿ ídu. baya zorluḫ çekiyorduḫ yāní. ayaḫlarımıza ağaş ayaḴḳabı giyerdiḫ ateşin içinde çalışirdiḫ aşā yoḳarı. burası demir çelik fabríḳasıdı. burada saç üretiliyor demir üretiliyor. burası almanyanın em büyük ağır sanāyí fabríḳasıdır. orda bi sene çalışdıḳ, bi sene sōra ābim orada işini buraḴdı ḳontıratı biTdiKden sōra düyüsburka [Duisburg] arḳadaşı var ‿ ídí yaşar isminde. o meKdúp yazdı. eKrem gel, burda para çoḫ, burá gel burda bereber çalışalım. abimgil de iki araḳadaş idí. orda ḳonturatı biTdiKden sōra düyüsburḳa geldiler. bin doḳuz yüz yeTmişin birinci ayında türkiye izine giTdiḫ. orada nışannıydım. bin doḳuz yüz yeTmişin birinci ayın yirmi sekizinde düyünüm oldu. üç ‿ay ḳaldım. üç ‿ay sōra teKrar geldim baḫdım ki burada beḱarlıḫ zordur. zor şeylerden geçersen. ondan sōra hanımımı getirdim. bin doḴḳuz yüz yeTmiş beş yılında hanımımı bir de ḳızımı türkiyeden getirdīm zaman ilk ‿ olaraḴ bu eve girdim. bunun öncesinde pirivat [privat] olaraḫ evlerde ḳalıyordum ve şutuTġarTda bir sene çalışdım.orada pirivat olaraḳ ḳaldım. ondan sonra geldim oberhawzunda [Oberhausen] üş sene çalışdım. orada pirivat evde ḳaldım. bin doḳuz yüz yeTmiş beşde de hanımımı ve ḳızımı getirince bu eve taşındım. bōle benim caTdeme yaḳındır. yeni ḳaldīm eve elli yüz metiredir. arada bir bōle gelir eski anılarımı hatırlarım. burada gezer bōle baḫar geçer giderim. burada iki tene ōlum dünyáyá geldi. bunlar oḳula başladılar. ġız çocuum oḳulu ünüversdeye başladı. sosyoloji, pisiḳoloji fülüzof üş bölüm bitirdi. almanyaya iyi ki geldim diyemiyorum çünkü burada çoḫ şeyler verdik. madden ḳazandıḫsa mānen çoḫ şeyler ḳaybeTdiḫ. süz gelimi mānen çocuḫları ḳaybedenler oldu. aylesini ḳaybedenler oldu. yuvası yıḳılanlar

oldu. hayatı burada perişan olanlar oldu. şu anda alman hapisānelerinde ḳırḫ yedi bin türK genşleri var. şindi burda ḳalanlar ilk olaraḳ beş yıllīna gelmişdi. herkeşin bir işi vardi. kimisi dezġahını daha geniş yapacaydi, kimisi köyde direKdör alacaydi diyereKden ilk olaraḳ burda çocuĶlarnı oḳuTdular. ondan sōra torunnarı oḳula başladı. burada eḳonomi yönü çocuḫların da güzel olduğ‿üçün türkiyeye pek gitmek düşüncesinde olmadılar. şindi bayram olyor bayram oldū zaman burada bayramı ḳuTlamaḫ zorunda ḳalıyorsuŋ. ancaĶ türkiyedeki aĶrabalara telefonnan bayramlaşma olyor. burası başda bizden yüzde alTmış yüzde yeTmiş benlīmizi aldı. bizi bazılarını asimilasyon yaPdı. bu asimilasyonda yāní kendi potasında eriTmeye çalışdı yaní. ne verdi eḳonomi yönden bi şeyler verdi ama mānen bi şey görmedim ben. buraya alışdıḫ bir defa çolḫ çocuḫ torunnar herkeş burada olduu için türkiye geçsek bile türkiyede yabancı olaraĶ ḳalyorus. pek o ġadar tanıdıımız yoĶ. tanıdīmızıŋ yüzde doĶsan doḳuzu almanyada. ben ḳırḳ beş yıldır almanyadayım. en üzücü olaylar, türkiyede bir yaḳının ölüyor annen ölüyor baban ölüyor onun cenāzasında bulunmamaḳ baya bana zor geliyor. beni almanyada memet‿akif‿ersoya benzetiyollar. bu benzeTme de yirmi beş yıl önce ben bi fuara giTmişdim. fuarda bazı ḳardeşler bana bōle baḳıyorlardı. sordum hayrola tanıdıḫ mı çıḫdım. dedi yoḫ, sen dedi tārihde bir şahsa benziyorsun. kim dedim o şaıs. dediler memet‿akif‿ersoy. biz her ne ḳadar alTmış yıldır almanyada göçmen işçiler burada yerleşmişse de burada da ḳalıcı olduḫ. bir ḳısım ḳardeşlerimiz burada ev aldılar, iş yerleri ḳurdular diyereKden almanyada ḳalıcı‿olaraĶ ḳaldıḫ. ama türkiyede de gönül bāmız var orayla. en sonunda da öldüümüz zaman yine türkiye gidiyorus.

Şaban Kandemir (Çankırı)
Yaş: 70
Almanya'da bulunduğu şehir: Nürnberg
Almanya'ya geliş yılı: 1969
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/9-bolum-3537.html (erişim tarihi 14.02.2014)

V

bu memleket yānī̇ ġarib ‿ bi memleket. bu memlekeTde vatandaş gelmiş; on sene, om ‿ beş sene memleketinden haber yoḳ. çocuḲlarna üş beş ġuruş para gönderiyor, hiç oralara dönüp baḲmamış. en soun‿da bir gün bir bakıyor yata‿ında pat diye ölmüş. kimsesi yoḳ, kimsesi yoḳ. ben şāban ḳandemir. bir bir bin doḳuz yüz ḳırḳ üş tārihinde çanḳırı orta ḳazāsı elmalıḳ ḳasabasında dünyāyā geldim. o tārī̇lerde köylerde bir yoḲsulluḳ her tarafda mevcut. bin doḳuz yüz elli beş yılında bizim köyümüze ilḳo‿ḳul geldi. ilḳo‿ḳulda herkezi ḳaydeTdiriyolar. benim dedem beni hāfız yaPmaḳ için ḳaydeTdirmedi ve ōreTmenlēden saḲladı. ōreTmenler geliyolar hacı amca senin bi torunun daha varmış, şaban adında. yoḳ yoḳ o öldü diyor ve böylece ilḳo‿ḳula giTmedim, iki senede hāfızlīmı bitirdim. ondan sōra aŋḳaraya babamın yanına geldim. aŋḳarada babam bir apartumanda çalışıyordu. nüfúş cüzdanımı çıḳarmaḳ ‿için nüfúsa giTdik. imzā atmasını bilmiyorum. parmaḳ basdım. nüfús mēmuru babamı sīġaya çeKdi, neden oḳuTmadın bu çocu‿u diye. hāfız yaPdım onu dedi. türKceyi de oḳuTsaydın, dedi. o zaman ben çoḳ üzüldüm babama ḳarşı yapılan bu harekeTden dolayı. ilḳo‿ḳulu dışarıdan imtihanla bitirdim. imam hatip oḳuluna ḳaydımı yaPdırdım. yedi sene sonra da imam hatip oḳulundan mēzun olduḳ. ilāhiyat faḳültesine ḳaydoldum. aŋḳara ḳocatepe cāmisine beni ilk defā imam olaraḳ oraya tāyin eTdiler. dört sene orda imamlıḳ yaPdım. ilāhiyat fakültesi bitdiKden sōra bilgi görgü ī̇tisas için bir sene ıraḳa giTdik. ıraḲda araPcayı geliştirmek ‿için biras bi faküldeye ḳaydolduḳ. bir sene sonra asgere giTdim, bin doḳuz yüz yeTmiş yılında. yeTmiş ikide asgerli‿ bitirdik. aŋḳara merkez vāizinde devām ederken almanya için imtānlar aşdılar. din görevlisi

gönderecekler. gidelim almanyaya da bir dayre alalım ve içinde huzurla otururus düşüncesiyle imtāna girdik ve ḳazandıḳ. şimdi ben buraya geldīmde burada hişbir cāmi yoḴdu. buradaki zāten bizim tāyin mücibimiz de oradaki vatandaşların dīnī yönden orġanize edilmesiydi. bir araba aldım burada, bütün köyleri ḳasabaları gezerek her ḳasabaya türKlerin ġalabalıḳ olduu yerlerde bir cāmi aşdırmak ‿için teşebbüse geşdik. elḥamdülillaḳ onda da muvaffaḳ oldum. meselā burada yaḳında *fürt* [Fürth] şehrinde vatandaşlar hiçbir cāmiye giTmedikleri gibi efendim namaz da ḳılmıyolardı. ḳonsolosluḴdan ordan bi müsāde alaraḳ giTdik. dedim ki şurda bi ḳonuşma yapalım. herkes bir tarafda birasını çekiyor, ḱāt oynuyor. dedim arḳadaşlar bi om ‿beş daḴġa bana müsāde edin ben ġonuşcām, ḳonsolosluḴdan geliyorum. netīcede orda bi ġonuşma yaPdım. imam oldūmuz için, görevli oldūmuz için herkez bizi orada dinliyolardı, dinlediler ve ḫaḳ verdiler. om beş daḴġa geşdiKden sōra kesiyorum, kesme hocam biraz dā devām ‿et dediler ve biraz daha devām ‿eTdik. netīce itibaríyla orada bir meşcit aşma, ramazan da yaḴlaşmışdı, orada bir meşcit aşdıḳ. bugün diyānet işleri başġanlığının en ḳuvveTli meşciTlerinden, cāmilerinden bi tānesi o dedīm yere açılmış oldu. buraya geldīmiz zaman gelenlerin çoḳları kendilerini bu almanların *ġasthawuz*larında [gasthaus] ḳaybeTmişler ama buraya din görevlileri gelip de teşkīlaTlı bir şekilde çalışmaya başlayınca buradaki vatandaşlar yine kendi kültürlerine döndüler. bizim çalışma ateşeliinde lisānı iyi bilen arḳadaşlar vardı. onlardan biras ders aldım. ondan sōra *erlangen* [Erlangen] ünüverstesinin lisān bölümüne ḳaydımı yaPdırdım. haTdā dört sene devlet beni müsāde eTseydi doḴdora için hazırlıḳ yapıyordum *erlangen* ünüverstesinde ve oralarda çalışma ateşeliinde bulunan arḳadaşlardan almancayı kendimi ifāde edecek tarzda ōrenmiş oldum. bin doḳuz yüz yeTmiş sekiz, yeTmiş doḳuz yılında bizi geri çeKdiler. yeTmiş yedide geldik bi buçuḳ sene sōra bizi geri çeKdiler. ben giTmedim burda ḳaldım. başḳonsolos dedi ki: hocam

dedi, ben dedi, *ştatat*a [Staat] yazı yazcam sen dedi burada dedi burdaki cenāze işlerni almanlar yapıyor dedi. sen bu cenāze işlerini orġanize et, dedi. aḫlıma da yaTdı. netİcede cenāze işine başladıḳ. ġurbeTte ḳalan ġariybanlar, yüzlercesi ḳaldı burda. bir ḳısmı parasızlıḲdan ḳaldı, bir ḳısmı da işde çolū, çocū burada. yā biz türkiyeye gidemeyis, türkiyedeki köyümüz, kentimizdeki mezarlıḲlara gidip babamı ziyāret edemeyis. burda ḳalsın da burda babamızı ziyāret edem diye burda ḳaldılar yāni. almanyada ḳalmak işini yoluna ḳoyanlar için zor deyil. ḳoyamıyanlar için çoḳ zor. aylesinden ayrılmış, çocuḳları bi tarafa giTmiş, hanımı bi tarafa çeKmiş, kendisi *sosyalamT*dan [Sozialamt] yaşıyor ve fazla bi para ḳazanamamış ondan sōra evini kirāsını zor ödüyor ve geçinebilecek ġadar eline bi ḫaşlıḳ veriyor almanlar. onların bugün perişān bir halini görüyorsun. hiç kendisine baḳmamış perişan bi vaziyeTde dolaşıyorlar hālen buralarda. bir vatandaşınız vefāt eTdi. ḳonsolosluḳ onuŋ aḲrabālarına türkiyeye telġıraf çekiyordu. bu cenāzeyi biz türkiyeye gönderecēz parası var mı, yoḳ mu, gelsin baḲsın. on sene om beş sene burda çalışmış cenāzesini götürecek ḳadar para biriKdirememiş ġariybannar. ē o zaman ne yapacaḳ, düşüncen ne ki? allah allah diyorum yā. en sonunda alman *sosyalamt*ı burda defnediyor onu. ben buraya geldiimde dört tāne çocūm vardı. haTtā çocuumun bi tānesi ortaoḳul bire gidiyodu. anneme dedim ki, anne bu çocuḳ senin yanında ḳalsın, burda oḳusun. biz oraya gidēsek şimdi oḳuyamas. dedi ki yavrum herkesin sevdİ yastıḳ başının altında olur. çocuḲlarıŋı al götür, dedi. elḥamdülilla geldik buraya. burda çocuḳlarımızı kimisini *kinderġartın*a [kindergarten], kimisini ilḳoḳula, kimisini ortaoḳullara ḳaydeTdirdik. ōlan çocūmun bi tānesi *darmştaT*da [Darmstadt] endüsrİ müendisi oldu. bi tānesi gine *mayıns* [Mainz] da doḲdur oldu tıp oḳudu. benim en büyük ḳazancım burada iki tāne çocūmu yüksek tahsil mēzunu yaPmam. yāní onnara eğitim vermek, onları güzel bi maḳāma getirmek oldu. bir gün *kölün* [Köln] tarafında bir cenāza almaya giTdim. orada bizim hemşerilēden bi

tānesi beni gördü. dedi ki yā hocam sen türkiyede sayılı bir hocaydın, bȍle cenāze mi çeKmeye başladın falan dedi. o beni çoḳ eTkiledi. o anda keşge gelmeseydim dedim yāni niye geldik dedik tabī̇ ama taḴdī̇ri ilāhi böyleymiş. cenābı haḴġın dediinden başġa bir şeye gönül veremeyis. bir yapraḳ gibi nereye düşecēmiz belirsis. ançaḳ allah bilir düşecēmiz yeri. ġurbeTte ḳaldīm için pişmānım. neden, sevdiklerimden, aḴrabalarımdan emmilēmden, amcalāmdan, ḳardeşlerimden uzaḴda oldūm için. āniden bi cenāza çıḳıyo gidemiyosun. āniden birisi hasda oluyor, ameliyat oluyor, başına gidip geşmiş olsun diyemiyosun. bu baḳımdan o buruḴlū yaşıyoruz yāni. ḳardeşim vefā̇t eTdi cenazesine yetişemedim. diyorum ki çocuḴlarınızı muTlaḳa oḳuTmaya çalışın. efendim bizim çocuḴlar oḳumuyor, oḳuyamas. yoḳ oḳuyamaz diye bir şey yoḳ. burada benim çocuḴlarım buradaki çocuḴlara örnek oldu. şimdi burada auḳaTlar var, şimdi burada mőhendisler var. efendim doḳdorlar var. yāne hiç yabancıya muhtaç deyilis. buranın nī̇meTlerinden istifā̇de eTmenin tek yolu oḳumaḴdır. bir sanat sāhibi olmaḴdır. burada sanata çoḳ önem veriliyor. eyitim, eyitim, eyitim. bizim vatandaşlarımızın burada en büyük noḴsānı çocuḴlarının üzerine eyilmiyolar. apartuman alīym, ev alīym, arsa alīym. ē, çocuḴlara. çocuḴlar burda kiliselerde, kiliselerde kendi taraflarına çekiliyor. onlara kilisenin ādeTleri, örfleri ȍretilmeye çalışılıyor. onları, onların kuçāndan çekip kendi eyitimini verebilen babalar burada başarılıdır. ammā çocuḴlarıyla ilgilenmeyenler başarısızdır. türkiyedeki vatandaşlar: yā almanyaya ḳapā bi aTsaydım… buraya gelenler de diyorlar ki keşge gelmeseydim. almanya sevdāsı, avrupa sevdāsı, kimilerine mezar olmuşdur; kimisilerne, kimilerne de yücelTmişdir yüKselTmişdir. kendisini tutabilen ḳafasını çalışdırabilenler bu memlekeTde bi ḳaç ġuruş biriKdirmişlerdir. ben buraya dört seneline gelmezden önce bir aylıḳ, git de orda bir aylıḳ hocalıḳ yap, gez de gel deselerdi ben almanyaya ayāmı basmazdım. almanyaya gelmezdim yāni. benim duyġum bu. gerçek samī̇mi olaraḳ bunu söylüyorum. giTmek de zor ġalmaḳ da zor. şimdi ben

meselā artıḳ yeTmiş yaşıma girdim. giTmek istiyorum burada taḳıntılarımız var, yatırımlarımız var. onların başında beklemek mecbūriyetindeyiz. bizim büyük ‿ōlan döndü, kesin döndü. o aŋḳarada işler yapıyolar. şimdi küçük ‿ōlan da burda çalışıyor. burda küçük torunlar var, ayle var. işde onnarnıŋ yanında ḳalalım, onlara da destek ‿ olalım. doĺeyisiyle burdaki ḳazandıĶlarımıza da sahip çıḳalım diye gedemiyoruz yāni, bir türlü bıraḳıp gedemiyoruz. amma bir gün ya tabuTla gidecēs ya tabuTsuz gidecēs. allah nasıl nasib ‿edē bilmiyorum.

MesudeYeşil (Aydın)
Yaş: 68
Almanya'da bulunduğu şehir: Fürth
Almanya'ya geliş yılı: 1972
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/8-bolum-3487.html (erişim tarihi 14.02.2014)

VI

ḳırḳ bir senedir almanyadayım. iyi günüm de oldı̊ kötü günüm de oldı̊. memnūn ḳaldı‿m yer de oldı̊ üzüldüü‿m pişmān oldūm yer de oldı̊. seKsen üş senesinde gözümü ḳaybeTdím. o zaman daha çoḳ yıḳıldım. ben kendimi‿ ‿unuTdum zāten. ama çocuḲlarım, torunnarım hayat ḳurtulması, onnarıŋ bi iş sāyıbı olması, onnarıŋ güzel bi meslek sāyıbı olması, beni daha çoḳ muTlu ediyo. bana bi şans dā veselē zāten almanyaya bi dā adımımı bile aTmam. ismim mesūde yeşil. bin doḳus yüs ḳırḳ beş aydın do‿umlu. çocuḲlūmus köyde geşdi. tarlalarlan, afedēsiŋ hayvannarlan, baḲmaḳlan. tütün dikiyoduḳ, pamuḳ ekiyoduḳ ḳarpus ekiyoduḳ. onnarı çalışıyoduḳ. çocuḳ da olsaḳ mecbur çalışmaḳ zorundaydıḳ hepimiz. leşberlik yapıyodu babam da. üç ḳardeşdik. beşinci sınıf bitirdiKden sōna babam annem aydını taşındılar. aydında tekstil firmasına girdiler, ḳumaş fabriḳasına. ben de aTmış dört senesinde, aydın sosyal siġortalar hasdānesine hademe olaraḳ çalışmā başladım. ilk zaman bu işci bulma ḳurumuna giTdim bu hasdāneye yazılmaḳ için. dediler almanyaya işci alınıyomuş. ben de ḳaydoldum. dört beş sene hasdānede çalışdıḲdan sōna ḱaTlarım geldi. isdanbola geldik. mānelere girdik işde. ġontırol olduḳ. her şēmizi ġontırol eTdilē. temiz çıḳınca tamam gidebilirsiniz dedilē. iki tāne küçük çocuḲdan ayrıldīm ‿ için çoḳ üzgündüm. ben onnarı görmek ‿ için teKrā aydına geldim. iki gün sōra onnarı gördüm teKrā isdanbola geldik beyimnen. orda bizi aldılar. bi uçā bindik. uça‿ŋ ne oldūnu bilmiyos ki zāten. uça‿a bindik havada mı gidiyoruz yerde mi gidiyom hişbi şey hisseTmedim o zaman. sōra geldik üç sāt sonunda müniḥe. *dolmeçer* [dolmetscher] geldi, bizi ḳarşıladı. yunannı bi *dolmeçer*. aldı bizi elli kişi müniḥten sōra tirene bindirdi. iki sāt sōra *fürt*e

[Fürth] geldik, *fürt*e geldik. büyük bi esgi binaydı zāten *banof*un [Bahnhof] orda. oreye bizi elli kişi soḲdu. ben zāten ālamaḲdan hiş bi şey hatırlamıyodum. çocuḲları bıraḲdīm için, ayrıldīm için aylemden, hiş bi şey hatırlamıyorum. ne yaTdīm yeri biliyorum, ne girdim yeri tanıyorum. hiç bi şey hatırlamıyorum, hiç bi şey de düşünmüyodum. sade üç arḳadaş bizi bi odalara soḲdular üçümüz. biri alTlı üsTlü, biri tekdi. orda ḳalyoduḳ. elli altmış kişi tek bi mutfā ḳullanıyoduḳ. bi banyo ḳullanıyoduḳ. herkez yemēni kendi yapıyodu. kendi masırafını kendi görüyodu. gidiyoduḳ önce gelen arḳadaşlarnan alışverişe. almanca bilmiyorus, kimseyi tanımıyorus, avcumuzu paraları dolduruyoduḳ, açıyoduḳ avcumuzu ḳasaya varınca. ḳasadan ḳadın bizi aldīmızı hesaPlıyodu, alcá ġadā parayı alıyo, ḳalanını diyodu çantana ḳat. ondan sōna alıyoduḳ arkedeşlarnan, gene üç arkedeş, alışverşimize teKrā *heim*in yolunu tutuyoduḳ. çalışırken ālıyodum işin başında. *mayister* [meister] geldi, bir arḳamı sıvejledi benim. annayan bi edirneli *dolmeçer* türk vardı, bi bey. onu getirdi geldi. dedi: bu hep ālıyo. iş yapāken niye ālıyo, derdi ne, bi sorar mısın? adam geldi. niye ālıyon ḳızım sen dedi. ben dedim iki tāne çocuḳ ḳaldım türkiyede, onnarı özledim dedim, onu içi ālıyorum. adam dedi, senin çocuun mu var, evli misin? evet, dedim. adam üzüldü, alman üzüldü. bir gün gene çalışıyodum işin başında. nerelisin diye sordu bi arḳadaşım. banTda çalışıyodum. dedim aydınıyım. ā dedi şıtansarayda aydınnı bi bayan var dedi seni onnan tanışdırīm. tamam dedi ōlen yemēnde getir buraya tanışalım. ōlen *pawze*sinde [pause] getirdi, geldi. allah rāzı ōsun. o da bizim aydın en tanıdīmız tanıdıḲların gelini oluyomuş. allah onnardan çoḳ rāzı ōsun. onar beni hemen ev buldular. tanışdıḳ. cünk beyim getircem ev bulmam lāzım. kimseyi tanımıyorum. tercümannıḳ eTces diyola, eyisi de va kötüsü de var içinde kötü insannarımız da çoḳ vardı. ḳandırıyolādı bayannarı senin ḳocanı getirces, getirmiyolādı. onnar beni ev buldular. *ḫırşenşıtırasede* [Hirschenstraβe]. üç ayle oturuyoduḳ. orda da üç ayle bi tualeti ḳullanıyoduḳ. üç ayle bi banyo ḳullanıyoduḳ.

muTfaḳ yoḴdu. iki oda iç içineydi. adam benden alıyodu yüz yeTmiş eyroya kendi bedavaya oturuyodu. bana güçük ocaḳ verdilē. onun üsdüne yemēmi yaPdım. tabaḳ tencire arḳadeşler verdi. gidip alamıyosun da annamıyosun. annayıp alınceya ġadā ocāŋ üsdünde yemek yaPdım ġasteyi serdim otudum ḳuru yerde muşambanın üsdünde yemek yedim. seKsen üç senesinde gözümde kücücük bi leke geldi. doḴdura giTdim. doḴdur hişbi şey söylemeden bana meKdup yazdı dedi *erlangen*e [Erlangen] giTceKsin. iş yerine geldim, *sufort* [sofort] *erlangen*e giTceKsin, dedi. ḳılinī dedi gös ḳılinī. iş yerine geldim, *maysder*ime söyledim. bana izin veriyo musunus? böle böle gös doḴdoru bana *erlangen*e gönderdi. üzülme dedi *fıraw* [frau] yeşil dedi, ufaḳ bi şeydir dedi, senin gözünde hişbi şey yoḳ git dedi. giTdim *erlangen*e, *erlangen*de meKdubu oḳudulā teKrā beni orda ḳontırol eTdilē, her şey yaPdılā. dediler hişbi şey söylemediler. eve giTceKsin gecelik mecelik çantaŋnan gelceKsin üç gün burda ḳalcaḴsın. bis sana daha derin ḳonturol yaPcaz dedilē. eve geldim eşyālarımı toparladım, giTdim *erlangen*e. bana bütün ronTgen çeKdiler, ḳonturol eTdile. yirmi tāne asistan diKdiler bōle ḳarşıma. pı̣rofösör *fıraw* yeşil dedi *dut mia layt* [tut mir leid] senin gözünü almaḳ zorundayıs dedi, hiç bi şey demeden. bu ḳadın acabā pisḳolojisi mi bozulur, yoḴsa bi dePresyon mu geçirir, ḳafayı mı yer. hiç aḳıllāna gelmedi. onnarı ōle deyince ben ālıyaraḳ hişbi şey, almancam da o zaman fazla deil, hemen beyime telefon eTdim. dedim bōle bōle diyolā memet. saḳın dedi hişbi yeri imzālama. ben dedi bi balıḳesirli arḳadaş vadı onun ōlunu getiriyom, tercüman olaraḳ. sen saḳın bi yeri imzālama dedi. sōna getirdi bana tercümanı. içeri aldı doḴdorlar, ḳonuşdu. demişler ona gözünü almassaḳ sōna beyine gider, saḳat ġalır. tamam dedik bis eve giTces. ḳalmaḳ isdemiyom, üş gün ḳafamı dinnemek isdiyom, dedim. tamam dedi onar, bis sana müsāde ediyos. ne zaman arzu edeseŋ gelebilirsiŋ ama bir havta içinde gel dedile. hiç gün ḳaybeTmeden aldım valizimi geldim *erlangen* hasdāneye. işde en çoḳ o zaman çoḳ üzüldüm. çünkü üş dāne

çocuḳ var n‿olcāmı bilmiyorum. iyi mi olcam dā kötüye mi giTcek. ondan sōna deyişdi. bir sene hiç uyḳu hapı almadan hiç uyuyamıyodum. tam bi sene. hayātım gözüm alındıḴdan sōna daha çoḳ deyişdi. işde ondan sōna çoḳ pişmān oldum. izine giTdīm zaman teKrā buraya gelmek isdemedim, gözüm ḳaybeTdiKden sōna. türkiyede de yaşasam belki bi ra‿atsızlīm olur, gözümü ḳaybederim, ḳolumu ḳaybederim ama evlatlarımdan ayrıldīm için, çoḳ gözyaşı döKdūm için, ben bahāne onnara buluyom, üzüntüden. doḴdor dedi *fıraw* yeşil dedi, bir üzüntüden olursuŋ bir meraḴdan dedi. ḳanser diye bi hasdalıḳ yoḳ dedi ba‿a alman. ameliyaTdan sōna keşge dedim giTmeseydim. belki burda türkiyede olsaydı belki bu hiç başıma gelmezdi dedim. şu anda oldu olan ama çocuḴların hayātı ḳurtuldu. evde ḳalsam almanyada hiş duramam. aşā yuḳarı seKsen yedi senesinden bāri ben boşum. benim yaşamım bi günde nasıl geçiyo? saba ġalḳıyom, doḳuz bucuḴda geliyom düKġan açıyom. düKġanı müşderiler geliyo. moḥabbet ediyom. onnarlan vakit daha çabuḳ geçiyo. yedide ḳapatıyorum, eve gidiyorum, yemēmi yiyorum, yatıyorum. ben uçā binerken almanyada ḳırḳ bir sene ḳalacāmı zāten düşünmedim. o sebePden de gelmedim. en fazla beş ‿altı sene ḳalırım bi ev alırım ondan sōna teKrā döner giderim dedim. ama malesef ḳırḳ bir sene genşlik hayātım hep burda çürüdü, giTdi, biTdi. benimnen gelen arkedeşlerin ço‿unuŋ yuvası bozuldu. kimisini ḳumarcı yaPdı, kiminin alḲolik yaPdı, kiminin esrarkeş yaPdı. o yüzden sürülenner çoḳ oldu. bu yüzden yuvalar dağılannar çoḳ oldu. evlaTları perişan olan çoḳ oldu. anne baba ayrılınca çocuḴlar da perişan oldu. çoḳ şükür bizim öyle bi sorunumuz yoḳ şu ānā ḳadar. artıḳ bundan sōna da olmaz tāmin ediyom. ġurbet deyince önce amān çoḳ ġurbet çoḳ uzaḳ bi yer. gelmeseydim, aylemden ayrılmasaydım dedīm zamannar çoḳ ‿oldu. ama şimdi yirmi seneden sōra artıḳ ġurbet bana aydınnan izmir gibi geliyo. ḳırḳ bir sene ḳaldım ama hiç bōle ısınaraḳ ḳalmadım ben burda. hep işde çocuḴların sāyesinde. işde geldik bureye bi adam olalım, bi iş sāyıbı olalım. hani

giTdik mi burda, on sene, on beş sene türkiye izine giTmiyenner var. evi damı olmıyannar, cebinde şu anda yol parası bulamıyan arḳadaşlarım var. almanya benim vatanım deyil olamaz da. vatanım türkiye. ben hiçbir zaman almanya āit görmedim kendimi de, görmüyorum da. ısınamadım. parası güzel ama ısınılcek bi memleket deyil. yazı belli deyil kışı belli deyil. havası belli deyil suyu belli deyil. bizim orda türkiyede dereden su içersin ama burda çeşmeden su içemiyosun. bir gün gelcek elbeTde ölces. işallaḫ türkiyede ḳalırım. çünkü o tabuta binmek nasīb ‿ olmasın. uçāŋ altında da gelmek nasīb ‿eTmesin allah.

İsmet Fıçılar (Makedonya)
Yaş:69
Almanya'da bulunduğu şehir: Düsseldorf
Almanya'ya geliş yılı: 1966
http:/www.trtturk.com.tr/arsiv/1-bolum-2852.html (erişim tarihi 14.02.2014)

VII

ben ismet fıçılar. bin doḳuz yüz ḳırḴ ‿ dört senesinde makedonyanın ibirli köyünde doğdum. bin doḳuz yüz elli beş senesinde oralarda işlerimiz terz giTmeye başladı. türkiyeye göç ‿eTdik. hijbi şeyiniz yoḳ. göşmensiŋis. arḳanız önünüz yoḳ. dayınız yoḳ paranız yoḳ. fazla umūdunuz yoḳ. ḳalḳınma imḳanıŋız yoḳ. diyosunuz ki ya ben nápıcām. giTdĪŋis hijbi ḳapı size açılmıyo çünki yaḳınınız yoḳ hijbi yerde. yaşam şaTları kötü oldū için beki düzelir umuTlarıyla almanyaya geldim. biz fabriḳa işcisi olara' yazıldıḳ. fabriḳa işcisi olara' isdek gelmiş. bize mekdup yolladılar. falan tārihde gel māyene olcaḴsın. giTdik çoḳ sıḳı māyenelerden geşdik. dişimize başladılā, başımıza başladılā her şeyimizden ḳontırol eTdilē. üç sefer orda māyene oldum. ondan sona isdanbula geldik. isdanbulda yine alman doḴdorlara māyene eTdi. hep her şeyimizin sā oldūna inandılar ve bize biletimizi verdiler. o içimizdeki isdek bize fazla düşünmeye imḳan vermiyodu. nápālāsa yaPsınnā müyim ‿olan bis gidelim zengin olalım. çalışalım zengin olalım. başġa ne hissedecēm ben. fakir adam ne isdē. isdanbulda tiren isdasyonuna geldĪm zaman içimde bir sevinç vardı. vay bē avrupaya gidiyorum. o zaman başġa hijbi şey hisseTmiyosun. tirene bindik. herkez çünki aynı yolda aynı yolda oldū için fazla bi şey düşünmüyosuŋ. vay be, gidiyoruz! bindik tirene. yalıŋız tirene bindĪm zaman ne zaman tiren düdūnü çaldı, hareket hāline başladı orda iki üç yaşlarında bi çocuun çoḳ uzun bi nāra aTdı, babası gidiyodu, babā. o zaman çoḳ duyġulandı herkez benim gibi. ayrılıyodu çocuḳ babasından. babası ālıyodu, çocuḳ da bārıyodu. orda çoḳ duyġulanmıştım. üj gün üj gece yolda ḳaldıḳ. almanyaya müniye [Münih] gelinceye ḳadar. orda tiren durdu. burda rotar oldu. almanya ne zaman müniye

indim işte o zaman bana ġariPlik çöKtü. o zaman dedim vay be yalnızım be. çünkį benim ‿evde benden başġa ġurbete giden yoĶdu. ilk defā ben gelmişdim. öyle bi şeye demek içim hazırlıķ… yav dedim ben geldim buraya. yolunu bilmėyom, dilini bilmėyom. herkez yabancı. nápacām ben burda, derken sorduķ bize aŋķı tirene binecēmizi gösderdiler. o tirende ahbap oldūmus, üj gün ahbap oldūmus arķadaşlar herkes başġa başġa yerlere gidiyodu. orda; ben, bi tanımadīm arķadaj aynı tirene bindik berāber. ķaḫdıķ müni isdasyonundan *münsder*e [Münster] gelcekmişis. yedi sekis sāt yolda... bindik oraya ne zaman gelecēs soruyoz adamnara bi şē de söylüyo ama biz annamıyoduķ ki. teKrā soruyoz. *münsder* isdasyonuna geldik. elimizden tuTdulā dedile burası. indim aşşa. gösderiyom, ķartımı gösderiyom: *norton*a [Norton] gidecēm, *norton*a gidecēm. adam *bus* diyo ama otobüsün *bus* oldūnu bilmiyoduķ ki. bi iki sefer sordum. adam teKrā söyledi, teKrā söyledi. bu defā adam içerledi. beni tuTdu ķolumdan götürdü otobüSün ķapısına ķadar. buraya bin, bindim. ordan geldilē otobüSle *ġronova*ya [Gronau] getirdile. gece sāt on iki falandı. yatāmız yoķ, otelimiz yoķ. bizi aldılā götüdülē bi lojmana. allaʾ rāsı olsun bana orda bi emāneten yataʾ verdile. üj gün uyuyamamışdım yolda hij. yaTdım bi ķaş sāt sōna o yatāŋ sāyibi geldi, ķaldırdı beni. neyse ricā minnet orda bi çay işdik. sabah oldu giTdim fabriķaya. bana bi pantolon verdile, bi gömlek, çalışmaķ için. orda hazırlıĶsızdıķ. iplikçi olaraʾ başladım ʿama ipliKçilī bilmiyodum. iki üç ay onu ōreTdiler. yāni orda bize çalışmayı ōreTdiler, işçilī ōreTdiler. bis çalışıyoduķ ʿama başġa türlü çalışıyoduķ. yāní burda bilinşli işçilii ōrendik, çalışmayi ōrendik. ben türkiyede ustaydım diye öünüyoduķ, ustaydım. almanyaya geldīm zaman halbuki usda deilmişis. biz orada başġası hesaPlıyor, biz yalıŋıs dişliyi taķar tamam oldu mu dėye gider şefe sorardıķ. burda ʾesabı da usda yapıyo, ķontırolu da usda yapıyo. sen çıķardīŋ ķaliteden sorumlusuŋ. orda sorumlu dėyildik. yaní burda usdalıı teĶrā başdan oķuluna yolladılar. ķursuna giTdim ōrendim.

ondan sona usta oldum. germanya firmasına bin doḳuz yüz yeTmiş üŞ senesinde *royTlingem* [Reutlingen] tekstil oḳulunu bitirdiKden sōna geldim iŞ başı yaPdım. iyi anılarım va. güzel günlerim, güzel yıllarım geşdi burda. pişman deḭlim. oḳuduḳ, çalıştıḳ parasını ḳazandıḳ, onun hayātını yaşadıḳ. bu fabríḳaya girdiim zaman burda şò oturaa oturuyodum. bu oturaḴda benim çoḳ ají ve çoḳ taTlı anılarım oldu. evlilik aşamam; annemlē babamlā görmüşle eşimi. ben de ḳayınbirāderimle berāber çalışıyodum. nāsibimiş; onnā beyenmişlē, onnā ḳarar vermişlē. bize söyledile. bize de fazla.. bizim zamānımızda ben beyendim, ben beyenmedim… annemler babamlar ḳarar vermişler. biz de tālip olduḳ. ḳırḳ ‿altı sene oldu yaşıyos. üŞ tāne çocuum oldu, altı tāne torunum oldu. allah iyi bir eş verdi, beni anlayan bi eş verdi. çoḳ kitaba āşıḳ ‿ıdım. kitabımı aldım, sipora meraḴlıdım, sipor yaPdım. ḳırḳ yedi seneye isdediKlerimin çounu sīdırdım çoḳ şükür. burda yaşamı idāme eTdiriyorus. çocuḳlarım torunnarım burda. kendi ʾevimiz var. ʾeşimiz dostumuz var. iyi de giTmişim, iyi de ḳalmışım onun iyi bunun kötü… eğer ki gerçekden inanıyorsaḳ, ḳadere inanıyosaḳ ḳader bunu bȭle isdemiŞ bȭle yaPdıḳ. gerçeKden allaha inanmış insan, başına gelenlerden ḳaderde oldūna inansın ġardeşim. burda ḳalanlar için benim şu anda hiŞbir nasíhatím yoḳ. herkez zāten yolunu çızmış. herkezín yolu belli artıḳ. cāmiye giden, cāmiye gidiyor. başġa pilanları olan geziye giTmek isdeyen geziye isdiyo. zaten yazın ihtiyācımız olan, ülkemize gidip izinimizi yapıyoz. aḳrabālarımızı, ḳalannarı ziyāret ediyoruz. benim nasíhatım benden sōna olan çocuʾlarımıza torunnarımıza. onnar kendilerine güvensinner, başḳalarında deyil kendimizde olsun. herkes yolunu çızsın, inansın ve inandīnı muhaḴḳaḳ yaPmaya ḳarar versin. oḳu, ȭren, ȭret, yaşa ve çevreni yaşat. çolūnu çocūnu yaşat. demek ki oḳuycāz, ȭrenecēz, yaşıycāz ve yasatıcāz. ēr atalarımız dediyse, sekiz gün ömre doḳuz gün iş. yāní arḳamızdakí paraya güvenip de geri dönülmez ḳardeşim. çalışcās, çalışcās, çalışcās. son yıllarda bu taşları yaPdıḳ. bāçada büber

ekiyoz, salatalıḳ ekiyoz, çimenneri biçiyom. bāçemis çoʾ güzel oldu. çiçeklerimiz, büberlerimiz, meyvelerimiz, bu a͡aşların hepsini ben kendim yetişdirdim, ufaḴdan. ceviz a͡acını kendim cevizden yetişdirdim. kiraz a͡aşlarım, sovannar, şu ḳabaḴlara bak. kimisi makedonya cinsi, kimisi türkiye cinsi. her şeyimiz güzel. burda ömür tüketiyoz artıḳ. ben ismet fıçı olaraḳ burda ḳırḳ yedi senem burda geşdi. ben iki vatannı olduu͡ma inanıyorum artıḳ. çocuʾlarım torunnarım burda. vatanımı da seviyorum, bayrāmı da seviyorum. yaḳınnarımı da aḳrabālarımı da seviyorum. ama ḳırḳ yedi senem burda geşdii͡ için buradaki hayatımı da seviyorum. oraya gidiyorum burayı özlüyorum, buraya gidiyorum orayı özlüyorum. ne oluyo iki vatannı insannar olduḳ. bunu yaşamayannar ḳabullenemez ama biz bunu yaşıyoruz artıḳ. bu demek deyil ki biz burda ḳırḳ yedi sene ḳaldık ʾer şeyimisden ḳoPduḳ. ġurbeTde olan insanın vatan aşġı başġadır, bayraḳ aşġı başġadır. allah vatanımıza, bayraı͡mıza, milletimize selameTler versin. biz onnarın hasretinnen yaşıyoruz ama buraya da alışdıḳ. burayı da seviyoruz. ama orasını da seviyoruz. çünkü bizim ejdādımızın vatanı. vatan, bayraḳ çoḳ müyim ōlum. vatan, bayraḳ tārif edilmeyecek ḳadar büyük. allah hijbir kimseyi vatansız ve bayraḴsız bıraḴmasın.

Sadriye Nişli (Bolu)
Yaş: 71
Almanya'da bulunduğu şehir: Nürnberg
Almanya'ya geliş yılı: 1970
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/2-bolum-3005.html (erişim tarihi 14.02.2014)

VIII

ne kötü bir gerçek ki hayat bana şunu õreTdi güzel çocuķlarım: eyer allah bir ķader yazdıysa annına onu deyişdirmeye bizlerin āciz ķul olaraķ hiçbir gücümüz yoķ. bizim ķaderimiz doğmadan yazılmış. buraya geldiKden doķuz yıl sōna geldik üç sene sōna döneceKdik, dönemedik. ben sadriye nişlī, aslen dōma büyüme boluluyum. yirmi beş mayıs bin doķuz yüz ķırķ ‿ ikide boluda dōdum. çocuĶluķ yıllarım aylemle boluda geşdi. boluda yaşadım. anem babam aylem çoķ osmanlı bi ayleydi. bolunun köKlü bi aylesiydi. çocuĶluķ yıllarım çoķ güzel geşdi. dört ķardeştik, üç ķıs bir erkek ķardeşimis vardı. bin doķuz yüz elli yedi yılında eşimle allah evlilik yaPmaķ nasīb ‿ eTdi. birbirimizi severek, āşıķ ‿olaraķ evlilik gerçeKleşdirdik. haTdā şöyle diyebilirim, ķara sevdaydıķ. ben oķuyordum, lise yıllarımdaydı. çoķ mutlu giden evlilīmizin yanında bāzı aĶsamalar meydana gelmeye başladı. benim eşim diş teKnisyeniydi. evlendīmiz yıllarda bir diş hekimiyle berāber düzcede çalışıyordu. eşim annesini babasını ābeyni peş peşe ķanserden ķaybeTdi. çoķ büyük bunalıma girdi ve dolayısıyla bu ķayıPlardan sonra tırafik ķazāsı olayı yaşadı. kendisi bir tırafik ķazāsı geçirdi kendi arabasıyla. şöför öldü. o aralarda da çoķ samīmi aylece görüşdūmüz iş bulma ķurumu müdürü vardı, kemaĺ bey. ķulaĶları çınnasın, bir aĶşam şaķa olaraķ dedi ki āmet bey sadriye hanım gelin sizi almanyaya göndereyim. siz çoķ fāĺ insannarsınız. inanıyorum bi ķaç sene içinde āmet bey de bu acılarını unutur. haTdā gelirken māyenāne için daā modern çiazlar getirebilirsiniz. bize bi öyle şaķayla bir teKlif sundu. üzerinde durmadıķ bile. faķat dā sonra neden olmasın dedim kendi kendime. acabā eşim için bir deişiKlik olur mu. yāni çünkü almanyaya gelmek, para ķazanmaķ, hani õle insannar var ki almanyaya

bi ideal üzerine geliyolar. gidelim para ḳazanalım, ev alalım, işde bi şeyler yapalım. bizim böyle bir amacımız yoḳdu. maynānemiz vardı, arabamız vardı, evimiz vardı, paraya ihtiyācımız yoḴdu. boluda çoḳ hatırı sayılır bir ayleydik. kemal bey şaḳayla başladı, işi haḱiḳate çevirdi. bir haftada pasaporTlarımız dizayn edildi ve biz işçi bulma ḳurumuna geldik. dolayısıyla eşim o māyenelerde, o zaman alman doḴtorlar geliyodu mecīdiyeköye, īneden iPlie alacaḴları kişileri māyne ediyorlardı. ben ḳazandım mayneleri eşim ḳaybeTdi. dolayısıyla eşim geriye döndü ben dedim ki giTmeyim. yoḳ dedi mādemki bu niyeti birliKde gerçeKleştirdik, bu yola birliKde çıḴdıḳ sen git. allah nasīb ‿ederse ben de gelirim. gelemezsem sen geriye dönersin. ilk uçaa bindīm anda sanki yüreimde bi şeyler ḳoPdu. çünkü eşimi ve evlādımı geride bıraḴmışdım. bir ōlumuz vardı. bin doḳuz yüz elli sekiz doumlu, ismi recep olan bir ōlumuz vardı. ḳaybeTdiim ‿ için duyġulanıyorum. onnarı geride bıraḴmışdım. benim yüreğim gerideydi. dedim ki allahım bana yardım ‿et, en ḳısa zamanda eşimi de evlādımı da alabileyim. uçaa bindim o iki sāTlik, iki buçuḳ sāTlik uçuş bana sanki yirmi dört sāT ḳadar uzun geldi. zaman geçmek bilmiyordu. münihe [Münih] geldik, orada geceleTdiler. sabahleyin ḳāvaltı olaraḳ bi erzaḳ, bi ḳumanya verdiler. hiç alışġın olmadīm şeyler. tabi bambaşḳa bi yere geldim, bambaşḳa bi dünyāya geldim. geldīm gece oturdum sabā ḳadar eşime sayfalar dolusu meKduplar yazdım. burası bize āit bir yer dīl, biz burda yapamayız, ben hemen geriye dönüyorum. faḳat ben buraya geldiKden sonra eşimden bana destek meKdupları gelmeye başladı. mādemki bir şey için bi amaç için o ḳapıyı açdıḳ sabreTmeye çalış. ben de gelīm birliKde döneriz yapamıycaḳ olursaḳ diye ve dolayısıyla ben iki ay içerisinde hemen gereKli araşdırmaları yaPdım, *arbaysamtı* [Arbeitsamt] ōrendim. elimde bir sözlük her gece on, on beş kelime ōreniyorum. derdimi anlatabilmek, kimseye muhtāç olmamaḳ açısından. ilk alışverişe çıḴdım sözlūmü evde unuTmuşum. yumurta alıcām, yumurtanın ismini

bilmiyorum. yumurtayı görüyorum ē yāni bi şey söylemem Íāzım, yumurta isdīcēm ama bilemiyorum. aĶlıma da gelmiyo. yanımdaki arķadaşıma dedim sen bilyo musun: hāyır. dedim ki ķolayı var bunun: *hallo* dedim, baĶdı. ġıt ġıt ġıdāķ dedim. yumurta isdiyorum. güldü bana, annadı dedi. haTdā et almaya giTdik. tabī dedim ki ķorĶdum. hangisi domuz hangisi doŋuz var bilemiyoruz hangisi dana eti. arķadaşıma dedim nası söylīcez. dedi ki çoķ ķolay: yumurtanın taĶlidini yaPdın, bunun da taĶlidini yaparsın. onun için de dananın sesini yaPdıķ hangisi diye. işāret ‿eTdi verdi bize. bu unutamadīm ķomik bi anımdır. yāni günnerce güldük buna. iki aylıķ işçiyken derdimi anlatabilecek cümleleri bir meKdup hālinde buldum yazdım. bir meKduPla kendilerine verdim. dedim ki: bana bir hafda izin verin. muhaĶķaķ türkiyeye gitmem Íāzım. eşimi alıp getirmem gerekiyo, çocūmu alıp getirmem gerekiyo ve dolayısıyle o izini alabildim. uçā bindim isdanbula mecidiyeköyüne giTdim. bu hiç unutulmıycaķ bi anımdır. aşşāda *infermasyon*dan [information] anons yaPdırıyorum: ahmet nişli; müracāta gelin, bekliyeniniz var. eşimin haberi yoķ. yāni eşim rüyāsında görse inanamıycaķ. ben almanyadayım, iki aylıķ gitmişim. müracāta geldīnde beni gördū zaman da eşim bayġınnıķ geçirdi. dur dedim bayılman için gelmedim, seni dirilTmek ‿için geldim. dolayısıyle māyenelere berāber girdik. tabi eşim çoķ muTlu oldu beni görünce. ķazandıķ. pasaportumuzu aldıķ evimize döndük. iki gün toparladıķ. ōlumun pasaportunu yaPdım. ōlum, eşim ve ben isdanbula geldik. sirkeciden ġardan eşimi tirene bindirdim cumartesi günü. iki sāt sōna ben havālanına uçdum ve ōlumla birliKde *nurunberk*e [Nürnberg] geldim. pazartesi günü giTdim. eşimi havalimanından ķarşıladım ve ertesi günü fabrikama, *mayister*ime, *objeKlayter*ime [objektleiter] tanıştırdım. *montīrerin* [montiererin] olaraķ aynı *abtayluŋķ*a [abteilung] işe başladı. bir iki ay içersinde ōlumu da aynı *abtayluŋķ*a ōrenci olaraķ *eleKtıromekāniker* [elektromechaniker] olaraķ aldım. dolayısıyle eşim, ōlum ve ben aynı *abtayluŋ*da aynı *mayister*de [meister] aynı şefte, bu şekilde aynı firmada

çalışdıḳ. biz gȳyā derTlerden ḳaştıḳ türkiyeden. eşim annesini ḳaybeTmesinin, babasını ḳaybeTmesinin ābeyni ḳaybeTmesinin acısını unuTdurim diye bir iki senelīne buraya geldik, faḳat ne yazıḳ ki acılar ḳader yaḳamızı bıraḴmadı, dönemedik. bin doḳuz yüz seKsen bir yılında ben babamı ḳaybeTdim. altı mayıs bin doḳuz yüz seKsen bir, ḳadir gecesiydi, o gece. hiç unuTmuyorum. gelen bir telġırafla türkiyeye uçtum. babam beyin ḳanaması geçirmişdi, hasdānede ācil bölümdeydi. son nefesinde ḳadir gecesi son nefesinde bana bir vasiyeTde bulundu, dedi ki: ḳardeşinin yuvasını ḳuramadım. ben biliyorum artıḳ bu gece benim son gecem. kardeşini sana vasiyet ‿ediyorum. bana söz ver, onun yuvasını ḳurucaḴsın, evlendiriceKsin diye ve ben rahmeTli babacīma dedim ki: baba eğer allah bana ömür verirse söz veriyorum ḳardeşimi ben evlendiricēm diye söz verdim. babamı ḳaybeTdim o gece. seKsen ikinin a‿ustos ayında ḳardeşimin düyününü yaPmaḳ üzere türkiyeye giTdim, münübüsle ve *vōnvāġın*la [wohnwagen], ōlumla birliKde. gelinim, ōlum, eşim aylece ḳardeşimin düynünü yaPdıḳ. diyebilirim ki yer yerinden oynadı boluda. dediler ki: göze gelebilirsiniz allah sizi nazarlardan ḳorusun. hakīḳaten çoḳ bambaşġa bi düyün oldu. anneliler babalılar böyle düyün yapamıyo sadriye hanım, her zamanki gibi gine büyüKlūnü gösterdin, ḳardeşine annelik yaPdın, dediler. altı a‿ustosta rahmeTli ōlum, ḳayınpederi dikilideydi yazlıḳları vardı, onnara söz vermişdi dikiliye gelicēz diye. ḳardeşimi, eşini hePsini alarak, tātil yaPmaḳ amacıyla bizi de alaraḳ, izmire dikiliye, altı a‿ustos gecesi yola çıḳtı. faḳat ne yazıḳ ki o gece sāt onda elem verici ḳazāyı yaşadıḳ. ōlumu ḳaybeTdim, evlendirdīm ḳardeşimi ḳaybeTdim. düyüne gelen ablam esgişe‿irden gelmişdi, otobüsle döneceKlerdi, rahmeTli ōlum bıraḴmadı: teyzecim seni ben bıraḳır ordan izmire geçerim diye. ablamı da ḳaybeTdim. sādece eşim aramızda deyildi. ben orada zāten o gece ōlumla birliKde eşimi de ḳaybeTdim. eşim bir gecede saşları bembeyaz olmuş. ben yirmi sekiz gün ceza‿evine atıldım ōlumun ölüsünün üzerinden çünkü ōlum öldü şöför olaraḳ

direKsiyonda. ben arabanın hem sürücüsüyüm hem sayibiyim. söför ben olaraḳ cezāevine atıldım. dā sonra hiçbi suçum olmadī için serbest bıraḳıldım. dört sene mahkemelerle üraşdım. dört sene sonra haḲlı oldūmu isbāt ‿eTdim. ġurbet bana acıdan başġa hiçbi şey vermedi. ama bunnar hayātın içinde yaşanması gereken olaylar. bizi yaratan allah hepimize bi ḳader yazısı yazıyo. allah benden bu ḳadar büyük acıları aldıKdan sonra yüce rabbim bena verdiKlerini, benden aldıḲdan sonra, büyük acılarla beni kendine yaḲlaştırdı. her gece yalvarıyorum: yā rabbi, annemi aldın, babamı aldın, bi tek evlādım vardı, onu aldın. allāhım beni de al kendine diye. ama yüce rabbim beni kendine almadı, kendini bana verdi. öyle bir ḳapı açdı ki bana öyle bir perde araladı ki bana. evlādım giTmek mi zor, ḳalmaḳ mı zor? sen onu yaşayana sor, annem. gelmek çoḳ ḳolay, ama giTmek.. geride bıraḳacaḲların... ḳırḳ yılımın üzerinde zamānım burda geçti. şu anda yalnız dīlim. hamd ‿ediyorum, şüKrediyorum. allāhın verdī veyā vermedī nīmetlere hamd ‿edip şüKreTmeyi, allāhın verdī acılara sabreTmeyi ōrendim. hayātın sabreTmeKle çoḳ güzel olacaı̯nı ōrendim. sabır müḱafāt getiriyo. ben o sabrımın müḱafātını aldım.

Bahattin Akkılıç (Kars)
Yaş: 67
Almanya'da bulunduğu şehir: Erlangen
Almanya'ya geliş yılı: 1972
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/14-bolum-4046.html (erişim tarihi 18.02.2014)

IX

ē ne iş edecēm ġurbete düşmüşün. ġurbeTdesın yataḫda yatıyosun yataḫ sana uymuyo, sen yataa uymaḴ zorundasın. yalnız başıma gelmişım ʿaş yoḫ eKmek yoḫ ne yiyip ne içeceKsın ne alıp ne satacaḫsın. dil bilmiyosun yabancı birisısın. yabancı bir memlekete gelmişın. ḳırbet beni sevdi ki ḳırḫ yılı yanına almış. yānı ḳurbet beni sevmeseydi ḳırḳ yıl kendi bārında eyletir mıydı. ben baaTdin aḴḳılıç bin doḳuz yüz ḳırḳ yedi ḳars göle doumluyum. köyde çalışdım çobannıḫ yaPdım. fākirliḫden oḳuyamadım. başġa türlü desem ki şundan bundan işin dōru tarafı oḳuyamadım yāne. oḳumadığım için de on altı yaşında isdanbula geldim. bizim köylülerimiz o zaman çalışmaya geliyodu isdanbula. ben de onlarla bereber geldim. bin doḳuz yüz aTmış yedide asger oldum. teris olduḴdan sōra köye giTmedim isdanbulda ḳaldım. sentetik iplik fabrıḳasında işçi oldum çalışdım. üç sene orda çalışdım. aylem köydeydi çalışdıım ḳazandıım paraları köye anneme babama gönderırdım. benim köylülerim burda vardı. almanyadan turkiye geldiKleri zaman bana misāfir oluyollar. onlar türkiye geldiKleri zaman çoḫ şatafaTlı geliyollar. almanyada çalışdıḫları gibi görünmüyodular. on üçün hevas eTdik, dedim ki ben de almanyaya ġótürün dedim felan. ḫanım biraz zorlandı tabē. zorlanınca sen gidiyosun, ben burda ḳalıyom, ben nápacam nēdecem falan falan. öle ḳolay deil. gėdiyoŋ nere gėdiyosun? almanya. neye gėdiyosun? çalışmā. çalışmā gėdiyoŋ ġāyesiyla geliyosun. burda mēndis deyilsin ya. ya da mēndis de olsan ġurbete gėdiyosun nası olsa. uçaḳ indi münie [Münih]. geldi bi tāne adam insanları ġuruPlara ayırdı. ġuruPlara ayırdıʿdan sōra herkesın başına bir adam getırmışdı onbaşı çavuş gibi. herkes kendına düşen adamları ġótürdü. bizi de *nurunberk*e [Nürnberg] gönderdiler birḳaç kişi. biz de

nurunberke tirenle geldik. geldik indik. bizim ḳöylü cāfer ‿ābey vardı. o bizi ḳarşılamışdı. ḫayma [heim] getırdı benı. ḫaymda bana bi yataḳ verdılar. o yataıŋ içinde o gece yaTdım. sabaḫleyn aldı beni iş yerine ġótürdü. dökümde çalışdım çoḳ zor bir iş ‿ ıdı. hıç bana göre bir iş deyildı. her gün ben o işin başına gėTdīm zaman düşünüyodum. bir ‿ay zor dayandım. ḳurşun dumanından zehirlendim. zehirlendīm zaman iş biTdi, eve geldim bi yemek hazırlīm dedím şóle kendime biras. o arada yatān üsdünde yaTmışım. bi uyandım vúcụdum ḳanlar içinde ḳalmış. indım aşşāğ, bir yunan ḳahvesi vardı. ġasthauz [gasthaus] derler, ollar. ḳahvede yunana dedım bana yardımcı ol. yunan telefon aşdı hasdaneden ‿araba geldı beni hasdāneye ġótürdü. bir ‿ay beni tālil eTdiler. yāni bir ‿ ay hasdānede ḳaldım. benim bu yaşadıĶlarımı bi arḳadaş gėTmiş köyde söylemiş bahaTdin çoḳ hasdadır ya bugün ölür ya yarın ölür diye. bizimkiler de duymuşlar tabi o zaman bana bi telġıraf çeKdi babamgil. ben de telġırafa cevaP verdim: ben çoḳ iyiyim, söylenen sözlere aldırmayın. yalandır, felan. ondan sōra o firmadan çıḫış ‿aldım ben. sene bin doġuz yüz yeTmiş üç, hanımı buraya getirdim. hanım geldi o da yalnız başınaydı, o da evde oturuyodu. işe göndermiyodum. evde işde yemek bişir, şunu yap bunu yap. o ev işleriyle ūraşıyodu. dā dōrusu çalışdırmaḫ isdemiyodum hanımı. ē buranın ayle düzení paranın üsdüne ḳuruludur. sıfıra düşdüü zaman hemen ḳaybolur ayle düzení. hep su yüzeyde olacaḳ. yüzeyde olacaĶ ‿ ki ayle ayaḫda dursun. yüzede olmadığı zaman ayle ayaḫda durmaz burda. burda mesela türkiyede de var boşanan. boşanma burda daḫa çoḳ boşanma var. mesela türKler evleniyo. alman ḳızlarıyla evlendii zaman içinde çoḳ iyisi de çıḳıyo ama çoḳ bozuḳ çıḫanlar da var yāni. cāmide çocuḫları yetişdirmeye çalışdıḫ. bozulmasın, düzgün olsun, güzel olsun. elḫamdülilla yāni o tarafdan gine de iyiyiz yāni. çeliK çocūmuz kendimize göre yetişdi. memleketine vatanına bālı olaraḳ yetişdiler. kendi insanlarına bālı olaraḳ yetişdirdiler. burda öyla insan var ki ḥelin memleketine gelmiş, memleketine giTmemiş. öyle insan

var. öyle insan var aylesini getırmış aylesinden olmuş. öyle insan var anasını babasını getırmış anasından babasından olmuş. öyle insan var getırmış buraya gelmiş buraya çelik çocuunu terḳ ‿ eTmiş, tek başına yaşamış. başġa ḳadınlarna yaşamış perişān olmuş. en son öldüü zaman ancaḳ cenāzası türkiye giTmiş. öyle insanlar var. türkiyeden gelen insanların yüzde bir defā üçü beşi ḳaybolmuş. acīcaḲsın arḳalarından, ne diyceKsin. yazıḳ ‿oldu dīycem. başġa ne diyceKsin onlara. ḳurbet bana ne verdı hıçbi şey vermedı. ne verecek? öyle mal mülKde ġözüm olmayan birísıyım. ha bugün buldum bugün yiim. yārın buldum yārın yiim şeklinde birisıyım. vay şunu ḳazanmadım, şunu yaPmadım, şu niye bende olmadı? böyle bir ġāyem yoḳ. cenābi ḥaḳ ne vermişse ona rāzi geliyorum. bi şeyi de mevlā vermediKden sōra zornan çekip alacaḫ ḫ̱alim yoḫ. ḳurbet benden iki parmāmı aldı. eKmek firmasında tuz makinasína ḳaPdırdım sihati çoḳ harcadım ḳurbeTde. vucūdu çoḳ harcadım. bir vucut günde sekis sāt çalışcaḳ sekis sāt dinnenecek, sekis sāt de uyuycaḳ. biz bu sekis sātı on ‿altı sāt çalışma yaPdıḫ sekis sātı da dinnenmeyle uyḳuya verdıḳ. bu için vucūdu çoḳ çoḳ çabuḳ harcadıḳ. iki sefer ḳafadan ameliyat ‿oldum. bi sefer mīdeden ameliyat ‿oldum. buraya geldiim zaman elimden hiçbir iş ḳurtulmazdı. aḲlım gece neye yaTsaydı sabaḫ o işi yapardım. ama şimdi şimdi yoḳ. hePsini ḳurbet aldı ġótürdü canı ġótürdü sihati ġótürdü genşlii aldı elinden. elde bi şey yoḳ. ḳoyduu bi şey yoḫ. dört tāne beton duvar olsa ne yazar, olmasa ne yazar. elde bi şey yoḫ. boş durmaġmaḳ ‿ için evde oturcāma cāmide oluyorum. cāmide gelip gidenlerle ūraşıyorum. cāminin işlerinne ūraşıyom. işde düKġana baḳıyom düKġanda bozulup dökülenleri gelip giden olursa ollarnan ilgileniyorum. elimden de her iş geliyo. ḳasaplıḫ geliyo manavlıḫcılıḫ geliyo ondan sōra efendım terzicilik geliyo elimden inşāt işi geliyo. hiç elimden dúnyāda bir iş ġurtulmuyo. hepsi her işde boyam var yāni. türkiyede almancī burda yabancī. türkiyede almancısın. almancı diyorlar sana. belki çoḲsu seni ġórmek isdemiyo. almancı diyo. afedersın şöyle yap şōle olsun, bōle

olsun deller belki. çünḳi ōle demeseler buradan gidiyosun amcan ‿ōlu seni ziyaret ‿ eTmeye gelmiyo. senelerce seni görmemiş amcan ‿oğlu. hem ḳandan hem candan. adam gelmiyo demiyo ki benim adamım gelmiş ben gidīm bir ḫoş geldın dīm. sefālar getirdın dīm. nasısın eyı mısın. hasda oldun ameliyat oldun bıçağ altına yaTdın efendım iki sefer üç sefer narḳoza girdın çıḴdın. öldün ya ölecēn. öldūn zaman ama cenazaya geleceKler. bem buraya geldım ki türkiyedeki hem kendi isdiḫbālimi ḳurtarīm hem de ki türkiyedeki bana bālı olan insanların isdiKbālını ḳurtarīm. bem burġaya geldi‿im zaman sādece kendımı düşünmadım bütün familyayı düşündum. şimdiki aḴlım olsaydı almanyaya gelir mıydım, gelmezdım. niye gelmezdım çünkü kendi işım vardı. o işımla kendime göre bi tezǵah ġururdum. ben mesela isdanbula geldi‿im zaman familyanın genşlerini yavaş yavaş taşıdım isdanbula getırdım. şimdi o genşler maTdī durumları hePsının durumu benimkinden çoḫ ėyi. hePsının beş ḳat apartomanı var, ḳapıda sıfır arabaları var. orayı özlemek sādece orda bizim anamız var bacımız var ḳardeşimiz var. onları düşünüyosun. dosdun aḴreben var onları düşünüyosun. oreye gidence onların sou‿Ḵlūnu gördūn zaman artıḳ canı isdemiyo bi da‿a gidesin. çünk burası da‿a ėyi. burda da‿a ėyi dost arḳadaş, ḳardeş var. burdaki insallarla çoḳ ḳaynaşırıḫ, bir arada yaşıyoruz. birimiz bir gün hasda olsaḫ ikinci günü cāmiden ḳosḳocaman bi cemāt ḳaḫar bu adam bügün nerdeydı niye gelmedı. ama türkiyede evde ölsen kimse sena sormaz bu adam nerde ḳaldı niye gelmiyo. almanyanın dışdan görünüşüne yanıldıḫ geldıḳ, dışdan baḳışına. almanyaya geliP ‿bura taḫda valizlerlen geliP ‿geri dönenlere baḴdıḫ ḳaymaḳam gibi vāli gibi geliyollar. eyer biz onları o taḫda valizlen geldī gibi dönüşde de óyle gelseydiler memleketımızdán hıç bura gelmezdiḳ.

Kezban Ovant (Bingöl)
Yaş: 63
Almanya'da bulunduğu şehir: Fürth
Almanya'ya geliş yılı: 1973
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/4-bolum-3164.html (erişim tarihi 18.02.2014)

X

ben burda sevilen bir insanım. herkeş de sever beni. kimseylen bir şeyim yoḳ. arḳadaşlarım birazlári döndüler. çoḳ iyi arḳadaşlıḳ geçirdik. ḳırḳ senedir arḳadaşız hāla. ġurbet benden geşliimi aldı, sālīmı aldı. yāni çoḳ çalışdım sālīm giTdī. yānī her şeyimi aldı ġurbet benim. şindī her hasdalıḳ var. adım kezban ovant, bingöl ğazāsī zermek köyünde dōdum. elli doumluyum. çocuḴlūmuzda oḳula giTmedik. om beş yaşındaydım öyle görücüler geldiler köyümüze. söylediler işde giTmişler söylemişler. düyünümde işde geldiler, bir gün önce iki gün önce geldiler. yeŋgeler felan ḳına şu bu derken ata bindirdiler. devirsi günü geldik ama eylencesi güzeldī yānī, davullī zurnalī. ayle içindedik; üç elti, iki eltiydik. ğayınlar vardī. ğayinbaba vardī. zorlandıḳ baya zorlandıḳ yānī. çocuḴlūnu insan yaşamıyınca baya zorlandıḳ. bi de çocuḳ olunca… ğaynımın çocuḳlarıyla oynuyodum. iki tēne çocū vardı onlarla oynuyodum. ġıs çocūnu ġovalıyodum evin içinde. kedi oluyodum miyavlıyodum onu ġorŋuTmaya çalışıyodum. bi de kendi çocūm var. çocuḴlūmu öyle yaşadım. beyim burda rāTsızlanmışdı işde meKdúp yazdī: işde anne çocuḳlarımı getirecēm. anne baba biras ḳarşī ḳoydular almanyaya ḳadın gider mī, falan filan. iyi düşün dediler. almanyaya yānī her şey serbest diyodiler. anne biraz ġarşi ġoydu ama yine biz geldīk. dayım geldi izine. dayım da beni aldi getirdi, bi gece elazıḴda ġaldıḳ. elazīŋ da o gece lambalar söndü. ḳaŋdım ceyran ne elimi aTdım lamba sandım. ateş çıḴdi. ḳorḴduḳ birez. yengem de vardi yanımızda. onda sōna sabā yolculua geldik. geldik isdanbula. yā zāten yürüyemiyodum. öyle geldim. beni götürdüler çarşıya. manto için giTmişdik. bi başörtü, bi manto almaya giTdim ama şaşırdım yānī. gözlerim yollari görmīdi. işıḳların altında gözlerim

görmüyodu. neyse çarşıya giTdik geldik. geldik havālanına. acayib ‿ bi dünyāda kendimi hisseTdim yānĪ. zāten uçā ki bindim tamam dedim, ben artık melmeketi görmem. geldik münüḫde [Münih] yindik. o zaman eyceden bi tuaf oldu içim. pişmanlık duydum yānĪ. böyle eTrāfıma baḫdım, dayım da yanımda, utanıyorum. çocū elāya götürecēm, söyliyemiyorum hani aḫlıma gelmiyór yānĪ, buralarda öyle şey olacāna yānĪ. onda sōna tirene bindik. ha şindi yėneris, ha şindi yėneris, üç sāt dört sāt sürdü tiren. çocuḳ acıḴdi. bi şey diyemiyorĺm, çekiliyorĺm dayımdan. neyse geldik, adam da evde yoḳ. burda geldik. yindik *banof*da [bahnhof]. taḫsĪlen giTdiḫ adrese. ġomşu bizi aldi çocū doyurdu. çıḴdıḳ yuḳari. eyvāḫ dedim, almanya da buysa… köy evine benzēdi ayni. soba yaniyór ġas sobası. köy gibi sadece bi ceyranni ocaḳ vardi. oā̆ da elimi götürüyom elimi ıssırıyór, elimi götürüyorum, elimi ıssırıyór. düşünmüyorum hani ceyran ġaçırıyor. ceyran nedir görmemişdik zāten, bilmiyoduk. şimdi sobayı yaḴdi beyim. bir gün iyidi yandi. ikinci güni arḳadaşınan geldiler, yemēni yediler, soba ġaz dolmuş. bi kilo geder ġaz dolmuş sobaya. eyvaḫ bu sobayı nası yaḳacam. ē köyde bis çıra yaḳardıḳ, ġazın içine bezin ucuni batırırdıḳ, ucuni yaḳardıḳ. ben de öyle düşündüm bezin ucuni yaḴdım bıraḴdım içine. soba paTlamaya başladi. bum bum bum bum ödüm ḳoPdu. hamileyim, nápacām nēdecēm? birinci ḳ̌aTda iki tene ikiz yaşlı doḫsanlıḳlar böle. yaşlı ğardeşler oturuyo. bacilar iki tēne. giTdim olarıŋ ḳapısını gümüledim. ğadın çıḴdi işaret ediyor hani *was was,* ama el işaretinden ānıyorum. böyle parmāmı ḳ̌aldırdım, bum bum dedim. ḳadınlar ġoşdular ama ġorḫmuşum da tabĪ. ḳadınlar geldiler, soba paTlama üzere. benim ġatımda da bir şēroş var, adam. onlar da giTdiler onun ġapısını gümbülediler, çabik gel. adam geldi sobanın ġapāni biras gevşeTdi bekle dedi, ben gelirim. neyse ben çocuḳları aldım merdivenin başında oturdūm. adam bi dā geldi. soba sakinleşmiş adam ayarladi giTdi. giTdi ama ben benden biTdim zāten. alışveriş olácek. ne yapacās. neyse bir gün giTdim baḴdım dedim, çocuḳlara birez muz

alīm, dedim. esgiden bi çarşi vardi. dedim muz alīm, muz isdedim. dedim parmāmı ḳaldırdım, bir kilo muz dedim. muzun ismi türKce muz ya. ġadın bana bir ğızdi, bir fenālıḳ geldi ğadına bōle ben muz deyince iki kere üç kere heralda. sōra parmāmı teKrā muzun üsdüne ḳoydum. neyse ğadın verdi ama böyle önüme atar gibi verdi yāni ben muz demişim ya. ne bilēm sōra giTdim arḳadaşıma annaTdım yā dedim ḳadın böyle yaPdı. ben meyve isdedim, dedim. ē sen dedi *muz* [muβ] demişin. *muz* demek yānī mećbursun demek. eyvāḫ dedim, ğadın onun için ġızmış bana dedim. neyse alt ğat var alt ğata yindim. dedim birez de ğıyma felan alīm. türKlerin yeri yazıyodu zāten *türgiş* [Türkisch] yazıyodu. geldim hayvanlar resmini ğoymuşlar eTlerin başına. gine dedim kilo dedim parmāmı ḳaldırdım. adam dedi, *was was* dedi, bōle. adam birez annayışlıdi. resimleri gösderdi. ben de mū, dedim. parmāmı uzaTdım, mū dedim. adam çıḳarTdi bana bir kilo ġıyma verdī. oḫ be dedim, raaTladım. altı ay bi yere girdim, işçi oldum. aynada çalışdım. ordan süresi doldu, çıḳardı beni. sōra baḳımevine girdim. sekis sene de orda çalışdım. orda bir gün bozuḳ param var dī işē çeKdim, bilet çeKdim. onu hiç unutamiyorum. biledimi çeKdim, basdım. metroya binecēm. başörtümü düzeltince yüzġar vurdu, biletim düşdü *u-banın* [u-bahn] altına. ben de *u-bana* ğaçaḫ binemem. bütün her gün bindiim arḳadaşlar var içinde. yaḳalanırım önceden ḳontırol sıḳ sıḳ olurdi, yaḳalanırım diye. sōra meTro gidince, *u-ban* gidince düşündüm taşındım aşşāya aTladım. hamileyim de, altı aylıḳ hamileyim. biletimi aldım, birez de bozuḳ paralar toPladım. ḥondan sora baḴdım. dā *u-banı* görüyorum. *pawze* [pause] yaPmış o ʿaŋ. sōra baḴdım ilerde merdiven var. yürüdüm merdivenden çıḴdım o günü aTlaTdım. o ḳorḳu ama hālen içimde. sekiz sene baḳımevinde çalışdım ondan sōra işsiz ğaldım bi ḳaç ay. işde *arbaysam* [Arbeitsamt] benī oḳula yolladı. hiç oḳur yazarım yoḳ. bi şē olmaz dediler, *maḫ niks* [macht nichts] dediler. ama mećuburum altı hafda giTmeye. en son gidiyodum masada bi şeler yazıyodum. herkeş bilgisayardan bi şe baḳıyo, ben

bilgisayara giremiyorum. o *mauz* [maus] diyodúlár ona. onu götürüp getiriyodum, götürüp getiriyodum. defderleri alıyodum, alıyodum resim yapıyodum. beni dedim çiçek firmasına yollayın baḫ ne güzel çiçeKler yapirūm size dedim. *arbaysam* oḳuluna diyodum. bu dediler iş isdiyor kesin, dediler. bi ḳart ğoydular cebime. bedava otobüslere biniyorum. git, iş sor gel. nereyi gözün kesiyosa. ben cebime ḳartım ġoyyodum gidiyodum isdediim yerlerde biras geziyodum, iş soruyodum, geliyodum. bulamıyorum iş. sōra yabancılar polisinde işleri varmış yabancılar polisine aldılar beni. çalışdım orda. türkiyedeki çocuĶlarimi isdedim adama. ille getir getir. tamam dedi getirdik. ev sayibine izin vermemişiz. ev sayibi çıḳışımızı vermiş. hadi baḳalım alti çocuḳ oldu. şimdi nerden götürecēz bunarı. nereye yerleşecēz. en son ev aradıḳ o evimizden de çıĶdıḳ. orasi güzeldi iyiydi. rahaTdıḳ. geldik daha bi kötü eve düşdük. doḳuz çocuḳla almanyada ġolay deil. ama eğer çocuḳlar da lafını dinnerlerse, birlik olursa güzel bi şey büyük ayle, güzel bi şey. şindi bütün çocuĶlarim yanımda. muTluyum muTlu bi anneyim. çocuĶlarimla güzel arḳadaşız, dostuz. dāmaTlarimla güzel arḳadaş gibiyiz. çocuĶlarimi büyüTdüm, torunlarimi büyüTdüm. burda nası geçer, anca üzüntüler bōledi işde: türkiye gidemezsin her zaman, isdediin zaman. bi ölün ölür gidemezsin anca esgiden telefon da yoḫdu. üzülüp durursun yāni. onları insan ğafaya ġoyuyor normalında yāni. bi mekdúp gelsin oturup ālardıḳ, o meKdúbu dinemeye. çoḳ üzülürdüm çoḳ üzülürdüm. annem ḳaset doldurur yollardi esgiden ḳaset dolduru yollardılar. telefon yoḳ olduu için. teyibe ġorduḫ onnarı dinnerdik başa alıp alıp dinnerdik. anne babanın sesini, teyzelerin halaların işde düyünnere giderken derTli söyliyince özlüyodum, böyle ġurbeTleri özlüyorum. *be ḳa me* [betemax/beta] telēzyonlarda görünce esgi filimleri, özlüyodum. şu adam benim babam midır? en çoḳ onu seviyodum çünkü babami çoḳ az görüyodum. babam viyanadeydi ben buradaydım. o da gelmiyodu türkiye de giTmiyodu en çoḳ babami özlüyodum. acısıylan taTlısıylan

97 ḳırḳ yedi sene geçirdim. hiş pişman olmadım almanyaya geldi͡ime. da͡a güzel belki de
98 türkiyede osadım dā çocuḳlarımı da͡a güzel yetişdiremiybilirdim burda da͡a güzel
99 yetişdirdim çocuḳlarımi. everdim hePsi muTlular, torunnarım muTlular biz muTluyuz.
100 onlar muTlu olduḴca biz de muTluyuz. hiç keşge demedim. ġurbeTde ġalmaḳ zor tabi
101 ki hasreTlisin. her şeye türkiye insanlarına. insan özlem duyyo. türkiyesini özlüyór. ama
102 her şeyin de burda: işin burda, evin burda, çocūn burda, torunun burda. yānī̄ türkiyede
103 bi şēmiz özlī̄cek bi şēmiz ġalmadı. buraya biz yerleşdik bi kere. ancak uçāŋ ḳuyrūnda
104 gideris, başġa da giTmeyis.

Şükrü Yıldız (Erzincan)
Yaş: 69
Almanya'da bulunduğu şehir: Nürnberg
Almanya'ya geliş yılı: 1972
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/5-bolum-3241.html (erişim tarihi 18.02.2014)

XI

ben şüKrü yıldız, bin doḳuz yüz ḳırḳ dört tercan doo̲mluyum. biz dört ğardaşız. uç ōlan bi ğız ġardeşimiz var. fakir bi ayleydik. önce ġuzu otarmaya gėTdim köyde. bin doḳuz yüz aTmış o̲üşde nışanlandım. bir sene de ōreTmennik yaPdım köyde. otuz o̲üş tāne talebe oḫuTdum. köy heyeti beni ōreTmen olaraḳ seştiler. köy o̲odasını sınıf yaPdılar onu. bir sene çocuʾları oḫuTdum köyde. asker o̲oldum. askerden sōra askerliKde şoforu ōrendim ēliyet aldım. tābi tērisden sōra ḳamyon şoforu oldum. bu da benim o̲için bir meslek oldu. zāten meslēmiz yōdu. ḳamyonculū yaPdım ḳamyonculuḴdan sōra otübüs çalışdırdım, otübüs ġullandım. zor şarTlar altında biz çalışıyoduḳ, uzun yol çalışıyoduḳ. o zaman kendi kendime diyodum: yā keşke oḫusaydım da ōreTmen olsaydım. benim de şindi dā rāt bi yaşam olurdu benim o̲için. ē mālesef olmadı. babamız bizi oḫuTmadı. mecubur ġaldıḫ şoforluḫ yaPmaya başladıḫ, uzun yol çalışdıḳ. bin doḳuz yüz aTmış o̲ altı senesinde erzincan iş bulma ḳurumuna yazıldım. yāní ben almanyaya giTmek isdiyom dedim. vallā yazılma ben fiKrimdi zāten. içimden geliyo illā almanyaya gideyim, illā almanyaya gidip de bi şeylē ğazanayım para ğazanayım diye. almanyada dönüp de gelenneri görüyodum arabası va, temiz giyimi var veyao̲t güzel ev yaPmış kendine. onnara da imreniyodum. ille ben de almanyaya gidecēm diyodum. önce hanımıma, dedím. dedim, ben almanyaya gidecēm illāki. benim hanım da ītirāz eTmedi. olur dedi, dā iyi olur dedi. bizi de oraya alırsın dedi. tam yedi sene beKledim. yedi sene geşdiKden sōna zāten umudum kesilmişdi. artıḫ ben almanyaya gidemem, yaní gidemiyecem derdím, ona göre iş tuTmaya başladım. ben tercanda çalışıyodum otübisde e babam da erzincanda oturuyodu. erzincanda ḱadım çıḫınca babam getírdı, dedi

müjdemi ver senin ḱadın çıḫdı ōlum dedí. ḱadım çıʾdında havalara uşdum dōrusu yāní çoḫ sevindım. eyí dedim gerçeʾde ḱadım çıḫdısa illā gidecem. tabi o arada biraz annem hıŋ mıŋ yaPdıysa da ōlum gėTme senin işin ėyidir, dedi. ben gėTdim iş bulma ḳurumuna. tamam işi ġararlaşdırdılar. ordan isdanbula geldiḳ muayene olduḫ işde isdanbulda. doḫdordan geşdiʾden sonra da iki hafta sōra bize gün verdiler. iki hafta sōna geldik isdanbul sirkeci ġarında tirene bindik. sirkeci ġarı çoḫ ġalabalıḫdı. herkeş bi elinde ḱat māt tabi saa sola ġoşuşuyolar. orda bilet filan alıyolar almanya için. bizim yanımızda bi de tercümannarımız var bizi idāre edenler. tabi bindik tirene ğuzu ğuzu geldik almanyaya. tiren almanya *münchen*e indí bizi bodrum ġata götürdüler. tabi bizim gidecēmiz fabriḳanın adamı gelmiş oraya, türk. bizim isimlerimiz oḫundu tek tek. hangi firmaya kim gidecēse isimleri oḫudu tek tek. ġuruPlaşdıḳ bi araya. ondan sōna bizi arabaylan başġa bi tirene götürdü, tiren ġarına götürdü. ordan *nürünbey*e [Nürnberg] geldik. bize yer gösterdi tabi, yer *heim*a ġaldıḫ, *heim*da bi ğaç arḳadaş berāber. orda yatıp ġalḫıyoduḫ. iş yerine gidē çalışır işimiz aḳorTdu. tabī ilk başda biraz zor geldi bize çoḫ zor geldi. ġarip bi yer. ġurbet bi yeri tabī. ama sōna da alışdıḫ. işde alışdıḫ edaPde olduḫ iş yerine. para ġazanınca ġazandıḫca da ḫoşumuza gėTdi. baʾdıḳ parası ėyi güzel dört sene yalnız ḳaldım burda. şindi tabī dört sene benim için çoḫ zordu. çoluʾlarımdan ayrı ġaldıım için çoḫ zor ‿ udı. faḫat bizim bi hedefimiz vardı. illā paramız olsun da gidip memlekeTde bi otübüs alalım, otübis çalışdıralım diye öyle burda ūraşdıḫ çalışdıḫ. dönüş yaparken izin biTdi zāten. altı haftalıına giTdik ama o sayılı gün de tez biTdi. geldik izin dönüşümüzde yolda āladıḳ. neden özlem çekiyoduḳ biz. ġurbete geliyoz. ama sōradan çoluʾ çocū geldīden sōra raat eTdik. çoḫ şükür o ālamalā biTdi. dört sene sōra yeTmiş yedide burda ev tuTdum. o zaman ev dāvāsı çoḫ yāní ev yoğdu. dört çocuʾ dedin mi ev vermezdiler. benim de dört çocūm vardı o zaman. şindi onnar buraya geldīnde ben kendimi çoʾ rāt hisseTdim ama çocuʾlā ağladı. onnar

tabī türkiyede daha güzel ev vardı. bāçeli māçeli güzel evimiz vardı. ordan buraya geldik biz bodrum ğaTda aşā yuḳarı iki sene ġaldıḫ. ev bulamadıḫ çünkü mecbur ğaldıḫ. bi basamaḳ aşaği inmek şartiyle bodrum ğaTda iki sene ġaldıḫ biz. iki sene sōra üçün ‿ ğaTdan bi ev tuTduḫ. böyük yer, çift dayreli bi yer. orayı tutunca tabi dā raTlıa ‿ ġavuşduḫ. rāt oldu bizim ‿için. şindi onlā geldiʾden sōra hedefimiz vardı. illā bi paramız olsun melmekete gidelim. gine de hedefimiz melmekete giTmeKdi ama mālesef gidemedik bi türlü. ġaldıḫ burda. ne yapalım bi ev alalım dedik ve *nürünberk*de bi ev aldıḳ biz. tabī bütün tanıdıḫlar, arḫadaşlar, ğomşular: yav sen deli misin, almanyada evi ne yapacaḫsın derlerdi. bana ğızdılar. ğızanlar oldu. faḫat şimdiki durumda benim ‿için çoʿ iyi, güzel bi yatırımmış demek ki. benim hanım bi çiçeʿ diKmişdi. sarmaşıḫ bi çiçē diye. vazoda böyütüyodu onu. tam bi köşede başlamış geliyodi tavanın altından. dedi, bu çiçeʿ de bu başdan başa gelip de eğer yetişirse bu köşeye biz temelli gidecēz dedi. şindi her sene o çiçeʿ de tam tersi ore yetişiyodu, yetişiyodu ama benim hanım maḳasla kesiyodu. hele bu sene de giTmeyelim diyodu. onu devamlı keser her sene keser o ucundan. nihāyet bi türlü gelemediḳ yāni gerçeʾden demek ki nasibimiz illā ki buraymiş ve almanyada ḳaldıḫ helen dā da almanyadayız. vallā almanya benden ne aldı: allāma şükür ‿ olsun sālım yerinde. benim görüşüm benden bi şey alamadı ama tabi eKseriyeTle eşden dosTdan aḫrabālādan biraz ḳoPmuş olduḫ, ayrı yaşamış olduḳ. ğardeşlerimden ayrı yaşamış oldum. yāni başġa bi şey aldıı ‿ yoḫ çoḫ şükür. allā şükürler olsun çoḫ şey verdi. yaşam ōreTdí yaşamayı ōrendik. ġazandıḫ çoluʾ çocūmuzu yetişdirdik oḫuTduḫ. herkeş rāt yani herkeş íşına sayıPdır ve ğazanıyor. herkeşi de evi var burda. türkiyede evi var, burda var. yani rātız bu hususda. çocuʾlarımla ġurur duyyorum. gerçeKden çocuʾlarım… herkeşin mesleyi var. oḫuyanı oḫuyo, oḫumayanı da mesleyi vardı. iki ğızım ikisi bir arada berberlik yapıyo, ḳuaförü var. ben böyüḳ ğızın öbürü de yanda çalışıyo. şindi evet bāzı insannar arḫadaşlar nefred ‿eder almanyadan.

mālesef ben nefred ‿ eTmedim, seviniyorum. geldi̇me de çoʿ memnūnum çünkü ben hayātı burda buldum. hayātı burda çoḫ ėyiydi. çalışdıḫ para ġazandıḫ isdedi̇miz gibi oldu. ama burda nefred ‿ edenler ço‿u insannar yolunu şaşırTdılar, yolunu saPdırdılar. yani kimi ḳumara düşdü, kimi işgiye düşdü. çoḫ şükür biz o kötü yollā düşmedik. aylemizle berāber çalışdıḫ çırpındıḫ. hem iş, hem temiz işlere ġoşduḫ. yaní para ġazanam diye. şimdi burda ġalanlara da çoluʾ çocūna sāyıp olsunlar. kötü yola düşmesinler. çoluʿ çocūnu eyiTsinler. yaní kötü yollara düşerse kötü olur. çocuʿlarından ġoPmuş olular. çoluʿ çocū oḫuTsunlar. mu‿aḲġaḳ bi şeyler, bi mesleye, bi sanata sayıp olsunnar. mesleKsiz insan bi şeye yaramaz. mu‿aḲġaḳ meslek sayıbı olsunnar. bugünki gene bin doḳuz yüz alTmış altı yılı olsa dā‿i gine ʿaynen buraya yazılır almanyaya gelirim. yāní gerçeʾden almanyada bi insanlıḫ var. insanlıḫ deyeri var. biz burda market aşdīmızda almanlā gelip bizi tebrik eTdilē. ėyi ki síz burda market aşdınız, bura şenlendı, bizim ‿ çin çoʿ ėyi oldu. yaní heş bizi yadırġamadılar ve bize ğızan da olmadı. almanya bize insanlığı ve çalışmayı ōreTmişdir. ben bu yaşındayım ama ben bu almanyanın güzellīni aslā unutmam, insanlī çoʾ güzel. yāní insanlara insanlī ōreTmiş, çalışmayı ōreTdirmiş. biz sabaḫ dörTde devamlı dörTde ġaḫardıḫ. şindi hēlān dā türkiyede inan ki sāt çalmadan sāt beşde ayaḫdayım, devamlı. heç geş ġalmam. ġaḫarım, sabaḫ erken ġaḫarım. işime gėderim veyāhut yürüş yaparım. sıporumu yaparım. yāní sālīma da önem veriyom. tabi̇ ki almanyayı çoḫ sevdim ama gine de ne olursa olsun türkiyeyi çoḫ seviyorum. kendi toPrāmda olmaḫ isdiyorum. ölürsem de kendi toPrāmda ölmek isdiyorum.

Filiz Sayın (Gaziantep)
Yaş: 63
Almanya'da bulunduğu şehir: Bonn
Almanya'ya geliş yılı: 1970
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/6-bolum-3355.html (erişim tarihi 18.02.2014)

XII

genç yaşda buraya geldik, her birimiz birer amaçla, kimisi tıraĶtörünü almaya, kimisi tarlasını almaya, kimisi tükanını açmaya. ama ondan sōna evlilik oluyór, çoluķ çocuķ oluyór, hastalıķ oluyór. buraya bizi bālayan bi şeyler ķalıyor. bir nesilimis yine burda ķalıyor hani. biz dönsek de dönemeyis. ben filiz sayın. ġāziantep doumluyum. bir bir bin doķuz yüz ◡elli. ilkoķulu ve orta ikiye ķadar ġaziantePde oķudum. ondan sōna adanada devām ◡eTdim. adanadan sōna istanbula nakil yapıldı oķulum. istanbuldan sōna burslu ōrenci olaraķ bin doķuz yüz aTmış beşde almanyaya geldim. oķuduğum oķulda sosyal asistan vardı. o da ōrenimini yurTdışında yaPmış, burada. işde şöyle annaTdı: şu ķadar güzel, şöyle güzel. her şey para bol, serbestik var. tabi ben de bunu ķafama ķoymuşdum. bin doķuz yüz yetmiş, altıncı ayın yirmi ikisinde işci olaraķ almanyaya gelmek isdedim. o zaman tabi bāzı tirennen geliyodu bāzı uçaĶnan. uçaķ biletini alaraķ uçā haTdā ilk defā da orda bindim. tabi bi heycan var. üç sāt hemen ◡emen uçdu üç sāt sōna geldik. geldimiz uçā indimizde havalanında tabi bizi ķarşıladılar. benim de almancam olduu için gelen beni ķarşılayanlara ilk direk almanca merhaba ben filiz sayın, diye kendimi taĶdim ◡eTdim. ā, dediler ne ķadar güzel almanca biliyosunuz, türkiyede almanca ōreniyo musunuz? ben de dedim, benim sāten türkiyede yabancı dilim almancaydı. dört sene de ōrenim yaPdım münihde [Münih]. benim buraya geliş amacım daha bambaşġa şeyler... hani dünyāyı görmek,dünyāya açılmaķ.hani dedim gibi bir kürKnen bir *ġarman ciya* [Karmann-Ghia] alıp dünyayı biras gözümü açmaķ isdiyodum ve burada da hani diğer insanlara da yardım eTmek isdiyodum. ben bir sene sōna bir almanlan tanışdım. kendisi *infomatik* [informatik] doĶdoruydu. onnan tanışdıķ

türķ olacām dedi. biz nışannandıķ. çoķ güzel bi yerde belli bi ķonuma sāyıPdı, etikeTliydi, kültürlüydü. benim ilk aşġımdı. daa önce de hiçbi arķadaşlīm olmadī için hagiġaten gözümü aşdım onu gördüm. ha benim için bilmedim türk… başġa biriynen arķadaşlıķ yapmadıım için ben dört elnen bu aşġa yapışdım tabī. almanyaya ilk geldiimde, ilk eve geldiimde burasıdır. bu evin anıları çoķdur, anlaTsam bitiremem, bambaşġa. bilmiyorum. burayı gördüm zaman, gezmeye geldīm zaman, hani ķafamı çevirip dāhi baĶdīm zaman yürēm sızlıyór. içim yanıyór. en güzel günlerim aslında benim burda geşdi. böyle durup burda bu köşede bahçemde oturdūm zaman, çayımı demledīm zaman kendimi hane bāzı zaman türkiyede hissediyodum. bāzı zaman burda hissediyodum. hane bambaşġa bi duyġu ya, bambaşġa bi duyġu hane bilmiyorum. buraya her geldīmde o duyġuyu hālen yaşıyórum yāne. ama belirli bi zaman içersinde ayrı şeylere girdik yāne. em basiti yemek hususunda kendisi domuz yemek isdiyodu. ben diyodum ben domuz evime soĶmam, hāyır bu olamas. hādi ona ayrı tencere tava aldıķ. o kendisi yemēni yaPmaķ zorundaydı çünkü ben domuza bilmiyórum domuznan hani bi şeye elimi vurmaķ isdemiyodum. ne olursa da yine insanın kültür farĶlılī var. hani benim düşüncemede hani ben ne ġada moderen de olsam ama olmıyór. burada benim ķalmamın sebebi bu zamana ķadar, sosyal yaşantıydı çünkü çalışmasan dāhi insanlar insanlāna sahip çıķıyo. yabancı da ossan, türk de ossan, alman da ossan ne olursan ol. türkiyeden evlendim geldim ki aslında isdiyodum ki ilk zamannā benim şeyimde yānı tamam burdan ossun. ama işde benim ķıreterlerime olmadı. yaş huyu farĶlılī vardı. benimle gelenler benim kültürümü görmemişdi. ben hiç kimseyi aslā hakir görmüyorum. ben isdiyodum ki aķademik osun. işde onnar da dīldi tabī. evlendim geldim. ondan sōna bir çocūm oldu. bir ķızım oldu. allah baışlasın şimdi kendisi başġa bi tür füzyoterapist oķuyor. aslında ķızımın oķulu bitince füzyoterapi yapdıında dönmek isdiyorduķ ama o da olmadı. kısmet… ben memnūnum geldīme. iyi ki de gelmişim.

neden, derseniz: dünyāya gözüm daha bambaşġa baḳıyo. hane daha güzel bence. bilmiyórum. hane neyin ne olduunu daha eyi farḳ edebiliyorum hane. türkiyeynen burayı muḳāyese eTdīm zaman. ama hagiġaten türkiyede belki şimdik ben olmazdım, ben yaPmazdım. belki de bambaşġa bi evlilik yapardım. dört beş çocū olmuş evde oturup ütü yapıp temizlik yapıp bi ḳadın olabilirdim. ama ben şimdi aTmış üç yaşındayım. ben hālen çalışıyorum. bunun dört sātı ben görevli olaraḳ çalışıyorum. bunun üç buçuḳ sātını parasız. hani bis almanyada *ērenamTliş* [ehrenamtlich] diyorus. velī ayle birliklēnen. bedāva hani para almadan çalışıyorum ve bunu da muTluluḳ duyyorum ve hālen de yaPmaḳ isdiyorum. ḳısmeTse aTmış beş yaşına ġadā da çalışmaḳ isdiyorum yāni. arḳamda gördünüz oḳul benim ilk almanyaya milli eitim baḳanına başladīm oḳullardan birisi. bu oḳula ben bin doḳuz yüz doḴsanda gelmişdim. tam yirmi üç yíl oldu hālen de buradayım. şurda bir buçuḳ senem ḳaldı bu bir buçuḳ seneyi de tabī ki çalışıcām. ayrılıcām ama üzülücēm. neden üzülücēm çünkü hagiġaten dört sāt burda çalışıyo isem para alıyosam bunun üç buçuḳ sātını ben yine ḳalıyorum burda parasız. hālen de eve giTdīm zaman ah biraz, bi sāt dā ḳalsaydım diyorum. neden çocuḳlarnan meşġūlü seviyorum. teşkilātı seviyorum. çocuḳlarnan top oynaTmasını seviyorum. langırt oynaTmasını seviyorum. yoḳ böyle oḳul tenefüslerinde tenefüse girdiim zaman çocuḳlar bāzı zaman birbirlerine tabi ḳavġaya giriyodu. aralarına giriyosun. bunnar o ayırmayı seviyorum. çocuḳlar bana *fıraw* sayın, demiyolar *mama leyona* [Mama Leone] diyolar. *mama leyona*nın annamı yāni, iyilik meleyi. bi şey olduu zaman ama *mama leyona* bana böyle söyledi, diyolar. bütün ōreTmenner biliyo benim kim oldūmu *mama leyona*. ayrıca da ben bunun yanı sıra çocuḳlara yemek ḳursu veriyorum, haftada iki gün. *dobul* [doppel] sāt oluyo bu. yemek ḳursları veriyorum. bütün *internasyonal* [international] dünyanın her yerinden yemeKler yapıyoruz, pastalar yapıyoruz çocuḳlarnan. bana soruyo *fıraw*, bayan sayın, bayan sayın notumuz ḳaç? ben diyorum

ki: bir. ama neden, çocuḳları motive yapıyórsun. bāzı zaman gelmedikleri zaman gelmezsen sana beş veririm diyorum. tamam, tamam diyolar. türkiyede beş en eyisi, bizim burda en kötüsü. o yüzden burda bütün çocuḲlāma hePsine bir veriyórum. o yüzden ḳıyamam onnara. çocuḳlar bizim gelecēmizdir. türkiye giTdimiz zaman sāten almancılar diyoruz. ha orda da yaşayıp temelli gidemem. aslā zanneTmiyorum. hani gitmem de yāni. çünkü benim ḳızım burda ḳalcaḳ, torunnarım olcaḳ. evlilik yapacaḳ heralde burda. bir de aynı şekilde benim için de gidemem. çünkü neden derseniz ben rāTsızlandım, gözlerimden dolayı. belki görüyosunusdur onu. sāten sālıḳ durumundan gidemem. bilmiyorum suyundan mı ekmeyinden mi bilemiyorum yāni. ki havası da aslında inanın bana izin gelse de giTsem kemiklerim ısınsa diyórum ama gidemiyosunuz. illā bir ayānız burda. bilmiyorum. kürk ve araba için, *ġarman cıya* için geldim. ikisini de aldım, çoḳ şükür her şey yaşadım dolu dolu ama heralde kürKnen *ġarman cıya*ynan deyil de uçān altında bir tabuTnan bilmiyorum gidiceyis. vallā aslında kötü bi duyġu, aslında ben çoḳ ḳolay ḳolay ālayan bi insan deḭlim ama insan böyle duyunuyo neden belki de yaşın aTmış üşlü olması dolayısıyladır. onu bilemem ama bilmiyórum ben küçüKken de yāni genç ḳısken de uçaḳlan uçtuum zaman, her zaman ölümden ḳorḳardım. açıḳcası ölümden de ḳorḳuyorum yāni ḳorḳuyorum. şȭle ḳızıma diyorum ki hani burda ölmek isdemiyórum türkiyede vatanıma… işin acāip tarafı gitmek isdemiyosunuz buradan ama burda da gömülmek isdemiyosunuz. beni türkiyeye gömün diye vesiyetim vardır yāni. vesiyet eTdim ḳızıma. vallā bilmiyórum hani hangi duyġularna… yine de vatan diyorus hani. vatan bambaşġa, bilmiyórum. çok milliyeTci bi ḳızım. benim aylem de öyle. bizde ȭreTmenner huḳuḲcular, ḳaymaḳamlar… ben öyle bi ayleden gelirim. çok milliyeTci bi aylenin ḳızıyım. vatansever bi aylenin ḳızıyım ki şu anda bizim türkiyemiz inanın ben on tāne avrupaya deyişmem. eḳonomide, şeyimizde her şeyimizde. ama yine de gidemiyosunuz yāne.

gidemiyosunuz. hani bilmiyórum bir avuç insandık burda ama şimdi torun torba torunların torunu üçüncü nesiller geliyór. işci olarak geldik buraya ama şimdi şu anda auḳatımızdan tutun doḴdorumuzdan tutun ōreTmenimizden tutun her şeyimiz var burada. çok şükür ama n̄aparsaḳ yapalım yine de türkiyeye dönecēmiz gün gelecek. nası gelecek? canlı veya cansız… ve yine de ölsem de yine vatanımda gömülmek isterim. şāsen burayı isdemem aslā. vatanım bambaşġadır benim ve şu anda bile siznen çekim yaparken sanki türkiyenin ḳoḳusu burnuma geliyór. bahcemizin o, ben antepliyim çünkü, o fıstıḳ ḳoḳuları burnuma geliyor ve fıstıḳ tarlalānı çoḳ özledim.

Meral Yılmaz (Ankara)
Yaş: 59
Almanya'da bulunduğu şehir: Sindelfingen
Almanya'ya geliş yılı: 1973
http://www.trtturk.com/arsiv/15-bolum-4124.html (erişim tarihi 02.03.2014)

XIII

ġurbet deyince ġariPlik aḳlıma geliyor, hani kimsesizlik aḳlıma geliyor. çünkü ben kimsesizlii yaşadım ilk geldiimde burda kimsem yoḫdu. almanya diyince büyük bi yer zannediyodum hanı. hiç umduumu bulamadım, çoḳ büyük hayal ḳırıḲlıına üradım. ben meral yılmas, anḳaranın şerefliḳoçisar ḳazasının küçük bi köyünde, ḳaramollauşā köyünde dōdum. muTlu bi çocuḫluḫ yaşadım sayılır çünkü köyde büyük bi ayleyleydim. babanne, dede, amcalar, dayılar. annem başġa köylü olmasına rāmen gine *ḳontā*mız [kontakt] vardı. ortaoḳulu bitirdiKden sōra on altı yaşında nişanlandım. işde iki sene nişanlı durdum. düyünden sōra da işde on sekiz yaşında almanya geldim. beyimiŋ aylesi gelmemi isdemiyodu. bütün köy ḳarşıydı. sen hanımıŋı götürürsen bizim ōlannar da götürür, gelin almanyaya gitmez, hele de bu yaşda diye. giTdik anḳarada işlemleri yaPdırdıḫ. şimdi şerefliḳoçhisarlıyım diyince orda çalışan bayan bi memurdu, dedi şē şerefliḳoçhisarda insan ḳaldı mı? ben de tabī ne olduunu bilmedīm için şaşırdım orda. dedim tabī ki dedim bir sürü insan var dedim. ḳadın da o zaman güldü dedi yoḫ dedi biz dedi günde dedi yüz, yüz elli tāne pasaport veriyos ḳoçhisarlılara dedi. meyerse bir sürü kişiyi almanyaya yolluyolarmış, ondan ḳadın biras espiri yaPmaḫ isdemiş bana. tirene binmeden ālıyanları sızlıyanları görünce bi daha türkiyeyi göremiyeceKmişim gibi içime bir ḳorḫu geldi. tabī ki bu vatanıŋdan ilk ayrılışıŋ şēsi. sonunu bilmediŋ bi yere gidiyosuŋ. bi şeyleri geride bırahıyorum sanki. vücūdumuŋ yarısı türkiyede ḳalmış gibi oldu. ben bi de almanyaya son gelen tirendim. onuŋ için bütün medyayla ḳarşılandım. medya doluydu böyle. bütün fotorafcılar, bütün ḳalabalıḫ. ben tabī içime çoḫ bi ḳorḫu düşdü. ben o şeyle acemiliKle beyimi arıyorum heycanna. artıḳ neyse ki

beyimi ķarşıdan görünce ķorḫum giTdi hanı eve geldim hanı eyi mi yaPdım kötü mü yaPdım acaba nası bi yere geldim. yaTdıḫ sabah beyim işe geTdi. giderken de beni sıķı sıķı tembih eTdi: saķın, dışarıya çıḫma! bi bodrum ķaTda bi yere gelmişdik. camdan baḫıyorum, camdan bi taraf gözüKmüyo. küçük bi baḫçe gözüküyo.iyice sıḫıldım içerde ķafam bi uzatīm dışarılara bi baḫıym ne var ne yoḫ. dışarı çıḫdım sāt doķuz falan sıralarıydı. işde bi yaşlı hanım halı çırpıyo orda. hemen ķapının öŋüne bi bi şey buldum ķoydum. ķapı ķapanmasın diye. vardım. o yaşlı teyzeye dedim hanı el ķol işaretiyle almanca bilmiyorum türKce söylüyorum yalıŋız: ben saŋa yardım ‿ edebilir miyim, diyorum. o da bi şeyler diyo ānamadım. esgiden almanyada tenis raketi gibi halı çırPma sopaları olurdu a‿aşdan. vardım raketi elinden ‿ aldım. halıyı çırPdım böyle. onu ķaTladım sırtıma yüKledim, evine götürdüm, verdim. bana böyle dedi beKle beKle. böyle edişinden beKle dedi‿ini annadım. o zaman işde iki marĶdı, o zaman getirdi iki marķ verdi. yoḫ diyorum, ben yardım ‿ eTdim sana, ķatiyen almam, ben sana yardım ‿ eTdim, diyorum türKce. o almanca ben türKce ama el hareketimizle anlaşdıḫ bayā. tabī ki beyimiŋ gelmesini beKledim. o geldi eve. işde o geldiKden yarım sāt sōra ne, bizim ķapı çalındı. ķadın elinde pakeTlerle iki tāne ķola şişesi, bisküvit falan o zamānıŋ olan taTlı bi şeyler çuķolatalar ķoymuş. o ķadının sōra çoḫ yardımını gördüm. o zaman beyim işsiz ķalmışdı. işde yeTmiş üşde tam ķırizdi böyle. almanyanıŋ öyle bi ķıriz zamānı gelmişim ki ben, biS hanı çoḫ bunalmışdıķ, kirāmızı falan ödeyemez duruma geldik. nerdeyse diyorum ya bir eKmek alacaḫ paramız yoḫ. adam, altı ay bizden kirā almadı. çoḫ faydasını gördüm o zaman. tabī türkiyeden geldik yataḫ yoḫ, yorġan yoḫ, yataḫ yorġan getirdi bize. böyle bi yere giTsem ufacıĶ bi yere çolū çocu‿u hep yanımda götürmek mecbūriyetindeydim. ama türkiyede olsa ya annem olur ya ķomşum olurdu bıraḫırdım. ama hep burda yalıŋızlıķ çeKdim bu yönden. çocuḫlarım meselā bi doḫdora götürdüm. orda doĶdorda çalışan o doĶdor yardımcısı, bütün ayle gelmek zorunda

mısın diye bana baya ḳafa tuTdu. hanı çocuḫlar da haliyle ḳoşduruyo, şey yapıyo. o sırada doḴdor çıḫdı geldi, dedi nōluyo dedi.dedim bōle bōle...çocuḫlarımı getirdiim için ḳızıyo, dedim. beyim işde dedim, ben dedim çocuḴları eve ḳapadıp gelemem dedim. sobalıydı evim o zaman. sobada yaŋġın çıḫsa onuŋ hesābını kim verecek, dedim. öyle diyince doḫdor ona ḳızdı. bu dedi çocuḫlarını her zaman getirecek buraya, çocuḫlara da dedi sen baḫacaḫsıŋ dedi. ben geldiim zaman çocuḫlara hemen oyuncaḳ getiriyodu. ben içeri girdiim zaman çocuḫlarla o ilgileniyodu. çocuḴlar burda büyüdü işde, burda oḳula geTdiler, burda meslek yaPdılar. zāten oḫullarda ben aḴdifdim. hep oḫul ayle birlīnde falan. bu *rōte kuroys*un [Rotes Kreuz], işde alman ḳızılhaçınıŋ, reKlamını gördüm orda. vardım dedim bōle bōle ben yabancıyım, almanca bilmiyorum, o ḳadar hanı bilmiyorum. ben de ḳatılabilir miyim? reKlamıŋızı gördüm ġastede dedim. tabī ki dediler. burası benim gönüllü olaraḫ çalışdīm yer. alman ḳızılayı dīm daha dōrusu alman ḳızılhaçı oluyor. işde burda da on beş senedir gönüllü hizmet veriyorum. daha bi *hosbiT*imis [hospiz] var zeḱāret anındaki hasdalara gidiyorum. hasdānelerde, *fileygehaym*larda [pflegeheim], evdeki yalıŋıs yaşlı müslüman bayannara gidiyorus. onnarıŋ almanca sorunnarı olanlara, doḴdor sorunnarı olanlara, banḳa sorunnarı olanlara onlarla yardımcı oluyorus. bu yaPdīm fāliyeTler beni çoḳ muTlu ediyor çünkü bi türk olaraḳ toplumun bi parçası oldūmu, kendimi hissediyorum. evde āleTlerimis var. bi şey oldū zaman bi yaŋġın olayı, başġa bi olay alarm çalıyo, hemen merkezde buluşuyorus. ilk gelen iki kişi ambulansı alıp olay yerine gidiyo. hanı ambulans şöförlüüne ḳadar yapıyorum. tabī ki diKġat çekiyorum çoḫ. başörTgülü olup bi de yabancı olup şey yaPmaḫ. bütün herkesin diKġatını çekiyolar. ō türk, hem de başörTgülü. nāpıyosuŋ insannarıŋ medyanıŋ daha çoḫ diKġatını çekiyo. geliyolar resimlerimi falan çekiyolar. işde burası benim çalışmış oldūm oḳul. ben her gün birden beşe ḳadar burda çalışıyorum. burda temizlik işleriyle ūraşıyorum. oḳulun çocuḫlarla

ilgili işler yapıyorum. ilk geldīm zamannar pişmāndım. türkiyede olsaydım hanı belki daha bi meslek yapardım, oḫurdum. o yönden çoḫ pişmannıḫ duymuşdum. kendi memleketimde olurdum. ama şu an pişman deyilim. nasībim buradaymış. burda da hanı daha deyişik insanlarla tanışdım. daha deyişik kültürler ōrendim. meselā her şeye açıım kendim. kilisede toPlantılar oluyo, kiliselere gidiyorum. cāmilerle kiliseler arasında kültür köPrüsü yapıyorum. hanı almanları getirip cāmileri gezdiriyorum, tanıtıyorum. hanı belki bu iş için görevlendirildīmi düşünüyorum. şu an müslümannarı ve türKleri belirli bi yerde taşımam, onnarı tanıTmam Íazımmış. o yönden, açıdan baḴıyorum. kendi düşünceme göre ben onuŋ kültürüne dīnine saygı duymassam o da benimkine duymas. namaz vaḴdim geldī zaman namazlarımı ḳılabiliyorum her yerde. hemen andayışla ḳarşılıyolar. ben başörTgülü ḳadın olaraḳ zorluḳ çeKmedim, daha saygı duydum. çünkü ben önceden başım ḳapalı deyildi, açıḴdım. yaşadīm şarTlar altında nasıl düşünülür, nasıl toPlum ḳabul eder mi diye ikilik arasında yaşıyodum. ḳapaTdıḫdan sōra da çoḫ hanı daha ilgilerini çeKdim. daha çoḫ böyle hanı tam zamānında oturduŋ. haTda baŋa türKlerden tePki geldi başıŋı niye ḳapaTdıŋ diye. almanlar daha bi.. ō çoḫ *sūs* [süβ] olmuşuŋ. ō çoḴ başörTgü yaḫışmış. önceden niye taḫmıyodun? hep bōle şey aldım ben, hoşgörü aldım dīm. türkiyedekiler aslında bizleri ödüllendirmesi Íāzım. biz türkiye o ḳadar çoḳ ḳaTḳıda bulunuyorus ki. hiç maddī ḳaTḳıda bulunmasaḳ mānevī olaraḳ türkiyenin bir temsilcisiyis biz buralarda. ē hanı biz köyden de gelsek buralara, kendimizi isbaTladıḳ buralarda. hanı kendi duygularımızı, kendi yaşantımızı, kendi kültürümüzü ḳabúl eTdirdiḳ almanlara dīm, yabancılara. hanı o seviyelere geldik buralarda. şimdi de çoḳ güzel. ünüversdede oḳuyan talebelerimis çōḳ, belirli bi doḴdorlarda çalışannarımıs çoḳ hasdānelerde çalışan genşlerimis çoḫ. onnarı gördüKce de ġurur duyyos tabī. bizlē burda olmasaydıḫ onnar türkiyeyi nerden tanıyacaḴdı ḫı. bizim kültürlerimizi nerden tanıyacaḴlardı. izinde sāde denis ḳıyılarını

geşmiş tārihi yerleri geziyolar. ayle hayaTlarımızı bilmiyolar ki. burda tabī ki kültürünü bilmiyosun, dilini bilmiyosun, dil ayrı. orda sāde eKmek ḳavġasıyla yaşıyolar. biz burda kültürümüzü, dīnimizi, kimlīmizi ḳaybeTmeme mücādelesi veriyoz. biz eKmek ḳavġasından çoḳ kimlik ḳavġası yaşıyoruz burda.

Fethi Altınışık (Burdur)
Yaş: 66
Almanya'da bulunduğu şehir: Nürnberg
Almanya'ya geliş tarihi: 1974
http://www.trtturk.com/arsiv/16-bolum-4203.html (erişim tarihi 10.03.2014)

XIV

bir gün olmadı ki türkiye hayaliyle yaşamayayım. hep türkiyemi hayāl eTmişimdir. çalışmışındır, ġazanmışındır faḳát tercihiŋ kim diye sorsaŋ neresi tercihim türkiye. ismim feThi altınışıḳ. bin doḳuz yüz ḳırḳ yedi burdur ili bucaḳ ḳazāsı ürküTlü ḳasabasından. çifTci aylesindenim, ayleniŋ dördüncü çocuğuyum. üç ōlan bir ḳızdıḳ. efendim babamıs köyüŋ ileri gelenlerindendi. oḳulları bitireni antalya gönderdi, ortaoḳul oḳusun deye, çocuḴlar aḳıllı olsun deye. ben başaramadım ortaoḳulu. mesleke girdim ve yeTmişli yıllara ġadar antalyada oto boyacısı olaraḴ çalışdım. bin doḳuz yüz aTmış yedi yılında köyüme yaḫın bi köyden hanımla evlendim. çoḳ muTlu bi evlilimiz oldu ve hālen de devām ediyo. üş dört sene gine bi usda yanda çalışdım meslēm üzerine. yeTmiş ‿iki yılında asgerden geldiKden sōra dedim yā ben bi almanya giTsem ėyi olcek dedim. duyumlarım da var, bāzı müşderiler geliyo. almanyada ġaldīnı söyleyo. almancınıŋ arabalarını boyyos türkiyede. dedim ya bi de ben yazılem. giTdim işçi bulma ḳurumuna. kimlīm dāi yoḳ. ābe beni bi almanyaya yassaŋ ya dedim. müdür beni azarladı. almanya deye bi tercih yoḳ; yurt dışı, yurt içi var dedi. nufús cüzdanıŋı getir, gel. resim getir gel. seni ḳaydedelim, dedi. bana meKdup geldi‿inde bi yaḳın arḳadaşım vardı. müjde için bana getiriyo. hanım da yaḫalıyo çocu‿u. deyo götürme saḫın hā, benim adam burda zāten oturaḴlı dey‿l, orda iycem gelmez ‿almandan deyo. çocuḳ gine de buna rāmen onu dinnemeyo, geliyo. geldi bana hedeyesini verdi. aḴşam gözyaşları başladı. ben seni bıraḴmam almanyaya. bu şekilde öyle veya böyle gönlünü aldıḫ hanımıŋ o şekilde geldik. ben antalyadan ayrılce‿m gün bi ikindin ‿üzeri zannedersem otobüs ġarajına geldik. hanım geldi, en böyük çocūm geldi, ufaḳ zāten ḳumdaḴda, beni

orda ġarajda uurladılar. ama uurlama çoḳ ḳıritik geşdi. çocuḳ: giTme babacım der, ālar. annesi der: hayır, der; gelcek babaŋ, der. böyle bi ḳonumlar ‿oldu. ḳoPdum āniden o an için. isdanbula varıncaya ġadar nerde ġėTdiimi bilemedim. isdanbula vardım aşā yòḳarı yüz yeTmiş kişi falan vardıḳ almancı. sātimiz geldi bindik uçā geldik almanyaya. perşembe gün geldim cumā gün sabah işbaşı yaPdım. iki üş gün çalışdım. işimi beyendiler. efendim iki üş gün sōna benim valiziŋ içindeki pastalar simiTler bitmeye başladı. para isdeyemeyon. orda bi zorluḲlarım çıḲdı. ġarnımı elimle oalama yapıyom: yā ġarnım aş benim, para yoḳ deyom, bȍle ediyom. o zaman annatabildim. yüz otuz lira para aldım, ilk yüz lirasını ayleme yolladım. bayā bi eTkilendim. baba ölmedi, baba muTlu oldu, baba almanyadan para yolladı. o da oldu. yāni bȍle bi yaşantımız oldu. yıllar içinde aynı firmada otuz ‿iki yıl, iki ay çalışdım. tā ki firma ḳapanana ġadar. biz almanyaya geldīmizde *kölün* radyosunda sāt doḳuzda, aḲşam radyosunda türk prōramı çıḲcek dėye ikindin sonu hep radyonuŋ başından ayrılmazdıḳ. bāzı arḳadaşlarımıs ḳısa dalġadan türkiyeniŋ sesini dinnerlerdi, ondar muTlu olurlardı. üç yüz, beş yüz lėraya, yedi yüz lėraya radyolar aldıḳ, marḳ. ḳısa dalġadan da olsa türkiyemizi, vatanımızı çeKsin dėye artıḳ seKsenni yıllarda mı, doḲsannı yıllardan sōna mı, televizyon ḳanalları, teknoloji gelişdi. bizim şindiki yeni nesiller her şeyi hazır buldu. *ze de ef* [ZDF] de *ayn bırif aus türkay* [Ein brief aus Türkei] diye böyle şeyler olurdun, bir cumartesiyi beklerdik. o ḳırḳ beş daḲġayı izlemek için. ama şindikinner bize göre dā avantajlı. ben burda en fazla bir yıl ḳalırın, dedim. benim ‿arḳadaşım üç yıl ḳalmış yā yėyecek eKmēŋ mi yoḳ diye onu tenkit eTdim. ama mālesef ḳırḳ yılı doldurduḳ, ḳırḳ birde yaşeyos. aylemi de getirince bende bi rahaTlıḳ oldu. otobüs dėye ālayan çocuḳ alamaz ‿oldu. çalışdīmızıŋ bedelini aldıḳ. ben şahsen işsizlik dėye bi ḳonumum olmadı. ben isdisnā olabilirim. çou kişiler, çalışma azimli türk vatandaşlarımıs olsa, bāzen şanssızlıḳ giTdi mi gidiyo. ama ben şanslılardandım. hep işim ‿oldu. hep muTlu oldum.

bi de iş aşġım vardım benim. ḥālán aTmış ‿altı yaşımdayım aynı on sekizlik iş aşġım var. hālán çalışırım. ḳırḳ yıldır almanyadayım, elli yıl dā olsa ben hālán meslēmden ayrılamayon. meslēme āşığın. onun için durumları bıraḳamıyon bu işi. yeri geliyo hanım deyo: sen işle evlisiŋ falan deyo ama alışġanlıḳ. ben bu gedişātımı bozameyom yāni. mümkün dēl. işimiŋ tiryākisiyim, işimiŋ aşıyıyım. benim her zaman hayālim bi iş yeri, bi dúĶġanım olsuŋ isderdim. burayı da sanāyi bölgesinden aldım. bi dúĶġan bi işyerim bi meşġūliyetim. ḳırḳ bir yıllıḳ burası benim emēmiŋ ḳarşılī ve hayālimi gerçeKleşdirdīm noĶda. burası ḳırḳ yıl önce benim geldīm *nürünberk* [Nürnberg]. *peKnis* [Peknitz] nehri derler buraya. ilerde *reTnis*le [Rednitz] ġarışır. buranıŋ māzisi de benim ‿için baya önemli. bin doḳuz yüz doĶsan doḳuz yılınıŋ mart ayında bu nehire birisi düşdü, doḳuz yaşında. bi arḳadaşınna berāber topu almaḳ ‿için deynek sallamış. deŋgeyi bozmuş, aşāya uşmuş. baŋa o çocuḳ geldi, benim ‿arḳadaşım buraya uşdu dedi. yāni suyuŋ içine girdi, dedi. efendim ben de ġoşdum kendi imḱannarımı olanaĶlarımı ġullandım bunu çıḳardım sudan. ġurbet benden hiş bi şey almadı şōle almadı. hislerimle evet biras ḳayıPlarım oldu ama türkiyede yaşasaydım yine aynı olceKdiŋ. yaşamdır yāni bi deyişmez yāni. ben bunu idrāḳ edennerdenim. yāni almanya beni yitirdi, almanya beni bitirdi, deyennerden deyilim. çünkü orda olsaydım yine aTmış ‿altı olceKdim. orda olsaydım bu yaşam tarzı bōle devām eTceKdim. hayat bi maḳara gibi, maḳara gibi. köyümden şeire, şeirden almanyaya. en güzel yıllarnı almanyada geçir, en sonunda da dönmeyi düşün. yāni ben bu maḳanizmanın içinde muTluyum. çünkü en azından vatanıma dönmeyi hayāl edebiliyom. dönmemiş olsam da. ama döncem ḳısmet olursa.

Kadriye Cerrahoğlu (Çorum)
Yaş: 81
Almanya'da bulunduğu şehir: Berlin
Almanya'ya geliş tarihi: 1969
http://www.trtturk.com/arsiv/17-bolum-4261.html (erişim tarihi 11.03.2014)

XV

ben almanyayı ne sevdim ne sevmedim, sādece yavrularımı sevdim, o ġadar. benim ġocam buraya geldi çalışmadı, onuŋ yúḳúnú de ben çeKdim. hem ana oldum, hem baba oldum, hem ġardeş oldum. oldum da oldum. türkiyede bayram ‿ oldu eme biz yaşamaduḳ burda bayramı. buġún bayram ġúnú diye ālarduḫ úzúlúrduḳ. bayramı dúnú bilmeduḳ. yavrum ben ġadiriye cerrahōlu. biŋ doḫuz yüz otuz üş doumluyum. çorumuŋ ġazāsı isgiliPde dōdum. babam var ‿ıdı, tüḳanı var ‿ıdı babamıŋ. biraz oḫula geTdim. oḫuldan geldiKce her gün babamıŋ tüḳanında ḳasasınıŋ başında oturuyodum. çocuḲlūmu çoḳ eyi yaşadım. babam yaşaTdı. ne isdedīsek onu yaPdı. allah rahmet eTsin. ilḳoḫula geTdim. ilḳoḫuldan sōna dördüncü sınıfdan beşe geşdim, beşe devām eTmedim. gölde orda şē ediyodum, yıḫanıyodum. yoḫarda da babam beKliyomuş. o zaman da vurulduyduḳ birbirimize. hep oḫulda pençereniŋ dibinde ben oturudum. pencereniŋ dibinde beni beKlerdi, bu dedeleri cerrāŋ ömer sülümanıŋ babası. allah orda ne bilīm ben de ona vuruldum heralda. yaḫdīŋ beni cerrāŋ ömer yaḫdıŋ. allah da seni yaḫsıŋ, derken babam duymuş. sōna çıḫdım alacuḳ vardı. böyle one çıḫdım. suları doldurdum su ġóturuyodum, alacua. ġızım dedi cerrāŋ ömer kim dedi. ben bilmiyom dedim utandım ġaşdım, ordan. bilmeyom kim ‿oldūnu dedim, babama. şurdan derdim geşse de bi varacām adamı bi görsem ben, derdim. öyle onuŋ geşmesini gözlerdim. o da geçmiyodu. sōna işde evledúḫ. çoḫ zengin ‿idi benim adam. merabā ömer ā diyene parasını malını yidirdi. ondan sōna tī mısır ġaldı. hadi dedim, almanyaya get benú de aldur berāber çalışalım orda. böyúḳ ‿ōlan önce get get bize şē getúrúsúŋ pantalonnu çoraplar, şunnar bunnar getúrúsúŋ dedi, yavrum selmām. tamam ġızım gedīm dedim. bu

yol da tam geTmeye ḳalḫasıya ālamıya başladılā çocuḫlar. onnar ālayınca ben de āladım. zor oldu emme nápacāŋ işde nasıp buradan ‿ımış ōlum. anama bıraḫdım, yaşlı anama bu yavrularımı. üç yavrum var ‿ıdı iki ōlan bi ġıs. selmām var ‿ıdı haluḳ, mēmet. bunnarı onlara bıraḫınca üzüldüm tabī haliyle. *berlin*e [Berlin] ġadar ālıyaraḫ geldim ben. eller ġüldú oynadı göbeḫ aTdı. ben yüzüngoylu ḳapandım böyle āladım hep. biŋ doḫuz yüz aTmış doḫuzuŋ ikinci ayında *berlin*e geldim. tercümannar geldi herkesi gidecē yere gótúrdu. bi *heim*a ġótúrdülē, *heim*a ġoydulā bizi. *heim*dan tercümannar önümüze düşüyodu şeye fabriḫaya getúrúyodu, önümüze düşüyodu geri *heim*a getúrúyodu. sōnadan gendi gendimize gelip geTmeye aluşduḫ. yola gendi gendimize geldúḳ geTdúḳ. fabriḫıya üş gün bulġur pilavı büşürdüm ġótúdúm. çünkü elime otus ḱat bi para vedilē. otus ḱadıŋ çocuḫlarıma yirmisini ġónderdim, on lerasını yol parası eTdim. hemen çocuḫlarıma saldım yėrmi lerasını. çocuḫlarım orda yaluŋus annemiŋ yanda duruyolar. onnardan resim isdedim, yavrularımıŋ resmini. gece sāt on bir, on ikide çıḫıyoduḳ işden, berāber geliyoduḳ. bi ġız var ‿ıdı hava diyi samsunnu. o da baã yıḫıldı bōle seniŋ yanıŋda ġalīm ben kimsem yoḫ deyze dedi. sen namazlı abdeslu bi ġadınsuŋ seni iyi bildim ben dedi. berāber ikimiz gelip giderdük. bir ġún bi alman geşdü ġızıŋ ōne. ben bunu ġótúrcēm diye ġolundan duTdu ġızıŋ. ille dansa ġótúrcēm ben bunu dedi. yerden bi daş aldım almanıŋ ġafaya vurunca ġızı buraḫdurdum orda. bi dā gelemedi benim yanıma ġorḫdu. aldım ġótúdúm *heim*e. *heim*ıŋ her odasında dört kişi var ‿ıdı. dörder kişilik odaydı. banyosu neyi odanıŋ içindeydi hep. *heim* çoḫ ġózeldúr. çoḫ çalışdım, çalışdım ve çaluşurum da. aḫort veriyodum. beni çoḫ severdi *maystar* [meister]. herhangi bi iş ilk defā çıḫınca buraya gel *fıraw* [frau] uzun derdi. sen bu işi yapabilú müsüŋ derdi. yaparım, derdim. yā dōru sōle. vallā yaparım, su içme ġadar gelmez derdim. ondan sōna önüne verüdü işiŋ aḫordunu çıḫardudum. sevine sevine bi ġaludu. yōsa işden atarlardı beni. bi iki kere *ġırank* [krank] çıḫdım, ġızdılā. o

işi yapınca bu ara beni sevmeye başladılā iyi iyi diy. ben işden çıḫdım geliyom. nereye gidiyoŋ çalışsaŋa. ġocanı da getú onu da iş vereyim. berāber çalışıŋ diy yalvadı *maystar*. bi ġadın vardı beni çoḫ sevdü alman, *birgite* [Brigitte] isminde. gelip hep beni ġucaḫlar yüzlerimden öperdi. öteyki almannar da ġızardı. bu pis yabancıyı niye öpüyoŋ falan. size ne derdi o ġadı̊nu ben çoḫ seviyom, iyi gadı̊n derdi. o muḫāt oluyodu. çorumda çocuḫlarum beni beKliyodu. ilk izine geTdóm zaman oḫuldan gezdiriyolādı çocuḫları. ġoştum fāruḫ ben geldim. ēmize geldi buradan çıḫınca geri geldim oraya dikildim. gine onnara baḫdım. eve geldim selmām geldi. oḫulda mıydı, nerdeydi? geçek mi annem geldi, geçek mi annem geldi diye ālamaya başladı. o āladı ben de āladım. ne bileyim bi hoş insan oludu. bo͞le üzülüyo, çocuḲlarnı görünce. yıllardır burda ġaldım çocuḫlarımı ġóremedim. anam olmasaydı zāten duramazdım. başlānda anam durdu da biraz rahat oldum burda. anam ‿ ölünce çoḫ āladım, üzüldüm. dememişdi hayli bi zaman ba‿ã üzülecek diyi. en sōna sōnadan söyledile, ben o zaman āladım, çoḫ āladım. annem öldú biz sā sóylemedúḳ epey oldu üç ay, dört ay oldu öleli dedilē. ölmüş iki üç ay sōna melmekete geTdim. acucuḳ ġaldım melmekeTde gine geri geldim buraya almanyaya. önce babalānı getidim. sona çocuḲlarımızı geTdük. ben sevindim tabı̄, sevinmem mi yavrularım gelince. dünya benim oldu. ordaykene üzülüyodum emme gine de annem olduğu üçün başlarında fazla üzülmüyodum. anam onnara nası olsa baḫar derdüm yazuḳ. yemeKlēni eKmeklēni yapıyodu saḫat bi ġadundu. oTdū yerden selmām getiriyodu öŋüne o da yemeKlēni yapıp önnene veriyodu bunnarıŋ. üzüntülü bi yer demek ġurbet, el. ġurbeTde olduŋ muydu insan melmeketini özlüyor. daşı toPrā mis gibi tütū̄ insanın burnuna. gėTmek zor çocuḫlarıŋ burda oldū müTdeTce. çocuhlarıŋ olmasa gėTmek daha ėyi tabı̄. türkiyemis türkiyedür. ama çocuḫlarıŋ buradasıŋ sen türkiyede yapayaluŋussuŋ. onuŋ üçün isdemiyom gėTmek yavrularımı bıraḫıp da.

Yaman Tutkun (Ordu)
Yaş: 66
Almanya'da bulunduğu şehir: Nürnberg
Almanya'ya geliş tarihi:1969
http://www.trtturk.com/arsiv/25-bolum-4261.html (erişim tarihi 10.06.2014)

XVI

gidebilen varsa, giTmek isdiyen, buradan dönmek imḱānı var ◡ısa mümkünü var ◡ısa vatanına giTsin derim. çünkü burda bizi artıḳ isdemiyolar gibi. öyle bi tavırlar var. burda çoḳ kişiler ḳaybeTdik, çoḳ acılar yaşadıḳ burda. olmasın bunlar. isdemiyolar adamlar bizi burda. ben yaman tuTġun. bin doḳuz yüz ḳırḳ sekiz ordu doumluyum. çocuḴlūmuz bizim yoḳluḳ ◡ içinde geşdi. çoḳ ḳar yaardı bizim oralarda. ḳarda oḳula giderken herkes bi odun götürürdü elinde, sobada yaḴmaḳ ◡ için. annemi çoḳ seviyordum. babam ben yedi yaşındayken mefāt eTdi. yāní yetim büyüdük. ābeylerim vardı. ama işde ana. beni büyüten annem yāní. ābem isdanbuldaydı. ben onun yanına giTdim isdanbula giTdim yāni. araba ġullandım orda yāni dolmuşculuḳ yapıyordum. küçüKdüm ama şey gibiydim güzel bi şúforlūm vardı. on ◡altı, on yedi yaşlarındaydım. sōna işde asgerlik çaım gelmişdi. teKrār orduya döndüm isdanbuldan. şülüsümü aldım, asgere giTdim. asgerlīm ilk burdura giTdim. burdurda iki ay eyitim gördüm. urdan daıtım olduḳ. haTdā çoḳ isdedīm bi yere giTdim daıtımda adanayı isdiyodum. adana sıcaḳ bi ülkeydi. oraya giTdim. çoḳ güzel asgerlīm geşdi orda. çoḳ güzeldi ◡urası. çoḳ güzel arḳadaşlarımız vardı. asgerlik biTdiKden sōna isdanbula geldim. isdanbulda gine münübüscülūme devām ◡eTmeye başladım. o ara münübüscülük yaparken almanyada ābem vardı. ābem almanyaya giTmişdi cian ābem. dedi hadi dedi gidiyoz orduya. aldı beni isdanbuldan orduya götürdü. orduya giTdik. orduda dedi ben seni evlendiricēm almanyaya götürücēm. tabi sevindim. orda düyün yaPdıḳ. yāní evlendirdi beni ḳız ◡ isdedik falan evlendim. benim ḱaTlarımı yaPdı eTdi falan ābem o ara. isdanbula geldik isdanbulda hazırladıḳ eTdik her şeyimizi ābemlen berāber çıḳdıḳ arabeylen yola çıḳdıḳ

geliyoruz. diyorum ki almanya nası bi yer acaba falan. merāḳ ediyorum. diyom acabā buralardan dā deyişik mi falan meraḳlīmız vardı yāni yoḳ deyildi. araba yolculūm tam iki gün sürdü. yollar o zaman çoḳ berbaTdı. yāní iki gün iki gece yol geldik diyebilirim yāní. ilk almanyada *nürünberk*e [Nürnberg] geldim. eve yerleşdik. ābem yeŋgem işe giTdiler. ben ḳaldım evde yalnıS. nāpacam çıḳdım soḳā. şimdi evi ḳaybeTmiyim adresi de yazdım cebime ḳoydum. ābem yazdı adresi verdi bana güzelce. dedi bi şey olursa bin taḴsiye getirir seni. giTdīm döndūm köşeden bi tāne tebeşürüm vardı elimde, tebeşürlen köşelere işāret ġoyyodum yolu şaşırmīm diye. öyle giderken giderken türklere rasgeldim bi yerde. işde türk müsünüz ābe? türküm, türküm, ō bi sarılışdıḳ orda tābe. yāní esgiden yāní burda türklernen türk gördün müdü insanlar biribirine sarılıllardı bōle, hoşlarlardı. işde nerelisin, nasıl geldin, náPdın falan nerde çalışıyosun, hep sorarlar bōle. eve dönerken baḳardım köşelerden falan yāní o tebeşüre de bi baḳardım orda sōna da o tebeşür yaPdīm yeri silerdim bāzán. burda bi şansım vardı benim, ābem getirmişdi beni. direk bōle tirennen işci olarak gelenler onların durumu daha vahimdi burda. *banof*dan [bahnhof], gelirdi bir gişi alırdı onları.ondan sōna götürürlerdi *heim*a. çoḳ bōle şeydi buruḳ bi şeydi. yiycek yoḳ yāní yiycek bulamazdıḳ. o insanlar hele gelenler çay yā sürüp eKmáne ōle yerlerdi. çoḴlarnı biliyorum firmalarda ekmák yā; zeytin bile bulamazdıḳ burda yāní. bi düḳan aşdıḳ burda. ābemlen tāmirāne aşdıḳ. baya yürüdü o. sōna ben yapamadım. teKrar başġa firmaya girdim falan. oralarda çalıştım. ābem bi tane müzüKlü bi ḳāve aşdı, loḳaĺ aşdıḳ. biraz orayı devam ‿eTdirdik. hePsinden zarar eTdik yāní annıycān. bi ḱār eTmedik. ondan sōna tabí yavaş yavaş işi ōrenmeye başladıḳ. hep bōle giTmīceKdi. derken işde hanım falan geldi buraya getirdik. o zamannar geliyodu. ilk hanımımdan yāní iki tāne çocūmuz ‿oldu. sōna bi annaşmamazlıḳ çıḴdı aramızda anlaşamadıḳ. yāní anlaşamadıḳ uyuşamadıḳ gençdik. genşlīmiz de vardı biraz bizim de hatālarımız oldu, olmadı deyil burda yāní. yirmi yaşındaydım buraya geldīmde. ayrıldıḳ

sōna bi alman bayannan tanışdım. burası benim ‿için çoḳ şeyler ifāde ediyo. ilk alman eşimlen buralarda gezerken buralarda tanışmışdım. burda bi ḳāve vardı çok güzel bi *kaffee* vardı burda. orda oturup tanışmışdıḳ ġonuşmuşduḳ. yabancı dil o zaman yoḴdu pek. bōle çoḳ zor anlaşıyorduḳ ama güzel anlaşıyorduḳ güzel anılardı. rahmeTli annem çoḳ üzülüyodu bu olaylara biliyo musun? evlen ayrıl falan işde çocuḴlar işde perişan oluyo falan. annem dedi ki ōlum yeter dedi artıḳ yeter, bu sefer dedi ben evlendirecēm seni dedi. ġomşumuzun dedi ġızı var dedi dilek. dedi bunu alcām sana, artıḳ yeter dedi. anne nası olcaḳ o iş dedim. tanışcān eTcēn falan filan. iyi dedi tanışırsın işde ḳıza söylemişler ḳıs demiş tamam telefonumu ver, arasın beni işde görüşelim falan. ġısmet böyleymiş ama çoḳ muTluyum çoḳ iyiyim. hanımım çoḳ iyidir, çoḳ baḳar, iyi baḳar bana. şōle baḴdīn zaman yedi tāne çocūm vardı. şu an da yedi de torun var. baḳıyom ama diyolar bana gine sen genş duruyosun biraz diyolar. yāní çocuḳlarım da bunu yapıyo bana. ḳızlarım çoḳ üsdüme düşer. burda çocuḴları da alırdıḳ yanımıza. tabī̄ çocuḴlar küçüKdü o zamanlar. çocuḴları alır gelir burda ḳuşlara eKmáḳ atardıḳ, evden eKmáḳ getirirdik. yāní çocuḴlar da çoḳ sevmişdi buraları severlerdi. hep hafda sonları oldu muydu çocuḴlar derdi baba gidelim. ḳuşlara eKmáḳ aTmaya gidelim. giTcēz diye eKmáḳ toplarlar esgi eKmáḴleri alırlar torbalara doldururlardı hazırlanıp buraya gelirdik. ġuşlara eKmáḳ atardıḳ. burası çok şeyler aldı bizden yā. ben şahsen kendim diyorum buraya gelmeseydim türkiyede benim durumum dā çoḳ parlaḳ dā çoḳ iyi olabilirdi diyorum yaní. bu herkese göre deyildir ama ben kendim çoḳ güzel işlerim bıraḴdım geldim buraya. ġurulu bi düzenim vardı yaní. bi tāne münübüsüm vardı, esgi mesgiydi haTdım vardı. yāní onu saTdım geldim buraya. ilk zamannar burası çoḳ iyiydi. türKleri çoḳ, bizi çoḳ severlerdi. herkes bōle türk gördün müdü almanlar falan şē yaparlardı bōle hoş davranırlardı çoḳ güzeldi iyiydi. yāní burda ne bilem. çoḳ var alman dosTlarım var, çoḳ arḳadaşlarım var ama son zamanlardaḳı bu şindiki durumlarda artıḳ

yāní biraz bizi dışlamaya başladılar yāní. şimdiki aḴlım olsa yāní aslā gelmezdim buraya ben. çünkü bizim ülkemiz bizim memleketimiz çoḳ güzel buradan, çoḳ çoḳ güzel. gidebilen varsa giTmek isdiyen buradan dönmek imḱanı var ◡ısa mümkünü var ◡ısa vatanına giTsin derim. çünkü burda bizi artıḳ isdemiyolar gibi. öyle bi tavırlar var. burda çoḳ kişiler ḳaybeTdik, çoḳ acılar yaşadıḳ. buradan geri dönmek çoḳ zor şu anda çoḳ zor. yāní türkiyede çevrem yoḳ. çolūm çocūm burda hePsi burda torunnar burda. buradan artıḳ geri dönmek, tabuTla döneriz diyom.

Hatice Karasu (Kayseri)
Yaş:66
Almanya'da bulunduğu şehir: Münih
Almanya'ya geliş yılı: 1974
http://www.trtturk.com.tr/arsiv/13-bolum-3896.html (erişim tarihi 10.02.2014)

XVII

ben buraya geldiğımda biras para ġazanalım, dönelim, gėdelim yuvamızı ġuralım dedim amā para daTlı geldi gėdemedik. dil bilmeyom, bi şey eTmiyom. bu gececi oluyor evden ben ġorḫuyom. dedim ki eğár gidesem hayaTda gelmem. boşa gelir diyen aḥlıŋa gelmesiŋ. var vamaz da paşaportu yırtarım dedim ben. onuŋ üçün beni dört sene salladı ĝótúrmedi. benim adım hatīce ġarasu. biŋ doḳuz ġırḥ sekizde ġayseride dōdum ben. biz beş ġardeşík. bek bilmiyom çocuḫlūmun nası geşdığını amā her şeyimı ġara sularda geşdığını biliyom çocuḫluumu bilmeyom ama. bi denē dandülük dönderirdim dışarıda. ipi böyle yağlardım şılap şılap dandülüğ vurudum. baŋa ġaynataŋ geliyó didiler. git baŋa ne ġaynatam gelise gessüŋ. ben işimi döndermem iĺāzım diyom. beni isdemeye gelmişler ḫabarım yoḫ. ben sāten onnarnan oturuyom, bilmiyom bile geldiKlerini. berāber comaTla oturuyoḫ onnarnan. annem baā̆ ĝóz móz atıyo, ben heç söyle. baā̆ heç ĝóz aTma, ġalḫmam boşa didim anneme. onnar didiler, heç boş ver biz didiler buŋa dünür olaḫdır o zaman çıḫdım ben ordan. başġa odaya girdim ālamaya başladım. āladım, āladım. annem geldi, ġızım niye ālıyoŋ? ben kimseyi isdemiyom burdan gėTsiŋner adamnar diyom. babam demiş gėTse deseler de bunnara verecām. bunnarıŋ arḫası ġara. altı dene ġaynı var. benim ġızıma heş bi şey olmaz. o zaman on ‿ üç yaşındaydım. bir sene de nışannılı beKledim. ōlanı ĝórmedım. ōlan bizim eve geliyór gidiyór heç. baŋa mı gelmiş, başġasına mı gelmiş bilmiyom bile, habir ben oyun yapıyom gendi gendime. annesi dimiş ōlum ben onu ĝúderim ben onu böyúdúrum. ben onu alāçam, ben ġızı çoḫ sevdim, demiş. iyi anne dimiş sen sevdiseŋ ben de ġabul ediyom demiş. öylelüğnen günüm geşdi. gelinnüğümi geydim, duā̆mı aTdılar, çarımı

yaPdılar, bir ata bindirdiler beni. atda üş dört gişi dutaraḫ beni ĝótúrúyór. bi de ġar var ki bu boy. böyle ġış şıḫleTli ġışlar var. evlendik bir ay durdu yanımda beyim, bir aydan sona izmire geTdi. ġaynım mütāyit ‿idi, ġaynımıŋ yanında çalışdı. baŋa bir meKdup gönderdi. didi ki ben didi almanyaya ḱehat yazdırdım. ḱehadım çıḫmıyor. ben tūris gidecēm, baã̯ ne diyoŋ. ben didim ki tūris gideceKsen gel buraya. burda bir ĝórúşek ondan sōna get. ordan tūris gedilmes. izmirden bilatını almış geldi bir havta ġaldı yanımızda. bu gediş o gediş oldu. aTmış üşde. ayda bi meKdup gelidi. meKdup geldi diye o ġadar sevinirdik ġoşardıḫ. meKdup getirene para verirdik. ḳóy yerinde no̯lcaḫ, yımırta verirdik adama. posdacı getirirdi meKdubu. oŋa sevünür dururduḳ. meKdup oḫununcu sanki gendi gelmiş ġadar sevişümüz olurdu. ben oŋa yazardım bir aydan eline geçerdi, o baŋa yazardı bir aydan elime geçerdi meKdup. ben bāzen ālardım meKduba. derdi nā̯pıyım. ġardaşlarım evlerīm. iki senede bi izine varīm. biras para biriKdirīm ġardaşlarımı everīm. ben seni almanyaya getirecām. çō āladım, çō avutlar yaPdım oŋa. esgiden banTlar dolardı ya ne aı̯Tlar yaPdım banTlara ne avıTlar. geyme dedim şitf fisdanı geydiŋ mi, oyma dedim yaḫasın oyduŋ ‿ŋu? beni sana vermiyollar duyduŋ ‿ŋu derdim oŋa ālardım. bu çalan türkü var ‿ā beni çōḳ esgi günnerimi ḫadırladıyor. onnarıŋ hePsini evlendirdi ondan sōna baŋa sıra geldi. ġaynım ĝóndermem dedi, ḫayır gelin gidemes didi. ben didi almanyaya gelin göndermem dedi bóyúḳ ġaynım. sōna o neKdup ĝónderdi didi ki ġardaşım nō̯lur benim ġarımı ĝónder. benim buradan dönüşüm yoḫ. benim ġarım gessiŋ. tembilātı gönderiyom dedi. bilaTlar geldi götürecām. ağşamdan ġaḫdıḫ bi şeylē hazırladıḫ ama ben zabā ġader uyuyamadım. iki dene çocuḫ. bir oŋa varıyom bir oŋa varıyom. ābi ne var çocuḫlarımızı ġótúrek diyom. onda vize yoğ ‿udu bilat yoğ ‿ udu. ikisi de çocuğ ‿ udu onnarın. ġızım bire gėdiyorudu ōlum ekiye gėdiyorudu onnarıŋ gelikene. ġayseriye geldim düşünüyom şinci. ābi dedim ben geTmeyecām. niye ġızım? ben çocuḫlarıma dayanamıyom. ġızım dedi alışıŋ. yoḫ ābi

ben alışamam, ben çocuḫlarıma dayanamıyom. gel, beni geri ġótür. dedi, almanyaya ĝótürĪm. ben seni orada bir ay beKlĪm. isdemesseŋ seni getirĪm dedi. sírkeciye vardıḫ ben heş bi yer ġórmedúğúm üçün oralar baŋa nasıl ‿ısa adamları ĝórdúḫce ordan da ben ġorḫma belliyom. tirene ayāmızı aTdıḫ. dört ġún yol geldiḫ tirenle. habire ağıt ālıyom, ġaynıma da ağdımı ġóstermiyom. öyle ālıyom ki için için çocuḫlara düşünüyom. vaḫ yavrularım! uyurkene nasıl ġaḫdılar zabānen diyom. annesini bulamadılar mı acaba diyom öyle ālıyom. sōna dört gün geldik. sōna *hautbānof*a [hauptbahnhof] geldik. ilk almanyaya geldĪmde bu perine indim. bu perinden bürōlarına vardıḫ oturmıya. amcaŋ geTmiş onu beĶledik. on ‿altıncı perinden indik. burda bi yer var ‿ıdı. merduvandan çıḫdım buraya geldim. merduvanda yörüyemedim ġaynım duTdu. oturdum oraya düşünüyom, niye geldim acaba buraya diyom. bōle deyel ‿ ıdı esgiden *bānof*. aynı ġayseri gibi bi yer ‿ıdı bura. açıḫ, havalı, her şey buradaydı. şindi buralar çoḫ şirin ‿ oldu. burda geldığımde o *şıtabla* [stapler] sürerdi. ben buraya gelirdım onu beklemiye burda beKlerdim. *şıtabla*ynan oradan geliken ġórúdum onu. ē vardık işde neyse sevündük nüündük ġız ālıyor o çocuh. ġız babasını uzun yıllar ĝórmedüğ üçün babasını sevmedi. ille baba bilmiyor ya bu adam burdan geTsiŋ diyor. neyse çocū eniKdirdiḫ ama ya benim durmaya neyetim heç yoḫ. o paceden o paceye, o paceden o paceye baḫıyom, amov ben buralarda duramam. bunnarı isdemiyom. bu ġadın açıḫ, cıblaḫ yatıyollar bōle çayıllarda. allaḫım ben bunu ġórmeye mi geldim, ya resülallaḫ baḫıyoŋ mu diyom. ben be deliriyom. heç dışarı çıḫmıyom. adam eve yiyecá içecá getiriyo. ben evi barḳı yemá memá yapıyom. ġaynım yanımızda böyüğ ābeym. ġırḫ gün allā rāzı olsun o beni ĝótúrdu, getirdi. alışdırdı muluşdurdu derkene o geTdi işde. öylelüğnen ġaldıḫ almanyada. ondan sōna biz de burda bi hāmile ġaldıḫ. çocuḳ üzerimizde geTmeyi düşünmedik. bu çocū burda böyüdek dedik. olumuz bir ya iki ōlan ossuŋ dedik. ōlan olacaḫ didiḫ oŋa sevinip duruyoḫ. çocuḫ da ölü doum yaPdıḫ ḫayırlısı

ossuŋ. çocu͡u heş görmedim ben. hasdānede yaTdım ġırḫ ĝún. annesi olmayınca çocuḳ gedemez dediler. çocū burda ismini ali ġodular ġariPler mezarına ġodular ōlanı. dil bilmeyom, bi şey eTmiyom. bu gececi oluyor evden ben ġorḫuyom. dedim ki eğár gidesem hayaTda gelmem. boşa gelir diyen aḥlıŋa gelmesiŋ. var vamaz da paşaportu yırtarım dedim ben. onuŋ üçün beni dört sene salladı ĝótúrmedi. dört sene ġaldıḫdan sōna seviniyom şindi türkiye gidecām diye. on bir dene bavul doldurdum tirene. şu oŋa, şu ġardaşıma, şu bacıma, şu anama herkeçe on bir bavul doldurdum tirene bindik gidiyoḫ. vardıḫ óyle girdik iki ĝún sōna didim keşge gelmeseydim. geri buraḫır muraḫır beni burda dedim. ilkin dedim ben isdemedim şindi de o isdiyor ben isdiyom o ĝótúrmez nó͡orür dedim. ne zaman gideceyik dedim adama. beş ġúnúmus ġaldı gideceyik. ha ha. çocuḫları da aldıḫ geldik buraya. gelişimiz o oldu. benim evimiŋ kirası ne idi söylem mi, aTmış marḫ. yedi sene aTmış marḫlıḫ evde oturdum. ama suyum, bi tuvaleTde çeKme suyum vardı, bi de bu ġader muslūm var ‿ıdı. bulaşıḫ muşalıḫ masada yıḫardım. çamaşır makinem nem yoğ ‿udu. elde yıḫardım. çamaşır makinesin ‿neyi. çolūŋ çocūŋ bezini beláni tencerede ġaynadıyordum, ġapılara seriyordum. bir hasdalandım, hasdānede yaTdım *ġırosāden* [Groβhadern] diy. ġırḳ ġún çoḫ a͡ır hasdaydım. çıḫdım ordan geldim. bir ay evde doḫdora gidiyom geliyom, gidiyom geliyom tansiyonumu ölşdürüyom ġalbimi ölşdürüyom. ġarasu didi, sen didi neçe geliyoŋ didi, doḫdor baŋa. sen git bi *arbayt* [arbeit] yap biras *şitires* [stress] üstüŋe at. doḫdur söyledi baŋa. ölümüŋü diŋniyoŋ ġarasu didi. git de *arbayt* yap da biras ölümüŋü diŋneme didi. ben de onuŋ úçún geldim burda çalışıyom. seve seve çalışıyom. doḫdur dimese belki çalışmıyacaḫdım. doḫdur didi, ondan sona çalışmıya başladım. hasdalīm da ondan sōna geşdi. başġa ne edīm ġurban oldūm çalışmaḫdan başġa nem var. allah sālıḳ edēse üş beş sene da͡a çalışacām. durumuma göre. hasdalanmayım her gün çalışmayı düşünüyom. benim yaPdīm gözlemeyi iki yüs kilometire yerden geliyollar

hüsüsü gözleme yemē. ben olmassam geri dönüp gidiyollar, yemin ederim geri dönüyollar. herkeş bütün teyzesiniŋ gözlemesine geliyor. alayınıŋ burda anasıyın teyzesiyin. başġa bi şey yoḫ. baĶġala geTdim. ķapınıŋ óŋunde bi ķópek yatıyor. didim baĶġala vardım urda ecıķ alışveriş eTdim. cüzdanımı orda bıraḫmışīm. eve geldim ķapınıŋ ōne geldim ķópáḫ ġaĶmış ķópáḫ yoḫ. ben evi bilemiyom. halbusa ġapımıŋ ö͡ündeyim. evi bilmeyom ki. yoḫarı çıḫdım cüzdan yoḫ. vardım oraya benim i̱resimim varmış cüzdanda. di̱di *tāşe* [tasche] di̱di. i̱resmimi çıḫarTdı baḫıyor. bu *tāşe* seniŋ, di̱di. dört yüz marķ da para var ◡ımış içinde. ġadın elime virdi. orda diŋelikene bi yaşlı amca geldi túrķ. didi ġızım di̱di burda neden diŋeliyoŋ didi. didim ki amca didim burda bir ķópek yatıyordu. ben didim evimi bilemedim ķópek ġaḫmış buradan didim. ġızım didi ġapıyıŋ uğruŋdasıŋ neden bilemediŋ eviŋi dedi. ondan sōna benim balḫonuma bi tāne eşab bāladım. dedim bu eşabı bālayım. ben dedim gedip gelikene bu eşaba gelirdim baḫadım ki balḫonumda o eve girerdim. ġocam benim canım. hemi ba͡ā annelik yaPdı, hemi babalıķ, hemi ġocalıḫ yaPdı. o ğader hörmeti var baŋa. ġocam olmasa gerçeKden çoḫ şey çekerim. sāten orda şindi düşüngem o. çoḫ severim. elli yıllıḫ eşim. ġırḫ yıldır almanyada berāber yaşadıḫ berāber yidik berāber işdik. çoḫ birbirimizden memnūn olduḫ. heş birbirimizi üzmedik. dağlar ġader memnun ġaldıḫ. çocuḫlarımızdan gendinden ben çoḫ memnūnum ben eşimden çoḫ memnūnum. allah i̱rāzı ossuŋ. ben ġurbete gelmeseydim o ğader insannarı muTlu edemezdim. ama onnar da şindi beni çoḫ seviyollar, çoḫ sayyollar. yāni bir kelime sóylesem ayaḫda dururlar allah úçún söylenirse. ġayınnarım ossuŋ, yengelerim ossuŋ hepisi de beni çoḫ sever sayar. biz ġúzel para ġazandıḫ. hayātımızı ġurtardıḫ ama buraya gelip de çoḫ hayaTlarını meḫvedenler de oldu. evine barḫına geTmeyenler olurdu, ġarılarından da ayrılannar da oldu, her şey oldu almanyaya gelince. çocuḫlara hanımlara da yazıḫ oldu. aylelerini buraḫannar geldi buraya para pul duTmadılar. berdoş oldu gėTdiler. allaha şükür benim

beyim çoḫ eyi parasın da ġazandı ben de parasını duTdum her şeyimiz de aldıḫ. hayatımızdan hep bütün memnūnuḳ ġurbān oldūm. ġurbeTde çolūmuŋ çocūmuŋ úçún ġalıyom. hemi de çolūmu çocūmu hasret çeKmesini isdemiyom. ben onnarıŋ úçún üzüldúm úçún bura şimdi benim melmeḳatım oldu. ben melmeḳatıma sāde ölümüŋ geTdığnı isdiyom oraya. yoğsa ben oraya heş bi şey isdemiyom.

Niyazi Ateş (Sivas)
Yaş: 80
Almanya'da bulunduğu şehir: Stuttgart
Almanya'ya geliş tarihi:1971
http://www.trtturk.com/arsiv/18-bolum-4311.html (erişim tarihi: 18.03.2014)

XVIII

ġurbeTde gelİse sāde bir sorum olursa o aḫlıma geliyor. yaşantı olmazsa sorum, aş ġalısaŋ sorum olursa o sıḳıntı sorum bana geliyor. zamanda aḫurda tezē bölmüşdük yarısu ḫanum otururdu yarısu ben. ġuru eKmēne bi çay. şin sekiz çeşit yemeḳ var allah vermiş şindik. ḥama sonumuz nası olacā allaʾ bilür. ama bu varlıa şükür. allaʾ bu varlī yoḫ da edebülür. bugün bana verür, dener, sōna da elimden alur. hayātım ġurbeTde geşdí, sorunum ġurbeTde geşdi. her şey sorunum ġurbeTdedir benim bugüne ġader. budan sōna nası olacā allaʾ bilür. ben niyāzi ateş. bin doḫuz yüz otuz dört doumlu sivas zara ġazāsında çora köyünde. bir buçuʾ yaşındaydım babam mafād eTdi. baba görmedim. beş çocū vardı annemin. tabİ o zaman çoḫ sorun var ıdı. aç susuz böyüdüm. sekiz yaşındayım doḫuz yaşındayım ne oldūmu bilmiyom o yaşı, zarada bir şüKri efendi var ıdı. çocū yoğdu. ōlı ġızı yoğdu. kimsesi yoğdu. ileri gelen adam ıdı. beni kendi evlat eTmek isdedi ve beni birġaç sene böyüTdü. yetim oldūm halda eKmek bulmadūm halda onu ġabul eTmedim. mudānele eKmek yemek isdemedim. çocuyken duTdum bir eşşek aldım, ḳóylere dedete medete bit ilacı saTmıya giTdim. boncuḫ moncuḫ, cıncıḫ mıncıḫ. götürdüm yumurtaynan satıyordum getürüp da para ġazanıyordum çocuyken. onda sōna on seKġíz yaşında duTdum evlendím. bir ġat yatām var. aḫurdayım. aḫuru bölmüşdüm bir yanda iki tene inēm vardı iki tene de biz varduḳ. o tarafda hayvanlā yem yiyordu bu tarafda ben yiyordum. samanı silkeliyordum, yatā serip yatıyordum. damla damladū zaman yatām su kesiliyordu. heç tēsir eTmiyodu bana o zaman. o yāmurda, yaşda çalışdım didin de bana heç tēsir eTmiyordu. onda sona asker oldum. bi ḫanım bana para nerde gönderecek ne yapacaḫ diyerek ölüme ḳorye

geTdim gönlü olaraḫ. yoḫluḫda geTdim varlıḫda geTmedim. ābim avusduryada çalışıyor. ābi dedim imḱanlar varsa ben oraya gelīm, meKdup yazdım. o zaman telefon melefon yoğudu. ābim de dedí ki niyazi durma gel bura senin yerín. benim yerím ne demek: temiz çalışıyordum, şerefime çalışıyordum avrupada da temiz işi ġabul ediyola, durma gel dedí. alTmış beşde ḱādım çıḫdı almanyaya. param yoḳ pulum yoḫ. zarada bir yer almışım fırın yaPdım. fırın yaPdım ki eKmek parası çıḫsın diyerek. faḫirlıḫ var ya. ev yaPmadım, barḫ yaPmadım ilkin fırın yaPdım ki geçim ilkin sālīm. fırın yaPdım ḫanım fırını çalışduruyor. iki bin lira borcum var o zaman yeTmiş birde iki bin lira borcum var. ḫanım beni bıraKmadı ilkin almanya. sona bir elbiseyne para almanyada izine gelenner... ḫanım baŋa bi ġaḫıç yaPdı. dedi ki sen abuḳaTlıḫ yapıyo herkeze ükeĺālıḫ yapıyon, yol gösderiyon, herkez geTdi adam oldu sen geTmedin dedi. ilki sen beni bıraḫmadın dedim şindi de bana yol mu gösderiyosun, dedim. ben çantamı aldım çıḫdım. ne allā ısmarladuḫ ne bi şey. neyse viyanaya geldük viyanada bizü indürdüler. bizi gördüm ki orda geri gönderiyolar. polis bize çıḫış vermedí. orda üş dört tāne türk oturuyor. dedi ki bizi geri gönderiyolar türkiye dediler. polis bizi aldı, bizi bürōya götürdü. uçaḳ bürōsuna götürdü. paşaportumu *iştempil* [stempel] vurdu, bizi bıraḫdı. bıraḫdıḴdan sōna nasıl ālıyorum, sevündūmden nasıl ālıyorum. çıḫdım ābime sarıldım. tabi ālaştuḫ. zabaḫ da, da bazar günüydü zāti. pazaretesi arḫadaşlar işe gediyolar. bir arḫadaşım var onun ābesi yer yaPmış bena kimse yer yaPmamış. arabaya bindilē bir köylümüz rāmeTli oldu öldü, rāfet. dedi niyāzi sen de üsdün deyiş gel dedi. geTdim fırmada çalışdım tabī. eKmek isdemesini bilmiyoruz, bi şē bilmiyoruz, bir yere gedecēmiz bilmiyoruz. çoḫ zorluḫ çekiyoruz. gediyoḫ evet *ġauf*lara [kauf] ama *ġauf*lāda ne alacāmız bilmiyoruz. ne yapacāmızı. doŋuz eti mi, sıır eti mi, ne oldunu bilmiyoruz. bir gün aş ġaldım İşaTda çalışdım aç aḴşama ġader. sona çantamı aldım da barabar azīmı götürüyordum. ōle vaḫdı yiyordum aḫşam gelip de evde yiyordum. çoḫ

zorluḫ çekiyorduḫ. yabancıydım. ilkin İşaTda çalışdım, sona cant fabırıḳasına girdim. cant fabrıḳasından ġaney firmasına girdim. İşāta girdim. bir gün ġaney firmasındayım *es bā*da [s-bahn] çalışıyoruz *vinende*de [?] bele dāda. yāmur ġar yāmış yirmi santim. *arbaysam*da [Arbeitsamt] emir gelecek ki çalışacāz. yürēm bayıldı, bi loḫma eKmek aldım. şef dedi ki, dā beş daḲġan var dedi. beş daḲġan var yemek yoḫ dedi, eKmē bıraḫdım elimden. bıraḲdıḲdan sōra bu barmaḫların ucu sızıladı cierime vurdu. āladım. hey yārabbi! ben de seni ġuluyim nolurdu. burası *kolişıtırase* [Kolingstraβe] parḳıdur. oturuyo millet herkes. herkes böyle arḫabayna dostayna yaşıyodu aylelernen. almanca bilmiyordum. ecep dedim bir gün allā nāsib ‿eder mi çoluʾ çocumna buraya getürüp yaşamasını. her zaman bunu düşünüyordum. bēle herkes yaşıyordu, ben böyle mayıl mayıl baḫıyordum. allam sen de bana nasib ‿et. çoluʾ çocūm getür da hüzür içinde ben da yaşİm. almanca bilmedüm üçün mü, türKce bilmedüm üçün mü, dedi ġodusu oluyor ama bizimkiler gibi olmuyor. ḫoşuma geTdi almanya. mezerlerine de gediyom mis ġoḫuyor, evlerine gediyom mis ġoḫuyor, parḳa gediyom mis ġoḫuyor. herkeş yaşantı dērini veriyor. ġayfe gediyom pasda yemeye ġayfe içmeye, baḫıyom birbirne sevgi, sayġı veriyollar. o sevePde bu melmeketi çoḫ sevdim. geri dönmek isdemedim. herkeş dedi ki biz geri gedácāz. ben de dedim ġardeşim ben geri geTmiyom, siz gedin. çoluʾ çocuyna yaşayın. alla izin verise ben de çoluʾ çocūm alıp burda gelip yaşayabülüsem burda yaşaycām. bi şey ġazanmasam da çoluʾ çocū buraya getirácām isder ġazansı isder ġazanması. ben baba görevimi yapİm dedim. telefon, zamanda eyşime telefon edemiyom. İzine gediyorum telefon melefon o zaman ne arasın. telefon yoḫ. herkes meKdubunan ḳaset doldurup gönderiyollar. ben izine gediyorum eyşim dedi ki sen beni götürmüyon. sen beni ġandırıyorsun. dedim seni niye ġandırıyom. sen aḫurda barabar yaşaduḫ, barabar sornu çeKdin. aş ġaldın susuz ġaldın. ben seni… çocuḫ annesisin, sen onu bunu sözüne baḫma. benim yerimde başġası olsa evlenür. ben yuvamı

dağıTmadım. torunlarım aḫşam gelü eTrāfımda bülbül gibi ötüyolar, ben zevk alıyorum. insanlıḫdan zevk alıyorum. ben evlenseydim yuvamı dağıTsaydım çocuḫlarım aḫşam gelmezdi yanıma. ōlum gelmezdi, gelinim gelmezdi. bende ürkürlerdi, ġaçarlardı. ilkin almanya gelíp da oturma aldum zaman, çalışa başladum zaman şeyle bir baḫdım bēle bir orman var *e be es ba*ın [EBS "Erfurter Bahnservise GmbH"] üsdünde. ormana bir baḫdım hoşuma getdi. dedim ben burda ev alacām. yeTmiş üşde. ḳalbime damladı ve de aldım allā şükür. şu baḫcanın içersinde bir ācım vardı. kiraz ācı. ġonşuları çaırdım. dedim ki şu kiraz ācına baḫın dedim, baḫdılar. kiraz ācı böyümüş, ġoca. eTrāfına ġol aTmış. budadım bu ācı. budadıḴdan sōna gene çaırdım. gelin dedim bu aaşdan ne örnek aldın. ya dizine vurdular ki bunda güzel kiraz alıp yiyorduḫ, niye kesdin amıca diyerek bana biras sıḫıntı verdiler. sona dibden kesdim bu ācı. çaırdım buları gine. e kesdin aTdın dedi. dedim bu aaşda bir örnek alıyor musuz? ben dedim çoluʾ çocūmu buraya getürdüm ki, dal aTdım, ḳol aTdım. eTrāfı toparlīm kendime mülkiyet yapīm. şindi çoluʾ çocuʾlarım dāldı, her biri bi tarafa geTdi. bu aaç oã. ben de bu ācı kesdim. ĥóḴ de biTdi. ölürsem bu da bitiyor dedim. meydanda ġaldım tek başıma. meydanda ġaldım. bu āçı örnē odur. bizde ölene ġader sevgimiz biTmez. öldüKden sōna sevgimiz biter. türkiyede senelerne çalışdım bir ḥaḳġa sāyip olamadım. aş ġaldım susuz ġaldım tünellerde yellerde. nebālı ĝúnā boynuma eKmēmi suya baturdum güneşde, haḴġımı alamadım. almanya geldüme heş de püşmān deülüm. alla rāzi olsun. ben çalışdım, benim ücretim verdiler. ben çalışdım ollara ollar da benim haḴġımı verdiler. heç tācizlīm yoḫ. alla rāzi olsun, paramı da verdiler pulumu da verdiler. heçbi sorunum yoḳ benüm şahsıma. ne zaman ki alla amāneti alırsa türkiye dönerim. mezarım hazır, eşilmiş, kefinim hazır. alla nasīb ‿ederse heç kimsenin müdāleleli eKmēni yemedim. yeri göü yaradanın sāyibi, evliyalar, gerçeKlerin sāyibi izıynan ben melmekeTde ölīm. niye? beni, çoluʾ çocūma burda kimse yük yapmasın. cenāzeme mānī olmasınlar.

97 cenāzemi alla nāsib ‿ederse melmekeTde öldūm gibi, demi dedim ya gibi mezerim de
98 hazır, kefim de hazır. ḫoca gelsin dört tāne ġoŋşu ādetimiz ġaldırsunlar, ġurānım oḫusun
99 bıraḫsınlar.

Mehmet Baki Çoruk (Nevşehir)
Yaş: 66
Almanya'da bulunduğu şehir: Sindelfingen
Almanya'ya geliş tarihi:1965
http://trtturk.com/program/detay/gurbette-kalanlar.html#arsiv932 (erişim tarihi: 01.07.2014)

XIX

aTmış beşden bugüne ġadar almanyadayım, asgerlik de dāhil. faḫat türkiye giTdīmiz zaman almancı, almanyaya geldīmiz zaman yabancı. ne memleketimize dönüp türKlūmüzle ġurūrumuzla şūrumuzla öğünebildik ne almanları benimseyip alman vatandaşı olabildik. adamıŋ bi tānesi hırsız yaḫalamış, baba demiş hırsızı yaḫaladım. ōlum getir, gelmiyor ki. gelmiyosa bıraḳ giTsiŋ hiç olmazsa bize belā olmasın, giTmiyor ki. şimdi almanya ve türkiyedeki işçilē aynı buna döndük. iki cāminiŋ ortasında ġalmış beynamaz gibi. ben mehmet bāki coruḫ, bin doḳuz yüs ġırḫ sekis doumlu. nevşeir avanos ġazasından babamıŋ çifci oldū için hayātımızı çifcilik ve çanaḫcılıḫla geçiriyorduḫ. raḫmeTlik ābėm çanaḳ yapar, biz de köylerde pazarlama yapar satardıḫ. şimdi biz ortaoḫuldayken beş arḫadaş ġastede bir īlan oḫumuşduḫ, almanyaya çıraḫ işci aranıyor diye. biz bu beş arḫadaş dileKçe verdik. bize cewap geldi anġaradan. dileKceŋiz ḳabūl edildi, siz kütahyada imtāna gireceKsiŋiz diye. beş arḫadaş kütāyaya imtāna giTdik. üç arḫadaşımız imtānı ġazandı. sıra bize geldī zaman ḳadrōmuz doldu dediler. öbür üç arḫadaşım almanyaya geldiler. aTmış üç senesinde ābėmin almanyaya gelmesiyle, aTmış beşde izine geldi. izine geldiKden sōna dönüşünde de beni türis olaraḫ on yedi, on sekiz yaşında almanyaya getirdi. o zamanları bis gidelim, asgerlīmizi yapalım, evlenme paramızı biriKdirelim, ḳazanıp geriye dönme amacıyla buraya geldim. ilk gelişde tirenle geldik. istanbuldan tirenne. zāten o zamanları uçaḫ falan çoḫ olmadī için tek tiren haTdı vardı. tirenle geldiḫ. ābimle biz *sazburḫ*a [Salzburg] ġadar sıḫıntı olmadan geldik. *sazburḫ*da da tiren beKliyordu. içinde ḳontırol mēmuru sonuna ḳadar ḳontırol eTmediKden sona tiren hareket eTmiyordu. abėm dedi

ki rāmeTlik, ḳardeşim dedi şurdan şu şişeyi al, ordan dedi çeşmeden su doldur diye beni uraya gönderdi. ben saŋa gel demeyince benim yanıma gelme dedi. ḳontırol mēmuru ḳontırolu bitirip de bizim ḳompartumanı geşdiKden sōra abėm işāret ‿eTdi teKrar geldim. tiren hareket ‿eTdi ve o şekilde almanyaya ġaçaḳ girmiş oldum. ben de işçi olaraḫ oturum ve çalışma müsādemi aldıḫdan sōra düşündüm; buranın ayrı bir memleket, ayrı bir kültür, ayrı bir geleneḥ, her şeysi bizden çoḫ ayrı olmasından dolayı, ben bunu başaramam diye oḫumayı tercih eTmedim, çalışmayı tercih eTdim. ben dedim evlenme parası, asgerlik parasını ġazandıḫdan sōna o baã̮ yeter, diye düşünmüşdüm o şarTlarda. faḫat bis ileriyi göremedīmiz için oḫumayı tercih eTmedik. pişmānım keşge oḫusaydım. buradan asker ġacā olaraḳ giTdīm için vardīm zaman om ‿beş gün falan memlekeTde ġaldıḫ. o arada nışanlandıḫ evlendik. asger ġacā olaraḫ beni şiḳāt eTdiler. örtesi iki gün sōra hemen o ġún şey aldılar ḳaraḳolda gözaltına alıp iki ĝún sōna elime irsāliye verip gidecēm memleket erzincanı irsāliyesini verdiler. giTmek mecbūriyetinde ġaldım. ondan sōna iki sene yirmi dörd ‿ ay asgerlik yaPdıḫ ve bitirdiḫ sā sālim. evlendiKden sōra iş deyişdi tabī. bir sene sōra aylemi getirdim. burası daha bi sosyal devlet olaraḳ gördük o zamanları türkiye gibi şeydi . ben aylemi getirdīm zaman babam benimle ġonuşmadı siz evleŋdiniz, götürdüŋ ayleŋi bizi burda yalıŋız bıraḳıyoŋuz diye, küsdü. seneler sonra babamı getirdim gezmeye buraya. baba dedim nasıl gördüŋüz nasıl görüyosuŋ. bizim o zamanları ayleler arasında birbirimize dostluḳ bağlarımız daha sıḫı oluyordu. bi almanlarla ayle dosTlū yapamadīmız için türk arḫadaşlar birbirimizi daha çoḫ ziyāred ‿eden birbirine bir ayle gibi gidip gelen bir toplumla şeyni getiriyorduḳ. babam buraya gelip bunları gördüKden sōra ōlum dedi biz yaŋılmışıḫ. özür diledi benden rāmeTlik. aylemi çolūmu çocūmu buraya geldiKden sōra ilḳ ‿olaraḫ hanımla ikimize bir ev bulmuşduḫ. sōra çocuḲlarımız dünyaya geldiKden sōra ḫor görüldü. çocuḫluyu tercih eTmiyolardı. benim şu anda deyişdirmiş oldūm şu āna ġadar ev belki

on şeyi geşmişdir, iḱāmeTġahı geşmişdir. ama almanlar ewinde iki tāne köpek beslemeKdense iki tāne çocuḫluya ew vermemeyi tercih ediyollardı. köpēŋ var ‿ısa ew veriyollardı ama iki tāne çocūŋ var ‿ısa çocuḫlu diye ew vermiyollardı. burda bir ayrım ḫalḳ arasında bile iḱāmeTġaḫda dāhi iş yerinde oldū gibi iḱāmeTġaḫda bile mālesef vardı. belki hālā da var ‿oldūna inanıyorum yāni. babam mefāt ‿eTmeden evel hasda oldūnu telefonda sōlediler durumunu ama babamıŋ son nefesinde ulaşamadīm, yanına yanında bulunamadīm beni içerimden çıḲmayan acılardan birisi. giTdim ama ben varana ġadar cāminiŋ buzānesinde beKleTdiler son soụḫ yüzünü anca orda görebildim yāni. ama babam ölüm yatānda olmasına rāmen gidemedīm benim içerimdeki büyük acılardan birisi. biz zengin birisi olmadīmız için, hayātımızı ġurtarmaḳ için, para ġazanmaḳ için gelmiş vatandaşlardan birisiyim. türkiyeye herkes apartumanlar, evler, dayreler arsalar, almaḫ şeKliyle yatırımlar yaPmasına rāmen benim tek ġatlı dört odalı oturabilecēm bir evim var. onuŋ haricinde bizim bütün buradaki sosyal hayātımız vatana millete hizmet ‿eTmek adın cemiyeTciliḫle geşmiş. geldimiz zamanları bizim buluşma yerlerimiz, randewü yerlerimiz, *banof*lā [bahnhof], isdasyonnar ve belirli yerler. birbirimizle buluşacāmız zaman ōle randewü veriyorduḫ. ama bir türk işçisinin kendine has oturuP da çay ḳāve içecē kendi soḫbetini yapacā kendi geleneKlerini ḳonuşacā bir derneụ yoḫdu. almanya olaraḲ genelde evelden bir şehire giTdiŋ zaman bi namaz ġılınacaḫ bi ibādet edilecek bi zaman vaḫit aramaḫ çoḫdu ama şu anda almanyada namaz ġılınmıyan ibādet ‿edilmiyen şehillē pek az ġaldı. evelken ararken şimdi bu sıḫıntı çözüldü. bulunabiliyor yāni. biz eveli izine giTdīmiz zaman vardīmız zaman işde almanyadan gelmiş, dışardan gelmiş diye birbirimize ġucaḫ ġucaḫ ālıyaraḫ sarılırdıḫ. ālıyaraḲ ḳarşılanırdıḫ. ayrılırken de ālıyaraḫ ayrılınırdı, gidiyor diye. ama mālesef şu anda o şē pek ġalmadı. atalarımızın bir sözü var: eviŋ ġapıŋdan dışarısı ġurbet. evinden çıḫdıḫdan sōrası ġurbet. bizim için de almanyada kilomeTrelerce, binlerce kilomeTre

daha ġurbet. başġa bir kültür, başġa bir gelenek, başġa bir devlet, başġa bir millet içerisinde yaşamanın ġurbet olaraḫ daha çoḫ a‿ır oldūnu düşünüyorum. biz burda bir çınar ‿ācı gibi büyüdüḫ k̂óḫ saldıḫ. avrupada, almanyada bilassa, k̂óḫleri dabana saldıḫ. suyu burdan alıyoruz. bu k̂óḫler ġuruyana ġadar burda ġalırız diye düşünüyorum ama buna da üzülüyorum.

Meryem Malak (Sivas)
Yaş:66
Almanya'da bulunduğu şehir: Eislingen
Almanya'ya geliş tarihi:1974
http://www.trtturk.com/program/detay/gurbette-kalanlar.html#arsiv933(erişim tarihi: 01.07.2014)

XX

vallā ġurbet dėyince ne aḫlıma gelsin ki. çocuḫların burda olursa bura ġurbet deyil. güzel çocuḴlarnan yaşıyom. onuŋ için baŋa ḫoş geliyor burası. heç öyle kötü gelmiyo yāní. ama özlüyom melmeketi dōru özlüyom da gine de burası da çocuḴlarım oldū için kendi vatanım gibi görüyom ben. ben meryem malaḳ, sivas ġayalıḴbuŋar köyünde dōdum. babam hocaydı. berāber işde oḫudum, ġuran oḫudum. ondan sōra eyle güzel geşdi. işde ineKlerimiz vardı, onnarnan işde sayyoduḳ güzel, sütünü yo͡urt yapıyoduḳ. ġardeşlerim yayyıyolardı ben ama çoḫ geTmezdim. ben evde aylemnen, annemlen, anneme yardım ederdim her zaman. annem yemek yapardı, ben de yardım ederdim. su taşırdım suyu tā uzaḫdan getiriyoduḫ. evde su yohdu o zamanlar. ben çerkezim. düyünde görmüş beni bizim bey. ondan sōra düŋür geldiler. işde allaḫ da yazmış, işimiz oldu. ondan sōra yemeKler bişdi, yedirdiler içirdiler sabaḫ oldu. gelin aldıḳ mızıġa çala çala beni götürdüler işde. ondan endirdiler. endirirken de bizim esgiden bȫle yüzünü örterdi, hiç kimse görmezdi geliniŋ yüzünü. güzelce öyle aldılar. içeriye girdim işdē. yine düyün yaPdılar. o gece de çoḫ düyün yaPdılar. gelin oldūm köyden taşındıḫ turhala. turhala geldīmiz zaman almanyaya yazıldı beyim. ondan sōra da hemen çoḫ geçmeden ḱadı çıḫdı yāni yazıldī gibi çıḴdı. on sene burda ġaldı, bizi getirmedi. buraya gelenner kötü oluyomuş, şȫle oluyomuş, bȫle oluyomuş. ben ona bi meKdup yazdım çoḫ şahāne bi meKdup yazdım. ō meKdup da o zamannar haní şey vardı yā, solcu sācı haní dö͡üşler vardı. çocūmu vuracaḫlar, kötü olacaḫ. oḳuldan gelirkene ġorḫuyom felan dėye yāni çoḫ eyi bi meKdup yazdım. onuŋ üsdüne adam hemen ev aramaya başlamış. bizi isdek yaPdı hemen getirdi buraya. giderkene hayālim çoḫ güzeldi. diyordum ki

şimdi almanya ne ġadar güzeldir, ne kadar böyle hevēs sevīnç. çoḫ güzel geldim. gele gele haḴġatan yollar çoḫ güzel yeşillīk... yollara bayıldım. eve geldim ki ev o ġadar mı kötü. çoḫ üzüldüm. dedim ki bȍle mi olacādı. ben zannediyordum ki çoḫ güzel zannediyodum, diyerek öyle üzüldüm. ondan sōra işde o evde oturduḥ. epeyce oturduḳ. dedim ki benim beyime, söyle dedim bu evi satıyo mu adam? ev sahibimize sȍle dedim, bu evi satıyor mu? sen de delirdiŋ diye baŋa ġızdı. evi satar mı adam? bi sor diyom, şimdi nası yalvarıyom. bi sor diyom. sorunca adam da demez mi ki hemen, satıyom der, al diyo, bize. biz de al diye bunu desdeḴledik. o evi aldıḫ. aynı evde oturuyoruz şimdi de. suvadīḳ, temizledīk, kenarlarını bütün yaPdıḫ, epey zaḫmet çeKdik bu evde. işde baḫdıḫ ilk geldīmiz yāní. en sevdīm ev şimdi bu ev. zabaḫ ḳaḫıyorum, geliyorum, bunnara güzelce yem veriyorum. hep bunnarnan eyleniyom işde ben. benim işim bu. bizim de evimiz aḫsi gibi hiç yanımızda, yürēmizde kimse yōdu. yaPyalnız bir ġat. evimiz yaPyalnız çıḳıyoḫ şimdi, bir yol vardı. ordan da türk ġarıları geçiyodu. memedi oraya bıraḫdım ki söyle onnara türk geçerken baŋa söyle diye buŋa söyledim. bu da baḫdı geTdī: anne bi türk gidiyo, anne bi türk gidiyo. ondan sōra hemen ġoşaraḫ geTdim, ordan bārdım: geliŋ dedim, çay yapīm size buyruŋ geliŋ tanışaḫ, ben çoḳ yalıŋızım burda. dedí ki, şimdi o ġadın da dedí ki, dur dedí ben dedí bugün gelemem de dedí yārin arḫadaşım var, onu da alır gelirim saŋa dedí. söz dedí. çoḫ sevindim onnar da gelinci. epeyce oturduḫ felan, çay felan yaPdıḫ. ondan sōra onnara gidip gelmeye başladıḫ. çoḫ zorluḫ çeKmedim ondan sōra. onnar epeyden gelmişlerdi. çocuḫlarıma ben çoḫ kendi kültürümüzü aşladım. çoḫ terbiyeyle böyüTdüm. tā evde sözümü ġocaman on sekiz yaşında ōlandı çıḫmazdı dışarı giTme, dedīm zaman geTmezdi. çoḫ dinnerlerdi çocuḴlarım beni. iyi alışdırmışım demek ki. hālā da olmuş izin alılar. eyilerdir yāní hep. gelinim var gelinim de ādeTlí, usullu, sözümü dinner, terbiyeli. alışverişleri beyimnen berāber yapıyoduḫ. arabası vardı. biniyoduḫ işde her hafda. hafda

sonu geTmiyodu. her hafda gediyoduḫ ne İazımsa ben alıp alıp arabaya dolduruyodum, alıp getiriyoduḫ işde. baḫıyodum bu ġaça bu ġaça herkeze baḫa baḫa alıyodum. cebimde ne ġadar para varsa oã̮ göre alıyodum, sayyodum. olumlan geTdik alışverişe. almışız almışız heç oḫumadım, bi şē eTmedim. hayde oraya geTdiḫ o çoḫ çıḫmış tabē. fazla paramız da yoḳ. çıḫarTdım şimdi parayı hePsini verdim. yō bu eKsik dedi ġadın. ama ben de şeyi çıḫarıyom bō̃le gösderiyom: baḫ dā yoḫ. ġadıncāz ėyi annayışlıydı ki aldı ġaldırdı birġaç parçasını o parama göre bıraḫdı, onu verdi aldıḳ geldik işde. anne bi daha parasız geTme diye baŋa nası şey yapıyo. eyle işde o zorluḫları çeKdik. bi de otöbüse bindik. geTdik ō *göpingen*e [Göppingen] geTdik. gelirkene *ayslıŋgen* [Eislingen] arabası *süt* [süd] diye yazıyo arabanıŋ üsdünde, *süt* diye yazıyo. obüründe *nort* [nord] yazıyo. o *nort*a binmişiz biz. bi ġorḫdum, bi ġorḫdum. şimdi bu beni nereye götürecek. neyse yanımda bi alman ġarısı vardı. türk heç yoğdu. *ih bin* [ich bin] dedim *ayslıŋgen*. otur dedi. ben seni indiririm dedi. demek ki almanca bilmiyom ya. o beni endirdi. *ayslingen*e gelir gelmez *süt* dedim, bi de. o oraya endirdi beni. ondan sōra da alışdım. pek de yalıŋız getmiyodum. araba sürmek için ehliyet almadīma üzülüyom. ehliyeti alaydım, o zaman, o geldi̇̄m zaman gine genç idim. ehliyeti alaydım torunnarımı götürürdüm şeye oḳula götürürdüm getirirdim. ona pişmānım. heç bi şeye pişman deyilim, bi tek ehliyet almadīma pişmānım. almanyaya geldiKden sōra iki sene geTmedik. ondan sōra arabayla geTdik. arabayla geTdik. allahȧm o şeye gelince türkiyeye gelip yahlaşınca nası içimiz içimize sīmıyo, çocuḳlar nası seviniyolar. hepimiz işde sevine sevine o şeyi geşdik. çoḫ sevindik. işde geTdik. ġızım vardı türkiyede. o biz gelmeden önce evlenmişdi de onuŋ için onu getiremedik biz. ondan sōra geTdik oraya. çoḫ sevinmişdim çō̃ḫ çoḫ. çocuḫların burda olursa bura ġurbet deyil. güzel çocuḲlarnan yaşıyom. zāten geTseŋ melmekete geTseŋ de çocuḫların yanıŋda olursa heç fark ‿eTmiyor. ama benim çocuḳlarım burda. onuŋ için baŋa ḫoş geliyor

burası. heç öyle kötü gelmiyo yāní. ama özlüyom melmeketi dōru özlüyom da gine de burası da çocuĶlarım oldū için kendi vatanım gibi görüyom ben. gidiyom dört ay ġalıyom şimdi. beyim varken ġalamıyodum da, şimdi gidiyom dört ay ġalıyom. her yerleri geziyom. ġızımıŋ şeyi var, devremülkü var, gidiyom bir ay orda ġalıyom. sıcah sular çoḥ güzel. onnar da beni yaşadıyolar. eyi yāni çoḫ güzel, rahat. sevgiynen yaşarsaŋ bi yaşlı adam sevgiynen yaşarsa o adam ġocamaz pek. hagİġatan öyle. rahatım hėç yatıp uyuyunca baŋa şȫle dediler bȫle dediler bu yoḫ. ḳafamı ġoyyom uyuyom allaha çoḫ şükürler olsun. vallaha gėTmek, çocuḫlarıŋnan berāber giderseŋ çoḫ ġolay. amma bıraḫıp gedep ben n̄āparım orda yaPyalnız. beyim olsā bi şey deyil gidersiŋ. beyiŋ olmasa yaPyalnız bi evde ġalamam oralarda. ben hem de alışdım böyle gelinimnēn torunnarımnān. çoḫ rahatım. her gün şüKrediyom. her gün sabaḫ ġaḫınca hep şüKrederim. allahım saŋa çoḳ şükürler olsun, derim yāni her zaman.

Zehra Karasu (Sivas)
Yaş:62
Almanya'da bulunduğu şehir: Wiesloch
Almanya'ya geliş tarihi:1972
http://www.trtturk.com/program/detay/gurbette-kalanlar.html#arsiv935 (erişim tarihi: 01.07.2014)

XXI

vallāyi benim şu an ġurbet diye hiç bi şey gelmiyor aḴlıma. ben burayı, türkiyeye giTdīm zaman özlüyorum. çünkü benim evim ocām çolūm çoūm hePsi burda, torunlarım şeylerim. türkiyede benim bi tek ḳardeşlerim var. çocuḴlarım benim çounlūm burda oldū için yani hiç aḫlıma öyle ġurbet şudur budur diye bi şey gelmiyor. benim ġurbetim türkiye. adım zehra ḳarasu. biŋ doḳuz yüz elli iki doumluyum. sivas şarḳışla gürçayırda dōdum. yedi ḳardeşdik. çoḳ zengin de biri deyildik. çoḳ fāḳir de deyildik. o zamanları bizde şeker pancarı fazlaydı. tarla taban, tā dördüncü ayda, üçüncü ayda başlıyorduḫ on ikinci ayda eve zor giriyoduḫ. oḳula, oḳul açıldī tarihlerde, on ḳasımda ben ilḳoḳula dā başlamamış oluyodum daha. o zamanlar ebe olmak isdiyordum hemşire. olmadı imtānlara girdim ḳaybeTim birincide. yaşım küçüKdü o zaman. on üç yaşındaydım, sōradan elli iki doumlu yaPdırdım. aslında elli dört doumluyum ben. ondan sōra da fırsatımız olmadı yāni. oḳula gidemedīmden dolayı almanyaya heveslendim. ben süreKli hayalimde şehirleşmek. köy hayātını hiç benimseyemedim. benim annem de her zaman: ben sizi bu köye vermīcēm, ben sizi bu köyde barındırmıycām, tarla taban yāni, buradan sizi uzaḫ tutacām diye şey yapardı. ḳafamıza öyle yerleşmiş. almanyadan gelenler; giyimleri, ḳuşamları, foterleri menşurdu, pardesüleri menşurdu, ellerinde şeyleri menşurdu, esgilerin yāni. işde bi özenti. benim dayım yengem almanyadalardı. yengem beyimiŋ ḳardeşi oluyor. yāni onlar izine geliyolardı özeniyorduḳ giyimlerine ḳuşamlarına her şeylerine. arabalarnan izine geliyolardı. özenti işde. biŋ doḳuz yüz yeTmiş ikinin doḳuzuncu ayın birinde köy usūlü düyünümüz oldu. ondan sōra ayın sekizinde buraya *visdof*a [Wisdorf] geldik. gelirken

bir hafda gezerek isdanbulda fiĺan eylenerek geldik. ondan sōra ķapıķúleye gelince benim için çoķ zor oldu. çoḫ ālamışdım. çoḫ üzülmüşdüm. sabaḫ ġalḫıyordum geldĭm zaman. ķardeşlerim, annem, babam hePsi gözümüŋ öŋünden hiç giTmiyorlardı. yāni büyük ķızım olana ķadar çoķ üzüldüm, çoķ āladım. ondan sōra da alışdım zāten, benimsedim. almanyaya ilk geldĭmde aynı bu oturdūmus soķā geldim. dayımların evine geldik. onlar da bir odada oturuyolardı. ay böle evleri görünce şoķ ‿oldum. bizim köy evleri çoķ güzel geldi onun yānda. aḫşam olunca beyim dedi, bizim eve gidelim dedi. bir arķa soķānda da o oturuyodu, bir odada. anaḫdarı aldıķ, ķapıyı aşdıḫ. dedim, ev burası mı? burası. bi yatah var, buzdolabı içinde, ocaķ içinde, her şey içinde. yāni şoĶlarla karşılaşdım. türkiyeyle irtibat çoķ zordu o zamanlar. meKdup yazıyordum, postada gözüm ķalıyordu. her gün posta ķutusuna baḫıyordum. telefon filan imḱansızdı o zamanlar. rahmeTli babacīm bana meKdup yazıyor. babamın yazısı çoḫ güzeldi, oḫunaḫlıydı. hep babam yazardı. babamı özledĭmi, ķardeşlerimi özledĭmi, babamı annemi özledĭmi, hePsini öyle yazardım. babam da bize izinde görüşürüs. şudur budur duālarıŋızı eKsik eTmeyin diyoduķ. esgiden bizim cāmilerimiz, neyimiz yoĶdu. kendi aramızda bir fabriķanın şeyi var ‿ıdı, mescit yaPmışlardı. orda bayram namazlarını ķılıyolardı, geliyolardı. baķ ben otuz yedi sene işçilik hāyatım var, hayaTda hiçbir gün bayramlarda çalışmamışımdır. özelliKle ramazan bayramında da ķurban bayramında da. hePsinde izin almışımdır. kesinliKle çalışmadım yāni. çocuĶlarıma da dinimi şeyimi örfümüzü ādetimizi kendi geleneKlerimize göre ōreTdim. burda çocuķ yetişdirmek çoķ zor, şimdi dā zor. o zamanlar yine esgi usullere göre çocuķlara ne söylersen şey yapıyollardı yāni. anne baba sözü dinliyollardı. şimdikileri allah ķorusun yāni şimdik daha deyişdi ortam. ķırķ iki senedir buradayım. öyle *perfek* [perfekt] almancam yoķ. ama bizim iş yeride ço‿unluķ türktük. türk oldū için de pek almancaya da gerek duymadıḫ. türk arķadaşlarımız çoĶdu. ilk izine giderken de buraya geldĭmde yeTmiş

ikide geldim, yeTmiş dörtün yedinci ayında izine giTmek için ḳarar verdik. arabaylan giTdik beyimle. büyük ḳızım dōmuşdu, bir yaşındaydı. yạne ḳızımı da türkiyede bıraḫmaḫ şartiyla. çalışıyorum ya türkiyede bıraḫacaḫdım. zāten o zamanlar üş dört gün yol giTdik. çocū türkiyede bıraḫacām her şeyini aldım, toparladım. çocuḳ ālıyor böyle. alman baḳıyordu zāten bu arada da böyle: *mama* diye ālıyor, bana sarılıyor. ben ona böyle tam yolun ortasında çocuḳla ḳucaḫlaşdıḳ, ālaya ālaya bir hal olduḫ. beyim dedi ki yoḳ dedi çocū bıraḫmıycām geri getirriz dedi. annem babamı gördūmde tabi ki çoḳ şey yaPdım sevindim. hoşuma giTdi iki sene sōra görüşdük. çocūmla berāber giTdik. onlar için o zamanlar ben neler almamışdım ki; ḳardeşlerime, anneme, babama, ḳaynanam ḳaynatam da yaşıyorlardı. herkese hediyeler almışdım. arabaylan giTmişdik zāten. her şey doldurup götürmüşdüm. buradaki gözümüŋ baḫdī şeyleri çalışıyordum da. dönüş zor oldu. yāni bi kaç sene zāten süreKli yeTmiş dörTde başladıḫ her sene arabayla izine giTmeye başladıḫ. yirmi yedi, yirmi sekiz defā arabaylan giTdik biz türkiyeye. öyle hep arabaylan giTdik zāten şu yuġoslavyanın savaşı ney çıḴdıḴdan sōra uçağa dönderdik. çocuḳları da her sene götürdüm türkiyenin kültürünü alsınlar diye. türkiyeden uzaḳ ḳalmasınlar, türkiyenin her şeyini bilsinler diye. benim çocuḫlarım türkiyede dōmuş büyümüş gibi türkiyenin her şeylerini bilirler. ema burda da ben çoḳ yoruldum biliyon mu? otuz yedi sene çalışmaḳ, dile ḳolay. beş tāne çocū büyüTmek. hep ben almanlara verdim. *kindeġarte*ye [kindergarten] gönderdim. hep gözüm arḳada ḳaldı. iş yerinde telefon ne yoḴdu. gidiyodum telefon ḳulübesine her öylende çocuḴları arıyordum. acabā eve geldiler mi, bi şey mi oldu, ne oldu ne olmadı. bunnarın hePsi hesap biliyor musun? çoḳ zor günlerim geşdi benim. bi dā şans verilse almanyayı ben kesinliKle isdemem. çalışdıḴdan sōra türkiyede de ben aynı şeylere sāyip olabilirdim, çalışsaydım. ben birḳaç sene çalışıp para birikdirip giTmek ümīdiyle gelmişdim. benim hayālimdeki bir evdi. şeirden bir ev alayım, bi arabamız olsun, şöyle ufaḳ tefek bi şeylerimiz olsun,

diye düşünmüşdüm. olmadı yāni. dönemedik, gidemiyoz. adam isdemiyor. benim beyim türkiyede ḳalmayı, yaşamayı isdemiyor. insanlardan darbe yedim diyor, isdemiyorum diyor, sevmiyorum diyor. burayı seviyor. iki vatanlıyız işde artıḫ. burayı biz dā fazla benimsedik artıḫ yaPraḫ dökümü başladı. bizim *generasyon* [generation] yavaş yavaş gidiyor. yāni yeniler gelecek. dünyānın ḳanunu bu. başġa cāresi yoḳ yāni. gelen gidicidir. buna da inanmamız lāzım. gidecēz muhaḲġaḳ yāni. buna da inanıyoruz. allah īmānımızdan ayırmasın.

Adı Soyadı	Yaşı	Memleketi	Doğum Yeri
Sedat Ö.	**37**	**Kütahya**	**Almanya**
Kadir Ö.	**11**	**Kütahya**	**Almanya**

Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Türkçe dersi ve çocukların geleceği

XXII

Türkçe dersi için en az on beş ailenin başvurusu mu gerekiyor?

Sedat: türKce dersi vermiyolādı. dōru vallā. on, on beş ayleyi bilmem ben. benim çocuĶlādan biliyom mesela: bunnā ilk dördüncü sınıfa ġadā alman oķulunda oķudu, bunnā. yāni bu oķulda da tabi türKce yoķ. biz üç ayle toPlandıķ. bizim ķomşulādan üç ayle toplandıķ, dedik bōle bōle. aslında bizim çocuĶları bile o oķula almeceKlerdi. neden? biz *düsburk*a [Duisburg][1] ķalıyoz *düsburk*nan *oberhawzen* [Oberhausen][2] sınırı, sınırdayız biz. bizim eve de beş daĶġa bile yoķ. ben de dedim ki çocuĶlā buraya gelsiŋ. hem yaķın hem de sıķıntı olmasıŋ. çocuklā geş gelcek eve falan dāvāsı olmasıŋ dedim. yaķın olduu için dedim, bi de güzel eyitimli olsuŋ ōrenmeleri. burda *marxloh*da[3] büyüTmek isdemedim bunnarı. dedilē sen *düsburķ*tan geliyoŋ biz sāde *oberhawzen*dan alıyoz. neyse giTdim oķul müdürüne. dedim bōle bōle, benim derdim bu. iyi baķalım dedi, deneyelim bi kereye maḥsus dedi. hiç yaPmadīmız şey. aslında yasaķ dedi, başġa şeirden çocuķ ‿ almaķ, dedi. bi deneyelim, dedi. giTdik yuķardaki o kendi şeflēne danışdı. dedi bi deneyelim dedi ne olur ne olmaz. neyse bizim iki ķomşu da var. onnar da yazdırdı çocuĶlānı. onarı da aldılā. şindik dedik türKce dersi de olsuŋ. dedilē artıķ bu ġadarı da fazla. ḥem dedi seni dış ülkeden alıyoz ḥem dedi emiriŋize daa fazla uyamayız dedi. türKce dersi aldıŋız mı orda, *ġurunTşūle*de, [grundschule][4].

[1] şehir adı (özel isim)
[2] şehir adı (özel isim)
[3] ilçe adı (özel isim)
[4] ilkokul

Kadir: *na klar*[5].

Sedat: aldıŋız de mi. imzalaTdıĶdan sōna de mi?

Kadir: bizim oķuĺda ķaş dāne, *insgezamt*[6] ķaş dāne türk vardí, biliyon mu?

Sedat: ķaş dāne?

Kadir: ä bäş, aĺtí.

Sedat: cünkü alman oķulu dedĪm gibi. yabancı az ◡olan oķul.

Haftada kaç saat Türkçe dersiniz vardı?

Sedat: türKce dersini *in ein woche wieviel ş̱utunde* [stunde][7] görüyodunuz?

Kadir: *in einem schul stunde*[8].

Sedat: türKce ġonuş!

Kadir: *eine stunde in der woche*[9].

Kaçıncı sınıftan itibaren Türkçe dersi almaya başladın?

Sedat: türKce dersine ne zaman başladıŋız? üçüncü, dördüncü sınıfda de mi?

Kadir: *ja, dRitte*[10] .

Sedat: *ja, genau*[11]. sonuna dōru yaPmaya başladılā! imzā toPladıķ da öyle oldu yaPdılā. şindi beşe gidiyo altıncı sınıfa geşcek. şimdik türKce dersi va. ingilizce dersi de görüyolā.

Kadir'le Almanca mı Türkçe mi konuşuyorsunuz?

Sedat: vallā dā çoķ almanca dĪm, de mi ikimiz ķādiR.

Kadir: *ja.*

Neden?

---

[5]elbette, tabii
[6]toplamı, tamamı
[7]bir haftada kaç saat
[8]bir okul saati içinde
[9]haftada bir saat
[10]evet, üçüncü
[11]evet, doğru

Sedat: şō̈le tarTdīm zaman dā çoḳ almanca. hem onuŋ almancası gelişsiŋ. benim bunu almanca ḳonuşdurmam almancası yüzde yüz olsuŋ diyom. ben hataları oldū zaman diyom ḳādiR bō̈le mi bō̈le mi, düşün diyom. ben kendi kendine bilsiŋ çözsüŋ cünkü ben sölēsem ġıymeti ġalmaz, de mi ḳādiR. türKce ō̈reTmeni evde anası. türKceyi evde ondan ḳapıyo, onuŋ almancası yoḳ, almancayı da benden ḳapıyo. nası fikrim güzel de mi? evde ġarı almanca bilmiyo türKce ġonuşuyo çocuĶlarna, ben de almanca. de mi ḳādiR?

Kadir: *ja, mit dir deutsch mit mama türkisch. papa ich mache zu*[12].

Sedat: *noch nicht*[13].

Alman vatandaşlığına geçtiniz mi?

Sedat: yoḳ dā geşmedim dā ama geşmeyi de düşünüyom. sō̈le diyem. tā önceden alman vatandaşlīna ġarşıydım ben. ama şindi asgerlik dāvası yaşı geldīnde on bin oyro yatırcāma alman vatandaşı olem, niye on bin oyro yatırem demē başladım. gerçi şindi altı bine düşürdülē ama gine de benim ‿için çoḳ para. o zamanna gine para yatırıyoduŋ hem asgere gidiyoduŋ. ama şindi para yatır isder ge isder gelme diyo. dōru mu, parayı yatır da diyo gelme diyo. şindi ben alman vatandaşlīna geşmek isdiyom. geşdīm zaman ne türkiyede asgerlik yaPmam Íāzım ne almanyada yaPmam Íāzım. hem de bi yere para yatırmamam Íāzım.

Almanya'da askerlik yok mu?

Sedat: yoḳ almanyada asgerlik ḳaĶdı. yirmi beş yaşını geçince mecubur tuTmuyolā.

[12]evet seninle Almanca annemle Türkçe. Baba kapatıyorum
[13] daha değil

XXII-b

Sedat: şindi benim düşündȗm burda ne biliyoŋ mu? keşge diyom türkiyeden baḳ seniŋ gibi ünüversdeden adam ḳaḴmış gelmiş diyom. bȏle bi yere, bizim *marxloh* gibi bi yere ünüversde adam gönderiyosa e͡er diyom bi de diyom keşge diyom politikadan, benim demek isdedȋm şu: ben yaşlandıḴca, çalışdıḴca,didindiKce ben ḳafayı yimeye başladım şindi bu almanyanın hāline. neden, dȋceKsiŋ. baḳ ben az önce onu annaTmaya çalışıyodum zāten. on sene... oḳulu bitirdiKden sōna ben *ausbildung*a[14] başladım. ondan sonra aynı iş yerinde devām çalışıyorum ben. meslek üzerine *neumühl*de[15] çatıcı mesleyim. bunnar beni sekiz doḳuz sene sōna işden çıḳardılar nedensiz. ama o sekiz doḳuz sene benim çalışdīm ḳazandīm parayla nasıl geçiniyodum. şindi baḳ burda bütün gün sabaḥ açıyom şu düKġanı, aḴşam ona ġadar çalışıyorum iki yaḳam bi araya gelmiyo. bu iş moderin cezā͡evi diyom ben. şu rezilli͡ime baḳ. keşge diyom bi vekil gibi bi şey gelse de ḥani dedin ya yüz ayle dinniyoruz. keşge öyle bi şey de olsa bana gelmesin ama gelsin almanyanın aslını içini görsünnē. baḳ sen oḳulları araşdırıyom diyon. öbürükü aḴlı başında birisi olsa, dese: yā bi git de baḳ baḳam, normal vatandaş nası yaşıyo, ne iş yapıyo, nası ġazanıyo? bu oyro nā͡Pdı. bu oyro nā͡pıyo. *dä maRk*[16] varkene nasıldı, şindi millet niye isyanda? annatabiliyom mu?

Ev hanımlarını Almanca kursuna neden zorunlu tutuyorlar?

Sedat: baḳ, *arbaysamt*a [Arbeitsamt][17] girdȋŋ anda saŋa isdedȋni yapıyo. almanca ḳursa da gönderiyō, bir oyroluḳ *job*a[18] bile gönderiyo. bir oyro. baḳ babam emeKli tamam mı? anamıŋ da yaşı dolmadī için mecburiyeTden bu *arbaysamt* dedȋmiz yer var ya iş bulma ḳurumu oraya mecbūri ḳoşuyolar seni. ora diyo ki baŋa mecubur yazılcaḴsın diyo.

[14]staj
[15]ilçe adı
[16]Deutsche Mark (DM) "Alman Markı"
[17]İş ve İşçi Bulma Kurumu
[18]iş

işsizsin cünkü diyo burda yaşıyosan diyo bi şey yaPman İāzım diyo. kendin geçinemiyosuŋ, kirānı ödeyemiyosuŋ, ġarnını doyuramıyosuŋ. mecubur diyo, bize *anmelden*[19] yaPcaĶsın, diyo. şindi baķıyo ö. ķaş yaşında? aTmış yaşında. çalışabiliyo mu, çalışamıyo. ē naPcaķ bu evde oturamaz bütün gün. ē naPcaķ?bāri ḥafdada iki üş sāt, dört sāt almanca ķursuna giTsiŋ. bunu sana sormuyo ama isdiyo musuŋ, isdemiyo musuŋ, gidebilir misiŋ, gidemez misiŋ? giTmezseŋ diyo paradan keserim diyo.

Burada Türkler çoğunlukta yaşıyor galiba

Sedat: tirenvay yolunuŋ oraları gezdiŋ mi? almanyanıŋ *düsburk*un [Duisburg] güzel şeirleri var ama almanya almanya olalı tek problemi ne biliyo musun? böyle bölümleşdirmek. hiçbi zaman almanya şu aĶlı ķullanmadı. yav ben bu milleti ķarışdırıyım da türk alman farķ ‿ eTmesiŋ, yabancı farķ ‿ eTmesiŋ. bunnā nāPdı? babamgilin zamānında türKleri getidi *ḥamboruna* [Hamborn][20] tıĶdı. almannar *walsum*da[21] ķalıyodu. ē bu adamnā nası almanca ōrensiŋ. ē şindi diyo ki yasayı ķānunu deişdireyim, awrupa birlī şeyine *ġurunTşüle*ye aTmış yaşındaki ķadını gönderiyo. dizi felan hiç tuTmuyo. babam evde yatalaķ hasda. şindi onu gösderdik bōle bōle ķursa gelemicek, babama baķıyo bütün gün, annemden ötürü. maḥkemelik falan oldular işde maḥkeme kararıyla tamam bu ķadın evde mecbūrī bi de kendisi de rāTsız ġocası da rāTsız raḥat bıraĶdılā şindi. ama üraşdırıyo yāni, aTmış, aTmış beş yaşındaki insanı üraşdırıyolar. baķ, benim şurda bi ķomşum vardı, alman. tekerleKli sandalyenen gidip geliyo. yalnız başına yaşıyo ķadın. o da *arbaysamT*daydı. rāmeTli oldu dayanamadı ķırķ yedi yaşında öldü. ķalbi dayanmadı artıķ öldü. bana her gün gelip ālıyodu: ben bu yaşımda bu ḥālimle nası çalışırın diye. ama giTmese para vemicek. dış ülkelere de diyo ki: ben sana milyarlarca yardım edīm, ben almanyayım diyo. meselā *ġırīşenlant*a

[19]başvuru, müracaat
[20]Duisburg şehrinin ilçesi
[21]Duisburg şehrinin ilçesi

[Griechenland][22] yunanistana milyarlar gönderiyo milyarlar. bizi de sömürüyolā durmadan. işde ceryana zam, sigaraya zam, benzine zam, şuna zam, buna zam. aldīŋ para ne senin? bin üç yüz, bin dört yüz, bin beş yüz oyro māş alıyoŋ sen. normaĺ bi vatandaş. ḥadi daş çaTlasıŋ iki bin oyro alıyon. ona da mesāyi falan. eve gelmiceKsin artık *so.* baḳ ben beş sene olcam ikinci ayda burayı beş sene olcām burayı ben aşdım yalnız ikinci ayda beş sene olcek dayım da biliyo az buçuḳ ḥālimi sosyal ḥayātım yoḳ, ev ḥayātım yoḳ. baḳ saŋa bi olay dā annatem. başımdan geçen bi olay. küçük düşürücü bi olay. cep telefonu *fertṛāḳ* [vertrag][23] yapıyom ben. baḥseTdīm cep telefonu *fertṛāK*lı, iki sene üç sene. sana o *fertṛāk* geliyo, eviŋe. imzalıyoŋ oraya gönderiyoŋ. *fertṛağ*ı aldım, oḳuyom. orda yazıyo sedat ö. şu *adResse*de[24] oturuyo şȭle şȭle bi baḲdım *ṣtātangeḥōriḥḳayt* [staatsangehörigkeit][25] ya bunun türKcesi neydi? ē ...

milliyeti

hē, orda ne yazıyo biliyon mu? *staatenlos*[26] yazıyo. benim gibi türKler için burda yaşıyan. almanyada yaşasan da alman vatandaşı ve a͡wrupa birlī vatandaşı olmadīŋ için *staatenlos* yazıyo. ama alman vatandaşı olsaŋ *deutsche*[27] yazacaḳ. ama esgiden *türkay* [Türkei][28] yazıyodu şindi yazmıyo. benim eŋ ḳızdīm yer burası. küçük düşürücü bi şey bu. telefon aşdım oraya. dedim, bȭle bȭle... *unterlāġ*ıları [unterlage][29] *kontṛollı̄ren* [kontrollieren][30] yaPdım, dedim. gözüme baTdı, dedim. *staatenlos* ne demek, dedim. sorabilir miyim, dedim. ḳadın sordu. sorabilir miyim dedi sen nerelisin, dedi. nesin sen, dedi. dedim ġururlu ve onurlu türküm dedim. onun için dedi orda *staatenlos* yazıyo dedi. yāni türkiye a͡wrupa birlīnde olmadī için dünyayla bi bālantınız yoḳ gibisine.

[22]Yunanistan
[23]sözleşme
[24]adres
[25]uyruk, vatandaşlık
[26]vatansız
[27]Alman
[28]Türkiye
[29]belge
[30]denetlemek, kontrol etmek

insannīna bi bālantınız yoḳ gibisine orda *staatenlos* yazıyo. bu *fertırağ*ı *ē pulus* [E Plus][31] gönderiyo. bi başġa dā örnek vereyim. bu çocuḳlar burda dünyāya geldiKleri için bunnā alman vatandaşı, otomatik alman vatandaşı. burda dünyāya geldiKleri için. baḳ ben otuz dört senedir almanyadayım alman vatandaşlīm yoḳ bunnā şindi otomatik alman vatandaşı oluyo. *rātawz*a [rathaus][32] isim vermeye gidiyosun ya çocuḲlara ḳayıTlaTmaḳ ‿ için, orda yazıyo artıḳ *ştātangeḥōriḥḳayt deutsch*[33]. ama alman vatandaşlīnın bi iyi tarafı bi de kötü tarafı va orda yazıyo. ben ilkini oḳudum. alman vatandaşı olmanıŋ iyi tarafı her yerde almanya içi a‿wrupa içi her yerde nereye giderseŋ git öncelik tanınıyo. yāni doḲdor, resmī dayreler, ḳurumlarda mesela öncelik tanınıyo. meselā ben doḲdora gidiyorum. onda *termin*im [termin][34] var. sabaḥ onda *termin*im var. ben orda on daḲġa önceden geldim. benden sōna alman geliyo, alman vatandaşı geliyo ḳartını gösteriyo. baḳıyo alman vatandaşı. benden önce giriyo. ama senin *termin*in varmış o ilgilendirmiyo. beKliyeceKsin sen orda o çıḳasıya ġadā *so*[35]. dayım dōru mu yannış mı? bunnar da bizi beKletiyolar. sen buradan izine git gümrüklēden geç alman vatandaşları a‿wrupa vatandaşları tıransit geçiyo seni bekletiyola *so*.

[31]gsm operatörü
[32]belediye
[33]Alman vatandaşı
[34]randevu, belirlenmiş süre
[35]böyle, bu şekilde

Adı Soyadı	Yaşı	Memleketi	Doğum Yeri
Fatih K.	**26**	**Yozgat**	**Almanya**
Hüseyin D.	**31**	**Sivas**	**Almanya**

Derlemenin Yapıldığı Yer: Berlin
Konu: Günlük yaşam /Türkiye'de yaz tatili

XXIII

Fatih: geçen, var ya, *wir hatten tour gemacht*[36].

Hüseyin: evet.

Fatih: yāni, yeni bi şeyler alacāz, *Regal*[37] ‿ için.

Hüseyin: hē.

Fatih: neyse gidiyoz. *autobahn*a[38] çıĶcaz. arabaya ġaza basıyom basıyom çeKmiyo. anasını satīm, *der, dRück nicht, zieht nicht. standspuR*a[39] zor girdim. neyse bizim şefi aradım. dedim, şef araba çeKmiyo. dedi, *schalte mal die motor aus*[40]. dedi; *warte dRei minute*[41], çalışdır arabayı. neyse yaPdım, gene aynısı. neyse, çeKdim *werkstatt*a[42]. *werkstatt*a götürdük. adam dedi bunun şanzuman biTmiş.

Hüseyin: *hebebühne*nin[43] üsdüne alıp, arabayı orda ġaldırdılā, altına baḫdılā hē.

Fatih: tabī canım, *hebebühne*yle ḳaldırdılar. şanzuman daı‿lmış dedi. nerden baĶsan bi *zweitausend euRo*[44] giTdi. biz sona *silber spRinter*yı[45] aldıḳ yolumuza devām eTdik.

Hüseyin: iyi paraymış yā.

Fatih: arabayı bıraĶdıḳ *werkstatt*a.

Hüseyin: başġa bi ḫasar yoḫ di mi arabada?

Fatih: işde yeni şey taĶdı, fites taĶdı.

---

[36] tura çıkmıştık
[37] raf
[38] otoban
[39] gazı yemiyor, çekmiyor. emniyet şeridi
[40] motoru bir kapat
[41] üç dakika bekle
[42] tamirhane
[43] kaldırma tezgâhı
[44] iki bin avro
[45] gümüş renkli sprinter

Hüseyin: *getriebe neu komplett*[46].

Fatih: evet.

Hüseyin: ē paTron devām nası eTdiŋiz işe, diyer arabayı aldıŋız!

Fatih: dedim ya, *zweite auto*yu[47] *silber spRinter*yı[48]aldıḳ. onla devam ◡eTdik turumuza.

Hüseyin: *aber der hat keine pRobleme ne*[49] .

Fatih: *der hat keine pRobleme*[50]. o otomatik.

Hüseyin: iyi sālam o zaman.

Fatih: iki gün sōna *werkstatt*dan geri çıḲdı. adam tāmir ◡eTdi

Hüseyin: şeyleri de ġontṛol eTdiŋiz mi *bRemse*leri[51] ?

Fatih: *bRemse*leri geçen yaPdıydıḳ. daa. onlar *neu*[52] sayılır.

Hüseyin: hē.

Fatih: bi iki ay önce bize yeni *Reifen*[53] geldi. accāyip ince. ondan öncekiler ḳavundu. onnarı da daḲdıḳ.

Hüseyin: *sind die für winter oder sommer*[54] .

Fatih: *allwetter*[55] .

Hüseyin: *allwetter* ha. iyi ya nāpacaḫsıŋ. işiŋizi görsüŋ de. *hauptsache ihr könnt arbeiten*[56]. yāni.

Fatih: *hauptsache ist kein motorschaden*[57]. motor pahalı yāni.

Hüseyin: aynen.

---

[46] şanziman komple yeni
[47] ikinci araba
[48] gümüş renkli sprinter
[49] ama onun arızası yok (değil mi)
[50] onun problemi yok değil mi
[51] fren
[52] yeni
[53] lastik, araba tekeri
[54] (lastikler) kışlık mı yazlık mı
[55] dört mevsim
[56] önemli olan sizin çalışabilmeniz
[57] önemli olan motorda hasarın olmaması

XXIII-b

Hüseyin: *wie war*[58] ķozaĻlı, nasıdı?

Fatih: ķozaĶlı iyi dİldi, ben beyenmedim. bi de yol çoķ kötüydü. giTdİmiz dolmuşcu adam *kurve*ye[59] yüz yirmiyle girdi, sāTde yüz yirmi hızlan.

Hüseyin: resmen *fünfte gang*[60] yā. arabada *bRemse* yoĻdu heralde.

Fatih: vallā!

Hüseyin: *der motor*[61]... bi de fitesi de indirmiyo biliyoŋ mu? nerdeyse *unfall*[62] yapıyoduĻ.

Fatih: *unfall*dan zor ķurtulduķ[63].

Hüseyin: aynen. zāten araba bize bi önden çarPsaydı iyi bi *falsche überholung*[64] olcaĻdı virajda

Fatih: şu anda belki *kRankenhaus*da[65] yatıyoduķ

Hüseyin: neyese şükür bi şey olmadı ya. o oteli kim saŋa *emfēlen* [empfehlen][66] yaPmışdı? ḥotel benim çoĻ... ne bilİm sevmedim.

Fatih: *mein onkel hat es emfēlt*[67][empfehlt]. amca dedik, ķozaĶlıya gidecez, dedik. o da rozayı tavsiye eTdi.

Hüseyin: şaḫa maḫa o otel bence *fünf sterne*[68] deil, yāni.

Fatih: *was für fünf sterne*[69]! üç yıldızlı bi yerdi.

Hüseyin: vallāḥi verdiĻleri yemek *für wen soll es Reichen* [70], yāni.

---

[58]nasıldı
[59]viraj
[60]beşinci vites
[61]motor
[62]kaza
[63]kaza
[64]yanlış sollama
[65]hastane
[66]tavsiye etmek
[67]amcam onu tavsiye etti
[68]beş yıldız
[69]ne beş yıldızı (beş yıldız olamaz)

Fatih: tamam yemek bedāva ama *ge̊tRänke mit geld*[71].

Hüseyin: aynen.

Fatih: bi de şey yemeKlerin *geschmack*ı[72] yoḴdu.

Hüseyin: aşādan alıyoḫ *getRänk* üç lira, *für zimmer*[73] dört lira.

Fatih: bi de ē şeyler de *die waRen kaputt*[74].

Hüseyin: aynı, saçma yā!

Fatih: bi de bizim köyde tireni ġaçırdıḳ ya!

Hüseyin: *bahnhof*a[75] biras erken giTseydiḫ bi beş daḴġa.

Fatih: *ja nur fünf minute*[76]. boazlıyanda da adam çoḳ aldı ya müşderiyi, *zu viel. er hat achtzen sitzplätze der nimmt zwanzig leute*[77].

Hüseyin: aynen bi de *er macht*[78] ē şey yapıyo yā... sen söyle *einfach*[79] para olsuŋ da, millet dolsuŋ, millet yāni üst ‿üste... utanmasa deceK ki ġucaḫlara oturuŋ.

Fatih: bi de arḳada baġaj var ama *jeder nimmt sein gepäck zu sich nach dRinnen. Richtig dumm*[80], yāni. arḳada baġaj var ama herkes *gepā̈*ni [gepäck][81] yanna alıyo.

Hüseyin: oteldeki kilit de acayiPdi, de mi. açılmıyodu. neyse şaḫa maḫa sen suya aTlāken iyi çarpıldıŋ yāni *bauch klatsche*[82] yaPdıŋ resmen.

Fatih: *das wolte ich*[83]. bilerek yaPdım.

Hüseyin: hē.

Fatih: ama hoşdu yāni.

---

[70]kime yetecek
[71]içecek parayla
[72]tad
[73]oda için (odaya)
[74]bozuktular
[75]tren garı
[76]evet sadece beş dakika
[77]çok fazla. on sekiz kişilik yeri var yirmi kişi alıyor
[78]o yapıyor
[79]sadece, yalnız, yeter ki
[80]herkes eşyasını içeriye yanına alıyor. gerçekten aptalca
[81]valiz, eşya
[82]karın üstü suya düşmek
[83]ben de bunu istiyordum

Hüseyin: *da waRen auch keine touRisten*[84].

Fatih: sezon deil ki hacım.

Hüseyin: sezon olsa da otel fazla ḳaliteli olmadī için.. belki yāni hani *weißt du die legen mehr wert auf qualität und so*[85].

Fatih: bi kere ḳozaḴlıda *see*[86] yoḳ. yā antalya git, *ist überall touRist*[87].

Hüseyin: deniz filan olsa *du kannst schwimmen gehen. weißt du*[88]? ya yazın īçābında denizde yüzebilirsin, güneşlenebilirsin *und die haben fReibad*[89]. orda da yüzebilirdiḫ hani sırf ġapalı salonda. dışarda da keyif yapılırdı.

Fatih: hiç yā sıfır. bi şarḳ köşesinde şişe *Rauchen*[90] yapalım dedik. o da yoḳ.

Hüseyin: evet! git nargile al, işmeḥ yasaḫ.

Fatih: aynen yā boşver.

Hüseyin: *nie wieder*[91]! oraya gidecēme iki yüz lira fazla veririm başġa yere giderim.

Fatih: *zahl ich dReihundert mehr*[92], giderim antalyaya. rāt rāt bi ḥafda ful her şey içinde *inklusive*[93] sabaḫ ōle yemē aḫşam yemē içinde havuzundan tut fizī *alles inklusive*[94].

Hüseyin: bi de oda servisini de *find ich langsam*[95]. bi şeyi sipāriş verdiḫ on sāTde gelmedi yāni.

Fatih: sıfır be! *die zimmer waRen dReckig*[96].

---

[84] orada turistler bile yoktu
[85] biliyor musun onlar kaliteye çok önem veriyorlar
[86] deniz
[87] her taraf turisttir
[88] yüzmeye gidebilirsin biliyor musun
[89] ve onların açık yüzme havuzu var
[90] tüttürmek
[91] asla
[92] üç yüz daha fazla öderim
[93] dahil
[94] her şey dahil
[95] ben yavaş buldum
[96] odalar kirliydi

Hüseyin: *du weißt ja, badewanne*nin[97] kenarları hiç yapılmamış, dōru dürüs. pis görünüyodu.

Fatih: bi de lan küçücük *fernseher*[98] ḳoymuşlā.

Hüseyin: bi de banyodaki *wasserhahn*[99] var ya! su ġaçırıyodu süreKli. süreKli açıḫdı yāni.

Fatih: inşalla artıḳ seneye antalya fetiye.

Hüseyin: antalya giderik *einfach mal abschalte* [100] kimse raḫaTsız eTmez.

Fatih: ama önceden *buchen*[101] yapalım.

Hüseyin: aynen yerimiz ḥazır ‿olur hem. mecbur ōle yapaḫ. da rāt bi şekilde giderik yāni.

Fatih: bir de *ich Reise nicht mehr mit* [102] pegasus.

Hüseyin: pegasus da milleti soyyolar bi yandan.

Fatih: *billig*[103] diyoruz ama *gepäck ist mehr du musst musst bezahlen. wasser musst du bezahlen. alles mit geld. kopfschmerzen*[104]. neyse boşver.

---

[97] sen biliyorsun küvet
[98] televizyon
[99] musluk
[100] dinlenmek, istirahata çekilmek
[101] ayırtmak, rezerve ettirmek
[102] Pegasus'la bir daha seyahat etmem
[103] ucuz
[104] eşya fazla, ödemelisin. Su, ödemelisin. Her şey parayla. Baş ağrısı.

Adı Soyadı	Yaşı	Memleketi	Doğum Yeri
İhsan Ş.	**32**	**Eskişehir**	**Almanya**
Burak T.	**13**	**Eskişehir**	**Almanya**
Sadettin G.	**10**	**Ankara**	**Almanya**
Muhammet M.	**12**	**?**	**Almanya**
D.1	**10-14**	**?**	**Almanya**
D.2	**10-14**	**?**	**Almanya**
D.3	**10-14**	**?**	**Almanya**

Derlemenin Yapıldığı Yer: Essen
Konu: Cadılar Bayramı ve Adolf Hitler
"Ses kaydı bir camide yapılmıştır. Burak, Sadettin ve Muhammet adlı çocuklarla tanıştığımız için kendileri hakkında bilgiler verilmiştir. Fakat kayıt esnasında diğer çocukların kendi aralarında veya İhsan Ş. ile konuşmaları da yazıya aktarılmıştır. Diğer çocukların isimleri bilinmediğinden dinleyici (D) olarak gösterilmiştir. İhsan Ş. çocukların 10-15 yaş grubunda ve Almanya doğumlu oldukları söylemiştir."

XXIV

İhsan: *halloween*[105] ne demek, *was heißt das*[106]?

Burak: c̄azıĺar bayramı.

D.1: o da o gün dōmuş.

Burak: *ja, am einunddReißigsten zehnten um zehn uhr einunddReißig ist muhammed geboRen*[107].

İhsan: ne anlama geliyo, cadılar bayramı?

Burak: c̄azıĺar bayramı asĺinda çoşuĶĺar şäk̂eğ tobĺamaya gidiyo. asiĺ ānamı, onnar amäRiķadan gelmĪş, o bayram. onnar da önc̄eden de *nur*[108] onc̄ ‿ ayn ā̄ *bis einunddReißig*[109] ġadar onnarın yıĺí gidiyo. ondan sona yeniden başĺiyo, *weiter machen* yaPmıyo. *nur bis oktober, einunddReißigsten* [110]. sene sonu. onnar da *haben die geister*[111] c̄azıĺar giTsin diye *leuchten*[112] yapıyoĺar.

[105]cadılar bayramı
[106]bu ne anlama geliyor
[107]onuncu ayın otuz birinde saat onu otuz bir geçe muhammet doğmuş
[108]sadece
[109]otuz birine kadar
[110]ekim ayına kadar, ekim'in otuz birine kadar
[111]onların hayaletleri var
[112]aydınlatmak, ışıklandırmak

İhsan: *also das heißt*[113] onların yılbaşı *oktober*[114] sonu mu?

Burak: äwet, *fRüher war es so*[115]. onnarın yiĺbaşı *oktober einunddReißigste*[116].

İhsan: *was hat das mit* cadılar *zu tun*[117]?

Burak: onnar c̄azıĺar ḳowuyodu cünḵü onnar öyle zamanda ḵi *die leute haben immer gedacht das geißten da sind*[118]. onnar da bomba atıp onnarı ḳowaĺiyomuş.

Muhammet: hocam *hunderteinundneunzig*[119] nerde? bulamıyom ben çünk benim ḳuran başġa. douḳan ḳurandan oḳuyçam da. yūridūne nerede?

İhsan: yurīdūne olması ĺāzım.

D.1: *hunderteinundneunzig.*

Muhammet: *ja ich weiß*[120].

D.2: *sag mal hitler*[121].

D.3: *hitler.*

Burak: ḥoTcām o küçük çocua ḵötü kelimeĺē ōretiyo.

İhsan: adolf hiTler ayıp mı?

Burak: adolf hiTler ḵötü adamdı. insannarı öĺdürüyodu. *juden*ĺarı[122] öldürüyodu. aĺmanya da dünya savaş̄ını ḳaybedince dedi onnarın yüsünden *verlieRen*[123] yaPdīm, *die müssen getötet werden*[124].

İhsan: yaḥudileri mi öldürün dedi?

Burak: äwet, onnarı *töten*[125] yaPdī. sōna şey müslümannarı da öldürmek isdemiş.

---

[113] öyleyse bu demek
[114] ekim
[115] önceden öyleydi
[116] Ekim'in otuz biri
[117] bunun cadılarla ne ilgisi var?
[118] insanlar onların orada (aynı ortamda) olduğunu hep düşündüler.
[119] yüz doksan
[120] evet biliyorum
[121] Hitler de bakalım
[122] Yahudiler
[123] kaybetmek
[124] onlar öldürülmeli
[125] öldürmek

İhsan: kim öldürmek isdemiş?

Burak: *adolf hitler.*

İhsan: kim o?

Burak: *adolf hitler, so was wie ein pRäsident* [126] .

İhsan: *ach so! ein moment* [127].beni bi dinleyin! *hört mal.alo seid still. ab fünfte klasse* [128] ve büyüKde oḳuyanlar yan tarafa gidebilir *aber* buraḳ *du bleibst hier* [129] .

Burak: *waRum* ḥoTcām *ich bin* büyük̂ ġuruPda[130].

İhsan: bugün seni ben oḳutacām.

Sadettin: ḥoc̄am *gehe ich auch*[131]*?*

İhsan: *nein du bist vierte*[132]*.*

Sadettin: *aber ich bin auch*[133] büyük ġuruPda. *ich lese mit*[134] büyük ġurup.

İhsan: *heute liest du mit mir*[135]*.*

Sadettin: *waRum* ḥoc̄am[136]?

İhsan: sen hangi sayfadasın, *welche seite*desin[137] buraḳ?

Burak: *diese*[138]*.*

İhsan: evde oḳudun mu?

Burak: *was*[139]*?*

İhsan: *hast du diese seite zu hause gelesen*[140]*?*

Burak: *ja*[141].

---

[126]başkan gibi bir şey
[127]demek öyle! bir saniye
[128]burayı dinleyin alo sessiz olun beşinci sınıftan itibaren
[129]fakat Burak sen burada kalıyorsun.
[130]neden hocam ben
[131]hocam ben de gidiyor muyum?
[132]hayır sen dördüncüsün (dördüncü sınıftasın)
[133]fakat ben de
[134]ben de okuyorum
[135]bugün benimle okuyorsun
[136]neden hocam
[137] hangi sayfa
[138]bu
[139] ne
[140]bu sayfayı evde okudun mu?

50 **İhsan:** iyi oḳuyabiliyo musun?

51 **Burak:** *bisschen*[142].

52 **İhsan:** oḳu baḳalım, o zaman.

[141]evet
[142]biraz

Adı Soyadı	Yaşı	Memleketi	Doğum Yeri
Emin E.	**26**	**Uşak**	**Almanya**
Yahya M.	**7**	**Trabzon**	**Almanya**

Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Genel

XXV

1 **Emin:** säniŋ adıŋ nä?

2 **Yahya:** yaya.

3 **Emin:** ķaç yaşıŋdasıŋ?

4 **Yahya:** ……

5 **Emin:** *verstehst du mich*[143]?

6 **Yahya:** *türkisch nicht viel*[144].

7 **Emin:** *wie alt bist du; fünf, sechs, sieben*[145]?

8 **Yahya:** *ich bin sieben*[146].

9 **Emin:** *du bist sehr gRoß*[147].

10 **Yahya:** *ja ich weiß, zwei mal vor hinten da hatte ich geburtstag* [148] .

11 **Emin:** *zwei tage vor* [149]?

12 **Yahya:** *ja*[150].

13 **Emin:** nerelīsiŋ sän, *von türkei*[151]?

14 **Yahya:** *von türkei nicht*[152].

15 **Emin:** sän türķíye giTdiŋ mī, nä zāman giTdiŋ türķíye?

16 **Yahya:** bilmiyom, *schon mal*[153]... bän bäşdī, *in der fünf*[154].

---

[143]beni anlıyor musun?
[144]Türkçe fazla değil
[145]kaç yaşındasın; beş, altı, yedi?
[146]ich bin sieben: ben yediyim (yaşındayım)
[147]sen çok büyüksün
[148]evet biliyorum, iki öncesinde doğum günüm vardı
[149]iki gün önce
[150]evet
[151]Türkiye'den
[152]Türkiye'den değil

17 **Emin:** oḳuĺa gidiyon mu, *gehst du zur schule*[155]?

18 **Yahya:** *kunterbund*[156] gidiyom.

19 **Emin:** *kunterbund*?

20 **Yahya:** *kunterbund schule da*[157].

21 **Emin:** *welche klasse gehst du*[158]?

22 **Yahya:** *ich bin schon erste klasse ich werde zweite klasse*[159].

23 **Emin:** näḥ ōreniyon sän oḳulda?

24 **Yahya:** ……..

25 **Emin:** *was lernst du*[160]?

26 **Yahya:** *mathe, mach ich hausaufgaben und mach ich lesen lernen*[161].

27 **Emin:** türḳ̄çe dersi görüyon mu, *türkisch unterRicht*[162]?

28 **Yahya:** *ja*[163].

29 **Emin:** ōräTmęniŋiz ḳím?

30 **Yahya:** *fRau*[164] *y*.

31 **Emin:** *kennst du fRau l*[165].

32 **Yahya:** *fRau l. ist nicht türkisch*[166].

33 **Emin:** *wieviel stunde habt ihr türkisch*[167]?

34 **Yahya:** *ein stunde*[168].

---

[153]önceden
[154]beşin içinde
[155]okula gidiyor musun?
[156]okul adı
[157]Kunterbund okuluna orada
[158]kaçıncı sınıfa gidiyorsun?
[159]ben zaten birinci sınıfım, ben ikinci sınıf olacağım
[160]ne öğreniyorsun
[161]matematik, ödev yapıyorum ve okuma öğreniyorum
[162]Türkçe dersi
[163]evet
[164]bayan
[165]bayan L.'yi tanıyor musun?
[166]bayan L. Türkçe (öğretmeni) değil
[167]kaç saat Türkçe dersiniz var?
[168]bir saat

Emin: *wieviel tage* [169] ?

Yahya: *ein tag ein stunde, nur dinstag. morgen, montag habe ich kein schule. ich kann mehr spielen*[170].

Emin: hangi *zeichentRickfilm*leri izliyosun, *welche zeichentRickfilme kuckst du*[171]?

Yahya: *timmy tuRner, pepe, schwammkopf, ninja törtles. ninja törtels kämpfen. die sind ninja, die sind schildkRöten, die können spRechen*[172].

Emin: onnarın türkçesi nä, ninca *törtels*[173] nä dämek?

Yahya: *das gibts nicht türkisch das ist deutsch* [174] .

Emin: *törtel* türkçe nä dämek?

Yahya: *das weiß ich nicht*[175].

Emin: *törtel ist auf türkisch*[176] kaPlunbā.

Yahya: *und ninja*[177].

Emin: *ninja ist ninja und ninja törtels ist*[178] ninca kaPlunbālar. *was macht dein vater*[179]

Yahya: *der geht arbeiten öfter und manchmal bleibt er ein woche in arbeit. er schläft da keinfalls und kommt müde. kuck mal wir kämpfen so richtig fest, wir tReten*[180].

Emin: hayīr! *nicht tReten*[181].

Yahya: *es tut nicht weh*[182].

Emin: hayīr, yaPmāyın! *komm mal, erzähl mir etwas von dein schule*[183].

---

[169] kaç gün ?
[170] bir gün bir saat. Sadece salı günü. Yarın, pazartesi okulum yok. Daha çok oynayabilirim.
[171] hangi çizgi filmlere bakıyorsun
[172] Timmy Turner, Pepe, Schwammkopf, Ninja Kaplumbağa. Ninja Kaplumbağalar savaşıyor, onlar ninja, onlar kaplumbağa, onlar konuşabiliyor.
[173] kaplumbağa
[174] Türkçesi yok o Almanca
[175] bilmiyorum
[176] törtel Türkçede
[177] ve ninja
[178] ninja ninjadır ve ninja kaplumbağalar ise
[179] baban ne yapıyor
[180] o genellikle çalışmaya gidiyor ve bazen de bir hafta işte kalıyor. orada hiç uyumuyor ve eve yorgun geliyor. bak bi, biz gerçekten sıkı kavga ediyoruz biz (birbirimize) tekme atıyoruz
[181] tekme atmayın
[182] acımıyor

D.1: *ich gehe nicht zur schule ich gehe zu kindergaten*[184].

Emin: *kannst du türkisch bis zehn*[185] yaḥyā?

Yahya: *ja ich kann*[186]. biR̥, iykī, üc̄, döğt, bäş, aĺtī, yetī, säkīs, dōḳus, on *und* on biR̥, on ‿iykī, on ‿üc̄, on döğt, on bäş, on aĺtī, on yetī, on dōḳus ...

Emin: *was ‿ist achtzehn*[187]?

Yahya: ä...

Emin: on seḳís. *mach weiter zwanzig, einundzwanzig...* [188]

Yahya: *mehr kann ich nicht, bis neunzehn* [189] .

Emin: tamām. bi dä ḥaftanıŋ ġünlēni türḳç̄e sōle, *die wochen tage*: *montag, dinstag, mittwoch...*[190]

Yahya: *ich weiß das auch nicht*[191].

Emin: *war türkei schön*[192]?

Yahya: *ja gRoßvater da wohnt er und wir kRigen iped*[193].

Emin: *von opa*[194].

Yahya: *ja von opa*[195], ḥacī baba *und unser omas name ist*[196] babāne.

Emin: ḥangi takímí tutuyo sen, *welche mannschaft*[197]?

Yahya: feneğ *und türkei. hier ist* tūk̂ *fahne*[198].

Emin: *hast du fahrRad*[199]?

---

[183]buraya gel bana okulundan bir şeyler anlat
[184]ben okula gitmiyorum ben kindergarten'a (anaokuluna) gidiyorum
[185]Türkçe ona kadar saya biliyor musun?
[186]evet biliyorum
[187]on sekiz ne?
[188]devam et yirmi, yirmi bir
[189]daha fazla bilmiyorum on dokuza kadar (biliyorum)
[190]haftanın günleri: pazartesi, salı, çarşamba
[191]onu da bilmiyorum
[192]türkiye güzel miydi?
[193]evet büyükbabam orada kalıyor ve biz iPed alacağız
[194]dededen mi?
[195]evet dededen hacı babadan
[196]ve bizim ninemizin adı
[197]hangi takım?
[198]ve burada türk bayrağı (üstündeki formada bulunan bayrağı göstererek)

Yahya: *ja ich habe feuer fahrRad*[200] .

Emin: *was ist feuer fahrRad*[201] ?

Yahya: *ich habe feuer angemalt, feuer angemalt*[202].

Emin: sen türḳ̄ç̄e çisgi filim biliyon mu?

Yahya: ḥıḥı ḥıḥı.

Emin: hangīlerini biliyosun?

Yahya: bän tū̄ke bakiyom, ḥäb ḳaR̤aōĺan.

Emin: ḳaraōĺan mı, käĺ‿ōĺān mı?

Yahya: *ja*, käĺ‿oĺan.

Emin: *was spielt ihr dRausen*[203]?

Yahya: *fußball, verstecken, fangen...* [204]

Emin: *wie spielt man verstecken*[205]?

Yahya: *kuck mal eine muss zahlen und die andeRen müssen verstecken* [206], öle bī iykī sayyō. *die andeRen*[207] şabuḳ ḳaşıyo. onĺa *verstecken* yapıyo. kim o buĺdū o sayyo, *wer gefunden ist muß zählen*[208].

---

[199]bisikletin var mı?
[200]evet benim ateş bisikletim var
[201]ateş bisikleti nedir?
[202]ben ateş resmi yaptım, ateş resmi yaptım.
[203]dışarıda ne oynuyorsunuz
[204]futbol, saklanmak, yakalama
[205]saklambaç nasıl oynanıyor?
[206]bak biri saymalı diğerleri saklanmalı
[207]diğerleri
[208]kim yakalandıysa o sayacak

Adı Soyadı	Yaşı	Memleketi	Doğum Yeri
Mehmet Borukcu	**38**	**Aksaray**	**Almanya**
Muzaffer Mutlu	**37**	**Kırşehir**	**Almanya**
İbrahim Eren	**11**	**Nevşehir**	**Almanya**
Furkan Dilekçi	**11** “	**Tokat**	**Almanya**
Yiğit Kocabaşoğlu	**10** “	**Zonguldak**	**Almanya**
Ramazan Mutlu	**13** “	**Kırşehir**	**Almanya**
Ahmet Tatlan	**13** “	**Niğde**	**Almanya**
Furkan Kılıçoğlu	**13** “	**Bayburt**	**Almanya**
Ramiz Yaşar	**14** “	**Kırşehir**	**Almanya**
Ömer Gömen	**13** “	**Bayburt**	**Almanya**
Alp Gündüz Taşkın	**16** “	**Manisa**	**Almanya**
Batuhan Borukcu	**14** “	**Aksaray**	**Almanya**
Emirhan Kılıçoğlu	**13** “	**Bayburt**	**Almanya**

Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg

XXVI

Mehmet Borukcu: otuz sekiz yaşımdayım. batuḥan benim büyük ◡ōlum. aĶsaraylıyım. *eisenbahn*da[209] *lokfühRer*yım[210]. yāni makinist olaraḳ tiren ḳullanıyorum. sen başla.

İbrahim Eren: adım ibğam äRän om ◡bī yaşımdayīm. *Realschule hamborn zwei*a[211] gidiyom *und wohne auf goethestRaße nummer vier*[212].

Mehmet Borukcu: ḳonuşan biraz sesli ḳonuşcaḳ, o zaman. şimdi furḳanda sıra.

Furkan Dilekçi: *was soll ich sagen*[213]?

Mehmet Borukcu: adını, soyadını, ondan sona yaşını, nereli oldūnu, ondan sonna oḳula gidiyon mu, giTmiyon mu? ḳaçıncı sınıfa gidiyosun? hobilerinden baḥset isdersen. meselā adın ney? furḳan, furḳan dileKci. ḳaça gidiyosun?

Furkan Dilekçi: beşe

Mehmet Borukcu: beşe gidiyosun. hangi oḳula?

Furkan Dilekçi: *leibniz gesamtschule*[214].

---

[209] demiryolu
[210] makinist
[211] okul adı
[212] ve Goethe sokak numara dörtte oturuyorum
[213] ne demeliyim
[214] okul adı

Mehmet Borukcu: tamam. beşinci sınıfdasın, om ‿ bir yaşındasın. nerelisin?

Furkan Dilekçi: toḳaTlı.

Mehmet Borukcu: furḳanı tanıdıḳ şimdī senin adın neydi?

Yiğit Kocabaşoğlu: adım yīt, soyadım ḳocabaşōĺu. on yaşındayım. beşinci sınıfa gidiyom. zonġúĺdaḲlīm. *Realschule hamborn zwei*a[215] gidiyom.

Mehmet Borukcu: ḳaça gidiyosun sen?

Yiğit Kocabaşoğlu: beş.

Mehmet Borukcu: ḥangi sınıfdasın?

Yiğit Kocabaşoğlu: *c.*

Mehmet Borukcu: *laptop klasse*da[216] mısın?

Yiğit Kocabaşoğlu: *nein*[217].

Mehmet Borukcu: ḳaçıncı sınıfdasın?

Yiğit Kocabaşoğlu: ben *fünf c* yim[218].

Mehmet Borukcu: sen *leptop klasse*da deyil misin?

Yiğit Kocabaşoğlu: *nein* ama taniyom senin ḳısı.

Mehmet Borukcu: tanıyo musun benim ḳızımı? o zaman diKġaTlı ol! uzaḳ ḳal benim ḳızımdan. tamam mı? bunu anlaşmış olalım. ramazan ḥadi baḳalım sen söyle.

Ramazan Mutlu: ismim ramazan muTlu. on ‿üç yaşındayım. *Realschule*ye[219] gidiyom. yedinci sınıfdayım. işde benim hobilem tob ‿oynamaḳ, arḳadaşlarla buluşmaḳ. başġa ne bilīm

Mehmet Borukcu: senin adın niye ramazan?

Ramazan Mutlu: dedemin ismi de ramazan diye.

Mehmet Borukcu: dedenin adı niye ramazan?

---

[215] okul adı
[216] dizüstü bilgisayar sınıfın
[217] hayır
[218] fünf C: 5 C
[219] Realschule (f): beşinci sınıftan onuncu sınıfa kadar süren orta dereceli okul

Ramazan Mutlu: dedemin babasının ismi de *glaube ich*[220] ramazan oldu için.

Mehmet Borukcu: baḳ muTlaḳa *stammbaum*da[221] bi ton ramazan vardır ama ilk başda ramazan neden olmuşdur sence? meselā bu ayda sana bi şey hatırlatan bi şey yoḳ mu?

Ramazan Mutlu: ramazan ayı

Mehmet Borukcu: ordan geliyo olamaz mı?

Ramazan Mutlu: *ja*[222] olabilir.

Mehmet Borukcu: bu mübārek ‿ ayın adı, güzel ‿ ayın adı insanlarımıza verilmiş olamaz mı? bence odur, kesinliKle odur.

Ramazan Mutlu: ḳırşēr ḳaman.

Mehmet Borukcu: hadi devām ‿ edelim.

Ahmet Tatlan: *ich heiß* āmet taTĺān. *bin dReizehn jahRe alt. gehe sibte klasse in comenius*[223].

Mehmet Borukcu: ḳaça gidiyon?

Ahmet Tatlan: *sieben*[224].

Mehmet Borukcu: hangi oḳulda?

Ahmet Tatlan: *comenius*a[225]

Mehmet Borukcu: ḥālā *t.*[226] mı oranın *direktör*ü[227]?

Ahmet Tatlan: *nein fRau r.*[228]

Mehmet Borukcu: o zaman o yeni. ben de ordaydım. *b.*[229] orda mı?

Ahmet Tatlan: *nein nein.*

---

[220]bence, sanırım
[221]soyağacı
[222]evet
[223]Adım Ahmet Tatlan, on üç yaşındayım. Comenius'ta yedinci sınıfa gidiyorum.
[224]yedi
[225]okul adı
[226]özel ad
[227]Okul müdürü
[228]hayır bayan R.
[229]özel ad

Mehmet Borukcu: *b.*yi dā geçen gördüm de burda ōle molası verdi̇di. yemek yiyodu. nāpıyosunuz dedi̇mde ōle molası verdi̇ni yemek yedini söylemişdi. ḥāla o oḳulda olması ĺazımdı. *p.*[230] var mı? türkçe ḳonuşmaya çalış.

Ahmet Tatlan: ē, vaR̨dı giTdi.

Mehmet Borukcu: ne zaman giTdi?

Ahmet Tatlan: yaR̨im sene oluyo.

Mehmet Borukcu: o zaman emeKli oldula o zaman. iyi baḳalım. nereliydin?

Ahmet Tatlan: ē nide.

Furkan Kılıçoğlu: fuğḳan ḳıĺiTcōĺú, aĺtinci sınıfa gidiyom. on ‿üş yaşındayim. *ich bin von*[231] baybuğt.

Mehmet Borukcu: seni kim çaırdı buraya? bayburTluyum diyo. tamam, on ‿ üç yaşındasın. hangi oḳula gidiyodun?

Furkan Kılıçoğlu: *august- thyssen realschule* [232] .

Mehmet Borukcu: batuan sen bunnarı tanıyo musun, ḳonuşuyo musunuz, arḳadaş oldunuz mu? neden siz ḳonuşmuyosunuz hiç oḳulda?

Ramazan Mutlu: *wir sehen uns nicht viel. beim nur pause, mittagspause*[233].

Mehmet Borukcu: tamam en azından orda ḳonuşun. ōle molası dā uzun. soḥbet edin, ḳonuşun, arḳadaş olun. oḳulda soḥbet eTmiyo musunuz? sādece kendi sınıfınızda olan çocuḴlarla mı soḥbet ‿ediyosunuz? ḥadi bakī̇m sen devām ‿et.

Ramiz Yaşar: benim adım rāmis yaşar. ḳırşeylī̇m. şehiTdedeli köyden geliyom. on ‿üç yaşındayım. *leibniz gesamtschule*ye[234] gidiyom. yedinci sınıfdayım.

Mehmet Borukcu: adın neydi?

---

[230] özel ad
[231] Ben ....'luyum.
[232] okul adı
[233] birbirimizi fazla görmüyoruz. Sadece teneffüste öğle teneffüsünde
[234] okul adı

Ramiz Yaşar: rāmis.

Mehmet Borukcu: dedenin adı rāmiz deyildi, senin. dedenin adı fāik deyil miydi?

Ramiz Yaşar: *ja*[235].

Mehmet Borukcu: o zaman senin ābinin ismi fāik.

Ramiz Yaşar: bi abimin ismi fāyik bi de dedemin.

Mehmet Borukcu: ben heralde şunun ḳadar kúçúKdüm. bunnarın māllesine taşındıydım. dedenler bizim ḳomşumuzdu. yāni babanla beraber büyüdük. babanın bütün haylazlıḴlarını ōrenmek isdiyosan bana sorabilirsin. hadi bakĪm sen söyle.

Ömer Gömen: benim adım ömer gömen. *leibniz gesamtschule*ye gidiyom. yedinci sınıfdayım, rāmisle aynı sınıfdayım.

Mehmet Borukcu: ḳaç doumlusun sen?

Ömer Gömen: iki bin.

Muzaffer Mutlu: top oynuyo musun sen?

Ömer Gömen: *ja*, ama sizin taḳımda dēl.

Muzaffer Mutlu: neden bizim taḳımda oynamıyosun sen?

Ömer Gömen: annem diyo, uzaḳ bi yer olmasın çoḳ, diyo.

Muzaffer Mutlu: sennen bi annaşma yapalım mı? sekizinc ◡ ayın on ikisinde bizim antıramannar başlıyo. gel, bizde bi *pRobe tụRēni*ye [training] [236] çıḳ.

Mehmet Borukcu: tamam devām edelim. *diktiergeRäti*[237] şu tarafa uzatın.

Emirhan Kılıçoğlu: bän ämiḴan ḳíĺişoĺu, *bin dReizehn jahRe alt*[238].

Mehmet Borukcu: bi ḳılıçōlu dā vardı. o nerde?

Emirhan Kılıçoğlu: *wir sind zwilling*[239]. aĺtıncı sınıfdayım

Mehmet Borukcu: nereliydin sen?

---

[235] evet
[236] alıştırma antrenmanı
[237] kayıt cihazı
[238] on üç yaşındayım
[239] biz ikizis

Emirhan Kılıçğolu: baybTĺú.

Mehmet Borukcu: ne zaman dōdunus siz, hangi ayda?

Emirhan Kılıçoğlu: *am dReißigste juli samstag*[240] .

Mehmet Borukcu: burç neydi?

Emirhan Kılıçoğlu: o näḥ?

Mehmet Borukcu: *sternzeichen*[241] .

Emirhan Kılıçoğlu: *kRebs*[242].

Mehmet Borukcu: devām ‿edelim. seni tanıyalım.

Alp Gündüz Taşkın: bänim adım aĺp kündüs taşkin. *ich bin sechzehn*[243], ē on ‿ aĺti yaş̄dayim. *bin am neunzehnhundertsibenundneunzig geboRen*[244]. bu sene onunc̄u sınıf bitiṚdim *gesamtschule*de[245]. iĥi ay sona *q*'mu [qualifikation][246] *nachholen*[247] yabac̄am.

Muzaffer Mutlu: ō yaPma *qualli*yi [qualifikation] alamadın yāni.

Alp Gündüz Taşkın: aĺmadım.

Muzaffer Mutlu: hangi noTlardan ḳaybeTdin, hangi derslerden ḳaybeTdin?

Alp Gündüz Taşkın: *eigentlich*[248] deṚs deyil de not yeTmiyodu. *englisch note*[249] yeTmiyodu.

Mehmet Borukcu: nası onuncu sınıfı bitirdin?

Alp Gündüz Taşkın: *Realschule abschluß*u[250] bitiṚdim ama *qualli*yi aĺmadım.

Muzaffer Mutlu: bu *qualli* dediKleri nası bi puan olması gerek, hiç beşin mi olmaması gerek?

---

[240] otuz temmuz salı
[241] burç
[242] yengeç
[243] on altı yaşındayım
[244] 1997'de doğdum
[245] çok amaçlı ortaokul
[246] yeterlilik sınavı
[247] tekrar etmek
[248] aslında
[249] İngilizce notu
[250] Orta dereceli okul bitirme

Alp Gündüz Taşkın: beş ḥiç olmicaḳ, *natürlich*[251].

Muzaffer Mutlu: o zaman anladığım ḳadarıyla senin bi tāne beşin var.

Alp Gündüz Taşkın: *eigentlich*[252] yoḳ.

Muzaffer Mutlu: o zaman dördün çoḳ.

Alp Gündüz Taşkın: döRtüm de çoḳ deyil, iki tane.

Muzaffer Mutlu: o zaman nası *qualli*yi tuTduramıyosun?

Mehmet Borukcu: *hauptfach*lāda[253] dört olmıycaḳ. ana derslerde şey olmamalı, muzaffer.

Muzaffer Mutlu: anladīm ḳadarıyla *durchschnitt dRei*[254] olması lāzım, o zaman.

Mehmet Borukcu: hayır *durchscnitt*le ilgisi yoḳ. matematik, ingilizce ve almancada belirli not sayısı alması lazım. bu derslerde bi saḳat not oldu mu *quali*yi alamıyosun. geri yani isderse hePsi bir olsun. neyse, şimdi nāpıcān onu söyle

Alp Gündüz Taşkın: *ja jetzt q nachholen*[255] .

Mehmet Borukcu: aynı oḳulda bi sene dā oḳuycaKsın, öyle mi?

Alp Gündüz Taşkın: ayni oḳul dīl başġa oḳula geciyom. *handelschule*ye...[256]

Mehmet Borukcu: sen *zehn bä* de deyil miydin?

Alp Gündüz Taşkın: *zehn a.*

Mehmet Borukcu: ḳaç sene gideceKsin, iki sene deyil mi?

Alp Gündüz Taşkın: *nein ein jahr*[257].

Mehmet Borukcu: bi sene *handelsschule*ye giTdinde o zaman *ef o eR*i [fachoberschulreife][258] alabiliyo musun?

Alp Gündüz Taşkın: *ef o eR q* [fachoberschulreife mit qualifikation][259].

---

[251] elbette
[252] aslında
[253] ana branş
[254] ortalama üç
[255] evet şimdi q tekrar yapacağım
[256] ticaret okulu
[257] hayır bir yıl
[258] teknik yüksekokul yeterlilik seviyesi

Mehmet Borukcu: *ef o eR q* aldında *abitur*[260] yapabileceKsin.

Alp Gündüz Taşkın: *ef o eR q* alı̇nca *dann abitur* yaPcam.

Mehmet Borukcu: *abitur*u nerde yapacaḴsın?

Alp Gündüz Taşkın: *emschertaal*da[261] bizim okuı̇lun yandaki.

Muzaffer Mutlu: peki *qualli*yi almadın. allaḥ gösdermesin de ama ola ki alamadın. ne yaPmayı düşünüyosun?

Alp Gündüz Taşkın: saten adam demişdi. saten *qualli*yi alı̇amassan dedi *pRaktikum*un[262] älinde, dedi. älinde *pRaktikum* vaR̥, dedi. o *pRaktikum*la *ausbildung*[263] yaPma şansı yüksek, dedi.

Mehmet Borukcu: hangi adam bunu diyo?

Alp Gündüz Taşkın: *schulleiter*[264].

Muzaffer Mutlu: *als was möchtest du dein ausbildung machen*[265]?

Alp Gündüz Taşkın: *bei aldi als verkäufer*[266].

Mehmet Borukcu: benim arḳadaş orda bayā iyi bi ḳariyer yaPdı. senle devām edelim.

Batuhan Borukcu: *ich heiße*[267] batu‿an boruḴcu. ē säk̂ízínci sınífdayım. *august-thyssen Realschule*[268] ĝídiyom. aḴsarayĺíyım. *hamborn*da[269] oturuyom. on dört yaşındayım.

Muzaffer Mutlu: diKġat eTdi̇m tek bi ḳonu oldu. on bir tāne çocuḳ, hiçbirinin āzından duymadım ki ben okumayı seviyom diyen. peki içinizden neden biri de kitap okumayı sevdi̇ni hiç söylemedi. ben hiçbirinizden böyle bi şey duymadım.

---

[259] yeterlilik seviyesi
[260] lise bitirme sınavı
[261] okul adı
[262] çıraklık belgesi
[263] staj
[264] okul müdürü
[265] stajını ne olarak yapmak istiyorsun
[266] Aldi'da tezgahtar, satıcı olarak
[267] adım
[268] okul adı
[269] ilçe adı

Mehmet Borukcu: bu da neyden ḳaynaḴlanıyo. ilk nesil neyse ikinci nesil odur. babanız neyse siz de o olucaḴsınız gibi bi durum var. yāni sen siġara içiyosan yārın bir gün o çocuun siġara işmesi muḥtemeldir, haTdā büyük iḥtimaldir. yāni *die wahrscheinlichkeit ist sehr gRoß das er auch Rauchen wirt* [270]. ḳalḳıp da şunu diyemezsin o zaman: ōlum bu çoḳ kötü içme falan filan. hayātın böyle bi yalanı yoḳ. bi de insan kendini ḳandırdında dā böyle bi büyük yalan çıḳıyo ortaya. meselā ḳuralları iḥĺaĺ ediyoruz. iḥĺaĺ eTdiKden sōna da diyoruz ki: amān şöyle oldu, böyle oldu. sen tanıt bakĭm kendini.

Batuhan Borukcu: tanıTdım bíĺe.

Ahmet Tatlan: muzafeR̨ ābi sän säviyo muydun k̂itab ‿oḳumayı?

Muzaffer Mutlu: şöyle söylĭm çocuḴlar: en azından *bücheRei*a[271] gidip aḴlıma takılan kitabı alıyodum.

Ahmet Tatlan: *tRainer*[272] onun hış alaḳası yoḳ sēmek̂nen. oḳulu säviyo mudun?

Muzaffer Mutlu: oḳulu sevmiyodum ama şu an bulundūm durum hiç iyi dėyil. örnēn dōru dürüs bi mesleyim yoḳ.

Mehmet Borukcu: yā ben dePrem çıḴsa da oḳul yıḳılsa diye düşünüyodum yā. vallā baḳ sınıfın içinde böyle oturuyodum tavana baḳıyodum ha yıḳıldı ha yıḳılacaḳ. böyle bi manyaḳ bi fantezim vardı. ammā içinde ben de altında ḳalacāmı düşünemiyodum tabi ki.

Muzaffer Mutlu: bunu ne zaman annarsınız biliyon mu? ḳolay iş bulunmuyo çocuḴlar. *ausbildunk* yoḳ. dōru dürüs bi *ef o eR* yoḳ. onuncu sınıf yoḳ. sırtına veriyolar bi yüz kiloyu, taşı. elin ‿ōlu size acımaz çocuḴlar. benim kendi ōlum görüyo bunu. işden bir sāt sōra eve geliyorum tişörtümün dā teri ḳurumamış. ondan sōra çocuḴlarıma diyorum oḳuyun ki bi maḳam sāyibi olun çocuḴlar.

---

[270] onun da sigara içmesi yüksek bir ihtimal
[271] kütüphane
[272] antrenör

Mehmet Borukcu: bizim zamanımızda *ausbildung* çoḳ ḳolaydı. istedīn ḳadar *ausbildung* bulabilcēn yer vardı. daḥa öncesi dā ḳolaymış. rāmeTli babam annatıyodu da: saba bi şirkete giriyolāmış, aĶşam başġa bi şirkeTde *feierabend*[273] yapıyolāmış. bizim zamānımızda beş ‿on tāne *bewerbung*[274] yolladīmızda muTlaḳa bi iş buluyoduḳ. ama şu an öyle bi durum var ki *ausbildung*a gerçi siz dā çoḳ küçüKsünüz. *pRaktikum*[275] yapan var mı içinizde. sen *aldi* da mı yaPdıydın?

Alp Gündüz Taşkın: *nein*[276], yapıc̄am *noch aldi*da[277].

Muzaffer Mutlu: şimdi yalnız kendimle ḳıyaslıyorum seni. aynı ben senin yaşındayken senin gibiydim. seni görünce küçüKlū̄m aĶlıma geldi. ne yaPcāmı bilmiyodum, *ich hatte kein ziel vor mir*[278]. bi hedef yoĶdu. sen de fark eTdim bi hedef ḳoymamışsın de mi? inşalla yanılıyorumdur.

Mehmet Borukcu: tek onda deyil hePsinde böyle. hePsinde var bu. hadi siz söyleyin baḳalım. oḳuldan sōna yapacānız bi şey var mı?

İbrahim Eren: *ich hoffe wenn ich gute noten habe dann möchte ich mclaRen* [mercedes mclaren] *besitzer werden mit vielen firma und so*[279] .

Mehmet Borukcu: *was*[280] neyin sāyibi olmaḳ isdiyosun? bu mersedesin ayrı bi şeyi mi bu?

Batuhan Borukcu: *nein meRcedes sportwagen*[281].

Mehmet Borukcu: bunun ‿için nāPmalısın biliyo musun?

İbrahim Eren: *dafür muß gute pRüfung schReiben*[282] yaPmaĺiyim.

İbrahim Eren: *ja aber mit vielen firmen*[283].

---

[273] paydos
[274] iş başvuru formu
[275] çıraklık belgesi
[276] hayır
[277] daha Aldi
[278] önümde bir hedefim yoktu
[279] derslerim iyi olursa çok fabrikası olan ve McLaren sahibi olan biri olmayı istiyorum işte öyle
[280] ne
[281] hayır Mercedes'in spor arabası
[282] bunun için de sınavlarda iyi

Mehmet Borukcu: sen nāPmayı düşünüyosun furḳan ilerde?

Furkan Dilekçi: *weiß ich nicht*[284].

Mehmet Borukcu: bilmiyosun. hobilerin nedir şu an?

Furkan Dilekçi: fuTbol.

Mehmet Borukcu: sen söyle bakīm.

Yiğit Koçabaşoğlu: oḳuĺdan sona toPc̄u olmaḳ isdiyom. fuTboĺ devam ‿ eTmek isdiyom.

Mehmet Borukcu: sen söyle baḳalım ramazan.

Ramazan Mutlu: ben oḳulu başarılı bitirisem baŋḳacı olmaḳ isdiyom. baŋḳacı da olmassa ē *fRisör*[285] olmaḳ isdiyom. *da gibt es viel geld*[286].

Mehmet Borukcu: ne ḳadar var?

Ramazan Mutlu: günlük ne ġada kesesen̆ o ġada para... *zuerst fünf oyRo*[287]. sona giTdiKc̄e dā bālı yaparım. *sechs, sieben, acht, neun immer so weiter*[288].

Mehmet Borukcu: bayan mı, erkek mi berberi olacaḴsın? bence bayan berberi ol. dā çoḳ ḳazanıyo hā. erkeğin saçını kesiyon sekiz yuro alıyon gidiyon ama bayanın saçını kesiyosun elli yuro aTmış yuro...

Ramazan Mutlu: ama bayanın sacı da iki sāt kesiyon, biTmiyo.

Mehmet Borukcu: dōru söylüyon**.** nīdeli sen nāpacān ilerde?

Ahmet Tatlan: hış düşünmedim k̂i.

Mehmet Borukcu: barāber düşünelim. hobilerin nedir?

Ahmet Tatlan: c̄oḫ ḥobilēm vaR̨: yüzmek̂, fuTboĺ...

Mehmet Borukcu: sen söyle baḳīm furḳan.

---

[283]fakat çok fabrikayla birlikte
[284]bilmiyorum
[285]berber
[286]o işte çok para var
[287]ilk önce beş avro
[288]altı tedi sekiz dokuz hep böyle devam

Furkan Kılıçoğlu: *wieß nicht* [289].

Mehmet Borukcu: *playstation* oynuyon mu?

Furkan Kılıçoğlu: *computer*[290] oynuyom.

Mehmet Borukcu: *computer*da ne oynuyon?

Furkan Kılıçoğlu: *counter strike*[291].

Mehmet Borukcu: senin yaşın ḳaşdı?

Furkan Kılıçoğlu: *dReizehn*[292].

Mehmet Borukcu: peki *counter strike*i ne zamandan beri oynuyon?

Furkan Kılıçoğlu: *zwölf*[293].

Mehmet Borukcu: peki neyle ateş eTmeyi çoḳ seviyosun?

Furkan Kılıçoğlu: *h k siebenundvierzig* [heckler & koch usp .47 tactical], *galil mp fünfzig, sniper*[294].

Mehmet Borukcu: *sniper* ne?

Furkan Kılıçoğlu: *scharfschütze*[295].

Mehmet Borukcu: *wieviele menschen tötest du in eine halbe stunde*[296]?

Furkan Kılıçoğlu: beli oĺmuyo belki *zwanzig*[297] belki *dReißig*[298].

Mehmet Borukcu: peki *gibt es da bestimmte länder oder bürger die du einmarschirst*[299] ?

Furkan Kılıçoğlu: *nein das ist online spiel*[300]. böle sän *töten*[301] yapıyon, öldürōn. *danach kriegst du*[302] dā iyi *waffe*[303] .

---

[289] bilmiyorum
[290] bilgisayar
[291] bir çeşit savaş oyunu
[292] on üç
[293] on iki
[294] oyunda kullanılan silah adları
[295] keskin nişancı
[296] yarım saat içinde kaç kişiyi öldürüyorsun
[297] yirmi
[298] otuz
[299] orada belirli ülkeler veya milletler var mı senin saldırdığın?

Muzaffer Mutlu: peki bu oyunlar ḳaç yaşından itibāren oynanmalı, *ab wieviel jahRe*[304]? on sekiz yaşından sōra oynanması gereKmiyor mu?

Furkan Kılıçoğlu: *ab*[305] on ‿alti. *aber call of duty ab*[306] on sek̂is.

Mehmet Borukcu: rāmis sen de oynuyo musun *counter strike*?

Ramiz Yaşar: ben *playstation* oynuyom.

Mehmet Borukcu: sen hangisini oynuyosun?

Ramiz Yaşar: *call of duty* .

Mehmet Borukcu: hangisini oynuyosun, en son çıḳanı mı?

Ramiz Yaşar: *call of duty black ops* [307].

Mehmet Borukcu: orda aynı *counter strike* gibi mi? adam mı öldürüyosun? yāni neyi ḳurtarıyosun, görev ne?

Ramiz Yaşar: görev bōle adamnar öldürmek. bi de bōle *parschieden*[308].

Mehmet Borukcu: sen oynuyo musun?

Ömer Gömen: ben oynuyom. *black ops zwei. call of duty*nin en yenisini

Mehmet Borukcu: peki, *altersfRage*[309] ḳaç orda?

Ömer Gömen: *achtzehn*[310].

Mehmet Borukcu: emiran sen oynuyo musun? sen oynuya oynuya benim gibi gözleri de maḥveTmişsin.

---

[300]hayır bu çevrimiçi bir oyun
[301]öldümek
[302]sonra ..... alıyorsun.
[303]silah
[304]kaç yaşından itibaren
[305]-den itibaren
[306]call of duty (on sekiz)den itibaren
[307]call of duty oyununun bir çeşidi
[308]değişik
[309]yaş sınırı
[310]on sekiz

Furkan Dilekçi: ben de oynuyom bȍle *schiif*lerden[311]. *schiff* var, onnardan öldürüyon. bȍle, gemiden gidiyon, *gegner*[312] var. bȍle başġa *fabRik*lerden[313] onnarı öldürüyon. yāni *Raumschiff*[314].

Mehmet Borukcu: peki arḳadaşlar vurmayla ḳırmayla yol ‿alabilir miyiz?

Furkan Dilekçi: hayır, çünkü bȍle gerçeKde bi şe olursa, arḳadaşla döüyosun. o seni itiyo, vuruyo. sen ilk önce el ḳaldırısan çocu ‿u vursan ālıyana ḳadar u zaman sen suşlusun. öbürü suşlu dīl ve nası söylim *gewalt führt dich auf die falsche seite*[315].

Mehmet Borukcu: peki sence yiit?

Yiğit Kocabaşoğlu: *nein weil gewalt ist keine lösung*[316].

Mehmet Borukcu: peki sen söyle ramazan insannarın savaşması normaĺ mi?

Ramazan Mutlu: dā geçen oḳulda bu ḳonuyu yaPdıḳ. *gewalt*[317] döüşme felan tavanca oyunnarı.. öreTmen şey dedi işde: bazı çocuḲlar va.bu tavanca oyunnarını gerçeye alıyo diyo. büyüyünce terör esdiriyomuş gibi öle bi şeyle yani. kendini oyunda zanneTmiş gibi.

Mehmet Borukcu: nīdeli sen söyle baḳīm, savaşa ḳarşı baḳış açın ne?

Ahmet Tatlan: *ich weiß nich*[318].

Mehmet Borukcu: savaş oyunnarı oynuyosun, herkezi öldürüyosun ama fiKrim yoḳ diyosun.

Ahmet Tatlan: iyi bi şā deyil insannā ölyo. geṚçeKden ḳonuşuṚsaḳ insannaṚ ölyo. *nachteile und vorteile*[319] vaṚ. polis olmaḳ isdesen *hast du vorteile wenn du schießen must oder so aber bei nachteile*[320] insannaṚ ölyo.

---

[311] gemi
[312] düşman, rakip
[313] fabrika
[314] uzay gemisi
[315] kaba kuvvet seni yanlış tarafa sürüklüyor
[316] hayır çünkü kaba kuvvet çözüm değil
[317] kaba kuvvet
[318] bilmiyorum
[319] dezavantajı ve avantajı

Mehmet Borukcu: savaş haḴġında ne düşünüyosunuz? tek tek sayın başġa bi şey sorcam size.

Batuhan Borukcu: *kRieg*[321] bäním iTcín ḳótü *weil die menschen werden getötet*[322]. insannara accı ceKdirmeḰ Ílazım deyil ama oyunnara baḳarsanıs *ist nur spiel aber im wirklichkeit*[323] öyle bi şey oĺmaması Ílazım deyil.

Mehmet Borukcu: şu an yeryüzünde savaş var mı?

Ramazan Mutlu: *ich glaube geRade in syRien und in isRael oder so*[324].

Ramiz Yaşar: *keine ahnung*[325].

Ahmet Tatlan: mısıḶda vaḶ *aber da ist nicht*[326] tam *kRieg. demokRatische dinner also innen unRuhe*[327]. bänim aḶḳadaş vaḶ, savaşda gözün önünde annesini ve babasını öldüḶmüşlē, *in isRael*[328]. ismi āmet. annesi babası gözünün önünde öldüḶdüle.

Batuhan Borukcu: bänc̄e var *süriyen*de [Syrien][329].

Ramazan Mutlu: insannar var türKlere ġarşı mesela. işde onun yüzünden benc̄e savaş da uzun sürc̄ek.

İbrahim Eren: bän bi şē sōlicem. bi tāne adam vā *koReaner also*[330]. telēzonda göḶdüm. o bi tāne *weltkRieg auslösen*[331] yaPmaḳ isdiyo. *er will in jedem land eine bombe exportieRen, der koReaner der hat viele bomben so atombomben*[332].

Mehmet Borukcu: hadi bi de şeyi söyleyin baḳalım, hanginizde fēsbuḳ var?

---

[320]ateş etmen gerekirse artıları var veya buna benzer fakat eksileri
[321]savaş
[322]çünkü insanlar öldürülüyor
[323]sadece oyun fakat gerçekte
[324]sanırım şu anda Suriye ve İsral'de veya öyle
[325]fikrim yok
[326]fakat oradaki....değil
[327]savaş. Demokrasi şeyleri yani iç huzursuzluk
[328]İsrail'de
[329]Suriye
[330]Koreli yani
[331]dünya savaşı çıkarmak
[332]o her ülkeye bir bomba göndermek/ihraç etmek istiyor. Korelinin çok bombası var böyle atom bombası

İbrahim Eren: bände vā cünkü aR̨k̨adaşımnan oR̨dan *chaten* yapabiliR̨im. yoK̨sa vidio *chat* yapaR̨ım. *komisch*[333] bi şe oĺduysa *komisch* bi şe yaPdıysak̨ *oder* fotoR̨af k̨oyaR̨ım *oder* yazaR̨ım.

Furkan Dilekçi: *ich kann mit meine fReunde chaten. deswegen*[334].

Ramazan Mutlu: *für mich ist facebook tagebuch*[335]. şindi *internet*te şu van n̄āPdıysan onu yazabiliyon, *posten*[336] edebiliyon. çou insannar onu ġullanıyo. bi de ġonuşuyola. *chaten* bazan buluşma için falan. onun kötü şeyleri tanımadın bi kişiyne buluşabilirsin. çok̨ kötü bi insan olabilir. onun kötü oldunu da annıyamayıs.

Mehmet Borukcu: içinizde bushidoyu[337] tanıyan var mı? meselā ben bushidoyu tiwiterde tākip ‿eTmeye aldım yāni. bushido şu an sizin gibi çocuK̨lara belirli bi mesaj veriyo. bu mesajdan çok̨ rāTsızım. ne mesaj verdīni de iyi biliyorum. o yüzden çoluk̨ çocūmu k̨orumak̨ için yapıyorum. bushidonun şu an tek yaptī iş müslüman çocuK̨lara, özelliKle müslüman çocuK̨lara mesaj veriyo. o mesaj da sādece şiddet, k̨avġa, işde vurma k̨ırma, hırsızlık̨.. işde çok̨ terbiyesizce k̨onuşma. bunu annatıyo çocuK̨lara ve ben de bunu tākibe aldım ki bak̨ıyorum yāni her gün neyi annatıyo. muTlak̨a bi derdi oluyo annatıyo. şu an almanyada en çok̨ dāvā açılan, mah̨kemeye verilen birisi bu.

İbrahim Eren: bu *gefällt mir seite*ĺāda[338] h̨äPsi *stimmen*[339] yaPmiyo ki. c̄ünkü onnar bāzi c̄ocuK̨lā vağ böle yapiyola onnā *damit die likes kRigen das die über bekannt werden, das sie dabei geld kRigen aber das sie nur lüge geschichten erzählen*[340].

Yiğit Kocabaşoğlu: ben fēsbuk̨ falan yapamam cünkü hani kimle ġörüşdünü bilmiyon ya *deswegen*[341] ben yapamam. fēsbuk̨ babam yasaK̨ladı bana.

---

[333] komik
[334] arkadaşlarımla yazışabilirim sohbet edebilirim. bu nedenle
[335] benim için facebook bir günlük
[336] mesajlaşmak
[337] rap sanatçısı
[338] beğenme sayfalarında
[339] doğru olmak
[340] beğeni alabilmek için, onun üzerinden tanınmak için bunun yanında bundan para kazanmak için fakat bununlabirlikte sadece yalan hikayeler anlatıyorlar

Ramazan Mutlu: şu an o bushido olayları yüzünden *hat er haftschtRafe*[342], ḥapis ḳararı var. ama tam belli deyil dā maḥkemeyne ūraşiyo bushido. şu an bi de feysbuḳa paylaşım yaPdī gazeteynen üsdüne orda yazıyō bushidoyu ḥapis beĶliyo öyle bi şey. ondan sona feysbuḳa *teilen*[343] eTmişdi.

Mehmet Borukcu: başġa bi şey sorcām. bana günde ḳaç sāt bilgisayarın başında ḳaldīnızı veya televizyon baĶdīnızı söyleyin baḳalım.

Batuhan Borukcu: üş sāt ş̄eyde ġäçiyo. bände *pc,* bände *nintendo* yoḳ. *bin schon meistens mit handy und pc*[344].

Mehmet Borukcu: ne izliyosun meselā?

Batuhan Borukcu: *manchmal*[345] dizi baḳıyom, *manchmal* iş̄ yapıyom.

Alp Gündüz Taşkın: *vier stunde oder so etwas*[346], deyişiyo. *meistens faceook und*[347] vidiyoĺaĻ baḳıyom ḳomik.

Volkan Kılıçoğlu: şoḳ duruyōm. bāzı *pause*[348] yapıyōm. bāzı filim baḳıyōm dışarı gidiyōm sōna gine oynuyom.

Mehmet Borukcu: toPlam sence ne ḳadardır, *insgesamt*[349]?

İbrahim Eren: *insgesamt* aĺti *stunde*[350] olur, ḥäĻaĺde.

Ömer Gömen: ben şinci *computer*m yoḳ laptopum[351] var. feysbuḳa laptoptan ḥíc ĝírmem sadece telefondan girerim. o da iki sāt telefondan ĝírerim ama yaní ben de laptopa giriyom oyun oynamaya .

Ramiz Yaşar: ben günde dört beş sāt laptopta oynuyom .

---

[341] o sebepten
[342] onun hapis cezası
[343] paylaşmak
[344] genellikle cep telefonu ve bilgisayarla oynuyorum
[345] bazen
[346] dört saat veya öyle bir şey
[347] genellikle facebook ve
[348] mola
[349] toplamda
[350] saat
[351] dizüstü bilgisayar

Yiğit Kocabaş: *manchmal mit handy spiele ich manchmal mit laptop*[352].

Ahmet Tatlan: *internet*den baḥsedēseniz *allgemein*[353] *internet*de aşa yoḳarı *sechs sieben stunde weil*[354] ḥäm *händy*le[355] giriyom ḥäm *computer*yla[356] .

Ramazan Mutlu: iki üç sāt. ē *playstation*um var *nintendo*m var ama oynamıyom. belki dört beş ay olc̄aḳ oynamıyom. *internet*de iki sāt falan duruyom. bi de telezona baḳaraḳ da telefonnan oynuyom.

Yiğit Kocabaşoğlu: ē ben *nintendo*m va *playstation*ım va ama o ḳada önem vermiyom. *ich bin meistens dRaußen*[357]. en fazla günde telezon veya şe oynadımda *halbe stunde oder ein stunde*[358] oluyo. *ich bin meistens dRaußen.*

Furkan Dilekçi: *also* ben bi sāt fēsbuḳa giriyom ondan sōna telēzona baḳıyom ondan sōna gine giriyom. günde dört beş sāt.

İbrahim Eren: bän oḳuĺdan sonna dēsimī yapiyom. bänim cou eşyālam va evdē. bän isdēsem *playstation*i ḥiş oynamıyom cúnkü bazen oynuyom da ama *ein stunde oder*[359] *facebooka* giriyom *danach kino filme*[360] baḳıyom. *was weiß ich dann gehe ich dRausen und warte mein vater*[361].

Mehmet Borukcu: peki izledīniz oynadīnız oyunnar veyā filimler *meistens* almanca mı, türKce mi, ingilizce mi?

Emirhan Kılıçoğlu: aĺmanc̄a.

Furkan Dilekçi: türKce.

Mehmet Borukcu: hangi filimleri izliyosun?

Furkan Dilekçi: coḳ izliyom: şefkat tepe**,** beşinci boyut, arḳa soḳaḳ...

---

[352]bazen cep telefonuyla oynuyorum bazen laptopla
[353]toplamda
[354]altı yedi saat çünkü
[355]cep telefonu
[356]bilgisayar
[357]genellikle dışarıdayım
[358]yarım saat veya bir saat
[359]bir saat veya
[360]sonra sinema filmlerine
[361]ne bileyim sonra dışarıya gidiyorum ve babamı bekliyorum

Yiğit Kocabaşoğlu: *meistens* alʹmanc̄a. ben ya sıpor sayfalana şey yapıyom. topa baḳıyom veya *nick*e[362] baḳıyom.

Ramazan Mutlu: duruma göre canım yani ne isdēse canım. *zum beispiel es gibt schönes türkische film dann*[363] türk filimine baĶdıḳ. bügün de alman filimine baĶdıḳ

Mehmet Borukcu: hangisine baĶdnız?

Ramazan Mutlu: *Ranjid Rettet die welt und*[364], ḳanalʹ yedide şāban filimleri çıḳıyo, ona baḳıyom. ama dā çoḳ almanca...

Ahmet Tatlan:bän c̄oḳ tüR̥KKce alʹmanc̄a filimleR̥ä baḳıyom, dizileR̥ä baḳıyom:şefḳat tepe, aR̥ḳa soḳaĶĺa...

Furkan Kılıçoğlu: ben almancaya dā c̆oḳ baḳıyom.

Ramiz Yaşar: ben almanca dā çoḳ izliyom. *nick*de cisgi filimler bi de *kinokiste*[365] diye bi şey var orda filimlere baḳıyom. *komödien*[366] ḥäp *neu*[367] filim.

Ömer Gömen: ben çou̯ alman filim baḳıyom. meselā *ich-einfach unverbesserlich*[368]. türĶce filime sadece ḳurTlar vadisi bi de şabana baḳıyom. ḳurTlar vadisinde en çoḳ bolatı seviyom ama o da geberdi ama gösdermiyolā.

Mehmet Borukcu: ömer gebermek ile ölmek arasında *unterschied*[369] var mı?

Ömer Gömen: *weiß ich nicht, glaube ist gleich*[370].

Mehmet Borukcu: gebermek kötü bi kelime tamam mı? bundan sōra gebermek kelimesini ḳullanmayalım onun yerine öldü diyelim oldu mu?

Ömer Gömen: *ja okay*[371].

---

[362]çizgi film kanalı
[363]mesela güzel bir türk filmi var o zaman
[364]ranjid dünyayı kurtarıyor ve
[365]sinema filmleri kutusu
[366]komedi
[367]yeni
[368]çizgi filminin adı
[369]fark
[370]bilmiyorum bence aynısı gibi
[371]evet tamam

Emirhan Kılıçoğlu: bän äŋ ċoḳ aĺmanc̄a filimle baḳyom. tūKc̄ede tek şey baḳyom tsengin k̂ís fak̂iR oĺan.

Batuhan Borukcu: dizilere baḳıyom bän. *meistens komedie*[372] baḳıyom. *internet*den izliyom mesela *alle neue filme*[373].

Mehmet Borukcu: bu amerik̨an yapımı dizilēde meselā *haw ı met your mother, two and a half men* ondan sōna *famly guy* bunnarın ana ḳonusu ne?

Ahmet Tatlan: ana ḳonu näḥ dämek̂ ?

Mehmet Borukcu: tamam almanca söyliyem: *woRum handelt sich in diesen seRien meistens*[374]?

Ahmet Tatlan: *um komedie*[375].

İbrahim Eren: *im famly guy handelt sich daRum das die familie ganz anders ist da ist die familie ganz gemischt* [376].

Ramiz Yaşar: *es handelt sich von geschlechtsverkehr. es gibt komedie aber mit geschlechtsverkehr*[377].

Alp Gündüz Taşkın: *da geht es um perveRs*[378] .

Mehmet Borukcu: sana bi şey sorcām. dizideki ḳaraĶterler barni, marşel, lili bi de robin sence hangisi hangisiyle düşüp ḳalĶmışdır, yatā girmişdir?

Alp Gündüz Taşkın: onnaR̨a baḳıyos ḳomiKlīne. bänc̄e *baRni*nin ḳonuşdū ş̄ekil *komisch*[379].

Batuhan Borukcu: ḳomík̂ diyos ama *ist auch gleichseitig perveRs ist doch perveRs daRan das lustige meinen die leute zu seit. ist das perveRs das lustige geworden* [380] yaní

---

[372]genellikle komedi
[373]bütün yeni filmleri
[374]Bu dizilerde genellikle hangi konular üzerinde duruluyor?
[375]komedi üzerine
[376]Family Guy'da işlenen konu ailenin bireylerinin çok farklı olduğu. Ailenin renkli bir aile olduğu
[377]İşlenen konu cinsel ilişki üzerine. Komedi var fakat cinsel ilişkiyle birlikte
[378]cinsel sapıklık üzerine
[379]komik

o ġadar ḳomiḵ bi ş̄e yoḳ. *das einzige was lustig ist ist geschlechtsverkehr bei denen sonst gibt nichts lustiges*[381] .

Mehmet Borukcu: dizney filimleri izleyen var mı içinizde? izliyosunuz deyil mi? *wußtet ihr das bei in diesen filmen oder seRien auch poRnogRafien da sind. in hintergRund sind poRnogRafische sachen dRin*[382]. biliyo muydunuz? *perveRse sachen*[383].bundan sōna bu filimlere baḴmayın tamam mı? dā güzel ō̄retici filimlere baḳın. ḳonuyu deişdirelim. kimler *türkisch unterRicht oder ReligionsunterRicht*[384] görüyo oḳulda?

Ahmet Tatlan: bizim vaR̥. bizim ōR̥eTmenimiz *ḫerr* ü.

Muzaffer Mutlu: kim oḳulda din dersi görüyo?

Ahmet Tatlan: *was ist das*[385]?

Mehmet Borukcu: çocuḴlar, *ReligionsunterRicht* demek.

Ramazan Mutlu: bizim oḳulda *ReligionsunterRicht* var. derse *herr* t. geliyo. öreTmen genelde almanc̄a ḳonuşuyo. ḳızdı zaman türKc̄e ḳızıyo.

Mehmet Borukcu: *ReligionsunterRicht* türKce mi almanca mı görüyorsunuz?

Ramazan Mutlu: *nur deutsch aber sein deutsch ist sehr schlecht*[386].

Ömer Gömen: şinci bizde *herr*[387] h. diye bi *lehRer*[388] va. ġulānda zı zı zı zı diye ses çıḳıyo bō̄le. adam yani bō̄le islam öreTmeni. çoḳ iyi bi adam. yani bō̄le *immer*[389] bize selam veriyo. dersde türKc̄e ġonuşamadīnı biliyo. aslında iyi ġonuşuyo. türKc̄e

---

[380]aynı zamanda sapıklık (işleniyor), insanlar komik olanın sapıklık olduğunu düşünüyor, günümüzde sapıklık komik hale geldi
[381]Onlarda (Famly Guy ailesinde) komik olan tek şey var o da cinsel ilişkileri (tercihleri). Bunun haricinde komik bir şey yok.
[382]bu filmlerin veya dizilerin içinde de porno olduğunu biliyor muydunuz, arka palanda pornografik görüntüler mevcut
[383] cinsel sapıklık görüntüleri
[384] Türkçe dersi veya din dersi
[385]o ne?
[386]sadece Almanca ama onun Almancası çok kötü
[387] bay
[388]öğretmen
[389]daima

428 ġonuşmuyos tabi ki dersde. ama ben annamıyom. benim almanca orta da ben
429 annamıyom. onun dersine ḳatılamadım bu sene. öreTmene dedim, ḥiş bi şey demedi.
430 ama isdiyodum dine girmek.
431 **Yiğit Kocabaşoğlu:** ben ḳatılĺiyom. *wir haben ein heft zum beispiel wir haben die thema*
432 *fasten, er sagt wer muß fasten oder wer muß nicht fasten wann must du nachholen. die*
433 *müslime gehen da rein und die deutschen haben evangelisch oder katolisch*[390] .
434 **Mehmet Borukcu:** dersi türḴce mi almanca mı görüyorsunuz?
435 **Yiğit Kocabaşoğlu:** alḿanc̄a.

[390]bizim bir defterimiz var. mesela konumuz oruç. o bize kimin oruç tutması gerektiğini veya tutmaması gerektiğini ne zaman kaza yapman gerektiğini söylüyor. müslümanlar (derse) giriyor. almanların ise protestanlık veya katoliklik (dersi) oluyor

Adı Soyadı: Necmeddin Ş. (Bilecik)
Doğum Yeri: Türkiye
Yaş: 39
Almanya'ya geliş tarihi: 1977
Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Genel

XXVII

işde böyle işde. dört tāne evlādımız var. büyük, sefā. sōna āmet. ikizleŋ biri atilla, dieri de kerem. dört erkek.

Allah acılarını göstermesin, çok çalışmalısın.

yoḳ yav öyle bi derdim yoḳ. o nesil biTdi yā. açıḳ sölīm onnar bi alman bulacaḳ, açıḳ sölīm kendi ōlannarım ayle arası bi düün biTdi. bu nesil, gelecek nesil bilmiyom ama benim bu küçüKler bi de torunnardan bilmiyom türKlū bilmiyolar. adam dīcek ben müslümanım biTdi, alman müslümanı biTdi. biz türKler almanlaşdıḳ, hıristiyanlaşdı demiyom baḳ, almanlaşdı. almannar da türKleşdi. bundan on sene eveline git, almannarı *tṛödelmark*a [trödelmarkt][391] göremezdin. bugün git, kimnē var. zamanda soruyola ḳaç yaşındasın: on, on beş. anaŋ ḳaç yaşında evlendi, sormaḳ isdediKleri anaŋ ḳaç yaşına dourdu. bu almannāda imḱansızdı. ama bugün onnara baḳ almannā on üç, om beş yaşında çocuḳ douruyo. bu imḱansız bi şeydi almanyada. geçmişe baḲdīŋ zamanı bu almanyada binde birdi imḱansızıdı. herkes bi kitap çıḳarmış gidiyo. bunu sana söylīm, esgi ġurannarı saḲlayın, on sene sōna baḳ, ilmalleri saḲlayın esgileri. büyük bi ḳarma içinde dünya, ya. ben, benim çocuḲları ḳurtardım, diyemem. türKlēŋ çouna baḳıyom şöyle aḥa meselā bu māllede durum kötü.

Ne işle uğraşıyorsunuz?

*tīsen*de [Thyssen][392] *meḳāniker* [mechaniker][393] olaraḳ çalışıyom, makinistim.

Ekonomik kriz sizi de etkiledi mi?

---

[391] bitpazarı
[392] firma adı
[393] makinist

esgi hāli yoḳ. esgisi gibi deyil.esgiden bizim urda on kişi olurdu.beşi çalışır beşi yatardı. şimdi öyle deyil. ya iki bin üç veya iki bin altıda māşlar düşdü. emin deilim. iki bin altıda *ausbildung*dan[394] sōna işci olaraḳ alınannar māşları *otomātiş* [automatisch][395] olaraḳ düşdü. dört eyro [euro][396] düşdü sāt ücreti. meselā ben on doḳuz eyro alıyom. iki bin altıdan sōna girenner on iki veya on iki buçuḳ eyro alıyo. her yıl biraz artıyo ama maKsimum en fazla on altı eyro. on altıyı geçemiyola. o da on altıya gelmesi için böyle bi on sene geşmesi gerek. şimdi *tīšen* dediŋ zamānı tek bi şirket dīl ki. deyişik dalda çalışıyo. zāten *tīšen* dedīŋ zamānı bunu on yedi büyük şirkeTlē ġurmuş. bunun içinde ermeni ve yaudi şirkeTler var. en büyük şirkeT de hollandanın. esgiden *tīšen*de bulġar yoḲdu. polonya şirketi yoḲdu. nası girerlēdi? buraya gelip *ḳ.lawz*un [Klaus][397] *f.rankḳ*ın [Frank][398] şirketin adına ikinci bi şirket olaraḳ. yalnız ana şirket alman şirket. *tsaytfirma* [zeitarbeitfirma][399] gibi. atıyom meselā üç eyroya *tīšen*den alırdı otuz eyroya polonya şirketine satardı. öyle bi işle vardı. şimdi direk bulġar, rus, polonya şirkeTleri *otomātiş* içeri girebiliyolā. adam meselā ben geçennēde *sicherheitposten*[400] yaPdım. bunnā yuḳarda ḳaynaḳ yapıyolādı, ben aşşāda ḳoruma yapıyom. tiren gelcek olursa onnara *zignal* [signal][401] veriyom, durun veya çalışın diye. adam, türKçe ḳonuşuyosun annamıyo, almanca ḳonuşuyosun annamıyo. bulġarca ben bilmiyom. böyle problemlē son zamannā çoḳ çıḲdı. arabaya baḳıyosuŋ hep bulġar arabası. bu nereye ġadā gidecek, bilmiyom. almanya polonyayı getirdi, almanyanın kendi nesli biTdi. kendi nesli diye bi şey ġalmadı. alman ḳanı yavaş yavaş yoḳ olmaya başladı. ben bi baba olaraḳ benim küçüü söylīm ön dort yaşında, bi alman gibi büyüdü. buraya geldi, ben utandım. türKlüKle hiçbi alāḳası yoḲdu. almannān içinde büyüdü. bi hatā yaPdım belki

[394] staj
[395] otomatik
[396] avro
[397] özel ad
[398] özel ad
[399] taşeron şirket
[400] iş güvenliği görevi
[401] sinyal, işaret

bilmiyom. almannarla büyüdü onnarla yaTdı ḳalḴdı yedi işdi. belki ondan yapısı alman yapısı, hal ve hareketleri. çou õle. babaya sayġı yoḳ, sevgi yoḳ. *kaufland*a[402] alışverişe, sen de vardıŋ, gidiyosun; alman çocuḴlāŋ türk çocuḴlāndan farḳı var mı? türKlē almannara benziyo. anaya baḳıyosun güzelce giyinmiş ama yanında ġızına baḳıyosun kilot gibi şort üsdünde de ḳısaçıḳ aTlet. herkez ġarışdı artıḳ. önceden alman ḳadınnara baḳarlādı. bugün alman türk belli deyil. ḳadınnarıŋ çou da zıġara içiyo. bu normal ḳarşılanıyo. her yerde rāt rāt içiyolā, bi de üflüyolā yüzüne. isim vermē gerek yoḳ anası babası hoca, çocūnu sorma. böle giyiniyo beni dinnemiyo diyo. bugün git cāmiye, merkez cāmisine, *polman*a [Pholmann][403]. namaz ġılabiliyoŋ mu? her tarafları açıḳ. cāmilē de artıḳ deişdi. burda cāmilē ticāretāne oldu. sucuḳ satılıyo, *çiken*[404] [chicken] satılıyo. para ġazanma yeri artıḳ urlā. ben çocūmu yazın cāmiye gönderdim. ismini vemeyen, bi cemātin. bi hafta oldu. lē ōlum nōldu? baba arḳadaşlā oḳuyo, beni oḳuTmuyo hoca. hocaya sordun mu? bi sor. sormadım, dedi. yārın giTmiş gine sormuş hocam beni niye oḳuTmuyonuz. benim çocua demişlē, senin baban buraya *mitglied*[405] deil. bana geldi, baba sen *mitglied* deilmişiŋ, dedi. giTdim, hocam nōluyo? yā işde seniŋ çocuḳ yannış annamış. dedim, ben ānadım hocam. dedim, işde bura bōle. herkez bölündü. gelecek nesillēde hiç ayle bai bilen yoḳ, biTdi, ḳapandı. ama hangi ayleye baḳāsaŋ baḳ bāçede toPlanıyolā, *ġıril* [grill][406] yapıyolā. saḥte samimiyet. paraŋ varsa iyisiŋ, yoḴsa kötüsüŋ.

[402]alışveriş merkezi
[403]mahalle adı
[404] tavuk
[405]üye
[406]ızgara

Adı Soyadı	Yaşı	Memleketi	Doğum Yeri
Abdullah Özbey	**41**	**Ankara**	**Türkiye**
Özgür T.	**16**	**Afyonkarahisar**	**Almanya**
Doğukan I.	**15**	**Aksaray**	**Almanya**
Erol A.	**16**	**İstanbul**	**Almanya**
Hasan Ç.	**13**	**Adana**	**Almanya**
Özgür B.	**15**	**Adana**	**Almanya**
Melih T.	**13**	**Mardin**	**Almanya**
Mert K.	**15**	**Erzincan**	**Almanya**
Yusuf U.	**15**	**Adıyaman**	**Almanya**

Derlemenin Yapıldığı Yer: Köln
Konu: Dedikodu (Kulaktan kulağa hikâye anlatılarak dedikodunun kötülüğünün öğrencilere anlatılmaya çalışıldığı bir oyun)

XXVIII

Abdullah: gençler, beni dinleyin. ben özgüre burda bi hiḱāye annatacām. bu hiḱāyeyi özgür ordan çaırdīmız birisine annatacaḳ. tamam mı? hiḱāye anlatıyom, siz de dinleyin. isdersen sonunda tercüme edin bence, sonunda tercüme edin. hiḱāye annatmıya başlıyorum: bir zamanlar bir çin imparatoru varmış. çin imparatoru çoḳ yaşlandī için artıḳ ḥükümdarlīna son vermek isdiyomuş ama güvendī bi aḴrabāsı da yoḴmuş. çocuḴları da hiç yoḴmuş zāten ama güvendī bir aḴrabāsı da yoḴmuş ve güvenilirliklerini ölçmek ‿için çin imparatoru on kişiyi çaırmış yanına ve demiş ki size demiş şimdi birer tāne çiçek toḥumu verecēm. çiçek toḥumunu ḥerkes bana bir ay sonra en güzel çiçek halinde getirirse çiçek toḥumunu o zaman onu imparator yapacām, ḳıral yapacām demiş ve adamlar giTmişler, herkes. işlerinden hePsi üraşmışlar falan giTmişler on kişi sonra bir ay sonra birbirinden güzel renġārenk çiçeKlerle gelmişler sādece içlerinden bir tānesi hiç çiçek çıḴmamış ḳuru toPraḴla gelmiş geri. o gelenin adı teo. teo çiçeKsiz gelmiş. teoya imparator demiş ki sen benim vekīlimsin çünkü benim verdīm çiçeKler hePsi ḳısır toḥumlardı ve aslā çiçek olmazdı onlardan ve bunların hePsi saḥteḱar demiş. yāni kendilerini ḳıral yaPmaḳ ‿için saḥteḱarlıḳ yaPdılar. dolayısıyla bunların hiç birisi imparator olmayı haḳ eTmiyor. teo sensin ḳıral demiş ve teoyu ḳıral yaPmış. hiḱaye bu. burda beKle. dışardan biri gelsin.

Özgür T.: *auf deutsch oder auf türkisch*[407]?

Abdullah: nasıl raḥat annatabileceKsen öyle annat. şindi özgür sana hiḱaye annatacak, sen dinniceKsin. o dinnedīn hiḱayeyi sen de senden sonraki birine annatacaḴsın tamam mı? iyi dine ama. bi kere annatma haḴḳı var. ikinciyi soramazsın. dinneyin şimdi özgür benden duydū hiḱayeyi sana annatıcaḳ. bir kere annatıcaḳ ikincisi yoḳ. sen de benden duydūnu annatıcaḴsın.

Özgür T.: *das gleiche*[408]?

Abdullah: evet aynısı

Özgür T.: ē, esgiden bi imperator varmış adam *könig ne*[409]. o da *der wollte nicht mehr könig sein*[410]. bi de onun s̄eyi yoḴdu o͡ulları veya aḳraba͡sı yoḴdu. o da demiş, bana on ġuvendi arḳadaş getirin, on ġuvendī *bekannte ne*[411]. sona gelmi͡şler on tane to͡um vermiş

Doğukan: ḥoTc̄am aĺmanc̄a anĺaTsa *ich habe gar nichts verstanden*[412].

Abdullah: sen dinne ne annadıysan senden sōnakine onu annatacaḴsın. ḳaldīn yerden devām et sen.

Özgür T.: *der hat jedem alle zehn stück korn gegeben ne*[413]. onda sona demiş, *wer von ihnen*[414] en güzel çiçē getirise onu imperator yaPc̄am. giTmi͡şle, *nach zwei woche, ich weiß nicht genau die zeit, sind sie wieder zuRück*[415]. ḥäbsinin çiçeKleri güzelmiş. bi kişi çiçē güzel de͡ilmiş. yoḴmuş çiçē. imperator demiş seni imperator yapıyom, demiş. *weil*[416] normalda çiçek olmazdı ki, demiş. ḥäbsi ḳısır to͡umdu demiş. o zaman o da imperator olmuş.

---

[407] Almanca mı Türkçe mi?
[408] Aynısı mı
[409] kral tamam mı
[410] artık kral olmak istemiyordu
[411] tanıdık tamam mı
[412] ben hiç bir şey anlamadım
[413] onların her birine on tane tohum vermiş tamam mı
[414] sizin içinizden kim
[415] iki hafta sonra, zamanı tam bilmiyorum, onlar geri gelmişler
[416] çünkü

Doğukan: ḥoTc̄am, *ich habe gar nichts verstanden*[417].

Abdullah: tamam özgür otur. do‿uḳan ne annadıysan sen de senden sonra gelene annatıcaĶsın. şimdi paşam gelene bu hiḱayeden ne ḳadarını annadıysan o ḳadarını annatıcaĶsın. sıradaki gelsin. paşam adın neydi?

Erol: erol

Abdullah: erol, do‿uḳan sana bi hiḱaye annatıcaḳ dā dōrusu ne annadıysa onu annatıcaḳ. sen de ne annadıysan senden sonra gelene onu annatıcaĶsın, anladīnı.

Doğukan: ama bänim tüKc̄e zāyıf

Abdullah: annatabildīn ḳadar türKçe annat. annatamadīn yerde almanca annat.

Doğukan: *dann okay*[418]. ä, bi tane ḳıraĺ varmış o da ḳıraĺ oĺmaḳ ‿isdemiyomuş. *danach also der wollte nicht könig werden und gab zehn leute blumen staub und sagte wer gute blumen bRingt kann könig sein und alle kamen mit blumen und eine kam nicht mit blumen und er ist könig geworden*[419].

Abdullah: biz bi şey annamadıḳ ki bi de türKçe annat mübārek.

Doğukan: işde ḳıraĺ varmış, ḳıraĺ oĺmaḳ ‿isdememiş. en güzel *blume*yi[420] getiren ḳıraĺ oĺc̄aḳ. *nein*[421], en cirkin *blume*yi getiren ḳıraĺ oĺc̄aḳ.

Abdullah: tamam otur. sen erol ne annadıysan onu şimdi gelen arḳadaşına annat. ḥasan şimdi erol ābin sana hiḱaye annatacaḳ. sen bu hiḱayeyi iyi dinnīceKsin. lüTfen türKçe annat. sonra o hiḱayeyi gelene sen annatacaĶsın, ne duyduysan oldū gibi.

Erol: bi ḳıral varmış, kendisi ḳıral olmaḳ isdemedi. ben almanca anlatīm dā ġolay. ḳendisi türKceye çevirsin.

Abdullah: sen annatabildīn ḳadar türKçe annat. buradakiler türKçe biliyo hiḱayeyi.

---

[417] ben bir şey anlamadım
[418] o zaman tamam
[419] Ondan sonra kral olmak istemiyormuş ve on kişiye çiçek toprağı vermiş ve kim güzel çiçekler getirirse kral olabilir demiş ve herkes çiçeklerle gelmiş biri çiçeksiz gelmiş ve o kral olmuş.
[420] çiçek
[421] hayır

Erol: ķıral varmış. ķıral olmaķ isdemedi. dedi ki, en güzel çiceyi getiren ķıral olucaķ ama en çirkin çiceyi getiren ķıral olmuş. ben bunu annadım.

Abdullah: dier arķadaşı çaıralım. özgür, hasan sana bi hiḱaye annatıcaķ. sen iyice dine. ne annadıysan senden sonra gelene annatıcaĶsın, tamam mı? hasan, başla!

Hasan: *es gab ein könig. er wollte nicht könig sein und der hat gesagt wer den schönste blume bRingt der wirt könig und eine bRachte den hässlichsten blume und der ist könig geworden*[422] .

Abdullah: biTdi mi, bu ķadar mı?

Hasan: *ja*[423] .

Abdullah: tamam o zaman bana bi tercüme et ne annadıysan.

Özgür B.: e, bi tane *könig* varmış. äŋ ĝüzel *blume*yi ĝetiren ķıraĺ oĺcaĶmış ve *das ist alles*[424].

Abdullah: bu ķadar mı?

Özgür B.: *ja.*

Abdullah: tamam dier arķadaşınız gelsin. özgürün annatıĶlarından ne annadıysan şimdi sen de ona annatacaĶsın.

Özgür B.: *ich habe das verstanden*[425].

Abdullah: özgür sen otur. evet gel deliķanlım. meliḥ bi hiḱaye annatıcaķ sana. sen iyi dinne. híḱayeyi senden sonra gelene annatıcaĶsın. tamam mı?

Melih: *es gab ein könig der hat gesagt wer den schönste Rose bRingt der wird könig aber eine hat den hässlichsten Rose gebRacht und der ist könig geworden* [426] .

---

[422]Bir kral vardı ve o kral olmak istemiyordu. Kim en güzel çiçeği getirirse onun kral yapacağını söyledi ve biri en çirkin çiçeği getirdi ve o kral oldu.
[423]evet
[424]hepsi bu kadar
[425]ben bunu anladım
[426]Bir kral vardı. Kim en güzel gülü getirirse o kral olacak dedi. Fakat biri en çirkin gülü getirdi ve o kral oldu.

Abdullah: şimdi sen de ne duyduysan onu senden sonra gelene annatıcaĶsın faḳat önce bi türKçe annat ne annatıysa.

Mert: *könig* vaṚmışş, gúzel *Roze*[427] isdiyomuş. biṚisi geĺmiş, k̂ótü *Roze bRingen*[428] yaPmışş.

Abdullah: tamam aynısını sen de arḳadaşına annat. kim ḳaldı? getirin arḳadaşınızı. gel yusuf. şimdi mert sana bi hiḱaye annatıcaḳ tamam mı? ne duyduysan sen de buradakilere annatıcaĶsın. başla mert.

Mert: *es gap eine könig der wolte schlechte Roze bekommen. ja das wars*[429].

Abdullah: teşeKkürler. yusuf, önce türKçe annat bize. ben almanca annamıyorum.

Yusuf: türKc̄e.

Abdullah: evet.

Yusuf: bi ḳıraĺ vardı, onun ĝülü vardı.

Abdullah: evet devām.

Yusuf: ē...

Abdullah: bu ḳadar mı?

Yusuf: *ja.*

Abdullah: hepinize teşeKkür ederim. yine bunnarınki iyiydi. ben bi zamannar bu oyunu oynadīmda üç yüz kişilik bi salonda on kişiyi çıḳarmışlardı. sonuncu kişi dedi ki çinlilerle türKler arasında savaş çıĶdı demişdi. burada yine gülde ḳaldıḳ iyi. hiḱaye o deildi. o altı kişi duysun diye söylüyorum. çin imparatoru yaşlanınca yerine bi tāne ḳıral yāni imparator ḳıral demek, *könik* [könig] yāni çinli imparator, yerine birini ḳoymaḳ için on tāne aĶrabāsını çaırdı ve onnara birer tāne çiçek toḥumu verdi ve dedi ki en güzel çiçeyi getireni ḳıral yapacām dedi. onnar giTdiler bir ay sonra geldiKlerinde ellerinde birbirinden güzel çiçeKlerle geldiler ve bi tānesinin içinde çiçek yoĶdu ḥiç

[427] gül
[428] gül getirmek
[429] Bir kral vardı ve o kötü gül almak istiyordu. Hepsi bu.

saĶsısında ḥiç çiçek çıĶmamışdı. ḳıral onu ḳıral yaPdı. saĶsısındsa çiçek çıĶmayanı ḳıral yaPdı çünkü dedi sen dōru sözlüsün. bunnar yalancı, dedi. çünkü benim verdīm çiçek soannarı ḳısırdı. çiçek olmaması gerekiyordu, dedi. ama bunnar başġa çiçek soannarından güzel çiçeKler getirdiler, yalan söylediler. bunnar dōru söylemiyor. bunnardan imparator, ḳıral olmaz. sen dōru sözlü oldūn için ḳıral sensin dedi ve hiḱaye buydu. bize en son annatan ne dedi: ḳıral vardı, gülü vardı. bu ḳadar, teşeKkürler.

Adı Soyadı: Yılmaz Y. (Afyonkarahisar)/ İbrahim F. (Afyonkarahisar)
Doğum Yeri: Almanya / Almanya
Yaş: 27 / 36
Derlemenin Yapıldığı Yer: Essen
Konu: Genel
Yımaz Y. adlı kaynak kişinin annesi Alman babası Türktür.

XXIX

Yılmaz: bänim anä aĺmān. ē bänim anämın babayı tanımıyōm. bänĩm anäanä yedi säk̂ís sene önc̄e öldü. annä öbüğ aĺmannā gibi. *weihnachten feiern*[430] yapıyōĺā. *normal* aĺmannā gibi. bizä de ḥäk̂es kändisĩ biliğ nasiĺ yaşamaḳ isdedĩni. nasiĺ yaşıyosan siz biliğ. amā *akzeptieRen*[431] yaPmaḳ ĺāzım. yāni insan *toleRant*[432] oĺmasi ĺazım diyolā. yāni onnā ḥayatı bambaşġa amā bizä bi şey demiyo. acıḳ sōlim bi ḳaş sene fazla yoḴdū. işde *apRil*de[433] äwlendĩm. o zamana ḳadā ḥäb bänim teyze, dayı geliyolādı äwä, anämin yana, ama bän fazla ĝiTmedim. *jetzt* äşim biRas şey yapıyo gidäm onnağı çāḶam diyo. ḳäTçen *woche* teyze geldĩ. şimdi iyi oluyō. annäm bize ḥäb diyodu: bän inanmıyom, bän o yoĺdan giTmĩcäm. ama ḥāk̄ēs kändisĩ bilĩğ. bän o yoĺdan giTmĩcäm. sän biliğ. sän ne oĺūsan oĺ diyo. inanşa ḳaRışmıyo. asĺinda *toleRant* da tam yoḳ. şimdĩ käTçen senelāde *toleRant* oĺmaya başĺiyoĺā ama fāḳında dĩllē, *medien*[434] yüzünden bäncā. meseĺa şimdi bänim äşim dese bän saTşımı ĝóstermicem aşmıycam. ona değĺe ki gäḶĩ ḳāĺdınıs eski zamanda ḳāĺdınıs. siz *intoleRant*[435]. siz bu toPluma *intoleRant* dēĺä. *ihr passt nicht an*[436] değlä. ama onnāŋ yaPdī bänc̄ā *intoleRant*. şimdi aĺmannā cō demĩm de *viele machen das zu zeit so leider*[437]. yāni *in der schule, arbeitsplatz, fernseher und zeitungen zeigen das so leider*[438]. būnda da *ursache medien*[439]. *die bRingen das so*

[430]Noeli kutlamak
[431]kabul etmek
[432]hoşgörülü
[433] nisan
[434]medya
[435]hoşgörüsüz
[436]siz uymuyorsunuz
[437]maalesef şimdi çoğu böyle yapıyor
[438]okullarda iş yerlerinde televizyonda ve gazetelerde böyle gösteriyorlar maalesef.

bei[440]. käTşen bizim būrda bi *familien mord*[441] oĺdū. baba gízíni öĺdüRdū̄, ķarı öldürceĶdi. ē bāzı *medien* yazıyodu *mord*[442] iş̄dē *müslime*[443] falan. amā o adam *alkohol*[444] aĺiyodu *dRogen*[445] aĺiyodu, ķumar oynuyo, ḥā̄kes biliyo. şimdi bi müslüman yapıyo, bi türk yapıyo, bi *aRaber*[446] yapıyo.ḥāmēn din ile ē s̄̄ey yapıyolā. ama kiliselā̄de käTçen senelā̄de oĺay oĺdu. *jugend belästigung*[447] veya *vergewaltigung*[448] o zaman ḥāmen *das nicht der kirche sondern der kRanke mann das var alles*[449] yāni *die kirche*[450] yoķ *nur mann*[451]

İbrahim: tamam. biraz önce de denildi ya *wenn eine türke etwas macht*[452] onu müslümannar yaPdı. ama kendi aramızda da bi şey var... meselā benim arķadaş araba alacaķ. arabanın oldū yer bize iki yüz *kilometer. die haben ganz locker deutsch gespRochen*[453]. telefonda annaşdılar. biz basdıķ giTdik iki yüs *kilometer*[454] yola. araba süper *aussehen*[455] yapıyo. pasta yapılmış. *innen gab es integRieRte fernsehn*[456]. ḥana *kopfstütz*lēde[457] var ya. ama adam oraya bi tāne *platte*[458] yaPmış. şu ķadar cıvataynan tuTdurmuş. işin ġarip tarafı annatācam: *in telefon sagte er nicht daß er türke ist. wenn wir da sind haben wir gefRagt bist du türke oder aRaber? er sieht auch wie aRaber. er*

---

[439]temel etken medya
[440]onlar (medya) öyle gösteriyor
[441]aile cinayeti
[442]cinayet
[443]müslümanlar
[444]alkol
[445]uyuşturucu
[446]Arap
[447]çocuk tacizi
[448]tecavüz
[449]kilise değil aksine hasta ruhlu adam hepsi bu
[450]kilise
[451]sadece adam
[452]eğer bir Türk bir şey yaparsa
[453]kilometre. Onlar akıcı bir şekilde Almanca konuştular.
[454]Kilometer (m): kilometre
[455]görünmek
[456]içinde monte edilmiş televizyon vardı
[457]koltuk başlığında
[458]levha

hat gesagt ich bin türke. waRum Redes du immer deutsch? wenn ich wuste das er türke war, geh ich nicht[459] bu da var.

Yılmaz: än *kRiminell*[460] oĺan siz. än kiğĺi äwle ve semTĺe sizin äwĺā. şimdi bizim insanĺā ōnēķ oĺamadi. *zum beispiel wenn du mit deutsche diskutierst der tauscht mit dir die ideen aus. aber wenn du mit türke diskutierst der Rastet aus. der flüchtet auch beim arbeiten. die deutschen haben richtig disziplin aber wir machen immer blau*[461].

İbrahim: bi de şu var: *wenn chef da ist die arbeiten so ob der chef hinter ihm ist und ob der firma sein firma ist*[462].

Yılmaz: *ja Richtig aber wenn der chef nicht da ist alle machen blau, alle* [463].

Alman yemek kültürüyle Türk yemek kültürünü karşılaştırabilir misiniz?

Yılmaz: o *vergleichen*[464] olmaz. aĺman yämeĥ kúltüRü yoķ. dōru düRüs bi ş̄ey yoķ asĺinda. ama türķ yämeĥ kültüRü *ist sehr gRoß*[465].

İbrahim: almannarın *soße*ları[466] çoķ güzel.

Yılmaz: *soße* vā ama geç̄eķ yämeĥ kültüRü yoķ. aĺmannāda *nur soße, kRaut*lā *kartoffel cole*[467] bu ġadā.

Alman çocukları neden on sekiz yaşında evden ayrılıyorlar?

Yılmaz: bänce *das was die deutschen da machen ich finde das nicht koRRekt*[468]. yāni bän ş̄imdi desäm cocūma on säĥís yaş̄na ķadā bänĭm sözüm *höRen*[469] yaPcaĶsıŋ. ondan

[459]telefonda türk olduğunu söyledemi. oraya vardığımızda türk müsün, arap mısın diye sorduk. araba da benziyordu. türküm dedi. neden sürekli almanca konuşuyorsun? türk olduğunu bilseydim gitmezdim.
[460]suçlu
[461]mesela sen bir almanla müzakere etsen o seninle fikir alışverişinde bulunur. fakat bir türkle tartışırsan dinlemiyor. çalışırken de kaytarıyor. almanların gerçekten iş disiplini var fakat biz hep (işten) kaytarıyoruz.
[462]eğer şef orada ise sanki şef arkalarındaymış gibi ve sanki firma kendilerininmiş gibi çalışıyorlar.
[463]evet doğru fakat şef orada değilse hepsi kaytarıyor hepsi.
[464]karşılaştırma
[465]çok büyük (zengin)
[466]sos
[467]sos, sebze, patates, kola
[468]almanların bu yaptıklarını doğru bulmuyorum
[469]dinlemek

sōna isdedīni yap. isdēsän bäni tēḳ ‿ et, isdēsän *bank ausRauben*[470] yap. yäni näḥ isdedīni yap ama o zamana ḳadā bänīm cocūmsun. bu asĺinda yannış bi şey. bilmiyom, tavsiye eTmiyom. ē aĺmanc̄a ḳonuşīm.

Kendinizi nasıl daha iyi ifade ederseniz?

Yılmaz: *heutzutage auch in deutschen gesellschaft und in deutschen kindern gibt es Respekt eigentlich überhaupt nicht unter den deutschen unter den die neu anwachsen Respekt gegen über den mutter oder den vater etwas wie moRal*[471] aḫĺaḳ gibi bi şey ḥiç yoḳ. *bei älteRen schon. beim jugendlichen kaum. also die gesellschaft geht total kaput und das bei dem türken oder bei aRaber das mann immer kind bleipt für mutter oder vater, auch vater neunzig ist, wenn mann Raucht Raucht nicht vor vater. dass ist noch besser*[472].

Almanlarda gençlerin anne babalarına karşı bakışı nasıl?

Yılmaz: bänīm için asĺinda *normal*dır. asĺinda insanĺiKdır. anä baba yaşĺandī bän onnaR̥a baḳaR̥ım. onnā kücüken bänim elim tuTdulā. cünkü bän näḥ yórebiliğdim ḥişbi şā̄ yaPmıyodum. bän bi de yóR̥üken bän yaşama bilmiyodum. ā̄ asĺinda insanĺik ama aĺmannāda biĺmiyom. *zum beispiel* bän ḳoc̄ama gidiyom veya ḳaR̥ıma gidiyom annäm babam yaşıyo o zaman ōda ġalsın ḳändi äwindä. bi şä Íazım aR̥asın bäni. zamān vāsa ġäliRim zamān yōsa ġälmēm. yaşamıyosa k̂ändisi *altersheim*a[473] giTsin. buğda *gibt es viele altersheim*[474]. tūk̂iyäde dä c̄oḳ olmaya başĺiyō *altersheim*lā. *als ich klein war war ich mit maRokkanen und türken. ich hab gesehen die haben immer geteilt. da holte eine wassereis wir alle beisten und manchmal mit deutschen fReunden habe ich auch gespielt. der holte fünf wassereis der gibt keine. die lehRen egoismus. die teilen nicht*

[470] banka soymak
[471] günümüzde alman toplumunda ve alman çocuklarda aslında saygı hiç yok. almanlar arasında, yeni yetişenler ve onlardan biraz daha büyük olanlar arasında anneye karşı babaya karşı veya moral
[472] yaşlılarda biraz denilebilir. gençlerde neredeyse hiç yok. yani toplum tamamen parçalanıyor ve kişinin annesi ve babası için her daim çocuk olarak kaldığı türklerde veya araplarda, babası doksan yaşında da olsa, kişi sigara içiyorsa babasının karşısında sigara içmiyor. bu daha iyi.
[473] yaşlılar evi
[474] çok yaşlılar evi var

deswegen. die eltern die lehRen denke nur an dich. in den schulen sagte mein lehReRin in biologie: überlegt euch gut zu heiRaten. hat immer zahlen gesagt. von dan bis dan kostet ein kind so und so[475]. äwĺenmeķ dä *scheiden*[476] yaPmaķ da *kostet so viel. immer hat mann uns gelehRt habt spaß heiRatet nicht, genieß dein leben. deswegen hörst du in fernsehen immer genieß dein leben. in deutschen lehrt mann von kind an denk an dich. deswegen sind die familien kaput. über fünfzig pRozent ist geschiden und das geht immer weiter und dan Regen sie sich warum die müslime so viele kinder haben. wenn ihr keine macht ist für sie normal das die müslime viele kinder haben. ihr macht ja keine*[477].

<u>En son ne zaman Türkiye'ye gittiniz?</u>

Yılmaz: *zuletzt vor fünf jahre. eigentlich haben wir mit familie gegangen immer in ein jahr oder zwei jahre immer und dann hat mein ältere schwester geheiRatet und seit fünf jahre gehen wir nicht* [478]. inşaĺa, *nächstes jahr schon* [479]!

[475]küçüklüğümde ben faslılar ve türklerin içindeydim. ben onların daima aralarında paylaştıklarına şahit oldum. biri gidip bir meybuz alıyordu ve biz hepimiz ısırıyorduk ve bazen ben alman arkadaşlarımla da oynuyordum. o gidip beş tane meybuz alıyordu ve hiçbirimize vermiyordu. onlar bencil olmayı öğretiyor bu sebeple paylaşmıyorlar. aileler (çocuklarına) sadece kendini düşünmesi gerektiğini öğretiyor. okullarda bayan öğretmenim biyoloji dersinde evlenmek için iyi düşünün diyordu, bizlere hep rakamları gösteriyordu .şu andan şu ana kadar bir çocuk şu kadar masraf

[476]boşanmak

[477]şu kadar çok tutuyor. bize daima keyfinize bakın, eğlenin, evlenmeyin, hayatın tadını çıkarın diye öğretildi. bu sebeple televizyonlarda hayatının tadını çıkar sözünü hep duyuyorsun. almanlar çocuk yaştan itibaren sadece kendini düşün diye öğretirler. bu sebeple aileler parçalanmış durumda. ailelerin % 50'sinden fazlası boşanmış durumda ve bu daima artıyor ve bundan dolayı paniğe kapılıyorlar neden müslümanların bu kadar çok çocuğu var diye. eğer siz yapmazsanız müslümanların çok çocuğunun olduğu düşüncesi sizin için normaldir. siz yapmıyorsunuz ya.

[478]en son beş yıl önce. aslında biz her yıl veya iki yılda bir aile olarak hep gittik. sonra ablam evlendi. beş yıldır gitmiyoruz

[479]artık gelecek sene

Adı Soyadı: İsa M. (Aydın)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 24
Derlemenin Yapıldığı Yer: Essen
Konu: Genel

XXX

Kendini tanıtır mısın?

ich heiße isa bin einundzwanzig jahRe alt aRbeite bei amazon[480] .

Türkçeniz nasıl, Türkçe devam edebilir miyiz?

ehrlich gesagt[481] ē äwdē benim tüṚKc̓e äŋ k̂ótū̄. *ich denke deutsch wenn ich türkisch Rede dann…*[482] bänim ḳaṚdeşlē *und zwei*[483] abĺa vaṚ. ā̄ büyük abĺa onnaṚın ikisi ā̄ tek anne *und* baba diĺi duydu. tüṚKc̓e ġonuşmaḳ. ondan sōna bänne ḳaṚdeş ā̄ dünyaya geldī̄. *ich bin zwillinge*[484]. abĺamĺaṚdan da aĺmanc̄ayı da duydu biz. ā̄ *also*[485] aĺmanc̄a *und*[486] tüṚKç̄e. şimdi abĺamĺā tek tüṚKç̄eyi duydu, bā̄n de ikisi duydu. *deswegen*[487] ondan dā iyi ġonuşuyom. bā̄n evde kitaPĺā aĺmanc̄a oḳuyom. abĺamĺā da oḳuyo ama bän c̄oḳ oḳuyom. ā̄ *zeitung*[488] oḳuyom inteṚnet baḳíyom ḥäb aĺmanc̄a oḳuyom.

Türkçe kitaplar da oku

langsam langsam[489] başĺādím. *wörterbuch*[490] aĺdím. bi sayfa oḳuyom, *zehn mal*[491] *wörterbuch*a baḳíyom.

Ehliyet, Führerschein aldın mı?

habe die möglichkeit aber ich bin faul[492].

---

[480] Adım İsa, yirmi bir yaşındayım ve Amazon'da çalışıyorum.
[481] doğruyu söylemek gerekirse
[482] ben almanca düşünüyorum eğer Türkçe konuşursam o vakit…
[483] ve iki
[484] ben ikizim
[485] yāni
[486] ve
[487] bu nedenle
[488] gazete
[489] yavaş yavaş
[490] sözlük
[491] on kere

Sen Türkiyeyi nasıl görüyorsun, yani sana göre Türkiye nasıl bir ülke?

also von außen was die staat anbetRifft ist positiv aber wenn ich von islam denke ist negativ. ja ich lese, das staat mit ausländische firmen vertRäge schließt und in dem vertRägen schReibt es, es dürfen nur türken arbeiten er denkt an seine volk. wenn die firma weggeht ist kein pRoblem. die leute haben das arbeit gelernt. sie können das selber machen. das fReut uns sich eigenständig zu machen und sich nicht abhängig zu machen will und das ist positiv. das kann man nicht klagen und wenn mann mit aRaben Redet über türken und türkei die sagen auch gleiches. aber wenn ich aus islam denke dann kRitisire ich sie. aus politischen sicht sehe ich das sie sehr ameRikanisch sind. das ist negativ. ich finde das so[493].

[492] imkânım var ama tembelim

[493] yani devleti ilgilendiren konularda olumlu fakat islam açısından düşündüğümde ise olumsuz. devletin yabancı firmalarla anlaşmalar yaptığını okuyorum. bu anlaşmalarda sadece türklerin çalıştırılması şartının olması halkını düşündüğünü gösterir ve firma gittiği zaman sorun olmaz çünkü orada çalışanlar işi öğrenmiştir ve kendileri de o işi yapabilirler. yabancılara bağımlı kalmamak istemesi olumlu. bu tartışılamaz. araplarla türkler ve türkiye hakkında konuştuğunuzda onlar da aynısını söylüyorlar. fakat islam açısından değerlendirdiğimde eleştiriyorum. siyasi yönden çok amerika taraftarı politika izliyorlar bunu da olumsuz görüyorum.

Adı Soyadı	Yaşı	Memleketi	Doğum Yeri
Mustafa K.	**38**	**Uşak**	**Almanya**
Oğuzhan S. (I.kaptan)	**15**	**Konya**	**Almanya**
Toygun Ç. (II.kaptan)	**15**	**Niğde**	**Almanya**
Can B.	**16**	**Çorum**	**Almanya**
Emre B.	**15**	**Van**	**Almanya**
Murat Can D.	**16**	**Bayburt**	**Almanya**
Ahmet Can G.	**16**	**Bayburt**	**Almanya**
Doğukan B.	**15**	**Kütahya**	**Almanya**
Onur M.	**16**	**Kütahya**	**Almanya**
İlker E.	**15**	**Bayburt**	**Almanya**
Enes S.	**15**	**Aksaray**	**Almanya**
Yavuz E.	**16**	**Kütahya**	**Almanya**
Tamer O.	**16**	**Bayburt**	**Almanya**
Ramazan A.	**16**	**Aksaray**	**Almanya**
Furkan D.	**15**	**Uşak**	**Almanya**
Kadir A.	**16**	**Afyonkarahisar**	**Almanya**

Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Maç Kritiği

XXXI

Mustafa: *wir bleiben alle Ruhig.wir haben samstag spiel gehabt.spiel, kann mann nicht so gut analysiRen aber egal. ich möchte ein mal von jeden einzelnen spiel analyse. ihr türkische kinder auf türkisch bitte ja*[494] .

Oğuzhan: *die verstehen dann gar nicht* [495].

Mustafa: *das zweck ist anders. ich erkläRe euch nachdem ihr einzelne gesprochen hat. wir fangen mit unsere kepitän an. aufstellen kepitän* [496].

Oğuzhan: *soll ich auf türkisch sagen*[497]?

Mustafa: *ja auf türkisch alles*[498]. maçı deyerlendirceKsiniz. *wo ihr nicht weiterkommt könnt ihr deutsch sprechen. aber versuch bitte alles auf türkisch erzählen*[499]. yāni

[494]hepimiz sessiz oluyoruz. cumartesi günü maçımız vardı. maçı iyi bir şekilde analiz edemesek de önemli değil. her birinizden bir kere maç analizi yapmanızı istiyorum. siz türk çocukları türkçe lütfen, tamam mı?
[495]onlar o zaman hiç bir şey anlamaz
[496]amaç farklı. her biriniz konuştuktan sonra anlatırım. kaptanla başlıyoruz. ayağa kalk kaptan
[497]türkçe mi anlatmalıyım?
[498]evet hepsini türkçe
[499]takıldığınız yerde almanca konuşabilirsiniz fakat lütfen hepsini türkçe anlatmaya çalışın

cumartesi oynadīmız maçı neden, niçin... tek bōle bi analiz yaPceKsiniz. ousḥan *fang an*[500].

Oğuzhan: bän performasi ḥiş ī beyenmędīm ç̄ünkü zor antıreman yaPdıḳ, ḥiş ḳoş̄amadıḳ. toPÍa dā c̆oḳ *die haben bei besitzt*[501]. dā c̆oḳ top sürmemiz Ílazım. sora baḳıyorum ḥärkez K̂endisi ic̄in savaşyo. biz ama aynı *sport mannschaft*a[502] savaşmamıs Ílazım.

Mustafa: toyġun *zweite kepten*[503].

Toygun: *kann ich deutsch erzählen*[504]?

Mustafa: *versuch mal zuerst türkisch*[505].

Toygun: *das kann ich nicht*[506].

Mustafa: tamam almanca annat.

Toygun: *mich hat das spiel nicht so gut gefallen. weil wir kein kondition hatten. weil wir nich so viel gegan sind und jeder für sich gekämpft hat und nicht für die mannschaft*[507].

Mustafa: *woRan lag das*[508]?

Toygun: *weil nicht so konzentRiert sind und jeder wolte sich selbst beweisen*[509].

Mustafa: üçüncü ḳaPdan sen ne söylemek isdiyosun?

Can: *also wir waRen nicht gut. wir waRen unkonzentRiert* [510] .

Mustafa: *was hat uns gefehlt*[511]?

---

[500]başla
[501]onlar oynadı
[502]spor takımına
[503]ikinci kaptan
[504]almanca anlatabilir miyim?
[505]önce türkçe anlatmaya çalış
[506]yapamam
[507]oyun benim hoşuma gitmedi çünkü kondisyonumuz yoktu çünkü yeteri derecede hücum etmedik ve herkes takım için değil de kendisi için mücadele etti.
[508]bunun sebebi neydi
[509]yeterince konsantre değildik ve herkes kendini ispatlamak istiyordu
[510]yani iyi değildik. konsantrasyonumuz yoktu.
[511]eksiğimiz neydi?

Can: *kondition*[512].

Mustafa: *unseRe erste mannschaftsRat fang an. versuch auf türkisch*[513].

Emre: *auf deutsch bitte*[514].

Mustafa: *okay auf deutsch*[515].

Emre: *ich fand das spiel nicht gut. weil wir hatten gar kein kondition. haben schon nach der ersten halbzeit schlappgemacht. haben fast gar keine pResse gespielt und jeder hat für sich gespielt*[516].

Mustafa: murat can *auf türkisch*[517].

Murat Can: *kann ich auf deutsch*[518]?

Mustafa: *nein aber auf*[519] bayburt *bitte*[520]. başla!

Murat Can: k̂ötü oynadıḳ top aĺíşĺa̱mıs k̂ötüdü. rākiPden ḳorḳyoduḳ.

Mustafa: boydan ḳorḳduḳ de mi? ama *Reli̇gasyon*da [relegation][521] da ḳarşımıza büyük boylular çıḴdı. *überwiegend sechsundneunziger*lā[522] çıḴdı. benim tek duymaḳ isdedīm bāzı şeyler var. ben onun için size sıḳ sıḳ soruyom, neyimiz eKsiKdi?

Murat Can: *die waRen fitter*[523].

Mustafa: *genau*[524].

Murat Can: toPdan aĺíp oynamaya ḳorḳyoduḳ.

Mustafa: āmet can, türKce.

---

[512]kondisyon
[513]takımımızın birinci koçu başla. türkçe anlatmaya çalış.
[514]lütfen almanca
[515]tamam almanca
[516]oyunu beğenmedim çünkü kondisyonumuz yoktu. daha ilk yarıda yorgun düştük. neredeyse hiç kimse pres yapmadık ve herkes kendisi için oynadı.
[517]türkçe.
[518]almanca anlatabilir miyim
[519]hayır ama
[520]lütfen
[521]baraj maçı
[522]umumiyetle doksan altılı
[523]formdaydılar
[524]aynen

Ahmet Can: *uns hat kondition gefehlt*[525]. rāk̂ip dā fiTdi bizden *und ja ich habe persönlich keine angst deswegen*[526]. kötü oynadıḳ işde. *wir könnten uns nicht einigen*[527].

Mustafa: tamam, douḳan.

Doğukan: biz kötü oynadıḳ ḳondisyon yoḴdu. ḳaleciye ġadar kötüydúk̂ .

Mustafa: kötü oldūmuz için mi kötü oynadıḳ?

Doğukan: yoḳ cünkü birbirimize *nachlaufen*[528] yaPdıḳ.

Mustafa: yāni eKsiKlīmiz antıreman eKsiKlīdi o zaman.

Doğukan: evet.

Mustafa: ne yaPmamız ĺāzım bunu gidermek ‿için?

Doğukan: *härter tRainieRen*[529].

Mustafa: bi eKsiKlik daha var, onur.

Onur: *alles war kacke*[530].

Mustafa: *woRan lag das*[531]?

Onur: *kondition...*

Mustafa: *ich möchte nur die gRünde. das wir scheiße gepielt haben sieht mann das wir elf kassiert haben*[532].

Onur: *ja wir haben kaum gelaufen*[533].

Mustafa: *wie können wir das besser machen*[534]?

Onur: *tRainieRen*[535].

Mustafa: nasıl?

---

[525]kondisyonumuz eksikti
[526]ve evet bireysel olarak (onların fit olmasından) ben korkmadım
[527] biz bir türlü anlaşamadık
[528]peşinden koşmak
[529]daha sıkı antrenman yapmak
[530]her şey berbattı
[531]bunun sebebi neydi
[532]ben sadece sebepleri öğrenmek istiyorum. Çok kötü oynadığımız on bir gol yememizden görülüyor
[533]evet neredeyse hiç koşmadık
[534]bunu daha iyi nasıl yapabiliriz?
[535]antrenman yaparak

Onur: *so bei spiel tRanieRen*[536].

Mustafa: ḳondisyona gerek yoḳ. gücümüz yeTmedĪ için de mi? normaĺ gücümüz bu mu, emre?

Emre: dün coḳ kötü oynadıḳ cünkü *ausdauer*mıs[537] yoḳdū. *ausdauer* olmayınca da bi şē yapamadıḳ.

Mustafa: top bizim ḳontı̣rolümüzde dā fazla olmalı ki rākibi yoralım ya da ḳalemizde daha az tēlike olsun. önde pı̣resimiz yoḲdu meselā, di mi? ilker.

İlker: az ḳoş̄duḳ, top ayāmızda c̓oḳ tuTmadıḳ, *wir haben uns nicht unterstüzt*[538]. c̓oḳ moralimis bozuĺdu, ġoĺ yiyince. *jeder hat für sich gespielt*[539].

Mustafa: *genau,* enes.

Enes: sän mac̄dan önc̄e şē demişdin. önde *fummeln*[540] yababiliriz demişdin ama biz onu aḲḳada yaPmaya c̄alışıḲḳana tobu ḳaybeTdik. onnar dā fazla ḳaleyi gördü, ġolleri buldula. sona üc̄ dört ġolden önc̄e biraz *motivation*umuz vardı yani. çalışdıḳ. soradan taḳım ḥäbden kesildi.

Mustafa: yavuz! *steh auf*[541].

Yavuz: *also das spiel war scheiße. wir hatten kondition nich. wir sind nich mutig und unser abwehr hat bisschen gewackelt*[542].

Mustafa: tamer!

Tamer: cumartesi iyi oynuyamadıḳ toPla dā fazla *umgehen*[543] yaPmamız lazımdı, yapamadıḳ. taḳım çabuḳ yoruldu.

Mustafa: ramazan!

---

[536]maç yaparken antrenman yaparak
[537]dayanma gücü/kondisyon
[538]birbirimizi desteklemedik
[539]herkes kendisi için oynadı
[540]çalım atmak
[541]ayağa kalk
[542]Yani oyun kötüydü. Kondisyonumuz yoktu. Cesur değildik ve savunmamız biraz dağıldı.
[543]hakim olmak

Ramazan: ŖakiPden ç̄oḳ ḳoğḳuyoduḳ. ḥiç̇ top ceviŖemedik. topa sayib ‿ olamadıḳ ḥiç̇. Ŗakip basġı ḳuŖunc̄a topu ġaybeTdile. ondan sora aŖḳa aŖḳaya ġoĺ yiyinc̄e taḳım moŖaĺi iyic̄enem c̄öKdü.

Mustafa: moralimizin çöKme sebebi sādece ġolleri yidīmizden dolayı mı yoḲsa ḳafamızın başġa yerlerde olmasından mı? bunu neye bālıyosun?

Ramazan: *jeder hat mit sich gespielt*[544] .

Mustafa: furḳan!

Furkan: *von anfang an waRen wir unkonzentRiert*[545], ḥataĺaŖ yaPdıḳ. ġoĺ oĺdu. aŖḳamıza baḲmadıḳ *spieler*[546] vaŖ mı diye.

Mustafa: ‿ousḥan ne söylemek isdiyon?

Oğuzhan: *vielleicht bewährt aber wir haben vergessen unseRe mannschaft. jeder spielt nicht für die mannschaf sondern für sich selbst. so mann muß sagen wenn die mannschaf verliert dann verlieRen wir alle. dann können wir nicht weiter machen. so muß mann denken immer*[547].

Mustafa: *solche sachen in ein vorbeReitungs phase sehe ich als tRainer manchmal normal. darf nicht normalerweise. kuckt mal letztes jahr sind wir meister geworden durch nur unseRen einsatz. wir sind in Religasyon* [relegatsion] *eingegangen*[548] ama *durch unseRen einsatz jungs. jeder will sich beweisen aber ich sage euch eins: das bRaucht ihr nicht. ihr bRaucht euch nicht zu beweisen. von jeden weiß ich bescheid, wie sie spielen. wir dRei tRainer sitzen und spRechen oder analyzsieRen jeder einzelne spieler. deswegen für nächste spiel gemeinsam für die mannschaft spielen nicht für sich*

[544] herkes kendisiyle oynadı
[545] baştan beri konsantrasyonumuz yoktu
[546] oyuncu
[547] belki kanıtladık fakat takımımızı unuttuk. herkes takım için değil kendisi için oynuyor. takım kaybederse hepimiz kaybederiz o zaman devam edemeyiz böyle düşünmeli böyle söylemeli.
[548] hazırlık safhasında böyle olayları bir antrenör olarak bazen normal görüyorum. aslında görmemem lazım. bakın geçen yıl sadece gayretimizden dolayı birinci olduk ve üst lige çıktık

selbs[549]. onuŋ ‿ için ḳafanıza ġoymanız gereken şey taḳım ruḥu. *mit herz für die mannschaf spielen*[550].

Kadir: kimin nerde oldūnu, durdūmuz yeri bilmiyoduḳ. esgiden biri ḥareket yaparḳan birisi adamı tutardı. ben boşdaydım ben onu tuTdum mesela.

Mustafa: yāni *komunikasyon* [kommunikation] *fehlte uns*[551] .

Kadir: *verständnis*[552] yoḲdu.

Mustafa: *genau*, bunnarı gidermek ‿ için de çocuḲlar *müssen wir ein klaRen kopf haben und das kRigen wir dadurch wenn wir kondisyon* [kondition] *haben*[553]. en büyük eKsimiz ciddiyet annadınız mı? *danke schön das war alles*[554].

[549]gayretimizden dolayı gençler. Herkes kendini ispatlamak ister ama size sadece bir şey söylemek istiyorum: Buna gerek yok. Kendinizi ispatlamak zorunda değilsiniz. Hepiniz hakkında nasıl oynadığınıza dair bilgim var. Biz üç antrenör oturuyoruz ve teker teker nasıl oynadığınızı tartışıp konuşuyoruz. Bu sebeple bir sonraki maçta hep birlikte takım için oynayın, kendiniz için değil.
[550]kalbinizle takım için oynayın
[551]iletişimimiz eksikti
[552]anlayış
[553]sakin bir kafamızın olması lazım bunu da ancak kondisyonumuz sağlam olursa elde edebiliriz
[554]teşekkür ederim hepsi bu kadar

Adı Soyadı: İbrahim K. (Afyonkarahisar)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 35
Derlemenin Yapıldığı Yer: Essen
Konu: Genel

XXXII

şimdi birinci ķuşaķ buraya gelince hep *dorf*dan[555] geldiler ya köyden, bi şey bilmiyolar. yāni biz ikinci ķuşaķ *studieRen*[556] yaPmıyo. şōle *studieRen* yaPmıyo. babası bilmiyo çocū oķuTmaya gönderemiyo. çocuķ *ausbildung*[557] yapıyo. diyo ki babam çalışıyo ben de bir ‿an önce çalışĭm hayāta atılĭm. ama *ausbildung* derken de az geliri oluyo. yāni *lohn*[558] olaraķ az para alıyo. ondan sōna baķıyo,normaĺ işde çalışannā, *arbeiter*lar[559] kendisinden fazla para alıyo. bin beş yüz oyro veya iki bin oyro para alıyolar ama kendisi *ungefähr*[560] üç yüz oyro falan alıyo, *ausbildung* yaparken. bunnara baķınca çocuķ diyo ki: *ich mach nicht weiter, ich will geld verdienen*[561], diyo. ondan sona *ausbildung*u bıraķıp normaĺ işlere çalışıyo.

Staj yapmadan işte çalışabiliyorlar mı?

işde sıķıntı ordan sōna başlıyo. *arbeitgeber*[562] diyo ki *hast du irgendwas in der hand*[563], diye soruyo. o da diyo ki: yoķ, *ganz normales arbeiter*[564]diyo. bunnara *hilfskRaft*[565] diyolar. bu sefer *hilfskRaft* olarak başlıyo işe. dün de ķonusu geşdi. adam altı ay, bi sene çalışıyo, süreli *vertRag*la[566] çalışıyo. süresiz *vertRag* vermiyolar. altı ay sōna, *tut uns*

[555]köy
[556]üniversitede öğrenim görmek
[557]staj
[558]maaş
[559]işçi
[560]yaklaşık
[561]ben devam etmek istemiyorum ben para kazanmak istiyorum
[562]işveren
[563]elinde bir şey (meslek) var mı?
[564]normal bir işçi (vasıfsız işçi)
[565]yardımcı işçi
[566]sözleşme

leid wir können nicht weiter machen[567] diyo. işden çıḳarıyo ondan sōna *arbeitslos*[568]. sıḳıntı ondan sōna başlıyo yāni. gençlere bunu annatacaḳ büyük kimse yok. birinci ġuşaḳ da yoḴdu. bi işini biliyodu, *manchmal*[569] da ġāvelere gidiyodu, sabaḥtan aḴşama ġadā. aylesiyle sāten ilgilenmiyo. *deutsch*[570] da ōrenmiyodu, yoḳ. dolayısıyla hiş bi bilgisi yoḳ kendisi bilmeyince tabī ki ōluna da faydalı olamıyo. nōlacaḳ ōlu bi şeyden habersiz bi şekilde yetişiyo. öyle yāni. netīcede işsizlik oranının ikinci *geneRasyon*da [generation] birinci *geneRasyon*a göre dā fazla.

İş ve İşçi Bulma Kurumu bunları yönlendirmiyor mu?

yönlendiriyo da bu sefer de gine sıḳıntı oluyo. *arbeitslos* ġalınca *arbeitslosengeld eins*[571] alıyo ilk etaPda. orda sāten fazla bi şey yapmazlar. şurda internete gir, şu sayfaya baḳ, *da gibts welche stellen*[572] der, adam; başġa bi şey söylemez. ama *ḥilfbedürftiḥ* [hilfsbedürftig][573] oldū zaman işsizlik parasından sōna *arbeitslosengeld zwei*[574] var bi de oraya düşdū zaman orda sıḳışdırırlar artıḳ. bu sefer de nōluyo *arbeitslos* oldū zaman *hat er viel zeit zu hause*[575]. çalışmadan para geliyo. bu sefer taTlı gelir o. ilersini düşündū yoḳ ki.

bi de artıḳ burda da işler deişdi. önceden hePsi devlet işi gibiydi. şimdi çalışıyosun *arbeitgeber* maşını vermiyor veya düşük veriyo. meselā *so etwas hatte ich auch mal vor*[576]. şōle ki işde çalışdım. *ein monat, zwei monat, dRei monat hat der arbeitgeber mir noch nicht geld gegeben*[577]. benim çolūm çocūm var. *miete zahlen*[578] yapıyorum.

---

[567] üzgünüz (sizinle) devam edemeyiz
[568] işsiz
[569] bazen, ara sıra
[570] Almanca
[571] işsizlik parası 1
[572] orada bazı iş imkanları var
[573] yardıma muhtaç
[574] işsizlik parası 2
[575] evde çok zamanı var
[576] böyle bir şey başıma gelmişti
[577] bir ay, iki ay, üç ay hala işveren bana para vermedi
[578] zahlen: kira ödemek

*arbeitsamt*a[579] giTdim dedim ki: *ich kRige mein geld nicht*[580] dedim. adama bunu resmen sōledim. *was soll ich machen*[581], dedim. yāni māşımı alamıyorum, ne yapmam gerek, dedim. adam dedi ki *gehen sie weiter arbeiten wenn sie klagen*[582] iki ay sürer, üç ◡ ay sürer. *wenn sie noch kein geld kRigen dann arbeitslos*[583] yazarıs sizi. ben dedim ki *was soll ich bis da machen zwei dRei monate ohne geld*[584]. bana diyo ki *so ist das Regel*[585], diyo. bunnarı da biz yaPdıḳ. bize haḳ. şōle ki *fRüher*[586] şeyler vardı, bileTci. bileTci demek *Reicher mann*[587] demeKdi. bu *bmw fünf*ler[588] var ya, balina ḳasa derler, onnar yeni çıḴdı, bileTcilerin altında o araba vardı. yüz ◡elli bin marḴdı o zaman o arabalar. bu *ReisebüRo*larda[589] *flugticket*[590] satannar *die waRen Reicher mann*[591]. herkez onnara bōle baḳardı. ondan sōna zamanna n◡ōldu, sen işsiz ġaldın veya işden çıḴdın. dedin ki, *ich will das auch machen*[592]. ben çıḴdım, *da gibts ja viel geld*[593], ben de bunu yapacām. ondan sōna n◡ōldu bu seKtörü çökerTdiler. bu seKtör biTdi. *du veRkaufst zum beispiel*[594] bileti *hundertfünfzig oyRo*[595], ben diyorum ki *ich habe das für hundertzwanzig oyRo*[596]. ordan āmet çıḳıyo *ich habe das für hundert oyRo*[597]. reḳābet soḴdular işin içine. bu sefer seKtör otomatiKmen çöKdü. o biTdi bu sefer dönercilik... dönercilik sen aşdın ilk etaPda, *da gibts auch viel geld*[598]. ondan sōna ben baḴdım sana ō para güzel. giTdim bi tāne de ben düKġan aşdım. ama ben dedim ki o üç *oyRo*ya

[579] İş ve İşçi Bulma Kurumu
[580] paramı alamıyorum
[581] ne yapmalıyım
[582] çalışmaya devam edin şikayetçi olursanız
[583] eğer hala paranızı alamazsanız o zaman işsiz
[584] o zamana kadar ne yapacağım; iki, üç ay parasız
[585] kural böyle
[586] önceden
[587] zengin adam
[588] BMW 5
[589] seyahat acentası
[590] uçak bileti
[591] onlar zengin adamdı
[592] ben de o işi yapmak istiyorum
[593] o işte çok para var
[594] sen satıyorsun mesela
[595] yüz elli avro
[596] bende yüz yirmi avro
[597] bende yüz
[598] o işte de çok para var

satıyo ama ben *zwei oyRo fünfzig*[599] . diyeri *für zwei oyRo*[600]. bu sefer bu seKtörü de çökerTdik. bu sefer tıransporTculuḳ başladı ondan sōna. şeyler, firmalardan mal alıp mal götürüyorsun ya sā sola. onnar başladı. gine aynısı oldu. herkez *die haben auch viel geld*[601]. ḥaḲgeten *fRüher*[602] onnar çoḳ para ġazanıyorladı. onna şöförler gerçeKden iyi para ġazanıyodu. bizim türKler bu işe de bi burnunu soḲdu o şey de çöKdü. şimdi sırada taḲsicilik var. baḳalım bu nōlcek. sözü firmalara getircem. *leih*firmala [leiharbeitsfirma][603], esgiden *leih*firma *gabs nicht*[604]. ya firmadasındır ya da deilsindir.bi iki tāne *leih*firma olur, onnar normal parasını öderdi. ondan sōna bizim türKler bi *leih*firma aşdılar o seKdöre de el ‿aTdılar o seKdörü de çökerTdiler.

Biz Türkiye'de hep söyle duyardık: Almanya'da temizlik işçisi olmak için bile onun eğitimin almalısın. Sizin anlattıklarınız çok farklı.

şimdi dönerciliKde *ordnungsamt*[605] gelir *ordnungsamt kontRolle*[606] yapar. der ki burası ya hijyenik ya da deil. biletciliKde dā seni teşvik eder adam. der ki benden çıḳıyo. bi de bana *steuer*[607] gelecek. onu teşvik eder. bi firma aç, *sechs monate lang*[608] senin aylīnı öder. arḳadaşımın iki bin üç yüz elli *oyRo* para aldīnı bilirim. firma aşdı böyle tıransport firması. teşvik ediyo. ama şu da var: *staat kontRolliert dich*[609]. baḳıyo, baḳam yapıyo mu, yapamıyo mu? o da para verdī için *kontRollieRen*[610] yapıyo. gerçeKden bunu benden para almaḳ için mi yapıyo *oder*[611] gerçeKden iş olaraḳ mı yapıyo diye. ama bu ġıdā ḳonusunda sıḳıntı yaparlar. *kontRolle*ye gelirler *zwei dRei mal*[612].ġıdā da işleri sıḳı

[599]iki buçuk avro
[600]iki avroya
[601]onların da çok parası var
[602]önceden
[603]işçi kiralayan firma
[604]gabs nicht: yoktu
[605]Mahalli Hizmetler Dairesi
[606]denetim
[607]vergi
[608]altı ay süreyle
[609]devlet seni denetliyor
[610]denetlemek
[611]ya da
[612]iki üç defa

tutuyolar ama bilet firması gibi yerlerde *kontRolle* o ġadar yoḳ. onnar dā çoḳ ana firmayla çalışıyo. devlet de *steuer*sını alıyo.

Avro sizleri nasıl etkiledi?

şindi *hälfte*[613] oldu, diyolar her şey. esgiden üş bin dört bin marḳ alan adam bugün *zweitausend oyRo*[614] alıyo. ama tamam, *zweitausend oyRo* alıyor da ev kirāsı, biz esgiden üç yüz marḳ ev kirası verirdik. benzinin fiyatı *siebzig oder achtzig*[615] cenTdi. benzinin fiyatı, şey *entschuldigung*[616] cent deil *pfennig*di[617]. e şimdi baḳıyosun litresi benzinin *ein oyRo*[618] elli cent. marḳa vurdūn zaman *dRei* marḳ. otomatiKmen *hundert pṛosent* [prozent][619] ḥaTtā *dReihundert pṛosent*[620] zam geldi. her şeye ama kimse bunun farḳında deil. aslında farḳında da yapacaḳ bi şēşi yoḳ adamın. hani bu devlet politiḳası. ḳandırıldı millet. yāni *du kRiegst viertausend*[621] marḳ, *oyRo* oldū zaman iki bin *oyRo*. *hälfte*[622] diyo ama sen tükeTmeye başlayınca *zweihundert pṛosent, dReihundert pṛosent* [623] otomatiKmen zam gelmiş oldu. yā bi paket sigara meselā. *fRüher war das zwei dRei mark und jetzt kostet es fünf oyRo*[624]. düşün artıḳ *zehn*[625] marḳ yapar. millet o yüzden maḥfoldu bu oyrodan. şimdi esgiden birinci ḳuşaḳ türkiye giderdi, *ich habe ein haus gekauft oder ich baue ein haus in dorf oder im stadt*[626]. ama şimdi biz iki üç senede bi izine gidiyoruz. *wir müssen geld spaRen dafür und ein mal urlaub machen alles weg*[627]. çoḳ şey oldu. yā buranın ġaymānı bizim babalarımız yedi.

Gelecekte sizce Almanya ne olur?

---

[613] yarım
[614] iki bin avro
[615] yetmiş ya da seksen
[616] özür dilerim
[617] para birimi
[618] bir avro
[619] yüzde yüz
[620] yüzde üçyüz
[621] sen alıyorsun dört bin
[622] yarısı
[623] %200, %300
[624] önceden bu iki üç marktı şimdi ise beş
[625] on
[626] bir ev satın aldım veya ev yaptırıyorum köyde veya şehirde
[627] onun için para biriktirmeliyiz ve bir tatil yapıyorsun hepsi tükeniyor

bȭle giderse şu çöküş devām ederse bilmiyorum ne olur, ne gider. bu *hilfsbedürftig*lere[628] *arbeitslos*lara para vermese bu devlet, burda kimse ġalmaz. almanya bu yardımnarı geri çeKcek ço͡u gider yāni.

Alman devleti de teşvik ediyor dediğinize göre. Çalışana sekiz yüz avro veriyor çalışmayan ise bin üç yüz avro işsizlik parası alıyor, doğru mu?

evet, ben çalışmadan *tausenddReihundert oyRo*[629] alıyodum. işde bu da firmaların suçu. abi az önce firmaladan baḥseTtik ya. *das heißt nicht das die firmas auch so bezahlen die bezahlen zum beispiel*[630]*...* benim çalışdīm firmaya, *gRoße*[631] firma, sāt ücretini *vierzehn, fünfzehn oyRo*[632] ödüyo ama *leih*firma sekiz *oyRo*sunu kendine alır, yedi *oyRo*sunu sana veri. ana firmadaki adam ben senin māşını ödüyorum der. şöyle sorabilirsin. neden ana firma adam almıyor da *leih*firma üzerinden adam alıyor? *wenn ich zum beispiel in ein firma arbeite*[633] ve *kRank*a[634] çıḳarsam veya *wenn ich kRank bin*[635], nāpacaḳ? benim *kRank* paramı ödīcek. bi de yanında işci çalışdıracaḳ. yāni bi işe iki tāne para vermiş olacaḳ. ama *leih*firma oldū zaman *leih*firmaya telefon açıyo: *morgen kommt der kollege nicht*[636]*,* bana başġa birisini gönder, diyo. ona ekstıra para ödemiyo. *urlaub geld bezahlt er nicht, weihnachten geld bezahlt er nicht, zuschlag*ları[637] bile ödemiyolar. gece çalışıyosun meselā gece *fünfundzwanzig pı̣rotsent*[638] alıyosun gece, ondan sōna *samstag sonntag*[639] çalışıyorsun, *wochenende*[640] orda *fünfzig pı̣rosent*[641] alıyosun. *sonntag*[642] bi de *hundert pı̣rosent*[643] alıyosun. meselā

[628] yardıma muhtaç olan
[629] bin üç yüz avro
[630] bu demek değil ki firmalar da böyle ödeme yapıyor mesela
[631] büyük
[632] on dört, on beş avro
[633] eğer ben mesela bir firmada çalışır
[634] hasta
[635] hastaysam
[636] yarın iş arkadaşı gelmiyor
[637] izin parasını ödemiyor, noel ikramiyesini ödemiyor ek ücret ödeme
[638] %25
[639] cumartesi pazar
[640] hafta sonu
[641] %50

yedi *oyRo* ise sāt ücreti otomatiKmen on dört *oyRo* olmuş oluyo ve bu *zuschlag*ın[644] kesintisi de yoḳ. direk kendin alıyosun. net olaraḳ alıyosun. bunnarı falan ödemiyor *leih*firma. işine gelirse diyo. bu *leih*firmalarda bi de şöyle yaparlar. *aushilfe*[645] çalışdırırlar. sana dört yüz *oyRo* verirler ama ne olur sen *vollzeit*[646] çalışırsın günde sekiz sāt. yirmi yövmiye yaparsın ayda normal işci gibi ama dört yüz *oyRo*nu *konto*[647] numaranı verisin oraya gönderir *Restliche kRiegst du in dein hand wieder*[648].

Peki böyle yapmasının avantajı ne?

dört yüz *oyRo*luḳ işci çalışdīn zaman *teilzeit*da[649] senin siġortanı ödemiyo, *Rentenversicherung*unu[650] ödemiyo. patronun işine geliyor. *staat*[651] bunnardan vergisini alamıyo. bu sefer sırf onnarın peşine düşüyo. bizim arḳadaşlar vardı *die haben gesagt wir areiten für vierhundert oyRo*[652] şimdi *vierhundert oyRo*ya[653] çalışdī zaman *arbeitsamt* şey veremiyo sana, *vermittlung*[654] veremiyo. şuraya gel çalış diyemiyo. sen dört yüz *oyRo*luḳ işde çalışıyorum diyosun dolayısıyla dört yüz *oyRo*luḳ işde çalışıyosun iki bin *oyRo*luḳ iş yapıyosun dört yüz *oyRo kRiegst du in dein konto*[655] ḳalanı *in der hand*[656] bin altı yüz *oyRo*. bi de *arbeitsamt* diyo ki *du arbeitest für vierhundert oyRo damit kannst du nicht leben*[657]. bizim *nachbar*lar[658] hep öyle çalışdılar, dünyanın parasını ḳazandılar. ama en sonunda nōldu? alman devleti bi peşine

---

[642]pazar
[643]%100
[644]ek ödeme
[645]geçici işçi
[646]tam gün
[647]banka hesabı
[648]geri kalanını eline tekrar öderler
[649]yarım gün
[650]emeklilik sigortası
[651]devlet
[652]onlar biz dört yüz avroya çalışıyoruz dediler
[653]dört yüz
[654]aracı olmak
[655]hesabına yatıyor
[656]elinde
[657]sen dört yüz avroya çalışıyorsun bununla geçinemezsin
[658]komşu

düşdü, *die haben das geklagt, die waRen vor Richter*[659]. birisi *fünfzehntausend oyRo*[660] geri ödemek zorunda, dı̆eri beş bin *oyRo muß wieder zuRück zahlen*[661]. yaḳalandılar yāni. bu işin şey boyutu, bi de dīni boyuTdan baḳarsan *das ist eine lüge*[662]. devleti ġandırıyosun. ben senden para aldīm zaman veya seni çarPdīm zaman sōna da derim ki beytulla ābimden para çarPdım ama içim rāt dı̆eil. gidīm söylīm ḥelallik dilīm. beytulla ābi *hier du hast das geld*[663] ḥaḴġını ḥeĺāl ‿et. ama burda kiminne ḥeĺalleşeceKsin ki? *ich arbeite*[664], benden para kesiliyo *arbeitsamt*a, *arbeitslos*lara para kesiliyo. e sen orda *arbeitsloss*un benim kesildīm paradan *gibt das staat dir das geld*[665]. e bennen ḥeĺalleşmeŋ Ílazım o zaman. beni nerden bulacaḴsın. bunu yapan din īmandan baḥseden kişiler de bunu yapıyo, ḥoca diye geçinenner de bunu yapıyo. *zum beispiel ich hatte ein nachbar*[666]. ḥocam eTme tuTuma. o da dönerciye giderdi. dünyanın parasını ġazandı. ḥocam! *ich arbeite nicht so viel. für eine stunde*[667] çalışsaŋ bile gine yeter, ḥaram para olması sana. ama abi nō̆ldu biliyor musun? adam araba aldı *opel vectRa fünfundsiebzig pi es*di[668]. küçük bi şeydi ama arabanın yaḳıtı yüz kilomeTrede *dReizehn liter, fünfzehn liter*[669]. bi türlü tuTduramadı. ondan sōna onu saTdı başġa bi şey aldı. ufaḳ araba tivinġo *fünfundvierzig pi es normalerweise*[670] dört veya beş liTre yaḳıyodu kilomTrede bunun araba yaḳıyodu on, on bir litre, tivinġo. bi de anaḥtarını ḳaybeTdi. arabada *wegfahrspeRRe*[671] diyolar *schlüssel*in[672] içinde çip var, o olmayınca çalışmıyo ya. o da olmayınca düz ḳontaḳ da yapamadı aranbanın önü ḳomPle yandı. arabayı aTdı. ondan

[659]dava açtılar hakim önüne çıktılar
[660]on beş bin avro
[661]geri ödemek zorunda
[662]bu bir yalan
[663]al paran burada
[664]ben çalışıyorum
[665]devlet sana parayı veriyor
[666]mesela benim bir komşum vardı
[667]ben çok çalışmıyorum, bir saat
[668]opel vectra 75 beygir gücünde
[669]13 litre, 15 litre
[670]45 beygir gücünde normal olarak
[671]immobilizer sistem
[672]anahtar

144 sōna güzel bi araba aldı. *audi a sechs*[673] aldı. *getRiebe*[674] bozuḳ. ḥaTta *düsburk*a
145 [Duisburg][675] geldik giTdik. ben sāde dört defā geldim. ben sāde dört defā getirivedim.
146 oraya götürüyoduḳ bıraḳıp eve gidiyoduḳ. tāmir gῡyā. ben dört defā geldim dier
147 aḴrabāsı bilmem ḳaç defā geldi giTdi. dünyānın parasını verdi en sonunda dedi ki
148 ḥocam dedīn dōruymuş. bu para ḥeĺal deil bana, dedi. farḳına vardı sonunda. şimdi
149 normaĺ işde çalışıyo. teklif geliyo, *komm arbeite bei uns*[676] diye. dört yüz *oyRo*, beş yüz
150 *oyRo nein*[677] diyo
151 İzin nasıl geçti?
152 *super*[678], üç arkadaşdıḳ. bi de bizde *voki toki*le [walkie talkie][679] vardı. önce
153 *österReich*[680] ondan sōna *slowenien*[681], ondan sōna hırvatistana girdik. sōna *serbien*[682],
154 sōna makedonya ve *gRiechenland*[683] ondan sona *türkei*[684]. giderken bi de arḳadaşlar ilk
155 defā gidiyo. ben tecrübeli oldūm ‿için bana güveniyolar. ne sıḳıntı çeKdim ya! şimdi
156 araba var önümüzde *überholen*[685] yaPmaḳ isdiyorum. kendim olsam tamam arḳada
157 kimse yoḴsa çıḳ. böyle tā en arḳadakine baḳıyorum. ona göre çıḳıyorum, giriyorum.
158 süreKli gözüm aynada ama zevKliydi. yanında arḳadaşların var ḥani. bi şey olursa bi
159 güvence oluyo. *zum beispiel*[686] birisinin lambası yanmadı hiç de annamıyo arabadan.
160 lambanın ikisi de paTladı aynı anda. ben *elektRische sache*[687] diye çoḳ ḳorḴdum.
161 arabanın bi yerinde herangi bi şey olur diye. o da ampülün ikisi de paTlamış nası

[673] Avdi A 6
[674] şanzıman
[675] şehir adı
[676] gel bizde çalış
[677] avro hayır
[678] süper
[679] portatif telsiz telefon
[680] Avusturya
[681] Slovenya
[682] Sırbistan
[683] Yunanistan
[684] Türkiye
[685] sollamak
[686] mesela
[687] elektrik sisteminden kaynaklı

olduysa. yalnız kendisi olmuş olsaydı *werkstatt*a[688]. *abschleppdienst*[689] çaırırdı, *werkstatt*a çekerdi. ama biz hemen deişdiriverdik lambalarını devam ‿eTdik yola. yollar iyi esgisi gibi deil. şimdi esgiden birinci ḳuşaḳ özelliKle *hundertfünfzig*[690] marḳa bi tāne araba alırdı. ḳılima yoḳ, esgi, *pi es*i[691] düşüḳ. onnarla yola çıḳardıḳ. hatırlıyorum yāni. yollar tek gidiş tek geliş, bozuḳ. üş günde dört günde varılırdı. ama şimdi her taraf *autobahn*[692]. yāni tek gidiş, tek geliş yoḳ. hep iki şerit, üş şerit, bu şekilde. arabalar süraTli. *klimaanlage*[693] var. çoḳ güzel bi yolculuḲdu. en arḳadakinin lambası paTladı. biri *nach unten*[694] baḳıyordu, birisi de *oben nach Rechts*[695]. çaPrazdı. benim ‿ için iyi oluyodu. beni *folgen*[696] yapıp yaPmadığını geceleri aynadan anlıyodum. öyle olmasaydı onun geldīni annayamazdım. o yönden iyiydi.

[688]Werkstatt (f): tamirhane
[689]çekici hizmeti
[690]150
[691]beygir gücü
[692]otoban
[693]klima
[694]aşağıya
[695]yukarı sağa
[696]takip

Adı Soyadı: Aziz Ç. (Manisa)
Doğum Yeri: Türkiye
Yaş: 41
Almanya'ya geliş tarihi: 1985
Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Genel

XXXIII

bize bugün yaPdıŋ iş avuḳat meselesi var ya *reksanvalt*a [rechtsanwalt][697] o götürmüş oldūn meKdup bize dā önce dördüncü ayda ē doḳuzuncu ayda biz evi aldīmızda belediyeden gelmişdi o meKdup sāten. *müll*[698] parası, *müll* parası olaraḳ gelmişdi. ondan sōra gelen meKduPda dedi ki bu ġadar ödenecek paraŋız var. *ştat*ın [Stadtverwaltung][699] göndermiş oldū para... biz de onu ödedik. üç ayda aTmış beş lira... biz dedik heralde dā önceki kendi borcumuz. ondan sōra bi müTdet durdu. biz ilgilenmedik fazla. ondan sōra biz evi daşımā çalışıyoz. o tābi ordan çekiyormuş parayı. bizim haberimiz yoḳ. biz baḲmıyoz yāni, bize de bi şey denmedi. bi iki üç ‿ ay geşdi gine bi meKdup dā geldi. dedi ki bȫle bȫle çöp ḳovasını ḳoyun ve *antıra*ı [antrag][700] veriŋ. biz de dedik ki biz dā eve daşınmadıḳ. biz kendi *miete*[701] olan evde duruyoruz. onuŋ için de biz şimdi size çöp ġovası *beştellin* [bestellen][702] eTsek o çöp ġovalānı sāten şey yaPacaḲsınıs. kim doldurcaḳ. bomboş, kimse yoḳ. öbür gelen meKduPda da sāde çöp ġovasını ġoyun diyodu. ondan sōra biz daşındīmız zaman haber veriz, evi deişdirdīmiz zaman, öbür eve *kündüġun* [kündigung][703] yazdīmız zaman, biz oraya daşındīmız zaman size haber veriz. ondan sōra biz oraya daşındıḳ. bize teKrā meKdup geldi. *anmeldung*[704] yapıldī için biz öbür eve *anmeldung* yaPdıḳ burdaki *anmeldun*ları

[697] avukat
[698] çöp
[699] belediye
[700] dilekçe, başvuru
[701] kira
[702] sipariş etmek
[703] fesih ihbarı
[704] kayıt, başvuru

[anmeldung] öbür tarafa ḳaydırışın orda otomatik olaraḳ bunnar görüyolar, biliyolar vaziyet demek ki *anmeldun*ları. o evde altı tāne *anmledung* bi de babamızıŋ *anmelduğ*u yedi tāne *anmeldung* çıḳıyo. teKrā bize yazılan ikinci meKduPda diyola ki orda yedi ḥāneniz var çöp *beştellin* eTmek zorundasınız. onuŋ için de çöp ġovasını *beştellin* edin ya da *antıra*ı imzalayın gönderiŋ bize. biz de diyoz ki şu anda biz çöpü *şıtat*a götürüp atıyoz, *şıtat*a götürüp atıyoz veya kendi İşatımıza götürüp atıyoz. benim kendi *bawşitelli*m [baustelle][705] var. sāten fazla çöpüm de çıḲmıyor diyom ben unnara. fazla *müll*üm çıḲmıyo sāten. çıḲsa ben unu nāpacam? cebime ġuycek ḥālim yoḳ. kendim de *enTsorgen* [entsorgen][706] yaPcek ḥālim yoḳ. dedim ki biz *antıra*ı[707] geri dolduru gönderiz. onnar da dedilē ki tamam ama biz bu şekilde süreKli *antırak* gönderi duruz. bi dā geldi *antıraḳ*. dedi ki böle böle aynı meKdup gine geliyor. *ziben person* [sieben person]. *eine person swanzih* [zwanzig] *liter beştellin, ziben person ein hundert firzig* [vierzig] *liter müll container beştellin*[708], diyo. *beştellin* yaPcez. biz de diyoz ki orda yedi kişi yazılı ama sāten bir kişi türkiyede burda altı kişiyiz. olsun diyo yüz ḳırḳ litre *beştellin* edeceKsiŋiz diyo. baḳ ġāli. tamam ondan sōra biz teKrā gelen meKdubu telefon aşdıḳ, dedik ki: biz almancayı tam annıyamıyoz onun için bize türKce adam verebilir misiniz dedik. tabi dedi, siz gelin buraya türKce ġonuşan arḳadaşlarımız var, personelimiz var onlarla ġonuşsunlar. iyi dedim bayramı da aldım yanıma ben, giTdik *şıtat*a. bulduḳ, çöp yerini, *affal* [abfall][709] yerini. ondan sōra girdik. çaırdıla. dedik ki bōle bōle durum va. meKdubu siz göndermişiŋiz. gelin ġonuşalım demişiŋiz. biz de geldik türKce personeliniz varmış siziŋ. gelsiŋ ġonuşam. ḳadın giTdi bize türKce eleman getirecē yerde şefi çaırmış. bayram var, ben varım. şef elindeki *antırak*larla[710]

[705] inşaat yeri
[706] atıkları imha etmek
[707] dilekçe, başvuru
[708] yedi kişi, bir kişiye yirmi litre sipariş edilirse yedi kişiye yüz kırk litre çöp konteyneri sipariş edin
[709] atık
[710] dilekçe, başvuru

yaPdımız ödeme belgeleriyle almış gelmiş. seKsen litrelik dā önceden *beştellin*[711] edilmiş. biz onu *kündüġun* yaPdıydıḳ. onu ġabul edilmemiş vaziyet, seKsen litrelī almaya devam ‿ediyolā. seKsen litrelīŋ parasını üç ayda atmış beş oyro. baḳ biz onu *kündüġun* yapıŋ dedilē biz onu *kündüġun* yaPdīmız halde parayı almaya devām ediyolā. bayram dedi, bu neyin nesi. adam dedi ki şimdi sizin seksen *liter* va. kişi başına on bir *liter* düşüyo. bunu kişi başına yirmi *liter* olması lāzım. siz yüz ḳırḳ *liter*lıḳ *müll* almalısınız, diyo. biz de diyoz ki bizim *müll*ümüz az çıḳıyo biz aTmış *liter*lıḳ ḳonteyner isdiyoz diyoz. adam dedi ki olmaz dedi seKsen *liter*lıŋız var siz üç ayda aTmış beş oyro para ödüyosuŋuz. lisdeyi çıḳarışın ben urda uyandım. hā dedim demek ki biz bu zamāna ġadā çöp aTmıyoz. aTmadīmız halde bu aTmış beş oyro ödeniyo. ben ordan geldim. ḥemen vız vızları çıḳardım. vız vızlara bi baḴdım ki *ḳonto*ya[712] allā biz parayı ödemişiz ama biz çöp aTmıyoz. altı ay yedi ay sekiz ay biz bi tāne çöp aTmamışız ama parayı ödemişiz, para alınmış, kesilmiş bizden. orda ben uyandım, aḴlım başıma geldi. ondan sōra dedim tamam bayrama dedim nāpıyoz, naPcez? adam hemen yazacaḳ. dolduralım dedi. nereye dolduruyoŋ dedim. benim çöpüm çıḴmıyor ki. benim dedim *nur dıray şütük aynkauftūte* [nur drei stück einkaufstüte] *müll voll*[713] dedim. haftada bu seKsen liTreyi bile doldurmaz dedim. aTmış liTreyi doldurmaz da, seKsen liTreyi hiç doldurmaz dedim. mādem seKsen liTrelik va dedim, ondan sōra adamınan ġonuşduḳ ya, dedim biz yüz ḳırḳ *liter*lıḳ *beştellin* eTsek bunu neyinen doldurcen. adam diyo: *das ist mir eġal* [mir egal][714] diyo. şef neyinen doldurusaŋ doldur biz *gesetzlich*[715] olaraḳ bunu ḳoymaḳ zorundayız diyo.

[711] sipariş etmek
[712] banka hesabı
[713] sadece üç alışveriş poşeti dolusu çöp
[714] beni ilgilendirmez
[715] kanun

Adı Soyadı: Alper Yavuz (Kütahya)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 35
Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Genel

XXXIV

almanya esgisi gibi deyil. ben marḳ zamānında dōdum, büyüdüm, yetişdim. marḳ zamānınnan şimdiki zaman, bu eyro geldi geleli işlē durġun, insannā yorġun. bıḴġınnıḳ geldi. tadı tuzu ḳalmadı açıḴçası. maddī yönden. ondan sōna insannā çoḳ deişdi. görüş baḳış açıları dā farḴlı. ben marḳ zamanında bu işi yapıyodūm, *ausbildung*[716] yapıyodūm, *nebenbei*[717] çalışıyodum.

O zamanki kazancınızla şimdiki kazancınız nasıl?

dağlar ġadar farḳ var. şimdi marḳ zamānında *einkaufen*e[718] giTdiŋ zaman, afedersin, araba doluyodu küçük parayla. şimdi ḳazancıŋ ḳarnıŋı doyurmaya zar zor yetiyo. bu kiralā yüḴseldi. her şeye zam, durmadan zam. zāten eyro geldi geleli her şey iki ḳatına bindī için aylıḴlā da yarı yarıya düşünce durum bundan ibāret yāni.

Bunun sebebi sizce ne?

awrupa birlī, savaşlar, milletiŋ kendi çıḳarlarını düşündū için olan hep sıradan vatandaşa, sen ben gibi insannara oluyo. yāni almanya şöyle sölīm: *zwei klasse erste klasse bist du Reich* [719] zenginsen diyo zengin, fakir de fakir. iki sınıf insan var şimdi almanyada. bunun ortası yoḳ. esgiden gine ortası da vardı. onu ḳaldırdılar şimdik. herkeze bi yasa çıḳardı bi ḳanun, çalışıyosan çalışıyoŋ, çalışmıyosaŋ fakir sınıfına giriyoŋ.

Fakat ben burada Türklerin çoğunun ev sahibi olduğunu gördüm. O zaman Türklerin durumu iyi galiba?

---

[716] staj
[717] ek iş
[718] alışveriş yapmak
[719] iki sınıf birinci sınıf senzengin

şimdi ev sāyibi olan türKler var ya marḳ zamānında dedeleri babaları çalışdı, edindi, tuTdū için, şimdiki nesile mīras ḳaldıḳları için, şimdi bu zamanda bana bi genç çocuḳ göster, yirmi beş, otuz yaşlarında ev alsın da ben görīm. dedīm gibi hep ya babasından mīras ḳalmışdır, ya üç dört kardeş bir araya gelip öyle ev almışdır ama bu zamanıŋ şarTlarıyla bu eyro geldi geleli artıḳ esgi… ben meselā *ausbildung* yaPdıḴdan sōna işe girdim. aynı işimde devām ‿eTdim mesleyim üzerine. tek işim yetiyodu bana marḳ zamānında. sekiz sātim belliydi, işim aşım belliydi, tātilim hePsi belliydi. ama şimdi bütün gün çalışıyorsun haTdā ek işler yapannar bile var. günde iki üç işe gidenner bile var. yetiremiyo adam. emeKli insan, marḳ zamānında emeklilī vardı yetiyodu. ama şimdi yazıḳ adam ġazete daıtıyō, araba yıḳıyo, ne bilīm yerleri süpürüyō. yāni insannar artıḳ esgisi gibi deyil. maddī yönden çoḳ sıḳışġın bi durumdayız. türkiye dönme sebebi şu: zamanında tedbirini önlemini almışsınḏır. güvendīŋ işler vardır türkiyede. burda çalışmışlīŋ orda çalışmışlīŋ, orda emeKlilīŋi yatırısıŋ. orda da emeKlīm burda da emeKlīm derseŋ öyle geçinirsiŋ ama gençleriŋ ben türkiye kesin dönüş yaPcaḴlarına ḥiç ümīdim yoḳ. neden çünkü burda doup büyüdūmüz için, buranın sosyal hayātı çoḳ farḴlı.

Türk gençlerinin durumu nasıl size göre?

genşlēden ben memnun deyilim açıḴcası. birincisi her zaman ya ben ōle gördüm yetişdim bilemiyorum, biz babadan sayġıyla büyüdük, sevgiyle büyüdük, hoşgörüyle büyüdük. ama bu zamānın genşlerini bıraḳ undan sōna gelen *geneRasyon*u [generation][720] da görüyorum ben. tabi küçük *geneRasyon* ortanca *geneRasyon*a baḳıyo ondan özeniyo. ama genşlik de yaşlı çağa baḴsa. *die dRitte geneRasyon*[721] esgi *geneRasyon*a baḴsa biraz daha böyle… benim gözümde genşlik çoḳ şımartılmış, aşırı şımartılmış oranda. bu devlet yönünden olsun, ana baba yönünden olsun. biz böyle

[720] kuşak
[721] üçüncü kuşak

büyüdük onnar da böyle büyümesiŋ. biz yoĶluķ içinde büyüdük onnar da çeKmesin. almanya da şımarTdı. ķānun yönünden. her şey dā raa‿t. çalışsaŋ da para verrim, çalışmasaŋ da para verrim diyo. genşlik tabi nerde ķolayına varsa oraya ķaçıyo. çalışcām diyo benim alcām mayış bin, bin iki yüz eyro arası. çalışmadīm halde bunu bana devlet baba da veriyo diyo. hem kirāmı ödüyo, hem ceryanımı ödüyo. ben niye çalışayım iki yüz, üç yüz eyroya diyo. ayda iki yüz, üç yüz eyroya çalışmış olcaķ.

Peki siz niye çalışıyorsunuz?

ben on ‿ üç yaşında başladım çalışmaya. on ‿ üç yaşında ben herkes gibi oķula gidiyodum, marķ zamānında. *feRien job*ta[722] bi *getRänke firma*[723] var. orda babam çalışıyodu. buna paTronu sormuş bi işci lāzım āçil tanıdīŋ biri varsa hemen gelsiŋ çalışsıŋ demiş. o da demiş ki *ich habe ein sohn der ist dReizehn jahRe alt*[724]. onu getirebilirim. beni götürdü. beni oraya bi büyük *halle*nin[725] üsdüne ķoydular. dediler işin bu. on ‿ iki sāt. oķullar da tātil. on ‿ iki sāt günde çalışıyodum. bunu doķuz gün yaPdım. doķuz gün sōna firmanın sāyibi geldi, asıl paTron geldi. dedi, *steuer*[726] ķartın var mı, senin? dedim, o ne? bilmiyom *steuer* ķartın ne oldūnu bilmiyorum. *habe ich nicht* [727], yoķ. iyi dedi o zaman seni işden çıķarcāz dedi. yārın sabaḥ gel dedi *lohn*birodan[728] paranı alırsın. ertesi gün giTdim işde. adam bana elime bin ‿üç yüz marķ para saydı. doķuz gününe. günde on iki sāt çalışdım. bir, bir buçuk sāt *pause*[729] vardı, ōlen *pause*si derken on ‿ iki sāt hesaPlanıyodu, bin ‿üç yüz marķ para verdi bana alman. ondan sōna beş kardeşiz biz beşine de bölüşdürdüm. anneme babama biraz verdim. beş ķardeş, biraz kendime ayırdım, biTdi. ama onun tadı tuzu ḥāla damağımda. orda paranıŋ ķıymetini, çalışmanın, ekmeğin ne oldūnu orda annadım. ben zāten

[722] tatil işi
[723] içecek firması
[724] benim bir oğlum var o on üç yaşında
[725] hangar
[726] vergi
[727] benim yok
[728] maaş büro
[729] teneffüs

küçüklῡmden beri ōle alışmışım. yāni babam iyi güzel ḳazanıyo. ben yatῑm babamın parasını yiyῑm diyen genşlerden deyilim. on yedi yaşında *ausbildung*a başlayınca üç sene *ausbildung* yaPdım. ondan sōna o firmada altı yedi sene bi daḥa çalışdım. yāni doḳuz on sene çalışmışlῑm var o firmada. sōna bunnar beni işden çıḳarınca başġa firmaya tabi başladım çünkü ben gidip de devlet babaya… ben utanırım gidip de devlet babaya gencim bana işsizlik parası ver demeye ben utanırım. orda öyle çeşit insannar var ki onnarın sınıfına girmek benim ārıma gider. tabi yoḲsulluḳ kötü bi şey, hiç kimsenin başına gelmesin de ama çou da ābicim *faulheit*[730]. tembelliKden çalışmıyor adam çünkü devlet baba veriyo nası olsa ben niye çalışayım diyo. ben de bunnanan bir ‿ olmaḳ isdemedim, sıradan bi vatandaş ‿olmaḳ isdemedim. ben sorumluluḳ sāyibi böyle aylesine baḳan, evinde işinde gücünde olan biriyim. ḳazandῑmı yῑcem ḳazanmadῑm benim ‿ olmadῑ için zāten hiç el sürmedim. bu yüzden kendime dedim, *ich muß aRbeiten*[731]. insanı insan yapan aḲşam evine eKmēni götürendir. adamnıḳ budur. burda bizim bulundῡmuz bölüm *nordRein-westfalen*[732] eyāleti dedῑmiz işsizlik oranının çoḳ yüKsek oldῡ bi ḳıtadayız. meselā dou almanyaya giTdῑŋ zaman orda türkü ararsın, *bayern münih*[733] tarafları dedimiz orda türkü ararsın. burası *anderes bundesland*[734] orası. çoḳ nādir türk görürsün orda. neden bunnar zamānında ḳafayı çalışdırmışlar, bunnar biz *ausländer*lānan[735] ūraşamayız tertemiz biz kendi aramızda ḳalalım demişler. bunu zamanında tabi ki *nordRein-westfalen* eyāleti ḳabul ediyo. türKler de olsun, italyannar, her devleTden gelebilir. bu son zamannarda bu yoğun çingene göçmenleri üstüne eKlenince durum daha kötü oldu şimdik. adam avrupa birlῑ oldῡ için elini ḳolunu sallayıp geliyo buraya. gidiyo devlet babaya işte benim üç tāne beş tāne on tāne çocῡm

[730] tembellik
[731] çalışmalıyım
[732] eyalet adı
[733] şehir adı
[734] farklı bir eyalet
[735] yabancı

var, bunnara çocuḳ parası alıyo, işsizlik parası alıyo, kirāsı ödeniyo, ceryanı ödeniyo, ḳallofer parası ödeniyo. senin benim verdīm vergilernen devlet baba bunnarı ḳarşılıyo. benim yatırdīm vergiyi güzel yere harcasın tamam mı, elin çingenesine niye benim param giTsin. bu son on, on iki seneden beri avrupa birlī var. şimdi yunanisdan iflās eTdi, ispanya iflās eTdi. ābicim benim gibi küçük esnaf olsa baTdı dersin ama ḳosḳoca bi ülke nası batabiliyor? o başdakiler suriye savaşı nedeniyle gē yirmi zirvesi toPlandı. bunnar noldu yirmi kişi annaşamadılar. bu yirmi kişi yedi milyar insanı yönlendircez diye üraşıyo. ben de diyorum ki bunu tersine çevirsek de şu yedi milyar kişi yirmi kişiyi idāre eTse yönlendirmeye çalışsa dā ḳolay deil mi? iki bin on dört yılında dā çoḳ göçmen alçaḳmış, çingenelēden sōna suriyeliler de geliyomuş. *deutsche einRichtungen schulen, kRankenhäuser, altenheime*[736] bunnarı hep ḳapatıyolar, yıḳıyolar ya da tādilaTdan geçirip bu *asylant*lara[737] yer yapılıyor. burda *wedau*da[738], buraya on, on beş kilomeTre *container*ların içine o göçmenneri yerleşdirceKler, benim eve yaḳın. bi *neumühl*de[739] bi tāne *kRankenhaus* var. o *kRankenhaus* çoḳ uzun süreden beri orda. orayı şimdi ḳaldırıp çingenelere ev yapıyolar. bi de bi şey dā sölīm *berlin kReuzberg*[740] denildī zaman ilk aḴla gelen türKler oluyor. türKlerin türkiyeden fazla oldū bi bölge. türkiyede o ḳadar çoḳ türk yoḳ. diyolar ki bizim burda *weihnachten*[741] ḳuTlanmıyacak, taḴvimde bile *weihnachten* bile yazmayacaḳ. şindi çocūnu oḳula gönderdiŋ zaman türk alman sınıfı olsun, ḳarışıḳ olsun, sınıfda bi tāne müslüman olsa bile, olmasa bile *darf kein schweinefleisch gegessen*[742] okula getiremez, sınıfda yoḴsa oḳulda var.

Türkiye size göre nasıl?

[736] Alman kuruluşları okulları, hastaneleri, yaşlılar yurtlarını
[737] sığınmacı
[738] ilçes adı
[739] ilçes adı
[740] şehir ve semt adı
[741] Noel
[742] domuz eti yenmeyecek

gençlīmde bundan bi ķaç sene öncesi *hätte ich nie die idee gehabt nach türkei zu gehen, auf kein fall*[743]. ama şimdi böyle yavaş yavaş aķıl başa gelince şõle baĶdım zaman türkiyeynen benim yaşadīm almanyaya yaşanılacaķ yer tabi ki türkiye ama biraz dā *menschenRechte, soziales leben dann wäre alles süper. türkei wunderschönes land und urlaubsort. sonne wasser, meer… ja lecker essen* [744] burda onnarı özlüyoruz. babam annem izinde sıķ sıķ görüşüyoruz. onnarın niyeTleri orası ama biz burda oldūmuz için kendileri orda aķılları burda aynen bizim de öyle. biz de her gün orayı özlüyoruz. biraz önce dedim *menschenRechte, soziales leben*[745] dā iyi olsa hiç düşünmücez ḥemen giTcez. o zaman almanyanın hāline bana bir daha sor. şimdi burası yüzde ķırķı zāten bizim türk iş adamnarın elinde. bu da giTdiKce artıyo. almanna biraz kibirlidir, rahaTdır. temiz insanlardır. *sportlich*[746] olup temiz havayı çoķ seven bi millet. biz de tabī köyde yetişmiş büyümüş insannā oldūmuz için biz öyle onnar gibi düşünemeyiz. biz ķarnımızı doyuracaķ şekilde çalışırsaķ ne muTlu bize

Üç nesli karşılaştırırsanız ne dersiniz?

genel olaraķ baĶdīmızda babamın zamanı, babalarımızın zamānı biraz dā sıķıntılı. belki bizler ķadar şanslı olmayabilirler ama iş noĶdasında onnar bizden dā şanslıydılar. şimdi bizim *genaRasyon*[747] şanslı gibi ama deil. baķ yeni yasa geliyor, esgi haĶlar gidiyor. esgiden ben inşaTda çalışırkene *gefahRenzulage*[748] vardı. *schlecht wetter geld*[749] veriyodu. bu adam çalışmaķ isdiyo ama kötü hava nedeniyle çalışamıyor diye para veriyodu. onnar ķaldırıldı. sõna burda ev alannar kişi başına ben yardım ediyorum diyodu onu da ķaldırdılar. çocuķ paraları devlet önceden ilk iki senede yetişdirme parası

[743]hiçbir şekilde türkiye'ye dönme düşüncem hiç olmadı, asla
[744]insan hakları, sosyal hayat o zaman her şey harika olurdu. türkiye çok güzel bir ülke ve tatil beldesi. güneş su deniz… evet lezzetli yemekler
[745]insan hakları, sosyal hayat
[746]sportmen, sportif
[747]kuşak
[748]iş riski tazminatı
[749]olumsuz hava koşulları parası

da veriyodu. şimdi bunu da ḳaldırıyo. *elterngeld*[750] diye adını deişdirdi ve sādece birini veriyo ve de çoḳ az veriyo.

Trinkhalle işletmek nasıl?

benim yaPdīm bu iş *Risiko*[751]. mesela *kRank*[752] oldūn zaman *kRank* aldīŋ zaman işi ḳapaTmaḳ zorundasın. *tRinkhalle*yi[753] ḳapatacaĶsın. hastasın çalışamıyosun evde isdirāt eTceKsin. o zaman devlet sana para vermiyor, sigorta ödemiyor. altı hafda boyunca tek bi ḳuruş alamıyorsun. bi firmada çalışırsın; *kRankenschein, ein woche zwei woche dRei woche kRank*[754] alırsın *aber*[755] bu sefer işden çıḳarılma ḳorḳusu başlıyo o zaman.

[750]ebeveyn parası
[751]riskli
[752]hasta
[753]büfe
[754]vizite kağıdı bir hafta iki hafta üç hafta hasta
[755]fakat

Adı Soyadı: Can K. (Mersin)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 13
Derlemenin Yapıldığı Yer: Dortmund
Konu: Tanışma
Kaynak kişinin annesi Alman babası Türktür.

XXXV

Nerelisin Can?

……..

Wo wohnst du?

ich wohne da unten[756].

Nein, in der Türkei?

meRsı̄n.

Burda hangi okula gidiyorsun?

ich verstehe kein türkisch[757].

Warum?

papa hat mir nicht beigebRacht türkisch zu spRechen[758].

Welche klasse gehst du?

siebte klasse[759].

Kannst du überhaupt nicht türkisch Sprechen?

ja doch wenn ich bei oma bin[760].

Spreche mal ein bisschen Türkisch.

kann ich nicht gut. ich spReche nur sonntags bei mein oma. nich so bei andeRen. bei

mein fReunde spReche ich nur deutsch. ich kann sehr wenig. ich weiß zum beispiel wie

[756]orada aşağıda oturuyorum
[757]türkçe anlamıyorum
[758]babam bana türkçe konuşmayı öğretmedi
[759]7. sınıf
[760]evet, anneannemde olduğum zaman

mann hallo sagt[761], sēĺāmāĺeyk̂úm *oder*[762] meR̥aba. *dann weiß ich wie man tschüss sagt*[763], ḥādī göĺTs̄üş *glaube ich oder so*[764]. ḳapīyī ḳaba *weiß ich: mach die tür auf*[765] .

Kapıyı kapa ist mach die Tür zu

ja verwechsele ich immer[766] .

Was ist mach die Tür auf?

ā̃, aTc̓.

Wann warst du letzte mal in der Türkei?

ich war noch nie in der türkei[767].

Was macht dein Vater?

der ist nur in arbeiten immer nur arbeiten[768].

Was macht dein Mutter?

auch[769] .

Ist deine mutter Türke?

nein ist deutsch. papa ist türke, mama deutsch[770].

[761]iyi bilmiyorum. adece pazar günleri anneannemde olduğum zaman konuşuyorum. başkalarının yanında konuşmuyorum. arkadaşlarımın yanında sadece Almanca konuşuyorum. Çok az biliyorum. Mesela merhaba nasıl denileceğini biliyorum
[762]veya
[763]sonra nasıl güle güle dendiğini biliyorum
[764]böyle sanıyorum veya benzer
[765]biliyorum, kapıyı aç
[766]evet her zaman karıştırıyorum
[767]şimdiye kadar daha hiç Türkiye'de olmadım
[768]o sadece işte sadece çalışıyor
[769](annem) de
[770]hayır Alman. Babam Türk annem Alman

Adı Soyadı: Tuna Y. (Aydın)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 10
Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Kırk Haramiler

XXXVI

Bana okuduğun kitabı anlatır mısın?

kitabın adısı mı?

Evet

fReundschaftsgeschichten[771].

Ne anlatıyor kitapta?

fReundschaft[772] bo͞le ē *ich habe ein fReund und ich mache mit ihm fReundschaftssachen. zum beispiel spielen, spazieRen gehen und zusammen arbeiten und fahrRad fahRen*[773].

Sadece bu kitabı mı okudun?

nein[774], dā başġa kitap da *lesen*[775] yaPdım.aĺī babā da oḳudum şey oḳudum *schlümpfe*[776] oḳudum.

Bana Ali Baba'yı anlatır mısın?

ä aĺī babānın çiflīsi vā sona ineK̂lā̄ vā ördeK̂Ĺā̄ vā. anesi vā babası vā. anesī ona söylüyo ineKden süt al, doŋuzları yíḳa, yumurta aĺ. aRḳadaş̄Ĺanna oyna, dışara git. bi de *vierzig Räuber*[777] da vādı.

O hikaye nasıl?

vierzig Räuber vādí. bi de *eine war der anfühRer, hatte ganz viel schatz im wald weil er immmer die leute die im dorf leben alles wegnimmt. er sagte sein vierzig Räuber die*

---

[771] arkadaşlık hikayeleri
[772] arkadaşlık
[773] benim bir arkadaşım var ve ben onunla arkadaşlıkla ilgili aktiviteler yapıyorum mesela: oynamak, gezmeye gitmek ve birlikte çalışmak ve bisiklet sürmek
[774] hayır
[775] okumak
[776] Şirinler
[777] Kırk Haramiler

sollen alles wegnehmen. vierzig Räuber haben alles genommen was die leute haben und die sollen arm sein und deswegen hat er ganz viel geld und sein schatz ist in einem tünel dRinnen. da sind so zwei gRoße steine. sie öffnen wenn man das sagt: sesam öffne dich. und eines tag hat ali baba als sie im wald war das gesehen. als die Räuber da weg waRen hat ali baba das zauberspRuch gesagt: sesam öffne dich und die steine Rollen neben. dann ist ali baba Reingegangen und danach hat er diese schatz gesehen und hat er sack geholt und danach hat er geld säcke gemacht[778].undan sona *hat er gedacht, bald kommen die Räuber zuRück*[779].

Türkçe devam edebilir miyiz?

bän bilmiyom ċoḳ bilmiyom. aĺī babā ḳırḳ ḥīsız vādı. aĺī baba vādı, o faḵirdi ve bi dane ḳıs cocūsu vādı. bi de ḳaRısı vādı. bi de neydi yā? eşşeKsi de vā. bi de ondan sonna ḳīḳ ḥīsızĺa *immer*[780] onnar para yoḳ diye *arm*lar[781] diye esiyet ediyola para ġazanıyola. *dorf*dakinnerin[782], *alles was sie haben*[783], paralarnı *schmuck*larnı[784] alıyola. *da gab es zwei steine*[785] yuvarlaḳ böle. *sesam öffne dich*[786] diyo, ondan sonna aç̄ılyo. burda ċoḳ paralar vādı. ḥer saman bō̄le *sack*lara[787] *geld* dolduruyola *schmuck* dolduruyola, buraya ḥäb böle getiriyola. aĺī baba gördū̄. o da *sesam* aT̄c̄ıl dedi. o saman paralar gördü yanna *korb*[788] almışdılar. iç̄ine paralar ġoydular. aḴlına geldi *bald kommen die Räuber*

[778]biri liderleriydi. ormanda çok hazinesi vardı çünkü o daima köyde yaşayan insanların her şeyini alıyordu. Kırk Haramiler'ine her şeylerini almasını söylüyordu. Kırk Haramiler neleri varsa aldılar ve onlar fakir olmalıydılar bu sebepten onun çok parası var. Onun hazinesi de ormanda bir mağarada. Orada iki tane büyük taş var. O taşlar eğer biri: "Açıl susam açıl." derse açılıyor. Ve bir gün Ali Baba ormandayken bunu gördü. Haramiler gittiğinde Ali Baba sihirli sözü söyledi: Açıl susam açıl ve taşlar yan taraflara yuvarlandı. Sonra Ali Baba içeriye girdi ve bu hazineyi gördü veo çuval aldı geldi ve para çuvalları hazırladı.
[779]Haramiler'in yakında geri geleceğini düşündü
[780]her zaman
[781]fakir
[782]köy
[783]neleri varsa hepsini
[784]mücevher
[785]orada iki tane taş vardı
[786]susam açıl
[787]çuval
[788]sepet

zuRück[789]. çıĶdı, *danach hat er gesagt sesam*[790] ķapaĺ. *danach* ķapaĺdi. eve giTdi ġarsı dedi u paralar ne? şeyden aldım, *vierzig Räuber*dan aldım. undan sonna söyledi hemen *verstecken*[791] yaPdı. undan sonna hemen ġarsı *geld nehmen*[792] yaPdı. paradan verdi babasına da. babası ġarsının *einkaufen*[793] yaPmaya giTdi. *die Räuber haben im bazar das gesehen*[794]. onu evsine ġadar *folgen*[795] yaPdıla. babası *hat gesagt*[796] aĺi baba verdi. *Räuber*la aĺi babanın evsini ōrendiler. evsinin ġapısına *kReuz stReichen*[797] yaPdıla. aĶ̄şam olunc̄a aĺi baba, *hat das gesehen*[798], bütün ġapılara *kReuz stReichen* yaPdıla. *Räuber*la bunu ĝörünc̄e ş̄aşdı ama *anfühRer hat jedes haus gefRagt und hat*[799] aĺi babası evsi örendi. aĶ̄şam aĺi babanın evsine giTdi. onnar bilmiyodu onun *anfühRer* oldunu. ġaRsı yemeĥ ḥazīladı. *die hatten kein ahnung wer der man ist*[800]. ġızısı annadı onun ĥótü oldunu. *kühlschRank*dan[801] *öl*[802] aĺdı. onu Sēr yaPdı. adam *schwindlig*[803] oldu. ondan sonna hePsine o Sērden verdile. hePsi bayıldı. aĺi baba *Reich*[804] oldu. ġızısı da *heiRaten*[805] yaPdı . *ende*[806]

[789] birazdan Haramiler geri gelir
[790] sonra o susam kapan dedi
[791] saklamak
[792] para almak
[793] alışveriş yapmak
[794] Haramiler bazarda bunu gördüler
[795] takip etmek
[796] dedi
[797] çarpı işareti boyamak
[798] bunu gördü
[799] liderleri her eve sordu ve
[800] adamın kim olduğundan haberleri yoktu
[801] buzdolabı
[802] yağ
[803] bayıldı
[804] zengin
[805] evlenmek
[806] bitti

Adı Soyadı: Sebahattin A. (Samsun)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 13
Derlemenin Yapıldığı Yer: Düsseldorf
Konu: Hansel ve Gretel Hikayesi

XXXVII

şimdĭ *geschwister*[807] vardı. onĺa *aRm*dı[808] anne babası. annesi ölmüşdū̆. *stiefmutter*sı[809] var. şimdi̯ o *stiefmutter* o çoşuĶĺari sevmiyodu. ḥäb isdiyodū adamı aTsın evden böle. o zaman *wald*da[810] bıraĶdiĺar ama onnar häb gelebilyodū. o zaman bi kere yapamadíĺar *weil* ḳuşĺar yemek yedĭ.onnar eKmek *verstReuen*[811] yaPdıĺar, *damit sie zu hause zuRück kommen können*[812]. ama ḳuşĺar yedĭ. ondan sonna ġayboĺdúĺar. ḥäb yürüyoĺardi. bi ev ĝórdüler. o zaman orda bi yaşĺí ġadın vardı. *das haus war von essen, süßigkeiten*dandı[813].o zaman onnar gírdĭ. onnar bilmiyodu o ġadın *hexe*[814] ve ḳadın ilik̂ yabyodū *dick*[815] oĺsunna diye. yemek̂ isdiyodu onnarı. o zaman *hänsel*i[816]ĝa̯liba bi *käfig*e[817] ġoydu ve häb yemek̂ verdi. o zaman bi zaman *hänsel* bi *knochen*[818] alyodu. *hexe* häb elisini ĝórmek isdiyodu baĶmaḳ isdiyodu näḥ ġadar *dick*. o da häb bi *knochen* aĺdĭ. *hexe* de zaneTdi hiş *dick* oĺmuyo. ardıḳ *dick* oĺmasa da *essen*[819] yaP̄c̄aḳ *weil sehr hungRig*di[820]. *hänsel*i *topf*a ġoycaĶdı[821]. *gRetel*a[822] dedĭ, *ofen*ı[823] şışaḳ yap yani yaḳ. o da dedi bilmiyom nasíĺ. o zaman o *hexe* baĶdı nasíĺ, oĺyo mu? o zaman o da ic̄̄ine girdi.

---

[807]kardeşler
[808]fakir
[809]üvey anne
[810]orman
[811]serpiştirmek
[812]eve geri dönebilmek için
[813]ev yemekten, şekerlemeler
[814]cadı
[815]besili, şişman
[816]özel ad
[817]kafes
[818]kemik
[819]yemek
[820]çünkü çok acıkmıştı
[821]Hansel'i tencere
[822]özel ad
[823]fırın

hämen *gRetel hat das tür zu gemacht und geschlossen*[824]. o zaman *hexe* yandı. bi *gans*[825] vardı onu eve götürdü ve *Reich*[826] oĺduĺa ve *stiefmutter*sı da ölmüşdü.

[824]Gretel kapıyı kapattı ve kilitledi
[825]kaz
[826]zengin

Adı Soyadı: Muhsin T. (Denizli)
Doğum Yeri: Türkiye
Yaş: 41 (1981'de Almanya'ya gelmiş)
Derlemenin Yapıldığı Yer: Duisburg
Konu: Hatıra

XXXVIII

tuTdu bana şef, *fõābayter* [vorarbeiter][827] meKdup verdile. meKdubu açdım ben. yarın sāt om ‿birde *personaPtayluŋa* [personalabteilung][828] gidecem. ben diyom arada sırada ḳontu̱rol eTceKlē bizi hani bāzen ediyolar. oraya gidiyom baḳıyom beş ‿ altı tāne adam duruyo. hadi biri cüzdanı ḳaybeTdī adam, biri sāit, alman var *furmanek*[829], bilmem neler var. bu *furmanek* dedīm çocuḳ da alman, bizim oldūmuz yerden bizim o tarafın *tẖsen*in [Thyssen][830] içinde *lohntüte*yi[831] hallediyo, çocuḳ *lohntüte*leri yazıyo bilgisayardan. çou‿ bōle şefler, *mayster*ler [meister][832] el ‿ üsdünde tutuyo. *kompüter*de [computer] [833] manyān teki. hani derler ya *typisch ḳompüter*den[834] anlayan gözlüKlü bi cins. manyaḳ biri. ula tuTduḳ herkez giriyo içeri. hani di‿o sen gel, giriyo. on daḴġa sōna onu ça‿ırıyo. girdim ‿ içeri *hallo*[835] dedim. bizim *fõābayter*lā felan hePsi orda. şefler *incenör*ler [ingenieur][836] diKġatimi çeKmedi. *hallo hallo* atıyom şimdi dedi bana ayın om ‿beşinde no‿ldu dedi bana. ayın om ‿ beşinde no‿ldu? ben sandım başġa bi şey sorceKlē bize. *gewerkṣaft* [gewerkschaft] [837] felan var. siz dedi vince çıḴmadınız mı, dedi. no‿ldu dedi. sōna dedim ulan erken ġaşdım ben u zaman eyvāh. hani yarım sāt erken ġaşdıydım. bi yazı çıḳardı bu yazıyı sen mi yazdın dedi. *fõābayter* da urda. dedim *nein*[838]. dedi nerden

[827] ustabaşı
[828] personel servisi
[829] özel isim
[830] firma adı
[831] maaş zarfı
[832] usta
[833] bilgisayar
[834] tipik bilgisayar
[835] merhaba
[836] mühendis
[837] işçi sendikası
[838] hayır

mālum dedi senin yazmadīn. dedim ben vince geldim, yazılar vardı *fōābayta*ya söyledim. sen dedi kimi *ablösen*[839] yapıyon, dedi. ulan *ablōza*yı [ablösender] yüzlēni görmüyon ki adamın. üç vardiya ya, ē dedim biriydi dedim. böyle yapıyom. hatırlamadım dedim. ḳonuşurken şurdan burdan derken anasını satīm yoḳ aḴlıma gelmiyor *ablōzer* [ablösender]. beni dedi ki *fōābayter* bu dedi beni telefon aşdı dedi. ben giTdim dedi. resimleri çeKdim dedi. bi şe yoḳ dedi, bunun dedi bi şēsi yoḳ dedi. ben çıḴdım. dediler beni dışarda beKle. ābi içeri giren dışarda bekliyo. kimse birbirinnen ġonuşmuyo. zırt bırt herkez girdi çıḴdı. herkezi içeri çaırdılar. herkezi dizdiler. taḳ, saydı içerdele. *hedrik* [Hedrich][840], yazıyı sen mi yazdın, dedi. saıt *nein* dedi. ne dedi biliyon mu? bu yazdı dedi, beni gösderdi. adam dedi bu yazsa dedi ne çıḳarı var, niye kendini şiḱāyet ‿eTsin dedi. vinşde yazıya. *vayz* [weiβ] *ich nicht*[841] dedi. şef dedi ki sen dedi bundan bi sene önce yazı yazāken yaḳalandın dedi. dosyayı çıḳardılar. anasını satīm şunu yazāken yaḳalandın, sıpıreyle mıpıreyle felan. bizimki ġıPġırmızı. bi de öyle bi dedi ki t... dedi yazamaz dedi. baḳ benim haberim yoḳ dā. vinş dedi ōlen dedi *stillgelegt*miş[842]. benim *fōābayter* dedi ya *stillgelegt*miş. *ablōza*yı felan ġarışdırdı. iyi bi şe yoḳ dedilē, anasını satīm *ġut* [gut][843] dediler, biz çıḴdıḳ o ġaldı. ama ardan bir hafda felan geşti. bōle sabaḥ. gececiyim ben. bende her zaman sarıḳ vardı, poşe. ondan vardı bende. *tor* [tor] *sieben*[844] de arḳa tarafda. burdan *rātaws* [rathaus][845] ġadā ev benim. işe gidip geldim sabaḥ. ordan ġaste aldım, *bıröçin* [brötchen][846] mi ne aldım. arḳamdan biri dedi ki bana baḴsana dedi. şōle bi döndüm, ana benden ufaḳ bi adam. ana adam yanında üş dört tāne dā adam var. uyḳu sersemiyiz ya, ben bi baḴdım anasını satīm her tarafda ḳominislē dolmuş. ….. ġodūmun dedi, yüz ġarası dedi bana şamarı bi çaḴdı

[839]birinin görevini devralmak
[840]özel ad
[841]bilmiyorum
[842]kapalı, yatan
[843]iyi, tamam
[844]7 numaralı kapı
[845]belediye
[846]bröçin

bana. hayatımda hīç şamar yimedim, babamdan bile toḳat yimedim. diş döküldü sandım. sana ne lan dedi milletin yazısından mazısından. tamam ābe felan diyom, bi dā olmaz diyom. ben yol arıyom şimdi, duymazlıḴdan geliyom. dur dedi nereye gidiyon sen. ama ben hiç arḳama baḴmıyom. aradan bi gün mü iki gün mü geşdi, bizim orda cāmide cumā namazını ġıldım tesbiḥ çeKmedim fır çıḴdım. ordan gidicēm onnān dernē de orda. orda ġırmızı ışıḴda beKliyom. ben dernē mernē unuTdum. ana bi baḴdım emmim gine ġarşımda. o zaman iyi tanıdım. o gün gececi oldūm için gözlēmi açamıyodum sabaḥ sabaḥ. lan dedi, it dedi, sen utanmıyon mu dedi dernēn önünden geşmē dedi. abī yanlışlıḴla oldu diyom bi yandan gözüm ama lambada. bi baḴdım ḳarşıda *parkpılats*ta [parkplatz][847] emmilerim duruyo. abi dedim sen yannış annıyon. ben dedim, benim amacım kimseyi şikāyet deyil ama bi gözüm de ışıḴda. yayaya yeşil yanınca bi ġoşdum. *burukhawzen*a [Bruckhausen][848] gidiyo gibi yaPdım. ḳorḳu sardı beni. bunnā beni her gördüKleri yerde dövceKler diye düşünüyom. bōle ġalın bi boru kesdim. çantanın içine ġodum. onnan geziyom. bi de her zaman saımı solumu gözeTliyom. bi ses duydum mu şüpe ḳapıyom. bana toḳat atan emmim *mannesmann*da[849] bi yerde çalışıyomuş. araşdırıyom soruyom buldum. alinin *ṭirinkalle* [trinkhalle][850] var ya onu geçince ilk bināda oturuyo. dedilē bana yarın sabaḥçı. arabada beKliyom ḳapısının önünde. yanımda iki kişi var. ḳapıdan çıḴdı. adamın ismini bilmiyom ya aynı bana yaPdī gibi, len dedim bi döndü, bi ḳafa aTdım buna, pat yerde. abi dedim ben sana nāPdım yā! o demir boruyu çıḳardım bi vurdum. demir boruyu kesdīm yer şey ġalmış.. vurdūm yerlerde kesiKler oldu hep. adam baırıyo. adamın ġarısı çıḴdı. ben de adamı teḥdit eTdim, dā görüşcez dedim. oymuş. bi dā bana musallat olmadılar. bāzen görüşüyoruz baḳıp geçiyola. bōle bi anımız olmuşdu.

[847]park yeri
[848]semt adı
[849]şirket adı
[850]büfe

Adı Soyadı: Esma V. (Ankara)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 9
Derlemenin Yapıldığı Yer: Düsseldorf
Konu: Yaz Tatili

XXXIX

bän annaTmaḳ isdemiyom, bän tüṚKc̄äḥ bilmiyom, *ich kann nicht türkisch*[851].

Anlatabildiğin kadar oldu mu?

soll ich türkisch sagen[852]*?*

Evet.

aber ich kann nicht[853] tüṚKc̄äḥ .

Tamam anlatabildiğin kadar anlat.

*schloßbeRg*a[854] *gehen*[855] yaPdıḥ. bi de *wasserRutsche*[856] vardı. *Rutschen*[857] yaPdı bän. orda c̓oḳ yüsdúḵ̂. *wasserwunderland*a[858] giTdi bän. *achterbahn*[859] var ama bän ona binmäḵ̂ isdemiyodu. *ich darf nicht daRauf. ich bin zu klein. nur wasserRutsche*ye[860] bineḥbilirdim. c̓oḳ *nass*[861] oĺdu bän. bi de *eis gab es*[862]*.* bi de *viel pommes*[863] ama paraĺa dīl, *kostenlos*du[864]. *alles kostenlos*[865]. bi de *autoskooter gab es*[866]. c̓arpişiyoĺadı. bän

[851]ben Türkçe bilmiyorum
[852]Türkçe mi söylemeliyim
[853]fakat ben bilmiyorum
[854]yer adı
[855]gitmek
[856]Su kaydırağı
[857]kaymak
[858]su dünyası
[859]Lunapark treni
[860]benim binmem yasak ben küçüğüm sadece su kayağı
[861]ıslak
[862]dondurma vardı
[863]çok patates kızartması
[864]bedava
[865]her şey bedava
[866]çarpışan araba vardı

12 binmedi. bi de *kaRussel gab es* [867], anne bindi. bän binemiyodu, bän küşüKdü. *das ist so*

13 *hoch ich habe hoch angst*[868]. bi de küşük *kaRussel gab es*, bän ona bindi.

[867] atlıkarınca vardı
[868] o çok yüksek benim yükseklik korkum var

Adı Soyadı: İrem Nur Ö. (Nevşehir)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş:11
Derlemenin Yapıldığı Yer: Düsseldorf
Konu: Yaz Tatili

XL

türkiye uşdūḫ. ondan sona *abend sind wir angekommen*[869]*.* o saman *groβmutter*da [870] ġaĺdıḳ, nevşe͡irde. onda sona uyuduḫ, ḳaḫdıḫ, yüsme ḥawza giTdik. *zwei stunde haben wir geschwimmen*[871]*,* awanosda. *danach*[872] gülşe͡ir giTdik. *da haben wir auch bisschen gespielt*[873]. aḲşam oĺdu. bu ġadar.

Türkiye'de ne kadar kaldınız?

sechs woche[874]*.*

Almanya'yı özledin mi özlediysen neyi özledin?

ja, die schule[875]*.*

[869]akşam geldik
[870]büyükanne
[871]iki saat yüzdük
[872]sonra
[873]orada da biraz oynadık
[874]altı hafta
[875]evet, okulu

Adı Soyadı: Ayşenur T. (Aksaray)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 11
Derlemenin Yapıldığı Yer: Düsseldorf
Konu: Yaz Tatili

XLI

e ben önce *berlin*e giTdim. orda benim *tante*[876] var. *diRekt* benim *tante*nin evin yanda böle bi tane ḥayvanbaccesi var. yenkemin evde baĺķonu var. *da habe ich immer löwe*[877] falan göryom camdan. ondan sona *berlin*den sona türkiye giTdiḱ. türḱiyede de ben abimlen pāĶdayken dedem ölmúş.

D.1: nasıĺ oĺdu ġazā mı geTşirdi.

nein so auch nicht. mein opa war neunzig jahRe alt[878]. ondan sona *gRoßmutter*ya[879] giTdiḱ. orda ben adam gördüm. *kaRRe*ynan[880] yoĺún ortasında böle arabaĺar geTcer ya, bi oraya gidiyo bi buraya gidiyo. arabaĺar nerdese ona carPcaĶdı. ondan sona otele giTdik. üş sat beKledik *bis unseRe zimmer sauber wird*[881]. sidedeydi ora. side bi tane üĺḱe, türkiyede bi tane üĺḱe. *pool*[882] yoĶdu ama *sonnenbank* ve *see*[883] vardı. bi de antaĺya giTdik anemin bi arķadaşı var onda ķaĺdıķ. annem arķadaşının ķızı da yeni dömuş. ķucama aĺdım. ondan sona aĺmanya geĺdik annem ev anaḥdarı ķaybeTmiş. ama annem dedi aTcabildik diye. *wir haben viel erlebt*[884].

[876] teyze, hala, yenge
[877] oradan ben daima aslan
[878] öyle de değil. Dedem doksan yaşındaydı
[879] anneanne
[880] el arabası
[881] odamız temizleninceye kadar
[882] havuz
[883] güneşlenme bankı ve deniz
[884] çok şey yaşadık

Adı Soyadı: Lora K. (İstanbul)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş: 10
Derlemenin Yapıldığı Yer: Düsseldorf
Konu: Yaz Tatili

XLII

ich möchte auf deutsch erzählen. eine woche hatte ich schwimmen und dRei woche stadtRanderholung. nur für kinder[885]. c̄oḳ ġuzeldi. *da haben wir bisschen gespielt. da gab es zirkus zelt und zwei gRoße tRampolin*[886]. *sehr gRoß*[887] bölä *fußballplatz*[888] vardı. *ausleihe zelt*[889] vardı. bän *bumeRang ausleihen*[890] yaPdım. *du schReibst dein name dann nimmst du*[891]. böĺä aTdım c̄oşuḳa geldi. biras aradı *und hat bisschen geblutet und dann*[892] bän *zirkus*a[893] giTdim. ḳorḴdum. *da habe ich mich versteckt. betReuer*[894]geldi.

[885] Almanca anlatmak istiyorum. Bir hafta yüzme ve üç hafta kenar mahalle eğlence etkinliği programı vardı. Sadece çocuklar için.
[886]Orada biraz oynadık. Orada sirk çadırı ve iki büyük trampolin vardı.
[887]çok büyük
[888]Futbol sahası
[889]ödünç eşya alınabilen çadır
[890]bumerang ödünç almak
[891]adını yazıyorsun sonra alıyorsun
[892]ve biraz kanadı ve sonrasında
[893]sirk
[894]orada saklandım. görevli

Adı Soyadı: Eyşan A. (Niğde)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş:9
Derlemenin Yapıldığı Yer: Düsseldorf
Konu: Yaz Tatili

XLIII

Eyşan sen neler yaptın tatilde?

bän uTç̄aḴda bindik. istanpuĺa giTdik. istanpuĺda bi yatmaḳ zamanı ḳaĺdıḳ. o zaman yarın antaĺya giTdik. antaĺya ḥoteĺdi, burç̄ ḥoteĺ. güsel yemek vardı: *blumenkohl*[895] vardı; *kartoffelauflauf*[896], *pfannkuchen*[897] ama bäbäḵ̂ĺere cici bäbäḵ̂ vardı.

bi gün ḥoteĺde bi şe unuTduḳ. uTç̄aḳa bindik. *unsere koffer war verloren*[898], ç̄anta ḳayıPdı. uTç̄aḴĺa istanpuĺda aĺmadıĺa.

Sizin bavulunuz mu kayboldu?

ja[899] baba ama türkiyede. *jetzt*[900] ḥoteĺde. *und weißt du*[901] uTç̄aḴda *eis*[902] vedile.

Türkiye'de ne kadar kaldınız?

vier wochen[903].

---

[895]karnıbahar
[896]fırında patates grateni
[897]gözleme, krep
[898]valizimiz kaybolmuştu
[899]evet
[900]şimdi
[901]ve biliyor musun
[902]dondorma
[903]dört hafta

Adı Soyadı: Halit M. (Niğde)
Doğum Yeri: Almanya
Yaş:10
Derlemenin Yapıldığı Yer: Düsseldorf
Konu: Yaz Tatili

XLIV

Halit bana tatilde ne yaptığını anlatabilir misin?

ich möchte nicht türkisch, ich kann nicht gut türkisch sprechen[904] .

Biraz dene, versuch mal bisschen.

ben türkiye giTdim. nīde geşdim. türkiyeden sona nīde geşdim. orda benim *opa*[905] var. gülşē paṚḳa giTdik.

Ne parkı?

auf deutsch lunapark[906].

Tamam devam edelim.

da habe ich autoskooter gefahRen[907]. tüṚKc̄e bilmiyom ne demek. *mama*[908] bana *geschichte erzählen*[909] yaPdı. annesi *ein meter lang schal machen*[910] yaPdı. *danach dann hat man den helm an und dann*[911] .

Türkçesi ne?

ich weiß auf türkisch nicht[912].

Anlatabildiğin kadar

ḳafa arḳaya ḳoyyon ya *schal*[913] iki kere ḇoazına dolaşdı, ḳafa ḳopdu. benim anne annaTdı. gerşek olmuş.

---

[904]Türkçe anlatmak istemiyorum, Türkçe iyi konuşamıyorum.
[905]dede
[906]Almancası lunapark
[907]orada çarpışan arabaya bindim.
[908]annem
[909]olay anlatmak
[910]bir metre uzunluğunda atkı
[911]sonra kaskı takmış ve sonra
[912]Türkçesini bilmiyorum
[913]atkı, kaşkol

Adı Soyadı: Hasan S (Kayseri)
Doğum Yeri: Almanya
Derlemenin Yapıldığı Yer: Berlin
Yaş: 24
Konu: Taksi Ehliyeti

XLV

Ne iş yapıyorsunuz, kendinizi tanıtır mısınız?

adım hasan, yirmi dört yaşımdayım, şu anda taĶsi ēliyetine başladım taĶsi ēliyeti yapıyorum. taĶsi ēliyetim onu yaPdıĶdan sōna taĶsi şöförü olabiliyorum. iki *pRüfung*[914] var. bi *schRiftliche*[915] bi de *mündliche pRüfung*[916] var. onlara çalışıyorum.

Taksi ehliyeti almak için neler yapmalısınız, şartları nedir?

man muss zwei jahRe fühRerschein besitzt haben[917] ve bi de poan sistemi var, ēliyet poanı. o da en fazla *fünf punkte*[918] falan olması lāzım. undan sōna *kannst du dein taxischein machen*[919].

Normal ehliyet sınavından farklı olarak neler gerekiyor, hangi sınavlara giriyorsunuz?

normal ēliyeTden farĶlı.*musst du ganze berlin wissen*[920] bütün berlini ezberlemen lāzım *hotels, kRankenhäuser*[921], üniversde olsun, semTler olsun hePsini *adRessen*[922] hePsini bilmen lāzım. işde *schRiftliche pRüfung* var otuz tāne soru geliyo. *dReißig minuten hast du zeit*[923]. üç hata yapabiliyosun. müsāl *berliner stRasse*nen[924] başı sonu. yazı hatası da var. yazı hatasında diyo, *nach dem fünften buchstaben akzeptieren die den fehler* [925]. ilk

[914] sınav
[915] yazılı
[916] sözlü sınav
[917] iki yıllık ehliyeti olması lazım
[918] beş puan
[919] taksi ebelgesi alabilirsin
[920] Berlin'in her tarafını bilmelisin
[921] otelleri, hastaneleri
[922] adresleri
[923] otuz dakika süren var
[924] Berliner sokağının
[925] beşinci harften sonra yanlışı kabul ediyorlar

beş harfi dōru yazarsan ondan sōna diyolar ki tamam *ist kein fehler*[926]. otuz tāne soru geliyo. *dReißig minuten zeit dRei fehler*[927]. ondan sōna, onu geşdiKden sōna bi de *mündliche pRüfung*[928] geliyo. önce bi ġonuşuyolar senle ķafanı ġarışdırıyolar. ondan sona diyolar ki sana *sind sie beReit*[929]? evet, diyosun. ondan sona diyolar sana, beni *neuköln*den[930] al *spandau*a[931] götür. en ķısa yoldan gitmen ĺāzım. atıyom üç yüz metre uzaTdın *zweite fRage stellen*[932] yapıyo. zāten iki soru soruyo. *zweite frage*da[933] da iyi güzel en ķısa yoldan gidersen üçüncü soru da sorabiliyo. ilk ikisinde uzatırsan, uzun yol ġullanırsan, diyo ki *komm nach vier wochen wieder*[934].

Navigasyon kullanmanıza izin vermiyorlar mı?

hayır, *mus du alles in kopf haben*[935]. ēliyet alırken *alles mus du auswendig wissen*[936]. ama aldıĶdan sōna isder *navi*yle[937] sür.

Herkes taksi ehliyeti alabilir mi?

evet, her isdeyen yapabilir de ama *viele deutschen machen das nicht*[938]. almannarın gençleri şey yaPmıyo isdemiyo. çünkü almanya *hartz vier*[939] veriyo. yāni işsizlik māşı veriyo. türKler dā çounluĶla yapıyor taĶsi ēliyetini

Taksi ehliyeti almak zor mu?

evet baya zor. normal ēliyet yaPmaĶdan *ist viel schwieRiger*[940]

Normal ehliyet nasıl alınıyor, zor mu, süresi ne kadar?

---

[926] yanlış değil
[927] otuz dakika süre üç hata
[928] sözlü sınav
[929] hazır mısınız
[930] Berlin'de bir ilçe adı
[931] Berlin'de bir ilçe adı
[932] ikinci soruyu soruyor
[933] ikinci soru
[934] dört hafta sonra tekrar gel
[935] hepsi kafanda olmalı
[936] hepsini ezbere bilmelisin
[937] navigasyon
[938] Almanların çoğu bunu yapmıyor
[939] bir çeşit sosyal yardım türü
[940] çok zor

ist kinderleicht[941]. sana bi *usb stick*[942] veriyolar. *fRagebogen*ler[943] içinde. isdedīn zaman *schRiftliche pRüfung*a gidiyon. *schRiftliche pRüfung* ġazandıĶdan sōna *farstunde*lere[944] başlıyon. *fahrstunde*den sōna *pRüfung*...

Direksiyon sınavları nasıl oluyor?

gece *far*ı [fahrt][945] var. *autobahn far*ı var. bi de *überland far*ı var. ben normal ēliyeti ķazandım. iki yıl oldu. şimdi *nur taxischein, da muss ich nur pRüfung abgeben*[946]. ondan sōna *fertig*[947].

[941]çok basit
[942]usb bellek
[943]soru
[944]direksiyon dersleri
[945]sürüş
[946]sadece taksi belgesi orada da sadece sınavı vermem gerek
[947]bitti

YAZILI METİN

III. Kuşaktan Toplanan Yazılı Metinler
Metin Numarası: 1
Yaş: 16
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Ileride cerrah olmayı cok istiyorum çünkü insanlara değer veriyorum. onları cok ama cok 2.sağlıklı görmek istediğim icin.

3.Kısa bir süre önce Ahmet ile Thoması birlikte oturduğu yerden ayırmıslar. Onlar hep 4.konusuyorlardı, hiç dikkat etmiyorlardı ve hep derslerini yapmayı unutuyorlardı. Simdide 5.ikiside baska masalarda oturuyorlardı ve ikisinden biri sol duvarın orda oturuyordu, öbürüde 6.sağ tarafta oturuyordu. O yüzden ikiside yeni birlikte telefon konusuyordu. Thomas 7.gülüyordu ondan dolayıda Ahmet gülme krizine girdi ve kafası kirmizi oldu.

Metin Numarası: 2
Yaş: 15
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Büyük bir Aileyiz. 4 kardeşiz. Gezmeyi severiz. Ailecene Dizi izleriz, misafire gideriz.

2.Sinan 7. Sınıf alman okuluna gidiyor ve bir gurbetçi. Çok iyi futbol oynama nedeniyle 3.çocuklar onla samimileşir. Nasil olduysa Sinan bütün Sinifda kileri döver. Sinan'dan dalga 4.geçtiler, çünkü almancasın'da problem var.

Metin Numarası: 3
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 9 yıl

1.Biz kücük bir aileyiz. babam, annem ve iki ablam var. biri 1 bucuk sene önce evlendi. 2.Benim en samimi arkadasım 14 yasında ve ayni sınıfa gidiyoruz. İleride yapmak istediğim 3.meslek anaokulu, neden mi cocuklarla iyi anaştiğim için. Tatilde Türkiye'ye gitmek isterim 4.hem akrabalarımın yanına gitmek isterim hem de tatilik yerlere.

5. Dünyayı düzene koymak

6.Bir küçük çocuk babasının yanına geldi ve onunla oynamak istedi. Ama onun zamanı yoktu 7.oğlanla oynamaya ve oynamaya hali yoktu. Ama neyle meşgul olmasını düşünüyordu. 8.Gazetete karısık bir ayrıntı buldu dünya üzerine. Bu fotoğrafı kesip küçük kücük parçalara 9.ayırdı. Ve bu sor Puzzle oğluna vererek düşündu bunla baya bir meşgul olur diye. Ve oğlan

10.bir köşeye oturup Puzzle başladı. Dakikalar sonra oğlan babasının yanına giderek bitirdini 11.gösterdi.

Metin Numarası: 4
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Heivanlar düşünüyodular nasıl hırsızları Çıkarcaklar diye. Sonunda bir illaç buldular. Eşek 2.iki ayağının üzerinde durup Pencereyi tutuyor sonra köpek eşeğin sırtına hopliyor kedi 3.onların üzerine tırmanır ve köpeğin üzerinde durdu ve sonunda horoz kedinin üzerine uçtu 4.ve kedinin üzerinde oturdu.

Metin Numarası: 5
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.ileride nasipse Doktor yada Din Görevlisi olmak istiyorum. Din Görevlisi, dinimi ögrenip 2.başkalarina iletmek istiyorum, Doktor ise insanlara faydali olmak istememdir.

3.Sinan bir Yabancıdır ve alman bir okulunun 7. Sınıfına gelmiştir. Çok iyi bir Futbolcu 4.olduğu için Sınıfı onu hemen Kabul etmiştir. Ama nasıl olur ki Sinan bütün Sınıfı dövüyor. 5.Sınıfı onunla alay etmiştir cünkü Almancasıyla büyük Problemleri var.

Metin Numarası: 6
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Son zamanlarda Ahmet ve Thomas ayrıldı. Her zaman, konuştukları ve dikkat etmedikleri 2.için ve genellikle ödevlerini unuttukları için. Şimdi başka masalarda oturiyolar. biri sol 3.duvar tarafında diğeri ise sağ tarafında. Bu yüzden telefonlaşiyolar birbirleriyle. Thomas 4.palyaçoluk yapar. Bu yüzden Ahmet gülme krizine girer ve çok güldüğü için kırmızı olur.

Metin Numarası: 7
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Tatillerde genelikle Alisveris yapmayi isterim ve bir otele gidip Tatil yapmak daha sonra 2.akrabalar ziyaret etmek.

3.Sinan Türkiyeden gelmis bi cocuk 7. sınıfa gidior cünkü cok iyi bi Futbollcu,

---

Metin Numarası: 8
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: (Boş)

1.En samimi Arkadasim çok sevimli ve çok iyi birisi. Onunla her konu hakkında konuşa 2.biliyorum.

3.Sinan yabancı birisi ve bir alman okulundan 7. sınıfdan geliyor. Iyi bir topcu olduğu için, 4.Sınıf toplumuna hemen alındı. Ama nasıl oluyorda Sinan bütün sınıfdakilerini dövüyor. 5.Herkez onunla dalga geçti daha Almancayı tam olarak bilmediği için.

Metin Numarası: 9
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1.Arkadasım benimle aynı sınıfda. Çok iyi anlaşıyoruz. Arkadasım ile aynı yaşdayız.

2.Sinan bir Ausländer ve 7. sınıfa bir alman okulunda girecek. Çok iyi futbol oynadığı için, 3.hemen Klassengemeinschaft'a alınır. Ama nasıl olurda Sinan bütün sınıfı döver. Sınıf onu 4.rencide etmiş, çünkü onun daha Almanca dili ile çok büyük Problemi varmış.

Metin Numarası: 10
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl

1.Ileride yapmak istediğim meslek Polis olmak. cünkü küçüklüğüm'den belli Polis olmak 2.istiyordum.

3.Sinan bir gurbetci ve 7'nci sinifa gidiyo alman okuluna çünkü iyi bir futbolcu, Sinifina 4.hemen alındı. Ama nasıl olur, bütün sınıfı nasıl Döver Sinan. Sinan'ın üzerine güldüler, 5.çünkü Sinan Almanca konuşmakta zorlanıyor.

Metin Numarası: 11
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Polis olmak istiyorum, çünkü sporu seviyorum, Polis mesleyini çok seviyorum ve sporum 2.iyi oldu için ve Polis mesleyinden çok zevk aldım için.

3.Sinan bir yabancı ve Alman okulunun yedinci sınıfına gideçek. Cünkü iyi bir topçu olduğu 4.icin, bunun icin direkmen grupa alınıyor. Ama nasıl olduki, Sinan bütün sınıfdakilerini

5.dövdü. Hepsi onunla dalga gecti, çünkü onun almaca dilinde büyük bir problemi olduğu 6.için.

Metin Numarası: 12
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Sinan 7 sinivda Yabanci okula gidiyor. Çok güzel Top oynar, hemen okula alindi. Niye onu 2.okulda, Sinivin icerisinde dövüldü. Onun üzerinden komik yabaillar. Daha çok problemleri 3.var.

Metin Numarası: 13
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1.Sinan Alman okulunda 7. Sınıfa giden yabancı bir oğlan. Çok iyi bir futbolcu olduğu için, 2.hemen ilk günlerinde Sınıfta seviliyo. Ama nasıl olurda Sinan bütün sınıfı döver. Onun 3.üzerinden güldüler, çünkü Almanca daha çok problemi var.

Metin Numarası: 14
Yaş: 12
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl
1.Ben öğretmen olmak istiyorum, çünkü herkese yardimetmek istiyorum.

Metin Numarası: 15
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Sinan gurbetci ve Alman okulunda 7. Sınıfa gidiyor. Çok iyi fusbal oynadığından dolayı 2.Sınıftakilerle hemen Kaynaşıyor. Sinan ama birden Sınıftaki herkezi dövmek istiyor, bu da 3.nasıl oldu? Sınıftakiler Sinanın Almancası iyi olmadığından dolayı anla alay ediyorlar.

Metin Numarası: 16
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: (Boş)
1.Sinan bitane yabanci o Alman okulda 7. Sinifa gidiyor. O top oyniyor diye hemen Sinif 2.gurubu alindi. Ama nasil oliyor, o Sinif arkadaschlarni döwiyor.

Metin Numarası: 17
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Tatilde denize gidmek isterim. Sonradan'da güzel bir otele yerleşip ailemle balkonda yemek 2.yemek isterim. Ama tatilden önce akrabalarıma gidmek ve orada'da kardeşimlen ve 3.kuzenimlen'de gezmek isterim. İstanbul'daki camileri ve türbeleri görmek isterim.

4.Sinan yurtdısından geliyor ve alman bir okulda yedi sınıfa gidiyor. İyi top oynadıkdan 5.dolayı sınıf onu hemen arkadaş aldı. Ama niye'se Sinan birden bire bütün sınıfı dövmeye 6.başlıyor. Onlar Sinan'a güldüler, cünki almanca'yı pek fazla konuşamiyor.

Metin Numarası: 18
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.İleride yapmak istediyim meslek mimarlıktır, çünkü istediyim bir meslektir.

2.Sinan yurtdisindan geliyor alman bir okulunda 7. Sınıfa gidiyor. O iyi bir futbolcu olduğu 3.için hemen Sınıf toplumuna alınır. Ama nasıl oluyoda, Sinan bi anda bütün Sınıfı dövüyo. 4.Onala alay geçtikleri için, cünkü Almancayı yeterince konuşamıyo.

Metin Numarası: 19
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 10 yıl

1.Ben Tatilde ilk Olarak Türkiye gesmek isterim ve daha sonra da obur Sehirleri.

2.Gecenlerde Ahmet ve Thomas ayri ayri oturtdular. Onlar hep konusdu, hiç dikat etmediler 3.ve Odevlerini de yapmadilar. Şimdi ayri Masada oturuyorlar ve biri sol duvarda biri de sağ 4.duvarda oturuyor. Onun icin telefon ediyorlar birbiriyle. Thomas hareket yapiyor. Ondan 5.Ahmet gülmekten yere yatiyor ve Gafasi da Kirmisi oluyor.

Metin Numarası:20
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Ilerde yapmak istediğim Meslekğin Çocuklarla ilgisi olması isterim çünkü çocukları çok 2.seviyorum.

3.Sinan bir yabanci ve bir Alman okulunda 7 Sınıfa geçmek üzere. İyi bir Futbolcu olduğu 4.için sınıftoplumuyla iyi anlaşiyor. Ama aniden Sinan tüm sınıftakilerini dövüyor. Almancası 5.zayıf olduğu için sınıf arkadaşları onunla alay etmiş.

Metin Numarası: 21
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Sinan bir alman okulunda yedinci sınıfa gececek olan yabancı. İyi top oynadığı için 2.sınıftoplamına çabuk alındı. Ama nasıl olurda, Sinan sınıftaki herkesi döver? Onunla iyi 3.almanca bilmediği için herkes dalga geçti.

Metin Numarası: 22
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1.Tatil denildiğinde aklıma ilk gelen şey Denizdir. Deniz olmazların olmazıdır bana göre. 2.Ama tabi ki tatili dinlenmek icin kullanirim.

3.Ahmet ile Thomas ayrı oturturuldu. Hep konusdular, hic dersi dinlemediler ve cok derslerini 4.unuttular. Simdi ayrı masalarda oturuyolar birisi sol duvarda, diğeri sağda. O yüzden 5.birbirleriyle az telefonlasiyorlar. Thomas hareket çekiyo. Ondan Ahmeti gülme tutuyor ve 6.Kafası Kirmizi oluyor.

Metin Numarası: 23
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1.Her tatil başka bir ülke'yi ziyaret edip, farklı kültürlerden faydalanmak isterim.

2.Ahmet ile Thomas ayrı yerlere oturtuldu. Hep aralarında konuşuyordular, dikkat 3.etmiyordular ve ev ödevlerini sıkça unutuyordular. Şimdi ayrı masalarda oturuyorlar hatta 4.biri sol duvarda diğeri ise sağda. Thomas hareket çekiyor. Ondan Ahmet gülme krizine 5.giriyor ve yüzü kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 24
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Benim Ailem baya büyük ve biraz karişik, ama Allaha şükür herkez birbirini seviyor ve iyi 2.anlaşiyorlar.

3.Gecen Ahmet ve Thomas ayri oturmasi gerekdi. Herzaman konuşdular, dersi dinlemediler 4.ve ödevleri unuttular. Şimdi başka Masalarda oturuyorlar biri sol duvarda diyeri sag 5.duvarda. O yüzden telefonlaşiyorlar birbirleriyle. Thomas komiklikler yapiyor ve Ahmet 6.gülüyor ve oyüzden Ahmetin Kafasi kızariyodu.

Metin Numarası: 25
Yaş: 17
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Benim Ailem yedi kisiden olusuyor. Benimle birlikte annem, babam, abim ve üç küçük 2.kardeşim. En samimi arkadasım Ümran. Onunla gülüp eğlendiğim gibi, ağlayıp acılarımı 3.paylasabiliyorum. Ona sır verip güvenmekten hiç korkmam. Iyi bir dost, bir insanın sahip 4.olabileceği en iyi şeylerdendir. Ileride Pedagaji danışmanı olmak istiyorum, cünkü 5.bulunduğum bölgede sebebi ağır olmadığı, yada gecerli olmadiğini düsündügüm halde, 6.Aileler ayrılıyor. Bunu engellemek için bu mesleği sectim. Benim gözüm Parada değil, 7.herkezin huzurlu bir şekilde yaşamasını istiyorum. Tatilde okulum engel olduğu ve 8.buyüzden fırsat bulamadığım için yapamadıklarımı yapmak. Bunlar: dinlenmek, 9.eğlenmek,…

10.Ahmet ve Thomas yenice ayrı oturutuldu. Onlar sürekli kendi aralarinda konuşuyolardı, 11.hiç dikkat etmiyorlardı ve derslerini unutuyorlardı. Şimdi ayrı masalarda oturuyolardı, biri 12.sol tarafta duvarın yanında, diğerisi ise sağ tarafta. Bu nedenle artık telefon açarak 13.birbirleriyle konuşuyorlar. Thomas yüz şeklini sürekli değiştiriyor. Bu yüzden Ahmet 14.gülmekten kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 26
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1. Sinan göçmen ve bir alman okulun 7. sınıfına gidecek. Cok iyi futbol oynadığı için 2.sınıfı onu hemen alıyor. Ama nasıl oluyor da Sinan birden bire bütün sınıfı dövüyor. Ona 3.alay ettiler, cünkü onun daha Almancayla büyük problemleri var.

Metin Numarası: 27
Yaş: 15
Sınıf: 10

Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1. Ben, benden iki yaş küçük kardeşim, annem ve Babam aynı evde kalıyoruz. Annem 2.çalışıyor, babam şuan serbest çalışıyor hastalığı yüzünden kendi mesleği üzerinde 3.çalışmıyor.

4. Bizim kimya dersimizde deneyim yapilması gayet normal. Deneyim yapmayı çok 5.sevdiğim için çok hoşuma gidiyor. Fakat Deneyim tutanaklar bizi bazen baya zorluyor. Bir 6.kere kağıda Limonsuyuyla yazmalıydık. Sonra dikkat ederek onu ateşin üzerine tutmalıydık. 7.Onu yaparak yazılanları belirgin yapmaya çalıştık. Kağıt yanmaya başladı. Çaresiz bir 8.şekilde yanan kağıdı elinde tutuyordu. Öğretmenimiz kağıdı öğrencisinin elinden alıp, yere 9.atıp yangını söndürmek için üstüne basmaya başladı.

Metin Numarası: 28
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 10 yıl

1.ilerde yapmak istediğim meslek Futbolcu olmak, hemşire olmak. Tatilde Antalyaya gitmek 2.istiyorum ve gezmek istiyorum.

3.Bizim her dersde deneyim yapılıyor çok yeni bişeyler öğrenebiliorum. Bazen denediğimiz 4.şeyler bize çok sorluk yaşatıyor. birkere bir kağdı Limonlu içecekle ilgili olan şeyleri 5.yazmaliydik. Sonra dikkatce ateşin üstünde tutuk. Anlaşı bilecek gibi yazmalıydık ama Max 6.yapamamıştı. Kağdı yanmıştı. Kağdı tutuyordu ellinde. Öğretmenimiz hemen görmüştü 7.kağdı elinden almıştı. Yere atmıştı ateşide söndürmüştü.

Metin Numarası: 29
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Ben İlerde Inşahatte çalışmak istiyorun çünkü mesela Ev yapmak istiyorun yada pirivat 2.çalışmak istiyorun.

3.Biz de kimya önemli Çünkü her saatte deney yapılıyor ben en çok beğendiğim deney. 4.deney bazen çok güzel bazen de çok zor.

Metin Numarası: 30
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya

Türkçe dersi: 2 yıl

1. En samimi olduğum arkadaşım benim için çok önemli çünkü biz onunla hem küseriz 2.hem barışırız ama biz hep birlikdeyiz.

3. Bizim kimya dersimizde çok öğretici çünkü her derste bir şey yapıyoruz. Bana 4.deneyler güzel geliyor. Biz bir kere Limonlu suyu yazdık.

Metin Numarası: 31
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 10 yıl

1. Benim 2 tane büyük ablam, bir tane abim, bir tane de küçük erkek kardeşim var. 2.Annem ev hanımı, Babam ise ayakkabıcıda çalışıyor. Abim ve kardeşim hala okuyor. 3.Ablalarım çalışmıyorlar.

4. Bizim Kimya dersi hiç çekilmiyor, her dersde deneyim yapılıyor. Bu dersi çok 5.seviyorum çünkü deneyim yapmayi çok seviyorum. Bir kere Limonsuyunu bir kağıda 6.yazmam gerekiyordu. Kağıt yanıyordu.

Metin Numarası: 32
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 10 yıl

1.Bizim Chemie Derste normalde her saate deneme yapiyoruz. Ben experiment yapmayi çok 2.seviyorum. Ama Deneme protokollar çok zor oluyor. Bir Gün Karta Limonsuylan 3.yazmamız lazım. Ozaman Dikkatlı Ateşin üstüne tutuk. Öylede Limonlu yazmayı 4.okiyabiliyorduk. Max yapamadı. Katı yanmaya başladı. Ateşli Katı korkarak ellinden tutdu. 5.Yanlışı hemen ögretmen anladı. Katı elinden aldı ve yere atıp üstüne basti, ateşte söndü.

Metin Numarası: 33
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Ben ilerde chemieker olmak istiyorum çünkü hic cansikintisi olmuyor.

2.Bizde chemie dersi aynı, hep saatinde experiment yapılı, beğyeniyorum çünkü sevinçli 3.çünku experimentlen sevinçle yapiyorum. Bazen Problemler cikiyor. Bir zamam Limonlu 4.kagadı beschreiben ondan sonra ateşin üstünde tutdun. Max'da olmadı kagadı yanmaya 5.başladı kagadı elinden aldı ve söndürdü.

Metin Numarası: 34

Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 10 yıl
1.Egitim ögretmeni olmak isdiyom, anna okulunda calısmak isdiyom.

2.Bizlerde Kimyah cok önemli her dersde deneme iyi olur. Benim hosuma gidiyor, cünkü 3.deneme yapiyoz. Bazilari zor oluyo. Bazilari Limonsuyu karta anlatıyoz. Sonra gasa tutuk. 4.Kartım yanıyodu. Tam yardımızı tutuyodu Kartı elinde

---

Metin Numarası: 35
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1. Babam (Cahit Gedikli) Annem (Nebahat Gedikli) En böyük ablam (Reyhan 28) 2.Abim (Onur 25) Ablam (Habibe 16) ikiz kardeşim (Rabia 15)

3. Bizim kimya dersinde deneme yapmalıyız. Ben deneyi yapmak seviyorum. Deneme 4.protıkolları bazen zor oluyor. Bir kere keadın üzerine limon anlatmalıydık, sonra ateşin 5.üzerine tuttuk onu, böylece Keağıtdaki yazıları belli etmeye çalıştık.

Metin Numarası: 36
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1. Benim arkadaşım bitanedir. Herzaman benim yanımda iyi günde olsun kötü günde 2.olsun. Onu kimseyle değişmem.

3. Kimya dersinde normaldir hep bir şey yapmamız. Deneği yapmak hoşuma gidiyor. 4.Bazen çok zor oluyor denemeler. Birkere bi kağıda limon suyunu yazacaktık. Dikkatlice 5.ateşe tuttuk. Max yapamadı. Kağıdı yanmaya başladı.

Metin Numarası: 37
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 9 yıl
1. Bir babam, birtane Annem ve ikitane kız kardeşim var. Hepimiz beraber yaşıyoruz ve 2.çok mutluyuz. Arkadaşlarımı severim. Hepsini tek tek önemserim. Hepimiz iyi Anlasırız. 3.İleride büyük bir meslek sahibi olmak istiyorum. Daha düşünmedim ama okumak istiyorum. 4.Tatilde türkiye'ye ve italya'ya gitmek isterim.

5. Küçük bir çocuk babasının yanına oyun oynamaya gidiyor. Fakat babasının oğluna 6.vaktı yok ve canı oynamak istemiyor. Yani babası çocuğu neyle mesgul edeceğini 7.düsünüyor. Gazete'de zor bir dünya haritasını görüyor. Resimi parçalara yırtıyor ve çocuğa 8.veriyor. Onun bu zor puzzel'a uğraşıcağını ve çok sürüceğini düşünüyor. Çocuk bir köşeye 9.çekiliyor ve başlıyor. Birkaç dakika içinde babasının yanına gidip ve bitirilmiş resimi 10.gösteriyor.

Metin Numarası: 38
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Babası yapbosu ilk görmedi ve onun meşgul oldunu demişti. Çocuk üzülüp odasına kaçtı ve 2.ağladı. Baba hemen arkasından gidip niye ağladını sormuştu. coçuk niye ağladını 3.soylemişti. Babası ona üzülüp ozur dilemişti. Baba cocuna işten sonra oynicana soz verip 4.işine gecmisti.

Metin Numarası: 39
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Ben Almanya'da asker olmak istiyorum. Eniştem den dolayı. Her senen bana Türkiyede 2.bana askerlerin ne yaptığını anlattır. Tabi bu beni çok etkiledi.

3.Bir küçük çocuk babasına gitti, oynamak için. Onun zamanı yoktu ve canı oynamak ta 4.istemiyo. Onun düşünüp nasıl sıpayı meşgul edebilir diye. Bir defterin içinde zor ve detaylı 5.resim.

Metin Numarası: 40
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Benim en samimi Arkadaşlarım küçüklüğümden beri tanıdığım kişilerdir. Onları kendi 2.kardeşim gibi görerim.

3.Küçük bir coçuk Babasının yanına gelio ve onla oynamak istio. Babasının zamanı ve oyun 4.oynamak için hali yoktu. Ve düşünüyodu, küçük sıpayı nasıl meskul edebilirim. Gazetete 5.detaylı ve …

Metin Numarası: 41

Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Babam Tyssende çalışıyor, annem çalışmıyor. Ablam okula gidiyor, ablam 21 yaşında, 2.Abimde okula gidiyor, oda 17 yaşinda. Ben okula gidiyorum ve yaşım 14, ve ben 3.Niğdeliyim. Tatilde aylemin yanına gitmek istiyorum, ve onlarla zaman geçirmek istiyorum.
5. Bir bay varmiş, onun bir eşeği vardı. O adam çuvalını yılardır değirmenine 6.taşıyormuş. Eşeğin gücü artık yoktu, işi yapamiyacak kadar. Eşek adamın kafasında da kötü 7.bir şey olduğunu biliyordu, sonra Bremene gidiyordu, ve orada Bremen mızıkacıları 8.olacağını düşünüyordu.

Metin Numarası: 42
Yaş: 13
Sınıf:8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1. Tatilde Türkiye gitmek isterim hep saten gidiyorum. orda Istanbula ve Bingöle 2.gitiyorum orda cok geziyorum cok güzel bir yer. Orasi cok zira ama güzel. İki yilda bir 3.gidiyoruz daha çok gitmek isterim. Ama burasi da güzel.
4. Bir varmiş bir yokmuş… bir adam varmiş onun bir eşi varmiş o uzun zamandir 5.cufallar diğerme tasılarmiş. Ama eşin gücü gitmiş ve ise daha gitmemiş. O zaman Bay 6.düşünmüş ki onu satim. Ama eşek anamiş o eşi saticak diye kacmiş ve Bremene gitmiş orda 7.musiker olmayi düşünüyor.

Metin Numarası: 43
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Tatilde Trabzon'a gitmek isterim çünkü Trabzon benim köyüm orayı çok seviyorum cok 2.güzel bir şeyir olduğu için gidmek isterim.
3.Bir varmış bir yokmuş bir adam var mış, o adamın bir eşeği varmış. O eşek yıllarça 4.çuval'ları değirmen'e taşırmış. Ama eşeyin güçü bidmiş, bir işe yaramadı için. O saman 5.adam düşünmüş, onu geri verçekmiş. Ama o eşek anladı, onun bay'ı kötü bir şey aklında 6.olduğu, evi terk etmiş ve Bremen'e gitmiş. Orda, böyle söyliyor, orada Bremen musikci 7.olabilirdi.

Metin Numarası: 44
Yaş: 13

Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Ailemlerle temeli Türkiye'de kalmak isterim. Orada akrabalarıma gideriz. İstabul Kadiköy 2.bizim yerimiz. İstanbulda okula yazılmak isterim hem annemle pazara gezeriz.
3.Bir zamanlar bir adam varmış. Adamın bir eşeği varmış. O eşek yilar önceden beri sirtında 4.çuval Değirmene götürmüş. Bir zamanlar ama o Eşeğin gücü bitecek kadar iş 5.yapamıyormuş. Eşeğin Bayı düşünür ve der ki ben onu en iyisi geri götüriyim. Sonra o 6.Eşek, Bey kötü olduğunu anlar ve oradan Bremen'a gider. Sonra derki ben Bremen 7.mızikacıları…

Metin Numarası: 45
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Bir varmis bir yokmus bir adam bir eşeyi varmiş. O Eşek yillarca Çuvallar Değirmene 2.taşırmiş. Eseyin gücü bitmişti, onun icin calişmiyordu. Bayda o eşeyi vermek istiyordu. 3.Eşek vark itmişdi, Bay onu bir kötü bir sey düsünüyor. Esekte Bremene gidiyor, belki orda 4.şehermusikci olabilir.

Metin Numarası: 46
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Eskiden bir adam var miş onunda bir eşegi var miş. Eşek yillarca önce çuvallari 2.değirmene götürmüş. Ama şimdik Eşeğin gücü kalmadi, onun için işe daha yara miyordu. 3.Adamda düşünüyordu eşegi başka birisine vermek için. Ama bunu eşek anladi. Adam 4.aklinda şeytanlik vardi onun için kaçti gitti Bremene. Orda eşek diyorduki şeyir sanatçi 5.olim.

Metin Numarası: 47
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1.Tatilde ailemnen tatil yapmak istiyorum. Ve arkadaşlarimnan top oynarim.
2.Ahmet ve Thomas öğretmen ayirdi. Hep konuschtular ve hic dikkat etmediler. Ödevlerinede 3.cok unuttular. Şimdi başka Masalarda otuluyor lar. Birisi sol duwarda, öbüre de sa duwarda.

4.Ondan telefon ediyorlar. Thomas surat çekiyor. Onun için Ahmet çok güliyor kafası kirmisi 5.oluyor.

Metin Numarası: 48
Yaş: 17
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 8 yıl
1. Kısada Thomas ve Ahmet ayrı oturmalilardı. Onlar her zaman konusdular, hic dersi 2.dinlemediler ve genellikte derslerini ödevlerini unutdular. Simdi ayri masada oturuyolar, 3.birisi sol duvarda biriside sağ duvar. Onun için artık telefon ediyolar, Thomas surat cekiyor. 4.Onun için Ahmet çok güliyor ve kafasi kirmisi oluyor.

Metin Numarası: 49
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Yeniden Thomas ile Ahmet başka bir yere otururdu. Hep konuştular ve derse dikkat 2.etmediler ve hiç dersleri unuttular. Şimdi başka yerde oturoylar birisi sol birisi sa. Telefonla 3.konuşuyorlar. Thomas komik yüz yapior. Ahmet cok gülüyor.

Metin Numarası: 50
Yaş: 12
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Ilerde avkatlık yapmak istiorum ve universite ye gitme istiom.

Metin Numarası: 51
Yaş: 12
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Architekt olmak istiom çünkü iyi boyabiliom.

Metin Numarası: 52
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Tatilde Arkrabalarim’la gesmek istiom.

Metin Numarası: 53
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl
1.Küçüklüğüm'den Beli Polis olmak istiyorum çünkü Polis'lik güzel bir meslek.
2.Bir varmış bir yokmuş bir adam varmış, adamın bir eşeği vardi. Eşek çok zamandır çuval
3.taşıyormuş değirmen. Eşeğin güçü sonunda bitermiş, öyle olmuş ki bi taha işe gidememiş.
4.Adam onu düşünebiliyordu geri vermek için. Eşek anlamıştı atamin biras sinirli oldugunu
5.aklında. Yürüyordu Bremene gitmek için, stadtmüzikanten olurdu.

Metin Numarası: 54
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.annem Kapali ve çalişmiyor babam calişiyor en sevdigim kişi Rabia ve zennube. İlerde
2.olmak istediğim şey hemşire çünkü küçüklüğümden beri istiyorum. Tatilde Trabzona
3.gitmek istiyorum çünkü Trabzonu seviyorum.
4.bir varmış bir yokmuş birtane adam varmış, onu bir tane eşyehi varmış. Eşek kac senedir
5.cuvallarla Değirmene gider gelirmiş. Birgün eşyeğin güçü biter, daha işe gitmezmiş, ozman
6.bay düşünmüş ki onu verecekmiş. ozman eşek fark edmiş, bay kötü seyler düsüniyor ozman
7.eşekle bremena gıdıyormuş, bay böyle demiş, Bremen musikaları olur.

Metin Numarası: 55
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: (Boş)
1. Biz evde 5 kişiyiz. Babam Thyssen de çalışıyor, annem ev kadını evde çok küçük
2.kardeşimlen ilgilennir. Ben okula gidiyom bide Küçük kardeşimde okula gidiyor.
3. Bir zamanda bir adam vardı, onun bitane eşeği vardı. Eşek yıllardır torbayı deyirmen
4.götürüyor. Şimdi'de Eşeğin gücü sona erdi. İşini yapamaz'dı. Adam düşümüş o anda eşeği
5.başka birisine vermek istedi. Eşek'de farkına varmıştı, Adamın aklında kötü şeyler
6.geçiyordu, kaçıyordu ile Bremen yolu yaptı. Orda diyordu ki evet merkezmuzikant olabilir.

Metin Numarası: 56
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya

Türkçe dersi: 2 yıl

1.Tatilde Antalyaya gidmek isterdim cok güzel ve huzurlu oluyor rahat yer kafa dinlemek icin 2.güzel ortam oluyor kim istemes ki benim icin en güzel yer Antalya dedim gibi huzurlu yer. 3.Bir tane adam varmıs onun Esegi varmis. Esegi de yıllarca Cuvaları değirmene tasıyormus. 4.Esegin yavas yavas gücü gidiyormus, ise de gidemiyormus. Adam da düsünmüs ki esegisini 5.geriye götürecek. Ama Esek anlamıs onun Adamı kötü seyler aklısında düsüniyor gitmis ve 6.yola cıkmaya calisiyor Bremene dogru. Orda diyormuski Bremen Muiskan olurum.

Metin Numarası: 57
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Ben Tatilde ailemin yanına gitmek isterim. Tatilde tatil yapmak için normal bir tatil 2.yapmaya değil, ailemin yanına. Sadece tatil yapmaya değil, temelli, ömür boyu Türkiye'de 3.yaşamak istiyorum.

4. Bir adam varmıs, ve onunbir eşeği varmış. O eşek yıllarca çuvalları değirmene 5.taşırmış. Eşeğin gücü kalmamış. Tükenmiş artık, işe gidemeyecek Bir haldeymiş. Adam 6.düşünüyormuş, onu bir yolu getirmek için. Eşek anlamış, o adamın kötü bir niyeti olduğunu. 7.Bremene'e doğru bir yol almış. Demiş ki, o Bremenmuzikatıcı'sı olabilir.

Metin Numarası: 58
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 8 yıl

1.Benim annem cok iyi yemek yapar babam da cook iyi Futboll oynar ablam bana derslerimde 2.yardımcı olur.

3.Eski'den bitane adam varken Adamın bir eşeyi var di. Esek uzun zamandır sırtında cuval 4.taşırmış ve cuvalları Değirmene taşırmış. Daha sonra Esegin gücü kalmamış. Öyle artık 5.gücünü yetemedig. Orda Adam düşünmüş Eseyini başka birine vermek istermiş. Ama Eşek 6.Adamın napıcanı örenmiş ve Adamından kacmış. Bremene kacmış. Orada düşünmüş. ich 7.kann nicht mehr weiter.

Metin Numarası: 59
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Sinan Ausländer 7 Sinifa Almanca Okuluna gidiyor. Cünku Top oynamak istiyor, 2.hemen okul sinifina aliniyor.

Metin Numarası: 60
Yaş: 12
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: (Boş)
1.Sinan yabanci biri ve 7 sinifa geçicek alman okulunda. çünkü o çok güzel top oynuyor, o 2.yüsden siniftan kabul edildi. Ama nasil hemen Sinan sinifi dövdü. Onlar ona kommig 3.yaptilar çünkü almança konuşamiyor diye.

Metin Numarası: 61
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl
1. Sinan yabanci ve 7. sinifa gidiyor bir alman okuluna. İyi bir Futbollcu olduğu için 2.hemen sınıf alışdı ona.

Metin Numarası: 62
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1. Benim benden hariç 2 Kardeşim var. Ben tek Kızım. Büyük Abim onyedi yaşında, ben 2.onbeş, küçü kardeşim yedi.
3. Sinan gurbetçi ve Alman okulunda 7. Sınıfa gidiyor. Cok iyi bir Footbolcu oldu için 4.Sınıfdakilerle iyi Kaynaşıyor. Ama Sinan niye herkezi dövmeye Kalkışıyor, çünkü 5.Sınıftakiler onun Almancası iyi olmadından ona gülüyorlar.

Metin Numarası: 63
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl
1.güzel bir hotele gitmek isterim birkaç haftalina güzel alisveris etmek isterim denize yakin 2.olsun bide şehirre

3.Sinan yabanci ve Almanyada bir 7. sınıf okuluna gitcek. İyi Futbollcu diye hemen Sinifa 4.alindi. Ama birden Sinan bütün sınıfdan dövülüyor. Onun üzerinden güldüler çünkü 5.almancalan dağa zorluğu var.

Metin Numarası: 64
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: (Boş)

1. Sinan Yabanci ve alman okulunda 7. sinifina gidiyo. Iyi bir top oyuncuzu olduğu için 2.sinifa aliniyor. Ama Sinan birden bütün Sinifi dövüyor.

Metin Numarası: 65
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1. Sinan ve alman okulunda 7 Sinifina gidiyo. Çünkü o iyi bir futbolcu olduğu için 2.hemen Sinifbirliği ile iyi anlaşiyo. Ama neden Sinan birden bütün Sinifi dövmek istiyo. 3.Onlar onunla dalga geçtiler, çünkü Almancayla hala Problemleri vardı.

Metin Numarası: 66
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 10 yıl

1.Akrabalarimla 1 ay zaman geçirmek istiyorum. 3 senedir görmediğim için çok özledim.
2.Bir varmiş bir yokmus, bir adam varmış, o adamın bir eşeği varmış, o eşek yıllardır 3.tükenmeden çuvalları değirmeni taşırmış. Birgün Eşeğin gücü yetmemiş, artık işe 4.yaramıyormuş. Eşeğin sahibi ondan sonra vermeye düşünmüş. Ama Eşek artık anlamış ki, 5.sahibinin aklında kötü bir şey bulunuyor, Eşek ondan dolayı Bremene kaçmiş. Orda 6.mizıkacılık yapacağını sanıyormuş.

Metin Numarası: 67
Yaş: 17
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 11 yıl

1. Büyüyünce doktor olmak istiyorum. Bunun için çok zamandır çalışıp çabalıyorum. 2.Almanya'da hayatın zor olup olmadığına net bir cevap veremeyeceğim çünkü Türkiye ile

3.karşılaştırma imkanım yok. Fakat hırslıyım ve başarabileceğime inanıyorum. Bu inancımı 4.ve hırsımın çoğunuda türkçe kitaplardan alıyorum. Halit Ertuğrul'un ve Muhammed 5.Bozdağ'ın kitapları beni motive etmekle beraber kafamdaki soru işsretlerinede çoğu zaman 6.yardım ediyor.

7. Bir zamanlar bir adamın bir eşeği varmış ve bu eşek yorulmadan ve karsı çıkmadan 8.çuvallarlı değirmene taşıyormuş. Fakat eşeğin gücü kuvveti kalmadığından dolayı bu işi 9.sürdüremez hale gelmiş. Bu sebeple sahibi onu vermeye karar vermiş. Fakat eşek sahibinin 10.art niyetinin farkına vardığı için kaçmış ve Bremen yoluna koyulmuş. Orada Bremen 11.mızıkaçıları olabileceği kanatindeydi.

Metin Numarası: 68
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1. Tatilde ailemle Türkiye'ye gitmeyi düşünüyoruz. Türkiyede akrabaların yanına 2.gitmeyi düşünüyoruz. Ailemle beraber Antalyaya ve orda denize gitmek istiyoruz. Umarım 3.ki çok güzel geçer.

4. Bir zamanlar bir adam'ın bir eşeği vardı, eşeği yorulmadan senelerdir değirmene cuval 5.taşımış. Ama bir süre sonra bu eşeğin gücü kalmamış ve öylece işe gidememiş. Bu yüzden 6.bu adam onu başkasına vermeyi düşünmüş. Ama Eşek, sahibini kötü bir şey düşündüğünü 7.hiss etti ve bu yüzden Bremene yol aldı. Orda müzikacı olmayı düşünüyor.

Metin Numarası: 69
Yaş: 16
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1. Ben okulumu bitirdikden sonra İstanbul Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2.İlahiyat okuyup almanyadaki genclere örnek olmak ve dinimizi öğretmek istiyorum.

3. Bir Adam varmış, uzun senelerdir yorulmadan cuvalları değirmene taşıyan bir eşeği 4.varmış. Ama artık Eşeğin gücü kalmamış ve işe gidemez olmuş. Sahibi onu satmayı 5.düşünmeye başlamıştı. Ama eşek sahibinin kötü düşüncelerini hissedip kacıp yollara düştü, 6.çistikamet Bremen'di. Orada Şehirmüzisyeni olmayı umut ediyordu.

Metin Numarası: 70
Yaş: 18
Sınıf: 12

Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 11 yıl

1. 4 kişilik bir aileyiz. Annem, Babam, Kardeşim ve ben. En samimi olduğum 2.arkadaşlarim okuldan ve caminin gençliğinden. Tatilde insallah akrabalarimi ziyaret etmek 3.istiyorum, ayrica güzel zaman gecirmek istiyorum.

4. Bir varmış bir yokmuş bir adam varmış, adamın eşeği yıllardır covalları değirmene 5.taşırmış. Fakat eseğin bir zaman sonra gücü yetmemeye başlamış ve adamın işine 6.yaramiyormuş artık. Bunun üzerine adam eşeğini vermeye düşünüyormuş. Bunu fark eden 7.eşek almış başını ve Breme şehrine kaçmış. Bremende eşek müzisyen olmayı 8.düşünüyormuş.

Metin Numarası: 71

Yaş: 17

Sınıf: 11

Doğum yeri: Türkiye

Türkçe dersi: (Boş)

1. İsmim İbrahim S..... 9 aylık olduğumda annem ve babamlan kaçak olarak 2.Almanyaya gelmiştik. İki büyük ablam var Türkiyede. İkiside evlendi ve çoçuklari oldu. 3.Bide 3 küçük kardeşim var, biri kız ve ikiz kardeşler. En iyi arkadaşlarim ikiz onları 4.Duisburg a geldiğim sonra taniştim. Büyünce Almanya Meçliste çalişmak istiyorum. Tatilde 5.dinlenme ve rahatlamah isterim, çünkü Almanyada hep baskı altında olarak yaşıyoruz.

6. Bir varmış bir yokmuş, bir adam varmış, o adamın bir eşeği varmış, o eşek yillardir 7.tükenmeden çovalları değirmeni taşırmış. Birgün Eşeğin gücü yetmemiş, yani işe 8.yaramıyordu artık. Eşeği sahibi vermeye düşünmüş ondan sonra Ama Eşek anlamış ki, 9.sahibi kötu bir şey aklında bulunduğunu anladı, Eşek'de kaçmış Bremene doğru. 10.Düşüncesine göre orada mızıkacılık yapıçakmış.

Metin Numarası: 72
Yaş: 17
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 11 yıl

1. Küçük yaştan beri okumak istediğim dal tıp bölümü idi. Yaşım ilerledikçe bu isteğim 2.sabit kalmakla beraber fen bölümü ile genişledi. Geliştirilmiş ders olarak matematik ve 3.fyzik gördüğüm ve bu derslerde yeterince kapasiteli olduğumı düşündüğüm için bu dalları 4.uygun görüyorum. Ablamın tıp okumasında sanırım beni bu kararımda destekledi.

5. Bir zamanlar eşeği olan bir adam varmış, uzun yıllardır yorulmadan değirmene çuval 6.taşıyan bir eşeğe sahipmiş. Fakat artık eşeğin gücü kalmamış ve kendisi işe gidemeyecek 7.hale gelmişti. Bu yüzden sahibi onu satmak düşüncesiyle oynuyordu. Bunun farkına varan 8.eşek sahibinin kötü düşüncelerini anlamış, kaçıp Bremen'e yol almıştı. Orada mızıkacı 9.olabileceğine inanıyordu.

Metin Numarası: 73
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Evel zaman icinde bir adam varmis o adamında Eşeki varmiş, o Eşek senelerçe hic 2.yorulmadan değirmene Çuvallar taşiyormus. Ama artık Eşekin güçleri sona ermeğe 3.baslamis. Undan sayibi onu satmak/baskasina vermek istiyormus. Ama Eşek onu anlayınca, 4.Bremena kacmis, orada Musikçi olabilir diye.

Metin Numarası: 74
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 10 yıl

1. En samimi arkadaşımla orta okulda tanıştık. Ve orta okuldan beri arkadaşlığımız 2.sürüyor. Ortaokuldan yani 10. sınıftan sonra yollarımız ayrılıp, birbirimizi sık sık 3.göremesekte, gönüllerimiz her zaman beraberdir. Benim ona ihtiyacım olduğunda, elinden 4.geldiği kadar yardım eder. Aynı şekilde ben bunu yaparım. Cok nazik, iyi ve yumuşak 5.kalpli bir arkadaşımdır.

6. Bir zamanlar bir Adam vardı. Adamın senelerce bi değirmene cuval taşıyan cesur bir 7.eşeği vardi. Zaman sonra eşeğin gucu azalmaya başladı. böylelikle işini yapamıyordu. Eşek 8.sahibinin kötü bir niyeti olduğunu anlayınca Bremene doğru yol aldı, orada şarkıcı 9.olabileceğine sanarak.

Metin Numarası: 75
Yaş: 18
Sınıf: 13
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 12 yıl

1.Büyüyünce makine yada ekonomi mühendisi olmak istiyorum çünkü Almanya'nın en 2.önemli ve kaliteli sektörü makine mühendisi olduğu için.

3.Bir zamanları bir adamın eşeği vardı, hiç bıkmadan çuvalları değirmene götürürdü. Ama 4.sonunda onun gücü biter ve artık çalışamaz hale gelir. Bunun üzerine sahibi onu vermeyi 5.düşünür. Ama o eşek, sahibinin kötü planları olduğunu fark eder ve hemen Bremen'e 6.kaçmaya karar verir. Orada müsizyen olacağını zanneder.

Metin Numarası: 76
Yaş: 17
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1. Yaz tatilinde kendime daha çok zaman ayırmak istiyorum. Arkadaşlarım ile güzel 2.zaman geçirmek istiyorum.

3. Bir zamanlar eşeği olan bir adam varmış. senelerce, yorulmadan değirmene cuval 4.taşımış. Yalnız eşeğin artık gücü kalmamış ve artık işe gidemez olmuş. Bu yüzden sahibi 5.onu vermeyi karar vermiş. Bunu anlayan Eşek, kaçmaya karar vermiş ve Bremene yol 6.almış. Orada mızıkaçı olmayı düşünmüş.

Metin Numarası: 77
Yaş: 16
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl

1. Büyüyünce ne olmak istediğimi kısa bir süre önce karar verdim. Bu kararım ise şu 2.yönde, ilahiyatı okuyup kendi Hocam gibi hoca olmak istiyorum. Neden bu yolu secdim 3.diye soracak olursanız sunu söyleye bilirim hem dinimi yaşıyarak ailemi gecindire 4.biliyorsam ne mutlu bana. Sorumluluk almagıda sevdiğim icin bu mesleğin doğru bir secim 6.olduğunu düşünüyorum.

7. Bir varmiş bir yokuş, bir adamın birinin eşeği varmış. Bu eşek uzun zamandır bağsız 8.bir şekilde covalları taşıyordu. Ama eşşek şuanki durumda bu covalları taşıyacak güçte 9.değil.

Metin Numarası: 78
Yaş: 17
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1. Bir zamanlar bir adamın Eşeği varmiş. O Eşek bir sene boyunca hiç usanmadan 2.çuvallari değirmene taşiyormuş. Bir zaman o kadar yorulmuştu ki, çalışacak gücü

3.kalmamıştı. Eşeğin sahibi onu satmak istemiş. Eşek sahibinin ona kötü bişey yapabağını 4.anlayınca Bremen gitmeye karar vermiş. Orada müzikci olmaya karar vermiş.

Metin Numarası: 79
Yaş: 17
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 9 yıl

1. Tatilde Türkiye ye gidip denize girmek istiyorum. Ailem'le ve arkadaşlarımla 2.eğlenmek istiyorum. Akrabalarımı ziyaret edip hal hatır sormak istiyorum.

3. Bir zamanlar Adam varmış, eşeği varmış, bıkmadan usanmadan Torbaları taşımış. 4.Ama bi zaman Gücü kalmadı eşeğin, ozaman daha işe gelmedi. Ozaman eşeğin Patronu 5.eşeği başkasına vermek isitiyordu. Ama Eşşek anladı ki, Patronu kötü bişe yapmak istiyo, 6.oda hemen Bremen'a kaçtı. Orada, zannettiki, ilmüziği olabilirdi.

Metin Numarası: 80
Yaş: 17
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Kafami dinlemek tatil yapmak ailemi akrabalarimi görmek hasret gidermek alişveriş 2.yapmak Bayrami orada gecirmek.

3.Bir zamanlar bir Adam vardı, onun bir Eşeği vardı, Hic yorulmadan usanmadan taşdi 4.değirmene. Ama artik gucu kalmamış çalişamicak halle geldi, sayibi onu vere duşundu. 5.Ama Eşek tabi farkindaydı kötü şeyler olduğu, kacmayi dusundu ve Bremen tarafina doğru 6.kacdı, orada musikçi olucagım sandı.

Metin Numarası: 81
Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1. Annemin Adi Songül (32), Babamin adi Tuncay (35), Kardeşimin adı Didem Nur (7), 2.Ablamin adı Gizem (13). En iyi Arkadaşımin Adı Emre (11). Büyüyünce Topcu veya Avkat 3.olmak istiyorum. Tatilde en fazla Denize ve Ailelerimin evlerine gitmek istiyorum.

4. Birkere bir adam varmiş, onun bir eşeği varmış o çok yük taşıması lazimmiş. Ama 5.şimdi eşeğin gücü kalmamış ve işi hiç yaramamış. Ve bir gün düşün müş onu satmaya. Ama 6.eşek biliyordu onun bir kötü şey yapacağini. Onun için hemen Bremene kactı. Orda 7.Müzisiyen olmak istedi.

Metin Numarası: 82
Yaş: 13
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Ramiz yasar benim en iyi en akili en namuschlu birisi ama aslinda iyi birisi 13 yaschinda 2.ayni sinifa

3.Bir saman bir adam vardi, birtane eşe vardi, hic yorulmas ve hep dedini yapardi ama artik 4.gücü bitiordu, ischi daha yapamiordu. Artik düschüniordu onu yoliym mi, ama eşek 5.anamischti biliordu kötü duşüniordu artik gidip kacti Bremene gidiordu.

Metin Numarası: 83
Yaş: 13
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1.Emirkan ist mein bester freund der ist ein Junge mit einer Brille. Ich kenn Emirkan seit 11 2.Jahre, ich bin mit ihm zusammen aufgewachsen. Emirkan hat teine kleine und eine groβe 3.schwester und einen Bruder.

4.Bir saman bir adam varmis, bir de eşeyi vardi, hic yorulmaz hep dedini yapardi ama artik 5.gücü yetmiyordu, artik işi daha yapamiyordu.

Metin Numarası: 84
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1. Tatilimde Türkiye gitmek isterdim. Havuzda yüzmek isterdim akrabalarıma giderim. 2.Grill ederim.

3. Bir varmis bir yokmus birtane Adam varmiş. Eşegi varmis. Senelerden biri eşya 4.taşarmiş. Eşeğin kücü bitmiş. Adama yardım işesine cıkmamış. Adamın aklasında eşeği 5.rahat bırakmak. Eşek düşündüki Adam aklasında kötü bişeyler geciyor ondan icin eşek 6.kaçıyor ozaklara Gitmiş Bremene kadar, diyor ki dışarı müziği olmazı lazımmış.

Metin Numarası: 85
Yaş: 14
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.bir warmiş bir yokmüş bir Adam warmiş. onun bir Eşeyi varmiş o yilla çuval'lari deyirmene 2.taşımış. onun guçu kalmamiş o guçu…

Metin Numarası: 86
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1.En samimi olduğum arkadaşım benimle aynı mahallede oturuyor, Komşuyuz. 10. sınıfa 2.geçti ve 15 yaşına girdi. Memleketi sinop- Bayburt

3.Bir varmış bir yokmuş. Bir zamanlar bir Adamın eşeği varmış. çuvalları

Metin Numarası: 87
Yaş: 13
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1.Tatilde ben ve Baba Ava gidces. Av köpemisi alces, hemde Babam düffe alcek hemde 2.guşlar vurces hemde yicez. Picknick yapşez hemde arkadaşlarlan oynişez, dişara gidces. 3.Güzel Türk yemeyi yices.

4.Bitane adam vardi, onun eşek vardi.

Metin Numarası: 88
Yaş: 18
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1. Birzamanlar bir Adam varmış ve onun bir Eşeği. Bu Eşek yıllarca hamaratlı bir şekilde 2.çuvalları değirmene taşımış. Fakat gücü kalmayan Eşek çalişamiyordu artik. Bunun 3.yüzünden sahibi eşeği vermeyi düşünüyordu. Ancak eşek bunun farkına varıp kaçar ve 4.Bremen yola koyulur. orada kendi açısına göre sokak sanatçısı olabilir.

Metin Numarası: 89
Yaş: 17
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1. Tatilde gezicem

2. Bir adam vardı, birde eşeği vardı, senelerce çuvalları götürdü. Eşeğin gücü bitmiş, 3.adam anlamış vermek istemiş. Ama eşek farkına varmış ve Bremena kaçıp musikci olmak 4.istedi.

Metin Numarası: 90
Yaş: 19
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1. Bir zaman bir Adam varmis, onun da Eşeği varmiş, oda yıllarca durmadan çoğallari 2.degirmene taşidi. Şimdi fakat Eşeğin gücü bitmeg üzere, öyleki işini yerine getire 3.bilemeyeceği kadar. Ozaman da Sahibi Eşegi vermeye düşünmeye başladi. Fakat Eşek 4.Schabinin içinden kötü bişey geçtiğini fark eti ve Bremene doğru kaçti. Orada Asolist 5.olmaya düşündügünü söyledi.

Metin Numarası: 91
Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Annem ev hanımı Babam Çalişiyor, biz 3 kardeşis bitanne erkek kardeşim var 2.bitannede Kiz kardeşim var. Biz 3ümüz Öyrenşiyiz ben kiz kardeşimle altinci sinifa 3.gidiyoruz, erkek kardeşimde birinçi sinifa gidiyor.

4. Bir zamanlar bir Adamin bir Eşeyi var-mış, hic yorulmadan çuvallari değirmene taşıdı. 5.Eşek çok yorgun ve bitkindi. Sahibi Eşeği başkasına vermeyi düşünür. Eşek Sahibinin kötü 6.düşündüğünü hisseder ve Bremene kaçar orada yerel sanatcı olmayi düsünür.

Metin Numarası: 92
Yaş: 13
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1. Ich heiβe Furkan ich habe ein zwilling bruda eine Groβen Schwester und ein Kleine 2.schwester. Mein Vater heiβt Hakan. Meine Mutter heiβt Gülşen wir wohnen in Duisburg.

3. Bir warmis bir jokmus adamın Eşeki warmis. Eşek senede jok jual taciordu. Eşekin 4.gucu biddi, daha calisamiyordu. Adam dusuniordu gidmeje. Ama Eşek anadi unun adamain 5.una kötuluk japacakini, sora kaciodu Bremena Orda kendisini muzika olmak istio.

Metin Numarası: 93

Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Büyüyünce yapmak istediğim meslek mutlaka matamatik ile ilgili olmalı. Nedeni ise 2.sayılarla aramın iyi olması. Ayrıca ünüversitede ekonomi dalını okumayı tercih edeceğimi 3.düşünüyorum.

4.Bir zamanlar bir adam varmış ve bir eşeğe sahipmiş. Bu eşek seneler boyunca çuvalları 5.değirmene taşımış. Artık eşeğin gücü kalmamış ve çalışamamış. Bu nedenle sahibi bu eşeği 6.satmaya karar vermiş. Fakat eşek sahibinin onun hakkında iyi şeyler düşünmediğini 7.anlamıştı ve kaçıp Bremen şehrine doğru yola çıktı. Orada şehirmızıkacısı olabileceğini 8.düşünüyordu.

Metin Numarası: 94
Yaş: 18
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Babam Almanya doğumlu ve kaynakcı olarak calışıyor. Annem'de Almanya doğumlu 2.ama cocukluğunu türkiye'de gecirmiş. Ben ve kardeşim Almanya'da doğduk. Dedem 3.2007'de vefat etti, babaannem ise amcamla almanyada oturuyorlar. Anne tarafı coğunlukla 4.türkiye'de ve Almanya'nın güney tarafında oturuyorlar.

5.Evel zaman icinde, kalbur zaman içinde bir adamın eşeği varmış. Çekinmeden coğalları 6.değirmene götürürmüş. Şimdi ama atın kuveti azalmaya başlamış ve işe yaramaz olmuş. 7.Sahibi eşeğini atmaya düşünmüş. Ama eşek o adamın kötü hisleri ve düşüncelerini hisetmiş 8.ve Bremen'e kaçmış. Orda (Stadtmusikant) olmaya düşünmüş.

Metin Numarası: 95
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1. Benim Ailemde 6 kişi var. 3 kız annemle ve 3 erkek babamlar sayarsak, En büyück 2.çocuk benim sonra kız kardeşim geliyor ondan sonra da kiz kardeşim geliyor ve küçük 3.erkek kardeşim geliyor. En samimi arkadaşımın adı Musa A..... Onlan çoçukludan beri 4.arkadaşım. Büyüyünce diş doktoru olmak istiyorum. tatilde akrabayı ziyaret etmek isterim.

5. bir zaman war, onun eşeği wardı, hangisi uzun zamandır torbaları taşıdı. Ama zaman 7.geldi eşek taşıyamadı, işe gidemez hale geldi. Orda adamın aklına geldi ki eşeği satmaya.

8.Ama eşek anladıkı adam onunla pis bişey yapacağını o yüzden kaçtı ve bremene gitti. Orda 9.müsik yapmak isterdi.

Metin Numarası: 96
Yaş: 13
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1. Mein bester Freund ist (Tarkan) Ramiz. Er ist 13 Jahre alt. Geht in die Gesammt 2.schule. Wohnt in hamborn.
3. Bir saman bir Adam wardi eşek war eşek. her gün çoal taşiyordu. Ama gücü 4.gediyordu. O kadar gücü geddiki çalişamiyordu. Adam düşündü eşek vermeye.

Metin Numarası: 97

Yaş: 13

Sınıf: 7

Doğum yeri: Almanya

Türkçe dersi: 4 yıl

1.Tatilde ben aslinda tüm Türkiyeyi gezmek istiyom. Bide Dünya turu yapmak istiyom.
2.Bi tane adam varmiş ve bitane eşeği varmış. Eşeği yıllarca bunun Çoğallarini yorulmadan 3.tasiğmiş. Bir gün bu eşeğin güçleri bitmiş daha işe gidememiş. Bir gün Beyi bu eşeğe 4.atmayi düşünmüş. Ama Eşek bunu fark ederek kötü bişey yapaçağini bir gün kendisi gitmiş 5.ve Bremen yoluna dayanmiş. Bremen Stadtmusikanten

---

Metin Numarası: 98
Yaş: 12
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl

1. Ben büyüyünce öretmen olmak istiyorum. Almanyada öğretmen olup cocuklara ders 2.öretmek için
3. Yaşlı adam var mış onun Eşeyı var hıç yorulmadan cuvaları deyirmene taşıyormuş. 4.Eşeyın gücü bitmış. hiç calısmak istemiyor. Adam düşünmüş eşeyı bırakmaya. Eşek anamış 5.ve adamında kötü düşüncesı varmış. Eşekde kendini hazırlamış ve Bremene yola düşmüş. 6.Ondan sona kendi kendine demiş şehir müsüsyeni olabilirim.

Metin Numarası: 99

Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1. Benim Adim Süeda Ç....., 15 yaşındayim. Tatilden sonra 10 nuncu sinifa gidiceyim. 2.Benim küçük bir kardeşim var.

3. Bir varmiş, bir yokmuş, evvel zaman içinde kabur zaman içinde bir Adam varmiş. O 4.Adamin bir Eşeği varmis. Onun Eşeği senelerdir Adamin yüklerini taşirmiş. Ama şimdi, 5.Ama yavaş yavaş Eseğin kuveti tukeniyormuş, oda demektirki adama yardim edemez hala 6.gelmiştir. Adam Eşeğini satmaya karar vermiş. Eşeğ sahibinin kötü bir niyeti olduğunu 7.anlamıs ve kendini Bremen yolunu vermiş, kendisine sokakmuzisiyenin hayalini 8.gerçekleştirmeye karar vermiştir.

Metin Numarası: 100
Yaş: 16
Sınıf:10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1. En samimi olduğum arkadaşımla 5 yıldır tanışıyorum. Huyumuz çok benziyor ve her 2.konuda onunla konuşabiliyorum. Ailemi sevdiğim kadar onuda seviyorum ve ona 3.güveniyorum.

4. Bir zamanlar bir adam vardı, onun eşeği vardı, bu senelerdir cesurca çuvalları 5.değirmene getirirdi. Fakat şimdi eşeğin gücü tükenmişti ve o yüzden iş yapamaz hale 6.gelmişti. Sahibi onu başka birisine vermeyi düşünmüştü. Eşek, sahibinin kötü bir şey 7.yapcağının farkına varıp kaçtı ve Bremen'e yola çıktı. Orda Müzisyen olurum düşündü.

Metin Numarası: 101
Yaş: 17
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Büyüyünce ne olmak istediğimi henüz bilmiyorum, fakat insanlarla uğraşmayı 2.sevdiğim için, ilerde insanlar içinde çalışmak istiyorum.

3. Bir zamanlar bir adam varmış, adamın eşeği varmış, bu eşek senelerdir değirmene 4.çuval taşımışdır. Fakat artık eşeğin gücü öyle azalmışki, işe yaramıyormuş. Böylece sahibi 5.kötü bir şey yapmak istediğini anlamıştı ve Bremen'a yola çıkmışdı. Orda şarkıcı 6.olabileceğini düşünüyordu.

Metin Numarası: 102
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Bir adamın Eşegi varmış, o Eşek uzun yil Pervaneye çuval taşımış. Gün gelmiş Eşeğin gücü 2.bitmiş, çalışamıyacak hale gelmiş ve Adam ondan kurtulmaya karar vermiş, ama Eşek 3.sahibinin ona kötü bir şey yapacağını sızmış. onun yüzünden Bremen yoluna düşmüş. Orada 4.bir müzikcı olmaya karar vermiş.

Metin Numarası: 103
Yaş: 16
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1. Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde, kabur zaman içinde, develer tellaliken bir 2.adam varmış, onun da eşeği varmış, o eşek uzun seneler boyunca durmadan çuvalları 3.değirmeye götürüyormuş. Bir zamanlar ama eşeğin kuvveti azalıyordu, böylece daha bu işi 4.yapamiyordu.

Metin Numarası: 104
Yaş: 19
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Büyünce aileme destek cıkmak isterim. Okulumu ve iş hayatımı ilerlemek isterim. Bu 2.düşünceyle ilerleye bakarak ayamı denk almalıyım.
3.Bir var mış bir yok muş, evel saman bir Adam varmış, bir Eşeyi varmiş, oh eşek yıllarca Un 4.yapma yerinde calişırmış. Amma bu eşeyin daha gücü kalmamış. Sonuç daha bu iş yerinde 5.çalışamamış. Sahibide düşünmüş bu eşeyi vermeye. Bu eşek farkına varmış, sahibi iyi bir 6.şey düşünmediğini ondan Kaçıp gitmiş Bremene. Eşeyin düşünceği Şarkıcı olmaya bakmış.

Metin Numarası: 105
Yaş: 16
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1. Benim ailem beş kişiden ibaret dir. Babam (Maksut), Annem (Beyza), Abim 2.(Süfyan), küçük kız kardeşim (Zühal). En samimi arkadaşım diye bişey yok benim için, 3.çünkü hepsine aynı değeri veriyorum. Büyünce öncelikle hoca olmak istiorum. Hocaliğin

4.yanındada bir meslek yapmak istiorum, Fakat ne mesleği diye daha henüz karar vermedim. 5.Tatilde genellikle ailemi ziyaret etmek istiorum.

6. Eskiden bi adam varmış. O adamin bir eşeği varmiş ve o eşek senelerdir hiç 7.yorulmadan çuvalları değirmene götürüyormuş. Şimdi fakat energisi bitiormuş ve 8.çalişamiomuş. Sahibi onu başkasına vermeği düşünüyormuş. Ama eşek sahibinin kötü 9.niyeti olduğunu belli etmiş ve kaçıp Bremene yola çıkmış. Orda çalgıcı olmayı 10.düşünüyormuş.

Metin Numarası: 106
Yaş: 16
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl

1.En samimi olduğum arkadaşım Nurşah, sarı saçlı yeşil gözlü cok iyi huylu bi insan kendisi 2.Karadeniz tarafından, bana bazen kendi yöresinden şeyler öğretir.

3.Birgün bir adam varmış, Eşegi olan, onu kac senedir cuvallarını, değirmene taşıdığı. Ama 4.sonunda bu Eşegin gücü sona erer, daha işe gidemicek kadar. Beyefendi onu bırakmak ister. 5.Ama Eşek bunun farkına vardı, sahibini kötü bişey düşündüğünü, sonra Bremena yola cıkar 6.orda Şarkıcı olmaya düşünür.

Metin Numarası: 107
Yaş: 19
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Çok iyi bir arkadaşım var. Beraber okula gidiyoruz. Boş zamanımda onunla beraber gezeriz. 2.Her konuda kendisine güvenebiliyorum.

3.Bir zamanlar bir adam vardı. Adamın bir eşeği vardı. Uzun yıllar bu eşek hiç karşı 4.çıkmadan çuvalları değirmene taşıdı. Fakat yavaş yavaş eşek yaşlanıyor ve gücü azalıyordu 5.ve iş göremez oldu. Bu yüzden sahibi eşeği satmak istiyordu. Eşek sahibinin kötü niyetini 6.anlayınca kaçmaya karar verdi ve Bremen istikametine doğru yola çıktı. Orada öyle 7.zannediyordu müzikci olabilirdi.

Metin Numarası: 108
Yaş: 18
Sınıf: 13
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1. Abiturumu bitirdikden sonra Üniversitede Informatik okumak istiyorum. Hedefimde 2.bir takım grup ile büyük bir program yazmak.

3. Bir zamanlar bir adamin eşeği varmiş, Artık eşeğin gücü kalmamış ve çalışamaz hale 4.gelmişti. Bu yüzden adam eşeğini satmak istedi. Eşek ama anlamıştı ki, sahibinin niyeti kötü 5.ve Bremene doğru kaçmıştı. Orada demişti ki kendisine, ben halkmusiğine başlamak 6.istiyorum.

Metin Numarası: 109
Yaş: 18
Sınıf: 12
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl

1.Bir zaman Eşeği olan adam varmış. Bu eşek adamın çuvallarını hiç usanmadan değirmene 2.taşırmış. yalnız bu eseğin gücü kalmayıp, bir iş göremez olmuş. Bunun üzerine eseğin sahibi 3.onu vermeğe karar almış. Eşek bu sahibinin kötü hissini anlamış ve Bremene gitmiş. 4.Bremende calgıcı olmak ister.

Metin Numarası: 110
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 9 yıl

1.Benim Annem ile Babam ayrı. Ben baba'da yaşiyorum. Annemin 2. Evlilinden 1 ve 2.Babamın 2. Evlilinden 2 kardeşim var. Yane 4 kardeşız. Hepimiz birbirimizi çok seviyoruz 3.ve iyi bir Aile Kilimamız var.

4.Küçük bir oğlan Babasının yanına gidip onunlan oyun oynamak istedi. Babası ise küçük 5.çocuklan oynamaya zamanı ve dermanı yoktu. Öylece çocunu nasıl başka bir şey ile meşgel 6.edebilceyle kafasını bozuyordu. Bir Gazetenin içinde Dünya'da detayli bir resim Dünyadan 7.görmüştü. Resimi Gazeteden yırtıp küçük bir Puzula kesmişti. Çocu bunlan bayabi meşgel 8.edeceyini düşünmişti. Çocuk bir kenara gidip Puzzelu yapmaya başlamıştı. Birkaç dakika 9.sonra Çocuk Puzzelu bitirip Babasına Gösterdi.

Metin Numarası: 111
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Bir küçük oglan babasının yanına gider ve onunla oynamak ister. Babası oglu için zamanı 2.ve sevki yoktu. Çocuğu nasıl meşkul edebileceğini düşünüyordu. Bir dergide deteilı dünyayı

3.buldu. O resimi dergiden koparır ve Paramparça eder. Onu oğluna verir ve düşünür bu sorlu 4.Puzzele meşkül edebileceğini. Oglan bir köşeye gider ve kendi kendine Puzzele başlar. 5.Birkaç dakika sonra babası gelir ve oğlu bitirdiği resmi gösterir.

Metin Numarası: 112
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 1 yıl
1.Bir kücück cocuk Babasinin yanina gitdi ve ondan oynamak istiyordu. Ama Babasinin 2.zamani ve cocuk dan oynamak istemiyordu.Yani düşüniyordu cocunu nasil meşgül 3.yapacani. O dergide bi zor Dünja resimiden. Bu resimi yirtti ve kücük kaatlari kesiyordu. 4.onuda cocuga verdi.

Metin Numarası: 113
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Bir cücuk cocuk babasina gitti ve onan oynamak istiyordu. Babasi oynamak istemiyordu. 2.Cocuğu nasil meskul etmek yapacanı. Bir gaste buldu ve bir resim buldu ve Paramparca 3.yapti ve 4 resime yırtdı babası sandi cocuğu o puzzel len cok meskul oldu babasi odaya 4.geldi ve cocuga resimi gösterdi.

Metin Numarası: 114
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Bir küçük çoçuk babasina gidi ve onunla oynamak istemiş. Ama Babasi onunla oynamak 2.icin zamani yokmuş. Çoçuğu nasil meşkul etmege düşünüyordu. Bir dergi'nin içinde 3.Dünyayı bulmuş. Onu kesmiş ve puzzel yapmiş, onu çoçuğuna vermiş ve yap demiş. Sonra 4.çoçuk puzzle yapmiş ve Babasina göstermiş.

Metin Numarası: 115
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl

1.Ben Tatilde Türkiyeye uçmak istiyorum. Akrabalarımı siyaret etmek istiyorum. Türk 2.Arkadaşlarimlan oynamak istiyorum.

3.Bir küçük olan Babasına gelmişti ve Babasinnan oynamak istiyordu. Yani düşünüyordu, 4.çoçunu nasil meşkul yapacanı. O bir dergide bir zor dünya Resimi buldu. Bu resimi yırddi 5.ve çok küçük kartlara yırdı. Bunu Coçuğuna verdi ve düşündü ki, coçuk bu zor puzzlnen 6.uzun bir mesafe meşkul olaçağını düşündü.

Metin Numarası: 116
Yaş: 18
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Bir kücük cocuk babasina geldi ve oynamak istedi ama babasi cocuğuna zamani yoktu ve 2.sevki yoktu. Babasi düsündü ve nasil cocuğunu meşkul eder diye. Bir gazetede zor bir

---

Metin Numarası: 117
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1. Almanyada olan Türklerin durumu çok kötü. Örendikleri dil Almanca oluyor ve ana 2.dillerini bilmedikleri için Almancayı da iyi konuşamıyorlar.

3. Ben doğayı çok seven bir insanım. İleride tüm dünyayı gezmek isterim. En sevdiğim 4.ülkeler Danimarka, Brezilya ve Malezya. Sürekli Türkiyeye gitmek den nerdeyse bıktım 5.diyebilirim.

6. Ufak bir çocuk babasının yanına gidip onunla oyun oynamak istiyordu. Ama babasının 7.ne zamanı nede isteği yoktu. Çocuğu nasıl oyalağıcanı düşünüyordu. Bir gaztede karışık ve 8.detaylı dünya buldu. Onu yırtıp ufak parçalara böldü. Parçaları oğluna verip onu uzun bir 9.zaman oyalağıcanı düşündü. Çocuk bir köşeye gidip yapboza başladı. Birkaç dakika sonra 10.çocuk babasına gidip yapılmış yapbozu gösterdi. Babası buna inanamayıp oğluna nasıl 11.yaptığını sordu. Oğlu babasına dünyanın arkasında bir insan olduğunu ve onu yapınca 12.dünyanında düzelmesini söyledi.

Metin Numarası: 118
Yaş: 16
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Bir küçük cocuk babasına gidip onunla oynamak istiyordu. Babasının ama zamanı yoktu ve 2.oynayası yoktu. Bu sebepten dolayı baba cocuğunu nasıl oyalıyacağını düşünüyor. Baba bir 3.gazetede karısık ve detaylı bir Dünya resmi görür. Bu resimi gazeteden yırtar ve ayrıyetten 4.o resmi kücük parcalara ayırır. Bunları cocuğuna verir ve cocuğun bu işle baya uğraşıcağını 5.düşünür. Cocuk bir köseye çekilir ve yapboz'a başlar. Kısa bir zaman biçimde cocuk 6.babasına gider ve bitirmiş olduğu resmi babasına gösterir. Baba sasırır ve çocuğuna nasıl 7.yaptığını sorar. Çocuk: arka tarafta bir insan resmi vardı. Onu iyice bir araya getirdim ve o 8.insan düzenli olunca dünyada düzenli olmuş oluyordu.

Metin Numarası: 119
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 9 yıl

1.Ilerde oyuncu olmak istiyorum. Almanyada okumak istemiyorum. Türkiyede olmak 2.istiyorum orayı daha iyi buluyorum.

3.Küçük bir oğlan babasıyla oyun oynamak istiyor ama Babasinin zamani yoktu ve Halide 4.yoktu oynamaya. Sonra düşünüyordu. _____ bilir diye. Gazete'de karışık detayli dünyala 5.ilgili olan Resimi yırtıp kücük yapıyordu. Oğlan zor yapboz'la mesgul oluyordu. Biraz sona 6.babasına gidip yapbozunu bitirdiyini gösterdi.

Metin Numarası: 120
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl

1.Bir küçük coçuk babasının yanına gitti ve babasınla oynamak istedi. Babasının zamanı 2.yoktu ve oynamak istemedi. Babası düşündü ve cocuğunu neyle meşkul etsin diye düşündü. 3.Gazetede bir dünyanın resmini gördü. Resmi koparıp ve küçük resme kesti. Çocuğuna verdi, 4.çünkü çocuğu uzun bir süre resimle geçirecek. Çocuk köseye gitti ve yapıstırmaya başladı. 5.kısa bir sürede babasına resmi gösterdi.

Metin Numarası: 121
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.küçük bir çocuk babasına gitti ve onunla oyun oynamak istedi. Ama onun zamanı yoktu 2.cocuk için _____ canı oyun oynamak istemedi. Yani düşünüyordu, çocuğu neyle meşgul

3.edebilir diye. Babası gazetede dünya'nın resmini gördü, o resmi gazeteden yırtıyor ve küçük 4.küçük kağıtlara koparıyor. O puzzle'ı coçuğa veriyor ve düşünüyor ki o coçuk şimdi bir 5.zaman meşgul olduğunu. Çocuk kenara gidiyor ve Puzzle'ı yapmaya çalışıyor. Birkaç 6.dakika sonra babasına gidiyor ve bitmiş Puzzle'i babasına gösteriyor.

Metin Numarası: 122
Yaş: 12
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Sinan yabancı ve 7. sınıfa yeni bir okula gelmiş. Çünki o çok iyi Futbolcu, ve onu hemen 2.sınıf topluluğun içine aldılar. Ama nasıl olur ki, Sinan bütün sınıfı dövdü. Bütün sınıf 3.onunla dalga geçti, çünki onun çok büyük Problemi var yada Almanca konuşmasında.

Metin Numarası: 123
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Ismim Hasan S...., Babam 40 yaşinda, Annem 42 yaşinda, abim 17 yaşinda ve kücük 2.kardeşimde 4 yaşinda.

3.Geçen Ahmet ve Thomas ayri ayri oturdular. Hersaman konuşmuşlar, hiç dikat etmemişler 4.ve derslersini hic yapmamişlar. Şuan ayri masalarda oturiyorlar. Birisi sol duvar tarafinda, 5.öbürside sa duvar tarafda oturiyor. Onuniçin birbirlerni telefon ediyorlar. Thomas hersaman 6.zurat cekiyor. Ondanda Ahmete gülme krampfi oluyor ve Kafasida kirmisi oluyor.

Metin Numarası: 124
Yaş: 12
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1.Sinan Yurtdişindan geliyor ve alman okulundan gelip 7 sınıfda. Cünki cok iyi bir Futbolcu 2.oldu icin hemen bir sınıfa koyuldu. Ama nasıl Sinan bütün sinifi dövdü. Herkez onla dalga 3.gecti, cünki çok kötü almancası varmış.

Metin Numarası: 125
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Benim Ailem cok buyüktür ve dinine cok düşgündür. Cok cocuklar vardır bizde cocuklara 2.bakmaya severim. Hepimiz bir araya gedimi ço kişiyi geceriz ve uzaklarda cok 3.akrabalarımız var.

4.Gecen Ahmet ile Thomas ayrı ayrı yerlere oturuldular. Hep konusuyorlardı ve derse dikkat 5.etmeyip ders ödevlerini yapmıyorlardı. Simdi baksa yerler oturuldular birisi sag duvarda 6.biris sol tarafda oturuyorlardı. Ozamandan beri telefonfa konuşuyorlardı. Thomas 7.Grimassen ziehen yapıyordu. Ahmet gülmekten kafası kırmızı oldu.

Metin Numarası: 126
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 1 yıl

1.Ismim Enes Y....., Babam 41 yasinda ve annem 38 yasinda, abim 21 yasinda ve 2.kardesim 10 yasinda.

3.Gecen Ahmet ile Thomas ayri ayri otuturdular. Onlar hep konustular, hic dersi takip 4.etmediler ve Ev Ödevlerini unutular. Simdik ayri masalarda oturuyorlar ve biri sol duarin 5.tarafinda diyeri sah tarafta. Onun yüzünden telefonla birbirini ifade etmeye calisiyorlar. 6.Thomas surat cekiyor. Ahmet gülmekten Gülme Krampfi girdi ve Kafasi Kirmizi oldu.

Metin Numarası: 127
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Thomas ve Ahmet hep konuştular ve hep derslerini unuttular. Şimdi ayri oturuyorlar, birisi 2.sağda birisi solda oturuyor. Ondan hep telefonla konuşuyorlar. Ordan Ahmet hep gülmesi 3.basini ve yüzü kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 128
Yaş: 13
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Thomas Ahmet beraber otururyormuşlar ama Öğretmeni ayirmiş Çunku hep conuşmuşlar ve 2.ev ödevlerini yapmamış. Şimdi birisi saha duvar da oturuyor ve obürü sol duvar da 3.oturuyor. Onun için ikisi hep telefonlasiyorlar. Thomas görüyor conusduklarini ama Ahmet 4.gülme başlamis. Sonra Thomas de başlamış gülmeye.

Metin Numarası: 129
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Bir kücük oğlan babasına giti oynamak istiyordu. Babasını zaman yoktu ve Babasını çanı 2.istemiyordu. Babas bakmis oğlusu ne yapsin. Bir gaseta buldu ve Dünyas reşim vardi. Bu 3.resim kücacak parça kesmiş. O parça ona vermiş, sanmiş çok orda oturur. Simdi çoğcuk 4.parcalar almiş ve başladi, … zaman sonra babasına gitdi ve resim gösterdi.

Metin Numarası: 130
Yaş: 16
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1. Dünya düzlemek

2. Bir kücük oglan babasina gitmis ve babasindan oynamak istiordu. Ama babasin 3.zamani yok cocuguna ve morali yok ta oynamaya. Kafasini çalistiordu çoçuğu ney 4.yapabilir. Babasi bir gazete bir Dünyah resimi bulduğ. O resimi gazeteden yirti odan sora 5.dünyah resimi küçük küçük yirti. O küçük yirtigi kartlar çoçuga verdi puzzel yapsin. Çoçuk 6.bir yere giti orda basladi puzzeldan. Bir zaman sonra geri geldi babasina ve gösterdi 7.bitirdigini resimi.

Metin Numarası: 131
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Küçük bir Cocuk Babana gelib oynamak istiyordu. Babanin zamanı ve hali ama yokdu 2.oynamaya. O zaman da düşündü ki Cocuğu zamani nasil gecirtebilir. Gazetede birtane 3.yapozz buldu. O yapozzu alip küçük küçük kesdi. Onu cocuka verip düşündü ki onlan bir 4.çok zaman ilgenecektir. Birkaç daka sonra Babana gidip bitmiş yapozza verdi.

Metin Numarası: 132
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1. Dünyayı düzenlemeye getirmek

2.Küçük bir oğlan babasinin yanisina gitmişdi onunlan oynamak istiyordu. Ama babasinin 3.zamani yoktu bide oynamakda istemiyordu. Ozaman başka bisey düşünmüşdü onu meşgul 4.etmek için. Dünya üşerine bir resim bulmuşdu. ve küçük küçük yirtiyordu. Onu oğluna 5.vermişdi saniyoorduki uzun süre onunla mesgul olucağini. Erkek kenara çekilmişdi ve yan 6.yana koymaya başlamişdi. Üç beş daha sonra babasinin yanisina gitmişdi ve resimi 7.göstermişdi.

Metin Numarası: 133
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Bir küçük Çocuk babasının yanına gitmiş ve onunla oynamak istemiş. Ama babanın hiç 2.zamanı ve hefesi yoktu oynamaya. Baba Çocuğunu nasil uğrastirabilcek. Bir gazetede çok 3.ve deteilanmis bir dünya resmi bulur. Bu resimi gazeteden yırtıp küçük küçük parçalara 4.keserdi. Onu çocuğuna verip çocuğun bununla çok uğraşacagina düşünmüş. Çocuk bir 5.köşeye çekilir ve yap-bozla başlamıştı. Birkaç dakika sonra babasının yanına gider ve 6.bitirilmiş yap-bozu gösterir.

Metin Numarası: 134
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl

1.Thomas ve Ahmet gecenlerde başka biyere oturuldular. Onlar hep konusdular, derse hiç 2.dikkat etmediler ve çoğu kes ödevlerini unutular. Şimdi onlar başka masalarda oturuyorlar 3.ve biri sol duvarda biride sağda. Ondan hep telefonlaşdılar. Thomas komik şeyler yapıyor. 4.Ondan Ahmetin gülme kirisi geli ve kafasi kirmizi oluyor.

Metin Numarası: 135
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Thomas ve Ahmet ayrı otutduruldular. Hep konusurdilar, hiç dinlemezlerdi ve derslerini hep 2.unutturdilar. Sindik baksa yerde oturuyorlar, birisi sağ duvar da oturiyor öbürüde sol 3.duvarda oturiyor. Ondan hep telefonlasirlardi. Thomas komik hareketler yapardi.

Metin Numarası: 136

Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Thomas ve Ahmet beraber oturdular ama ogretmen demisch ayırmisch. Onlar Hep 2.konuschtular hic dersleri yapmadilar. Schindich eiri masada oturuyolar. Öbür sah tarafta 3.oturuyor öbür soll tarafta.

Metin Numarası: 137
Yaş: 15
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.Thomas ve Ahmet ayrılmışlar. Her saman konuşdular ve hiç dikkat etmediler ev dersleri hiç 2.yapmadılar. Şimdik ayrı masada oturuyorlar birisi sağ duvarda öbürküsü sol'da oturuyor. 3.Şimdik hersaman telefonlan konişiyorlar. Thomas yüzünü çekiyor. Ondan Ahmet hersaman 4.gülüyor ve kafası kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 138
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1. Telefonla conuşmak

2. Thomasi ve Ahmeti başka biyere oturdu. Ep konuştular, iç derste dikat etmediler we 3.dersini ep unutular. Şimdi başka bir masada oturiyolar, birisi sol masada oturiyor başkasi sa 4.tarafda oturiyor. Ondan için ep telefonlarnan konuşiyorlar. Thomas komic şeyleri yaptilar. 5.Ondan için Ahmet gülmeye başliyor we kafasi kirmizi oliyor.

Metin Numarası: 139
Yaş: 13
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış
1.Thomas ve Ahmet eiri oturdurudurlar. Onlar hep yaramaslik yapdılar hiç Dersleri 2.dinlemediler ve çou saman ödewlerini unutdular. Simdi başka masalarda oturuyorlar, birisi 3.sa Duvarda birisi sol Duvarda oturuyor. Schimdide telefonlaşıyorlar aralanda. Thomas 4.komik hareketler yapıyor onun yüsünden Ahmet gülmeyi bırakamiyor, schimdide kafasi 5.kırmizı oluyor.

Metin Numarası: 140
Yaş: 13
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Thomas ile Ahmet ayri ayri oturdular. Herzaman konuştular ve hiç dinlemediler ve her 2.seferinde ödevlerini unutdular. Şuan ikiside ayri Masalardalar birisi sağ tarafinda birisi sol 3.tarafda. Bu durumda olduklari için telefon ediyorlar. Thomas kendini komik hale getiriyor. 4.Ahmet'in de tabi gülmesi geliyor ve Kafasi kisariyor.

Metin Numarası: 141
Yaş: 14
Sınıf: 7
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.Telefon edmek. Bugün Thomas ve Ahmet ayrılmişlar. Onlar hep konuşdular, hiç 2.dinlemediler ve dersleri unutdular. Şimdi ayrı masada oturuyorlar hemde bitanisi sağıda ve 3.bitanisi solda. Onuniçin Telefon ediyorlar. Thomas yüsünü çekiyor. Onda Ahmet gülüyor ve 4.kafası kırmısı oluyor.

Metin Numarası: 142
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Thomas ve Ahmet başka yere oturdular. Hep konuştular. Dersleri hiç yapmadılar. Şimdi 2.masalarda oturiorlar. Hemde bir masa sağa ve öbürki de sol tarafta dir. Ondan telefonla 3.konuşiyorlar. Thomasda yüzününen komik şeyler yapiyor. Ahmet de Acayip gülüyor ve 4.Kafası Kirmizi oldu.

Metin Numarası: 143
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1.Bir küçük çoçuk babasının yanına gelmişti ve oynamak istemişti. Onun ama zamanı yoktu 2.ve canı istemiyordu. Yani düşünüyordu böylelikle onu neyle meşkül edeceyini. Bir dergide 3.bir karişık ve detailli resim bizim dünyadan vardı. O resimi dergiden yırtıp çok küçük 4.parçaya kesmişti. Onu çoçuğuna verip düşündüki zor yappozla baya bir süre meşkul

5.olacağını. Çoçuk bir köşeye çekilip yappoza yapmayı başlamıştı. Birkaç dakika sonra 6.babasının yanına gelmişti ve bitirmiş yappozu göstermişti.

Metin Numarası: 144
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Dünyayı düzeni getirmek. Bir ufak oglan çoçuğu babasına gitmiş ve onunlan oynamak 2.istemiş. Babasının ama zamanı yokmuş ve de canı oyun oynamak istemiyormuş. Yani 3.düşünüp oglunun nasıl zamanını gecireceğini, meşgul olcağını düşünüyormuş. Dergi içinde 4.dünyayla ilgi bir karışık bir resim görür. Bu resimi derginin içinden kopartıp, ufak ufak 5.parçaları ayırır. Bu parçalarımı oğluna verip oynayacağını ve o sebeple zaman gecereceğini 6.düşünür. Ufak oğlan kenara gecer ve yapbozu oynar. Birkaç dakika sonra babasına gelip 7.yapbozunu bitirdiğini söyler.

Metin Numarası: 145
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl

1. Küçük bir oğlan babasına gitmişti ve onunla oynamak istiyordu. O ise oğlan için 2.zamanı yoktu ve canıda istemiyordu. Böylelikle kendisi oğlanı hangı işle meşgul edeceğini 3.düşünüyordu. Bir dergide Dünya'la ilgi bir bilgi bulmuştu. Bu resmi kendisi yırtıp küçük 4.parçalara ayırmıştı. Bunları o küçük çocuğa verip uzun zaman oynayacağını sandı. Oğlan 5.bir köşeye oturup yappozu yapıyordu. Birkaç dakika sonra oğlan babasına gelmiş ve bitmiş 6.yappozu göstermiş.

Metin Numarası: 146
Yaş: 17
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl

1.Dünya'yı yoluna getirmek. Kücük bir olan babasının yanına gitmis ve onunla oynamk 2.istemis. Onun ama zamanı yoktu ve canı da oynamak istemiyordu. Yane onu canı sıkılmasın 3.diye birseyler düsünüyordu. O kardı yirtıp ve küçük küçük yirtmisdi. onları kücük olana 4.verip onun uzun zamanla o puzzele meskul oldunu düsünmüsdü. Kücük olan köşeye gidip o 5.puzzele başlamisdi. Bir kac daka sonra babasının yanına gitip bitmis puzzele gösterdi.

Metin Numarası: 147
Yaş: 14
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1.Dünyayı iyi yapmak. Bir küçük çocuk Babasına gider ve onunla oynamak ister. Ama onun 2.çocuğa zamanı yoktu ve canı oyun oynamak istemiyordu. Ve çocuğa verebileceği birşeyi 3.düşünüyor. Bir Gazetede Dünyanın resimini buldu. O Resmi yırtar ve küçük küçük 4.parçalara parçalar. Puzzle çocuğa verir ve onu bir zaman oyalayacağını sanar. Çocuk bir 5.köşeye gider ve Puzzle başlar. Birkaç Dakka sonra Babasına gider ve birleştirdiği Resmi 6.verir.

Metin Numarası: 148
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.Bu Dünyayı iyiye götürmek. Bir küşük oğlan Babasına giti ve onlan onlan oynamak 2.istiyordu. Ama Babasının vakti yoktu ve oynamak istemiyordu. O o zaman düşünüyorduki 3.neylen oğlunu zaman geşire bilir. O o zaman Gazeteden bir resim buldu dünyayın resmini. 4.resmi kesti ve küşük seylere kesti. O zaman oğluna verdi ve babası zanetiki bu oğlunu 5.zaman geşirir ozaman oğluna verdi bu ayırı puzzeli. O zaman bikaş daka geşti ozaman 6.babasına giti ve dediki bitirdim bunu.

Metin Numarası: 149
Yaş: 10
Sınıf: 4
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Ben Tatilde 2 hafta Teyzemde kaldım. Orda Teyzeme yardım etim. Dacha sonra 2.Teyzemle bilikte Parka gitik orda kusenimle oynadım. Sonra Eve geldik ondan sonra film 3.baktık. Sonra Teyzemin Annesine gitik orda Beyza kusenim ve ben oynadıktan sonra eve 4.gitik gene Teyzemin ablasına gitik. Ondan sonra Annemle buluştuk sonra Annemle 5.alışverişe gitik orda elbise aldık. Aldıktan sonra Teyzem beni ve eve gitik sonra ben dayıma 6.gitim.

Metin Numarası: 150
Yaş: 9
Sınıf: 4
Doğum yeri: Almanya

Türkçe dersi: 3 yıl

1.Biz Tatilde annemin arkadaşının olunun doğum gününe gittik ve orada oynadık. daha sonra 2.biz pastayı kesip yedik. ondan sonra eve gittik. bi Saat sonra annemin arkadaşı bize geldi ve 3.beni aldı çünki ben annemin arkadaşında kaldım. iki gün sonra annemin arkadaşı beni eve 4.bıraktı ve biz ordan zoo gittik. orada biz baliklari gördük ve yunus baliklari gördük. iki 5.saat sonra biz yunus baliği gözdersine gittik.

Metin Numarası: 151
Yaş: 9
Sınıf: 4
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Ben 6 Hafta dan 3 Haftasını Almanyada geçirdim 3 Haftanın son günü tirenle 2.Frankfurta sürdük Ordan Uçakla Istanbulla Uçduk. Istanbulda 8 bekledik 8 saat geçdinde 3.Istanbuldan Trabzona Uçduk. Trabzonda Dedem bizi aldı ve Ordua sürdü. Ordua saat 4 4.sabach geldik. Übür gün ben Dayimla yüsmeye gittig ve übürzügün ben Babamla ve 5.Annemle ve Cozinimle yuzmeye gittig ve benni denizanası beni yaktı. Übür gün ben 6.telefriye bindim. Amcam bissi Hafalanına götürdü.

Metin Numarası: 152
Yaş: 10
Sınıf: 4
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Ben Bağçeye gitim ve gril etig. 1 sağt sonra Beyzanın Arkadaşı geldi ve Beyzalan 2.oynadı. Ben Babamlan grili söndük ve et goyduk. 10 dakika sonra Babamlan kiker oynadig. 3.Babam kasandı ve da sonra Yemek yidik. 1 Hafta sonra Selive gitig ve köpek balı gördük ve 4.Rochen gördük. 1 sağt sonra Drachenfelse üstüne çigtik.

Metin Numarası: 153
Yaş: 10
Sınıf: 4
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Ben Tatilde Arabaylan Türkiye'ye gittim. Ondan sonra Ananeme gittik. Sonra Denize gittik 2.orda küçük küçük Balıklar vardı. Sonra Kalkana gittik. Ve da sonra gene Denize gittik. orda 3.babam bir ahtapot gördü. Sonra otele gittik. ve orda 3 gün kaldık. 3 gün sonra Antalya'ya 4.geri döndük. Sonra Kusenimin doğum günü kutladık. O 5 yaşına girdi. Sonra eve gittik ve 5.uyuduk.

Metin Numarası: 154
Yaş: 9
Sınıf: 4
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1. Ben Tatilde Türkiye'ye gitim. Düzce'ye gitim orda kuzenimleydim ilk günü o günü 2.uyamamıştım. Sonra uyakalmışım Sabah kalktım da sofra hazırdi. Çok sevin miştim 3.yemekden sonra bahçeye çıktık ve oynadık pisikletlen gezdik evde oynadık akşam oldunda 4.internet de oyun oynamıştık daha sonra akşam yemeyi yedik sonra film baktık ve biz eve 5.gitik orda uyuduk sabah kalktık kavatlı yaptık arı gelmişti ve ben kormuştum ve içerde 6.yemişdim annemlerde. bahçe'de bir hafta olmuştu kuzenimin düğüne gitik orda dans etik ve 7.takı taktık

---

Metin Numarası: 155
Yaş: 10
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Ben Tatil de Türkiye'ye git dik. Türkiyede Sivasa git dik Sivas da kusenime gitim orda 2.Dedemi gordüm ve elini öpdüm ozaman kusenimle oynadım ozaman Samsuna gitik orda 3.Dayımı gördum ve yengemi gördüm ozaman Karadenize gitdik orda kocaman Denizanası 4.gördük orda bir Mavi Top aldık ozaman Annem Topu köşeye atı ozaman Büğük Welle 5.geldi Top ozaman suya duştu biz ama görmedi Top suya düştünü Top da taa arkaya taşıdı 6.ozaman Yeni yeşil top aldık ve dondurma yedim ozaman eve git dik

---

Metin Numarası: 156
Yaş: 9
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Ben tatilde Türkiyeye gitmedim. Tatilin 2 haftası oruc'la geçdi. Oruc biddi ve bir gün 2.sonra bayram vardı ve ben 80 lira kazandım. Ama ablamda 80 lira kazandigi için beraber 3.160 lira yapar. Ablamin Arkadaşi arkadaşinin kardeşi Ablam ve ben yüzme Havuzuna 4.gitdik ve yüzdük. bizim akrabalarımızdan biri öldü. Ama O adamin olu da öldü. ben, 5.Annem, babam, ablam ve başkalari çok çok üzüldük ve dua ettdik. Ben Annaannemle 6.telefonda konuşdum ve Annaanne de üzüldü.

Metin Numarası: 157

Yaş: 9
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Ben yaz tatilinde çok misafirlere gitdim. Mesela Duisburga babamın ve Annemin 2.tanıdıklarına gitdik onların iki tane çocukları vardı Afan ve Afra onlarla Freizeitparka gitdik 3.ismi Irrland çok güzel bir yerdi. TowerRutsche, Trampolin ve daha çok scheyler vardı 4.bunların hepsinebindikten sonra yine o misafirliye gitdik ben bir Cappuçino içdim ondan 5.sonrada kendi evimize gitdik. Yaz tatilinde Babaanneme de gitdim orada bahçe de oynadık 6.ve Erik topladık.

Metin Numarası: 158
Yaş: 9
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Ben Annem kardeşim ve öbur kardeşimlen ve Beyza'nın Aylesiylen Bahçe'ye gittik. orda 2.su'ya girdik ve yüzdük. daha sonra dişariya gittik ve Beyza'nin Babasi ızgara yaptı. Ve daha 3.sonra yemek yedik. Ozaman Beyza ve Ben Aldi'ye girdik ve Dondurma aldik. ve 4.Dondurmayı yedik. Ve Daha sonra gine su'ya girdik ve devam oynadik. daha sonra 5.üstümüsü gindik ve Trompolin de hopladig ozaman hebimis meyve yedig ve eve gittik.

Metin Numarası: 159
Yaş: 10
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Ben Tatilde Tuğçinde dim. Geldim ve oynadık. Daha sonra yemek yedik. Sonra Blinde Kuh 2.oynadık. Ondan sonra sıkıldık aşaya gittik sadece ben Hikmat ve Tuğçin orda Arno ve 3.Louis vardı. Rundlauf oynadık. Daha sonra yukara gittik su içtik ve oturduk. Sonra ginne 4.aşaya gittik Arno ve Louis eve gittiler. Biras konuşduk ve yukarra gittik gitmem lazımdı 5.akşam olmuştu.

Metin Numarası: 160
Yaş: 10
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Ben bu sene aylece arabaylan Türkiyeh gitdim. Bir hafta Ankarada kaldık. Bir hafta sonra 2.Antaiyaya gidtik ve yol altı sat sürdü. Hotele geldig ve rezeptiona gitdik ondan sonra

3.odalarımısa girdik ve Maiolarımızı gidik ve Restorantda yemek yedik kırkbeş dakika sonra 4.havuza girdik ve Antaliya çok sıcakdı ve Su aldım daha sonra su kayadiraklara bindim bir 5.sat sonra topsaya gidtim ve tob oynadım 2 gün sonra gidtik Picknick yabtık ve 5 gün sonra

---

Metin Numarası: 161
Yaş: 10
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Ben ve Annemle Neumark'a gitik. Biz gezindik Neumark'ta. Biraz sonra Karstatd girdik. 2.Okul malzemelerin oldu yere gezindik. Ben ve Annemle okulda ne lazim oldunu baktık. Biz 3.bir yapıştırası aldık ve daha vazlası. Annemle kasaya gitik ve Annem parasını ödedi. Ondan 4.sonra tren statsyonunu gitik ve 12 numaraya bekledik. 5 dakika bekledik. Ondan sona eve 5.geldik ve ben kardeşimle oynadım ve ona bir kitap okudum.

Metin Numarası: 162
Yaş: 9
Sınıf: 5
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl

1.Ben tatilde Babanemi gördüm bizim geldiğimizde çok sevindi ve bizi karşıladı. Ondan 2.sonra Ananeme gitdik ve oda çok sevindi bizim geldiğimize. Orda bir hafta durduk ve daha 3.sonra Izmire yine gitdik. Ama Babanemi yani Kütahyaya gitmeden önce bir hafta Izmirde 4.durduk. Ve ondan sonra Kütahyaya gitdik. Daha sonra Izmirde bir hafta yine durduk ve orda 5.gesdik. Son haftasını da Otelde geçirdik. Otel çok güzeldi bi gecesinde Dışarda geçirdik. 6.Babamın Arkadaşlarıyla ve oda çok güzeldi. Ondan sonra Otele geri döndük orda 4 gün 7.daha durduk ve oda çok güzeldi. Ve daha sonra Uçakla Aylece Almanyaya döndük.

Metin Numarası: 163
Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1. Yeniden Ahmet ve Thomas yer deyiştiler. Onlar her zaman konuşdiyorlar'di hiç dikat 2.etmidiler ve derslerini yapmadilardi. Şimdik Onlar ayri oturiyorlar bir sağa bir sol. Onlar 3.onun için şimdik telefonlan konuşiyorlar.

Metin Numarası: 164
Yaş: 11

Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.iki ablam var en büyük ablam 16 yaşinda ikinçisi 14 yaşinda küçük erkek kardeşim 4 2.yaşinda annem 40 yaşina gircek ve babamda 41 yaşinda ama ikiside genc duruyor. Annem 3.biraz kiloludur ama eli çok hizli dir. Annemle babam Teyze çocuklari ondan dolayi 4.aylerimiz çok büyük dür.

5.Geçenlerde Ahmet ve Thomas ayrı oturuyorlardı. Onlar hep konuşdular, hiç derse 6.takmadılar hep ödevleri yapmaya unudular. Şimdik de ikisi başka masada oturuyorlar ama 7.ayrı Ahmet sağdaki duvarda oturuyor öbürüde soldaki duvarda oturuyordu.

Metin Numarası: 165
Yaş: 12
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. En Samimi olduğum kişiler, Gülizar, Melike, Beyza. Gülizar'la ayni karalıkdayız ve 2.sırlarimizi birbirimize anlatiriz, Melike bize ausgeben yapar yani para olmadığı zaman, 3.Beyza hepimizin en sevdiğimiz arkadaşimiz.

4. Geçenlerde Ahmet ve Thomas kavga etmişler. Hep konuşiyorlarmış dersde hiç dikkat 5.etmiyorlarmış ve ev ödevini unutuyorlarmış. Şimdi ayri ayri masalarda oturiyorlarmış biri 6.solda biri sağda.

Metin Numarası: 166
Yaş: 12
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 1 yıl
1.Benim Abim yok, 2 tane Ablam war. ismi Melisa 12 yasinda ikimisin karakderi ayni. Polis 2.olmak istiyorum cünkü cok güzel meslek cok seviyorum. Tatilde gezmek isterim ve en 3.sevdiyim Star ve oyuncuları görmek isterim.

4.Daha yeni Ahmet ve Thomas ayırmislar. Hep derste konusmuslar ve hic derse konsentira 5.olmamislar we de derslerini cok unutmuşlar şimdide ayri masada oturuyorlar. Biri sol 6.duwarda oturuyordu öbürüde sa da oturuyordu. o yüzden telefonla konusuyorlardı

Metin Numarası: 167
Yaş: 12
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya

Türkçe dersi: 1 yıl
1.birtane ablam var ve kücük kardeşim var. En samimi arkadasim Cennet 12 yasinda utangac 2.birisi ikimizin karakteri ayni. Doktor olmak isterim veya Psikolok cünkü insanlara yardim 3.etmeyi cok severim. Tatilde en sevdigm Starlari görmek isterdim.
4.Daha yeni Ahmet ve Thomas ayır mis lar. Hep dersde Konusmus lar. Ve hic derse 5.Konzatieren olmamislar vede derslerini cok unutmuşlar. Şimdi'de ayri masalarda 6.oturuyorlar. Birisi sol duwarda oturuyordu öbürüde sa duwarda oturuyordu. Oh yüzden 7.telefonla Konuşuyorlardi. Thomas mimik yapiyordu Ahmet'de gülmekten öluyordu. 8.Yüzüde Kirmizi olmuşdu.

Metin Numarası: 168
Yaş: 12
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1.gecenlerde Ahmet ve Thomas ayri oturiyorlar. Onlar heb konuşiyorlardı. Ondan Derslerini 2.unuttiyorlardı. Şimdi onlar ayri masalarda oturuyorlar. Birisi solda, birisi sağda. Ondan 3.şimdi telefondan konuşiyorlar.

Metin Numarası: 169
Yaş: 12
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.Geçenlerde Ahmet ve Thomas ayrı oturiyorlar. Onlar hep konuşiyorlardı, hiç dikkat 2.etmediler ve ev derslerini yapmak unuttular. Şimdi ayrı masalarda oturiyorlar birisi solda, 3.birisi sağda. Ondan şimdi telefonla konuşüyorlar. Thomas mimikler yapiyor.

Metin Numarası: 170
Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl
1.Gecenlerde Ahmet ve Thomasi ayirmislar cünki cok konusmuşlar ve hic dikkat etmemisler 2.bide cok defa derslerini unutmuslar şimdie baksa masada oturiyolar birisi sa tawanda übürü 3.sol tawanda. ondam telefon konusiolar sonra Thomas mimik yaptiginda Ahmet gülme krize 4.girio ve kafasi kirmisi olio.

Metin Numarası: 171

Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1.Ahmet ve Thomas ayrı otutdurmuslar. Onlar hep konusmuslar hiç dikkad etmemisler ve 2.çoğunlukla Derslerini unutmuslar. Şimdi başka masalarda oturiyorlarmıs biri sol duvarda, 3.diğeride sağ. Ondan telefonlasıyorlarmis. Ondan Ahmet gülme kırizi oluyor ve kafası 4.kırmızı oliyor.

Metin Numarası: 172
Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.Benim Baba 41 yaşında ve Annem'de 39 yaşında, onlarla cok eyleniyorum. Benim Büyük 2.ablam var 15 yaşına girecek o beni cok sıkıtiyor ama genede onu cok seviyorum.
3.Gecenler de Ahmet ve Thomas başka oturdular. Cönkö hep konusdular öyretmende 4.beyenmedi o yüzden ayrıldılar. hıc derslerini yapmadilar. Şimdi ayrı masalarda oturiyorlar 5.biri sağ biri solda. O yüzden bir birini ariyorlar. Thomas mimik cekiyor. Ondan Ahmet 6.gülme krise giriyor ve kafasi kırmısı oliyor.

Metin Numarası: 173
Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Arkadaşim adi Nico o oniki yaşinda o benim eni arkadaş gecenlerde Ahmet ve 2.Thomas ayridilar ve degşik oturdu öretmen onlar hep konuştular ve dikat etmediler bide 3.onlar ev ödövelere yapmadilar yada unutular simdi onlar eiri eiri oturiolar biri sa

---

Metin Numarası: 174
Yaş: 11
Sınıf: 6
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.Yeni den Ahmet ve Thomas yer deyistiler. Onlar her zaman konuşdiyorlar'di hiç dikat 2.etmidiler ve derslerini yapmidiler. Şimdik onlar ayri otuğliyorlar bir sağa, bir sol. Onlar 3.onun icin şimdik telefonlan konuşiorlar.

Metin Numarası: 175

Yaş: 17
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1. Bir abim var annem ev hanımı Babam meslek serbesti var. En samimi olduğum kişi 2.çok sevimli ve çok iyi kalpli. İleride yapmak istediğim meslek hemşire cünkü insanlarla 3.aramdaki Dialog çok iyi hastalari iğleşdirmek çok gurur veriyor.

4. Geçenlerde Ahmet ile Thomas ayrı otutduruldu. çok konuşduları için ve hiç derse 5.Dikkat etmedikleri için ve ondan dolayı Derslerini hep unutuyorlar. Şimdi ikiside ayrı ayrı 6.otutduruldu hatta diğeri sol duvara ve diyeride sag duvara. Ondan Dolayı Telefonda 7.konuşuyorlar yenilerde. Thomas yüz mimikleri yapıyor.

Metin Numarası: 176
Yaş: 19
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1. Ahmet ve Thomas cok konuşdukları icin hoca onlar ayrı otutturmuştur, ve biri bir 2.duvara öbürü bir duvara. Cok konuştukları icin ve dersde hiç dikkat etmedikleri icin 3.derslerini hep unutmuşlardır. Başka başka masalarda oturdukları icin telefonan konuşmaya 4.başlamışlardır. Thomas ayak cekir duruyordu ve Ahmetde gülmekten yüzü kirmizi oldu.

Metin Numarası: 177
Yaş: 15
Sınıf: 9
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Tatilde bir köyde olmak isterim. Evin arkasinda yani bahce'de yatmak ve bir Türkü 2.dinlemek isterim. 1 saat böyle gecirmek isterim ve sonra ailemin yanına gitmek ve ailem ile 3.yemek yemek isterim.

4.Geçen Ahmet ve Thomas yerleri ayrıldı. Ahmet ve Thomas cok konuşuyorlardı, hic dikkat 5.etmiyorlardı ve coğu zaman derslerini yapmıyorlardi. Simdi ıkısıde ayrı masalarda 6.oturuyorlar bırı sol kösede oturuyor ve ötekisi sa köşede oturuyor. Bundan dolayı artık 7.telefonla konuşuyorlar. Thomas yüz şeklini deyiştiriyor. Bu yüzden Ahmet gülmeye 8.başlıyor ve yüzü kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 178
Yaş: 15
Sınıf: 10

Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Tatilde Türkiye'ye güzel bir tatil yerine gitmek isterim çünkü Tatil yerleri genellikle daha 2.eğlenceli oluyor. Mesela tatil yerlerinde yeni insanlarla tanışa biliyoruz.
3.Öğretmen Ahmet ile Thomas'ı ayrı masalara oturt'du. Birbiriyle konuşuyor'lar, ders'de hiç 4.dikkat etmiyorlar'dı ve Çoğunlukla derslerini yapmıyorlar'dı. Ve simdi ayrı masalarda 5.oturuyorlar birisi sol duvarın yanında oturuyordu ve öbürü sağ tarafda duvarın orda. Bu 6.yüzden telefonla kominikasyon kuruyorlar. Thomas komik mimik yaparak Ahmeti 7.güldürüyor ve bu yüzden yüzü kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 179
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl
1. Ailem benim Herseyimdir. Annemde Babam 46 yasındalar. Babam in mesleyi çizici 2.ve Annemde ev kadını. Biz 4 kardeşiz iki tane abim biri 20 biride 26 yasında 20 yasındaki 3.abim universiteye gidiyor ve en büyük abim kuyumcu da çalışıyor ve altin bilezik yapiyor. 1 4.tane kardeşim var 11 yasinda ve 5 sınıfa gidiyor.
5. Geçen Ahmet ve Thoması ayrı oturttular. Durmadan konuştular, derste dikkat 6.etmediler ve coğunlukla derslerini unuttular. Simdi ayrı Masalarda oturuyorlar birisi sol 7.Duvarda biriside sağ duvarda. Oniçin birbirinizle telefon edin. Thomas yüz hareketi yapıyor 8.ve böylece Ahmet gülme krizi geciriyor ve Kafası kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 180
Yaş: 17
Sınıf:10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Arztin wenns nicht klappt dann Kriminal Polizistin
2.Ahmet ve Thomas ayrı yerlere oturmuşlar, hep konuşmuşlar derse katılmamışlar, derslerini 3.unutmuşlar. Şimdi ayrı Masalarda oturuyorlarmış biri sağda birisi solda. Thomas faxen 4.cekmiş ve o yüzden Ahmetin gülmesi tutumuş ve kafası kırmızı gitmiş.

Metin Numarası: 181
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1.Gecende Ahmet ile Thomas ayrı yerlere otutduruldu Herseferinde konusuyorlardı hic 2.dikkate almıyorlardı dersi ve hep ödevlerini yapmaya unutıyorlardı İkisi artık ayrı 3.masalarda oturuyorlar biri sol duvarda biride sağ tarafda. O yüzden gecen sinifda telefon 4.konusuyorlardı birbirlerinle. Thomas yüz hareketi yapıyordu. Buyüzden Ahmet güleme 5.kırizine giriyor ve kırmızı olmaya baslıyordu.

Metin Numarası: 182
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 8 yıl

1. Gecenlerde Ahmet ile Thomas aygrı oturmaya başladilar Hep konusiyordular hic 2.dikkat etmediler ve derslerini cogu zaman unutdular. Simdi ikiside başka masalarda 3.oturiyoorlar biri solda oturiyor digeride sağda oturiyorlar oyüzden telefonlasiyorlar. Thomas 4.hareketler cekiyor oyüzden Ahmet gülme kirizi geciriyor ve kafasi kirmizi yüriyor.

Metin Numarası: 183
Yaş: 15
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 8 yıl

1.Yakın zamanda Ahmet ve Thomas cok konusup dikkat etmediler ve ödevlerini sıklıkla 2.yapmadıkları ıcın ayrı yerlere otutduruldular. Suan ikisi ayri masalarda oturuyorlar birisi sağ 3.tarafta diyeride sol tarafta. Bu yüzden dersde telefonla konuşmaya başladılar. Thomas 4.hareket cekiyor bu hareketler yüzünden Ahmet gülme kirizine girip yüzü kip kirmizi oluyor.

Metin Numarası: 184
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Yeniden Ahmetlen Thomas ayrı oturuldu. Hep konusuyolar hic dikkat etmiyolar derslerini 2.yapmiyolardı. Simdi deysik yerlerde oturuyolar birisi duvarda öburüde obur tarafında 3.Ondan telefonlasiyorlar. Thomas Ondan Ahmet Gülmekırızına giriyor kafasıda kip kirmizi 4.oluyor.

Metin Numarası: 185
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya

Türkçe dersi: 4 yıl
1.İlerde ben Avokat olmak istiyorum, çünkü bir Avokat iyi para kazanıyor ve bir bakımlı iş 2.diye.

3.Geçen Ahmet ve Thomas ayrıldılar. Onlar tek konuştular derse hiç katılmadılar ve hep 4.derslerini unuttular. Haşimdi onlar başka Yerlerde oturuyorlar, birisi sol duvarında ve 5.öbürüsü sağ duvarında. Onun için onlar telefonlan konuşuyorlar. Thomas surat çekiyor. 6.Ondan Ahmet gülmekten durmuyor ve yüzü kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 186
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Gecen Ahmet ve Thomas ayri oturdutmuslar. Hersaman konusmuşlar, hic dikkat etmediler 2.ve derslerini unutdular. Şimdi ayri masalarda oturuyor, biri sah duvarda oturiyor ve birisi 3.sol da oturiyor. O yusden telefon ediyorlar. Thomas mimik yapiyor. Ahmet onun yusunden 4.guluyor ve kafasi kirmisi oluyir.

Metin Numarası: 187
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl
1.Geçen Ahmet ve Thomas ayrı oturdular. Hep konuşdular hic derse dikat etmediler ve sık sık 2.derslerini untdular. Şimdı ayrı masalarda oturyolar ve birisı sol duvar tarafinda birısıde sağ 3.duvar tarafına oturdular. O yüzden birbirine telefonda konuşyolar. Thomas yaramazlık 4.yapiyor. O yüzden Ahmetın gülesi geliyor ve yüzu kırmızı oluyor.

Metin Numarası: 188
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1.Gecen zamanda Ahmete ve Thoması ayrı oturdurtlar ögretmenlerı. Onlar coğ zaman 2.konusdılar dersde ve hıc derse dikkat vermedi onlarda coğ zaman ödevı onutdu. çımdıg 3.onlar ayrı oturıyorlar berısı sağ dıvarda übürüsüde sol dıvarda. Ayrı oturıyorlar dıye telefon 4.yapdılar birbırıne. Thomas mimik yapıyor ve onun ıcın Ahmet kulmek den oliyor ve onun 5.kafası kıpkırmızı olmaya baslıyor.

Metin Numarası: 189
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl
1.Geçenlerde Ahmet ve Thomas ayri yerlere otutduruldu. İkisi cok konuşmuş ve hiç dikkat 2.etmemişler derslerini cok unutmuşlar. Şimdi ikisi ayri ayri masalarda oturuyorlar biri sol 3.tarafta ve öbürki ise sağ tarafda, son zamanlarda telefonla cok görüşüyorlar miş. Thomas 4.mimik cekiyor. Thomas mimik cekiyor diye Ahmetin gülmesi tutuyor ve yüsü kipkirmizi 5.oluyor.

Metin Numarası: 190
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 7 yıl
1.ileride yapmak istediğim meslek mimar cünkü cizimden zevk aliyorum seviorum. ama pasta 2.dükkyani acmak istiyorum. Pasta yapmakanda cok zevk aliyorum.
3.Gecenlerde Ahmet ve Thomas ayri ayri oturdular. cok konustuklari icin ve derslerini 4.unutuklari icin. Şimdi ayri ayri masalarda oturuyorlar biri sol duvar tarafinda obürüde sağ 5.tarafda. O yüzden sinifda telefonlasiyolar. Thomas mimik yaptığı icin Ahmet gülmekten 6.surati kirmizi olur.

Metin Numarası: 191
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Ben ilerde Polis olmak istiyorum neden? Benim icin küsel bir meslek ve silah da 2.tasıyabilirim.
3. Gecen sever Ahmed ve Thomas eiri oturdular schok konuschdular diye cunku basende 4.Derslerini yapmiyorlar. birisi sah duvara oturdular biriside sol duvara. Ahmed ve Thomas 5.konuschiyorlar Thomas Ahmete ayak cekiyor ve Ahmed külmekden öluyor.

Metin Numarası: 192
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Bizim ailem miz çok büyük. Ailemin bir tarafı Trabzonda bir tarafı istanbulda. Rizede 2.Lübekte ve duisburda. benin iki ablamlar var isimleri Ebru ve Hatice. Ebru 19 yaşında ve 3.Hatice 21 yaşında. Amcamlarda yakında oturiyor. teyzemde çocuk doğurdu.
4.Ahmed ve Thomas ayırdılar. onlar çok konuştular, dersi hic dinlemediler ve ev ödevlerini 5.unutdular. şindik onlar ayrı masalarda oturiyorlar birisi sol duarda ve birisi sağa. ondan 6.şindik birbirlerini ariyorlar.

Metin Numarası: 193
Yaş: 14
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl
1.Gecenlerde Ahmet ve Thomas ayrı yerlere oturuldular. ikizi çok konuşmuşlardı ve hiç derse 2.dikkat etmemişlerdi vede ev ödevlerini sık sık unutmuşlardi. Şimdi ayrı ayrı yerlerde 3.oturuyorlar mesela biri bir duvar tarafında oturuyor biride diğer duvar tarafında oturuyor. o 4.yüzden birbirlerine telefon açiyorlar Thomas deyişik mimikler yapıyor. Bu yüzden Ahmete 5.gülme kirisine giriyor ve kafası kıpkırmısı oluyor.

Metin Numarası: 194
Yaş: 13
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 3 yıl
1. Tatilde en cok anneannemin ve dedemin yanında oturup sohpet etmek. Veya 2.Kuzzenlerimle birlikte dişarda top oynamak, başka şeyler yapmak isterim.
3. As önce Ahmet ve Thomas ayrı yerlere otuturuldu. Ikisi her zaman konuşiyor, hic 4.derse dikat etmiyorlar dı ve her zaman derslerini onutiyorlardı. Şimdi başka başka 5.masalarda oturiyorlar ve biri sol taraf dakı duvarda digeri de sağ tarafdakı duvarda 6.oturiyorlar dı. O yüzden telefonla birbiriyle konuşiyorlar dı. Thomas gösteri yapiyor o yüz 7.den Ahmet gülme kırisine giriyor ve kafası kıp kırmızı oliyor.

Metin Numarası: 195
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 8 yıl
1. İlerde yapmak istediğim meslek avukatlik. neden yapmak istediğim, ben kendim 2.haksizliğa hiç gelemem ve baskalarında Haksiz yere suclamasina ve ceza almasina hic göz 3.yumamam ve Hakki icin savasirim.

4. Gecen Ahmet ile Thomas ayri oturuldular. hep konusdular, hic dikkat etmediler ve hep 5.derslerini unutdular. Simdi ikisi farkli masalarda oturiyorlar. birisi sol duvarda birisi sağ 6.duvarda. onun yüzünden Telefon konusiyorlar. Thomas hareket cekiyo. Ahmede 7.Gülmekden öliyo ve kafası kizariyo.

Metin Numarası: 196
Yaş: 17
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Bizim kimya dersimizde cogunlukla Her saate Bir deneyim yapilir. O deneyimleri isteyerek 2.yaptigim içim Hoşuma gitiyor. Ancak deneyimler icin yaptigimiz Protokoller Bize 3.Zorluklar cikardiyo Bir keresinde Bir kagitla limon suyunda yazmamiz gerekiyordu. Ondan 4.sonra Dikkatliçe Ateşin üzünde tutuk. Ondan sonra schriftzüge yapmamiz gerekiyordu.

Metin Numarası: 197
Yaş: 18
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 11 yıl

1. Babam 49 yaşında 16 yaşında Almanyaya göç etmiş ailesinlen vede o zamandan beri 2.Thsyyen'de calışıyor annemde son 4 yıldır temizlik fabrikasında calışıyor ondan önçe ev 3.kadınıdı. Bi ablam var evli yaşı 21 Aldi'de Ausbildungunu bitirdi ve orada calısıyor küçük 4.kiz kardeşimde 8 yaşında vede 4 sınıfa gidiyor. En iyi arkadaşım 18 yaşında ismi yavuz 5.okula devam ediyor.

6. Kısa zaman önçe Ahmet ile Thomas ayrı oturturdu, çünkü hiç derslerin yapmadıklar 7.için vede konuştukları için ve bu yüzden derse konzentrieren olmadıkları için. Şimdi ikisi 8.ayrı yerde oturuyorlar birisi sol duvarın orasında diğeri sag duvarın orasında. Bunun için 9.son zamanlarda telefonlaşıyorlar. Thomas şımarıyor, ve buna Ahmet gülüyor, derse 10.konzentrieren olamıyor.

Metin Numarası: 198
Yaş: 19
Sınıf: 11
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 2 yıl

1.Araba satıcı olmak istiyom. Çünkü o meslek hoşuma gidior.

2.Kısa zaman önce Ahmet ve Tomas ayrı yere oturuldu. Onlar hep konuştu, derse önem 3.vermediler ve cok ödevlerini unutular. Şimdik ayrı Masalarda oturiolar hatta birisi sol 4.duvarnın orda ötekide sağ duvarnın otda. Ondan telefonla konusiolar.

Metin Numarası: 199
Yaş: 15
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 6 yıl

1. Geçen Thomas ve Ahmet ayrilmislar. Ikisi cok konusiyor hic dikat edmior ve hic 2.derslerini yapmiorlardi. Simdi Ikisi ayrı masalarda oturiorlar birisi sol duvarda öbürü sağ 3.Duvara doğru. Onun icin ikisi ceptelefonlariyla konusiormuslar. Alexandra hareket 4.cekiormus.

Metin Numarası: 200
Yaş: 17
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 5 yıl

1.Bizim Kimya dersinde her dersde bir denemenin yapilmasi normaldir. Araştırmayı sevdiğim 2.için bunu severek yapiyorum. Yalnız bu denemeleri yazıya geçirmek bazen zor oluyor. Bir 3.defasında üztüne limon sıkılmış bir keyadı tarif etmek zorunda kaldık. Bunu yaptıktan sonra 4.o keyadı ateşin üzerinde tuttuk.

Metin Numarası: 201
Yaş: 16
Sınıf: 10
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: 4 yıl

1.Bizim şemia dersinde normaldir ki her ders saatinde bir deneme yazarız. Ben bunu 2.beğenirim cünkü denemeyi seviyorum.

Metin Numarası: 202
Yaş: 15
Sınıf: 8
Doğum yeri: Almanya
Türkçe dersi: Almamış

1.Kisa zaman evvel Thomas ve Ahmet ayrı yerlere oturuldu. Ikisi hep konusiyordu, dikkat 2.etmiyorlardı ve çok zaman ödevlerini unutuyorlardı. Şimdi ikisi ayrı masalarda oturuyorlar,

3.biri sol duvarda obirki de sağ duvarda. Onun için telefonlaşıyorlar birbiriyle. Thomas Yüz 4.hareketleri çekiyor onuniçin Ahmet hep gülüyor.

KAYNAKÇA

Acar, Turgut, *Gümüşhane ve Yöresi Halk Ağızları*, Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum 1982 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Adıgüzel, Yusuf, *Almanya Türklerinde Dil Din Kimlik*, Şehir Yayınları, İstanbul 2011.

Adıgüzel, Yusuf, *Almanya'daki Türk Kuruluşları*, Şehir Yayınları, İstanbul 2011.

Akca, Hakan, *Ankara İli Ağızları (İnceleme-Metinler- Dizin)*, TKAE Yayınları, Ankara 2012.

Akkaya, Burcu, *Almanya'daki Türk Medyası ve Türk Medyasının Türk Göçmenlerinin Kültürel Yapısına ve Entegrasyon Çabalarına Etkisi*, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim,* TDK Yayınları, Ankara 2007.

Aktan, Bilal, *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara 2009.

Arat, R. Rahmeti, "Türkçe metinlerde e/i Meselesine Dair", *Makaleler*, Cilt I, (Haz. O. Fikri Sertkaya), TKAE Yayınları: 65, Ankara 1987, s. 334-341.

Argunşah, Mustafa, *Sözüm Türkçe Üstüne*, Kesit Yayınları, İstanbul 2008.

Asar, Mevlüt, "Almanya'daki Türk Göçmen Edebiyatı", *Göçmenlerin Ana Dili Sorunu ve Çözüm Önerileri Bildiri Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi 23-24 Mayıs 2009.

Aydoğdu, Özkan, *Çankırı İli ve Yöresi Ağızları*, Fırt Üniversitesi SBE Yayınları, Elazığ 2011 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Aytaç, Gürsel, *Almanya'da Türk Edebiyatı Edebiyat Yazıları I,* Gündoğdu Yayınları, İstanbul 1990.

Aytaç, Gürsel, *Almanya'da Türk Edebiyatı Edebiyat Yazıları II,* Gündoğdu Yayınları, İstanbul 1991.

Aytaç, Gürsel, *Almanya'da Türk Edebiyatı Edebiyat Yazıları III,* Gündoğdu Yayınları, İstanbul 1995.

Balcı, Umut, *Transkulturelle Diemensionen der Deutschsprachigen Literatur Türkischer Migranten und Ihre Vermitlung im Daf-Unterricht*, Çukurova Üniversitesi SBE, Adana 2010 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Balcik, Ines, Röhe Klaus ve Wróbel Verena, *Dir Große Grammatik Deutsch*, 2. Band, Pons Verlag, Sturttgart 2009.

Banguoğlu, Tahsin, *Türkçenin Grameri,* TDK Yayınları, Ankara 1995, 84-90.

Baş, Nuran, "Federal Almanya'da Yayımlanan Türkçe Günlük Gazetelerin Dil Kullanımı Üzerine", *bilig* dergisi, Yaz 2014, Sayı 70, s. 81-104

Bayraktar, Fatma Sibel, *Kayseri Merkez İlçe Ağızları (Metin-Gramer-Sözlük)*, Trakya Üniversitesi SBE Yayınları, Edirne 2002 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Bekar, Beytullah, "Almanya'da Türkler ve Türkçe", *Turkish Studies, Mustafa Argunşah Armağanı*, Ankara 2013, s.774.

Bekar, Beytullah, "Almanya'da Türk Gençlerinin Dili, Deukisch", *V. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi 23-24 Haziran 2014 Bildiriler Kitabı*, İstanbul 2014, s.71-82.

Bekar, Beytullah, *Kütahya Domaniç Ağzı*, Dumlupına Üniversitesi SBE, Kütahya 2011(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Boz, Erdoğan, *Afyonkarahisar Merkez Ağzı*, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

Böer, Ingeborg, Haerkötter Ruth ve Kappert Petra, *Berlin'den Türkler Geçti 1871-1945* (Çev. Can Uralcan), İleri Yayınları, İstanbul 2012.

Brenner, Koloman, Huszka Balaz ve Werk-Marinkas Csaba, *Deutsche Phonetik-Eine Einführung*, Budapeşte 2006.

Buran, Ahmet ve İlhan Nadir, *Elazığ Yöresi Söz Varlığı*, TDK Yayınları Ankara 2008.

Büyükakkaş, Ahmet, *Niğde ve Yöresi Ağızları*, Erciyes Üniversitesi SBE Yayınları, Kayseri 1996 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Caferoğlu, Ahmet, "Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri", *TDAY-B 1964*, s.29-33.

Calagan, Nesrin, *Türkische Presse in Deutschland, Der deutsch-türkische Medienmarkt und seine Produzenten*, Transcript Verlag, Bilefeld 2010.

Canatan, Kadir, "Avrupa Ülkelerinim Azınlık Politikalarında Türkçe Ana Dil Eğitiminin Konumu-İsveç, Fransa, Hollanda Örnekleri", *Turkish Studies*, Volum 2/3 Summer 2007, s. 170.

Cengiz, Semran, *Almanya'da Türk Yazarların Romanlarında Kimlik ve Yabancılaşma*, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 2009 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Çelik, Latif "Ellinci Yılında Göçtürklerin Türkiye ve Almanya Açısından Önemi", *Tarih Peşinde,* Sayı 7, s. 147-164.

Demir, Necati, *Ordu İli ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler- Dizin),* TDK Yayınları, Ankara 2001.

Demir, Necati ve Şen Ülker, *Sivas Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları (Giriş-İnceleme-Metinler)*, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

Demir, Necati, *Tokat İli ve Yöresi Ağızları*, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

Die Gaste, Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Bölümü Koleksiyonu, 24. Sayı (2008-2012), Duisburg-Essen.

Doğan, Muammer, *Aksaray ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2012 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Drim, İnci, "Hamburg Eyaletinde Almanca-Türkçe İki Dilli İlköğretimi", *Göçmenlerin Ana Dili Sorunu ve Çözüm Önerileri Sempozyumu 23-24 Mayıs 2009 Bildiriler Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi, 2009, s. 42-50.

Ekiz, Tevfik, *Almanca Yazan Türklerde Metinlerarasılık*, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2002 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Ekiz, Tevfik, "Avrupa'da Türk Edebiyatı ve Bir Temsilcisi Emine Sevgi Özdamar", *Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 7 Mayıs 2007, s. 33-47.

Eren, M. Emin, *Zonguldak İli Ağızları (Ses ve Şekil Bilgisi)*, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara 1991 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Ercilasun, Ahmet Bican, *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara 2002.

Erdem, Mehmet Dursun ve Demez Ali, *Adıyaman ve Yöresi Ağızları*, Turkish Studies Yayınları, Erzincan 2011.

Ergenç, İclal, *Almanca ve Türkçenin Ses Yapılarının Karşılaştırılması*, AÜ DTCF Yayınları Nu. 345, Ankara 1984.

Fremdsprachenunterricht Schuljahr 2014/2015 Hamburg www.hamburg.de/ contentblob/ 64460/ data/bbs-br-fremdsprachenunterricht.pdf. erişim tarihi: 01.10.2014

Gabain, A. von, *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. Mehmet Akalın), TDK Yayınları: 532, Ankara 1995.

Gemalmaz, Efrasiyap, *Erzurum İli Ağızları I. Cilt,* TDK Yayınları: 588, Ankara 1995.

Genel, Mehmet Gökhan, *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak Almanya'daki Türk Medyasının, Almanya'da Yaşayan Türklerin Siyasal Tercihleri Üzerine Etkisi*, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2010 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Gökmen, Oğuz, *Federal Almanya ve Türk İşçileri,* Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972.

Gözaydın, Nevzat, "Federal Almanya'da İki Dillilik ve Değişen Türkçe", *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1988 Bildiriler Kitabı*, TDK Yayınları, Ankara 1996, s. 107-114.

Gülensoy, Tuncer, *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları: 536, Ankara 1988.

Gülensoy, Tuncer, "Türk Fonetik Transkripsiyonu Üzerine" *DTCF Türkoloji Dergisi*, Sayı VIII, Yıl 1979, s. 160-190.

Gülensoy, Tuncer ve Alkaya Ercan, *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

Güler, Metin, "Türkiye'deki İl ve İlçe Ağızları Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmalarla İlgi Bir Değerlendirme", *Türkish Studies*, Volume 7/4, Fall 2012, s. 1835-1861.

Gülsevin, Gürer, *Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri- Metinler-Sözlük)*, TDK Yayınları, Ankara 2002.

Günay, Turgut, *Rize İli Ağızları,* TDK Yayınları: 795, Ankara 2003.

Günşen, Ahmet, *Kırşehir ve Yöresi Ağızları,* TDK Yayınları: 745, Ankara 2000.

Hacıeminoğlu, Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992.

Hacıeminoğlu, Necmettin, *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yayınları 1348, Ankara 1991.

Hasan, Neriman, *Romanya Türk Toplulukları Örneğinde İki Dillilik*, Editura Üniversitară, Bucureştı 2011 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Heinemann, Lars ve Kamçılı, Fuat, "Kitle İletişim Araçlarının Almanya-Türkiye Arasındaki Rolü", *Devletaşırı Alan; Almanya ve Türkiye Arasında Siyaset, Ticaret ve Kültür* (Editör Thomas Faist), Bağlam Yayınları, İstanbul 2003, s. 105.

Hızlan, Doğan, "Göçmen Edebiyatı" *Göçmenlerin Ana Dili Sorunu ve Çözüm Önerileri Sempozyumu 23-24 Mayıs 2009 Bildiriler Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi, 2009, s. 75-81.

Huber, Emel, "Türkçe Öğretimi: Almanya'da Türkçe Dersi", *Göçmenlerin Ana Dili Sorunu ve Çözüm Önerileri Sempozyumu 23-24 Mayıs 2009 Bildiriler Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi, 2009, s. 24-27.

Hülagü, Orhan ve Özalp, Ömer Hakan, *Kâzım Karabekir, Tarih Boyunca Türk-Alman İlişkileri*, Emre Yayınları, İstanbul 2001.

İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü-İstatistik Yıllığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara 1990-2011 (http//www.iskur.gov.tr/ KurumsalBilgi/istatistikler.aspx#dltop erişim tarihi: 05.06.2013)

Johanson, Lars, "Entsteht ein Deutschland-Türkisch?" *Vortrag auf der Tagung Türken und Deutsche-Kulturkontakt und Kulturelle Interfrenz,* vom 28./29. Oktober 1985 des Akademischen Auslandsamtes der Justus-Liebig-Üniversität, Gieβen 1985 (unveröffentlich).

Karaağaç, Günay, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü,* TDK Yayınları, Ankara 2013.

Karaağaç, Günay, *Türkçenin Dil Bilgisi,* Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

Karaağaç, Günay, *Türkçenin Söz Dizimi*, 4. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul 2011.

Karahan, Leyla, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yay., Ankara 2011.

Karakuş, Mahmut ve Nilüfer Karayazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler (Almanca Yazan Almanyalı Yazarlar)*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Karahan, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, 4. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

Karasakaloğlu, Nuri, *Aydın Merkez Ağzı*, Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum 2005 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Kaya, Nihat, "Türk Dili ve Türk Kimliği, Yurtdışındaki Türkler", *50. Yılında Göç ve Uyum Sempozyumu Kitabı*, Orion Kitabevi, Ankara 2009, s.339-340.

Kılıçaslan, Erhan, *Almanya'daki Türklerin Türk Alman İlişkileri Açısından Önemi ve Türk Nüfusunun Etkinliğinin Artırılmasına Yönelik Alınabilecek Tedbirler*, Atılım Üniversitesi SBE, Ankara 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kıygı, Osman Nazım, *Kompaktwörterbuch Türkisch*, Pons Verlag, Stuttgart 2009.

Koçtürk, Milazım, "Almanya'ya Göçün Tarihi", *Die Gaste*, Sayı 2, Temmuz-Ağustos 2008, s. 5, Duisburg-Essen Üniversitesi.

Konrad Adenauer Stiftung, *Türkische Medien in Deutschland*, Berlin 2007.

Korkmaz, Zeynel, "Ana Dili Temelinde Almanca Öğrenimi Projesi", *Göçmen Toplulukların Eğitim ve (Ana)Dil Öğrenim Anlayışı 29 Ekim 2011 Sempozyum Bildirileri Kitabı*, Duisburg-Essen Üniversitesi 2011, s. 110-115.

Korkmaz, Zeynep, "Cumhuriyet Döneminde Bir Kültür Dili Olarak Türkçe", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, TDK Yayınları, Ankara 2007, s. 652.

Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları: 575, Ankara 199.

Korkmaz, Zeynep, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, TDK Yayınları: 583, Ankara 1994.

Korkmaz, Zeynep, *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara 1994.

Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yay.: 827, Ankara 2003.

Köksal, Gürsel, "Almanya'da Türkçe Medya ve Türkçe", *Göçmenlerin Ana Dili Sorunu ve Çözüm Önerileri Sempozyumu 23-24 Mayıs 2009 Bildiriler Kitabı,* Duisburg-Essen Üniversitesi, 2009, s. 59-66.

Kul, İsmail, "Almanya"da Türk Gazeteciliği Nasıl Yükselir?" *Zaman Avrupa*, 10 Ekim 2008 Cuma (http://euro.zaman.com.tr/euro/ columnistDetail_get NewsById .action?newsId=43534 erişim tarihi 30.05.2013)

Kul, İsmail, *Misafirlik Bitince*, Line Marketing GmbH (Offenbach) Main 2007.

Lehrplan für die Grundschule in Nordrhein-Westfalen, "Islamischer Religionsunterricht", Ministerium für Schule und Weiterbildung des Landes Nordrhein-Westfahlen, Düsseldorf 2014.

Menz, Astrid, *Studien zum Türkisch der zweiten deutschlandtürkischen Genaration*, Fachbereich Philologie 3 der Johannes-Gutenberg-Üniversität, Mainz 1991.

Neulah, Otto , "Almanya'da Yabancı İşçiler Meselesi" (Çev. Teoman Arsay), *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 16, Yıl 1965, s. 217.

Oymak, Alparslan, "*Almanya'daki Türk Edebiyatı/İlk Kuşak Yazarlar*, Marmara Üniversitesi SBE, İstanbul 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Önel, Mehmet, "Alman Eğitim Sisteminde Göçmenler", *Avrupa'da Türkçenin Geleceği* (Editör: Yılmaz Bulut), Kadim Yayınları, 2014, Ankara, s.87-101.

Özden, Muharrem, *Bilecik İli Ağız İncelemesi*, Trakya Üniversitesi SBE, Edirne 2000 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Özkan, Mustafa, *Türkiye Türkçesi Ses ve Yazım Bilgisi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2009.

Özkan, Nevzat, *Gagavuz Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, 657, Ankara 1996.

Özkan, Nevzat, *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

Öztürk, Kadriye, *Das Frauenbild in den Werken von deutschschreibenden türkischen Autorinnen,* Gazi Üniversitesi SBE, Ankara 1994 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Perşembe, Erkan, *Almanya'da Türk Kimliği Din ve Entegrasyon*, Araştırma Yayınları, Ankara 2005.

Pingel, Falk, "Türkisch als Muttersprache: Vom Ersatz- oder Ergänzungsunterricht zum Schulfach" *Türkisch als Muttersprache in der Bundesrepublik Deutschland Schulbücher und Unterrichtskonzepte zwischen zwei Kulturen* (Hrsg. Klaus Kreiser, Falk Pingel), Braunschweig 1987, s.7-29.

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), *Almanya'da Yaşayan Türklerin Televizyon İzleme Eğilimleri*, RTÜK Yayınları, Ankara 2007.

Sağır, Mukim, *Erzincan ve Yöresi Ağızları (İnceleme- Metinler-Sözlük)*, TDK Yayınları, Ankara 1995.

Sağır, Mukim, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Ünlü Varlığı", *Turkish Studies*, Volume 3/3 Spring 2008, s. 563-578.

Sağır, Mukim, "Anadolu Ağızlarında Ünsüzler", *TDK Belleten* 1995/13, s. 391-409.

Sauer, Martina, "Partizipation und Engagement türkeistämmiger Migranten in Nordrein-Westfalen", *Eine Analyse im Auftrag des Ministeriums für Arbeit, Integration in Nordrhein-Westfalen,* TAM Vakfı Yayınları, Essen 2011, s. 182-184.

Selen, Nevin, *Alman Dilinin Fonetik ve Entonasyon Kuralları*, Bilim Teknik Yayınevi 4. Baskı, Eskişehir 1988.

Selen, Nevin, *Türkler İçin Alman Dilinin Telaffuz Kuralları*, A.Ü. DTCF Yay. No. 199, Ankara 1970.

Şahin, Birsel, *Almanya'daki Türkler*, Phoenix Yayınları, Ankara 2010.

Şemsettin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987.

Şentürk, Cem, "Türkische Medien in Deutschland heute", *Ausbildungsförderung in der türkischen Community durch bessere Einbeziehung von*

Ethomedien, Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı, Essen 2011, s. 16.

Şentürk, Cem ve Halm Dirk, "Entwicklung der türkischen Medienlandschaft in Deutschland", *Ausbildungsförderung in der türkischen Community durch bessere Einbeziehung von Ethomedien,* Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı, Essen 2011, s. 7.

Steuerwald, Karl, *Almanca Türkçe Sözlük*, Ottoharrassowitz Verlag, Wiesbaden 1993.

Steuerwald, Karl, *Türkçe Almanca Sözlük*, Ottoharrassowitz Verlag, Wiesbaden 1993.

TAM Vakfı, Türkische Fernsehen in Deutschland, *Journal Biz*, TAM Vakfı Yayınları, Essen 2012.

T.C. Münster Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği Verileri www.munster.meb.gov.tr, erişim tarihi: 01.10.2014.

Timur, Emir, Sarmış İmran ve Şahin Osmanbey, *Uluslararası İşgücü Anlaşmaları*, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayın Numarası 07, Ankara 2014.

Timurtaş, F. Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi*, Enderun Yayınları, İstanbul 1994.

Topçu, Hayrunisa, "Avrupa ve Amerika'da Türk Edebiyatı" *Turkish Studies*, Volume 4/1-I Winter 2009, s.701-734.

Tuna, Yücel, "Almanya'daki İşçi (Türk) Çocuklarının Dil Sorununa Yönelik Politikalar", *Göçmen Toplulukların Eğitim ve (Ana)Dil Öğrenim Anlayışı 29 Ekim 2011 Sempozyum Bildirileri Kitabı*, Duisburg-Essen Üniversitesi 2011, s. 106-109.

Türkdoğan, Orhan, *İkinci Neslin Dramı Avrupa'daki İşçilerimiz ve Çocukları,* Orkun Yayınevi, İstanbul 1984.

Türkçe Sözlük, TDK Yayınları 11. Baskı, Ankara 2011.

Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü,* ABC Yayınları, İstanbul 1988.

Vatandaş, Selim, "Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve Koruma Altına Alınan Türk Çocukları", *Bilge Strateji,* Cilt 6, Sayı 10, Bahar 2014, s. 135-154.

Yıldırım, Faruk, *Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara 2006.

Zengin, Dursun, *Her Yönüyle Modern Almanca*, 5. Baskı, Kurmay Kitabevi, Ankara 2010.

Zengin, Erkan, "Türk Alman Edebiyatına Tarihsel Bir Bakış ve Bu Edebiyata İlişkin Kavramlar", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (Bahar)*, Yıl 2010, s. 329-349.

I. Avrupalı Türkler Ana Dili Eğitim Çalıştayı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2013.

http://www.almanyabulteni.de/egitim/egitimde-aci-tablo, erişim tarihi: 01.10.2014.

http://www.essen.bk.mfa. gov.tr/images/localCache/1/, erişim tarihi: 03.02.2015.

http://www.calisma.de/index.php?option=com, erişim tarihi: 18.05.2015.

http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/tuerkische-zeitungen-in-deutschland-keine-stimme-mehr-12097887, erişim tarihi 30.05.2013.

http://www.portal.dnb.de/opac.htm? query = alev & method =simple Search & cqlMode=true erişim tarihi: 8.1.2015.

http://www.tuerkischdeutsche-literatur.de/autoren_details/items/8.html erişim tarihi: 8.1.2015.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı:	: Beytullah BEKAR
Uyruğu	: Türkiye
Doğum Tarihi ve Yeri	: 15 Ocak 1977, Hamm/Almanya
Medeni Durumu	: Evli
email	:beytullahbekar@gmail.com
Yazışma Adresi	:Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Melikgazi/Kayseri

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	DPÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü	2011
Lisans	Selçuk Üni. Fen-Edebiyat Fak. TDE Bölümü	2001
Lise	Kütahya İmam Hatip Lisesi	1994

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2001-2010	Özel Boğaziçi Eğitim Kurumları	Öğretmen
2010-2011	KLÜ Fen-Edebiyat Fak. TDE Bölümü	Arş. Gör.
2011-2015	ERÜ Edebiyat Fak. TDE Bölümü	Arş. Gör. (35.madde)

YABANCI DİL

Almanca

YAYINLAR

BEKAR, B. (2013), ‘Almanya’da Türkler ve Türkçe’, *Türkish Studies*, Volume 8/9 Summer 2013, s. 771-787.

BEKAR, B. (2014), ‘Kırgız Atasözlerinde Geçen Hayvan Adları Üzerine Bir İnceleme’, *VI. Uluslararası Genç Türkologlar Sempozyumu,* 24-26 Nisan 2014, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Kırgızistan, (Yayımlanmamış bildiri).

BEKAR, B. (2014), ‘Almanya’da Türk Gençlerinin Dili DeuKisch’, *V. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi*, 23-24 Haziran, İstanbul Kültür Üniversitesi Bildiriler Kitabı, s. 71-82.

BEKAR, B. (2014), ‘Avrupa Türklerinin Dil Kullanımı -Almanya Örneği-’, *VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu,* 16-18 Ekim 2014, Fırat Üniversitesi, Elazığ, (Yayımlanmamış bildiri).

BEKAR, B. (2014), ‘Çocuklarımız Hangi Dili Konuşuyor’*, Almanya Bülteni,* İnternet gazetesi, www.almanyabulteni.de/node/4898.